

Fundació Serveis de Cultura Popular

CALENDARI DE FESTES DE CATALUNYA, ANDORRA I LA FRANJA

Estudi antropològic, inventari i descripció
de totes les celebracions populars,
amb nombroses informacions històriques,
geogràfiques i artístiques

Editorial Alta Fulla
Fundació Serveis de Cultura Popular

**CALENDARI DE FESTES
DE CATALUNYA, ANDORRA
I LA FRANJA**

CALENDARI DE FESTES DE CATALUNYA, ANDORRA I LA FRANJA

Fundació Serveis de Cultura Popular

Consell de direcció i execució:

M. Dolors Llopart
Joan Prat
Josefina Roma
Presentació Font
Amadeu Pons

Realització:

Amadeu Pons
Presentació Font

Coordinació:

Modest Reixach

Editorial Alta Fulla
Fundació Serveis de Cultura Popular

Aquest volum especial de la col·lecció «Cultura Popular» ha estat editat en commemoració del desè aniversari de la Fundació Serveis de Cultura Popular i del Mil·lenari de Catalunya.

© Fundació Serveis de Cultura Popular

Primera edició: febrer de 1989

Disseny: Josep Mañà

Propietat d'aquesta edició: Editorial Alta Fulla
Bruc 71, 08009 Barcelona
i Fundació Serveis de Cultura Popular
Provença 324, 08037 Barcelona

Imprès a Hurope, S.A.
Recared 2, Poblenuu (Barcelona)

Dipòsit legal: B. 1.903-1989
ISBN: 84-86556-71-6

Totes les il·lustracions pertanyen a fragments de l'*Auca de la Festa Major de Vilanova* del dibuixant i xilògraf Enric-C. Ricart, cedida gentilmente per la Biblioteca Museu Víctor Balaguer de Vilanova i la Geltrú.

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny de la coberta, no pot ser reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, informàtic, de gravació o bé de fotocòpia, sense la prèvia autorització de la marca editorial.

Col·laboradors

Montserrat Albet i Vila

Musicòloga. Directora del Centre de Documentació Musical, Generalitat de Catalunya

Antoni Anguela

Director del Centre de Documentació i Recerca de Cultura Tradicional i Popular, Generalitat de Catalunya

Pere Català i Roca

Historiador

Lluís Duch

Professor de Fenomenologia de la Religió. Abadia de Montserrat

Xavier Fàbregas (†)

Cap del Centre de Documentació i Investigació de l'Institut del Teatre, Barcelona

Presentació Font i Font

Llicenciada en Filosofia i Lletres

Dolors Llopart i Puigpelat

Directora del Museu d'Arts, Indústries i Tradicions Populars, Barcelona

Joan Llopis i Sarrió

Doctor en Teologia i diplomat en Psicologia

Josep Mañà

Dissenyador

Rosa M. Martín i Ros

Directora del Museu Tèxtil i d'Indumentària, Barcelona

Amadeu Pons i Serra

Professor de l'Escola de Biblioteconomia i Documentació, Barcelona

Joan Prat i Carós

Professor titular d'Antropologia Social. Universitat de Barcelona, Tarragona

Josefina Roma

Antropòloga. Doctora en Història. Universitat de Barcelona

Ester Valls i Aubert

Estudiosa de la cultura popular

Montserrat Xutglà i Casadevall

Llicenciada en Filosofia i Lletres

Amb tanta satisfacció com modèstia oferim als amants i estudiosos de les festes populars aquest *Calendari de festes i celebracions*, fruit d'un llarg treball en equip. Ens satisfà perquè, a més de ser un aplec desitjat de fa temps, creiem que l'elaboració rigorosa d'un calendari ampli i actual de les celebracions tradicionals era una necessitat bàsica per al coneixement i la difusió del nostre patrimoni cultural. Per aquest motiu justament ens vam llançar a l'aventura de confeccionar-lo, tot i que ja preveïem que es tractava d'una empresa costeruda, cosa que l'experiència ha demostrat a bastament. Si la satisfacció és gran, la modèstia amb què presentem aquest treball encara ho és més. Es tracta d'un inventari ambiciós i arriscat, tant pel seu contingut, vast i complex, com pel nombre i la varietat dels seus eventuals utilitzadors i crítics. Les festes populars són tantes, tan variades i variants, que és pràcticament impossible, almenys en un primer intent, de donar-ne una relació completa i actualitzada. No obstant això, aquest era i és el nostre propòsit, al qual hem aplicat tot el nostre esforç i tots els mitjans, limitats però generosos, que la Fundació Serveis de Cultura Popular ens ha posat a l'abast. Justament perquè hi hem treballat a fons som conscients del risc d'oblits, errors i incorreccions, tribut que amb tota seguretat haurem de pagar com a conseqüència de l'amplitud de l'obra empresa. És una responsabilitat que assumim plenament sense renunciar al goig que ens procura el fet d'haver pogut aplegar, actualitzar i sistematitzar més de vuit mil festes populars, la majoria de les quals són també descrites succintament.

Precedents i justificació

La cultura catalana té una notable tradició en l'estudi i recull de les festes i els costums populars. Des dels grans folkloristes (A. M. Alcover, J. Amades, A. Capmany, V. Serra i Boldú, R. Violant i Simorra...) fins als calendaris populars (*Calendari del Pagès*, *El Ermitaño...*), passant pels estudiosos de festes i costums locals, comarcals i sectorials, existeix una extensa bibliografia que ens ha estat de molta utilitat. Calia, però, realitzar una labor d'actualització tenint en compte no solament estudis i aplecs parcials més recents, sinó també la desaparició de moltes festes i l'aparició de noves. D'altra banda, la metodologia emprada per alguns folkloristes no sempre respon als postulats de l'antropologia, cosa que demana una revisió crítica de molts estudis anteriors. Quant als calendaris, reculls o guies de divulgació més general, és un fet sabut que, per falta de treballs de camp actualitzats, es van copiant els uns als altres, circumstància que no solament no elimina els errors d'origen, sinó que encara els amplifica.

Aquest cúmulo de circumstàncies feia que els científics socials interessats en les festes populars, així com els afeccionats a aquestes manifestacions col·lectives, demanessin amb insistència la con-

fecció d'un calendari que expurgués la literatura existent dels errors freqüents que s'anaven arrossegant, i l'actualitzés i sistematitzés, coses totes que hem intentat fer sense llevar-li cap dels mèrits indubtables que cal reconèixer-li.

Abast geogràfic

El nostre propòsit inicial era abastar tota l'àrea cultural i lingüística catalana i, per tant, confeccionar un calendari de festes tradicionals de tots els Països Catalans. Però l'execució del projecte s'ha mostrat molt més laboriosa del que havíem previst, i hem preferit enllestir la part referent als Principats d'Andorra i Catalunya i a la Franja de Ponent, que avui presentem. Confiam que la publicació de les festes d'aquesta àrea geogràfica estimularà l'extensió de la recerca a la resta dels Països Catalans.

Hem utilitzat la divisió comarcal clàssica, tot tenint en compte, naturalment, pel que fa a Catalunya, les variacions establertes després de l'aprovació i aplicació de les Lleis d'Ordenació Territorial de 1987 i 1988. Cada municipi és entrat amb la consignació de la comarca a què pertany, indicada de forma abreujada.

Festes i celebracions incloses en aquest calendari

Tot i que pugui semblar senzill des de l'exterior, el món de les celebracions populars és un bosc atapeït en el qual no resulta gens fàcil de transitar sense una metodologia apropiada. Quan un s'hi endinsa, s'adona immediatament de la dificultat de recollir-ho i classificar-ho tot. Per això es fa del tot imprescindible d'establir una criteriologia que permeti de triar sistemàticament quines celebracions seran considerades festes tradicionals i populars i, per tant, incloses en aquest recull, i quines en restaran al marge. El nostre propòsit original era de consignar-les totes, però la seva abundància i diversitat ens van obligar a precisar el concepte de festa tradicional i popular.

Considerem festa tradicional i popular aquella celebració oberta a tothom i repetida al llarg del temps en dates prefixades ritualment. Resten, doncs, excloses del nostre aplec aquelles celebracions o manifestacions que o bé no són pròpiament festes, o no són públiques, o no es repeteixen regularment. Posem-ne alguns exemples. No considerem festes tota una munió d'actes que se celebren de forma aïllada, com festivals, concursos, campionats, exposicions, espectacles, festes literàries, mostres o fires especialitzades. Hem remarcat que es tracta d'actes aïllats. Altra cosa seria si aquests esdeveniments formaven part d'un marc festiu general del qual fossin un element o una manifestació. Exemples de festes no consignades aquí pel fet de no ser pròpiament públiques podrien ser: festes patronals o estamentals que resten restringides a l'àmbit d'una professió (advocats, metges, funcionaris...), d'un grup d'edat (infants...), d'origen (cases regionals...), d'una entitat, institució o associació (castellers, esbarts, colles de sardanes...). Afegim immediatament que, si aquestes festes transcendeixen el grup o estament on s'originen i susciten una participació més col·lectiva, les hem incloses en el nostre repertori. És sabut que aquest és un cas molt freqüent no sols en festes de llarga tradició (els tonis, els pagesos, les modistes...), sinó també en unes altres de creació més recent (homenatges a la vellesa, festes de reclutes, FERIA de Abril de Barberà del Vallès, actes esportius no professionals...). També hi ha festes que no es repeteixen periòdicament o ho fan en llocs i/o dates molt diversos. En serien exemples festes celebrades una sola vegada, sense, per tant, assolir una continuïtat; festes itinerants com la Festa Literària de Santa Llúcia, Ciutat Pubilla de la Sardana, etc.

A propòsit de la continuïtat, hem procurat atènyer-nos al criteri següent: consignem en aquest calendari totes aquelles festes, vigents o perdudes, de les quals tenim la certesa o indicis fundats que han durat un mínim de cinc anys. Les festes d'aparició recentíssima, o sigui, a partir dels anys vuitanta, són recollides en el nostre aplec si al moment de tancar l'inventari (els anys 1984, 1985, 1986 i 1987, segons els casos) encara se celebraven.

Fonts d'informació i etapes de realització

L'origen de les dades contingudes en aquest repertori és molt divers. Per confeccionar-lo hem recorregut bàsicament a les següents fonts d'informació:

- a) arxius particulars i institucionals
- b) obres dels grans folkloristes
- c) obres dels estudiosos actuals de les festes
- d) monografies comarcals, locals i de festes
- e) treballs acadèmics inèdits
- f) calendaris, guies, fullets, programes
- g) obres generals: enciclopèdies, geografies
- h) enquestes fetes recentment
- i) premsa general, comarcal, local i especialitzada
- j) consulta directa i treball de camp

Entre els arxius particulars utilitzats és de justícia esmentar en primer lloc el d'Amadeu Pons, així com els de Dolors Llopart, Joan Prat, Josefina Roma i Enric Frigola. També hem utilitzat dades o materials provinents de l'Arxiu d'Etnografia de Catalunya (Tarragona i Barcelona), Arxiu Gavín, Biblioteca Nacional de Catalunya, Centre Cultural de la Fundació Caixa de Pensions, Centre Excursionista de Catalunya, Institut Municipal d'Història de Barcelona i d'altres entitats.

Com que la bibliografia que oferim, tant al peu de cada festa com al final de l'obra, ja dona una idea precisa del material bibliogràfic i hemerogràfic consultat, ens limitarem a comentar breument aquí alguns principis de metodologia general i a remarcar la importància que han tingut en el nostre estudi la premsa i la consulta directa.

La nombrosa bibliografia existent, sobretot la clàssica i la divulgadora, és una font imprescindible i fecunda d'informació, però també d'errors, omissions i imprecisions. En el terreny de les festes populars i tradicionals calien, com a mínim, dos grans esforços: la revisió crítica i contrastada dels reculls existents i la seva actualització i ampliació. Per portar a terme aquesta labor necessitàvem fonts més vives, fidels i actuals. La premsa i les enquestes i consultes directes ens han semblat les eines més adequades.

La premsa, en primer lloc. Tot i els defectes i llacunes que per al nostre objectiu té aquest mitjà de comunicació, la premsa reflecteix força fidelment una part important de les manifestacions col·lectives populars. És una font viva i actual d'informació que s'ha demostrat extremament útil per al nostre propòsit. La premsa no parla, malauradament, de totes les festes ni tampoc diu tot el que voldríem saber de les celebracions de què s'ocupa. Més aviat en dona sovint les pinzellades anecdòtiques, circumstancials, concretes i canviants. D'altra banda, hi ha festes que no troben ressò en la premsa, bé perquè se celebren a llocs on aquesta arriba poc o bé perquè es tracta de festes de poc relleu. La premsa és, doncs, simultàniament un instrument molt útil però insuficient per a la detecció i descripció de les festes, circumstancials que hem tingut ben en compte a l'hora de servir-nos-en.

Afortunadament Catalunya disposa avui d'una xarxa completa de publicacions periòdiques, tant nacionals com comarcals i locals. Malgrat això, resten encara alguns indrets pirinencs, ponentins i meridionals poc coberts. Aquestes zones i les barriades més humils o perifèriques de les ciutats més grans són els sectors menys reflectits en la premsa i, consegüentment, on hem trobat més dificultats.

Com que no era possible de revisar tota la premsa de tots els anys i, d'altra banda, analitzar només la d'un sol any hauria estat del tot insuficient, vam optar per un bienni, el corresponent als anys 1982 i 1983. Quan no ha estat possible consultar aquests dos anys (inexistència de publicacions, impossibilitat de trobar-les, etc.) s'han consultat anys anteriors o posteriors.

Hem analitzat dos anys seguits de quaranta periòdics comarcals i locals, un any de cinc i alguns números de quatre, a més de la premsa general. Aquestes publicacions, enumerades a la bibliografia, cobreixen pràcticament tot el territori estudiat (Andorra, Catalunya, la Franja), sovint amb força

detall –periodicitat més freqüent, proximitat als escenaris de les festes–, a vegades de forma més llunyana i saltada.

De la premsa n'hem extret no solament una relació de les festes vigents, sinó també força elements per a la seva descripció. De tota manera, la gran utilització que hem fet de la premsa no podia estalviar-nos de recórrer a d'altres fonts d'informació més directa i menys fugaç, com són l'anàlisi d'enquestes fetes i, sobretot, la consulta directa.

Les enquestes consultades són dues: la realitzada durant el període 1981-1983 a tots els municipis de Catalunya per la Direcció General de Difusió Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, que contenia un apartat sobre festes tradicionals, i l'estudi sobre els santuaris de Catalunya, dut a terme per l'ICESB el 1984-1985, que també incloïa algun punt relacionat fonamentalment amb els aplecs i romiatges. Sense menystenir les dades extretes d'aquestes dues enquestes, hem de dir que foren relativament reduïdes i poc explícites pel que fa a les descripcions. Per a nosaltres han tingut un interès complementari.

Després de la premsa i al marge de la informació bibliogràfica, la font més important d'identificació i sobretot de descripció de festes ha estat la consulta directa. Vam enviar a dues institucions de cada municipi de Catalunya i de la Franja i de cada parròquia d'Andorra tota la informació que posseïem de les festes que els concernien, amb el prec de purificar-la d'errors, actualitzar-la i complementar-la. Hem rebut respostes –a vegades per duplicat– de més de la meitat dels municipis consultats. No cal subratllar com ens ha estat d'útil aquesta informació. Agraïm i fem pública la col·laboració que en aquesta fase de l'estudi ens ha proporcionat el Servei de Cultura Tradicional de la Direcció General de Difusió Cultural de la Generalitat de Catalunya. I també, no cal ni dir-ho, la bona voluntat de tots els municipis, parròquies, entitats i particulars que ens han enviat informació impresa o manuscrita.

Un cop analitzada i incorporada tota la informació procedent de la nostra enquesta directa, encara restaven moltes llacunes i dubtes per omplir i resoldre. Aquesta tasca s'ha fet mitjançant unes mil sistemes trucades telefòniques a informadors locals i nombrosos contactes personals.

Malgrat tantes fonts d'informació, l'esforç que hi hem posat i els mitjans esmerçats –o precisament per això–, som conscients que el recull que presentem deu contenir encara no pocs errors i omissions, la responsabilitat dels quals assumim plenament, segurs que els utilitzadors d'aquest calendari es faran càrrec de les dificultats que comporta la recollida sistemàtica d'informació de tan nombroses i diverses celebracions.

Cronologia d'aquest treball

Ja des dels seus inicis el 1977, la Fundació Serveis de Cultura Popular es va interessar per les festes i celebracions populars que es fan arreu de Catalunya i de la resta dels Països Catalans. Inicialment fou en forma de guions per a successives edicions de programes radiofònics àmpliament difosos per més d'una cinquantena d'emissores. Els primers projectes i assaigs de confecció d'un llibre-calendari es feren a partir de 1981, però no prengueren forma definitiva fins el 1983, després de la celebració del Congrés de Cultura Tradicional i Popular. L'Àmbit de Festes Tradicionals d'aquest congrés formulà, entre d'altres, la següent proposta específica: «Un dels temes prioritaris que van sorgir de bon començament a les sessions de debat fa referència a la necessitat d'elaborar un calendari de les festes populars i tradicionals que s'han celebrat i es celebren en l'àmbit dels Països Catalans.» Després d'aquesta declaració, el congrés fa una sèrie de recomanacions i subratlla un seguit de criteris, coses totes que hem tingut ben en compte, però que també ha calgut afinar i completar, a l'hora d'elaborar el treball que avui presentem. La labor d'aplec, classificació, complementació i verificació de dades ha durat fins al juliol de 1987.

Estructura de l'obra

Un simple cop d'ull al sumari fa veure immediatament que aquesta obra consta de tres parts ben diferenciades. S'inicia amb tot un seguit de col·laboracions sobre l'origen i la significació del calendari, la seva vigència i funció i les seves modalitats en les principals cultures que han precedit la nostra i l'han influïda. Continua amb unes informacions sobre els trets essencials del calendari cristià, de tanta incidència en les nostres celebracions populars, per passar immediatament a la qüestió dels cicles que estructuraven internament tot calendari, el nostre en particular. Aquesta part introductòria acaba amb la presentació d'una tipologia de les principals festes vigents en la nostra societat i dels elements que constitueixen el marc, els subjectes, els motius i els actes de les celebracions festives.

El cos central del volum s'ocupa de l'enumeració i descripció de les festes, presentades seguint un ordre estacional. El registre s'inicia el 21 de desembre, primer dia d'hivern, i continua per ordre cronològic fins a acabar el 20 de desembre, darrer dia de la tardor. Al llarg d'aquesta desfilada s'assenyalen convenientment les estacions, els mesos i els dies, així com els cicles i les festes movibles que s'hi relacionen. Dintre de cada mes s'enumeren i es descriuen, primer, les celebracions de data fixa i, després, les dependents dels diumenges o altres dies de la setmana.

Cada festa és introduïda a partir del seu marc territorial de celebració. Aquest pot ser el municipi, la parròquia, el barri, el poblat o veral... Les festes de caràcter intermunicipal o interparroquial són consignades al municipi on se celebren.

S'ha optat per utilitzar la grafia oficialment admesa en tots els topònims. Quan aquesta no existeix, ens servim de la utilitzada més sovint pels seus habitants.

Algunes festes van precedides d'àmplies notes introductòries que volen ser al mateix temps presentacions de l'origen i la significació de la celebració i síntesi dels trets comuns que ofereix la mateixa festa als diversos indrets on se celebra. Es tracta de celebracions o diades que tenen un relleu especial i es festegen simultàniament a molts llocs: Sant Antoni Abat, Sant Sebastià, Sant Josep, Sant Jordi, Sant Marc, Mare de Déu de Montserrat, etc.

La darrera part d'aquest calendari conté una sèrie de complementos entre els quals sobresurt una extensa bibliografia. L'obra es clou amb alguns índexs que en faciliten el maneig.

Descripcions del contingut de les festes

Després del nom del municipi, barri o poblat i de la comarca a què pertany s'indica el nom de la festa, seguit immediatament d'una breu descripció del seu contingut que inclou també a vegades referències històriques, geogràfiques i artístiques. L'aspecte històric sol restar sovint poc cobert, per la dificultat que representa establir la cronologia de l'aparició, l'evolució i eventualment la desaparició, a vegades transitòria, d'una festa quan no es disposa de monografies adequades.

Pel que fa al contingut de cada festa, només s'hi consignen els trets o elements específics o originals de la celebració. Cada tipus de festa sol tenir alguns elements comuns (missa, ball...) que no s'enumeren cada vegada per evitar excessives reiteracions. D'altra banda, aquests actes comuns ja han estat presentats i comentats a les respectives tipologies de les diferents festes de la primera part (festa major, aplec...).

Variació de les festes

Les festes, com tot fenomen viu, no són del tot estàtiques, sinó sotmeses a variacions més o menys profundes al llarg del temps. La mutació pot afectar la seva mateixa existència. És el cas de tantes festes desaparegudes o no vigents i de les de nova creació. Però, tot i que l'aparició o desaparició de festes no són pas cap fenomen insòlit, hi ha una altra modificació molt més freqüent. Ens referim al fet conegut de la variació o mobilitat del contingut de moltes festes. Si bé és veritat que hi

ha celebracions que consisteixen en uns actes específics que amb lleugeres modificacions es repeteixen durant anys i anys, també ho és que moltes festes varien parcialment o totalment de contingut amb una freqüència que depèn de cada cas.

Qualsevol canvi en el si de la societat global o particular (règim polític, nou partit en el poder, evolució cultural i tècnica, transformacions demogràfiques, turisme...) pot incidir en la creació, el manteniment i el contingut de les celebracions col·lectives. Per determinar el grau de fixació dels actes de cada festa caldria un estudi diacrònic individualitzat, impossible de realitzar en el nostre treball. Les descripcions que en donem reflecteixen sincrònicament el contingut constatat en els anys concrets en què l'hem explorada. Cosa que no impedeix que, si en tenim constància o notícia, les descripcions continguin també, a vegades, algunes referències diacròniques o històriques.

De l'inventari a les interpretacions

Bé que el nostre objectiu bàsic ha estat la confecció d'un inventari tan rigorós com hem pogut, no caiem pas en la candidesa d'oblidar que tot recull implica inevitablement opcions interpretatives. Els aparells conceptual i metodològic utilitzats en dreçar aquest calendari contenen, lògicament, uns pressupòsits teòrics i comporten una determinada lectura de les festivitats col·lectives.

Malgrat això, no hi ha dubte que el contingut d'aquest treball, a més de molts perfeccionaments de detall, admet i fins i tot postula una pila d'estudis analítics, sintètics i interpretatius de força interès científic i divulgador. Alguns d'aquests estudis ens han estat temptant constantment durant la confecció d'aquest aplec. Però ha calgut renunciar-hi, no solament per motius de temps, economia i espai, sinó també perquè s'han de reportar a un procés científic que demana altres mètodes i altres ritmes. Nosaltres ens limitem, si més no per ara, a oferir una primera matèria abundosa i de qualitat amb l'esperança que servirà per bastir o il·lustrar grans o petites belles construccions científiques i divulgadores sobre el nostre patrimoni cultural.

Arxiu sobre festes populars

L'elaboració d'aquest repertori ha comportat una recolecció abundant de material, una part del qual no s'ha pogut encabir en aquest llibre o, en tot cas, hi figura de forma molt extractada. Calendaris locals o sectorials, guies, monografies, articles, programes de festes, retalls i resums de premsa, informació sobre festes no incloses, notes orals, etc., constitueixen un arxiu relativament proveït, susceptible d'altres utilitzacions, que ja des d'ara la Fundació Serveis de Cultura Popular posa a disposició dels estudiosos, tot esperant de prendre una decisió que li fixi una destinació pública definitiva.

Modest Reixach

CALENDARIS,
CICLES,
FESTA

CALENDARIS

El calendari

Etimològicament, *calendari* té el seu origen en el mot *calendae*, que designava el primer dia del mes entre els romans. A Roma, el primer dia del mes, el pontífex convocava el poble per anunciar-li els dies feriatos. El mot *calendae* evoca aquest antic costum (*calare*, 'cridar, convocar'). En el llenguatge quotidià, el mot *calendari* significa el conjunt dels dies d'un any, amb la indicació de les setmanes, els mesos, les estacions i les festes cíviques i religioses. En un sentit més general, el calendari és un sistema elaborat per l'home per mesurar el temps. Es tracta, doncs, de l'establiment d'una cronologia còmoda, que permet de fixar amb anticipació les obligacions, els lleures i les commemoracions de l'individu i de la societat. Tots els pobles i totes les cultures han tingut els seus calendaris respectius. Gràcies a aquest ajut els ha estat possible de mantenir una relació constant amb el cosmos i amb la història.

El calendari és un dels components més importants de l'organització de les manifestacions cíviques i religioses, és a dir, de la vida en el seu conjunt. Cal advertir que el calendari procedeix de la necessitat inherent en l'ésser humà de *ritmar* les diverses etapes de la seva existència individual i col·lectiva. Podríem dir que l'home té la imperiosa necessitat de conèixer *temporalment* on es troba, quines són les seves expectatives de futur, quina relació entre lleure i treball comporta la seva quotidianitat.

Davant el pas inevitable del temps, els homes han intentat marcar punts de referència, suposadament inamovibles i indestructibles, que estiguessin vinculats amb els fenòmens de caire cíclic i natural. Per això la natura ha constituït el model original de tots els calendaris de les cultures primitives. Es pretenia aparellar l'artificiositat del viure quotidià (la cultura) amb l'estabilitat incommovible dels ritmes estacionals (la natura).

Els primers calendaris tenien una base lunar, perquè les llunacions són més curtes i resulten més fàcils d'observar i d'estudiar que el cicle solar. Cal assenyalar, a més, que el sol és sempre igual a si mateix: no canvia, no posseeix "esdevenir". La lluna, en canvi, creix i decreix, la seva vida es troba subjecta a la llei universal de l'esdevenir. «La lluna, com l'home, té una "història" patètica perquè la seva decrepitud, com la de l'home, desemboca en la mort» (Mircea Eliade). El mot indoeuropeu més antic per designar un astre és *me*, 'lluna', que és, al mateix temps, l'instrument de mesura universal. En les llengües indoeuropees, els mots que tenen alguna cosa a veure amb "mesurar" estan emparentats amb el terme que designa la lluna (*mās* en sànscrit, *mān* en avèstic, *mah* en antic prussià, *menu* en lituà, *mēna* en gòtic, *méne* en grec, *mensis* en llatí).

Per un altre cantó, cal assenyalar que establir un calendari és un fet tranquil·litzador, perquè l'home té la imperiosa necessitat d'organitzar el seu temps a fi d'evitar les escameses del caos (P. L. Ber-

ger). El calendari és, en el fons, un *kósmos* que dóna seguretat i garanties a la fragilitat humana. Aleshores es té la sensació de dominar fins i tot allò que és indomitable, com per exemple la mateixa mort. La possessió d'un calendari comporta tenir accés a l'etern retorn, malgrat els embats del mal i de la mort, ja que el calendari és alhora el símbol de la mort i del renaixement, com també de l'ordre intel·ligible que presideix la marxa imparable del temps. En aquest sentit, el calendari és la mesura del moviment (M.-M. Davy).

La temporalitat és una característica constitutiva de l'estructura de l'ésser humà. El calendari, en la llarga història de la humanitat, ha estat un mitjà per situar la temporalitat de l'home en unes determinades coordenades d'acord amb els interessos dels qui en cada moment exercien el poder. Per això, l'inici d'un nou regnat, d'una nova etapa històrica, d'una revolució, ha servit sovint –i serveix encara– per inculcar al poble que el poder pertany *exclusivament* als poderosos, és a dir, per infonde la ideologia dels dominants en el canemàs de la vida quotidiana. D'aquesta manera s'intenta fer acceptar quins són els temps propicis per al record col·lectiu de les gestes passades, per a la invocació dels déus, per a la commemoració dels difunts, per a la celebració dels esdeveniments que han significat l'obtenció d'un objectiu notable en el camí d'un poble o de la humanitat sencera, etc.

Els romans donaren als dies de la setmana els noms dels déus dels planetes. Nosaltres, essencialment, ens regim encara per aquesta denominació: el dilluns, *Lunae dies*, és el dia de la Lluna; el dimarts, *Martis dies*, el dia de Mart; el dimecres, el dia de Mercuri; el dijous, el dia de Júpiter; el divendres, el dia de Venus; el dissabte, el dia de Saturn; el diumenge, el dia del Sol (en anglès i en alemany encara en conserven clara l'etimologia: *Sunday*, *Sonntag*).

Les festes cíviques i religioses d'un calendari determinat posen en relleu les condicions de vida d'un poble o d'una contrada. Es festegen uns dies concrets d'acord amb les condicions (marineres, terrassanes, pastorívols, etc.) dels habitants d'una regió. O bé es fa memòria de les gestes històriques o mitològiques, fastes o nefastes, que han contribuït a la formació d'un *nosaltres* col·lectiu. El calendari també permet la solidaritat festiva, més enllà dels límits lingüístics, culturals, polítics i socials, de tots els pobles d'un determinat continent (Pasqua, Nadal) i, fins i tot, del món sencer (el Primer de Maig). El calendari, encara, serveix per a la rememoració en petits grups (per exemple, la família) d'alguns esdeveniments que els afecten d'una manera singular (celebració commemorativa dels ritus de pas dels membres de la família). Es pot concloure, doncs, que hi ha una íntima connexió entre calendari i ritual. Aquest últim concreta les cerimònies que escauen a les diverses festes periòdiques (religioses, cíviques, culturals, socials) marcades en el calendari, que ritma el temps d'un grup humà concret, o bé formula les noves celebracions religioses, patriòtiques, polítiques que, a causa dels canvis esdevinguts en la ideologia dominant, es van introduint en el temps comunitari. Aquesta darrera consideració posa en relleu la relació del calendari vigent amb la ideologia, o, si voleu, la funció ideològica del calendari.

El calendari mostra ben clarament la condició històrica de l'ésser humà i, al mateix temps, la prementera necessitat que experimenta de fixar el temps, de "congelar-lo" en dies fàcilment distingibles, qualitativament diferents, de la quotidianitat, de la monotonia imposada pel pas de les hores i dels dies.

Lluís Duch

El calendari celta

Els celtas van elaborar un mètode per compaginar el cicle de la lluna en períodes de mesos amb el ritme de la vida. Celebraven quatre grans festes cada tres anys, amb un interval de nou mesos respecte a la festa precedent. Això feia un cicle ritual de trenta-sis mesos, que eren bons o nefastos, alternativament, segons que la lluna fos vella o nova. En aquesta disposició tot estava establert, i fins cada hora del dia tenia un significat en una tal construcció còsmica. Sembla que el contacte amb els romans complicà aquesta disposició del calendari. Així, el calendari de Coligny conté seixanta-dos

mesos, repartits en fastos i nefastos, en el qual es combina el sistema solar i lunar romà amb el cicle anterior celta.

El que interessa, però, d'aquest calendari és la divisió de l'any en quatre períodes les fites dels quals, al començament de mes, constitueixen unes celebracions que han perdurat fins a l'actualitat sota les nostres festes. L'any ritual començava amb la diada de *Samuhin* el primer de novembre. Era una festa que tenia en compte el cicle agrícola i ramader. S'emmagatzemava la collita, es netejava la casa i es presentaven ofrenes als avantpassats que venien a visitar-la. Sembla que la instauració de la festa dels Fidels Difunts està molt lligada, juntament amb la de Tots Sants, a aquesta antiga celebració celta. Pensem que fou promoguda per l'abat Odiló de Cluny, als voltants de l'any 1000, en plena zona de forta tradició celta.

Nou mesos després s'esqueia la festa més important del cicle, *Lugnasad* o 'record de Lug', el primer d'agost. Tenia relació amb els avantpassats fundadors, en honor dels quals es feien curses de cavalls o de carros sobre les seves tombes, i els concurrents s'aplegaven en fires de bestiar.

Una altra festa, que marcava el període següent, després de nou mesos, era *Beltene*, que se celebrava el primer de maig: s'intentava influir sobre la fertilitat del bestiar i de la terra. Rituals importants d'aquesta festa eren les fogueres per preservar el bestiar de malalties, i per això se'l feia passar per damunt de les flames. Les afusions a l'energia solar i vital en general es manifestaven amb el simbolisme de les seves danses.

Finalment, l'*Imbolc* (sempre nou mesos més tard), el primer de febrer, era la festa en què s'intentava despertar el sol de l'hivern per afavorir la fertilitat i la purificació. D'aquí ve que es fessin trobades de joves i matrimonis de prova i per sorteig que duraven un any, després del qual podien desfer-se. Les fogueres purificadores havien comportat, en temps molt llunyans, que algú fos sacrificat en bé de tothom.

Com podem veure, doncs, les festes celtes són presents encara, en certa mesura, sota les celebracions cristianitzades, i en el nostre calendari podem reconèixer aquest substrat en les festes de Tots Sants, la de Sant Antoni - Candelera i fins i tot Carnaval, la Festa de l'Arbre del mes de maig, la de la Santa Creu i les festes d'estiu entre Sant Jaume i l'Assumpta.

Josefina Roma

El calendari jueu

Sembla que el primitiu calendari jueu havia estat solar, però posteriorment els antics hebreus optaren pel compte lunar, comú als altres pobles de la Mesopotàmia. D'aquesta manera, el calendari luni-solar regeix, encara avui, tant l'any civil com el religiós, amb la particularitat que el primer comença a la tardor (mes de *tišrī*), mentre que el segon ho fa a la primavera (mes de *nisān*).

El calendari jueu és conformat per tres menes d'elements: naturals, religiosos i històrics. Pel que fa als primers, els mesos -dotze o tretze- s'hi succeeixen marcats pel *Ros Hodeš*, o començament del mes, indicat per cada lluna nova. Les estacions apareixen perioditzades per les tres grans festes religioses de pelegrinatges: *Pēsah* (Pasqua), que se situa en el trànsit de l'hivern a la primavera; *Sabu'ot* (Pentecosta), a començament de l'estiu; i *Sukkot* (Tabernacles), celebrada a l'inici de la tardor. El cicle anual s'acaba amb les grans solemnitats de *Roš ha-Šanah* (Cap d'Any) i *Yom Kippur* (Dia de l'Expiació). Quatre festes menors -*Purim*, *Hanukkah*, *Lag ba-'omer* i *Tu bi-šbat*- i cinc dejunis rituals, que en tots els casos rememoren fets històrics del poble jueu, de l'èxode a la diàspora, completen el cicle.

La primera gran festa de pelegrinatge (anomenada així per l'obligació del jueu pietós de visitar el temple de Jerusalem durant aquests dies) és la Pasqua o *Pēsah*. Etimològicament, *Pēsah* vol dir 'passar de llarg', i el nom li ve del pas de l'àngel exterminador per les cases dels primogènits egipcis. Aquesta festa, que s'inicia amb la immolació de l'anyell pasqual el dia catorzè de la lluna de *nisān*, al primer mes de l'any religiós, està estretament vinculada a la collita primaveral de la civada i l'ordi. Ara

bé, conjuntament amb aquests aspectes agraris, la Pasqua jueva va adquirir, després de la fugida d'Egipte, un nou significat històric i simbòlic: l'alliberament del poble d'Israel del jou egipci. La celebració pasqual té un caire familiar i alhora comunitari, i una sèrie d'aliments característics –el pa sense llevat, les herbes i l'anyell pasqual– simbolitzen les presses del poble d'Israel per fugir de la terra d'esclavatge. L'aspecte comunitari apareix simbolitzat, en part si més no, pel costum de celebrar el ritual domèstic (*seder*) amb les portes obertes i amb una cadira buida davant d'una copa plena de vi, que espera l'arribada d'algun hoste o pelegrí desitjós de compartir-hi els aliments pasquals.

Al cap de set setmanes del *Pesah*, o sigui, uns cinquanta dies després, se celebra la festa de les Setmanes (en hebreu, *Šabu'ot*, i en grec, *Pentēkostē*). Aquesta és la festa bíblica de la sega i de les primeries, i continuadora dels dies de l'omer (l'omer era la gavella d'ordi o civada que, a partir del tercer dia de la Pasqua, els pelegrins ofrenaven al temple de Jerusalem). Durant les *Šabu'ot* arribaven a Jerusalem els pagesos amb les seves presentalles primicials, i les alegres processons eren rebudes pels habitants de la Ciutat Santa jueva, els quals acompanyaven els pelegrins al Temple, on aquests darrers, amb cistelles ricament decorades, feien obsequi dels seus aliments –sobretot garbes de civada i blat o bé dos pans amb el blat acabat de collir– a Jahvè. Després de la diàspora, i amb la llunyania física de les terres d'Israel, la festa va adquirir una nova significació simbòlica de tipus religiós, que expressava la revelació de Jahvè a Moisès a la muntanya del Sinai.

Acabats els sis primers mesos de l'any ritual, comença l'any civil el primer dia del mes de *tīšrī*. Aquest dia s'anomena *Roš ha-Šanah*, o sigui 'Cap d'Any' associat a la creació del primer home, ja que els jueus, com molts altres pobles, pretenen conèixer amb exactitud el mes, i fins i tot el dia, en què fou creat el món. El dia de *Roš ha-Šanah* i el següent, es fa sonar el *soffar*, mena de trompeta corbada feta de corn de be, amb el qual es convoca a la penitència i al gran perdó, dies que culminen en la jornada més solemne del judaisme modern: el *Yom Kippur*, el 'Dia de l'Expiació', en què cal expiar, mitjançant un dejuni rigorós, els pecats comesos durant l'any.

Immediatament després del *Roš ha-Šanah* i el *Yom Kippur* se situa la tercera gran festa de pelegrinatge, el *Sukkot*, la festa de les Tendes o dels Tabernacles. En el llibre del *Deuteronomi* llegim: «Celebraràs la festa dels Tabernacles durant set dies, una vegada recollit el producte de la teva era i del teu cup.» I en el *Levític*: «El quinzè dia d'aquest mes setè hi haurà la festa de les Tendes [...]: set dies viuràs en tendes [...] a fi que les vostres generacions sàpiguen que he fet viure en tendes els fills d'Israel quan els he fet sortir del país d'Egipte.» La festa del *Sukkot* aplega, per tant, i semblantment a les dues altres grans festes de trànsit, elements agraris, històrics i religiosos. Durant els set dies del mes de *tīšrī* (del 15 al 21), la gent sortia als carrers i celebrava joiosament el feliç acabament de les collites de tardor. A més, i com assenyala el *Levític*, durant el *Sukkot* el poble, amb fulles i branques, construïa cabanes, dintre de les quals es reunia tota la família. El record que es pretenia revitalitzar amb aquest fet era el dels llargs i penosos quaranta anys que el poble israelita va romandre en el desert. Les cabanes simbolitzaven la fragilitat de l'habitable durant la vida nòmada al desert, abans d'arribar a la Terra Promesa. Un dels actes comunitaris més importants del *Sukkot* són les pregàries col·lectives a les sinagogues per demanar la pluja de tardor, necessària per assegurar l'abundor de les noves collites. El darrer dia que clou els Tabernacles és l'*Hosa'na Rabba*, 'festa dels Rams'.

Les festes menors –*Ḥanukkah* (dedicació del temple), *Purim*, *Lag ba-omer* i *Tu bi-šbat*– tenen totes una significació històrica concreta. La primera commemora la victòria dels germans Macabeus sobre les forces d'ocupació d'Antíoc Epifanes, un segle i mig abans de Crist; la segona, festa de *Purim* o 'de les Sorts', és avui una festa carnestoltesca i de bescanvi d'obsequis que evoca la salvació de la comunitat jueva, quan Aman, del regne d'Assur, va jugar-se als daus fer una degolladissa general de jueus i va perdre; la tercera, *Lag ba-omer*, és una festa per als infants, els quals surten al camp, on encenen fogueres i juguen amb arcs i fletxes, en commemoració de la vida perillosa dels guerrillers que, sota el comandament de Barcoquebes, es van rebel·lar contra l'opressió romana i van lluitar per l'alliberament de Palestina; per fi, el *Tu bi-šbat* (l'any nou dels arbres) és una celebració en què es manifesta el desig nostàlgic dels jueus de l'exili de retornar a la Terra Promesa, simbolitzada pels arbres i fruits que s'hi planten i conreen.

Cal dir, per acabar, que, al llarg de la seva història, el poble jueu ha sofert persecucions, saqueigs, esclavatges, dominacions i exilis multitudinaris. Els dejunis rituals són justament els períodes de re-

flexió i mortificació que commemoren el fet que, malgrat tot, el poble ha sobreviscut a les situacions luctuoses. Tres dejunis –el de *Tiš'ah be-Ab*, el de *Sib'ah 'asar be-Tammuz* i el d'*Asarah be-Tebet*– recorden, respectivament, els sofriments dels jueus durant la destrucció de Jerusalem i el setge que el mateix Nabucodonosor va infligir a la ciutat israelita.

Els altres dos dejunis marquen, així mateix, esdeveniments luctuosos de la història jueva, com ho foren l'assassinat de Guedalià –governador de Palestina, partidari de l'autonomia jueva, personatge que dona lloc a la celebració del dejuni anomenat *Šom Gedaliah*– i el dejuni d'Ester i del poble jueu per alliberar-se de l'amenaça d'extermini que Aman havia fet als jueus de Pèrsia.

La vigència actual de l'arcaïtzant calendari jueu pot ser deguda, com ha assenyalat Miquel Palau (1973), a les amenaces bíbliques de Jahvè: «Tota persona que no s'afligirà aquell dia [ritual dels àzims] serà arrencada del seu poble, i tota persona que farà qualsevol treball aquell dia [el sàbat], Jo l'anorrearé d'enmig del seu poble.»

Finalment, cal assenyalar que l'empremta del calendari jueu sobre el calendari litúrgic occidental (vegeu "El calendari litúrgic cristià") ha estat ben notable: Quaresma, Pasqua i Pentecosta, o sigui, els grans cicles mòbils de l'any litúrgic i els més llargs d'aquest, tenen el seu origen directe en l'antic calendari lunar dels jueus.

Joan Prat

El calendari romà

La paraula llatina *calendarium* designava el registre o llibre de comptes on els romans anotaven els cobraments i les liquidacions de les quantitats deixades en préstec o crèdit. Les *usurae* que proporcionaven aquests diners es pagaven a les calendes, i d'aquí devia arrencar el mot *calendari* en el sentit d'almanac o registre anual dels dies.

Segons la llegenda, el primitiu calendari romà, basat en un calendari etrusc preexistent, fou instituit per Ròmul, el mític fundador de Roma. Aquest calendari constava de 304 dies, dividits en deu mesos lunars, que al seu torn es distribuïen en dues parts. El dia que assenyalava la partió era el de les *idus* (= *in duas partes divisus mensis*).

Aquest any començava a la primavera amb el mes *Martius*, seguit d'*Aprilis*, *Maius* i *Junius*, noms que semblen recordar uns temps encara més remots en què els anys es dividien en estacions que estaven posades sota la protecció de quatre divinitats: Mart, Apolo i Venus, Maia i Juno. En fer la partió de les estacions en períodes mensuals, es van aplicar els noms ja existents als quatre primers mesos de l'any, i els sis restants van ser denominats d'acord amb la seva posició dins de la sèrie numeral (*quintilis*, *sextilis*, *september*, *october*, *november* i *december*).

La primera reforma d'aquest calendari va anar a càrrec de Numa Pompili (segle VIII a.C.), que s'inspirà en l'octaerèdid dels grecs. L'objectiu del calendari grec havia estat regular els anys d'acord amb les revolucions del sol, i els mesos segons les de la lluna. Numa va establir uns anys de dotze mesos desiguals que comprenien 355 dies, i un tretzè mes de vint-i-dos o vint-i-tres dies, que calia afegir cada dos anys per recuperar el retard produït respecte a l'any solar. Aquest mes, el *mercedonius* o *mensis intercalaris*, se situava entre el 23 i el 24 de febrer, llavors el darrer mes de l'any.

Els pontífexs eren els qui tenien la facultat de donar al mes *mercedonius* el nombre de dies que consideressin necessari, i els abusos comesos –cal pensar que la durada dels càrrecs públics depenia del calendari establert pels sacerdots– foren cada vegada més exagerats, fins al punt que, sobretot durant les guerres civils, els mesos d'hivern estaven situats a la tardor, i els de tardor a l'estiu.

Per posar ordre en aquest galimaties, Juli Cèsar, dictador i gran pontífex, va cridar els savis alexandrins, i entre ells el matemàtic d'ascendència grega Sosígenes, fet que va marcar l'inici de l'anomenada "reforma juliana". D'aquesta manera, amb el calendari julià (any 46 a.C.) va quedar instituit l'any de 365 dies, amb un dia suplementari que calia afegir cada quatre anys (intercalat entre el 24 i el 25 de febrer). El calendari de Sosígenes quedava així: *Januarius* (de 31 dies, en honor de

Janus), *Februarius* (de 28 o 29 dies, mes de les purificacions), *Martius* (de 31 dies, en honor de Mart, déu de la guerra), *Aprilis* (de 30 dies, nom que sembla provenir del verb *aperio*, 'obrir', en relació amb l'esclat de les flors i de la natura en general), *Maius* (de 31 dies, dedicat a Maia, deessa de la fecunditat), *Junius* (de 30 dies, en honor de Juno), *quintilis* (de 31 dies, posteriorment anomenat *Julius*, en honor de Juli Cèsar), *sextilis* (de 31 dies, anomenat després *Augustus*, en honor de l'emperador August), *september* (de 30 dies), *october* (de 31 dies), *november* (de 30 dies) i *december* (de 31 dies), noms ordinals, encara que desplaçats, ja que, fins al 153 a.C., l'any començava el març.

Els romans, malgrat el còmput solar, van continuar dividint els mesos en períodes lunars. Cada mes tenia tres dates: les calendes (lluna nova), les nones (quart creixent) i els idus (lluna plena), la qual cosa va retardar la introducció de la setmana astrològica, relacionada amb els set planetes i que ja era coneguda en altres pobles de la conca mediterrània, com per exemple els jueus, de molt abans. La paraula *septimana* no serà emprada fins els temps de l'emperador Teodosi (segle IV d.C.).

El calendari romà tenia una gran importància religiosa, política i social, ja que hi apareixien prefixats els dies festius, els dies d'assemblea o de mercat públic (*nundinae*) i els dies fastos o nefastos. Per altra banda, la celebració dels grans cultes populars i públics, les festes fixes i els jocs, directament lligats als esdeveniments familiars, públics o militars de la vida romana, depenien del calendari. Vegem-ho breument.

Des del temps de la reialesa (segle VI a.C.) es distingien tres tipus o, millor dit, tres categories de cultes: els domèstics (*sacra familiaria*), els públics (*sacra publica* o *pro populo*) i els populars (*sacra popularia*).

Els primers –els cultes domèstics– eren exclusius dels patricis i estaven dedicats a l'enaltiment dels avantpassats familiars. Així, eren adorats els fundadors de la *gens* i el primer ancestre. Se simbolitzava la continuïtat familiar mitjançant el culte a la llar i al foc que permanentment hi romania encès. Els déus *lares* i *penates* n'eren els guardadors i actuaven com a genis i protectors del grup domèstic. Estretament lligats als anteriors hi havia els *manes*, ànimes dels morts familiars, a l'entorn dels quals girava el culte als morts. En gran part, aquest culte procedia dels etruscos, i per als romans patricis es va convertir en el centre de la seva vida ritual. Les tres primeres grans festes de l'any –*Carmentalia*, *Lupercalia* i *Feralia*– anaven dedicades a ells. Les *Carmentalia*, celebrades a mitjans de gener, estaven consagrades a la nimfa Carmenta, que fixava el destí dels infants, i les altres dues, celebrades a mitjan febrer, eren rituals de purificació contra els malefics. Les *Feralia* eren els dies dels morts, i, mentre duraven, els temples restaven tancats, la celebració dels matrimonis era prohibida i, durant nou dies, es retien ofrenes i cerimònies a les ànimes dels difunts perquè descansessin en pau i no els vingués el perillós desig de tornar a visitar –normalment per molestar-los– els vius. Després venien les *Lupercalia*, també celebrades el febrer i considerades com un precedent remot del nostre Carnestoltes. Durant uns dies, els *luperques*, sacerdots patricis, recorrien, mig despullats, els carrers de Roma i fuetejaven amb unes tires de pell de cabró, per fer-los fecunds, les dones i els homes que desitjaven descendència. Les *Lupercalia* eren festes de purificació del territori i festes de fecunditat, lligades sovint a ritus sexuals d'idèntica finalitat. A començament de març se celebraven les *Matronalia*, festes de les mares, i d'aquí ja se saltava al mes de maig, que era quan tenien lloc les *Lemuria*, que duraven sis dies i que, com les anteriors, eren dedicades a conjurar i tranquil·litzar, mitjançant importants cerimònies fúnebres, els malefics dels espectres (*larvae* i *lemures*), tinguts, també, com a possibles perturbadors de la pau i la tranquil·litat dels vius.

A més d'aquests genis, esperits dels avantpassats i ànimes de familiars sempre disposats a retornar, l'Estat, de la mateixa manera que la família, també tenia els seus déus *lares* –Ròmul i Remus, fundadors de la ciutat de Roma i pares de la nissaga del poble romà–, com també els seus *penates* públics, els quals vetllaven per la seguretat de l'Estat. Hi havia, doncs, divinitats (*numina* o *virtutes*) especialitzades en tots els afers de la vida pública: déus encarregats de les diverses tasques agrícoles, de regular els fenòmens atmosfèrics, de la vegetació, dels pasturatges, de les collites, etc.

En honor d'aquests déus de la natura hi havia els cultes populars (*sacra popularia*), gairebé tots de caràcter agrari. Eren els cultes plebeus per excel·lència. Les festes a què donaven lloc eren les següents: les *Terminalia* (febrer), en les quals es revisaven i santificaven les fites dels camps; les *Liberalia*, festes de primavera en honor de Liber i després de Dionís; i la festa anomenada *Forcidia* (del mes

d'abril), que consistia en el sacrifici d'una vaca prenyada davant del Capitoli i que, en alguns aspectes, tenia semblances amb les *Robigalia* (abril), festa solar, en la qual se sacrificaven a les divinitats de la natura, i especialment al Sol, gossos vermellosos, el color dels quals recordava aquest astre.

Entremig de les dues darreres se celebraven les festes *Palilia*, aniversari de la fundació de Roma, i durant el mes de juliol tenia lloc la celebració de dues noves festivitats: les *Lucaria* i les *Neptunalia*. La primera era la festa dels arbres, els ritus de la qual tenien per finalitat de protegir els bosquerols contra els "dimonis" dels arbres, mentre que la segona era semblant a la festa jueva dels Tabernacles, durant la qual es construïen barraques a l'aire lliure i la gent s'hi establia per uns dies. A finals d'agost, acabades les collites de cereals, tenia lloc la gran diada de les *Volcanalia*, típica festa d'acció de gràcies. A primers d'octubre, les *Meditrinalia* eren les celebracions populars d'acabament de les veremes, en les quals es tastaven els primers mostos. L'any agrari es cloïa amb les festes en honor de Saturn, déu de les sements soterrades. Les *Saturnalia* eren, doncs, les festes del solstici d'hivern, un clar antecedent del nostre cicle nadalenc.

Cal fer esment, en darrer lloc, de les festes de tipus guerrer o bèl·lic, que completaven els cultes domèstics i agraris. Aquestes se situaven al març, mes dedicat a Mart, déu de la guerra, en el qual s'emprenien les campanyes bèl·liques, i a l'octubre, que era quan es donaven per acabades. Es començava amb les cerimònies anomenades *Equirria* (15 de març), en què es purificaven els cavalls, i es continuava amb el *Quinquatrus* (19 de març), amb la purificació de tota l'armada reunida al Camp de Mart. Les mateixes accions, però invertides, tenien lloc el 15 i el 19 d'octubre. La primera data, festa de l'*October Equus*, es matava simbòlicament la guerra, sacrificant el millor cavall que havia guanyat les curses de carros. Era mort en el mateix Camp de Mart. Quatre dies després -*Armilustrium*- les armes eren purificades i quedaven esborrats tots els crims de guerra.

L'any o calendari romà va ser lleugerament modificat pel papa Gregori XIII (reforma gregoriana) el segle XVI. De totes maneres, la seva incidència en el calendari occidental i, per tant, en el català és encara ben evident. D'una banda, dividim l'any en dotze mesos solars i els noms d'aquests mesos són els noms llatins catalanitzats; d'altra banda, el calendari litúrgic (vegeu "El calendari litúrgic cristià") i sobretot els cicles de Nadal i Carnaval (vegeu-ne també els comentaris) tenen un origen inequívoc: es fonamenten en les antigues celebracions romanes -les *Saturnalia* i les *Lupercalia*, respectivament-, que, cristianitzades, han passat a estructurar la base sincrètica del nostre calendari actual.

Joan Prat

El calendari litúrgic cristià

L'any litúrgic cristià, i particularment el catòlic romà, té com a eix central la mort i la resurrecció de Crist. Aquest fet centra i condiona la resta de festes i celebracions. Com que la mort i la resurrecció de Crist tingueren lloc en l'àmbit històric i cultural jueu, l'Església està condicionada a seguir, en la festivitat de Pasqua, una sèrie de trets característics del calendari jueu.

D'altra banda, el desenvolupament del cristianisme entronca amb el món romà, tant en el seu vessant occidental com en la tradició de l'Imperi d'Orient. Així, les religions, les creences i els costums anuals de la cultura romana i de les tradicions orientals marquen també moltes decisions entorn del calendari litúrgic.

Les tradicions locals i els cultes existents arreu del món cristià primitiu, cultes ancestrals que havien sobreviscut a través de l'aculturació romana, pesen també en la configuració del calendari litúrgic.

Finalment, el curs de la història de l'Església, amb les seves controvèrsies i els seus dogmes, afecta també la confecció dels cicles litúrgics, que d'altra banda van canviant segons les necessitats litúrgiques de la jerarquia eclesiàstica. Les modificacions més importants d'aquests últims anys han estat les promogudes pel Concili Vaticà II amb el seu renovellament de la litúrgia.

El lloc central de la litúrgia cristiana és, tal com dèiem, la Pasqua. Crist celebrà l'última Pasqua jueva i l'endemà moria a la creu. La Pasqua cristiana està, doncs, íntimament lligada a la Pasqua jue-

va i, sobretot, a la forma judaica de dividir el temps, és a dir, comptant per mesos lunars. D'aquí que en el calendari litúrgic tinguem un dels darrers records d'aquest sistema, més antic que el solar. Atès que el nostre calendari és solar, la festa de Pasqua i el seu cicle són els darrers reductes de les festes mòbils. Se'n calcula la data fent-la coincidir amb el primer diumenge després de la primera lluna plena (atorzè dia de la lluna) de primavera, però sense que coincideixi amb la lluna plena. D'aquesta manera, les antigues creences esteses per tot el món que confereixen a la lluna plena el domini de les forces del mal tenen la seva traducció en la Setmana Santa, en què predomina, segons paraules de l'evangeli, «l'hora de les tenebres».

L'any litúrgic consta de dos grans cicles: el de Pasqua, que en conté un altre de subordinat –el de Pentecosta–, i el de Nadal. Així com la data de Pasqua és mòbil, la de Nadal ha quedat fixada el 25 de desembre del nostre calendari solar, celebració que, corresponent a la festivitat romana del naixement del Sol, empra el simbolisme de Crist com a veritable sol per als homes.

Estudiarem ara la composició dels dos cicles i de les festes litúrgiques que contenen.

L'any litúrgic comença quatre diumenges abans de Nadal amb la preparació per a la vinguda de Crist: són els quatre diumenges d'Advent. El cicle de Nadal comprèn també la festa de l'Epifania, més antiga que Nadal, i els diumenges posteriors a l'Epifania, que poden ser de dos a sis segons la data mòbil de Pasqua i que després de la reforma de 1969 han passat a ser temps ordinari. Aquest cicle entronca amb l'inici de la preparació de la Pasqua, molt més llarga i elaborada, que començava fins no fa gaire (reforma de 1969) amb els tres diumenges inicials de Septuagèsima, Sexagèsima i Quinquagèsima, en què durant la missa es començava a prescindir de certs signes de joia, com ara el Glòria, i s'empraven ornaments morats. Després d'aquesta etapa preliminar arrenca la veritable Quaresma, dies de penitència abans de la passió i mort de Crist. S'obre amb el Dimecres de Cendra, cloenda de les festes de Carnaval, que tenen lloc al voltant de la Quinquagèsima, des de divendres fins dimarts següent. Durant la Quaresma es feia antigament la catequesi dels qui havien de ser batejats la Vigília Pasqual. D'altra banda, són uns dies de penitència, dejuni i abstinència més intensos que durant la resta de l'any. Les dominiques de Quaresma són quatre i van seguides de dues setmanes més properes a la Passió, dites fins a 1969 primera i segona de Passió; els signes de dol s'hi feien més evidents i es cobrien les imatges amb draps morats. Avui dia, la Quaresma consta de cinc diumenges i ha desaparegut la denominació de Passió.

El segon diumenge de Passió obre la Setmana Santa: és també el Diumenge de Rams; que commemora l'entrada de Crist a Jerusalem. El Dijous, el Divendres i el Dissabte Sants són els dies que segueixen fil per randa la passió de Crist. El Dijous es commemora la institució de l'eucaristia, i hi té un lloc important, molt popular, l'ornament del monument. El Divendres és el dia de la mort de Crist. El Dissabte, que avui no se celebra fins a la nit, abans la gent avançava la joia de la resurrecció des de bon matí. Després de Pasqua hi ha cinc diumenges de commemoració pasqual, el primer dels quals tenia una rellevància especial i era anomenat "de Quasimodo" per la primera paraula de l'introit. Després d'aquests diumenges se celebra en dijous la festa de l'Ascensió, en memòria dels quaranta dies que Crist va romandre a la terra després de la resurrecció. Aquest dia s'apaga el ciri pasqual, que s'ha encès durant la Vetlla Pasqual. Dos diumenges després se celebra la Pentecosta, o baixada de l'Esperit Sant sobre els deixebles. Després de la reforma de 1969, el temps pasqual consta de set diumenges, que comencen el dia de la Resurrecció i acaben el de la Pentecosta, de la qual ja no se celebra l'octava.

La Pentecosta, mot que significa 'cinquanta', és a dir, cinquanta dies de la Pasqua, obre el període més llarg de l'any litúrgic, encapçalat per una altra festivitat que també s'escau en dijous, la festa de Corpus Christi, col·locada després del primer diumenge de Pentecosta el segle XIII per donar un caire festiu a la institució de l'eucaristia, que el Dijous Sant quedava deslluïda pel dol de la Passió i pel fet de coincidir amb l'hora de tenebres.

Els diumenges de la Pentecosta, avui ordinari de l'any, són vint-i-quatre, encara que, segons el temps en què hagi coincidit la Pasqua, pot ser un període més curt o més llarg; en aquest últim cas, se celebren els diumenges d'Epifania que no es van poder celebrar i es deixa, això sí, per al final el diumenge vint-i-quatrè de Pentecosta, que és l'acabament de l'any litúrgic. L'any litúrgic concedeix a les dominiques el màxim relleu, i tots els ritus i les oracions de la setmana en depenen. Abans de la

reforma de 1969 hi havia també un reconeixement litúrgic de les quatre estacions de l'any agrícola: eren les anomenades Tèmpores, que eren quatre i que recollien les cerimònies pre-cristianes dedicades a pregar per les collites. Se celebraven el dimecres, el divendres i el dissabte i estaven situades, les d'Advent, entre el tercer i el quart diumenge d'Advent; les de Quaresma, entre la primera i la segona setmana de Quaresma; les de Pentecosta, entre la primera i la segona octava de Pentecosta; i les de setembre, entre les setmanes divuitena i dinovena de Pentecosta. Actualment s'ha introduït un dia d'acció de gràcies al començament d'octubre.

A la celebració de les Tèmpores cal afegir els dies de rogatives al voltant de la festa de l'Ascensió: les menors, el dilluns, el dimarts i el dimecres abans de l'Ascensió, instituïdes el segle IX, i les majors, el dia 25 d'abril, festivitat de Sant Marc. Les rogatives constaven d'una missa, una processó pel terme i el cant de la lletania dels sants. Les menors es diferenciaven de les majors en el fet que aquestes darreres tenien més solemnitat i la processó era més llarga.

A més de la importància en l'any litúrgic de l'eix de les dominiques vertebrades en els dos cicles, Pasqua-Pentecosta i Nadal, tant l'Església oficial de les diferents èpoques com la devoció popular, emparada a vegades per tradicions pre-cristianes, estableixen uns altres cicles o fites litúrgiques que han modelat l'any religiós i festiu. Podem considerar com a fites importants les festes en què l'Església ha permès la celebració de tres misses, com són Nadal, Pasqua i la commemoració dels Fideles Difunts. També hi podem incloure les festes que es repeteixen en dues èpoques de l'any, com Sant Miquel, el 8 de maig (avui desapareguda oficialment) i el 29 de setembre, o la Santa Creu, el 3 de maig (també anul·lada el 1969) i el 14 de setembre, etc. Un gran bloc és el format per les festivitats dels sants col·locades estratègicament sobre celebracions ancestrals, locals o recents.

Un altre gran apartat mereixen les celebracions litúrgiques marianes, començant per la més antiga, la Purificació, el 2 de febrer, i continuat amb celebracions de "misteris" de la seva vida o advocacions (vegeu "Les festes de la Mare de Déu").

Finalment, i en els últims temps amb una plena consciència del calendari solar actual, l'Església començà a dedicar cada mes solar a una personalitat celestial determinada, important des del punt de vista de certes pràctiques com ara novenes, encadenament de diumenges, primers dijous, primers divendres, etc. Les advocacions que han tingut més ressò són les del mes de maig, dedicat a la Mare de Déu; el mes de juny, dedicat al Sagrat Cor; el mes d'octubre o mes del Rosari; i el de novembre, dedicat a les ànimes del purgatori.

Josefina Roma

Espiritualitat i calendari

Al moment d'irrompre en el món la fe cristiana amb tota la seva novetat i radicalitat, es produeix entre els creients un rebuig d'una colla d'elements tradicionalment vinculats amb la religiositat natural, com per exemple les festes. És significatiu en aquest sentit un text de la carta de sant Pau als cristians de Colosses, en què l'apòstol afirma: «Que ningú no us imposi prescripcions sobre menjar i beure o sobre festes, com és ara el dissabte o la lluna nova. Totes aquestes coses, comparades amb Crist, eren com una ombra comparada amb la realitat que havia de venir» (*Colossencs* 2,16-17).

A desgrat d'això, ben aviat el cristianisme va anar acceptant les celebracions festives, que, si bé al principi tenien un sentit espiritual i "místic", a poc a poc van anar adquirint els trets característics de les festes religioses populars i, finalment, van admetre elements de les festivitats cíviques o profanes. Això és el que va passar amb la que sempre s'ha considerat la festa primordial dels cristians, és a dir, el diumenge. Nascut sense cap relació amb la institució sabàtica dels jueus –centrada en el precepte del repòs del treball–, el diumenge, que originàriament era el "dia del Senyor ressuscitat" i de la reunió eucarística dels cristians, es va anar convertint cada cop més en una mena de "dissabte" cristià i va acabar essent, per decisió de l'emperador Constantí, el dia de descans setmanal obligatori, vinculat amb el dia de la setmana que els romans consagraven al Sol.

Hi ha, doncs, des dels inicis uns processos de judaïtzació i de paganització de les festes cristianes, les quals, sense perdre mai del tot les seves característiques essencials, es vesteixen de formes

manllevades a altres religions i a les diverses cultures en què el cristianisme s'installa, convertint de fet l'eortologia cristiana en una de les mostres més clares de sincretisme religiós i cultural. La influència del judaisme era, en certa manera, natural i lògica, atesos els orígens jueus dels primers promotors de la fe cristiana. Pel que fa a les festes, molt aviat els cristians, a més de la que podem anomenar "Pasqua setmanal" –el diumenge, dedicat a commemorar la resurrecció de Crist–, celebren la Pasqua anual, en clara continuïtat amb la màxima festa dels jueus. També té un origen israelita la festa de Pentecosta, cinquanta dies després de Pasqua. En canvi, altres celebracions festives jueves, com les llunes noves i el Cap d'Any, no van ser mai admeses per les comunitats cristianes.

La influència de la religió natural es nota especialment en la instauració de les noves festes que sorgeixen al segle IV, un cop acabada l'era de les persecucions. L'Epifania oriental, datada el 6 de gener, i el Nadal occidental, celebrat el 25 de desembre, deuen l'existència –tant pel que fa a la fixació de la data com al contingut de la celebració– a les festes paganes en honor del Sol, en ocasió del solstici d'hivern, en què les hores nocturnes comencen a escurçar-se davant l'embat victoriós de la llum solar. La simbologia de la llum fou aplicada a Crist amb tota naturalitat.

El cristianisme és sobretot una religió profètica i històrica i, per tant, les seves festes commemoren principalment uns esdeveniments pertanyents a la història anomenada de salvació. Però, al llarg de la seva evolució, la fe cristiana ha assimilat elements propis de les religions còsmiques i naturalistes, basades en els ritmes cíclics de la natura. Per això s'ha produït un paral·lisme entre les celebracions pagano-naturalistes vinculades al ritme estacional i les festes cristianes que gaudeixen de més ressonància popular: els solsticis d'hivern i d'estiu es corresponen amb les festes de Nadal i de Sant Joan; els equinoccis de primavera i de tardor encaixen amb la Pasqua Florida i amb les festes de Sant Mateu, Sant Miquel o d'altres d'equivalents situades a final de setembre.

L'evolució de l'espiritualitat cristiana ha suscitat diversos canvis d'accentuació en les festes. Les més primitives commemoren *fets* històrics, vinculats amb la vida de Jesús, de Maria i dels sants. Les celebracions més modernes s'inclinen cap a la inculcació pedagògica d'*idees*, amb el risc constant d'una excessiva ideologització. En aquest aspecte, és significativa la instauració de la festa de Corpus Christi, nascuda el segle XIII per una necessitat d'afirmar el dogma de la presència real de Crist en l'eucaristia, però que a la llarga contribuï a desequilibrar els diferents aspectes de la riquíssima realitat de l'eucaristia cristiana. Tanmateix, la festa de Corpus va saber assimilar tot un seguit d'elements culturals i cívics que la van convertir durant segles en la solemnitat més esclatant de tot el calendari.

Altres celebracions ideològiques, establertes en èpoques més recents (com les festes del Sagrat Cor, de Crist Rei, de la Sagrada Família), no han aconseguit ni de bon tros la mateixa acceptació popular, però han servit per accentuar determinades facetes ideològiques de la doctrina cristiana.

Cada època ha celebrat els aspectes de la fe cristiana que encaixaven més bé amb les seves aspiracions profundes i ha festejat els sants que més s'avenien amb els seus ideals de perfecció. Avui seria impensable canonitzar un rei batallador i, en canvi, fóra plausible l'elevació d'un obrer industrial als altars. Després de la reforma duta a terme pel Concili Vaticà II, hi ha hagut un intent d'adaptació del calendari festiu cristià a les exigències de la vida moderna. Però no és segur que les intencions de la reforma aconseguixin els seus objectius, perquè l'Església va perdent cada cop més la capacitat d'incidir en els costums populars i perquè actualment es produeix un canvi profund en el sentit i la vivència de les celebracions festives. Paradoxalment, com més parlem de festa i celebració, tant menys sabem fer-ne de debò.

Joan Llopis

Les festes de la Mare de Déu

El desenvolupament del calendari de festes de la Mare de Déu, o calendari marià, guarda una estreta relació amb el vaivé que al llarg dels segles ha sofert el culte a la Verge. Si bé Maria, la mare de Jesús, és esmentada discretament en els evangelis, ja des dels primers segles del cristianisme va esdevenir objecte de culte, sobretot després del concili de Nicea (celebrat l'any 325, contra l'heretgia

d'Arri, que negava la divinitat de Crist) i el d'Efes (431), en el qual es va proclamar solemnement la maternitat de Maria sobre Jesús contra l'heretgia de Nestori, patriarca de Constantinoble.

El segle VII l'Església d'Occident celebrava quatre festes marianes durant l'any litúrgic i Maria comptava amb nombroses esglésies dedicades al seu honor. Malgrat tot, no és fins els segles XII i XIII que el culte de Maria s'imposa decisivament damunt els sants locals.

Aquesta transferència dels deures i poders de protecció dels sants a Maria fou possible, segons Christian (1976), gràcies a un seguit d'esdeveniments, entre els quals cal esmentar: la divulgació dels llegendaris marians (*Cantigas d'Alfons X, Llibre Vermell de Montserrat...*); la fundació de nombrosos santuaris marians amb imatges miracleres que atreïen les masses de població; l'interès de l'aparell eclesiàstic per controlar i centralitzar les manifestacions dels cultes locals (i Maria tenia l'avantatge de ser una figura universal dins el món cristià); l'interès, per part de l'Església, a cristianitzar les masses rurals amb la implantació de llocs de culte en indrets d'habitat dispers (fins llavors, eren les grans catedrals i basíliques dels nuclis urbans les que guardaven les relíquies importants); i la influència d'alguns mestres espirituals medievals, com per exemple Bernat de Claravall o Bonaventura, grans impulsors del culte marià, etc.

Si bé aquesta situació, privilegiada a grans trets, s'ha mantingut fins als nostres dies, existeixen determinats períodes històrics (els segles XVII i XVIII, per exemple) amb una nova onada de fundacions de santuaris, i sobretot les darreries del segle XIX i principis del XX, amb les grans aparicions de Lorda i Fàtima, en què l'Església ha intensificat dogmàticament (dogmes de la Immaculada [1854] i de l'Assumpció [1950]) o litúrgicament (coronacions d'imatges, proclamació d'anys marians, etc.) la devoció i la pietat marianes.

Aquests aspectes històrics, dogmàtics i litúrgics generals són els que han configurat a través dels segles l'actual calendari de festes de la Mare de Déu, en el qual es poden observar una sèrie de distincions: a) les festes generals, b) les festes de la Mare de Déu sota advocacions específiques, i c) els mesos dedicats o consagrats a un culte més intens de la Verge.

El primer bloc inclou aquelles festes d'abast general dedicades a glossar o celebrar esdeveniments relacionats amb la vida de la mare de Jesús, com són: la Purificació (2 de febrer), l'Anunciació (25 de març), la Visitació (31 de maig), l'Assumpció (15 d'agost), la Nativitat (8 de setembre), la Presentació (21 de novembre) i la Immaculada Concepció (8 de desembre). Fins a la darrera remodelació litúrgica, totes o gairebé totes aquestes festes eren de precepte: algunes d'elles, sobretot la Purificació (Candelera), l'Assumpció i la Nativitat, han generat diversos costums i tradicions populars.

En segon lloc, les festes advocacionals. Aquestes són nombrosíssimes, ja que tant l'Església com la pietat popular han diversificat extraordinàriament les advocacions, els títols i les funcions de la Verge en la seva missió de corredemptora de la humanitat. Aquest aspecte, i el seu homònim de mitjançera universal, es posa de manifest en les següents advocacions generals: Mare de Déu de la Gràcia, Maria Auxiliadora, Mare de Déu de la Providència, del Perpetu Socors, de la Salut, del Consol, de la Mercè, de la Misericòrdia; Mare del Bell Amor, Mare de Déu del Remei, de la Bona Nova; Reina de la Pau, Mare de Déu de la Pietat, dels Desemparats; Dolç Nom de Maria, Mare de Déu de l'Esperança, del Miracle...

En altres casos, són sentiments o actituds de tristesa (Mare de Déu de la Soledat), de dolor (Mare de Déu dels Dolors), d'alegria (Mare de Déu de les Alegries), allò que es tendeix a posar en relleu, o bé advocacions relacionades amb llocs de culte concrets: Lorda, Montserrat, Araceli, Fàtima, Cinta, Núria, Claustre, Lluc, Pilar, Guadalupe...

Un altre criteri per fixar les advocacions marianes, de caire més local, ha consistit a relacionar el culte de la Mare de Déu amb alguns símbols telúrics o geogràfics (Mare de Déu de la Roca, de la Muntanya, de la Cova, del Mont, dels Munts, del Boscal, de Bellmunt, de la Gleva, del Camp, del Prat, de la Plana, de les Neus) o bé d'altres de semblants, com Montgarri, Montserrat, Montornès, Rocaprevera, etc. En certs casos, els santuaris on s'han establert les imatges venerades eren antics llocs de culte pagans, sobretot cultes relacionats amb la fertilitat.

En aquesta mateixa direcció ressalten, també, les advocacions que tradueixen símbols vegetals (el Lloret, la Pineda, el Liedó, el Roure, el Roser, Valldeflors) o bé animals (Mare de Déu del Toro, del Tura, de les Alades) i també celestials (Mare de Déu dels Àngels, la Divina Pastora), etc.

Si bé algunes de les devocions específiques esmentades es podrien documentar històricament, com per exemple aquelles que han estat impulsades per ordes religiosos específics (els dominics ho feren amb la Verge del Roser, els franciscans amb la Mare de Déu dels Àngels, els carmelites amb la del Carme i els trinitaris amb la del Remei), en altres ocasions la casuística, sobretot pel que fa als cultes locals, és molt variada i difícilment pot ser reduïda a unes constants de tipus general. Caldria, doncs, explicar-la cas per cas.

Amb tot, cal tenir en compte que el calendari popular privilegia una sèrie de mesos que són posats sota els auspicis de Maria. Així, per exemple, el febrer (mes consagrat a la Purificació), l'abril (als Dolors i a la Soledat), el maig (a Maria, Mare del Bell Amor), l'agost (al Puríssim Cor de Maria), l'octubre (a la Mare de Déu del Roser) i el desembre (a la Immaculada Concepció).

Del que hem dit fins ara pot inferir-se l'extraordinari paper del culte a la Verge a Catalunya, i com aquest culte ha aconseguit de portar cap a la seva òrbita no sols alguns dels cultes locals pre-cristians, sinó també els diferents estrats històrics, litúrgics i dogmàtics que han fet que, des del segle XII fins a l'actualitat, Maria, la Mare de Déu, hagi esdevingut la mitjancera més universal i més potent entre els homes i la divinitat.

Joan Prat

El santoral

El santoral –és a dir, la llista o catàleg dels personatges que l'Església catòlica recorda i venera en dies determinats de l'any– s'ha anat formant lentament, i no sempre seguint els mateixos criteris d'admissió.

Els primers temps del cristianisme, tot el culte de l'Església se centrava en la glorificació de Déu per mitjà de la reactualització sacramental de l'obra de Jesucrist, però ben aviat, a aquest "memorial" de Crist, s'hi va ajuntar la "memòria" dels primers col·laboradors seus, sobretot de Maria, la seva mare, i dels apòstols, així com el "record" dels difunts que havien format part de les diverses comunitats cristianes; d'una manera especial, dels que havien estat perseguits i morts per la fe, coneguts amb el nom de màrtirs o testimonis.

De mica en mica, el record dels difunts es va convertir en un veritable "culte", primer centrat en els màrtirs i després estès a altres personatges importants que havien donat testimoniatge de la fe no pas a través de la mort cruenta, sinó per mitjà de la seva vida exemplar, i que reberen el nom de confessors. El pas del simple record al culte pròpiament dit es va fer quan els cristians, en lloc de pregar Déu *per* ells, van començar a pregar Déu *a través* d'ells, és a dir, posant-los com a intercessors, i així nasqué el culte dels sants.

Primer es tractava simplement de recitar-ne els noms dintre de la pregària eucarística; després es va establir el costum de visitar el lloc de les seves tombes, d'una manera especial en els aniversaris de la seva mort; finalment, molts d'aquests sants, que al principi eren únicament recordats i festejats per les respectives comunitats locals d'origen, van estendre la seva fama a altres comunitats i lentament es va formar una mena de calendari universal.

Uns quants factors importants van influir en l'extensió de l'anomenada d'alguns sants. Evidentment, Maria, els apòstols, els evangelistes i altres personatges bíblics van ser commemorats des del primer moment per totes les comunitats cristianes. Més tard, alguns màrtirs, alguns bisbes, alguns representants de la vida monàstica, tant homes com dones, van propagar-se a altres comunitats, fins i tot molt allunyades, i hi van esdevenir sovint més populars que en les comunitats d'origen.

Els principals factors d'aquest procés van ser el trasllat i el repartiment de les relíquies de màrtirs i confessors; la formació i expansió de la literatura hagiogràfica, començada en la simple inscripció dels noms dels sants en els calendaris i martirologis, continuada en la redacció de les actes de màrtirs, de passionaris i llegendaris, i que va culminar en l'escriptura de veritables vides de sants, moltes d'elles plenes d'elements fantasiosos i compostes segons uns clixés estereotipats, però que revelen l'ideal de santedat de cada una de les èpoques de la història del cristianisme; finalment, el fenomen

de les peregrinacions a les sepultures de màrtirs i confessors insignes, entre les quals cal destacar les fetes a Terra Santa i a Roma, a determinats santuaris de Síria i d'Egipte, al sepulcre de sant Martí de Tours i, ja en plena Edat Mitjana, a Sant Jaume de Galícia.

L'expansió del culte dels sants cristians entre els diversos pobles que anaven entrant al si de l'Església va trobar-se amb el culte que aquests pobles retien als seus herois, gairebé sempre considerats com a semidéus, demiürgs o divinitats inferiors, i molt sovint es produïren casos de sincretisme, en què diversos llocs de culte pagà van ser convertits en santuaris cristians, molts demiürgs van ser confosos amb els sants, sobretot amb els que es presentaven com a auxiliadors o protectors, i certes divinitats femenines locals van ser substituïdes per les variades advocacions del culte a Maria. La fixació de la data de força festes cristianes es deu a l'existència de celebracions paganes anteriors, sovint vinculades als cicles naturals del sol i la lluna.

El culte dels sants, durant els deu primers segles de la història de l'Església, naixia de la iniciativa del poble, ratificada per cada un dels bisbes locals. La seu de Roma únicament va començar a intervenir-hi el segle x, intervenció que es va anar fent cada cop més decisiva, fins que, a partir del segle xvi, els papes es van reservar l'exclusiva en aquesta matèria de declarar oficialment la santedat d'una persona i d'establir-ne el dia de la festa, a través dels processos de beatificació i canonització.

Davant la proliferació de festes de sants d'abast universal, el Concili Vaticà II decretà una reforma del calendari, que va ser feta l'any 1969 amb els següents criteris: restituir a cada sant, en la mesura del possible, com a dia de celebració el de la seva mort, anomenat tradicionalment *dies natalis* (dia del veritable naixement); escollir els sants de més relleu per a tota l'Església i deixar els altres per al culte local; expressar la universalitat de la santedat, tant en el temps com en l'espai. Pel que fa a aquest darrer criteri, és important de tenir en compte que, en el calendari universal reformat, seixanta-quatre sants pertanyen als deu primers segles i setanta-nou als altres deu. Els segles més representats són el iv (25), el xii (12), el xvi (17) i el xviii (17). Geogràficament, cent vint-i-sis commemoracions es refereixen a sants d'Europa, vuit a sants d'Àfrica, catorze pertanyen a Àsia, quatre a Amèrica i només una a Oceania. Tanmateix, per la seva pròpia natura, el santoral resta obert a noves aportacions, d'acord amb la continuada aparició de persones dignes de ser venerades com a santes per l'Església universal.

Joan Llopis

Cicle agrícola i ramader

El pagès i el ramader construeixen el seu propi any o calendari a partir de l'any tròpic o solar, és a dir, del moviment del sol al llarg de l'eclíptica, que a les nostres latituds es caracteritza per quatre estacions ben diferenciades: primavera, estiu, tardor i hivern.

L'any agrícola està en relació directa amb les tasques camperoles i normalment és comptat des de l'inici de les labors de preparació fins a les de recolecció. És a dir, als Països Catalans, des del començament de la primavera fins a la darrerria de l'estiu, amb un període més o menys llarg de repòs i de feines auxiliars (treballs al bosc, fabricació d'eines, cistelleria, esclovellar mongetes, desgranar blat de moro, etc.).

Val a dir que aquests marges de temps, que són vàlids per a gairebé tots els Països Catalans, canvien si ens mirem en detall comarca per comarca, on l'altitud, la latitud i la distància respecte al mar són variables que convé tenir en compte a l'hora de marcar el cicle o any agrícola. Així, per exemple, la dita popular «Pel juny, la faïça al puny» canvia quan arriba a Ripoll, on diuen «Pel juliol sega qui vol». Així mateix, mentre que el mes de gener les vinyes del Penedès es mostren ermes, sense fulles ni fruit, els tarongers de la Ribera del Xúquer es troben en el seu millor moment, i, mentre que al Maresme es poden collir mongetes tendres pels mesos d'abril i maig, a l'Alt Urgell no se'n poden menjar fins pel juliol o l'agost.

En el cicle o any ramader hi ha dos períodes o fases: l'un a muntanya i l'altre a la plana. El període a muntanya s'estén des del final de juny –en què Sant Joan i Sant Pere (24 i 29 de juny) són dates tradicionals de pujada de les ovelles a muntanya– fins a Sant Miquel (29 de setembre) o per Tots Sants (1 de novembre), segons l'altitud de les pastures; hi ha dues fites importants, per Sant Jaume (25 de juliol) i per la Mare de Déu d'Agost (15), per canviar de pastures. En la fase que transcorre a la plana hem de diferenciar si es practica la “transterminàcia”, és a dir, a l'hivern als estables i a l'estiu als prats, que s'esdevé quan les pastures són vora les cases i els corrals (des de novembre fins al començament de maig) i quan els prats són d'alçària mitjana (des de maig fins al final de juny), o si es practica la “transhumàcia”, és a dir, a l'hivern a les planes d'Urgell, el Vallès, l'Empordà, la Garrotxa, i a l'estiu a les pastures altes, cosa que implica que homes i bestiar siguin fora de casa quasi tot l'any.

Aquest cicle o any agrícola i ramader s'havia institucionalitzat, i regia –i encara regeix, en alguns casos– com a any civil. Assenyala, per exemple, el pagament de masoveries, per Tots Sants, a la Seu d'Urgell; el pagament de camps llogats per a herba, per Santa Teresa, a Ripoll; el retorn de crèdits i tota mena de tràmits legals; etc.

Fires i mercats estaven i estan en relació directa amb aquest cicle. El moviment del bestiar assenyala, a la primavera i a la tardor, la conveniència de fer fires i mercats. La sembra i la collita també

mouen els interessos econòmics de mercats i fires. Els costums sobre prometatges també s'hi relacionaven íntimament. I això no sols afectava els pastors, que reduïen la seva vida en família a molt pocs mesos l'any, sinó també els pagesos, els marxants, els carreters i altres col·lectius, que concertaven els seus casaments quan les feines anaven de baixa i els era més fàcil acudir a complir els tràmits legals –capítols matrimonials, pagament de dot, etc.– que aquest fet comportava. Festes i romeries estan igualment supeditades al cicle agrícola i ramader. Bona part de les romeries es fan a la primavera, quan els camps són sembrats i els ramats ja han criat i tenen bestiar més jove. En aquest cicle, les festes tenen dos punts culminants: a l'hivern, quan no hi ha pràcticament feines agrícoles, i a la darrerria d'estiu, quan la collita és als graners.

Dolors Llopart

Cicle anual dels difunts

Els difunts, en les creences populars (no solament als Països Catalans, sinó també a tot Europa i, de fet, a moltes cultures d'arreu del món), passen per una sèrie d'estadis, tant pel que fa a la mena de vida que porten i on la porten com per la seva relació amb el món dels vius i, més concretament, amb els seus descendents i parents. Si prenem la mort no pas com un acabament, sinó com un procés, entendrem millor la visió popular de la interacció entre vius i difunts.

Els difunts passen per tres estats diferents i depenen, al capdavant, de l'ajut que els proporcionaran els parents vius mitjançant un cerimonial correcte, és a dir, els funerals, amb ofrenes de menjar i llum, tant en àpats funeraris com en ofrenes sobre la sepultura. L'Església ha anat reconduint aquests rituals, que són alhora familiars i de tot el grup social a què pertanyia el difunt, convertint les ofrenes de menjar en misses i canalitzant el ritual.

Un altre ajut que necessiten els difunts és el compliment de totes les seves voluntats, així com la satisfacció de tots els seus deutes, sobretot els espirituals.

El compliment rigorós de tot això farà que el difunt pugui descansar en un lloc controlat, que per als clàssics era l'infern, per a d'altres l'inframón i per als cristians el purgatori.

L'estat alternatiu, en cas d'incompliment del ritual, és el contrari del descans. El difunt vaga per la terra perdut i venjatiu i es manifesta a vegades en forma fantasmal als seus o a qualsevol, fins que el ritual s'ha completat.

L'estat de l'infern clàssic, o el del purgatori, no és definitiu. En un moment determinat, que uns creuen individual i altres col·lectiu, els difunts poden sortir de l'inframón i passen per la terra, on convé que no s'aturin perquè perdrien el camí. Aleshores és necessària una altra fase del ritual que encamiï el difunt o els difunts al món superior, al cel, cosa que tanca el dol familiar i converteix el difunt en avantpassat. D'ara endavant ja no tindrà relacions perilloses per als parents, sinó de protecció, i les seves tornades a la terra seran favorables. Això correspon al segon enterrament en moltes cultures no europees. Podem trobar encara reminiscències d'aquestes creences populars no solament en les cerimònies de difunts, sinó també en el calendari, perquè en la roda de l'any hi ha uns moments més propicis que altres per a la conducció del difunt al cel, així com moments còsmics en què l'inframón obre les portes.

El curs de l'any per als difunts podria explicar-se com una successió dels tres estats: uns períodes en què els difunts resten tancats a l'inframón, uns altres períodes de trànsit en què els difunts surten de l'inframón i vaguen per la terra cercant el camí del món superior (moments, aquests, que requereixen una alta dosi de ritual d'ajut perquè hi arribin pel bon camí) i, finalment, uns altres períodes en què els difunts visiten els seus descendents en forma protectora o es comporten com a avantpassats. En aquest calendari hi ha punts foscos deguts a la transformació cultural a través dels segles, però encara el podem resseguir a grans trets, a vegades sota l'advocació d'uns sants que conserven les antigues característiques de les grans fites de l'estat dels difunts.

El període de final d'hivern i començament de primavera, que va de Sant Antoni fins a Carnaval i

que es defineix per alguna de les celebracions compreses en aquest lapse, segons els llocs i la introducció dels sants cristians, sembla el moment més llarg de l'any en què els difunts que vaguen pel món cerquen el camí del cel. Durant tota la primavera, fins a l'estiu, apareixen sants que menen els difunts pel camí obert del cel cap al món dels avantpassats. Així, Sant Jordi, la Pasqua de Crist, Sant Miquel el 8 de maig, Sant Jaume...

Hi ha dates (com el Dilluns de Pasqua, l'1 d'agost, Tots Sants) que ofereixen indicis que els difunts es comporten com a avantpassats i en les quals els vius visiten els llocs sagrats d'aquests.

La tardor i l'hivern marquen moments de l'estat protector dels avantpassats, que visiten la casa, concretament la llar, on troben regals i on deixen la prova del seu pas. Són les festes que van de Tots Sants a Reis. Al llarg de la tardor i l'hivern tenim també indicis d'actuació dels sants transportadors de difunts, com Sant Miquel, el dia de les ànimes, Sant Martí, Sant Nicolau. El guiatge dels difunts cap al món superior va acompanyat de festes que utilitzen, en el seu ritual, la llum, com ara la Candelera, la Vetlla Pasqual, Sant Jaume, el Dia de les Ànimes, Santa Llúcia, els Reis i moltes més de locals.

Un altre indicatiu del moviment dels difunts el podríem seguir en la situació en el calendari dels sants mig morts mig vius, com ara sant Pau, advocat dels leprosos o morts vivents, segons les pressions socials populars, juntament amb sant Sebastià, que va ser donat per mort i que ha estat invocat per guarir la pesta, o encara sant Roc, que va ser ell mateix un empestat i fou guarit significativament per un gos, atesa la relació amb l'inframón que té aquest animal en la simbologia. El dimarts "de Quasimodo" era també el dia que els capellans visitaven els moribunds de la localitat.

Ateses les varietats aculturadores del cristianisme i la mateixa evolució local de les cultures, no podem establir clarament un calendari popular de les fases dels difunts i la relació d'aquests amb l'inframón, el món dels vius i el cel. Només podem proposar, a tall d'hipòtesi, unes quantes fites significatives en la roda anual que ens obren la porta a investigacions ulteriors.

Josefina Roma

Cicle dels nùmens i de les fades

És universal la creença popular en éssers semblants als humans, però d'una natura menys corpòria, amb possibilitats d'aparèixer i desaparèixer amb facilitat i que habiten uns llocs determinats. Descrits pels historiadors de les religions com a *genii loci* ('genis locals'), han estat designats amb el nom de nùmens per la majoria dels escriptors clàssics.

Aquesta fauna espiritual té un ampli espectre: d'una banda, les roques, les plantes, els rius, els arbres, etc., dotats d'una animació pròpia; de l'altra, tot allò que fa que aquests éssers siguin habitats per una munió d'esperits que es comporten d'una forma determinada. A tots aquests personatges cal afegir-hi encara les divinitats i els herois propis dels habitants anteriors d'un lloc, que solen adquirir un caràcter amenaçador quan se'ls accentua l'actuació venjativa i maligna a partir d'una forma primigènia ambivalent o, si més no, desvinculada del comportament i de la lògica dels humans.

Un altre grup és el format pels esperits dels difunts anteriors al cristianisme, els caràcters dels quals van identificant-se amb el lloc dels seus habitacles o de les seves sepultures. Així, els dòlmens i els túmuls, les antigues fortaleses i les fortificacions són escenari d'aparicions i actuacions. Els nens que han mort sense ser batejats i altra gent que no ha pogut ser enterrada a l'aixopluc del lloc sagrat cristià tenen a vegades també aquest *status* després de la mort.

En el món de la rondallística i de la tradició oral dels pobles, a tota aquesta fauna espiritual sembla que se'ls atribueixen uns cicles temporals i una sèrie d'actuacions en períodes que, encara que molt esmicolats, podem en certa mesura reconstruir i que ens fan meditar sobre l'antic significat d'algunes festes que encara se celebren avui. En general sembla que aquests éssers no coneixen la divisió del temps en setmanes, ja que totes les rondalles que els esmenten expressen la dificultat que tenen a recordar els noms dels dies de la setmana. Solen comptar les nits en lloc dels dies i guiar-se per les fases de la lluna, entre les quals la més positiva per a ells és la de lluna plena, que també és la més nefasta per als homes.

Hi ha poques fites anuals que coneguem amb certesa, però se'n poden espigolar algunes de molt importants: la nit del 30 d'abril (nit de Walpurgis), vigília del primer de maig, en què abandonen els seus campaments d'hivern i es traslladen als d'estiu; una altra data és la nit de Sant Joan, en què poden ser vistos pels humans sense els perills acostumats; després hi ha la nit de Sant Silvestre, el 31 de desembre, que és també una nit en què la seva presència perillosa és detectada.

Quan es desplacen o tenen una assemblea multitudinària, són perillosos per als homes, que haurien d'abstenir-se de rondar pels llocs habitats per ells en èpoques de lluna plena i especialment la nit de Sant Silvestre i la del 30 d'abril. Només hi ha una data en què sembla que s'hagi establert una treva entre ells i els humans: és la nit de Sant Joan, que és quan les fonts i els boscos són visitats pels homes i les fogueres i les falles surten del recinte clos de les poblacions. En aquests moments meravellosos, la presència d'aquests éssers es fa corpòria sense cap mena de perill.

La tornada als campaments d'hivern es podria esdevenir la nit de Tots Sants, el primer de novembre, encara que aquesta data és purament hipotètica i, si es confirmava, hauríem de reconèixer un cert parentiu amb el calendari celta en aquestes dues dates de l'1 de maig i l'1 de novembre. D'aquesta manera, l'any oferiria uns períodes alternatius de quatre mesos i dos mesos, entre les migracions i els moments de visió o d'actuació.

La fauna espiritual té, d'altra banda, un temps que no coincideix amb el dels humans. El temps que un humà passa en els habitatges o en les festes del Més Enllà pot ser d'una dimensió diferent. Així, un humà, en retornar al món dels homes, pot trobar que han passat cent anys durant allò que ell creia que era una nit. Hi ha, però, un nombre d'anys que es repeteix com a període de captiveri d'un humà, d'aparició en un lloc, de canvi d'un infant humà per un d'èlfic, etc. Aquests períodes oscil·len entre un any, tres anys, set anys i vint-i-un anys, la qual cosa ens fa pensar en la importància dels períodes de tres i set anys i en el seu arrelament en la tradició popular.

Josefina Roma

Ritus de pas festius

Reben aquest nom les respostes rituals d'una societat determinada als canvis operats en la vida dels seus individus, canvis esdevinguts per raons biològiques (com el naixement, l'accés a la pubertat, la mort) i canvis específicament culturals (com l'entrada en societats secretes o religioses).

Es reconeixen tres etapes cerimonials dels ritus de pas: de separació, de transició i d'agregació al nou estat. Per altra banda, segons el nivell participatiu, podem establir en la població quatre cercles concèntrics de proximitat o protagonisme: l'individual o propi de cada un dels membres del grup que procedeix al passatge, el familiar o de la parentela directament implicada, el del grup sacerdotal dels oficients i, finalment, el de la resta del poble, que actua d'espectador i de cor. L'evolució de les diferents cultures n'ha modificat el caràcter religiós, omnipresent en altres temps, així com el caire festiu i la importància dels participants i dels nivells esmentats.

Avui dia podem identificar uns quants ritus de pas que constitueixen veritables actes festius en una població: el bateig, que assenyalava socialment l'entrada d'un nou membre a la comunitat; l'enterrament, que marca la sortida d'un membre cap al món dels avantpassats; o les noces, és a dir, el pas dels fadrins a casats. El trànsit de la infantesa a la pubertat s'ha conservat encara en moltes de les cerimònies de primera comunió. També molts viatges de final d'etapa d'estudis van adquirint aquest significat, amb la recaptada de diners feta pels protagonistes, la iniciació del viatge i la integració en la nova etapa educativa. L'arribada a l'edat adulta és més clara en els ritus de pas vigents reservats als homes que no pas en els específics de les dones, perquè s'ha aprofitat l'obligació del servei militar per bastir al voltant d'aquest fet les cerimònies pertinents, com la festa dels quintos, i per distingir sacerdotalment aquest grup per la impunitat en les seves actuacions col·lectives, com enramades, esquellots, carnivals, etc. La jubilació actual com a trànsit de l'edat econòmicament activa a la de les classes passives tendeix a revestir un caràcter de ritu de pas en què sovintegen sopars d'homenatge, regals, plaques d'agraïment i festes de la vellesa.

Molts d'aquests ritus de pas inclouen una cerimònia religiosa, un revestiment dels qui canvien d'estat i dels qui els acompanyen i una comensalitat que, agrupant el nivell de parentiu i fins i tot el d'espectadors, els fa entrar a participar en la cerimònia. Uns ritus de pas s'han de celebrar individualment i d'altres col·lectivament, per la quantitat de membres que canvien d'estat. Encara que, a més del caràcter individual d'alguns, hi ha cerimònies que els tracten col·lectivament.

L'enterrament i les noces, que són els més individuals de tots, també tenen fases col·lectives. En l'enterrament, les etapes de separació i de trànsit solen ser fetes per a cada individu, mentre que l'etapa d'agregació al món dels avantpassats acostuma a tenir un caràcter més col·lectiu (el dia dels Difunts, la missa per tots els difunts del poble el segon dia de la festa major, etc.).

Les noces també tenen un caràcter individualitzat: encara que en l'etapa d'agregació se'ls doni un caire més col·lectiu, de fet, tota la festa transcorre centrada en una sola parella, des del comiat de solters, les rondes de fadrins i fadrines, la parada nupcial i la comensalitat amb el pa de noces o l'àpat col·lectiu fins a les proves o bromes gastades als noucasats, que poden consistir en impediments en el camí (brancam i pedres en uns casos, rebentada de rodes dels cotxes en altres) o el desbaratament de la primera nit amb el brou o la xocolata dels nostres avantpassats.

El bateig, que fins ara tenia també un caràcter individual a causa de l'obligatorietat de batejar immediatament després del naixement, tendeix ara a fer-se col·lectiu, mensual en les parròquies o incorporat en la litúrgia de la Vetlla Pasqual.

Les primeres comunions i les festes dels quintos són col·lectives. Les primeres comunions estableixen una separació, amb la catequesi i la participació en processons amb el revestiment adequat. Les festes dels quintos conserven també un caire col·lectiu que perdura en una sèrie d'actuacions al llarg de l'any, en festes d'inversió, com Carnaval o Sant Antoni, en enramades, en balls de bastons o en l'organització de festes majors; en tot el que representi una acció insolent envers la comunitat o que tingui un caràcter d'allunyament de mals esperits, com en els esquellots o en les noces. En gairebé tots els ritus de pas queda alguna mostra d'allunyament dels elements pertorbadors del pas, tan important com difícil, que s'ha d'acomplir. Així, el capellà és l'encarregat d'apartar el dimoni de la criatura. La renovació de les promeses del baptisme i la primera confessió tenen el mateix significat. De manera semblant, les actuacions dels amics del nuvi o de la núvia, que molt sovint apareixen com a bromes pesades, tenen el mateix objectiu de conjurar els esperits pertorbadors, sobretot dels difunts que encara no han aconseguit el descans definitiu i que podrien encortar la fecunditat de la parella.

En els ritus de la mort, l'observança estricta de les cerimònies i disposicions per l'ànima del difunt, que comprenen l'aspersió d'aigua beneïta, l'enterrament en lloc sagrat i la celebració de misses de sufragi, assegura el camí al Més Enllà d'una forma correcta. Els ritus de pas compleixen un seguit de funcions en el grup social: a) funció d'ajut psicològic en un moment compromès com és el canvi biològic; b) funció d'ajut en la recomposició de forces socials, ja que es tracta, al capdavant, de passar uns membres d'una categoria a una altra, amb la qual cosa es desnivellen la proporció i l'equilibri, i ajut també en l'acceptació de nous membres i la seva redistribució; c) funció econòmica, que es fa evident en cada un dels ritus de pas; en efecte, la riquesa acumulada en vida d'una persona ha de redistribuir-se, com també s'ha de donar un nou equipament de béns a l'hora del matrimoni i, en el pas a l'edat adulta, la contribució econòmica es fa necessària a partir d'aquest moment.

La comensalitat és l'expressió essencial dels ritus de pas, on intervien totes les funcions esmentades. En alguns casos arriben a ser veritables formes de redistribució de riquesa, donades les despeses extraordinàries que els grups socials es veuen obligats a fer. Regals per una part i festassa per una altra són els intercanvis econòmics que realcen la importància del ritu efectuat.

TIPOLOGIA DE LES FESTES

Festa major

La festa major, festa local per excel·lència, serveix per definir una població entre totes les poblacions veïnes. Expressió com és de la *comunitat*, mostra i referma davant els forasters la identitat del poble. La seva situació dins la roda festiva anual depèn d'un conjunt de circumstàncies històriques diverses, que van des de la introducció local del cristianisme fins a la importància i el relleu d'altres celebracions locals. La festa major sol celebrar-se a l'estiu, un cop acabades les tasques de la collita, però aquest no és pas un tret universal. Cal cercar-ne l'origen, evidentment, en l'inici de la sedentarització causada per l'agricultura. Ben sovint coincideix amb la diada del sant al qual està dedicada l'església parroquial.

En molts altres casos, la festa major se celebra el dia d'un sant molt venerat al lloc o en ocasió d'una festa mariana local. La festa major sol anar acompanyada, com a contrapès, d'una altra festa local, la festa major petita, que sovint s'escau al començament de l'any, al final de l'hivern o a l'inici de la primavera. Per explicar-nos-la ens hem de remuntar al temps de la introducció del cristianisme en aquell lloc, i més endarrera i tot. Aviat ens adonarem que a les creences pre-cristianes s'hi van sobreposar les aportades pel cristianisme, talment que devocions i festes noves van anar adaptant-se a d'altres de ja existents. Aquest és el cas de moltes festes de final d'hivern i començament de primavera que acaben celebrant-se com a festes cristianes sota l'advocació de sant Pau Ermità, sant Antoni Abat o sant Vicenç.

En molts casos, la importància d'una festa local ha obligat a donar-li l'estatut de festa major. En altres casos s'ha pres per festa la diada del sant al qual va ser dedicada l'església, sigui d'acord amb les relíquies que se'n conservaven a l'hora de la consagració de l'altar o bé en consonància amb una advocació general, com és ara la Mare de Déu d'Agost. En tots aquests casos la festa identifica un fet local, la parròquia, i defineix els feligresos-veïns davant d'altres nuclis poblacionals.

La festa major, sense ser un espill fidel de la realitat social del poble que la celebra, ens en mostra algunes peculiaritats, com ara les celebracions segmentades geogràficament, ideològicament o econòmicament. Sovint aquestes fissures estructurals s'expressen en incompatibilitats d'horaris de dues celebracions o actes que se superposen expressament o en l'assistència dels adherents d'un grup o de l'altre, malgrat la seva inclusió en un programa conjunt, o en el boicot a uns actes concrets, o fins i tot en l'esclat de violència, canalitzada o no pels actes oficials. Les festes majors han seguit l'evolució de la població que definien i han canviat de lloc en el calendari segons ha convingut, sobretot en èpoques de forta emigració, de canvi d'economia, d'introducció de la industrialització o d'afluència de forasters al poble. El cas més freqüent és el trasllat de la festa a un diumenge, per tal de no dependre de la inseguretat de participació si s'esqueia en qualsevol dia de la setmana. També s'aprofita el mes

d'agost, per exemple, en lloc de l'original, per beneficiar-se de l'estada d'estiuejants o del retorn dels emigrants per les vacances. Els pobles que han perdut molta població en l'emigració procuren celebrar la festa quan els emigrants tornen per les vacances d'estiu, per aplegar-los a tots i fins incloure els fills dels emigrants en aquest signe de comunitat. Al contrari, a les poblacions que a l'estiu apareixen desfigurades per l'allau de forasters i en què el turisme és l'aportació màxima de feina s'hi espera moltes vegades que passi la temporada forta de l'estiu per poder celebrar en comunitat la festa que només els identifica a ells.

Els components festius de la festa major evolucionen amb la societat que els dona suport, atès l'estímul inicial d'identificació de la comunitat i la seva competència amb les comunitats veïnes. Amb aquest criteri es van incorporant totes les novetats festives dels pobles i les ciutats més importants, de manera que les festes majors, fins conservant alguns trets tradicionals i locals, acaben per assimilar tot el que pugui conferir prestigi a la comunitat.

Essent la festa major una manifestació de la *communitas*, no és estrany que, ni que sigui formalment, es pensi en tots els seus components: és un *locus* pertinent per a festes de la vellesa, per a espectacles o jocs de la mainada i també per recordar els difunts. A diferència d'altres celebracions i a imitació de les grans solemnitats litúrgiques i familiars, la festa major sol tenir tres dies de durada a fi de permetre el lluïment local i familiar i, per això, els naturals del lloc conviden parents i amics forasters per provocar-ne l'admiració.

El primer dia, després dels actes inicials anunciadors (cercavila, desfilada per anar a rebre els músics, subhasta de localitats en els espectacles, etc.), té una primera part de festivitat religiosa, amb missa, processó i altres actes de litúrgia local, i una segona part de diversió col·lectiva: el ball, sovint a l'envelat. Tant l'una part com l'altra són separades pel menjar familiar amb tots els convidats, que té unes característiques especials per l'abundor i per l'elaboració de dolços locals. El segon dia repeteix, a una escala més modesta, la grandiositat del primer; s'insisteix en l'aspecte de diversió per mitjà del ball i l'espectacle. S'hi solen afegir diversos jocs per a la canalla i les competicions esportives. El tercer dia sol ser dedicat, en l'aspecte religiós, a recordar els difunts del poble. Sovint s'hi afegeix encara un dia més, el "dia del gos", en què, a imitació dels dilluns de les Pasqües, la gent, reunida en grups d'edat o familiars, fa una forada als indrets més apropiats del terme i es dedica a descansar i acabar la festa.

Avui dia hi ha una tendència a introduir en el cicle festiu, i moltes vegades dintre de la festa major, la pràctica d'una feina o passatge de la vida quotidiana tradicional, ja desapareguda, amb un caire pedagògic davant les noves generacions: festes del batre, celebracions de noces a la manera tradicional, baixades de rais o les més modestes matances del porc. En certa manera substitueixen les representacions parateatral dels mites d'origen en la intenció pedagògica, encara que aquí pot prevaler més l'aspecte romàntic (aspecte que també presideix el retorn a algunes menges populars ja superades pel món modern).

Hem assenyalat que la festa major és un termòmetre de les modes festives i de la seva difusió. Això ens fa comprendre l'actual tendència als actes festius de retrobament del caos primitiu, generador de la vida comunitària. L'èxit dels corre-focs, els castells, els corre-bous i altres elements de participació és fruit del concepte actual de festa, que afavoreix aquesta tornada al desordre perillós i atractiu que permet d'aconseguir una catarsi col·lectiva.

Josefina Roma

Festa de barri

La festa, com a demostració i signe de la identitat d'un grup, ha tingut en les entitats poblacionals segmentades en l'espai, sigui per la seva història, sigui per la seva magnitud (com en el cas de les ciutats), una expressió més concreta que la festa major general.

La festa major de barri constitueix, doncs, l'expressió d'identitat d'un segment de població, definit

per un veïnatge i una proximitat física que n'estableix els límits, no sempre visibles d'entrada, però que els actors tenen ben interioritzats. La festa major de barri tindrà el mateix caire demostratiu dels límits de la identitat i de la personalitat distinta i competitiva davant d'altres possibles segments o identitats. La característica principal d'aquestes festes és la més gran familiaritat organitzativa i la facilitat dels contactes humans de cooperació, assistència, llenguatge comú. Característiques, aquestes, que permeten la comensalitat dels seus membres i que fan de l'àpat comunitari, en les més variades formes, una culminació organitzativa i alhora una demostració d'identitat i pertinença.

La configuració del poblament i la seva història ens donen sovint les claus per entendre i explicar la formació d'una festa de barri i la seva situació dintre de la roda anual festiva, com també la importància i el pes relatius dintre de les festes de la població general.

Sota el nom de barri entenem una gamma molt àmplia de repartiment poblacional que va des del petit nucli rural separat del centre polític del municipi, a causa d'un poblament dispers i que recolza en una unitat parroquial més antiga, fins a un municipi que administrativament ha passat a dependre d'un altre, a través d'una antiga configuració gremial dins d'una ciutat, que associà l'especialitat econòmica amb l'emplaçament en un lloc concret i hi creà un veïnatge. D'aquesta manera, algunes festes d'ofici han esdevingut una festa de barri.

Un cas extrem de barri i, doncs, d'aquest tipus de festa major, és el dels carrers amb una personalitat distintiva. Així, les festes majors de carrer, en què es restringeix la territorialitat a un carrer, esdevenen, amb denominació i personalitat concretes i definides, l'àmbit propici per a aquesta mena de manifestacions festives, demostratives d'una identitat poblacional. Les festes de barri han tingut com a centre la parròquia, que ha estat el factor integrador de la seva personalitat. Fins i tot en barris relativament nous, la parròquia ha estat la primera entitat a canalitzar la festa, fins al punt que molts barris no han tingut festa pròpia fins que no han format part d'una parròquia diferenciada.

Moltes vegades s'arriba a aquesta festa major de barri a través d'una configuració especial d'altres festes assenyalades, com és ara Pasqua, Nadal o Carnaval, de manera que aquella festa universal esdevé festa d'identitat-oposició. Altres vegades es tracta de l'existència en un grup poblacional d'un centre de devoció o d'un lloc d'atracció més ampli. No cal dir com subsisteixen les festes majors dels antics nuclis poblacionals que en el curs de la història van ser associats a una entitat més gran, mentre en pervisqui la identitat diferenciada o sempre que aquesta reviscoli.

La diferent celebració festiva està en funció de la dedicació econòmica, que abans esmentàvem en connexió amb els gremis situats en barris específics, però que també es fa palesa en pobles on conviuen dos oficis principals, com ramaders i pagesos, o bé pescadors i pagesos, i també on conviuen nadius i estiuejants o bé nadius i immigrants. Un cas peculiar és el de les urbanitzacions d'estiueig. El desenvolupament d'una festa major pot ser el primer pas cap a una certa cohesió i cap a una nova solidaritat.

De vegades, la festa major de barri no és l'única que se celebra en un sector determinat; totes les festes del cicle anual o només algunes es poden celebrar d'una manera segmentada, tenint el barri com a marc. És a dir, es poden celebrar les festes de caire universal en el recinte del barri amb una personalitat diferenciada respecte a la totalitat del municipi. En trobem un exemple en les antigues festes de Corpus Christi celebrades simultàniament amb la del municipi o particularment dins de la vuitada. En aquest cas, el simbolisme de la segmentació es materialitza celebrant la mateixa festa, però marcant amb la processó el territori que li és propi, cosa que dóna una visió pedagògica de la territorialitat.

Les festes no es poden duplicar en el mateix horitzó festiu, de la mateixa manera que tampoc no ho fan les fires. Així, doncs, la duplicació en les mateixes dates de dues festes de barri ens dóna la mesura de la compartimentació de la població, atesa la impossibilitat d'assistir a dues festes alhora.

A les ciutats, esdevingudes massa grans i inaprehensibles, els barris, fins i tot els més nous, han desenvolupat el fenomen festiu com a continuació o com a iniciació de la recerca d'identitat. Sovint les associacions de veïns, el jovent preocupat per la manca de definició del barri, etc., poden desencadenar el procés d'una festa, en la qual els trets identificadors del barri s'obriran camí entre les atraccions festives de moda. Així, retrobarem, en imitacions d'*encierros de San Fermín*, la revifalla de festes perdudes en els llocs d'origen dels pobladors del barri, juntament amb la imatge de festa unifi-

cadora i transformadora de la massa en poble, que comporta riscos i esperona la cooperació. En altres barris, la recuperació-repetició d'una festa definidora del lloc d'origen dels seus habitants fa que es dupliquin romiatges, processons, àpats, festivals, fires, que, tot i voler retornar la imatge de la festa duplicada, el que fan és definir aquesta altra realitat social amb un dinamisme i una evolució propis.

Joselina Roma

Festa votada

El diàleg que els homes han mantingut amb el món sobrenatural ha adoptat, a través dels segles, diverses formes socials i culturals d'expressió. Sovint, aquestes formes de relació reflecteixen, en un nivell simbòlic, els drets, els deures i les obligacions que en períodes històrics concrets han regulat els nexes i lligams existents entre els diferents grups socials. Així, algunes de les formes paradigmàtiques de la pietat tradicional, com ara la prometença, l'ex-vot, les rogatives i els vots de poble, semblen traspuar els trets bàsics del feudalisme.

Per "vot de poble" o "vot de vila" s'entén aquella prometença comunitària, solemne i pública, sovint realitzada davant de notari, mitjançant la qual els habitants d'un nucli de població, en un moment crític de la seva història, van decidir posar-se formalment sota la protecció i empara d'un sant, santa o Mare de Déu.

Són nombroses les festes votades que s'expliquen a partir d'un origen més o menys estereotipat, que és el següent: els habitants d'un poble, atribolats per una situació angoixosa i havent esgotat tots els recursos humans per afrontar-la, front, decidien que només l'ajuda sobrenatural podria treure'ls del cul-de-sac en què es trobaven. A qui recórrer? Vist que això no se sabia amb exactitud, ja que els éssers celestials són nombrosos, el poble optava perquè fossin els mateixos sants i santes, o bé la Mare de Déu, els qui manifestessin la seva voluntat. Preparada una urna amb el nom de tots els possibles candidats, l'escrutini solemne realitzat dins l'església deixava poc marge al dubte: per tres vegades consecutives apareixia el mateix nom davant dels ulls de tothom, i així quedava ben palès el desig d'un sant, una santa o una Mare de Déu d'esdevenir l'advocat i protector dels habitants del poble. Unes pregàries solemnes, una processó i, sobretot, l'establiment d'un vot comunitari i a perpetuïtat acabaven de segellar el pacte, gràcies al qual es restablien l'equilibri trencat i l'harmonia perduda.

Les festes votades acostumen a celebrar-se en data fixa, que, a més a més, és dia festiu a la localitat o localitats, on cada any, cada dos anys o bé amb caràcter quinquennal o decennal, es commemora l'obtenció del favor rebut del patró o patrona sobrenaturals.

Els motius que amb més freqüència han impulsat diferents pobles a estatuir els vots de vila -molts daten del segle XVII- són o bé catàstrofes demogràfiques provocades per pestes, epidèmies, fams, guerres o setges, o bé, encara que menys nombrosos, casos de sequeres, pedregades, aiguats o altres disfuncions de caire natural o meteorològic.

La festa votada implica, per altra banda, un cert grau d'obligatorietat moral per part dels habitants dels pobles o viles que conserven el vot instituït pels avantpassats. Ha estat creença força generalitzada que, si la comunitat responsable de complir el vot, l'oblida o el trenca (només el bisbe pot dispensar parcialment o totalment de l'obligació contreta), tornarà a aparèixer el motiu malastruc que primitivament el va originar.

Són, probablement, aquestes raons les que expliquen el notable grau de ritualització -presència obligada de les autoritats civils i eclesiàstiques-, així com la solemnitat que habitualment ha acompanyat el compliment dels vots de poble, que lliguen en un pacte perpetu els membres d'una comunitat amb el seu patró o patrona sobrenaturals.

Joan Prat

Festa patronal estamental

És la festa que defineix un sector de la població pel seu ofici, en marca la importància, l'antiguitat i la noblesa enfront dels altres sectors de la població i l'uneix amb gent d'altres contrades que exerceixen la mateixa professió. Els orígens d'aquesta festa són típicament urbans, ja que corresponen al sorgiment de corporacions d'oficis, que només es poden donar on hi ha diversificació del treball. Les corporacions d'oficis, com a segment de la societat, hi volen una participació i lluiten en el govern i en les decisions de les viles. Això defineix la seva actitud de rebuig de qualsevol ingerència, intrusisme o obertura que puguin perjudicar els seus interessos.

Els gremis urbans es constitueixen en societats amb reglaments complexos. I en una època profundament religiosa, on tota manifestació vital es veia impregnada d'esperit religiós, la representació ciutadana requeria tenir un lloc en les processons, en les parròquies i les catedrals i en tota festivitat on figuraven els estaments importants de la societat. Això comportava, en primer lloc, l'elecció d'un sant patró que els conferís una identitat i uns símbols de definició enfront de qualsevol altre segment poblacional i que, al mateix temps, els fornís d'una diada per a una celebració distintiva, d'una ocasió per penetrar en les esglésies i les catedrals amb la donació d'almoines destinades a la conservació i ornamentació de capelles, amb dotació de beneficis, etc.

La tria d'un sant patró obeeix en primer lloc a alguna circumstància de la seva vida, del martiri o dels miracles que pogués estar relacionada amb l'ofici en qüestió. Era fàcil quan es trobava un sant amb el mateix ofici: sant Josep, fuster; sant Eloi, ferrer; sant Lluc, pintor; sant Cosme i sant Damià, metges, etc. Altres patronatges eren més complicats perquè la relació d'algun episodi amb l'ofici en qüestió ben sovint resultava forçada. Així, sant Elm era patró dels homes de mar per una circumstància del seu martiri, és a dir, perquè els seus budells van ser penjats en un arbre de vaixell; sant Ferriol, patró de molts grups de vinaters, hauria estat amagat després de mort en un bocoi, del qual no hauria parat de rajar un vi exquisit; santa Cecília esdevingué patrona dels músics en virtut d'una mala interpretació dels textos del seu ofici o antifonari.

Altres patronatges són deguts a la devoció que ja existeix en el lloc on instalen els propis tallers, botigues o habitatges els membres d'una determinada activitat. D'aquesta manera es posà sota la protecció d'un sant tota la gent dedicada a un ofici en una població determinada. Aquesta advocació purament local queda ben sovint relegada a un segon terme amb la difusió de patronatges més universals precedits d'una fama més estesa. En moltes ocasions, els gremis instituïen una confraria que era l'òrgan de representació en certes processons. Aquestes confraries podien portar noms diferents dels del patró que havia caracteritzat l'ofici des d'antic, sovint una advocació més moderna, per tal de competir en prestigi amb altres segments de la societat representats en actes públics. Així, moltes imatges de la Passió o de la Mare de Déu dels Dolors van associades a un gremi amb el qual, en principi, no tenen cap relació simbòlica.

Les diversificacions d'oficis en el món rural segueixen l'exemple de la ciutat. També s'hi instituïen sants protectors diferenciats i la seva festivitat serveix per fer ressaltar la separació dels segments de la societat. Al principi solen ser de poca difusió, fins que la complexitat administrativa aporta patronatges més universals i uniformadors, com ara el de sant Isidre per als pagesos en lloc dels antics sant Medir, sant Galdric o sant Faust, o encara el de sant Gil per als pastors en lloc del de tantes marededéus trobades o, fins i tot, de diades assenyalades com la de Sant Pere o Nadal.

Les advocacions de patrons per estaments arriben als oficis intel·lectuals, com els filòsofs amb santa Caterina d'Alexandria, i a tots els racons de les especialitats. En definitiva, el patronatge i les festivitats restrictives per estaments responen a un sentit d'identitat i diferenciació en una societat segmentada, amb grups que lluiten per ser presents en la vida i el govern de les ciutats.

Als Països Catalans en tenim una documentació molt valuosa gràcies a la proliferació de goigs, que servien, com l'ornamentació d'una capella, per distingir i explicar la pròpia identitat.

Aplec

En sentit restringit, el terme *aplec* es refereix a la jornada en què un santuari o ermita celebra la seva gala o festa major, a la qual acostumen a acudir en gernació els habitants del poble o pobles que pertanyen al seu radi d'influència.

Bé que els aplecs tenen un evident aspecte religiós –la peregrinació al santuari o ermita per honorar un sant, una santa o la Mare de Déu–, la seva estructura predominantment lúdica i festiva, com a dia de reunió, de germanor i de solidaritat que transcorre a l'aire lliure, ha motivat la profusió d'aplecs a la primavera i la tardor, ja que aquestes són les èpoques de l'any més agradables climatològicament. Els dilluns de les dues Pasqües inicien el cicle primaveral, que continua per l'Ascensió, decreix en els mesos d'estiu rigorós i arriba al seu punt culminant el 8 de setembre –dia de les marededéus trobades–, per decreixer novament al llarg dels mesos d'octubre i novembre amb l'aparició dels primers freds hivernals.

Hi ha hagut intents de relacionar el calendari d'aplecs amb el calendari dels cicles de cultius i amb els cicles ramaders predominants a diverses zones. Malgrat tot, els canvis profunds que tant l'un com l'altre han experimentat en els dos darrers segles fan difícil d'establir les correlacions previsiblement sistemàtiques que en altres temps devien haver existit.

L'estructura lúdica dels aplecs ha estat una font generadora de costums, tradicions i manifestacions populars de caire divers. En primer lloc, cal esmentar les nombroses rifes i subhastes d'ous, xais, tortells, rosques, etc., que continuen celebrant-se com un dels mitjans per cobrir parcialment les despeses de la festa. En segon terme, podem referir-nos als costums gastronòmics específics dels aplecs, que poden incloure des del típic "ranxo" comunitari fins a les arrossades, costellades o cargolades més o menys col·lectives o familiars, però que, en qualsevol cas, es desenrotllen en un clima de germanor i reciprocitat en el qual no manca el consum abundós del vi.

En relació directa amb aquests àpats comunitaris, tot i que de forma més simbòlica, són nombrosos els aplecs que conserven el costum del pa beneit, les ofrenes, les berenes o caritats, noms diversos que designen, amb lleugeres variants, la tradició d'oferir als romeus alguns productes alimentaris, com és ara pa, vi i formatge, i més modernament cafè o *carajillo*. Aquesta tradició sembla relacionada amb una regulació social del consum de caire redistributiu que antigament es devia haver practicat fent caritat als pobres i desvalguts que, com a pelegrins, s'acollien a l'hospitalitat dels santuaris els dies de festa grossa.

Altres aspectes remarcables, des d'un punt de vista lúdic i festiu, són els balls i danses típics de diferents santuaris i ermites, sobretot al Pirineu, així com altres costums i tradicions –benedicció dels boixos, ofrenes florals, jocs específics i passatemps diversos– que, segons sembla, havien tingut un paper considerable en l'establiment de les futures aliances matrimonials.

En els darrers deu o dotze anys, quan tot semblava preludiar la pèrdua de molts aplecs tradicionals, s'ha produït un procés de revitalització i recuperació d'aquest llegat cultural. Entre els motius que podrien explicar aquesta revifalla, cal esmentar aquells que fan referència al despoblament de les zones rurals, fenomen que, paradoxalment, ha actuat com un revulsiu per fomentar el retrobament dels emigrats en un dia de germanor, solidaritat i convivència: el dia de l'aplec.

Joan Prat

Fira

Lloc d'encontre i d'intercanvi comercial, de periodicitat anual o bianual i d'àmbit geogràfic molt ampli, i sovint de més d'un dia de durada.

Als Països Catalans, com a tot Europa, l'estructura de la ruralia amb població agrícola dispersa i amb una gran llunyania dels centres de consum ramader va fer necessària aquesta xarxa d'intercanvi comercial que representaven les fires.

Hi ha notícies de fires als comtats de Barcelona (Moià, Vilagrassa) i d'Urgell (Trepç) ja des de la segona meitat del segle XII, i molts comerciants catalans acudien a les del Llenguadoc, del País Valencià, d'Aragó, de Castella, del nord d'Itàlia i fins i tot de Xampanya. Bé que inicialment nasqueren força espontàniament en llocs que per alguna raó afavorien l'establiment de menestrals i l'intercanvi de productes entre àrees d'economia més o menys complementària, més tard els avantatges que resultaven de tenir fira van fer que senyors i prínceps atorguessin o confirmessin amb discrecionalitat el privilegi de fer fires en determinades dates a les poblacions que volien afavorir, tant si eren centres d'una àrea comercial com si no.

La fira, pel fet de ser un mercat que transcendeix els límits de la comarca i del país, reuneix en indrets determinats nombrosos mercaders i compradors de tota mena i condició, la qual cosa afavoreix els intercanvis socials i culturals. D'altra banda, les fires, a més de les derivades de les activitats econòmiques, complien més funcions. Funcions simbòliques en relació a l'espai, separant homes i dones en la compra i la venda –aviram i productes de l'horta les dones, bestiar gros els homes–, destriant senyors i mossos en els llocs d'esbarjo –casinos, bars i fondes–, i fins i tot els mateixos productes, que tenen prèviament un lloc separat. A Verdú, per exemple, els torronaires d'Agramunt s'instal·laven a la dreta de la Plaça Major i els basters a l'esquerra, al lloc del sol. Funcions rituals en relació a la manera de vestir, sigui de compradors i venedors, sigui de pagesos i traginers, i en relació a les fórmules orals de la mateixa compra –regateig, desmenjament, etc. També hi havia un intercanvi de desig, seducció i plaer. Anar a fira significava poder-se posar en contacte amb homes i dones de la mateixa edat, cosa que afavoria les possibilitats de contreure matrimoni. Quan un anava a fira, es vestia amb mirament, no amb vestit de festa, és clar, però sí amb una certa preocupació per presentar-se agradable. Es conta que moltes noies joves acudien a la fira amb espadenyas i que, quan ja hi eren a la vora, es posaven les sabates. Finalment, es pot dir que hi ha una renovació de la comunitat del grup, una ocasió de reforçar-ne els lligams i també els de grups d'edat i els de parentiu.

A les fires es feien tota mena de tractes: contractes de treball –era el lloc on es llogaven els pastors que havien de guardar el ramat durant l'estiu, els segadors per a la sega, els qui treballaven al bosc, etcètera–, tractes de compra-venda de terres, lloguers de pastures i terres de pas per a bestiar transhumant, etc., aprofitant la presència de notaris i advocats. També s'hi establia tot el que estava relacionat amb la política –pactes, acords, elecció de candidats–, la religió –prèdiques i difusió de nous corrents– i, en general, tot el que tenia algun lligam amb el món de les idees i el pensament. Al mateix temps se segellaven pactes matrimonials i acords de família. També s'aprofitava per acudir a cal metge o curandero i per comprar el remei miraculós a qualsevol xarlatà. Moltes vegades era l'ocasió d'encarregar un vestit o de proveir-se de peces de roba per a l'aixovar. Era la gran oportunitat de retrobament de tota mena de professionals –barbers, metges, notaris, polítics, escriptors, predicadors...– i de tota llei de venedors ambulants vinguts dels llocs més llunyans. Ben sovint, als vespres, còmics i saltimbanquis feien representacions de teatre i de circ. Una importància particular van tenir fins a la dècada de 1950 les fires ramaderes, organitzades sobretot a la tardor i a la primavera d'acord amb els moviments del bestiar entre la muntanya i la plana. N'hi hagué tant en algunes viles importants, com ara Salàs de Pallars, Organyà o Verdú, com en camp obert, en cruïlles estratègiques en el contacte entre la muntanya i la plana per les quals passaven els ramats en transhumància, com ara les de l'Hostal Roig (Pallars Jussà), l'Hostal del Vilar (Osona), el bancal dels Sacs (Solsonès), etc.

En diferents viles i ciutats se celebraven fires no exclusivament ramaderes, de periodicitat de vegades més freqüent que l'anyal. Eren més nombroses a la tardor, però n'hi havia tot l'any.

Actualment no queda cap fira exclusivament ramadera. Moltes han desaparegut, d'altres s'han transformat, bé convertint-se en una mena de mercat d'excel·lent amplitud, bé especialitzant-se en determinats productes –fruita a Lleida per Sant Miquel, plançons d'arbres o arbustos fruiters o ornamentals a Molins de Rei per la Candelera, salons especialitzats diversos a Barcelona en diferents dates, perdus a Vilanova de Meià, etc. Altres, encara, han estat creades de bell nou amb objectius, interessos i formes diferents. Tanmateix, els elements simbòlics i de relació humana que hem assenyalat més amunt es mantenen més que no farien esperar aquestes transformacions tan pregonas.

Festa cívica

Diada festiva en la qual se celebra o es commemora un esdeveniment de tipus polític (Onze de Setembre) o sindical (Primer de Maig), una acció que ha proporcionat benestar o riquesa a una vila o poble (portada d'aigües, obertura d'un camí, plantació d'arbres), un homenatge a un grup d'edat (festa de la vellesa) o fets històrics locals (festa de separació o d'integració a una comunitat).

De vegades són festes que se celebren una sola vegada o només per un període de molt pocs anys, la qual cosa les diferencia de les festes tradicionals.

Aquestes festes, d'origen relativament recent, s'iniciaren pràcticament després del trencament que de la societat teocràtica féu la revolució burgesa a França. Allí, el poble revolucionari, que majoritàriament habitava en ciutats i viles i treballava en tallers i fàbriques, lluny del camp i sense la seqüència del temps pròpia dels treballs agrícoles i ramaders, instituí noves festes, d'acord amb els seus interessos i desigs.

A Catalunya es varen popularitzar per l'acció de les forces progressistes, moltes vegades amb enfrontaments oberts amb l'Església. Abans només els esdeveniments dinàstics (coronació, victòries militars, etc.) de reis, prínceps i generals tenien un sentit comparable.

Algunes festes familiars de personatges de la vida pública (casament d'un rei, bateig del fill del primer ministre, enterrament d'un líder sindical) poden també ser motiu de festa cívica.

Per tot això, els seus símbols i les seves manifestacions són molt variables d'una festa a una altra: desfilades amb banderes, penons o pancartes, lliurament d'objectes o premis relacionats amb l'esdeveniment que se celebra, ofrena de flors o corones en determinats llocs o monuments, etc. De vegades es realitzen en llocs tancats i estan reservades a grups determinats (jocs florals, Diada Mundial del Teatre, festes escolars, etc.), d'altres són obertes a tothom (final d'una guerra, d'un canvi polític, dia de l'arbre). Els actes festius que s'hi celebren són també d'allò més variats: balls, desfilades, concerts, cantades, concursos, focs artificials, dinars col·lectius, etc.

Dolors Llopart

MARC I CONTINGUT DE LES FESTES

Espais festius

La festa necessita, per poder-se celebrar, un espai o marc físic; segons l'abast geogràfic i social que hagi de tenir una determinada festa, trobarem un seguit d'espais, més o menys estandarditzats, considerats per la gent més idonis que no pas d'altres. En aquest sentit, pensem que es pot parlar d'una mena de *continuum* d'espais festius, com per exemple la casa, un carrer, un barri, la plaça de l'església o plaça major, però també un camp obert, un encreuament de camins o bé indrets típicament aïllats i liminals, com són els emplaçaments de nombroses ermites i santuaris. Molt sovint, aquests marcs festius reflecteixen altres marcs d'integració, en aquest cas socials i simbòlics, que són aquells en què l'individu desplega la seva vida social. Aquesta, molt esquemàticament, i seguint Carmelo Lisón (1977), gira entorn de la família (i el parentiu), el veïnat, el barri o la parròquia, la comunitat local, poble o municipi, i, per damunt d'aquests, una sèrie de marcs supracomunitaris que ens vindrien exemplificats per altres divisions territorials o polítiques, com són la comarca, la regió, la nació i l'Estat. Altres criteris d'inclusió i d'integració social apareixen marcats per la professió i la classe social a la qual pertany un determinat individu. En qualsevol cas, però, els subjectes de la vida social generen nombrosos sentiments de pertinença que es reflecteixen en la consciència d'identitat (familiar, local, comarcal o nacional), i aquesta té el seu fidel reflex en el món de la festa i, més concretament encara, en els diversos espais festius.

Així, doncs, i dins aquesta perspectiva de progressiva complexitat que es podria representar gràficament amb cercles concèntrics, ens trobem davant d'un primer espai susceptible d'esdevenir espai festiu: el mateix marc físic de la casa. En efecte, la casa en la seva globalitat o bé en algunes dependències interiors (la sala, el menjador) o exteriors (el jardí, l'era, l'emparat, la porxada, etc.) acostuma a ser l'escenari on se celebren totes aquelles festes i cerimònies d'àmbit casolà i domèstic, com ara aniversaris, onomàstiques i ritus de pas (bateigs, primeres comunions, casaments i enterraments). En altres èpoques, la matança del porc o bé les celebracions relacionades amb l'acabament dels treballs agrícoles (sega, veremes...) pertanyien de ple a aquest tipus de celebracions que giraven a l'entorn d'una casa i del grup domèstic que hi habitava.

De totes maneres, els canvis urbanístics i demogràfics han menat al fet que en l'actualitat moltes cases i pisos (tant als pobles com a les ciutats) siguin de dimensions reduïdes, amb la qual cosa s'ha estès el costum de llogar o reservar espais privats més amplis -restaurants, hotels, bars i fondes- per poder commemorar aquelles celebracions d'àmbit familiar o de parentiu que apleguen un nombre elevat de convidats (o, més senzillament, per la comoditat que això representa per al qui convida).

El segon nivell d'integració abasta el carrer, el veïnat, el barri i, en un sentit més ampli, els habitants d'una comunitat que viuen al mateix llogarret, poble, municipi o ciutat. També aquí trobem una gran quantitat de festes de carrer i de barri i, lògicament, les festes patronals i festes majors de pobles i ciutats. I també aquestes tenen uns espais festius propis; sovint, quan un barri, un poble o una ciutat prepara la seva festivitat, els veïns, els organitzadors o bé l'ajuntament s'afanyen a condicionar els espais públics en els quals aquesta s'haurà de desenvolupar. Així, alguns carrers, o tots, apareixen engarlandats i s'intensifica la il·luminació de carrers, places o bé edificis públics –sobretot l'ajuntament i l'església parroquial, les dues grans formes, política i espiritual, que serveixen per indicar la pertinença a una comunitat–, i és costum, també, de delimitar altres espais festius públics, ja sigui físicament (amb tanques, amb la interrupció ocasional del trànsit rodat) o bé més simbòlicament, com és el cas de les il·luminacions especials, del guarniment del carrer o la plaça amb banderoles, senyeres i domassos als balcons, etc. La creació d'un ambient de festa, en espais festius concrets i delimitats es pot realitzar també mitjançant sistemes més artificials, com seria el cas dels nombrosos envelats que arreu de Catalunya es munten en places i carrers, o també en camps de futbol, polisportius i altres llocs concebuts com a “espais públics”.

El tercer nivell –el de la integració que abans anomenàvem supracomunitària– queda reflectit en aquelles festes d'àmbit supralocal –fires, mercats i aplecs de caràcter tradicional– que en un passat no llunyà (abans de la generalització de la locomoció mecànica) constituïen indrets de trobada de grups pertanyents a diferents comunitats. En aquest cas, sembla que els mecanismes d'integració i separació, implícits en el fenomen festiu, funcionaven de manera força diferent dels casos que ja hem ressenyat amb anterioritat. Així, els marcs o espais festius acostumaven a ser camps oberts, encreuaments de camins, els afores de les ciutats o pobles, i, en el cas dels nombrosos aplecs tradicionals, les places d'ermites i santuaris, enclavades normalment en indrets aïllats i liminals. I això no era per atzar: senzillament es tractava d'afavorir en els participants d'aquestes festes la sensació de trobar-se en una “terra de ningú”, escenari físic que podia ser compartit sense excessius problemes per individus que pertanyien a diferents comunitats no sempre ben avingudes. I diem això pensant, sobretot, en les nombroses picabaralles i conflictes de propietat que, segons els informadors locals, havien acompanyat la celebració d'alguns antics aplecs a ermites i santuaris. Aquests “llocs sants”, situats normalment a les fronteres de demarcacions territorials diverses –històriques, diocesanes, comarcals, municipals o parroquials–, havien esdevingut l'escenari de batalles ritualitzades en les quals joves de pobles en litigi dirimien, molt sovint a bastonades, els drets respectius de propietat territorial. Aquests conflictes de propietat són pràcticament inexistents en els nostres dies o, en tot cas, tenen altres canals d'expressió.

El quart nivell, finalment, és exemplificat per les festes d'àmbit geogràfic nacional i també per les que tenen un caràcter estatal. Ara bé: donada la impossibilitat material de transformar territoris tan extensos en espais festius, s'ha seleccionat i privilegiat un nombre reduït d'indrets que, simbòlicament, condensen els interessos festius, reivindicatius o cívics que aquestes festes, de marcat signe polític, acostumen a expressar. Així, quan pensem en festes nacionals catalanes, immediatament ens vénen a la memòria alguns escenaris –el Fossar de les Moreres, el Pi de les Tres Branques, la plaça de Sant Jaume de Barcelona, el parc de la Ciutadella de la mateixa capital, l'estàtua de Rafael Casanova, l'esplanada de l'abadia de Montserrat– que han restat associats amb reivindicacions de caire cívic i catalanista. En el mateix sentit, encara que amb unes connotacions ben diferents, tothom associa la Plaza de Oriente de Madrid, o el Valle de los Caídos, amb les concentracions feixistes d'àmbit estatal del franquisme i del postfranquisme.

Fins aquí, una presentació lineal dels diferents nivells o marcs festius. És evident, però, que la dialèctica territorial real és força més complexa. Hi ha festes que comparteixen més d'un marc festiu; d'altres que tenen els seus propis marcs de celebració (casals, centres culturals, casinos, societats i locals de comparses, etc.); unes terceres, de caràcter polític, laboral, cultural o estamental, que tampoc no s'ajusten a les normes dissenyades. En fi, aquesta dificultat d'assenyalar uns espais festius estandarditzats tradueix la mateixa multiplicitat i polivalència del món de la festa.

No voldríem acabar sense un darrer comentari. Unes ratlles més amunt assenyalàvem el paper de la neteja i l'ornamentació en l'escenari físic de la festa. Aquesta neteja, que té un vessant higiènic evi-

dent, té també, en la nostra opinió, una altra significació més inconscient de “descontaminació simbòlica”, de purificació ritual. Perquè si, com s’ha dit (Eliade, 1974), tota festa té un component “sagrat”, cal purificar materialment i simbòlicament l’escenari físic que permetrà entrar en el llindar del temps i de l’espai sagrats del món de les festes.

Joan Prat

Escenografia i ornamentació festiva

La festa, període de parèntesi i d’excepció en el temps quotidià, de la mateixa manera que altera l’estat anímic i els ritmes i costums de la vida personal i social (actes i manifestacions de tota mena, com mudar-se, tranuitar, organitzar grans àpats, etc.), modifica també el context visual i espacial del lloc on se celebra. Els espais i recintes sagrats i profans on es descabdellen els actes es preparen mitjançant la seva neteja, la il·luminació i l’ornament per acollir les celebracions amb el màxim lluïment possible. Les il·luminacions extraordinàries (lluminàries), els guarniments de carrers, les senyeres, els domassos als balcons, etc., assenyalen, fixen l’abast territorial i determinen l’espai ritual de la festa. La llum i els vegetals en totes les seves múltiples formes (fanalets, gresols, llumeneres, flors, garlandes, enramades...) i els seus atributs simbòlics (virtut, puresa, bellesa, amor, perennitat...) han estat des de sempre els elements bàsics i tradicionals d’ornamentació festiva.

Les portes de les ermites i capelles i els altars destinats als sants patrons s’il·luminen, els dies de la seva festivitat, amb llànties i ciris i s’engalanan amb rams, flors i enramades fetes com a ofrena o acció de gràcies. Aquestes ornamentacions extraordinàries, sovint també presents en les grans diades i actes litúrgics (Nadal, Pasqua, mes de Maria, comunions, casaments...), es feien extensives a l’exterior del temple en forma de catifes de flors o enramades posades a les façanes, portalades, reixes i balcons de les cases quan en processó es feia desfilar pels carrers el Santíssim, la Mare de Déu o els sants, costum avui encara viu en diverses poblacions la diada de Corpus.

Engalanar les places i els carrers que acolliran les celebracions, els balls, els àpats, els espectacles, etc., és una activitat lúdica i creativa que possibilita al veïnat l’exercici de la imaginació i la participació activa en la preparació de la festa.

La confecció dels guarniments, sobretot abans, era una tasca comuna realitzada pels veïns mateixos. Els elements vegetals (flors, canyes, branques de murtra, mata, bruc, boix, etc.) eren gairebé l’únic material d’ornamentació. Amb ells es trenaven les garlandes i s’enramaven els carrers i els altres elements i objectes festius (els carros, les gaiates i els cistells de les caramelles, l’arbre de maig, les cucanyes, etc.).

A partir de mitjan segle passat, a mesura que es popularitzà l’ús del paper, aquest anà substituint els vegetals: el calat, la cadeneta, els gallardets i els serrells foren les tipologies d’ornament de paper més senzilles de construir i les més tradicionals. El canvi en els costums i en els sistemes de vida esdevingut durant les darreres dècades i la comercialització dels fanalets i les garlandes de paper, entre altres factors, provocaren la desaparició d’aquesta laboriosa i pacient activitat. Tanmateix, l’habilitat i la imaginació en la utilització dels més diversos objectes i materials (envasos, retalls de roba, xapes, etc.) continua produint en alguns barris i poblacions (Gràcia, Sants, Sallent, Mprella...) belles i efímeres realitzacions ornamentals, fruit d’unes espontànies i arrelades aptituds estètiques i artesanes i del sentiment de compartir un mateix espai. La necessitat d’ornamentar recintes per a les grans solemnitats, actes oficials, banquetes, commemoracions, etc., les ganes de fer lluir la festa i la competència generada pels concursos de carrers guarnits van donar lloc en el segle passat a la professió d’adornista. Ofici avui desaparegut, els adornistes projectaven o interpretaven els gustos i dissenys de les comissions de festes procurant adaptar-se a les seves possibilitats econòmiques. Guarniments de paper, draperies, tarlatanes, gelosies i altres elements arquitectònics de guix i cartó-pedra, salomons, aranyes i fanalets per a la il·luminació eren els recursos que utilitzaven per a les seves fantàstiques creacions.

Els escenògrafs, ocasionalment, també s'han encarregat de guarnir i ambientar places i carrers.

L'envelat és un altre dels espais que, imitant un saló de ball, era fastuosament decorat amb catifes, draperies, pintures, aranyes i estampats que seguien els estils i les modes de l'època. L'envelat tradicional, gran espai, exempt de suports o columnes interiors d'enginyosa construcció, sostingut tan sols per cordes i pals, amb una tècnica marinera inspirada en els velams dels vaixells, actualment ha estat substituït pels impersonals pavellons metàl·lics, la decoració interior dels quals, molt sovint, pretén imitar l'esplendor i l'encant dels envelats.

En aquests moments en què la festa s'estandarditza i moltes vegades és organitzada des de dalt, en què l'anonimat i el trànsit ens fan sentir estrangers en el propi carrer, caldria reconsiderar i recupear aquestes manifestacions col·lectives que recreaven imaginativament l'espai quotidià i ajudaven els veïns a sentir-se membres d'un mateix espai comú.

Josep Marià

Indumentària en la festa

La forma de vestir és un dels indicadors externs més clars per reflectir les diferències socials. Pel vestit els homes es diferencien de les dones, els infants dels adults, i certs treballadors dels seus dirigents. També mitjançant algun signe indumentari o ornamental característic es pot saber a vegades si una persona és soltera, casada o vídua. El vestit constitueix un codi de comunicació per mitjà del qual enviem als altres un conjunt de missatges sobre la nostra identitat i que ens permet presentar la imatge que conscientment o inconscientment tenim de nosaltres mateixos i que desitgem projectar.

El grau de reconeixement immediat del *status* social d'un individu a través del seu vestit és variable. Així, en certs estrats professionals normalment caracteritzats per una notable estratificació interna, el codi indumentari és prescriptiu. Per exemple, en el recinte d'un gran hospital hom pot orientar-se perfectament per saber qui és metge, infermer o auxiliar. Aquest exemple seria extrapolable a altres institucions tan diverses com restaurants o hotels de luxe, casernes, convents i moltes altres professions o estats que impliquen la utilització d'uniformes o hàbits. La uniformitat en el vestir afecta tant els cossos militars o paramilitars i altres funcionaris com categories professionals judicials, docents, artístiques, religioses, esportives, etc.

La indumentària dels membres d'una societat és menys lliure i arbitrària del que podria semblar a primera vista. Fins i tot la tendència actual a les modes "informals" probablement no és més que un miratge, ja que la "informalitat" acostuma a ser tan estudiada com la més estricta formalitat i, de la mateixa manera que aquesta, obeeix a condicionaments econòmics i estètics, i, per tant, culturals, socials i estamentals.

Si la indumentària pot tenir un paper important en situacions quotidianes i laborals, és en els contextos cerimonials i ritualitzats on el paper simbòlic del vestit adquireix una rellevància de primera magnitud. Per il·lustrar aquest nou punt ens referirem als ritus de pas, que ja han estat objecte d'un altre comentari general (vegeu "Ritus de pas festius").

El primer ritu d'iniciació és el bateig. Per a aquesta ocasió a moltes llars catalanes es disposava del "vestit de batejar", que, transmès de generació en generació, servia per a la cerimònia baptismal de tots els nadons de la família. En certs casos, per indicar el sexe de l'infant s'adornava el vestit amb alguna cinta de colors. Després de la reforma litúrgica, aquest tipus d'indumentària ha decaïgut. Però el vestit blanc que en un determinat moment del ritu imposa el sacerdot a l'infant conserva tota la potència simbòlica d'aquest color en el context ritual cristià.

Els vestits dels infants de primera comunió són igualment significatius i molt més ostentatoris. Malgrat les directrius eclesiàstiques i litúrgiques que aconsellen evitar qualsevol mena de luxe indumentari, les nenes continuen, en la immensa majoria dels casos, vestint de núvies i els nens són equipats, per primera vegada, com a adults.

A l'entorn dels divuit o vint anys tenen lloc nous ritus de trànsit que marquen el pas definitiu de la

joventut a l'edat adulta: el servei militar per als nois i la posada de llarg de les noies (encara que aquest darrer és minoritari i resta com a signe distintiu i exclusiu de les classes més benestants). En tots dos casos, la indumentària és un ingredient fonamental del reconeixement social de la majoria d'edat, i per tant de la possibilitat de maridar-se. I és precisament en els ritus i festes nupcials on la indumentària representa l'ocasió més solemne de tota la vida d'una persona pel que fa al seu abillament i ornamentació.

Per acabar aquest ràpid recorregut, cal recordar que fins i tot en el darrer ritu de pas –els funerals i l'enterrament– el difunt és guarnit amb el millor vestit que tenia quan era viu.

La importància social i simbòlica d'aquestes cerimònies és fàcilment comprovable en les fotografies emmarcades de qualsevol llar: la del nadó el dia del bateig, la del nen o nena vestit de primera comunió, la del jove vestit de soldat i, lògicament, la fotografia de la parella el dia del seu enllaç matrimonial. Resumint: es tendeix a perpetuar les situacions que mereixen ser recordades, i aquestes són precisament les que es donen en els contextos rituals i cerimonials que requereixen una indumentària especial.

Del que hem apuntat a les ratlles anteriors no és difícil inferir que el paper de la indumentària en el context de la festa esdevé o pot esdevenir un afer de primer ordre. Si la festa, com ja s'ha dit en altres comentaris d'aquest llibre, és un trencament de la rutina quotidiana i del món del treball, els canvis indumentaris que pot implicar són evidents. En el llenguatge quotidià distingim el “vestit de festa” o el “vestit de mudar” de la indumentària de cada dia; i aquesta distinció tradueix, en certa manera, l'obligació moral de vestir-se de forma diferent per viure i per celebrar les festes.

Tradicionalment s'ha considerat que algunes dates festives són més idònies que altres per estrenar roba. Recordem la vella dita «Per Nadal, qui res no estrena res no val», i també la diada de Rams, en la qual hom equipa els infants amb les vestimentes de la primavera que comença. I el mateix es podria dir de les festes majors, que són aprofitades pels homes, i sobretot per les dones, per mostrar els respectius *new looks* indumentaris i de perruqueria.

L'obligació de vestir de manera distintiva durant la festa afecta sobretot els seus protagonistes i actors. Assenyalem alguns casos que resulten especialment significatius:

En primer lloc, els grups d'animació de les festes –cercaviles, grups de gegants i cap-grossos, *majorettes*, bandes de trompetes i tambors, colles de grallers, galejadors i trabucaires, diables, castellers, bastoners, etc. També aquells protagonistes de les festes que en un altre comentari (vegeu “Càrrecs i honors”) hem considerat com els seus antics organitzadors i responsables: pabordes i pabordesses, priors i prioras, majorals i majorales, majordoms i majordomes, confreres majors, elois, tonis, etc.

Sovint, l'abillament cerimonial d'aquests grups és d'inspiració senyorial (gambeto i capell de copa per als homes, i mantellina blanca o caputxa, també blanca, per a les dones). En altres casos els criteris són diferents; per exemple, la indumentària dels bastoners: pantalons i camisa blancs, faixa, mocador encreuat al pit, faldellí i camals de cascavells (vegeu “Balls i danses tradicionals”). En aquest apartat podríem incloure-hi, també, els actors dels balls parlats, dels balls de diables i d'altres entremesos populars.

I dels entremesos podem passar als actors de les representacions teatrals i parateatrals: Pastorets, pessebres vivents i cavalcades dels Reis Mags; Passions, Dansa de la Mort i nombroses processons del Divendres Sant amb els fidels abillats amb hàbits negres, vestes, caputxes, etc., i acompanyats dels armats i manaies tradicionals. Recordem l'uniforme o “vestit català” de nombrosos grups de caramellaires: pantalons i armilla de vellut, camisa blanca amb llacet al coll, barretina vermella i espadnyes de treneta, que també trobem a moltes altres festes tradicionals i locals.

I són aquestes darreres –les festes locals– les que ofereixen un ventall amplíssim d'indumentària: galejadors de la festa del Pi de Centelles, traginers de Balsareny, Pelegrí de Tossa, caramellaires de Sant Julià de Vilatorrada, patumaires de Berga, timbales tarragonines de Sant Magí, Bisbetó de Montserrat, comparsers del Carnaval de Vilanova i la Geltrú, etc.

Ben conscientment hem deixat per al final del comentari l'afusió a la indumentària del període de Carnaval, ja que les disfresses multitudinàries d'aquest període constitueixen molt probablement la millor il·lustració del paper del vestit en el context de la festa. En efecte, si el vestit en la vida corrent és

pauta, ordre i codi de classificació social, el debilitament d'aquest ordre implica el capgirament dels esquemes indumentaris, allò que Pitt-Rivers (1980) ha anomenat «el desordre vestimentari». Així, un cop més, el vestit és la màxima expressió i el paradigma de la realitat social, subvertida, ara, pel context de Carnaval (vegeu "Maneres de celebrar el Carnaval").

Rosa M. Martín
Joan Prat

Aspecte teatral i parateatral de la festa

El món del teatre i el món de la festa mantenen unes relacions estretes susceptibles de ser enfocades, com a mínim, des de tres perspectives diferents.

En primer lloc, i en un sentit molt ampli, ens atreviríem a dir que els ingredients teatrals i parateatrals són consubstancials amb el mateix fenomen festiu, ja que les festes representen, escenifiquen, dramatitzen o bé ritualitzen comportaments i valors de caràcter lúdic i festiu. En aquest sentit podríem considerar, doncs, els protagonistes de la festa com aquells actors que s'ofereixen a si mateixos l'espectacle que creen: el ritu festiu.

En segon lloc, les festes amenitzades amb espectacles teatrals pròpiament dits són nombroses. En certs pobles, i en el marc de les festes majors o petites, s'espera amb delit el vodevil picant, la comèdia còmica (de "fer riure") o bé el drama lacrimogen que el grup teatral de la localitat ha assajat per oferir als seus convilatans en sessió de tarda o nit. Dins aquesta mateixa perspectiva, caldria parlar encara d'un ampli espectre de representacions o espectacles –els cafès-concert, els espectacles arrevistats ("de pit i cuixa"), les representacions infantils pensades en el context de les festes locals, etc.– que indubtablement posseeixen un fort regust parateatral i que, com diem, estan perfectament inserides en la programació festiva.

De totes maneres, no desenrotllarem els punts anteriors i ens referirem exclusivament a la tercera possibilitat: aquelles festes o cicles festius que al llarg dels segles han generat representacions teatrals en sentit estricte. I és aquest caràcter restrictiu de l'enfocament que proposem el que ens remet immediatament a la litúrgia cristiana. En efecte, com ha assenyalat J. F. Massip (1984, p. 42), malgrat l'existència des dels temps de Tertul·lià (segles II-III) de la prohibició eclesiàstica de tot espectacle públic i, per tant, del teatre, alguns pares de l'Església van adonar-se dels avantatges de les representacions teatrals de caire religiós. Així, ja en el llunyà segle IV, Meropi Ponç Anici Paulí va escriure el text següent: «Els homes senzills de cor que no saben llegir, acostumats, d'altra banda, a venerar els ídols, es converteixen més fàcilment al Crist fet home quan poden contemplar els fets dels sants [...]. En la representació, els ignorants veuen el que han de seguir; en ella llegeixen els analfabets.»

Progressivament, aquesta opinió s'anirà imposant, i la litúrgia religiosa anirà incorporant (primer, tímidament a través del cant antifonal dialogat, però cada cop amb més intensitat) les representacions teatrals, les quals acabaran formant una part indestriable i essencial del ritu i del culte religiós medieval. Aquests espectacles religiosos –els trops, els drames litúrgics en llatí, els drames semilitúrgics en llatí, fins a arribar als misteris en vulgar del segle XIII– es representaven a l'interior de les esglésies i complien funcions pedagògiques mesclant la diversió del públic amb aspectes clarament ideològics (Fuster, 1975).

Els estudiosos d'aquests misteris medievals han assenyalat l'existència de sis grans cicles: el cicle de Quaresma o Pasqua, on s'origina el drama més vigorós del teatre cristià: la passió, mort i resurrecció de Jesucrist; el cicle de Nadal, amb el naixement i l'adoració de l'infant Jesús; el cicle veterotestamentari, que acull els passatges més destacats de l'Antic Testament; el cicle hagiogràfic, dedicat a les vides i als martiris de sants; el cicle marià o assumpcionista, referit a la figura de la Mare de Déu; i el cicle de Corpus, que sintetitza i fusiona, en el marc de la festa ciutadana, el teatre religiós i les pervivències populars de l'altra gran línia de l'espectacle medieval: el teatre profà (Ricard Salvat, pròleg a Massip, 1984, p. 13).

Josep Romeu i Figueras, que ha historiat, en nombrosos escrits (1957, 1958, 1963, 1974), el llarg període de formació, evolució, esplendor i decadència del teatre religiós medieval català, assenjala

que és precisament en els moments en què aquest teatre assoleix el seu punt culminant quan comencen a ploure-li damunt les prohibicions i amenaces de la Contrareforma. Com és ben sabut, els clergues i les autoritats de la Contrareforma imposaven un model religiós força més dur i exigent que no pas el medieval, i això afectava especialment els espectacles celebrats dins de l'església, que no sempre mantenien el to de respecte exigít, sinó que sovint degeneraven en diversions i gresques col·lectives de caràcter profà. Josep Massot i Muntaner (1962) ha explicat acuradament aquests abusos i també les nombroses amenaces d'excomunió que van aconseguir, finalment, l'objectiu perseguit durant segles: fer desaparèixer el teatre religiós dels recintes eclesials.

Així, d'ençà del segle XVII, l'evolució d'aquest teatre ha estat notablement diversa; podríem destacar, en primer lloc, la total desaparició de les representacions de temes bíblics; en segon lloc, la reducció a la mínima expressió del drama assumpcionista –amb l'evident excepció del famós Misteri d'Elix– i un intent, sembla que reeixit, a la Selva del Camp, on celebren, des de 1980, un misteri medieval assumpcionista; en tercer lloc, les migrades representacions que han restat del cicle hagiogràfic –cas, aquest, de les Santantonades, en honor de sant Antoni Abat, a l'Alt Maestrat i al Matarranya– o bé el Ball del Sant Crist de Salomó i el Ball de Diablers de les Borges del Camp, úniques representacions dels nombrosos balls parlats religiosos que, hereus d'aquest cicle hagiogràfic, s'havien estès, durant els segles XVIII i XIX, per les comarques del Penedès i del Camp de Tarragona.

Amb aquest procés de decadència i desaparició contrasta la vitalitat i adaptació al canvi dels temps dels tres altres cicles: Nadal, Quaresma-Pasqua i Corpus, probablement pel fet de la seva íntima relació amb tres moments culminants de l'any litúrgic. (Amb tot, un cop declarada no festiva la diada de Corpus, és evident que perilla la continuïtat de les grans cerimònies i processons, d'un palès caràcter parateatral, que des del segle XIV l'havien caracteritzat.)

I aquests mateixos trets d'estructuració i contingut parateatral continuen informant les grans cerimònies litúrgiques del Nadal i de la Quaresma-Pasqua, que, a més a més, compten amb representacions teatrals en sentit estricte. Els Pastorets són les representacions teatrals nadalenes per excel·lència, que, gràcies a una sàvia mescla de nuclis argumentals –la lluita del bé contra el mal, la història evangèlica del naixement del Messies, la trama còmica normalment menada pels pastors protagonistes, etc.–, dramatitzen, sovint de manera divertida i entranyable, l'alegria que acompanya el misteri cristià del naixement de Jesús. Els pessebres vivents i les cavalcades dels Reis Mags constitueixen, semblantment, altres mostres d'aquesta activitat dramàtica nadalena tan arrelada a Catalunya.

Aquest to alegre i festiu esdevé, però, fúnebre i mortuori per Setmana Santa, cicle que ha generat les representacions de la Passió –algunes tan conegudes com les d'Olesa de Montserrat, Esparreguera, Uldecona o Verges, que conserva la seva famosa Dansa de la Mort– i, de manera més generalitzada, les processons del Dijous Sant i sobretot del Divendres Sant. Aquestes darreres, amb els seus passos i misteris al·lusius a la passió i mort de Crist, amb les vestes i caputxes penitencials dels confreres, amb els seus armats i manies, dramatitzen i escenifiquen pels carrers de les ciutats i pobles el dol i el sofriment associat a la mort, abans de la resurrecció de la Pasqua, que hom ritualitzarà amb els cants col·lectius i alegres de les caramelles.

Joan Prat

Personatges i comparses

Sovint les comparses van envoltades d'un grup d'acompanyants que constitueixen una escenografia mòbil, alhora que delimiten l'espai de l'evocació col·lectiva de l'espai quotidià; aquest, per exemple, és el cas dels armats en les processons de Setmana Santa. També es pot esdevenir, però, que el grup sigui l'únic protagonista; que manqui, per tant, en la comparsa, un procés d'individuació entre els components: és el que ocorre a les colles de diablers del Penedès i del Garraf o als castellers que, a partir de l'Alt Camp, s'han expandit a d'altres comarques.

Els personatges i les comparses poden esdevenir, doncs, un grup en el qual no aparegui un individu mític sinó que cada un dels components sigui designat només pel nom genèric de la funció exercida (com l'anxaneta a les colles de castellers). En cas d'aparèixer una identitat personal –l'ós als balls pirinencs (vegeu "Éssers fantàstics"), etc.–, el fenomen es particularitza i adquireix unes altres connotacions; en conseqüència, en parlar de personatges ens referirem ara només als components de l'escenografia mòbil i col·lectiva, tal com hem enunciat al començament.

La presència de colles de personatges que assenyalen l'itinerari o el perímetre de l'espai festiu es manifesta per mitjà de dues funcions que poden aparèixer per separat o bé combinar-se; així, en alguns casos la funció coreogràfica és predominant, com veiem en les cercaviles presidides per la presència de *majorettes*, i en d'altres és predominant la funció sonora: la banda, ben sovint, tant en cercaviles com en processons, dóna a l'embolcall musical de la festa una agilitat que la distingeix de la de l'orquestra.

Bandes musicals, cornetes, grallers, són personatges col·lectius que retrobem a nombroses festes. D'altres vegades, l'espai sonor no és musical, sinó que obeeix a necessitats més primitives: els galejadors o trabucaires, tal com participen a la Festa del Pi de Centelles i a d'altres de semblants, bé que menys multitudinàries, perpetuen l'hàbit de produir un so brusc a fi d'allunyar els esperits del bosc, ofesos per la transgressió que els llenyataires han comès. El soroll, produït a l'origen en fer petar l'escorça dels arbres arrencada a tires –com s'esdevé encara en algunes festes del País Valencià que tenen un pollancre per protagonista–, fou substituït per l'espetec més contundent del trabuc, així que les armes de foc es popularitzaren.

Hi ha comparses en què coreografia i so van tan estretament units que resulten indestriables, com és el cas del ball de bastons.

A fi de sistematitzar el paper dels personatges-comparsa fins on això és possible, atesos els trets particulars de cada festa, podem distingir:

- a) Comparses que actuen com a escenografia de fons, acompanyant o no personatges mítics individualitzats.
- b) Comparses que actuen com a protagonistes sense que en quedi alterat el caràcter col·lectiu.

Pel que fa als trets més acusats de la seva actuació, hi trobem:

1. Suport coreogràfic predominant.
2. Suport sonor predominant (música, espetecs).
3. Suport mixt.

Cada comparsa, alhora, es distingeix per una indumentària particular que pot remetre a un origen gremial, o senzillament al vestit en ús a l'època en què la forma festiva es va concretar; d'aquesta manera, una indumentària que hagi sobreviscut a l'evolució del temps tendeix a convertir en mítica l'època en la qual sorgí i a constituir, per tant, un signe extracronològic.

A més de la indumentària, hi ha altres trets visuals que cal prendre en consideració; així, els trets ignis –colles de diables, Plens de la Patum de Berga– o simplement lluminosos, evocadors de la necessitat d'il·luminar un espai quan la comparsa havia d'actuar de nit abans de l'època, tan recent, de l'enllumenat. Els infants que sortien de casa per anar a rebre els Reis d'Orient tot portant un llum han donat lloc modernament a una comparsa. A Ripoll, una de les poblacions on aquest costum és més antic i es troba més arrelat, s'ha instituït un concurs de fanals; a d'altres ciutats, com Barcelona, és l'Ajuntament qui n'ha iniciat el repartiment. Un tret utilitari, doncs, ha evolucionat fins a convertir-se en un ingredient estètic. Podem suposar que aquesta no és l'única vegada que això ha succeït.

Éssers fantàstics

Els éssers fantàstics que trobem en les processons, les cercaviles, les danses i els espectacles de carrer permeten algunes subdivisions temàtiques que, al seu torn, ens remeten a orígens diferents. Els classificarem, doncs, en dos grups: A) Els zoomòrfics, o de forma animal, que podem suposar els més antics. B) Els antropomòrfics, o de forma humana.

A) Molts dels animals que avui prenen part en les desfilades poden tenir un origen tribal o totèmic, malgrat les variacions que en el transcurs dels segles han experimentat. Per estudiar-los a través de fonts laterals però que indiscutiblement s'hi relacionen podem tenir presents:

a) L'evocació oral, mantinguda en topònims i designacions onomàstiques. La identitat que podem trobar entre noms de lloc i noms de persona que en deriven resulta indicativa; en alguns casos, l'apel·latiu onomàstic es converteix en sobrenom col·lectiu acceptat pels habitants d'una població i aplicat i reconegut pels del voltant; així, la creença en un drac fantàstic que apareix en les llegendes locals de Ribesaltes (Rosselló), anomenat el Babau, ha certificat l'apel·latiu de "babaus" donat als habitants d'aquest poble.

b) L'evocació plàstica bidimensional, que trobem exposada a la pintura parietal, als retaules romànics i a l'heràldica, com a testimoniatge d'un procés visual ininterromput. En força casos, la imatge plàstica pot haver donat lloc a l'oral: Corbera d'Ebre, de Llobregat; Cornellà de Llobregat, Cornellà de Terri, de Conflent, etc., són noms relacionats de manera directa amb una penya, un prat, etc., on s'ha convertit en habitual la presència d'una espècie ornitològica precisa. D'altres vegades, l'aparició de l'evocació plàstica bidimensional pot ser deguda a coincidències fonètiques: Casserres, al Berguedà, ha acollit al seu escut el ca i la serra.

c) L'evocació plàstica tridimensional, la qual constitueix un pas important per a la conversió de la imatge en objecte. Les gàrgoles de les catedrals ens recorden, així, aquells animals o monstres (combinació fantàstica dels trets de diverses espècies animals, a vegades també amb la inclusió de trets antropomòrfics, en un sol individu) que en la concepció de l'univers medieval amenaçaven el pla de salvació de l'home i, en conseqüència, quedaven fora del temple; són nombroses les gàrgoles que han perpetuat les figures objecte de cultes pre-cristians que l'Església condemnà com a encarnacions del Maligne.

La influència d'aquests avantpassats zoològics en les festes populars modernes pot ser, en alguns casos, documentada i, en d'altres, admesa com a plausible. La instauració de la diada de Corpus pel papa Urbà IV el 1262, ratificada pel Concili de Viena del Delfinat el 1311, permet que alguns dels monstres i animals més arrelats en la tradició d'una vila o ciutat, bé que alterada ja o desapareguda la seva antiga significació religiosa, circulin de nou pels carrers i penetrin a l'interior del temple, sempre que això constitueixi un acte de reconeixença i acatament a la forma eucarística consagrada.

Aquesta autorització medieval inicia un procés dins el qual veiem aparèixer i desaparèixer gran nombre de figures zoomòrfiques i que arriba amb singular embranzida fins als nostres dies. Dins el procés esmentat es fan presents de manera constant noves fisonomies, que serveixen per commemorar fetes històriques, amb un sentit de la història que difereix ja molt del medieval: així, la FiHoxera de Sant Sadurní d'Anoia recorda el centenari de la victòria dels pagesos del Penedès sobre aquell perillósíssim paràsit del cep.

Els animals fantàstics que trobem a les desfilades són confeigits de manera diversa. Ens cal, per poder-los estudiar adequadament, fer-ne una divisió formal:

1. Animals aconseguits per mitjà de vestit i maquillatge, com els Óssos de Prats de Molló, que ocupen la vila amb motiu de la Candelera –o el diumenge més pròxim, en l'actualitat– i tenen llicència per empaitar i empastifar tothom. El maquillatge, fet amb una solució d'oli i de sutge, els ha de ser constantment reposat en el transcurs de la jornada.

2. Animals aconseguits per mitjà de vestit i màscara, com succeeix amb un parent dels Ósos de Prats de Molló, l'Ós de Sant Llorenç de Cerdans, també al Vallespir. Aquest tipus de disfressa és el que devia blasmar, el segle IV, el bisbe de Barcelona sant Pacià en els seus tractats *Del cérvol i Exhortació a la penitència*; els feligresos del bisbe participaven en rituals de fecunditat i es lliuraven a gresques colossals disfressats de cérvols. El Carnaval sorgit a l'Edat Mitjana i les disfresses que el tipifiquen deriven directament d'aquestes festes, que assoliren, al Baix Imperi, un incontenible grau de difusió.

3. Animals aconseguits amb elements aplicats sobre el cos de qui es disfressa (o sigui, amb pròtesis) i que el deformen. Així, la Mula Blanca pallaresa, de Sarroca de Bellera, confegida amb una flassada, una forca i un cabestre, mitjançant els quals una persona inclinada figurava una mula. Són molt semblants l'ase i el burro de diversos pobles de la Segarra, l'Ós d'Espot, silueta amb botges i una cadena, etc.

4. Animals aconseguits amb una semicarcassa sòlida, amb entitat en ella mateixa, i que a vegades serveix per suggerir éssers híbrids, com els centaures de Sant Feliu de Pallerols i d'altres poblacions de la Garrotxa, anomenats popularment cavallets o cavallins; un sol actuant, llavors, pot intervenir en la dansa o en la desfilada assumint les funcions de cavall i de cavaller.

5. Animals aconseguits amb carcassa, que amaguen i protegeixen els qui, introduïts al seu dessorça, els fan bellugar. La carcassa, roba sobre llistons, permet de posar en circulació una zoologia de gran volum, tant si és rígida, com la de molts dracs, àlgues, guites i cuques feres, com si no ho és. A vegades aquest tipus de zoologia permet efusions ígnies, com la ja esmentada Filoxera de Sant Sadurní, manipulada per sis servidors i amb dispositius per a coets, petards i bengales, o les guites de la Patum de Berga, entre moltes d'altres.

Una situació pròxima ocupen els animals protectors que, amb el nom de mascotes, constitueixen una versió del totemisme contemporani dessacralitzat. La mascota pot reduir-se a una representació iconogràfica, com el Cienpiés Andrés, mascota de la selecció espanyola de futbol als darrers campionats del món; pot esdevenir una carcassa mòbil o fixa, com la balena de Convergència i Unió a les eleccions de 1980, dins la qual hi havia un relliscador per on baixaven els infants fins a aparèixer a la boca; o pot ser un exemplar zoològic real, com l'elefant d'Esquerra Republicana de Catalunya a les eleccions de 1984. Les associacions polítiques i les esportives, característiques dels nostres dies, són les que més han prodirat la figura de la mascota a fi que els porti bona astrugança en el curs de les confrontacions en que participen.

B) Els personatges antropomòrfics que apareixen als espectacles populars ens permetrien una classificació amb molts punts de contacte amb la que acabem d'establir. Això ens estalviarà de fer-ne una descripció tan detallada, tot i que serà necessari d'assenyalar alguns trets específics fonamentals:

L'estatuària religiosa ocupa un lloc de privilegi en moltes manifestacions, i en alguns casos ha donat lloc a balls dramatitzats i a veritables peces teatrals, com trobem a tota la conca del Gaià: heus aquí la mostra, avui ben viva i complexa, del Ball del Sant Crist, de Salomó, representat anualment a l'interior del temple parroquial d'aquesta població. Ara bé, la imatge objecte de culte pot mantenir-se fixa o ser transportada, com ocorre normalment en processons i rogatives. A més, aquesta mena d'imatges poden ser rígides o articulades; les últimes foren corrents durant l'Edat Mitjana i participaren en pantomimes de caire religiós, sovint relacionades amb el cicle de la Passió.

Cal deixar constància, encara, de les estàtues fixes, no transportables però alhora efímeres, que han donat lloc a personatges identificats que presideixen actes festius, com l'Home de la Neu. Altres estàtues no reproduïxen un personatge sencer, sinó només una part: les carasses de moro posades sota la trona d'alguna església, o sota l'orgue, van passar de ser un signe de la "guerra santa" a esdevenir una ornamentació lúdica. En efecte, les mandíbules mòbils d'alguns d'aquests caps permetien d'abocar llaminadures sobre els infants en dates assenyalades, tradició que fa uns anys va reprendre l'Ajuntament de Barcelona.

Si deixem de banda les disfresses que permeten d'evocar personatges determinats, ja sigui itinerants –Reis d'Orient, patges, etc., a les cavalcades del 5 de gener al vespre– o limitats per un espai clos –als pessebres vivents–, la qual cosa ens duria a entrar en el terreny del teatre i de la interpretació, els personatges antropomòrfics que trobem a les festes populars han desenvolupat la seva presència a través de la carcassa. Heus aquí el cas de les dues famílies més representatives d'aquests éssers fantàstics: els cap-grossos i els gegants.

Els cap-grossos i els gegants posseeixen la mobilitat del cos humà que els transporta: avancen, giravolten, marquen compassos, etc., i alhora les seves dimensions els fan ràpidament perceptibles enmig de la multitud.

El cap-gros és el resultat d'una mitja carcassa que, recobrint el cap de qui se la posa, li confereix unes dimensions fora natura. L'antítesi del cap-gros, menys usual dins l'escenografia popular catalana, són les xanques, que augmenten la figura humana per la base. Modernament han estat Els Comediants els qui han introduït els personatges amb xanques, influïts per l'ús que han fet d'aquesta pròtesi escenogràfica les companyies del Bread and Puppet i l'Odin Teatret.

Els gegants estan formats per una carcassa completa que oculta el cos de qui els transporta. Els gegants catalans, com tots els hispànics, tenen un sol servidor, que és reemplaçat cada vegada que el pes l'afeixuga excessivament; en això es diferencien dels gegants flamencs, més alts, que admeten fins a sis transportadors. Els gegants, el nombre dels quals ha experimentat aquests anys un increment tan espectacular que fins i tot ha donat lloc a la creació d'associacions de geganters, acostumen a presentar-se en parelles i, en alguns casos, amb descendència. Representen personatges nobles, reis i reines, moros o cristians, i tenen unes referències abundoses en la rondalística i el cançoner.

El pas majestuós, forçosament encarrat, dels gegants tradicionals contrasta amb el més accelerat i variat de personatges gegantescos incorporats de poc a les festes populars: gegants de tija, o sostinguts a partir dels braços estesos de la figura, susceptibles de participar en curses, d'inclinar-se sobtadament, etc. També en aquest cas la influència del Bread and Puppet, que utilitzà per primera vegada aquestes figures pels carrers de Nova York per protestar contra la guerra del Vietnam, ha estat decisiva. L'antítesi del gegant, és a dir, la reproducció de la figura humana a escala reduïda i amb propòsits lúdics, ha fet reviscolar els espectacles de titelles. En el titella de guant, per exemple, la carcassa, en lloc de permetre la introducció d'una persona, permet només la introducció de la mà i, en alguns casos, d'un sol dit.

Xavier Fàbregas

Càrrecs i honors

El fet d'organitzar, gestionar i administrar una festa pública implica la realització d'un conjunt de tasques i, evidentment, l'existència d'uns individus que es responsabilitzin de dur-les a terme. Així, mentre que en l'actualitat són les nombroses comissions de festes de les entitats públiques o privades les que acostumen a encarregar-se d'endegar tot allò que constitueix la infraestructura d'una celebració festiva, antigament aquestes funcions de responsabilitat havien recaigut en individus o grups d'individus anomenats pabordes i pabordesses, priors i prioros, majorals i majorales, majordoms i majordomes, confreres majors, abats, obrers majors i obreres, administradors, elois, tonis, etc.

Malgrat aquesta diversitat de càrrecs i títols, que es conserven encara avui en un bon nombre de festes tradicionals, gairebé tots ells fan referència a les dues grans formes organitzatives i associatives del món pre-industrial: les *confraries*, de caire religiós, i els *gremis*, d'origen professional. En efecte, si pabordes, priors, majorals, majordoms, confreres majors, etc., eren denominacions amb què es coneixien els càrrecs d'alguns confreres dirigents, els elois i tonis eren membres, no necessàriament jeràrquics, dels gremis de metaHúrgics i traginers respectivament. En aquest sentit, doncs, els títols i càrrecs esmentats ens revelen les estretes relacions de les celebracions festives amb el món religiós, per una banda, i amb el món del treball, per l'altra, o bé amb tots dos conjuntament, ja que, durant segles, confraries i gremis van ser conceptes sinònims.

Les descripcions que posseïm de les majorales del Roser assistint als llevants de taula de bateigs, noces i festes grosses per cantar les cançons de pandero i arregar els diners necessaris per a l'embelliment de l'altar de la Mare de Déu del Roser poden orientar-nos sobre les principals funcions que, en general, acomplien els diferents càrrecs festius que ens ocupen. En primer lloc es tractava de recaptar, mitjançant col·lectes, captes, captiris, rondes, serenates, subhastes, rifes i llevants de taula de diferents menes, un "fons cerimonial" (en el qual es podia participar amb diners, però també amb treball o altres béns) destinat a satisfer els imperatius socials, rituals, simbòlics o lúdics del grup en qüestió. I la missió específica d'aquests càrrecs tradicionals consistia a redistribuir aquest fons cerimonial, de caire públic.

Si bé el redistribuïdor o els redistribuïdors no acostumaven a obtenir beneficis materials concrets, en canvi sí que es guanyaven un prestigi social i moral que es traduïa en el fet que pabordes i pabordesses, priors i priores, etc., tenien la preeminència en certs llocs públics –l'església o la plaça–, gaudien del dret d'emprar una indumentària especial que els distingia o bé se'ls reservava l'honor d'executar o iniciar determinats actes festius, com per exemple balls i danses, alguns dels quals –el ball de pabordes, o el ball de priors i priores– els eren reservats en exclusiva.

No tothom, però, era igualment apte per ser redistribuïdor públic. I aquí és on trobem una sèrie de característiques limitadores que fan referència al sexe dels protagonistes (homes/dones, parelles), al seu estat social (casats/casades, fadrins/fadrines) o al grup familiar (càrrecs permanents o hereditaris o per rigorós torn familiar), la qual cosa havia originat un conjunt de mecanismes parajurídics regulats pel costum que determinaven l'elecció i renovació d'aquests càrrecs tradicionals i codificaven també els drets i deures que havien contret.

Conscientment hem redactat les ratlles precedents en temps passat, ja que les funcions, eminentment econòmiques, a què ens hem referit han decaïgut en l'actualitat, probablement a conseqüència de l'organització de les comissions de festes de què parlàvem en iniciar aquest comentari. Avui, els càrrecs que resten han adquirit més aviat unes connotacions honorífiques, entenen per honors la preeminència protocol·lària, habitualment de signe femení, que presideix o és exercida en determinades festes o actes festius.

Si altres cultures han extret del codi cortesà alguns dels seus títols honorífics –reina, dama, dama d'honor, *miss*, etc.–, en canvi a Catalunya sembla que s'ha privilegiat l'àmbit de la família i el parentiu per constituir el lèxic honorífic festiu. Així, els títols de pubilla, hereu, padrí, padrina, padrí d'honor, padrina d'honor, etc., designen els càrrecs eminents i protocol·laris que, per motius polítics, socials, econòmics o senzillament personals, unes persones escollides llueixen en la celebració del complex, i a vegades jerarquitzat, món de la festa.

Joan Prat

Entitats i agrupacions

La segmentació social en les comunitats es reflecteix com en un mirall en les seves festes, de manera que aquests grups o quasi-grups es manifesten encarregant-se d'unes activitats i portant-les a terme o rivalitzant i competint en altres. Una de les primeres agrupacions és la que es fa per raó del sexe: els homes poden executar una dansa i les dones no, o bé només les dones fan el menjar especial, etc.

Aquest és un pilar que en aquests moments s'està enderrocant, ja que fins i tot activitats que de segles han estat patrimoni d'uns o altres, avui ja no es veu tan clar que ho siguin. Així els castells, el ball de bastons, etc.

Una altra agrupació immediata és la dels grups d'edat: els fadrins, els casats, els quintos, etc. D'aquests, els quintos acostumen a estar més organitzats i encapçalen les activitats de moltes festes, a més de la seva pròpia. En poblacions més grans, els fadrins acostumen a agrupar-se en colles, penyes, comparses, etc., que tenen com a fi primordial la festa, encara que poden continuar amb alguna activitat durant la resta de l'any. Acostumen a tenir un local on reunir-se i planejar la seva actuació.

Aquestes agrupacions poden expressar grups d'edat o bé estar fonamentades en altres divisions socials del poble, com barri, classe social, parentiu, procedència, etc. En altre temps eren predominantment masculines, però cada cop són més de tots dos sexes, perquè les noies han deixat de tenir com a única expressió d'agrupació les institucions religioses com la Confraria del Roser.

Hi ha una altra classe d'agrupacions que no tenen en compte l'edat, sinó l'adscripció a un dels segments socials que integren la comunitat i que cristal·litza en fenòmens com els casinos, les societats recreatives, els ateneus, els centres parroquials, entitats que en certes èpoques poden manifestar una filiació política.

D'aquesta manera, es tendeix a la competència i rivalitat en l'organització de les festes, i fins i tot s'arriba al punt de fer-ne dues de paral·leles en les mateixes dates o bé d'encarregar-se de dues festes diferents per no haver de concórrer a la mateixa, perquè aquesta mena d'agrupacions solen existir en parella, de manera que divideixen la comunitat en meitats. Cada població té una configuració pròpia en aquest aspecte, i la gent que hi pertany, moltes vegades per adscripció familiar, tendeix a perpetuar aquesta bipolaritat en diferents formes que van des de postures polítiques fins a purament festives. El seu paper en la festa és fonamental, perquè, essent la festa un llenguatge emprat per a la comunicació i expressió d'una estructura social, les agrupacions contribueixen a fer entenedora aquesta situació.

Hi ha agrupacions que representen un nivell de coneixements o especialització en la festa: castellers, diables, cors, caramellaires, bandes de música, dansaires com els del ball de bastons... Aquest nivell de coneixement especialitzat no el poden mostrar si no és per mitjà d'assaigs freqüents. En aquest sentit, són una agrupació esotèrica la reproducció i composició de la qual té molt a veure amb la configuració social del poble. La transmissió de coneixements sol ser un llarg camí iniciàtic que constitueix el patrimoni del grup i la seva eina de cohesió.

Josefina Roma

Anunci-convocatòria

En arribar una festa, cal que tota la comunitat se n'assabenti i, objectiu més important encara, que sàpiga reconèixer en quin moment comença. Aquest inici és representat per diferents elements, segons les ciutats o viles, les contrades on aquestes estiguin situades i els costums que hagin anat adquirint al llarg del temps.

Els elements que ens indiquen l'obertura de la festa equivalen a un acord establert al si de la comunitat segons el qual els seus membres, a partir d'aquest moment, poden viure uns dies d'esbargiment en què les normes socials esdevenen un xic més relaxades que durant els altres dies de l'any.

Els elements emprats difereixen segons quin sigui el propòsit; uns tindran l'única funció de pregonar la festa i uns altres serviran per anunciar un acte determinat d'aquesta festa i convocar-hi l'auditori.

El cartell anunciador, que moltes vegades va precedir d'un concurs, i el programa de mà, que ha tingut diverses formes i presentacions en la seva evolució, pertanyen a la primera categoria. En el programa de mà de la festa major hi solem trobar la totalitat dels actes a celebrar, proclames de les autoritats, referències històriques i, sobretot, anuncis d'establiments. Sovint aquesta publicitat és una recompensa als comerciants i industrials que hi han prestat col·laboració. En algunes poblacions, els organitzadors passen per les cases oferint el programa i recaptant, al mateix temps, ajudes en metàl·lic per a major lluïment de la festivitat.

En la mateixa categoria també hi ha la repicada de campanes, que consisteix en uns tocs breus i repetits de batall d'aire joiós i festiu, però sense ventar les campanes. Segons la *Gran Enciclopèdia Catalana*, no podem pas fer remuntar l'origen més enllà del segle VIII, època en què es comencen a construir campanars per convocar els fidels al temple, per bé que la introducció de la campana en el culte cristià és atribuïda a sant Paulí (segle VI). El trilleig de campanes pot anar acompanyat de traca, engegada de coets des de dalt el campanar, tronada, morterada, etc. L'anunci d'una festivitat també

pot ser una traca, colla de trons i petards disposats en cadena en la qual l'esclat de cada un provoca l'espetec del següent. Les tamborinades també preveuen un inici amb molta fressa. Així mateix, la "desperta" comporta trons i petards que són disparats per diferents individus mentre recorren els carrers a primera hora del dia, tot convidant els veïns a llevar-se i a participar en la festa. És freqüent que hi hagi acompanyament musical. Semblantment passa amb les "matinades", però en aquestes no hi sol haver pólvora, sinó música només, encara que amb instruments molt sonors (com les gralles) a fi de despertar els veïns.

Una altra forma de proclamar la festa és mitjançant el pregó, que, malgrat que, generalment, no és el primer acte del conjunt de celebracions, sí que és un acte que les anuncia. És un convit, i vol ser un incentiu a participar-hi. El pregó normalment es fa al saló de sessions o des del balcó de la casa de la vila. És un acte, podríem dir-ne, "oficial", en el sentit que les autoritats, si no en són protagonistes, almenys acompanyen el protagonista. En alguns indrets, però, el pregó és llegit per carrers i places per un herald que rep el pergami de mans del batlle des del balcó de l'ajuntament. El pregoner sol ser una persona rellevant en l'aspecte polític, artístic o cultural de la població, però també és freqüent que sigui un personatge famós de fora de la comunitat. El contingut del pregó variarà segons el tipus de festa. Per exemple, el d'una fira pot fer referència a l'evolució històrica de la mostra, tot comparant-la amb el moment present, així com a la gran importància que té en el desenvolupament econòmic de la ciutat. En una festa major es podrà elogiar la vila i els seus habitants. Segons qui pronuncii el pregó, aquest pot esdevenir una lliçó magistral de la matèria en què l'autor és expert, amb cites d'escriptors clàssics i tot, si convé. Tots els pregons, però, divergiran substancialment del de Carnestoltes, satíric i corrosiu per excel·lència, on les autoritats, qualssevol que siguin, són les més aludides, criticades i ridiculitzades.

La cercavila, la funció de la qual és passar casa per casa a reclutar gent i/o recaptar diners, anuncia la festa; però també es troba fortament lligada amb la segona categoria que acabem d'esmentar, ja que moltes vegades el seu objectiu és, a més de notificar alguna cosa, convocar la població, recollir-la i conduir-la cap a un lloc adequat, prèviament establert. Aquest indret tant pot ser l'església, on se celebrarà la missa en honor del sant patró o patrona, com la zona escollida per a una plantada d'arbres (per la festa de l'arbre) o on es té projectat un festival infantil (en aquest cas serà especialment dedicada als infants). La cercavila també pot servir per aplegar tots els individus de la tercera edat a fi de dirigir-los a l'església o a l'emplaçament on se'ls brindarà un homenatge en el dia de la seva festa. Així mateix, pot tenir la funció de congregar la població amb l'objectiu de presenciar una ballada de gegants, l'actuació d'uns castellers o qualsevol altra mena d'exhibició folklòrica. En la festa del pa beneït, a les comarques meridionals del Principat, servirà per recollir totes les parelles, en passar per cada carrer fins a arribar a la plaça de l'església, on el rector beneirà les coques; en aquest instant hi pot haver repic de campanes i engegada de coets. A partir d'aquí, excepcionalment, la cercavila deixa de tenir la funció d'anunci-convocatòria, ja que ara el seu objectiu principal és tornar les parelles a les seves llars respectives; encara que també, en algunes viles o ciutats, abans es va cap a un altre lloc a menjar-se les coques d'oli i sucre. Finalment, la cercavila pot menar al ball i fins i tot pot resultar una fi de festa.

En una cercavila surten els gegants, cap-grossos, éssers fantàstics, grups musicals i grups de dansa propis del lloc. En absència d'aquests o senzillament per fer-los costat, se'n conviden també de forasters, raó per la qual podem trobar grups folklòrics característics d'un indret determinat en d'altres on no tenen cap mena de tradició (castellers, falcons, bastoners, trabucaires, etc.). El mateix succeeix respecte als personatges: dracs, gegants, cap-grossos, cuques feres, etc.

L'anunci-convocatòria d'un acte també pot ser fet pels anomenats grups d'animació, moltes vegades posseïdors d'un instrumental ben simple. Aquests grups poden assolir una especial importància en pobles petits, on són el principal element de la cercavila, i sovint els trobem en altres actes de la festa, preferentment en el festival infantil, on engresquen la canalla cantant cançons, fent teatre, títelles, etc.

En resum, hi ha uns elements que anuncien la festa i només es donen un cop, al començament (com el pregó). N'hi ha d'altres que es van repetint al llarg dels dies per anunciar diferents actes de la festivitat (com ara les cercaviles) o simplement recordar a la població que la festa continua, que enca-

ra no s'ha acabat (com les matinades). També n'hi ha que tenen la funció d'anunci però que al mateix temps es fan servir per comunicar la cloenda de la festa (per exemple, la traca). Aquest esquema teòric general pot variar segons el tipus de festivitat, l'època en què se celebri i la població on tingui lloc.

Montserrat Xutglà

Actes religiosos

Avui assistim a un dels períodes històrics de secularització de la festa; de secularització i dessecularització. Val a dir, d'entrada, que la majoria de festes que celebrem tenen un origen i un significat essencialment religiosos.

En altres èpoques, tot acte festiu estava immers en l'esfera de la religió. Qualsevol pas de la vida individual o col·lectiva, qualsevol canvi en el curs de l'any, qualsevol signe o fenomen meteorològic era interpretat d'acord amb les creences religioses: l'establiment d'una festa, el seu nom, el lloc i el moment propicis, així com tots els detalls de les cerimònies, el menjar, el sacrifici, el vestuari, les danses i fins i tot molts elements que avui ens semblen allunyats de la religió. Cada canvi religiós i cultural en general ha comportat la transformació d'uns trets i la pèrdua del significat anterior. Molts dels elements religiosos primitius han esdevingut una simple manifestació esportiva o folklòrica.

Actualment, els actes religiosos de les nostres festes es poden classificar en quatre categories principals. Primerament hi ha les festes pròpies del calendari litúrgic, com ara les dedicades a commemorar la vida, la mort i la resurrecció de Crist. En segon lloc hi ha les festes anuals establertes per l'Església: la Immaculada, el Corpus, etc. Després vénen una colla de festes que no són més que la traducció cristiana d'altres festes anteriors o exteriors al cristianisme, com per exemple Sant Antoni, la diada dels Difunts, la de l'Arbre de maig, Sant Josep Obrer... Finalment hi ha tot un reguitzell de festes i actes religiosos que acompanyen la vida de les persones: casaments, bateigs, enterraments, benediccions de terme, exorcismes, rogatives, etc.

Els actes religiosos canvien segons l'evolució de l'Església oficial, i alguns d'ells, generals per a tota l'Església en una època determinada, passen, un cop substituïts oficialment, a ser patrimoni de l'evolució purament local. Així, el rosari de l'aurora, pràctica corrent al segle passat, avui dia només perdura en algun poble, i encara sovint per iniciativa seglar. L'establiment d'una comunió popular en forma de "caritat de pa i vi" o de "pa beneït" s'inicià quan la comunió real només es feia un cop l'any i era patrimoni gairebé exclusiu dels sacerdots. Quan avui l'Església considera que es pot combregar cada dia i, sobretot, que la missa no tindria gaire sentit si el poble no participés en la comunió, les antigues caritats per a tots els assistents a un aplec esdevenen un ritu buit i deixen de tenir el sentit originari. En la majoria dels casos en què perdura, ha quedat com un acte consentit, més que no pas fomentat, per l'Església. Altres actes religiosos, promoguts originàriament per l'Església oficial i encapçalats per les seves autoritats, han passat a mans dels seglars, com per exemple les representacions de la Passió.

Quan pensem en la satisfacció de les necessitats de la comunitat, hem de considerar això que dèiem més amunt de la visió religiosa del món i el recurs a la religió que soluciona, que presideix totes les circumstàncies de la vida, etc. D'una banda, la protecció contra les forces del mal, els esperits i les bruixes tenia lloc cada any amb la cerimònia del salpàs el Dissabte Sant. Però també es feia present la religió en les benediccions de terme, les rogatives, les festes votades a causa d'un favor de Déu o d'un sant, sovint el deslliurament d'una pesta, els romiatges i els aplecs per demanar aigua. La mateixa designació del dia de festa major o d'un dia de festa simplement ha obeït fins fa ben poc a motius religiosos. La festa no és el 15 d'agost, sinó per la Mare de Déu d'Agost; no és el segon dia de setembre, sinó per Sant Antolí.

Avui ens queda com a acte religiós estandarditzat la missa dels dies festius. La missa major o la missa de mitjanit, com la del Gall o la Vetlla Pasqual, fins a la reforma litúrgica eren acompanyades pels músics que després havien d'animar el ball. Aquestes misses solien ser de tres capellans, amb un sermó lluit, il·lustrat amb frases llatines, que glossava la vida i la tradició del sant patró.

Un altre tret religiós és el cant dels goigs, un seguit d'estrofes amb entrada i tornada que condensen la vida i els miracles de l'advocació celebrada. Sembla que se'n té esment des del segle XI, bé que els més coneguts són els dedicats a la Mare de Déu, difosos a partir del segle XIV per tot el territori de la Corona d'Aragó, encara que se n'han trobat d'esparsos per Castella. Com a fet viu, han entrat en una dinàmica de reforma cultista per part de capellans erudits i de transformació i transmissió oral per part del comú del poble. A vegades, els goigs són cantats només pels homes, altres vegades per les dones i, més sovint, per tot el poble, segons quina sigui la funció sacerdotal assignada a un sexe en una àrea determinada.

Un altre acte és la processó, en què es porta la relíquia o la imatge del sant patró, sigui per tot el recorregut tradicional del lloc, sigui traslladant-la del poble a una ermita o a l'inrevés. Les processons són comitives que acompanyen una relíquia, una imatge, etc., presidides per la creu parroquial, la jerarquia eclesiàstica revestida, les autoritats, les diferents agrupacions religioses (com ara les confraries) i les agrupacions cíviques, i seguides pel conjunt de la població d'acord amb un ordre establert per la prelatió dels homes sobre les dones. On les processons són un element viu, el revestiment dels assistents és essencial. El punt culminant n'és la imatge o la relíquia venerada. Hi ha devocions que requereixen la presència dels qui han fet promences o s'han sentit obligats amb el sant, i n'hi ha d'altres que són una representació parateatral amb gent revestida dels personatges que interpreten. També solen intervenir-hi personatges l'origen religiós dels quals és ignorat o pertany a una cultura pre-cristiana o bé s'ha secularitzat, com els gegants i certs animals mífics. En les processons és essencial el component melòdic, interpretat pels músics que acompanyen la festa o pel cant dels assistents.

Josefina Roma

Balls i danses tradicionals

El ball i la dansa, íntimament lligats amb la música, tenen origen en els moviments del cos humà i semblen haver estat les primeres formes de la manifestació sonora. Molt aviat, els seus executants van utilitzar com a acompanyament no sols el cant o el ritme de les mans, sinó també instruments musicals rudimentaris.

Catalunya és un poble que ofereix una gran riquesa de balls i danses tradicionals que servien per celebrar festivitats religioses i profanes o esdeveniments del cicle vital. Els balls tenien un caràcter més popular i les danses eren més solemnes; aquest conjunt no ha estat prou estudiat, excepte els balls i les danses més brillants i difosos. La representació més antiga es troba a la cova prehistòrica del Cogul (les Garrigues) i data aproximadament dels anys 7000 a. C. Es tracta d'una dansa fàtica, en què un grup de dones disposades al voltant d'un home executen un moviment que sembla suggerir ja una música, encara que molt embrionària.

Els balls i les danses poden ser de caràcter ritual o de diversió. Pel *Llibre de contemplació*, de Ramon Llull, sabem que una sèrie de balls acompanyats amb instruments es dedicaven a l'adoració de Déu. Al *Blanquerna* llegim: «Sonà esturments en los quals faïa los balls e les notes.» La paraula «balla» apareix a les *Vides de sants* rosselloneses, també del segle XIII. El mot «dansa» designa, per contraposició a «ball», una espècie més elegant. Es troba ja «dansa» en algunes composicions trobadoresques (entre altres, de Cerverí de Girona) i més tard, cap al 1330, a la *Crònica* de Ramon Mun-taner.

El *Llibre Vermell de Montserrat* ofereix el material de deu cants perquè els pelegrins poguessin cantar i dansar dins l'església. Aquest manuscrit amb notació del segle XIV conté signes de dansa, una mena de notació coreogràfica considerada com una de les més antigues conegudes. Aquests balls col·lectius es feien formant rodones i, agafats els balladors per les mans, anaven voltant, sigui en un sol sentit o bé alternant tots dos sentits. Aquest còdex és l'únic recull medieval conservat amb danses religioses a Europa.

Les danses en forma de cercle o balls rodons s'han fet des de molt antic a l'entorn d'un arbre, d'un foc o d'una font.

Un altre ball rodó és la Bolangera, ball de moviment viu i caràcter alegre inspirat en un personatge popular femení que es dansa arreu dels Països Catalans, bé que a Mallorca designa un ball rodó infantil.

Altres balls, anomenats de representació, s'executen en les grans solemnitats profanes o religioses; així, la Dansa de la Mort de Verges, de reminiscències medievals, o bé la Moixiganga de Sitges, que descriu la passió i mort de Jesucrist. Sembla que la dansa d'aquest nom té al País Valencià un caràcter guerrer.

En algunes d'aquestes representacions, els animals tenen un protagonisme, com en el Ball de les Àguiles de Pollença i Barcelona, o la Patum de Berga del dia de Corpus i el diumenge següent, que, acompanyada d'una percussió constant, podia ser ballada al presbiteri. A Solsona adopta una forma més estilitzada.

Altres balls primitius tenen per protagonistes la mulassa, la mula, la guita o la cuca fera. En aquests abunden els salts i les passejades. Els balls del drac, del dragó i la víbria, animals que personificaven el diable, estan documentats des de 1596 com a part integrant de la celebració del Corpus. Altres balls de representació són els anomenats de cavallets, que simbolitzen la lluita entre turcs i cristians. La popular Dansa de l'Hereu Riera, amb dos bastons posats a terra en forma de creu, denota un origen molt antic. Un altre ball molt popular a les poblacions de les costes és el de les almorratxes o morratxes.

Una dansa extraordinàriament notable i misteriosa, el nom de la qual, contrapàs, devia fer referència a un pas fet en direcció contrària al pas precedent, es ballava de molt antic. Tenia un caràcter religiós, i els balladors, seguint les indicacions del capdanser, evolucionaven formant rengle i donant-se les mans. N'hi ha versions vocals i instrumentals. La seva part final era una dansa rodona, la sardana, que finalment se'n va desprendre i aconseguí la seva autonomia actual. Hi ha una sèrie de balls sense coreografia comuna que es coneixen amb el nom de l'obsequi: de rams, de vanos, de garlandes, de tortells, de coques, etc.

Existeixen una sèrie de balls de parella o galants: el ball pla, potser la forma més típica del Principat, documentat des del segle XIII; el ball pagès, propi de Mallorca, i la seva forma més característica, el copeo; el ball cerdà, interpretat principalment a les comarques pirinenques; el ballet de Déu o ball de priors i prioros, anomenat també ballet de quatre perquè les parelles s'agrupaven de dues en dues.

Altres balls de fort arrelament popular són la Dansa o Gala de Campdevàrol, dansa cantada que s'executa a la Catalunya Vella. Al Rosselló i a Andorra es ballen les corrandes, en les quals els balladors evolucionen per places i carrers formant una cadena humana. El ball del ciri, documentat des del segle XVIII i propi de la Plana de Vic, de les Guàrdies i del Moianès, conserva una variant, la Dansa de Castellterçol, on els moviments contraris entre els balladors i les balladores formen, com en el ball del ciri, una estrella de dotze raigs; al Vallès és molt popular el ball de gitanes, modalitat de la contradansa o dansa de la pagesia, documentada a Catalunya des del segle XVII. (La jota que es balla a Catalunya és del mateix tipus musical i coreogràfic que la ballada a totes les terres espanyoles i és semblant a la que predomina a Aragó. A Catalunya, la jota té acompanyament de guitarres i bandúrries i ocasionalment d'acordió. Al País Valencià, la jota de carrer té un caràcter més tranquil i a l'acompanyament s'hi sumen sovint els violins i les flautes. La jota sembla haver influït en alguns copeos mallorquins.)

Els balls i les danses catalans acostumen a ser molt estructurats i constitueixen una síntesi entre la gràcia popular espontània i el caràcter senyorial de les danses de saló. Les característiques principals són la simplicitat i l'honestetat.

En el passat anaven acompanyades per l'anomenada cobla de tres quartans, formada per la cornamusa, la gralla i el flabiol i el tamborí, i actualment porten acompanyament de cobla.

Foc i fum

El foc és un dels elements més freqüents en les celebracions festives a causa de l'amplitud dels seus significats simbòlics. Constitueix un element de reunió d'una comunitat, i per això no és estrany que al seu voltant o amb motiu de l'encesa s'organitzin parcel·les festives. El foc és vivificador, fa claror i escalfor i, com a tal, és emblema de vida. El foc també purifica cremant tot allò que és vell i brut i convertint-ho en llum. És un element de purificació i transcendència del mortal a l'etern. El foc pot ser també una forma d'assenyalar un indret, un terme simbòlic. Per fi, i segons la seva evolució, una xera pot ser un element que permet d'endevinar un futur o una realitat oculta.

Hi ha dues maneres d'utilitzar el foc festiu. L'una a l'interior de les cases. És el foc de Nadal, el tió o la soca que, durant des de Nadal a Cap d'Any, assenyala la continuïtat de la casa, la unió dels membres joves de la família amb els grans i fins amb els avantpassats que trien el fogar per manifestar la seva visita en forma de regals o, simplement, de petjades sobre la cendra. L'altra manera d'utilitzar-lo és fora de casa. El foc serveix de guiatge i delimitació, com quan s'organitza un seguici per anar a rebre els Reis portant torxes fins a l'extrem del terme, o quan per Sant Joan es porten torxes, en algunes contrades, des del límit del terme fins al centre cerimonial, l'església o el cementiri. El foc purificador renova la vida. Són de purificació les fogueres de final d'hivern quan es cremen deixalles de les vetllades dels oficis de corders, fusters, etc., i quan es crema una representació satiritzada del mal comú, com en les fogueres de Sant Antoni, de Carnaval, de Sant Josep de València, on s'encenen ninots, Judes, dimonis, etc.

En canvi, s'insisteix en la renovació de la vida en la cerimònia del foc nou a la porta de les esglésies en la Vetlla Pasqual. També és aquest el caràcter de la crema simulada al Carnaval de Durro. L'efecte endevinatori a través de la xera s'efectua en els salts sobre la foguera de Sant Joan, que determinarà l'alçària de les plantes o bé les possibilitats de casament dels joves.

També és digne de ser pres en consideració l'emplaçament de la foguera per establir els cercles de territorialitat, que es van engrandint segons l'època de l'any. Es comença amb el foc a casa a l'hivern, es continua amb foc a la plaça a la primavera o al final de l'hivern i s'acaba amb el foc als límits del terme, a les falles de Sant Joan o a les gales de Sant Domènec.

El foc és l'element humà distintiu de cultura. Per això les manifestacions festives més antigues acostumen a anar acompanyades de foc. Ara bé, amb la introducció de la pólvora, les possibilitats festives s'han multiplicat. Des del segle XVI s'han emprat els focs d'artifici en les festes. D'una banda, van reforçar el paper del soroll i del fum, que consisteix a allunyar els esperits malèfics o les ànimes dels difunts que vaguen sense trobar el camí. Aquest paper és aconpleert per la pólvora amb molta més eficàcia que per altres sorolls, com tabals o instruments de cuina, i altres fums, com el de palla o couro vell. Molts personatges festius tenen la missió d'allunyar les forces perturbadores: galejadors, Plens de la Patum, dimonis... Així, al mateix temps que omplen l'espai sagrat de por, protegeixen la comunitat. D'altra banda, la pólvora i el fum serveixen per fer més real la representació de guites, dracs i dimonis: hi fan la funció d'efectes especials.

Hi ha una clara diferència en la utilització de la pólvora i el fum per part de la noblesa i per part del poble en el moment de la seva introducció. La noblesa i la reialesa no hi veu més que un espectacle de llum, fum i soroll, com ho testimonia la música de Händel que té per títol *Focs d'artifici reials*, destinada a acompanyar l'espectacle reial anglès. Difonent-se des de la noblesa, els focs artificials amb objectius estètics han estat emprats finalment pels pobles en moltes festes col·lectives, talment que l'antic ús cerimonial ha convergit amb el nou de diversió visual.

Les colles de diables a Catalunya formen originàriament part d'una representació parateatral que explica la lluita del bé i del mal. La seva actuació posterior, escampant soroll, foc, fum i un cert grau de risc, s'ha posat en relleu avui dia com a expressió de la festa, caòtica, perillosa i catàrtica, i no és gens estrany que hagin sorgit grups de diables pertot arreu, fins en llocs on no n'hi havia tradició. Aquesta evolució ens mostra la necessitat de festa que senten les comunitats i el que constitueix el paradigma festiu actual.

Música i músics

La música, com a element expressiu de primer ordre, té un paper fonamental dins el complex festiu. Força vegades, música i festa són sinònims i, sobretot en la percepció de la gent d'edat, no hi ha festa si falta la música. Encara avui ens seria difícil imaginar un Nadal orfe de cantades de villancets, un Carnestoltes silenciós o bé la celebració d'una Setmana Santa sense els cants tristos de la Passió i el repic monòton dels tambors ritmant les processons d'aquests dies. La mateixa sensació de buidor es faria notar en casos de festes o celebracions concretes. Pensem només en una Patum de Berga sense el toc de tabal, en unes Comparses de Vilanova i la Geltrú on faltés la seva típica melodia o, més senzillament encara, en un aplec a l'ermita de qualsevol sant o Mare de Déu sense cantar-hi els goigs...

És per tot això que, de la mateixa manera que parlem d'un calendari festiu, és útil parlar també d'un calendari musical, indissolublement lligat a l'anterior i que ha cristallitzat, amb el pas del temps, en un conjunt de gèneres i subgèneres que fan referència a melodies, cançons, instruments i grups musicals o instrumentals. Vegem ara, seguint J. Crivillé (1983), alguns d'aquests aspectes.

El cicle de Nadal es caracteritza, des de la perspectiva musical, per la interpretació de villancets o nades, cançons tradicionals encara que no sempre d'origen popular, de caire marcadament pastorívol i que acostumen a ser cantades col·lectivament a l'església, en família o bé al carrer, abans o després de la Missa del Gall. La temàtica d'aquestes cançons sol centrar-se en les narracions bíbliques de l'Antic Testament i sobretot en els episodis evangèlics de Mateu i Lluc que descriuen el naixement de Jesús. L'instrument específic de la música nadalenca és la simbomba.

L'harmonització culta de les melodies de Nadal destinades a cors, orfeons i altres grups corals ha donat lloc a un ampli repertori polifònic que es posa de manifest en els anomenats concerts de Nadal, que se celebren de forma fixa a nombroses entitats, pobles o ciutats. A més a més, la música nadalenca és utilitzada profusament com a reclam publicitari o comercial i els aires de les nades omplen l'ambient de qualsevol ciutat en arribar aquesta època.

El caire essencialment religiós de la música nadalenca canvia de sentit quan entrem en el període de Carnestoltes, en el qual (si bé en l'actualitat de forma minoritària) surten, a diferents indrets, els anomenats cors de Carnestoltes amb les seves cançons satíriques, bullangoses o còmiques. Les rondes i cercaviles de Carnaval -semblants a les rondes d'altres èpoques de l'any- havien donat lloc a les rondalles, grups de joves que, amb guitarres, bandúrries, llaüts i altres instruments de percussió o rítmics, sortien de nit a divertir-se i galantejar les noies.

El cicle de Quaresma i Setmana Santa tradueix, a nivell musical, el patetisme de la passió i mort de Crist. El repertori, greu i seriós, està integrat, a més a més dels calvaris i càntics de processons, viacrucis i rosaris de l'aurora, per un considerable nombre de peces en llatí, entre les quals ressalten diferents harmonitzacions popularitzades de textos com el *Miserere* ("la miserere" tradicional de força pobles), el *Stabat Mater*, *Oh lignum crucis* i altres de semblants. Per la seva antiguitat cal esmentar el contrapàs, dansa cantada de caire ritual que narra la passió i mort de Crist.

L'alegria de la resurrecció esclata en els cants de Pasqua per excel·lència: les caramelles. Cada any són més nombrosos els pobles que activen aquest antic costum dels grups de caramellaires que rondan, la nit del Dissabte de Glòria i el matí del dia de Pasqua, pels carrers dels pobles i ciutats cantant el goig de la Pasqua i de la vida i recaptant amb les cistelles els queviures i diners que seran posteriorment consumits en un àpat comunitari. Els abans famosos "goigs dels ous" o "goigs de les botifarres" han estat, però, substituïts per un ampli repertori de caramelles, harmonitzades polifònicament ja des dels temps d'Anselm Clavé, el qual va incloure, dins les activitats dels cors que porten el seu nom, les cantades pasquals de caramelles. Aquestes, sovint, anaven acompanyades de simbombes, panderos, flautes, violins, guitarres i caramelles, l'instrument que els va donar nom. En l'actualitat són famosos alguns concursos o trobades de caramellaires d'arreu de Catalunya, sobretot a la Plana de Vic.

Amb l'arribada de la primavera s'inicia l'època dels aplecs i romiatges a les ermites i als santuaris dels sants i marededús. Antigament havien proliferat les cançons de rogatives (dedicades a la Mare

de Déu o als sants per invocar la pluja) i els goigs. Així com les primeres han desaparegut, el cant dels goigs té una plena vigència en els romiatges, les processons, els novenaris o els trisagis celebrats en honor dels patrons i patrones celestials. Amb el temps, els goigs –primitivament dedicats a glossar les set lloances o goigs terrenals de la Mare de Déu– van eixamplar-se extraordinàriament, i avui seria difícil trobar un sant o santa, per humil que sigui, que no tingui uns goigs dedicats a la seva persona.

Les antigues cançons de treball (tonades de sega, de batre, de veremes, etc.), malgrat el seu nom, havien estat lligades a les festes majors d'estiu, amb les quals moltes localitats celebraven l'acabament de les feines del camp. Aquestes han desaparegut, però, en canvi, en els darrers deu o dotze anys s'ha popularitzat un gènere que tendeix a esdevenir la música d'estiu per excel·lència: ens referim, lògicament, a les havaneres. La música de les havaneres, l'origen de la qual s'enllaça amb els aires melòdics i indolents de la música criolla antillana, va ser portada a Catalunya pels navegants del segle passat que feien la ruta de les Antilles i Cuba i també pels *indianos* i *americanos* que hi havien fet fortuna. Originàriament, l'havanera era la cançó, normalment en castellà, que els mariners i pescadors cantaven a les tavernes (o bé a la platja, després d'un bon dinar), quan els efectes del rom cremat despertaven la nostàlgia de les dones de l'altra banda de l'Atlàntic. Amb tot, a partir de l'allau turística dels anys seixanta, primer a la Costa Brava i després a la resta de la costa catalana, s'organitzen les primeres cantades públiques d'havaneres, progressivament convertides en concursos i festivals en què grups d'aficionats, semiprofessionals o professionals amenitzen les nits d'estiu dels turistes i nadius, sobretot en els indrets costaners. L'acompanyament idoni per a l'havanera és la guitarra i l'acordió.

El cicle de tardor, en altre temps reservat als casaments i a les ànimes dels fidels difunts, havia propiciat, per una banda, les cançons de pandero i de boda, també anomenades “de llevant de taula”, que anaven a càrrec de les majories del Roser, i dels cants de les ànimes, per l'altra. Unes i altres avui només es conserven en el record.

Per acabar, ens cal fer esment dels músics professionals, indissolublement lligats, en la percepció de la gent, a la festa. Des que Pep Ventura, a mitjan segle passat, va establir la cobla en els onze músics que la integren, les formacions anteriors, compostes de grallers, xeremiers, flabiolaires, cornamusaires i altres instrumentistes tradicionals, van anar perdent vigència o bé quedant reduïdes a parcel·les molt concretes (per exemple, els grallers dels castells). Aquesta ràpida imposició de la cobla sobre els altres grups instrumentals probablement fou deguda a la funció polivalent que, per tradició, s'havia assignat a aquesta i que cobria totes les necessitats musicals d'una festa major estàndard. En efecte, els membres de la cobla cantaven i tocaven en els oficis religiosos, executaven l'audició de sardanes de matí i tarda, oferien un concert de música clàssica o de sarsuela al cafè o a l'aire lliure, i amb els seus vocalistes amenitzaven el ball d'envelat de tarda i nit.

Amb la revolució musical dels Beatles i el progressiu perfeccionament dels recursos tècnics per a les audicions, els grups instrumentals –conjunts, orquestres, orquestrines, trios, quintets, solistes amb acompanyament directe o en *play-back*, etc.– han proliferat fins a la societat, i d'aquest revifament s'han beneficiat també els grups instrumentals més tradicionals, com les bandes musicals, els grallers, acordionistes, xeremiers, etc., o els especialistes del ritme com són les bandes, paramilitars en la seva concepció, de trompetes i tambors.

Joan Prat

El joc en la festa

El joc, activitat lúdica per excel·lència, és present de manera constant en la vida de l'home. Des del naixement fins a la mort, amb una gran varietat de formes, funcions i interessos, el joc omple una bona part de la nostra existència; si per a l'infant és, entre altres coses, un dels mitjans habituals d'expressió i una important eina d'iniciació a la societat en què viu, per a la persona adulta constitueix bàsicament una diversió que, delimitada per un espai i un temps concrets, la distreu i l'allunya del

ball i dels quefers de la vida quotidiana. D'entre les moltes situacions en les quals el joc és present, la festa és una de les més significatives.

La relació entre festa i joc és remota. En les primitives civilitzacions, les fronteres entre aquestes dues manifestacions es presenten confuses, atès que es troben íntimament lligades a ritus i pràctiques màgiques que se celebraven, en moments en què era necessari propiciar, conjurar, etc., per tal d'assegurar la subsistència a la comunitat.

Amb el temps, però, a mesura que evoluciona la societat, que s'adquireixen nous coneixements sobre les lleis que regeixen l'univers i que la cultura recolza més sobre dades concretes, veiem com moltes d'aquestes pràctiques es descontextualitzen de la primitiva funció sacra i evolucionen cap a formes i actituds de caràcter essencialment lúdic. Es desenvolupa el joc pel joc. És en les civilitzacions grega i romana, pilars bàsics de la nostra, on creix una gran afeció pel joc, el qual esdevindrà un autèntic espectacle a les festes. Es potencien els jocs reglamentats de competició, en què intervien el valor i l'esforç personal o bé l'atzar, amb el qual el jugador s'abandona a la sort.

Tanmateix, malgrat aquesta continuada evolució, molts dels jocs presents avui dia encara contenen una forta càrrega atàvica que es manifesta amb la presència de formes simbòliques i màgiques aparentment mancades de sentit.

En les festes que pauten el curs de l'any, especialment les de Carnaval, festes majors i aplecs, i també les grans fires agrícoles i de bestiar, es donen jocs en què la competició i el reglament són els principals elements configuradors: curses, rifes, jocs de cartes, etc.; i n'hi ha d'altres, en canvi, en els quals predomina l'acció i la gatzara col·lectives: pensem en les diverses batalles de paperets, tomàquets, farina, etc., certes accions parateatral com és el ball de l'ós, alguns jocs amb animals com per exemple les vaquetes, etc.

Així mateix, d'entre el cúmul de jocs que omplen els programes, en trobem uns que es donen de manera general arreu, i d'altres que són d'àmbit molt local. Aquests darrers sovint reflecteixen el medi i les activitats que s'hi desenvolupen.

Les curses i els concursos són els jocs que més abunden i que més varietat ofereixen. N'hi ha que tracten de valorar l'habilitat adquirida en el treball, com són les curses de tractoristes (Olot), cambriers (Barcelona), barques (Tortosa), i els concursos de maneig de bestiar (Olot), de trepitjadors de raim (Sitges), de moto-serres (Santa Maria de Corcó), etc.; i n'hi ha també de més extravagants i còmics, com són les curses de "wàters, bidets i quartos de bany" (Solsona), d'"artefactes mecànics sense motor amb nombre il·limitat de rodes" (Platja d'Aro), regates de barques en un riu sec (la Bisbal) o els concursos de fumadors de cigars (Barcelona: Sarrià), d'acudits (Vilanova i la Geltrú)...., que es fan de manera esporàdica.

Al costat de tota aquesta mena de competicions, hi ha les que es poden considerar tradicionals i esteses arreu del país: concursos de botifarra, manilla, tresillo, etc., jocs de cartes que es practiquen habitualment durant l'any, en casinos i tavernes, en hores de lleure. Les bitlles, les botxes, el joc de pilota i l'estirada de corda, també de forta tradició, que per un temps va semblar que desapareixien, des de fa uns anys es tornen a jugar. Finalment, dins aquest apartat cal esmentar els jocs adreçats a la mainada. Aquests contribueixen a la integració i la participació de l'infant en la festa; el joc de la cucanya i les curses, que per extensió s'anomenen jocs de cucanya o també jocs de sortija, com a derivació de l'antic joc cavalleresc d'enfilars l'anella: cursa de sacs, de peus lligats, joc de trencar l'olla, cós de pomes, etc.

Les rifes i les loteries, en les quals el jugador es confia a la sort, moltes vegades serveixen per sufragar part de les despeses que comporten les festes. Per a la seva realització s'utilitzen, entre altres sistemes, els naips, la virolla o roda de la sort, o bitllets numerats de manera correlativa. Els premis acostumen a ser animals o productes gastronòmics, com xais, porcs, ampolles de xampany o de vi bo, així com objectes d'ús domèstic, joguines o bé diners. D'entre les moltes ocasions en què se n'organitzen, cal esmentar les rifes de paneres per Nadal, les avui gairebé desaparegudes rifes de panells per Tots Sants i, en alguns indrets de la Catalunya Vella, la rifa o el "joc dels ous" per Pasqua Florida.

Les batalles de caramels (Vilanova i la Geltrú), farina (Granollers, Tarragona), tomàquets (Reus), arròs (Manresa) i d'altres, pròpies de les festes del Carnaval, són jocs en què, tot i partir d'un cert

reglament, el participant gaudeix de gran llibertat de moviments i d'improvisació, fins a esdevenir, a vegades, una expansió sense mesura. Ja de finals de l'Edat Mitjana hi ha referències de batalles de taronges, tronxos de verdura, ordi i farina en diverses poblacions del país. Aquest divertiment, que empastifa les façanes i els carrers i fa necessària la protecció de vidres, rètols i fanals, també s'ha fet extensiu a festes majors, festes de primavera i alguna altra celebració local. Malgrat tot, en certes ocasions, han perdut la força de transgressió i esdevenen innocents batalles de paperets.

També dins d'aquest apartat podem considerar algunes facècies, com és el Ball de l'Os que se celebra pel Carnaval a Prats de Molló (Vallespir), entre altres localitats. La relació que s'estableix entre els óssos (homes disfressats), els caçadors i el poble, adquireix tot el caràcter d'un joc. El mateix succeeix amb el Corre-foc, de creació relativament recent (Barcelona, Festes de la Mercè de 1980). Espectacle amb origen en alguns entremesos que participen en processons, ha esdevingut un veritable joc, sobretot a les grans ciutats, a causa de la reacció que ha provocat entre la gent. La concentració dels diables i animals de foc atreu, fascina i esvalota el públic, i l'invita a córrer i a evolucionar davant dels lluminosos espetecs que deixen els carrers plens de fum.

Jocs i curses amb animals

La relació permanent de l'home amb els animals i la contínua convivència fan que també trobem els animals integrats en les activitats festives, com per exemple benediccions, cavalcades, jocs i curses, pràctiques i ritus diversos, etc.

Pel que fa als jocs, n'hi ha de moltes menes i adquireixen diferents sentits segons quina hagi estat la consideració que l'home de la nostra societat ha tingut envers els diferents animals que l'envolten i les diverses significacions que al llarg de la història els ha atribuït.

En alguns casos, trobem jocs en els quals la simple diversió és el principal mòbil; en d'altres, en canvi, el motiu és més aviat una exhibició d'aptituds i està lligat al treball quotidià que normalment realitzen els animals. També n'hi ha que són una evolució d'antics jocs cavallerescos, i d'altres inclouen elements rituals provinents d'antics cultes.

Així, d'una part, trobem jocs grotescos, com són les curses d'ànecs (Sant Quirze del Vallès, Sant Hilari Sacalm), l'agafada del porc untat (Sant Jaume d'Enveja, les Planes d'Hostoles), el llançament d'ànecs al mar (Sant Carles de la Ràpita, Tamariu, Llafranc), els concursos de salts de granotes (Olot), etc.

Les curses amb cavalls, rucs, muls, etc., animals que fins al segle present havien tingut una importància cabdal en el treball agrícola, en el transport i en la comunicació, a vegades es fan com una variant dels jocs de sortija (Tortosa), en els quals l'humor no deixa de ser present, i altres vegades són una simple competició en festes ramaderes, agrícoles o de traginers (Berga, Prats de Lluçanès, Balsareny, etc.).

Així mateix, els cavalls i l'art de muntar-los són motiu de festa a diverses localitats de Menorca en dies assenyalats. Les cavalcades, exhibició d'origen cavalleresc, combinen disbauxades batalles d'avellanes amb diferents exercicis rituals fets a cavall.

Finalment, per acabar aquest breu repàs, tenim els bous i les vaquetes. Diversió popular que consisteix a deixar-los lliures per la plaça o pel centre de la vila, prèviament protegides les entrades de les cases i dels carrers amb tanques, és motiu d'exhibició i lluïment dels joves que hi participen.

El joc, en totes les varietats, és característic de les terres del Delta de l'Ebre, del País Valencià i d'altres zones de la península (Aragó, País Basc...), si bé al Principat encara és viu a Cardona i, en els darrers anys, s'ha fet en algunes barriades de Barcelona (la Teixonera, Horta, etc.) i s'està recuperant, no sempre sense algunes controvèrsies, a poblacions de l'Empordà i de la Garrotxa.

Les modalitats que hi ha i les denominacions que reben, entre altres, són el corre-bou, en què es tracta de provocar l'animal amb draps vistosos, pals, etc., i córrer-li al davant; el bou ensogat o capllaçat, on és subjectat per les banyes amb una corda llarga per tal de controlar fins on sigui possible els seus moviments; el bou embolat, que consisteix a col·locar a les banyes de l'animal unes boles de

cotó fluix, untades amb pega, que després són enceses... A Cardona el joc té la particularitat de fer-se amb una gran cargolera dins la qual es fica un home.

Per diversos motius –origen pagà, confusió amb el toreig professional, tingut per *fiesta nacional*, i també pel fet de ser considerat perillós i cruel– el correbou ha estat sovint prohibit i reprimit per les autoritats civils i eclesiàstiques, i en diversos moments de la nostra història d'altres sectors l'han menystingut o denunciat. Tot i així, una certa tolerància i un palès arrelament han fet que els bous, en el sentit de joc popular, es mantinguin encara presents amb gran vitalitat.

La diversitat de jocs que s'integren a les festes, doncs, és il·limitada, i el procés d'evolució i de creació no es detura mentre persisteixi en l'home la necessitat i el desig de gaudir i de commemorar.

Ester Valls

Àpats i begudes

En analitzar el fenomen de la festa, hem de considerar com de gran importància els temes referents al menjar i al beure. La varietat del tema, però, fa difícil reduir a unes quantes constants un fet tan complex en ell mateix.

De totes maneres, podem estimar que el menjar de festa té dues característiques bàsiques: el caràcter d'extraordinari i l'abundància. En dia de festa s'ha de menjar allò que no es menja habitualment, i en això cada lloc marca les seves preferències (mariscos, vianda, cacera, embotits, etc.), o allò que, tot i menjar-se de manera quotidiana, en una festa és necessari cuinar de manera especial (pollastre farcit, civet de llebre, cargols a la llauna, escudella, etc.). I, a més, el menjar de festa ha de ser abundant i en tot cas n'ha de sobrar; és a dir, sempre hi ha d'haver menjar a taula, com si tothora s'esperés un convidat de més.

Comentarem el menjar de festa resseguint el curs de l'any festiu, i així hi trobarem les seves relacions i alguns dels seus significats.

Pel que fa al cicle de Nadal, destacarem l'escudella i la carn d'olla –plat quotidià que esdevé festiu per l'abundància i profusió dels seus ingredients– i el gall, valorat com a símbol solar i de vegades vist com un atribut de Crist.

No a totes les cases es cuina aquest menjar i arreu de Catalunya se'n coneixen nombroses variants gastronòmiques. Essent el dinar de Nadal un fet reclus en l'àmbit familiar, no detallarem la descripció de plats i preparacions. Durant la Nit de Nadal, hi ha alguns àpats col·lectius a la sortida de la Missa del Gall. Generalment són menjades amb ingredients diversos al voltant d'un foc, en un ritu de comunió.

Torrans i neules són els dolços presents a totes les taules catalanes. Per Reis, ja a les acaballes del cicle de Nadal, s'ha estès el costum de menjar tortell amb sorpresa. El qui la troba tot menjant aquest dolç és coronat com a rei de la festa. S'inicia d'aquesta manera una seqüència festiva burlesca i de capgirament de l'ordre establert que culminarà amb el Carnaval (com a les festes del bisbetó o Santa Àgata).

Podríem dir que la gastronomia de Carnaval comença amb les matances de porc al voltant de la diada de Sant Antoni Abat. Hem constatat que es fan moltes matances de porc col·lectives, que més recentment han quedat reduïdes a les elaboracions d'embotits a causa de la prohibició de sacrificar animals fora dels escorxadors autoritzats.

Aquestes matances es prolongaran fins a Carnaval, festa en què s'elabora tota mena de menges derivades del porc en totes les seves variants fresques. Pernils i llonganisses quedaran per a l'estiu. Carn magra, lloms, peus, botifarres crues i cuites –amb ou, dolces, com a botifarrons i com a bisbes– faran les delícies dels qui, durant aquests dies, fan gatzara. Pel que fa als dolços, hem d'esmentar les coques de llardons, pròpies del Dijous Gras, i les coques de recapte –d'arengada i escaliada– i els panadons propis del Dimecres de Cendra.

El Carnaval és la porta de la Quaresma; les set setmanes quaresmals que el segueixen són sem-

pre penoses per als cristians –des del punt de vista gastronòmic– i han desenvolupat una abundant literatura d'acudits, facècies, poesies satíriques, auques, etc., com també una imatgeria afluiva força peculiar. Així les coses, no és d'estranyar que el Carnaval aplegui un bon nombre de menjades en grup. Molts d'aquests àpats col·lectius comencen amb recaptés de queviures a les cases de la vila o poble (l'"aplega") i amb tot el que es recapta es fan calderades, arrossos, mongetades i tota mena de plats ben carregats de botifarres, costelles de porc i també sardinades, tuitades, xocolatades i xeflis de garotes.

El dejuni i l'abstinència quaresmal que segueix fartaneres només és trencat per la diada de Sant Josep, en la qual la crema cremada és la protagonista indiscutible. També és costum de degustar el menjar blanc i el mató amb mel o amb nous.

La joia de la Pasqua és celebrada als Països Catalans amb la mona, pastís fet de briox, xocolata o crocant amb adornaments diversos, preferentment ous, i amb la qual els padrins de fonts obsequien els seus fillols. També és costum de menjar be guisat amb pèsols o be cuit al forn. Aquesta tradició ens fa pensar en la celebració de la Pasqua jueva, en què era obligat de menjar corder.

Amb la Pasqua s'inicia el període primaveral, en el qual són molt populars els menjars fora de casa: vora les fonts, a les eres o en qualsevol clariana de bosc. És també el moment en què es comencen a obrir els *xiringuitos* vora les platges. Cassoles d'arròs, carn a la graella o al caliu, cargols a la llauna, tot ben regat de vi, són les menges més comunes d'aquesta temporada.

D'aquesta estació, destaquen algunes festes (Sant Jordi, la Mare de Déu de Montserrat, l'Ascensió, Corpus, etc.), a les quals de vegades s'ha associat algun dolç especial.

Les diades que clouen la primavera són Sant Joan i Sant Pere, i el dolç característic que les acompanya és la coca de pinyons o de fruita.

L'estiu ve acompanyat d'una gran quantitat de menges en grup i a l'aire lliure. Continuen, naturalment, els arrossos, les carns i els cargols i s'hi afegeixen algunes peces de cacera –llebres o perdus. Síndries i melons són els elements imprescindibles d'aquests àpats.

No podem oblidar que és a l'estiu quan es concentren quasi totes les festes majors dels Països Catalans, i a les taules festives hi fan cap els millors galls, oques i conills, criats per a aquestes ocasions. Canelons, gelats i tota mena de fruites confitades completen els àpats. El xampany serà la beguda preferida, de la mateixa manera que ho és per Nadal.

Un altre aspecte culinari que convé tenir present és que, a finals d'estiu, es començaran a fer les conserves de fruita, que faran les delícies de grans i petits a l'hivern.

Amb l'arribada de la tardor ve el costum d'anar a collir bolets, i una bona excusa –l'última de la temporada– per fer algun àpat a l'aire lliure. Un dolç molt típic de l'època tardoral són les torrades de Santa Teresa, però no hem d'oblidar tampoc els codonys i les magranes amb vi i sucre.

I, per cloure la tardor, la festa gastronòmica que comporta menjar per Tots Sants castanyes i pannellets, que recentment també ha esdevingut col·lectiva. Grups d'amics, associacions de veïns i tota mena de societats organitzen a l'aire lliure menjades de carn o sardines a la brasa i castanyes, tot acompanyat de vi bo.

L'hivern és temps de recolliment, i fora d'alguns menjars de caçadors –sobretot dels que empaiten el senglar– les festes gastronòmiques es fan vora el foc.

Hem vist com és freqüent que el menjar de festa sigui un acte celebrat en grup (família, grup d'edat, grup d'amics...), la qual cosa ens porta a considerar un altre dels trets significatius del menjar de festa: el cercle reunit consumint un àpat preparat pel mateix grup o per una persona assenyalada.

Esports i exhibicions

L'esport està i ha estat estretament vinculat a la festa. En els pobles antics tenia una gran relació amb tot el que era sagrat, diví, intocable. Actualment és un element gairebé indispensable, sobretot en segons quines festes (com ara la festa major).

L'esport, com a exercici físic que és, es practica durant tot l'any en la seva vessant competitiva i d'exhibició. Aquí, però, ens interessa essencialment l'esport que forma part de la festa o que genera la festa.

Hi ha un ampli ventall d'esports que, a grans trets, podem dividir en dos grups: l'esport competitiu i d'exhibició i l'esport popular.

La característica principal de l'esport competitiu i d'exhibició és que els actors són els qui durant l'any practiquen un determinat esport, que és magnificat i/o augmentat durant els dies de la festa. El conjunt d'espectadors pot diferir substancialment del que és habitual durant la temporada. L'exemple més clarament difós és el futbol. El club local pot organitzar un partit amistós i/o de màxima rivalitat, o bé un torneig quadrangular, etc., en què es disputi un trofeu, generalment cedit per l'ajuntament o un altre organisme. En alguns indrets, a la mitja part del partit, s'hi inclouen altres elements, com són les sardanes, una xocolatada o jocs de cucanya, la qual cosa pot incrementar l'assistència d'espectadors. Amb motiu de la festa es pot començar, realitzar del tot o acabar un campionat; també es pot organitzar esport federat i d'alta competició. En funció de la zona geogràfica, de les instal·lacions esportives o dels clubs o societats existents a la població, s'organitzaran altres activitats de manera semblant al futbol: bàsquet, futbol sala, hoquei, pesca, natació, tennis, ciclisme, escacs, gimnàstica, motorisme, etc.

Pel que fa al tir al plat, el podem contemplar des de dues vessants: pot seguir l'esquema fins ara indicat (en aquest cas, l'organitzador és el club de tir) o bé en pot fugir, en el sentit que la manifestació festiva difereix de l'esport practicat durant l'any (els caçadors no organitzen una cacera, sinó que amb els seus socis estableixen un concurs de tir al plat on poden competir per un trofeu).

Dins aquest primer grup podem trobar que els organitzadors de qualsevol dels esports esmentats invitin alguna figura o un equip molt superior a la categoria local amb un únic interès d'exhibició no del tot competitiu.

En els darrers anys s'han anat introduint a la festa exhibicions d'esports que no tenen cap mena de tradició a la localitat: esports orientals, aeromodelisme, pujada en globus, etc.

En contraposició, hi ha l'esport que reflecteix el relaxament de les normes socials, implícit en tota festa. A la nostra societat, el futbol compleix aquesta missió en un enfrontament lúdic entre diferents grups: solters-casats, joves-veterans, etc.

La no-competitivitat i la participació sense límit d'edat ni sexe són els trets essencials de l'esport popular, que a partir de finals dels setanta i començaments dels vuitanta ha entrat amb força a la festa, principalment a la festa major. Poden ser curses per un circuit urbà o caminades per zones rurals. Generalment l'organitza el grup excursionista o la regidoria corresponent de l'ajuntament.

Aquest grup d'esports ha generat una nova festa, la base de la qual és la convocatòria d'un *cross*, una caminada, una cursa, una marxa, una travessa, una pujada, etc., seguits moltes vegades de l'adjectiu «popular». L'itinerari pot variar o no cada any i arribar fins als quaranta quilòmetres (per exemple, la Marxa dels Quaranta Quilòmetres de Banyoles). Moltes vegades es tria un recorregut per la seva bellesa paisatgística o històrico-artística (com ara la caminada popular per la ruta del romànic de la zona de Sagàs).

La participació pot ser gratuïta o requerir l'abonament d'una petita quantitat, simbòlica, a l'hora d'inscriure-s'hi, que pot ser just uns moments abans d'iniciar el recorregut. Dóna dret als participants a una beguda, un esmorzar, a ser recollits pel cotxe escombra, a les postres del dinar i/o a un obsequi de record.

La durada d'aquesta nova festa sol ser de mig dia: s'inicia abans de l'esmorzar i s'acaba abans de dinar; això no descarta que la festa pugui allargar-se, en alguns casos, amb un dinar de germanor o jocs i divertiments diversos a la tarda.

Aquesta festa esportiva es pot trobar al llarg de l'any, però els seus punts culminants són primavera i tardor.

A més del simple caminar o córrer, anar en bicicleta és una altra vessant de l'esport popular on podem trobar actes complementaris: benedicció, concursos, etc. (com les festes de la bicicleta al Vendrell o a Figueres). També d'aquest tarannà és la cursa Vic-Bojons, en què l'humor en les disfresses dels seus participants ha esdevingut la particularitat més destacable.

En un sentit encara més humorístic, però en aquest cas sobre l'aigua, trobem el periple pantaner de Sau, amb embarcacions no convencionals, les bases del qual són una broma contínua.

Dins l'aigua també hi ha manifestacions esportives, com la travessia d'un port (Barcelona o Tarragona) o d'un estany (Banyoles). Tant aquests esports aquàtics com algunes curses atlètiques (generalment en circuit urbà) es poden veure lleugerament modificats en el seu aspecte popular a causa de la participació d'esportistes federats (com succeeix a la Cursa Popular Ciutat de Barcelona).

Per acabar, fem menció de les marxés de regularitat, que es troben a cavall entre l'esport competitiu i d'exhibició i l'esport popular. Els participants, generalment per parelles, han de recórrer, en un temps determinat, un trajecte prèviament establert al llarg del qual troben diferents controls situats en llocs desconeguts per ells. La parella que aconsegueix obtenir un temps més aproximat al que l'organització ha fixat d'antuvi és la guanyadora.

*Presentació Font
Montserrat Xutglà*

Concursos i exposicions

Els concursos i les exposicions no són pas elements indispensables de la festa, per bé que sovint en formen part. Es poden donar de forma independent o relacionats entre ells; en l'últim cas, l'exposició és una conseqüència del concurs.

A la base de tot concurs hi ha l'objectiu de superació, de potenciar la feina destacada, ben feta (com en el cas d'un concurs de vaques frisones en una fira). Un concurs, des d'una perspectiva més festiva, ofereix un mostrari d'activitats gairebé inimaginable, que contribueix a bastir la festivitat i a omplir-ne buits; es potencia la participació de determinats grups d'edat (infants, vells) i l'interès per temes concrets, quotidians o bé aliens a la contrada en què tingui lloc (com els concursos de literatura, fotografia, música, plantes, animals, etc.).

En la festa trobem dues menes de concursos: els que no duren més d'una jornada i aquells en què passa un cert temps entre la data de convocatòria i el termini de presentació del treball.

Els concursos que no duren més d'una jornada, l'execució col·lectiva dels quals és en si tot un acte festiu, els podem trobar dins la festa o constituint una festa en si mateixos. Encara que es prodiguen al llarg de l'any, tenen la màxima incidència per primavera, estiu i tardor. Alguns no estan relacionats directament amb la naturalesa, sinó senzillament amb el bon temps (per exemple, un concurs de dibuix o pintura ràpida); els que fan referència al menjar tenen lloc sobretot a la primavera (com els concursos d'arrossades). Per altra banda, els concursos directament condicionats per la natura només es poden donar en èpoques determinades de l'any: els de plantes i flors pel maig-juny (com el concurs de plantes i flors de Sils), els de flors de muntanya ben entrat l'estiu (com el concurs de Ribes de Freser). Així mateix, trobem els concursos d'ocells a la primavera i principis d'estiu (època en què les associacions d'ocellaires celebren els seus concursos aprofitant el període d'aparellament, quan els animals es manifesten amb els seus cants); els de grills, principalment durant els mesos de juny i juliol (com el concurs de grills de Taradell). Els concursos de gossos d'atura rememoren l'antiga transhumància dels ramats; mentre que a Castellar de N'Hug i a la vall de Ribes el fan a finals d'estiu, quan s'aplega el bestiar abans d'emprendre el camí de dalt a baix, a Castelló d'Empúries el celebraven a la primavera, quan els ramats deixaven la plana (el 1984 se celebrà a la tardor-novembre-, època en què els ramats tornen a ser de bell nou a baix; a partir d'aquest any es deixà

de fer). A la tardor, els concursos i/o exposicions de bolets ens recorden un passat en el qual l'home subsistia gràcies a la recollecció d'aliments crescuts espontàniament.

Els concursos en què passa un cert temps entre la data de convocatòria i el dia de termini de presentació del treball no constitueixen cap acte festiu en la seva realització. Uns estan estretament relacionats amb la festivitat, perquè l'anuncien, perquè els treballs resten exposats durant els dies festius (com ara els concursos de cartells anunciadors), o bé perquè tenen com a tema la festa (com pot ser un concurs de fotografia). És aquest model de concurs, directament relacionat amb la festa, que solem trobar per Nadal. Es convoca uns dies abans, i durant el cicle nadalenc s'exposen els treballs i s'adjudiquen els premis. El més generalitzat és el concurs de pessebres, que poden ser fets i exposats a cada casa que hi vulgui participar, o bé portats al lloc de l'exposició. Per Nadal també en podem trobar de nades, de diorames, d'aparadors, etc. Altres concursos, però, no estan estretament relacionats amb la festa; a vegades només s'efectua el simple lliurament de premis.

L'objectiu de les exposicions és exhibir alguna cosa. A més de les associades amb els concursos, hi ha les íntimament relacionades amb la dinàmica cultural de la festa o la localitat. En serien un exemple les exposicions de fotografies antigues del poble o de la festivitat, d'eines en desús, d'homenatge a un fill il·lustre, etc.; tenen lloc principalment durant la festa major o la fira. En aquesta última, segons quin sigui l'objectiu comercial, hi trobarem exposicions agrícoles, industrials, ramaderes, artístiques, etc.

*Presentació Font
Montserrat Xutglà*

Atraccions i parades de fira

Les fires d'atraccions ambulants, que amb les seves cridaneres i suggestives parades envaeixen els passeigs i les Rambles de les nostres poblacions els dies de festa major, tenen els seus precedents en els espectacles i divertiments que se celebraven a redós de les fires i mercats que pagesos, artesans i mercaders començaren a organitzar sota la protecció de nobles i senyors en les viles i cruïlles de camins importants els segles XII i XIII. Les dificultats en les comunicacions i l'isolament de la vida quotidiana d'aquell temps convertien els dies de mercat en portes obertes per on arribaven les notícies i novetats, ja que era una de les poques ocasions que possibilitaven l'esbarjo i la diversió. Aquest esdeveniment periòdic, realitzat la majoria de vegades amb motiu d'una festivitat religiosa o d'una celebració, trastocava per uns dies la vida de la vila i de la comarca i, a més de la seva funció comercial d'intercanvi i transacció, congregava al seu entorn, cridats per l'aglomeració, l'itinerant i divers món de la faràndula, saltimbanquis, joglars, músics, baladriers, etc., que amb les seves juguesques, arts i habilitats feien les delícies de la gent.

En aquestes fires no hi faltaven els jocs ni les parades de menjars, i en les més importants ja hi havia rudimentàries i improvisades atraccions: gronxadors, cucanyes, simples cavallets per als infants que emulaven els torneigs dels cavallers, petites rodes giratòries inspirades en els principis mecànics de sínies i molins, etc.

Amb els grans canvis socials i econòmics dels segles XVIII i XIX (establiment del capitalisme mercantilista, millora de les comunicacions, etc.), les grans fires d'origen medieval entraren en crisi i els elements d'espectacle i diversió que acollien aquestes s'especialitzaren i adquiriren entitat pròpia, amb la qual cosa la seva oferta quedà limitada gairebé exclusivament als dies de festa.

La fira forneix l'element humà i la infraestructura material que possibilita per uns dies portar als pobles en festa l'efímer imperi de la il·lusió i la fantasia. El seu món bigarrat, sorollós i multicolor dona sortida a la necessitat d'evasió i diversió i crea una realitat diferent de la de cada dia, propicia a satisfer noves sensacions relacionades amb el món dels somnis.

Aquest univers multiforme i meravellós, ingenu i agressiu alhora, ha conformat al llarg del temps unes temàtiques constants i unes atraccions característiques que s'adapten a les tècniques i l'estètica

del moment. La preocupació per conèixer el futur i l'eterna recerca de l'amor i la felicitat s'expliciten en les paradetes de tiradors de cartes, quiromàntics, ocellets de la sort, rodes del destí, etc. La sort i la fortuna es repton mitjançant les tómboles, els jocs de la rateta, els *bingos*, les màquines escurabutxaques i d'altres. Les facultats físiques, l'habilitat, la força, la destresa, etc., s'exhibeixen i es posen a prova en els mesuradors de força, les anelles, els pim-pam-pum, les barraques de tir... Els canvis de percepció i el desig de sensacions noves i emocionants (por, vertigen, velocitat, risc) s'experimenten en les atraccions mecàniques: rodes, erugues, cavallets, barques, muntanyes russes, o bé en els onírics viatges per les grutes fantàstiques on els trens de la bruixa o del dimoni, amb els seus trajectes per una geografia plena d'animals i personatges quimèrics i llegendaris (dracs, follets, monstres, fades), remunten als regnes del meravellós i del terrífic. L'atracció i la morbositat per l'exòtic, l'estrafet i el grotesc se satisfà amb la contemplació de caps parlants, dones barbudes o nans, espectacles avui gairebé desapareguts. Titellaires, funambulistes, ensinistradors d'animals, malabaristes i altres números de circ complementen moltes vegades els aficients de la fira. La fantasia i la imaginació de l'ambient s'encomana a les llepolies pròpies d'aquesta: les roges i lluents pomes ensucrades, les barbes de sucre filat, els caramels en forma de martell, de mà, de gall, etc. Les parades de quincalla i de joguines de baix preu, plenes d'espanta-sogres, de ventalls, de globus, de xiulets, de pilotes, de l'E.T. o del personatge infantil del moment, fan gratar-se la butxaca als avis i tiets per a felicitat dels menuts, autèntics protagonistes del firal.

La utilització de les noves tecnologies i materials (plàstics, components electrònics, altaveus) durant aquests darrers anys ha modificat substancialment la imatge de la fira tradicional. L'arquitectura, les pintures i els grafismes d'algunes paradetes i atraccions, per la seva expressivitat, bellesa i espontaneïtat, poden ser considerats veritables mostres d'art popular.

Un xic distants del recinte de la fira i arreglerats, hi acostuma a haver aparcats els vehicles i les *roulottes*, la ciutat transhumant dels firaires, els quals, amb la seva vida nòmada i feixuga feina, fan possible que any rera any, en les diades de festa, l'alegria que passa s'aturi uns instants.

Josep Mañà

Castells

S'anomena genèricament "castell" una colla de persones enfilades les unes sobre les espatlles de les altres per tal de bastir una torre humana de diversa alçada. Segons el nombre d'individus que formen cada pis, rep els noms de pilar o espadat (un element), torre (dos) i castell (tres o més). Un castell es compon bàsicament de tres parts: els baixos (primera planta arran de terra), el tronc o fust i el pom, que comprèn els tres pisos més alts (amb l'anxaneta que els corona). El públic hi participa activament fent la pinya, que sosté la construcció. L'art de bastir castells abasta molt diverses modalitats i compta amb un lèxic extensíssim (Català i Roçà, 1981-82). Les successives fases que comporta el carregament, l'aleta i la desfeta d'un castell van acompanyades per tonades musicals interpretades per un conjunt compost tradicionalment de dos timbals i dues gralles, encara que darrerament el nombre d'aquestes es va incrementant.

L'aixecament de torres humanes de formes diverses en ocasió de danses, manifestacions, festes i jocs té una llarga tradició als pobles del Mediterrani. En trobem els antecedents més pròxims en alguns balls populars com els anomenats forces d'Hèrcules i, més cap ençà, els balls de valencians i la moixiganga. Les notícies històriques d'exercicis estimats ja com a castells tal com són avui tenen inici a la vila d'Alcover (Alt Camp), on, a les acaballes del segle XVIII, consta que s'aixecaren el pilar de tres i el de quatre (F. Ballester, 1920). Però la ciutat on els castells arrelaren i des d'on s'expandiren fou Valls. A l'inici del segle XIX hi havia ja dues colles capitanejades, respectivament, pels germans Pep i Salvador Batet, les quals, en el decurs dels anys, adoptaren diversos noms i tingueren fins i tot connotacions polítiques i socials diferents. Els Xiquets de Valls constitueixen avui en dia tres colles: la Vella, la Joves i els Xicots de Valls. Des d'aquella època els castells, en la seva forma actual i bastits

per colles especialitzades, esdevingueren una veritable representació popular al Camp de Tarragona i al Penedès. Des d'aquestes comarques s'han escampat després a molts altres indrets de Catalunya. L'art d'aixecar castells ha tingut tres èpoques de particular eufòria i esplendor: de 1876 a 1889, de 1926 a 1936 i de 1960 als nostres dies. L'aspiració i la realització màximes de tota època i de tota colla castellera important és la construcció de castells cada cop més alts, que avui en dia arriben a ser de nou pisos.

Encara que darrerament, amb la proliferació de tantes colles, es produeixen manifestacions castelleres pràcticament tot l'any, la tradició fa que la temporada castellera comenci els darrers dies de juny, amb la festa de Sant Joan a Valls, i acabi a la mateixa vila per la festa de Santa Úrsula (23 d'octubre). Mentrestant hi ha moltes altres manifestacions que solen tenir com a escenari la festa major de poblacions castelleres. Entre aquestes, cal destacar en primer lloc la festa major (Sant Fèlix) de Vilafranca del Penedès, el 30 d'agost, com una de les manifestacions castelleres cabdals. Cada dos anys se celebra també, a Tarragona, un concurs o manifestació castellera (generalment pel setembre).

Acabada la temporada castellera tradicional, pels volts de Tots Sants cada colla celebra el dia de la colla amb actes i manifestacions diversos segons els indrets.

Pere Català

La sardana

La sardana és un ball que, a partir de l'Empordà i del Rosselló, comarques on es ballà inicialment, s'escampà per tot el país i actualment és acceptat d'una manera general i indiscutida com a dansa nacional de Catalunya. A diferència d'unes altres manifestacions més o menys lúdiques de la cultura popular catalana, la sardana, com a dansa, és una pràctica en què no hi ha espectacle; el poble, en ballar-la, és qui en fa allò que és: una manifestació viva d'esplai civil, espontani i de participació comunitària que, per tant, pot ser qualificada com un fet social, clarament evolutiu i canviant, a redós de l'evolució i del canvi social del comportament del poble.

Els orígens de la sardana es perden en la nebulosa del temps, i només es pot arribar a establir de forma feaent que els seus antecedents immediats són el contrapàs i l'anomenada "sardana curta". El testimoniatge escrit més remot sobre aquest tema es troba al *Llibre Vermell de Montserrat* (segle XIV), que descriu els romeus al monestir ballant el «ball rodó». Les primeres citacions documentals on apareix el nom de «sardana» són de la segona meitat del segle XVI; aquestes i les successives referències catalanes i castelles indiquen com a sardana qualsevol ball rodó, sigui popular o dansa senyorial, ja que la seva descripció és lluny del mode i la figura de la vetusta sardana curta de les comarques gironines i del Rosselló.

Es en arribar el segon terç del segle XIX que es coneixen les fites del procés que segueix la sardana. Pep Ventura apareix com un dels homes que van impulsar l'evolució coreogràfica i musical de la dansa; a ell és degut l'encertat ajustament d'instruments que, amb lleugeres alteracions, s'ha consagrat: flabiol i tamborí, dos tibles, dues tenores dues trompetes, un trombó, dos fiscorns i un contrabaix. Pep Ventura dignificà encara el repertori de la cobla amb l'insòlit recull del folklore i l'aplicació i difusió consegüent a través de les seves partitures. Contemporani seu fou Miquel Pardàs, que publicà el 1850, a Figueres, el primer mètode per aprendre de ballar sardanes llargues; fou també un destacat dansaire a l'Empordà i a la Barcelona de 1859-60. Cal remarcar també que Josep Pella i Forgas, en la seva *Història de l'Empordà*, publicada el 1883, fou el primer a qualificar la sardana de dansa nacional de Catalunya.

La peculiaritat musical i la curiositat coreogràfica donaven a la sardana un segell de catalanitat, i la previsió governamental cuità a limitar la plèthora sardanística a les comarques originàries. Un volgut efecte polític fou la festa dedicada a Isabel II (1860) amb sardanes per la cobla d'En Pardàs i la cobla d'En Pep, circumscrita, però, a Montserrat. Llevat d'espòriques ballades a l'estiu de 1859, les cobles no acudirien a Barcelona fins dotze anys més tard, amb motiu de les festes de la Mercè, aprofitant el clima polític obert sota el regnat d'Amadeu. El proselitisme sardanista al cap i casal seria pro-

mogut entre el 1895 i el 1905 per empordanesos residents a la ciutat. Un doble certamen de cobles i de sardanistes a Barcelona, el 1902, arran de la victòria electoral del catalanisme, exaltava els valors de la música i de la dansa; des d'aleshores, a partir de les entitats polítiques i patriòtiques, la capital féu de trampolí per projectar la sardana a les altres comarques.

En la sardana concorren elements artístics i altres de caire socio-cultural. La sardana, com a dansa, com a expressió musical a través d'un conjunt tan característic com és la cobla i com a manifestació plàstica i literària, ha motivat l'elaboració d'un gran deversall d'obres amb un remarcable valor cultural. Però també, com a moviment social, la sardana ha estat un element dinamitzador de primer ordre, especialment de cara al manteniment de la consciència política del poble en els moments de màxima repressió, i també una de les expressions més vitalistes d'una voluntat de ser i un signe visible d'identitat nacional. En aquest sentit, cal remarcar que la sardana ha estat i és encara una eina en la difícil tasca de redreçament cultural de Catalunya i que, com a element de la cultura popular, serveix la idea d'apropament i d'integració a la cultura catalana entre els immigrants.

La sardana és, doncs, una de les manifestacions festives més característiques de Catalunya, habitual en la majoria de les celebracions comunitàries del nostre poble, com són les festes majors. Tanmateix, cal remarcar que no són necessàries motivacions especials per celebrar una ballada de sardanes, sinó que, arreu del país, hi ha entitats i grups que organitzen audicions i altres actes de foment de la sardana.

Els aplecs –manifestacions populars de llarga tradició als Països Catalans– han esdevingut, dins el món sardanista, la festa major de la sardana. Per tal que sigui així, els organitzadors contracten les millors cobles, que, en nombre de tres o quatre (hi ha casos excepcionals d'aplec amb cinc cobles, i també n'hi ha que només en tenen dues), actuen al llarg de tota una jornada en paratges naturals dels encontorns d'una vila o en recintes urbans escaients. L'aplec transcendeix normalment l'àmbit local i s'hi acostumen a trobar sardanistes arribats de diferents indrets de la comarca i també d'altres comarques; les interpretacions de les cobles se succeeixen una darrera l'altra i, en els moments culminants de la festa, rivalitzen en la interpretació de composicions que permeten el lluïment dels seus solistes.

Gairebé cent cinquanta aplecs se celebren cada any, des de les darreries de l'hivern fins ben entrada la tardor. Els aplecs de la sardana són més freqüents a les zones de més arrelament sardanista, és a dir, a les comarques de la Catalunya Vella, on les celebracions tenen una periodicitat regular –pràcticament cada setmana–; fins i tot a la Catalunya del Nord, amb un seguit de manifestacions ben notable. Però també a les comarques més meridionals s'observa, cada vegada més, una proliferació d'organitzacions d'aquest caire. Tot amb tot, cal ressenyar una certa tendència a la regressió en el nombre d'aplec de la sardana que se celebren al llarg de l'any, motivada per la saturació d'activitats i dates, el volum econòmic de les organitzacions i la disminució del nombre d'assistents.

Altres activitats sardanistes característiques són els concursos de colles sardanistes, en els quals grups de dansaires abillats amb vestits típics rivalitzen en l'art de la dansa. Les esmentades competicions (més de cent cada any) s'emmarquen en diversos campionats, d'entre els quals destaca, pel seu àmbit general, el Campionat de Catalunya, que coordina la Unió de Colles Sardanistes.

Dins el calendari d'activitats sardanistes, una de les manifestacions més puntuals és la Diada de la Sardana, instituïda per l'Obra del Ballet Popular com una jornada anual dedicada a l'enaltiment de la dansa i que se celebra de l'any 1960 ençà. Des d'aleshores, un seguit d'activitats han contribuït a refermar l'esperit d'aquesta jornada; així, cada any es proclama una vila com a Ciutat Pubilla de la Sardana, es difon el Missatge al Món Sardanista i es pronuncia la Lliçó Magistral. La Diada de la Sardana s'escau, cada any, el diumenge anterior a la festivitat de la Mare de Déu de Montserrat; i la proclamació de Ciutat Pubilla de la Sardana s'esdevé set dies abans, tret dels casos en què la Pasqua Florida sigui molt tardana i aleshores el pubillatge se celebra el diumenge següent a la Diada de la Sardana. També de forma correlativa a aquestes manifestacions, al llarg dels tres dies anteriors a la festa de la Ciutat Pubilla es desenvolupa la Caravana "La Flama de la Sardana", que encapçala l'Obra del Ballet Popular acompanyada d'una corrua de sardanistes i que discorre per rutes del Principat i la Catalunya del Nord, seguint un itinerari que enllaça la Ciutat Pubilla de l'any anterior i la que ho serà al moment de finalitzar la caravana.

Una altra manifestació tradicional és la que se celebra a Banyoles durant les festes de Sant Martí, conegudes popularment per la Festa Major de la Sardana. L'endemà al migdia es fa un extraordinari concert amb tres cobles, que es coneix amb el nom de Festa de la Música per a Cobla, ja que és un dels actes musicals sardanistes de més volada de tots els que se celebren arreu de Catalunya. Finalment cal ressenyar un altre acte que és tradicional dins l'ambient sardanista: es tracta de la Festa de la Sardana, que se celebra al Palau de la Música Catalana un diumenge a la tarda, durant la segona quinzena de novembre o els primers dies de desembre.

Antoni Anguela

RELACIÓ CRONOLÒGICA I DESCRIPCIÓ DE LES FESTES

Nota de lectura

Les festes contingudes en aquest llibre estan ordenades cronològicament, d'acord amb el dia principal en què se celebren. Les que són variables, pel fet de tenir només prefixat el dia de la setmana en relació amb el marc mensual (primer diumenge, darrer dijous, etc.), han estat agrupades a la fi de cada mes, després del bloc de festes de data precisa.

Les festes mòbils que depenen del cicle pasqual (Carnaval, Quaresma, Pasqua, Ascensió, Trinitat i Corpus) apareixen disposades al final del mes en què solen escaure's (vegeu el sumari).

La notícia de cada festa va encapçalada pel nom de la població on se celebra. En el cas dels municipis de Catalunya, s'ha seguit la grafia oficial dels topònims, establerta per l'Ordre publicada al DOGC del 19 d'abril de 1985.

Els dos índexs del final del llibre faciliten la localització de les festes tant pel lloc on se celebren com pel nom de cada una d'elles.

Abreviatures

* Davant del nom, indica festa perduda.

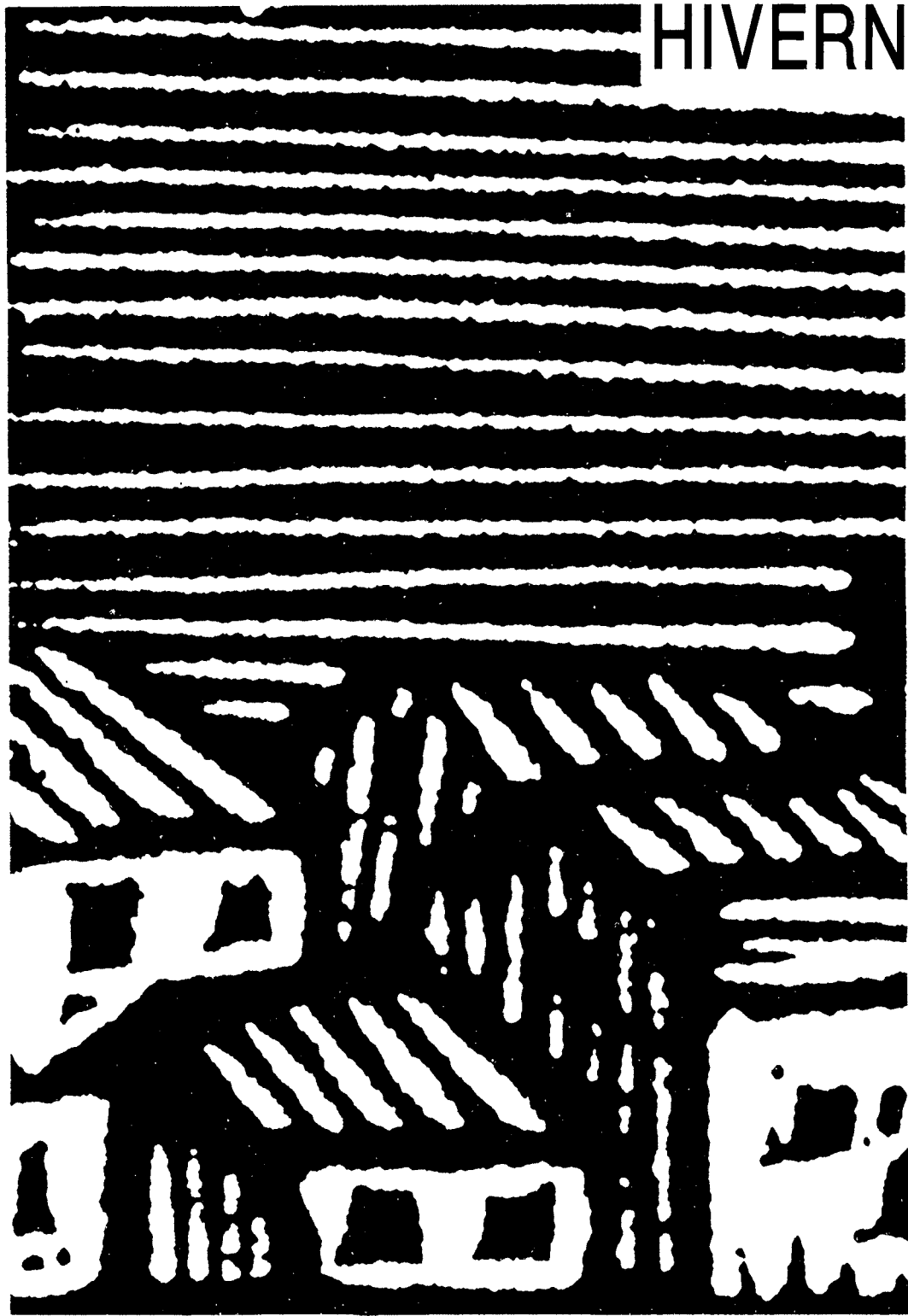
Comarques

Aca	Alt Camp	Bll	Baix Llobregat	Pri	Priorat
Aem	Alt Empordà	Bpe	Baix Penedès	Pso	Pallars Sobirà
And	Andorra (Estat independent)	Bri	Baixa Ribagorça	Pur	Pla d'Urgell
Ano	Anoia	Cba	Conca de Barberà	Reb	Ribera d'Ebre
Ape	Alt Penedès	Gaf	Garraf	Rip	Ripollès
Ari	Alta Ribagorça	Gar	Garrigues	Sel	Selva
Aur	Alt Urgell	Gax	Garrotxa	Sga	Segarra
Bag	Bages	Gir	Gironès	Sgr	Segrià
Bar	Barcelonès	Lli	Llità	Sol	Solsonès
Bca	Baix Camp	Mar	Maresme	Tal	Terra Alta
Bce	Baixa Cerdanya	Mat	Matarranya	Tar	Tarragonès
Bci	Baix Cinca	Mon	Montsià	Urg	Urgell
Beb	Baix Ebre	Nog	Noguera	Var	Vall d'Aran
Bem	Baix Empordà	Oso	Osona	Voc	Vallès Occidental
Ber	Berguedà	Pes	Pla de l'Estany	Vor	Vallès Oriental
		Pju	Pallars Jussà		

Referències bibliogràfiques

Després de la descripció de cada festa consten, abreujats, els documents d'on s'ha tret informació. Corresponen a llibres i publicacions periòdiques, les fitxes completes dels quals es troben a la bibliografia del final del volum (p. 563). Les abreviatures de títols de llibres i de publicacions periòdiques van seguides, respectivament, de l'any i de la data precisa d'aparició, i de les pàgines utilitzades com a font.

HIVERN

DESEMBRE

21

Barcelona (Bar) *Fires de Sant Tomàs*. Al passeig de Lluís Companys s'havia fet una fira de galls i galls dindis, documentada ja el 1577. Hom s'hi podia proveir d'aquest aviram, que portaven els pagesos del Prat, de les Corts i de Sarrià.

A Sarrià, fira d'aviram on, a més, es pot trobar tota classe de productes típics d'aquestes dates per guar-nir la casa o menjar. Va començar cap al 1977.

AC 16.12.84:3. AM 29-30:11,281-282. AM 32-49:1,11-14. AM 50-56:1,6-14. AM 58:145-146. AR 80:35. AV 17.12.76. CABALLÉ s.d.a:7. CAPMANY 80:5. CATALÀ 72:106-109. CC 22.12.84:17. CL 76:9. CR 78:32-34. DTE III 11-12.83:3. LLATES 44:130-135. MO 18.12.81:40; 17.12.82:35; 16.12.83:37. PB 80:8-9. PRAT 79:29-30,34. SS 11-12.84:3.

Festa del Solstici d'Hivern del barri de Gràcia. Festa infantil organitzada pel Consell de Districte. La data de celebració és variable.

AC 16.12.84:15. PE 27.12.84:2. IP 9.87.

Casarilh (Aj. de Vielha e Mijaran, Var) *Festa major de Sant Tomàs*.

GG 81-85:XVI,230,391. IP 11.86.

Cervera (Sga) **Fira de Sant Tomàs o dels Mossos*. Com la de Sant Martí, l'11 de novembre, va deixar de fer-se cap al 1970. Totes dues eren d'origen medieval. IP 2.87.

Nerill (Aj. de les Paülès, Ari) *Festa major*.

GG 81-85:XII,475.

Sant Tomàs de Fluvià (Aj. de Torroella de Fluvià, Aem) **Festa major de Sant Tomàs*. Va desaparèixer en crear-se la festa conjunta de tot el municipi l'últim diumenge d'agost, a principi dels 80.

IP 6.87.

Sopeira (Ari) **Festa de Sant Tomàs*. La canalla feia la "plega": demanaven coses de menjar per les cases. Després els ho cuinaven i s'ho menjaven. El que sobrava s'ho venien i per Reis feien una xocolatada.

IP 9.86.

Tamarit de Llitera (Lli) **Fira*. D'origen medieval, havia tingut ressonància comarcal. S'hi podien comprar roba, menjar i, sobretot, bestiar.

IP 8.86.

Tremp (Pju) **Fira de Sant Tomàs*.

CD 86b. IP 6.87.

Diumenge abans del 25

Sant Pere de Roda (Aj. del Port de la Selva, Aem) *Pujada a Sant Pere de Roda*. Organitzada pel Club Excursionista Empordanès i el Club Natació Figueres des del 1982. Se surt de Vilajuïga: hi ha qui hi puja caminant i qui hi puja corrent.

PD 17.12.83:22; 20.12.83:sup. IP 10.87.

Vic (Oso) "Cross". Organitzat pel Club de Tennis Vic. Des de 1983 té caràcter obert.

N9 16.12.83:34. IP 10.86.

Vilanova i la Geltrú (Gaf) *Festa d'Homenatge als Vells Mariners*. Lliurament de certa quantitat de diners als pescadors jubilats i a les vídues de pescadors. Festival d'homenatge.

DV 17.12.82:1; 24.12.82:7; 9.12.83:16; 16.12.83:20; 8.6.84:9.

CICLE DE NADAL

El cicle de Nadal, des de la perspectiva litúrgica, està subdividit en tres fases: l'Advent (des del primer diumenge d'Advent fins al 24 de desembre), Nadal i Reis (des del 24 de desembre fins al 13 de gener) i el temps de l'Epifania, que abasta del 14 de gener fins al diumenge de Septuagèsima, que ja pertany al cicle de Pasqua.

L'Advent és el temps de preparació i purificació per a la vinguda del Messies. El quart diumenge abans de Nadal inicia aquest període ascètic, a semblança de les grans festes jueves, que van precedides per dies de dejuni i d'abstinència. El Nadal té l'octava el primer dia de gener, en què es commemoren la circumcisió del nounat i la imposició a l'infant del nom de Jesús. Aquesta diada, com en el cas de Nadal, té l'origen en una festa pagana instituïda quan Juli Cèsar establí el començament de l'any a les calendes de gener (dia 1); la data es convertí en una gran festivitat popular, de diversió i disbauxa, per tal d'honorar el nou any que començava. L'Epifania (del grec *epipháneia*, 'manifestació') i el seu temps són la prolongació del cicle de Nadal, de caràcter variable (de tres a sis diumenges, segons quan s'escaigui la Pasqua), i, com dèiem, s'acaba el diumenge de Septuagèsima, que precedeix el Dimecres de Cendra (Miquel Palau, 1973).

Les festes de Nadal són, probablement, les més celebrades arreu de Catalunya i, potser per això, han produït o generat un costumari tradicional molt abundós. Però, per què la importància del Nadal? Com és ben sabut, la festa s'escau prop del solstici d'hivern, moment en què el sol arriba a la seva alçada mínima en el zenit, i el període també en què l'astre escalfa menys. Semblantment a la celebració del solstici d'estiu -24 de juny, festa de Sant Joan-, en què s'esdevé tot el contrari del que acabem de dir, aquestes dues fites anuals adquireixen, en moltes civilitzacions i cultures, una extraordinària importància ritual i cerimonial, sobretot en les societats de tipus agrari o ramader.

La llunyania d'aquestes celebracions, que el refranyer popular ha entès com a estretament lligades entre elles, és molt reculada i, per tant, es fa difícil d'escatir-ne els orígens. Malgrat tot, Caro Baroja (1979) i una munió de seguidors han considerat que l'antecedent directe del cicle nadalenc eren probablement les *Saturnalia* romanes, festes celebrades en honor de Saturn, déu de l'abundància i de la felicitat, i d'un notable arrelament popular.

El cristianisme, atesa la impossibilitat d'extirpar-ne les arrels, va optar per cristianitzar la festa fent coincidir la data del 25 de desembre amb el naixement del Messies. A partir del segle IV es comencen a trobar senyals inequívocs de la celebració cristianitzada del Nadal. Amb més de setze segles d'existència, no és estrany que la festivitat s'hagi enriquit progressivament i permanentment i que, en l'actualitat, el costumari nadalenc sigui un dels més rics que existeixen a casa nostra. D'aquest costumari en destacarem alguns aspectes: econòmics, gastronòmics, religiosos, dramàtics i parateatral, socials i simbòlics.

Durant la quinzena que precedeix el Nadal se celebraven -i se celebren encara- nombroses fires i rifes que preludien la redistribució generalitzada que té lloc durant tot el període nadalenc. Entre les fires més característiques cal destacar les celebrades el dia de la Puríssima (8 de desembre), Santa Llúcia (13 de desembre) i Sant Tomàs (21 de desembre). En aquesta darrera, abans anomenada Fira del Gall, hom venia els pollastres, els galls dindis i l'aviram de tota mena que serien sacrificats per al dinar de Nadal. En l'actualitat, les fires poden haver canviat de forma (fires de fruites seques, de productes d'horta, de pessebres, d'avets, de joguines, etc.), però no se n'ha alterat la funció. El mateix fenomen, o un de molt semblant, el trobem pel que fa a les rifes. Abans els rifaires eren rondadors que, instal·lats pels carrers, sortejaven pollastres, pernills, llonganisses, torrons i d'altres queviures. Avui són els establiments públics de tota mena els que rifen paneres entre la seva clientela habitual. Aquestes rifes, per altra banda, solen fer-se d'acord amb la loteria estatal, que, tant quantitativament com qualitativament, mou un extraordinari volum d'interessos. La "grossa" de Nadal i la "loteria del Ninjo" són les dues rifes més importants de tot l'any.

Continuant encara dins d'aquesta perspectiva d'intercanvis econòmics, cal parlar de les "estrenes". Segons Amades (1982), en el segle XIV es repartien estrenes als infants, amics i coneguts, servents i oficials de la cosa pública. El nom que rebien les estrenes primitives era el de "pa i nous",

segurament perquè l'estrena consistia, bàsicament, en ofrenes d'aquestes menges. Posteriorment foren els botiguers els que feien regals als seus clients: coca als forners, pasta per a l'escudella els fideuers i adroguers, etc. En l'actualitat, les estrenes han pres un caire estrictament monetari i són els escombriaires, carters, fanalers i uns altres modestos treballadors dels serveis públics els beneficiaris de la generositat dels ciutadans. En fi, la intensificació d'intercanvis en massa i generalitzats de dons i regals, que pot arribar a tenir veritables característiques d'orgia econòmica, s'aconsegueix per Reis, diada en què es fa realitat l'antic refrany «Per Nadal, qui res no estrena res no val».

Una part considerable de les despeses d'aquests dies va destinada a sufragar les pràctiques gastronòmiques. Si les festes de Nadal són, com s'ha dit tantes vegades, festes d'agermanament, de cohesió social i d'intensos contactes familiars, la vertebració d'aquests aspectes gira entorn de la taula, del menjar cerimonial. El ressopó de la nit de Nadal i el dinar de Nadal han esdevingut alguns dels trets més característicament familiars de tot el cicle anual. El menú de Nadal varia segons les comarques, però l'escudella i la carn d'olla, seguides del gall dindi o indi, sembla que són els plats predilectes de moltes contrades catalanes. Les neules i els torrns industrials han desbancat les variades llaminadures nadalenques de caire casolà de què ens parlen els folkloristes d'uns altres temps.

L'eix o motiu fonamental de tot aquest desplegament econòmic i cerimonial és la commemoració d'un esdeveniment religiós cabdal dins les cultures de tradició cristiana: la vinguda del Messies, o naixement del Crist. Aquest naixement, que se celebra a la Missa del Gall amb la màxima solemnitat, ha generat, a més a més, una litúrgia popular que informa tant les celebracions religioses oficials –Missa del Gall, Missa de Nadal–, amb el cant de nadales, l'ornamentació especial de les esglésies, l'adoració del nen Jesús, etc., com unes altres de tipus més heterodox, des del punt de vista religiós, com poden ser els Pastorets, els pessebres casolans o els pessebres vivents.

A l'Edat Mitjana, ja fos dintre de l'església o bé al seu atri, durant el Nadal se celebraven representacions populars, anomenades "pastorades" pel paper important que hi tenien els pastors. Aquests actes sacramentals –que perduren a les esglésies de Mallorca amb el «Cant de la Sibilla»– foren, possiblement, l'origen dels nostres actuals Pastorets, on actors improvisats de centres i casals parroquials o uns altres grups de teatre amateur dramatitzen, en escenes serioses o renoueres, les seqüències del misteri cristià. En el cas del pessebrisme casolà i també en l'artístic, el marc de la casa o d'un centre privat, públic o religiós, respectivament, és el que serveix d'escenari fix per representar les principals escenes del naixement de Jesús. En fi, els pessebres vivents, cada cop més arrelats a Catalunya, combinen els elements escenogràfics i artístics de les tres manifestacions esmentades.

Ara bé: les festes de Nadal, a més a més de traspuar els aspectes sacres i mífics ressenyats, marquen igualment l'inici de les "llicències d'hivern", també anomenades "llibertats de desembre". La inversió i el capgirament de la realitat que els nostres avantpassats representaven en les farses profanes del "món al revés" troba en el dia dels Innocents, i en menys mesura en el dia de l'Home dels Nassos, un pàlid reflex del que havia estat una mena de catarsi col·lectiva que, iniciada per Sant Nicolau (6 de desembre) amb l'Abat dels Bojos, finalitzava amb tota la seva intensitat en el període de Carnaval. Però, d'això, caldrà parlar-ne en un altre moment.

Resumint, doncs, alguns dels trets característics de les festes nadalenques, es podria dir que aquestes tenen un caire familiar, hivernal i de fecunditat, i és aquest darrer aspecte el que concentra al seu entorn un profund contingut simbòlic. En efecte, la fecunditat i el naixement són els paradigmes bàsics que emparen i dominen tot el simbolisme implícit o latent d'aquest període: el sol neix, l'any comença, els ramats es reproduïen (i d'aquí l'enorme importància dels pastors en nombroses celebracions nadalenques), la natura es reviscola (convé notar, en aquest sentit, el simbolisme vegetal del tió, les falles, l'èxit del forà arbre de Nadal o bé l'existència de festes com el Pi de Centelles) i com aquests aspectes diferents són simbolitzats pel naixement del Messies. La dramatització ritual del naixement de Jesús reforça, per altra banda, el paper de la família com a institució bàsica de la reproducció biològica i social. D'aquí, també, la importància que en el cicle nadalenc adquireixen els nadons i, més en general, tota la quitxalla, l'única esperança de vida i futur, i als quals es dedica la darrera part del cicle: la festivitat dels Reis Mags i la seva octava.

Maneres de celebrar el Nadal

A les ratlles anteriors acabem de veure els trets o constants globals de les festes nadalenques. Ara insistirem en algunes de les formes específiques de celebració nadalenca que, pel seu caràcter paradigmàtic o per la seva celebració multitudinària, mereixen un comentari especial.

1. *Del costum privat i familiar al costum públic i comunitari.* *Nadales i "christmas"*

Un costum ben arrelat en la societat civil catalana és el que fa referència a la tramesa generalitzada de nadales i *christmas* per desitjar un bon Nadal i un feliç Any Nou als amics, coneguts i parents. Fa uns quants anys –els de la instal·lació i l'ús progressius del telèfon a les cases, que permet transmetre els bons auguris de viva veu– semblava insinuar-se un debilitament del costum. En realitat, però, la seva vigència és, avui, indubtable. I, en això, poden haver-hi intervingut un seguit de raons de pes, principalment el mateix desig de deixar constància *per escrit* dels sentiments de pau, prosperitat i felicitat envers els altres, com també les campanyes humanitàries que institucions internacionals com la UNICEF organitzen per aquestes dates assenyalades.

Però no és, com indica el títol d'aquest epígraf, el costum privat el que ens interessa posar en relleu, sinó el fet, que hem trobat a més de trenta pobles de Catalunya, de muntar concursos i exposicions públics entorn d'aquestes felicitacions de Nadal. Aquestes mostres, que poden adoptar les modalitats de dibuix infantil de tema nadalenc, de *christmas* de confecció artesanal realitzats per artistes anònims locals, etc., es dona conjuntament amb unes altres formes de concursos, menys freqüents, com poden ser els que giren entorn de poemes nadalencs, cançons nadalenques o simples exposicions de fotografia, pintura i manualitats no necessàriament relacionades amb el cicle festiu que es commemora aquests dies.

Àpats de germanor

A la primera part d'aquest comentari havíem assenyalat la importància de les menjades familiars durant el cicle de Nadal i el fet que els sentiments de solidaritat entre els parents sovint se circumscriuen al voltant d'una taula ben parada. Però, també aquí, l'expressió d'aquests sentiments pot adquirir un caràcter més col·lectiu i comunitari que es tradueix en allò que anomenarem "àpats de germanor".

Aquests àpats, que més que explicar-se per ells mateixos estan en funció d'uns altres actes essencials dels dies de Nadal, consisteixen sovint en petits refrigeris i ressopons diversos, com per exemple els que organitzen una trentena llarga de pobles després de la Missa del Gall, normalment al costat d'una foguera. Allà es consumeixen, en un clima de germanor, torrades amb botifarra, torrons i coca o bé xocolata amb melindros, sense que hi falti l'acompanyament del vi bo, el vi bullit o el xampany. Unes altres ocasions que donen peu a refrigeris comunitaris són la nit de Cap d'Any, l'acabament d'algunes representacions de pessebres vivents o fins i tot quan s'ha acabat la cavalcada de Reis. Alguns d'aquests àpats poden anar precedits d'un "cagatió" col·lectiu, i cal ressenyar en aquest sentit que són una seixantena els pobles que consumeixen conjuntament els productes que aquell els ha cagat.

Cantades i concerts

El temps de Nadal és època d'alegria, i la temàtica del naixement de Jesús ha generat un riquíssim cançoner tradicional nadalenc que és profusament cantat durant el cicle festiu que ens ocupa. Així, s'entonen nadales a les funcions religioses, a les cases, durant els àpats comunitaris o després, da-

vant els pessebres, i fins i tot la música de fons que acompanya la vida comercial i ciutadana d'aquests dies és sempre o gairebé sempre de tema nadalenc.

En aquest context, no és estrany que hagin proliferat les cantades i els concerts de música nadenca. En alguns pobles, com per exemple Esparreguera, Sant Joan de les Abadesses, Sant Martí de Tous, Canillo o Vilassar de Mar, grups de cantaires recorren els carrers de les viles respectives durant la nit de Nadal (abans o després de la Missa del Gall) i interpreten les típiques nades en una mena de cercavila nocturna. El mateix fan a Sant Quirze de Besora el matí del dia de Nadal. D'altra banda, i de manera més formal, uns trenta-cinc pobles d'arreu de Catalunya han institucionalitzat un concert nadalenc –per Sant Esteve, Nadal o Reis– en el qual els orfeons o corals locals interpreten un repertori de cançó nadenca, prèviament harmonitzat per a cant coral. Diguem, sense entrar en detalls, que són nombrosos els grans compositors catalans del nostre segle que no han defugit aquesta tasca d'harmonització sistemàtica del cançoner tradicional –en el nostre cas, el nadalenc–, la qual cosa ha facilitat l'existència d'un ampli repertori monogràfic de polifonia de Nadal.

2. Representacions i dramatitzacions del naixement de Jesús

El nucli central de les festes de Nadal –la commemoració del naixement del Messies– ha donat lloc a quatre grans formes de representació tradicional, ja sigui per mitjà de figures plàstiques (pessebres casolans i pessebres monumentals), ja sigui mitjançant figures vives (pessebres vivents i teatre de Pastorets).

Totes quatre modalitats són relativament antigues, i els diferents especialistes sobre l'art pessebrístic (cf., entre d'altres, Amades, 1959b; Barruti i Vinyoles, 1980; R. Llates, 1952; R. Violant i Simorra, 1983, etc.) estan d'acord a atribuir a sant Francesc d'Assís la primera escenificació viva del pessebre, realitzada a Greccio (la Umbria italiana) la nit de Nadal de 1223.

Aproximadament dos-cents anys després, l'art pessebrístic –sobretot de pessebres monumentals– s'havia estès per tot Itàlia gràcies als esforços dels franciscans i, després, dels dominicans i dels jesuïtes, fervents propagadors del pessebrisme a les esglésies. Nàpols havia esdevingut, ja els segles xv-xvi, un dels llocs més importants de difusió de l'art pessebrístic, i d'allà la tradició va passar a diferents regions de la Península Ibèrica, i sobretot a Catalunya, gràcies als bons contactes polítics i comercials que hom hi mantenia. Els Borbons i sobretot Carles III, que era un gran admirador dels pessebres italians, van impulsar definitivament l'adopció d'aquest art. Així, i com indica J. M. Garrut (GEC), els primers pessebres tenien un caràcter monumental i es muntaven permanentment als temples. D'aquí van passar als palaus de la noblesa i l'aristocràcia, però cada cop amb un impacte popular més gran, ja que al llarg del segle XIX la confecció de pessebres familiars de tipus artesanal era una pràctica corrent. L'any 1863 es fundà a Barcelona la primera associació de pessebristes –anomenada Unió de Pesebristas–, precursora dels nombrosos grups pessebrístics de l'actualitat. Vegem ara, amb més deteniment, alguns aspectes de les variants ressenyades.

Pessebres casolans: exposicions i concursos

Com indica el títol d'aquest epígraf, aquí no ens referirem a l'arrelat costum familiar de muntar un pessebre domèstic quan s'acosten les festes de Nadal (abans, el pessebre es muntava en dates fixes: per Santa Caterina, el 25 de novembre, i es desmuntava el 2 de febrer, la Candelera), sinó més aviat al costum que hem trobat en un centenar llarg de pobles i que consisteix en l'organització de concursos i d'exposicions de diorames i pessebres de confecció casolana. Les modalitats que poden adoptar aquestes mostres de l'art pessebrístic vénen donades, per una banda, pel tipus de pessebre –de dimensions normals, en miniatura, portàtils, etc.– o pels seus artífexs: adults, infants, escolars de diferents edats, membres d'associacions de pessebristes, botiguers que decoren els aparadors amb temes nadalencs, etc.

En general, el caràcter públic i obert d'aquestes mostres pessebrístiques ajuda a transcendir l'àm-

bit domèstic en el qual normalment són confeccionats els pessebres, com també a difondre i estimular la continuïtat del costum, que d'aquesta manera adquireix uns components de tipus públic i difusament comunitaris.

Pessebres monumentals

Les variants dels pessebres monumentals respecte als pessebres casolans i familiars radiquen fonamentalment en els següents aspectes diferencials:

- Les típiques figures, confeccionades mitjançant guix, fusta o metall, poden ser de mida natural o gairebé.
- Els llocs on acostumen a instal·lar-se aquests pessebres són especialment significatius per la seva dimensió comunitària: la plaça de l'església, el recinte del temple, els baixos de la rectoria, l'entrada del poble...
- En la confecció i la instal·lació acostuma a intervenir-hi algun especialista -laic o religiós- de l'art pessebrístic, que dissenya i dirigeix les operacions.

Més de cinquanta pobles de la costa, de la plana o de la muntanya catalanes han optat per aquest tipus de representació. Gairebé una trentena de pobles més s'han decantat per la tradició nòrdica de l'arbre de Nadal, que, ja sigui sense guarniments o amb guarniments, és plantat en un lloc cèntric de la població. Sota el brançam d'aquests avets o pins nadalencs no és infreqüent de trobar-hi les figures més representatives del pessebre: la Sagrada Família amb el bou i la mula, dins la cova o establia de Betlem.

Pessebres vivents

Si bé, i com ja hem assenyalat anteriorment, el precursor remot dels pessebres vivents és Francesc d'Assís, el primer muntatge "modern" d'un pessebre d'aquestes característiques als Països Catalans té una data relativament recent: 1956.

En efecte, aquest any Esteve Albert va concebre i muntar al poble andorrà d'Engordany el primer pessebre vivent en escenaris naturals (cf. Esteve Albert, 1958, *El pessebre d'Engordany*). La idea d'aquest home de teatre amb afeccions folklòriques va deixar de realitzar-se a Andorra pels volts de 1963, però en canvi va arrelar fort en unes altres comarques, i així, des de la dècada dels seixanta fins a l'actualitat, són gairebé cent setanta els pobles que s'han llançat a l'aventura de representar el seu propi pessebre vivent.

Els pessebres vivents són els pessebres familiars dividits en diferents quadres (poden variar de tres o quatre a dinou o vint) les figures dels quals són substituïdes per persones; per tant, les estampes que apareixen al pessebre casolà les trobarem també al pessebre vivent, és a dir, la reproducció d'escenes evangèliques segons sant Lluc (el punt culminant de les quals és el naixement, si bé la representació pot anar més enllà i arribar fins al taller de sant Josep a Natzaret, passant per la fugida a Egipte), juntament amb la representació de quadres de la vida quotidiana d'altre temps de pagesos i pastors.

Acostumen a tenir els trets següents: hi ha música de fons, hi pot haver una veu en *off* que expliqui cada quadre, hi té molta importància la il·luminació (se sol representar de nit) i és el públic qui, mentre es passeja, va contemplant els quadres.

Val a dir, però, que, sota el mateix rètol de "pessebres vivents", les realitats objectives que s'hi poden trobar són notablement diverses. En primer lloc podríem parlar d'aquelles representacions, més aviat modestes en la seva concepció i sense excessives pretensions artístiques, que tenen per objecte enriquir o ampliar els actes litúrgics i populars de la nit de Nadal. Així, abans, durant la Missa del Gall o un cop acabada aquesta, la mainada i el jovent dels pobles, coordinats pel rector o per al-

gun mestre de la localitat, escenifiquen el naixement de Jesús a la plaça de l'església, dins el mateix recinte del temple o bé a les dependències de la rectoria, en una única funció, que, a més a més, pot tenir un caràcter irregular: uns anys es munta el quadre escènic i uns altres no, segons les circumstàncies i la bona voluntat dels inductors i també dels improvisats actors.

Ben contràriament a aquesta modalitat esmentada, el muntatge d'un pessebre vivent pot constituir, en uns altres casos que anirem detallant, l'eix central de les festes nadalenques. I això és així en aquelles poblacions en què una bona part dels seus veïns organitzen pessebres espectaculars, escenogràficament acurats i representats de manera multitudinària, i hi participen. I és evident que en aquests darrers l'escenografia és fonamental. L'elecció del marc o espai físic sembla haver seguit dues grans modalitats. La primera és quan l'escenificació es realitza dins del mateix nucli de la població i sobretot en el seu barri antic o medieval. Aquest és el cas, per exemple, de Bàscara, Vilabertran, Santpedor, els Prats de Rei, Santa Pau, Sant Guim de la Plana, i també de les poblacions de Sallent, Brunyola o Tona, que munten els pessebres vivents a l'entorn d'algun antic castell.

La segona variant es dóna quan les representacions d'aquests pessebres es localitzen en el que podríem dir-ne "indrets o paratges pintorescos", sovint en plena natura, però relativament pròxims a les poblacions que els organitzen. I aquest seria el cas, entre d'altres, dels pessebres vivents de Corbera de Llobregat (a la penya del Corb), les Gunyoles (representat dalt de la muntanya de la Serra), Picamoixons (al pinar de les Roques), la Pobla de Montornès (escenificat pels voltants del santuari de Montornès i de l'antic castell d'aquesta població), o bé el ja perdut de l'Espluga de Francolí, que es representava a les coves del Francolí.

En tots els casos esmentats, a més a més de l'espectacularitat dels marcs, es té una cura especial en la luminotècnia, el vestuari, els efectes especials, el so, etc.; i sobretot en la distribució artística dels abundants actors que hi intervenen. En aquest darrer sentit cal assenyalar que són nombrosos els pessebres que ultrapassen el centenar d'actors, com per exemple els ja esmentats dels Prats de Rei (entorn del centenar d'actors), Santpedor (125 nens), Tona (140 actors), Corbera de Llobregat (unes 130 persones), la Pobla de Montornès (unes 200 persones) o Bàscara (més de 250). Uns altres pessebres vivents no esmentats fins ara i que es mouen també entorn d'aquestes xifres són l'anomenat Pessebre Vivent del Bages, de Fals, amb 200 actors; el d'Òdena, amb 180, etc.

Els Pastorets

En el comentari titulat «Aspectes teatrals i parateatrals de la festa» oferim un seguit de reflexions generals de caràcter històric sobre el teatre religiós medieval, perfectament aplicables als antecedents remots del teatre de Pastorets que ara ens ocuparà.

Diguem només, i pel que fa a la profunditat històrica de l'esmentat espectacle, que els dramas religiosos medievals de caràcter nadalenc s'estructuraven entorn de quatre grans nuclis argumentals: l'*Officium pastorum* (l'adoració dels pastors), l'*Ordo prophetarum* (desfilada dels profetes bíblics i també de la sibil·la anunciant el naixement del Messies), l'*Ordo stellae* (basat en el tema de l'estel dels mags) i l'*Ordo Rachaelis* (o dramatització del lament de Raquel després de la matança dels innocents).

Els primers textos catalans de caràcter nadalenc daten del segle xv, però no és fins el segle xvi que apareix la mostra més important d'aquest teatre medieval, conservada en l'anomenat Manuscrit Liabrés (ms. de la Biblioteca de Catalunya), que consisteix en un repertori de quaranta-nou peces de consuetes mallorquines, deu de les quals, temàticament, pertanyen al cicle que ens ocupa.

Quan el teatre religiós és bandejat de les esglésies durant els segles xvii i xviii, les representacions nadalenques queden fortament afeblides, fins que a la dècada dels anys seixanta del segle passat es publica i representa una autèntica allau de textos de Pastorets en castellà, sovint anònims i que es plagien escandalosament els uns als altres.

L'any 1887, el sacerdot Miquel Saurina publica, a Vic, el primer text "modern" de Pastorets en català, amb el títol de *Los Pastorets de Betlem, o sia, lo naixement de Nostre Senyor Jesucrist*. Amb tot, l'èxit popular i multitudinari no arriba fins quatre anys més tard, quan Frederic Soler ("Pitarra")

estrena al teatre Romea de Barcelona *El bressol de Jesús, o En Garrofa i en Pallanga*, representat, encara, a més d'una dotzena de poblacions.

D'ençà d'aquest moment han estat nombrosos els escriptors catalans que han esmerçat els seus dots literaris –en certs casos, francament discutibles– a escriure “Pastorets d'autor”. De totes maneres, dins d'aquest amplíssim corpus ressalten alguns originals d'èxit, com per exemple *L'estel de Natzaret*, de Ramon Pàmies (representat per una vintena de grups); els famosos Pastorets de Folch i Torres (*Els Pastorets, o L'adveniment de l'Infant Jesús*, gairebé amb vuitanta muntatges anuals de grups diversos); *La flor de Nadal*, de Francesc d'Assís Picas (amb set representacions diferents); i d'altres textos de caràcter més local. Entre aquests darrers, alguns són centenaris –com per exemple els Pastorets d'Antoni Molins i Gelada, *El nacimiento del Salvador, o La redención del esclavo*, que es representen a Olot, Banyoles, Ripoll i Roses– i d'altres són representats també any rera any pels diferents grups de teatre locals. Diguem, només per donar-ne una idea, que hem comptabilitzat més de quaranta textos d'autors locals que indefectiblement són representats en els centres o casals parroquials o bé en els escenaris i teatres de centres catòlics, centres cívics, casinos i uns altres locals on els actors de Pastorets ofereixen a un públic addicte i fidel les seves tradicionals representacions nadalenes.

En els darrers anys, l'espectacle dels Pastorets, com assenyalen tots els qui hi estan implicats, ha esdevingut progressivament un espectacle dirigit a un públic infantil, una representació pensada cada cop més per a la mainada. I és precisament aquest mateix públic el protagonista indirecte del darrer costum nadalenc que clou, cronològicament, el cicle que ens ocupa: les cavalcades dels Reis Mags de l'Orient.

Cavalcades de Reis

La vigília del dia 6 de gener –l'Epifania– són nombrosíssimes les localitats catalanes que reben la visita de tres personatges il·lustres: Melcior, Gaspar i Baltasar, que arriben acompanyats d'un més o menys nombrós seguici reial, que ha adoptat el nom de “cavalcada”.

Sovint, aquestes cavalcades poden anar precedides per la solemne visita d'un patge de Ses Majestats que, batejat amb diversos noms (Faruk en alguns pobles d'Anoia, Xiu-Xiu a Terrassa, etc.), compleix la missió de preparar els ànims de la quitxalla i anunciar la solemne arribada dels seus senyors. Aquests, que poden fer acte de presència per terra, mar o aire, acostumen a ser esperats amb fanalets de confecció artesanal o bé industrial. En algunes localitats, com Bàscara, Vilassar de Dalt, Caldes de Montbui o Centelles, s'organitza un concurs entorn d'aquests fanalets. Una altra forma típica d'esperar els Reis, conservada a mitja dotzena de localitats, consisteix a enllumenar la comitiva reial mitjançant torxes, atxes o teies de barballó o d'espígol, que, a més a més de resplendor, difonen un agradable perfum per l'ambient.

Durant l'itinerari, que lògicament varia a cada localitat (i recordem, també, que una mateixa comitiva pot visitar diferents pobles), els Reis i els seus patges fan la primera mostra de generositat repartint caramels i llimadures a la mainada que els aclama. Algunes comitives reials opten per adorar en el pessebre vivent de la localitat abans d'iniciar la tasca més esperada i desitjada pels nens: el repartiment de les joguines. Com és ben sabut, fins no fa gaires anys aquest repartiment era secret i nocturn i es realitzava dins el clos familiar. D'uns anys ençà, és cada cop més freqüent que siguin els mateixos reis i la seva comitiva els qui distribueixin les joguines i els altres regals a domicili. Així, són gairebé una cinquantena els pobles que Ses Majestats recorren i on, casa per casa, balcó per balcó, incloent en el recorregut les masies aïllades on hi ha nens, distribueixen els nombrosos regals a una clientela sovint emocionada i agraïda.

3. Alguns altres actes

Fins aquí, els costums nadalencs profusament arrelats i que ja tenen un caràcter paradigmàtic. A més a més d'aquests, existeixen tota una sèrie d'altres actes relativament minoritaris, sigui perquè estan limitats geogràficament o pel fet que només hi ha unes quantes poblacions a tot Catalunya que els porten a terme. En el primer cas es poden incloure les quines a l'Empordà, i que amb el nom de "quinto" trobem en algunes poblacions del Ripollès, de Bages i del Vallès. Uns altres actes que trobem d'una manera més difusa són: la vinguda del Papa Noel, catalanitzat amb el nom de Pare Nadal, l'empait de l'Home dels Nassos el darrer dia de l'any, les rifes de paneres monumentals, el costum d'escoltar col·lectivament les dotze batallades que anuncien el nou any i nombroses pràctiques de caràcter cívic, esportiu o cultural que animen aquest cicle de festes, un dels més rics i emotius de tot el calendari litúrgic i festiu.

Joan Prat
Presentació Font

Principals celebracions vinculades al cicle nadalenc

Aiguafreda (Vor) Representació dels Pastorets (algun any amb lletra de Marià Tubau). Pessebre monumental a l'església. Concursos de pessebres familiars, de dibuixos i d'aparadors guarnits (des del 1979). Per Reis, cavalcada. Al mig de la plaça, foguera amb espigol esperant la seva arribada.

AU 24.12.82; XVII, XXIII. N9 4.1.83:21; 9.12.83:12; 23.12.83:18; 30.12.83:4, 16. PG 15.12.83:6; 29.12.83:9; 19.1.84:23. IP 11.85.

Aleixar, l' (Bca) Fins als anys 60 els nens anaven a esperar els Reis amb unes creus de canya, amb una taronja clavada a cada punta.

ANGLÈS 85:82-84. IP 11.85; 2.87.

Alella (Mar) Després de la Missa del Gall, torrada de pa i botifarra per als assistents a la plaça de l'Ajuntament. Per Reis, cavalcada.

EN 81-83. MR 5.1.83:11. IP 9.86.

Alforja (Bca) Sortint de la Missa del Gall, repartiment de coca, avellanes i vi. El 31 de desembre al vespre arribava (fins al 1984) l'Home dels Nassos, que llegia un discurs amb referències satíriques a fets locals. Per Reis, cavalcada amb tractors engalanats.

IP 2.87; 3.87.

Altafulla (Tar) Pessebre vivent a la plaça de l'Església, que es va fer des de 1982 fins a 1984, organitzat per l'Associació de Pares d'Alumnes de l'escola. Hi actua ven els nens i les nenes de l'escola, que feien diferents quadres. Cavalcada dels Reis, que des del Barri Marítim, amb carrosses guarnides, recorren el poble, van a l'espai dels jubilats, es deturen a l'Ajuntament, on fa un parlament el Rei Negre, i van a l'església parroquial, on reparteixen els regals.

DT 4.1.83:10; 9.1.83:9. IP 11.85; 2.86.

Amer (Sel) *El dia 6 de gener tenia lloc la *Fira de Reis*, de caràcter ramader.

GG 81-85:III, 227. IP 7.86.

Ametlla de Merola, l' (Aj. de Puig-reig, Ber) Pastorets. La primera representació documentada és de 1878. Des de 1954 s'escenifica un text de Francesc d'A. Picas, «La flor de Nadal», amb música de Josep Conangla. Concurs de pessebres de miniatura des dels anys 30.

AV 21.12.79:28; 4.1.80:21. CA 23.12.79:8. CS 82-83, núm.32:15. DB 21.12.72; 25.10.75; 1.5.76; 9.12.79:6. DS 6-7.1.83:4; 28.12.84:24. FA 79:81-82, 236. GG 81-85:II, 282. MO 25.12.81:38; 24.12.82:37; 23.12.83:35. PRAT 79:35. R7 17.1.80:71; 19.1.80:19; 2.1.82:9; 19.1.82:10; 2.2.82:8; 27.11.82:10; 18.12.82:15; 6.12.83:23; 25.12.83:3. VILALTA 82a:23. VL 85:56, 245. IP 2.87.

Amposta (Mon) Per aquestes dates se solen cantar les albaides, d'influència valenciana.

GG 81-85:XIII, 292.

Arboç, l' (Bpe) Antigament, durant la Missa del Gall els pastors oferien coques als fidels. El celebrant rebia xais, a benefici de la Confraria de Sant Joan, que eren beneïts a la plaça.

AM 32-49:1, 24. AM 50-56:1, 139. SADURNÍ 82:53.

Arboçar, l' (Aj. d'Avinyonet del Penedès, Ape) Pessebre vivent. Vetllada nadalenca després de la Missa del Gall. El dia de Nadal, cagatió públic. Per Reis, cavalcada. Aquests actes van començar a fer-se cap al 1950.

3V 24.12.82:25; 24.12.82:25. IP 2.86.

Arbúcies (Sel) És de destacar la tradicional interpretació de l'«ofici pastoril» –se'n té constància des de finals del s. XIX: es tracta d'una missa a tres veus i orgue. Concurs de pessebres (des de 1982). La vigília de Nadal es fa cagar el tió. Pessebre vivent. Representació dels Pastorets des de començament de segle, que després de la guerra es van haver de fer en castellà. A partir de 1943, amb la lletra de Folch i Torres, es tornaren a fer en català. Per Reis, cavalcada.

CASALS 81b. CR 78:29. MO 25.12.81:38. PD 7.1.82:9; 29.12.82:10; 5.1.83:3; 13.1.83:8; 29.12.83:8.

Arenys de Mar (Mar) Segons Amades, la nit de Nadal els infants anaven a la platja i feien sonar uns corns de mar i amb cordes enceses feien senyals per anunciar als Reis que Jesús era nat. Cagatió col·lectiu des de 1979. Representació dels Pastorets. Per Reis, cavalcada (dies abans passa un patge a recollir les cartes). Durant les festes, concurs i exposició de pessebres des de 1982, tot i que ja n'hi havia hagut des de 1934.

AM 50-56:1,33. MR 21.12.79:8; 8.1.82:4; 17.12.82:4; 5.1.84:9. PD 8.12.82:12; 25.12.82:8; 1.1.83:4; 4.1.83:2; 17.12.83:12,29; 25.12.83:12. IP 6.87; 7.87.

Argençola (Año) Per Cap d'Any, sopar de tots els veïns del poble. Es va començar el 1975.

IP 10.85.

Ascó (Reb) Abans de començar la Missa del Gall es fan "petar les bufes", acte que consisteix que tots els infants que hi assisteixen fan esclatar un globus, que vol recordar la bufa d'un porc, en record del costum practicat pels moriscos per demostrar que havien menjat carn de porc i, per tant, que havien abandonat les pràctiques mahometanes. El dia 25, els infants passen a buscar "lo guilando" a casa dels avis i padrins tot cantant: «Aquí viene un muchachito, / todo lleno de vergüenza, / a darles los buenos días / y el guilando, venga, venga.»

BIARNÉS 83. CQ 82-84:Reb. IP 1.87.

Aspa (Sgr) El dia de Nadal s'installa un arbre de Nadal a l'entrada del poble i arriba Santa Claus. Berenar popular (començat el 1983). Per Reis, cavalcada (des de 1942 aprox.).

IP 9.86.

Badalona (Bar) Per Nadal, representacions dels Pastorets a diversos locals, especialment amb text de Folch i Torres, i cant de "cuplets" o versos satírics (antigament s'havia representat «La rosa de Jericó»). El darrer dia de l'any surt l'Home dels Nassos (des de 1980). Concerts a diversos barris per l'Orfeó Badaloní. Per Reis, cavalcada –dies abans arriba el carter reial a buscar les cartes. El pas de la comitiva està molt ben guarnit per fanalets –les tradicionals "bombes"–, dels quals es convoca un concurs des de 1983. És tradicional el costum familiar de cantar la vinguda dels Reis resseguint totes les cambres i els racons de la casa, portant els infants les "bombes" enceses. D'amagat, els grans tiren confits, caramels, etc., i deixen figures de xocolata pels racons.

AV 21.12.79:28; 1-2.1.80:7. GG 81-85:VIII,328-329. RN 6.1.82:13; 3.1.84:4; 10.1.84:4; 14.12.84:3; 21.12.84:16,63,73; 8. 1.85:4; 20.12.85.

Bagà (Ber) *Festa de la Fia Faia*. La vigília de Nadal és tradicional confeccionar amb herba "faiera" seca unes altes pires, que sovint fan 4 m d'alçada, anomenades "faies" i de les quals es fa un concurs (des de 1972). Cal una traça especial per anar trenant tiges i arrels i poder aconseguir una "faia" ben dreta, sense cap ànima de filferro a dins. A partir del toc d'oració –a les 7 del vespre– s'encenen totes i els infants van corrent amb elles amunt i avall tot cridant «Fia faia, Nostre Senyor ha nascut a la paia». Quan les "faies" ja no es poden aguantar més, es posen a terra amuntegades i els

més ardits les salten. L'herba "faiera" (*Cephalaria leucanta*) és molt abundant per aquestes terres.

AM 32-49:1,29. AM 50-56:1,65. AM 58:148. CS 82-83,núm.32:15. GG 81-85:11,330. MO 23.12.83:33. R7 30.12.82:13; 20.12.83:9; 29.12.83:10. VL 85:56-57,62,156.

Balsareny (Bag) Representacions dels Pastorets de Folch i Torres. Per Reis, cavalcada. Cagatió a la plaça de l'Església.

R7 12.1.82:7; 24.12.82:11.

Barcelona (Bar) La nit del dia de Nadal es representa el «Cant de la Sibilla» a la basilica de Santa Maria del Mar. Aquest costum medieval es va recuperar el 1983 en versió mallorquina. L'any següent es portà a terme segons la versió de l'«Ordinarium barcinonense», de 1569, amb música adaptada del mestre Enric Gispert.

Durant el cicle nadalenc tenen lloc una multitud d'actes tradicionals i populars. Representacions dels Pastorets en diversos locals: Cercle Catòlic de Gràcia (versió de Ramon Pàmies, des de 1903), Centre Parroquial Sant Vicenç de Sarrià (la mateixa versió, des de 1907), Centre Moral del Poblenou (des de 1911), Casal Catòlic de Sant Andreu (versió de Folch i Torres, des de 1919), Centre Parroquial de Sant Pere (des dels anys 50, versió de Folch i Torres o de Pitarra), Foment Hortenc (versió de Folch i Torres, des de 1978), teatre Romea (Folch i Torres), Cercle Catòlic de Sants (Ramon Pàmies o Folch i Torres), Casal Claret (Folch i Torres o A. M. Vilarrúbias), Centre Moral del Clot, Casino de l'Aliança del Poblenou (Folch i Torres), Foment Martinienc, Sala Sant Medir, Col·legi La Salle de la Bonanova (versió de Tàpies i Anglada), Orfeó de Sants, Centre Parroquial de Santa Eulàlia de Vilapicina (Folch i Torres), Col·legi Sant Ignasi (versió de Josep Cervelló) i Centre Moral i Instructiu de Gràcia (amb «Los pastorcillos de Belén»). A la plaça del Pi, funció de Pastorets amb putxineHis (des de 1978, en versió d'A. Rumbau). A la plaça de Sant Jaume s'installen un arbre i un pessebre monumentals. Cagatió a diversos punts de la ciutat. Concerts nadalencs a diferents llocs: com el que fa l'Orfeó Català des de 1913 al Palau de la Música, per Sant Esteve, o el de l'Orfeó Gracienc a la Catedral.

Exposicions de pessebres i diorames a les parròquies de Sant Jaume i de Betlem. El darrer dia de l'any surt l'Home dels Nassos. Fires de joguines a la Granvia de les Corts Catalanes –des del carrer d'Aribau cap a la plaça d'Espanya; va començar el 1877–, a la plaça del Diamant –començà el 1943, organitzada per l'Associació de Firairens de Reis de Gràcia– i a l'avinguda de Mistrall. A la plaça de Joaquim Folguera, de Sant Gervasi, fira d'artesans de l'alimentació. Per Reis, gran cavalcada pels carrers centrals de la ciutat. Durant les festes, Saló de la Infància i la Joventut al firal de Montjuïc (des de 1963 aprox.).

AC 16.12.83:2,4-7; 1.12.84:14; 16.12.84:13-17. AM 32-49:14,25. AM 50-56:1,115,256,402. AT 85. AT 86. AV 1.1.80:7; 21.12.84:36. CS 82-83, núm.32:15. CV 11-12.84:3. DS 6-7.1.83:4. DTE III 11-12.81:3. DTE V 1-2.82:3. DTE VI 11-12.83:3. DTE VIII 11-12.83:3. DTE IX Sud 1-2.82:2. EX 11-12.84:2; 12.85:2. GG 81-85:VIII,237. GR 11-12.84:3. MO 25.12.81:38; 24.12.82:37; 31.12.82:45; 16.12.83:37; 23.12.83:33; 30.12.83:37; 6.1.84:37. MR 18.12.82:10. PB 80:10-11. PB 87:31-33,39,45-47. PE 6.1.84:1; 7.1.84:2; 25-26.12.84:2; 21.12.86:78. SESÉ 81-82.

Bàscara (Aem) Pessebre vivent, que va començar cap al 1972. Hi participa gairebé tot el poble, que fa les representacions pel nucli antic de la població i a la vora dreta del Fluvià. Per Reis, cavalcada amb concurs de fanalets.

CC 25.12.79. EM 13.1.82:4-5; 22.12.82:5. FE 85:21. MO 23.12.83:33. PD 1-2.1.82:2; 31.12.82:12; 4.1.83:2; 5.1.83:3; 24.12.83:12. SI 4.1.79.

Begues (Bl) La vigília de Nadal, pessebre vivent. Per Nadal, cagatió col·lectiu. Per Reis, cavalcada. Durant les festes, concurs de pintura i dibuix infantil. Antigament els pastors duïen fins a la porta de l'església un ramat d'ovelles ben proveït d'esquelles i la Missa del Gall es veia així graciosament acompanyada.

PL 5.1.83:4; 29.12.84:VIII. SADURNÍ 82:53. IP 5.87.

Belcaire d'Empordà (Bem) El diumenge abans de Nadal, "encant de les ànimes": la gent porta a la missa del migdia productes del camp –alls, conills, etc.– que el celebrant beneeix; tot seguit són subhastats.

PD 27.12.79:8. IP 5.87.

Berga (Ber) Representació dels Pastorets («El bressol de Jesús», de Serafi Pitarrà) des de 1900 aprox. Pessebre vivent a la plaça de Sant Pere. Abans de la cavalcada de Reis del dia 5 de gener, passa un carter reial a recollir les cartes dels nens. Des de 1973, concurs de "garrofes" –poesies populars de caràcter irònic–, que es llegeixen durant les representacions dels Pastorets. El veredict de d'aquest concurs es fa saber en un sopar tradicional. Dies abans de Nadal l'Agrupament Escolta munta unes parades a la plaça de Sant Joan amb articles propis de les festes.

AV 21.12.79:28; 4.1.80:21. FA 79:81. FARRÉS 79:43-44. GG 81-85:II,250, 258-259. MO 24.12.82:37; 13.12.83:37. R7 2.1.82:9; 5.1.82:3; 9.1.82:9; 23.11.82:8; 10.11.82:11; 17.12.82:3; 24.12.82:12; 8.1.83:7; 4.2.83:4; 15.11.83:9; 22.11.83:9; 18.12.83:24; 20.12.83:9; 25.12.83:3; 31.12.83:3. VL 85:56, 173. IP 10.85; 2.87.

Besalú (Gax) El Casal de Besalú convoca un concurs de nadales (des de 1983). Cada any, festival d'havaneres i de cançons populars, organitzat pel grup Veus de Besalú. Després de la Missa del Gall, xocolatada popular. Representacions dels Pastorets. Per Reis, cavalcada.

PD 31.12.82:11; 6.1.83:4; 8.1.83:8; 22.12.83:8.

Bisbal del Penedès, la (Bpe) Doble cavalcada de Reis (n'organitza una el Club Segle XX i una altra la Societat Cultural i Recreativa).

3V 5.1.84:10. IP 2.86.

Blancafort (Cba) El dia de Nadal, al migdia, cagatió a la Plaça Major.

IP 9.86.

Blanes (Sel) El dia 21 de desembre, *Fira de Nadal* al Carrer Ample. S'hi venen objectes decoratius i de regal propis d'aquestes dates. És típic que els joves hi comprin la piloteta lligada a una goma. El dia 5 de gener al capvespre arriben els Reis en vaixell, a les fosques. Tot d'una s'encenen els llums i hi ha coets i focs d'artifici. En arribar al moll són rebuts per l'alcalde. Durant el trajecte de la cavalcada, gairebé d'un quilòmetre de llargada, es tiren molts caramels, i també des de l'A-

juntament. Un patge amb un mànec recull les cartes dels infants. Hi ha canalla que va a rebre'ls amb fanalets.

CD 86a:131. FE 85:71. GG 81-85:III,288. PD 5.1.82:3; 24.12.82:8; 5.1.83:3. IP 11.86.

Bordils (Gir) Després de la Missa del Gall, torrades amb botifarra i vi a la vora de la foguera (organitzat pel Club Handbol Bordils). Concurs de pessebres. Representacions dels Pastorets o teatre. Per Reis, cavalcada.

PD 19.12.82:11; 22.12.83:8. IP 8.86.

Borgonyà de Terri (Aj. de Cornellà de Terri, Pes) Abans de la Missa del Gall, representació dels Pastorets. Sortint-ne, xocolatada amb melindros a la plaça. Per Reis, cavalcada.

PD 7.1.82:9; 29.12.82:10; 27.12.83:9.

Brunyola (Sel) La Nit de Nadal, després de la Missa del Gall, pessebre vivent entorn del castell. S'hi reparteixen xocolata amb xurros i torrades (celebrat des del 1981). Cavalcada de Reis, que va també a Sant Martí Sapresa.

FE 85:3,72. PD 23.12.83:15; 24.12.83:2. IP 11.86.

Cabrils (Mar) Representació dels Pastorets. El grup excursionista local coHoca un pessebre dalt d'alguna muntanya. Xocolatada infantil. Per Reis, cavalcada.

MR 5.1.84:9. IP 8.86.

Calaceit (Mat) El dia de Nadal les mestresses de casa organitzen una subhasta, a benefici de la seva associació, amb els productes aportats pels veïns. Per Reis, cavalcada amb repartiment de joguines.

IP 1.87.

Caldes de Montbui (Voc) Representació dels Pastorets en versió de Folch i Torres. Instal·lació d'alguns pessebres monumentals a càrrec de l'agrupació local de pessebristes, exposició de diorames i concurs de fanalets. Per Reis, cavalcada; dies abans hi van patges o carters reials. Antigament, pocs dies després de Nadal es cremava el pi de Nadal.

AM 32-49:1,29. AM 50-56:1,61,213. PG 31.12.82:23; 22.12.83:11; 5.1.84:14; 12.1.84:6.

Calella (Mar) Durant les festes, enllumenat especial d'alguns carrers. Diversos pessebres monumentals i arbres de Nadal. La vigília de Nadal, cagatió a la plaça de l'Església. El darrer dia de l'any, cavalcada de l'Home dels Nassos. Per Cap d'Any, tradicional concert de cobla. Per Reis, cavalcada (dies abans passa un patge a recollir les cartes). Ximpleria Fotogràfica (des de 1980), organitzada per Foto Film Calella (muntatge escènic que s'aprofita per fotografiar la gent que hi participa). Concurs de fotografia (des de 1975), concurs de poesies nadalencques (des de 1983) i representació dels Pastorets (text de Ramon Pàmies).

MR 15.12.82:7; 21.12.82:15; 24.12.82:2,29; 31.12.82:2; 5.1.83:11; 22.12.83:10; 24.12.83:11,22; 31.12.83:7; 5.1.84:9. PD 25.12.82:8; 29.12.82:10; 21.12.82:2; 4.1.83:2; 8.1.83:8; 30.11.83:11; 17.12.83:25; 24.12.83:2,8,13; 25.12.83:2.

Campdevàrol (Rip) Per Nadal, coHocació d'un pessebre al cim de Costa Pubilla (2.045 m) a càrrec del Grup

Excursionista CampdevànoI (des de 1983). Representació dels Pastorets –no pas cada any. El darrer dia de l'any, Festa de l'Home dels Nassos. Per Reis, cavalcada. Antigament, segons Amades, Ball dels Aranyons.

AM 50-56:1,210. N9 5.1.82:7; 8.1.82:17; 31.12.82:17; 4.1.83:20; 30.12.83: 4,8,49. IP 4.86.

Camprodon (Rip) El darrer dia de l'any surt l'Home dels Nassos. Per Reis, cavalcada.

MO 30.12.83:37. N9 8.1.82:17; 31.12.82:8; 4.1.83:20. PD 5.1.83:2.

Canillo (And) Sortint de la Missa del Gall, cantada de nades al voltant de la foguera i repartiment de vi bullit amb coca. Dies més tard, Jocs de Neu (des de 1977), amb gimcanes i concursos relacionats amb la neu. Per Reis, cavalcada. Per Sant Esteve es feia el Ball de l'Óssa.

AM 50-56:1,210. PO 21.12.84:13.

Cantonigròs (Aj. de Santa Maria de Corcó, Oso) Per Reis, gran cavalcada: els Reis, un cop a l'església, criden pel seu nom cada nen i li donen un obsequi.

IP 2.86.

Capafonts (Bca) El dia de Nadal al matí els infants anaven per les cases a buscar "guilandos" (fruits secs i alguns altres obsequis). Aquest costum va perdurar fins als anys 30.

IP 2.87; 3.87.

Capellades (Año) El dia de Nadal, travessia del llac nedant.

IG 22.12.84:32. IP 10.85.

Cardona (Bag) Instal·lació d'alguns pessebres monumentals –el més important, a la parròquia– a càrrec de la societat Amics del Pessebre. Representacions dels Pastorets, amb lletra i música pròpies. També s'installa un gran arbre de Nadal il·luminat al centre de la població. Per fi d'any, revetlla i sopar. Dies abans de la cavalcada dels Reis, passa un patge reial a recollir les cartes. Cagatió a la plaça de la Fira, acte organitzat avui dia pel col·lectiu El Rovell de l'Ou.

R7 23.12.82:7; 4.1.83:7; 8.1.83:7. IP 9.85.

Casserres (Ber) Sortint de la Missa del Gall, xocolatada a la plaça de la Vila. Representacions dels Pastorets (text de Folch i Torres). Van començar –o reprendre's– el 1982. El dia 5, cavalcada dels Reis, que participa en un pessebre vivent, a la plaça. El mateix dia 5, *Fira del Torronaire*: tot i que la seva importància ha minvat, s'hi aturen uns quants firaires que l'endemà aniran cap a la fira de Montclar. Dues o tres parades són de torrons.

R7 6.1.83:9; 29.12.83:23. VL 85:59,167. IP 11.85; 2.87.

Castellbell i el Vilar (Bag) Representacions dels Pastorets (text de Folch i Torres), que començaren el 1925. Es van recuperar el 1982 a càrrec de la delegació local de la Creu Roja, després de més de 20 anys de no fer-se. El dia 5, cavalcada dels Reis, ininterrompudament des de 1942, encara que abans de 1936 ja es va fer alguna vegada, amb focs artificials, banda de música i repartiment de joguines.

R7 5.1.82:23; 8.1.83:22; 18.12.83:24; 22.12.83:23; 29.12.83:9. IP 9.85.

Castellterçol (Vor) Representació dels Pastorets. Instal·lació d'un pessebre monumental, a la plaça, des de 1979. Pels volts de Nadal, cagatió amb repartiment de coca i vi bo als presents. El dia 5 vénen els Reis (els infants els van a rebre amb torxes de barballó.) Antigament, *Fira de Reis*, instaurada el 1599 per un privilegi de Felip II.

CARRERA 48:215-216. GG 81-85:11,201. N9 5.1.82:6,24; 24.12.82:5,11,43; 31.12.82:14,31; 4.1.83:21; 9.12.83:12; 30.12.83:14,33. PG 24.12.82:23; 7.1.83:15; 22.12.83:21; 29.12.83:6. R7 5.1.82:3; 7.1.82:6,16; 2.10.82:10; 25.12.82:8; 8.12.83:7; 29.12.83:8. IP 12.85.

Castellví de Rosanes (Bll) A la Missa del Gall, els nens de la parròquia ofrenen a Jesús infant un gall, que després es porta al nen més petit del poble. El dia de Nadal, cagatió a la plaça. Per Reis, cavalcada amb repartiment d'obsequis casa per casa. Concurs infantil de pessebres portàtils.

PL 5.1.83:4; 22.12.84:11. IP 9.86.

Catllar, el (Tar) Pessebre vivent pels carrers del poble, concurs de pessebres, cagatió, concert de Reis i cavalcada de Reis.

DT 5.1.83:9. IP 1.86.

Cellera de Ter, la (Sel) Representacions dels Pastorets, documentades ja el 1907. S'hi solen representar, successivament, els textos de Folch i Torres, Francesc d'A. Picas i mossèn F. Gay. Pessebre vivent (des de 1984) i concert coral. Per Reis, cavalcada (des dels anys 30), que és rebuda amb fanalets.

PD 10.1.82:7; 5.1.83:14. PR 85; 86 IP 6.86.

Centelles (Oso) Concurs i exposició de pessebres familiars i concurs d'aparadors (començat el 1982). Representacions dels Pastorets i pessebre vivent. Per Reis, cavalcada. La mainada surt a rebre els Reis amb fanalets fets per ella mateixa (se'n fa un concurs). Instal·lació d'un arbre de Nadal (des de 1982).

AU 31.12.82:20. FA 79:230. FONT 86:52. N9 8.1.82:13,16; 3.12.82:16; 24.12.82:5,10,45; 31.12.82:5; 4.1.83:21; 14.1.83:5; 16.12.83:48; 23.12.83:48; 30.12.83:49.

Cercs (Ber) Representacions dels Pastorets, en versió de Pitarra. Per Reis, cavalcada. Xocolatada pels barris.

IP 11.85.

Cervera (Sga) Representació dels Pastorets (amb lletra de Ramon Turull). Concerts de corals, concurs de pessebres i ornamentacions lluminoses per carrers i places. La nit de Cap d'Any, festa a la Plaça Major. Per Reis, cavalcada.

SG 15.1.83:1; 20.12.83:31; 15.1.84:3; 15.12.84:4.

Coll de Nargó (Aur) Es planta un arbre a la plaça i s'hi munta un pessebre. Després de la Missa del Gall, foguera a la plaça, on es fa carn a la brasa que es reparteix als presents amb vi i coca. Dura fins a la matinada.

IP 5.87.

Cornellà de Llobregat (Bll) Fira d'artesans a la Rambla. Representacions dels Pastorets des de principi de segle. Dies abans de Reis ve un patge o carter reial –el

Mag Maginet. El dia 5, cavalcada dels Reis, que són rebuts amb fanalets.

AV 21.12.79:28. MO 6.1.84:37. PE 21.12.86:78. PL 18.12.82:8; 23.12.82:7; 24.12.82:17; 8.1.83:2; 5.1.84:1; 22.12.84 :II,4.1.83:2. IP 5.87.

Cornellà de Terri (Pes) Sortint de la Missa del Gall, xocolatada per als presents (des de 1980). Des de 1985, representació d'uns quadres de pessebre vivent. A les escoles, funcions dels Pastorets des de 1976. Concurs de pessebres familiars. Per Reis, cavalcada (des de 1971).

IP 1.87.

Escaldes-Engordany, les (And) Dies abans de Nadal es passeja pels carrers el Papa Noel. Festa de l'Arbre, amb intercanvis de regals, a la plaça. Amb motiu de les festes s'amplia la il·luminació dels carrers. Per Reis, gran cavalcada. Durant les festes concurs-exposició de nades (des de 1982).

PO 13.1.84:5; 30.11.84:13; 14.12.84:9; 21.12.84:11; 4.1.85:4; 20.12.85:28.

Espinelves (Oso) Quinze dies abans de Nadal, *Fira de l'Avet*. Durant 4 dies s'hi poden trobar avets i més productes relacionats amb Nadal, ceràmica, herbes remeieres, etc., i és organitzada pel Jovent Club del poble des de 1981. El benefici econòmic serveix per donar suport als actes culturals i esportius que es fan durant l'any.

AU 17.12.82:20. FE 85:73. FI 86:77. FONT 86:51-52. MO 9.12.83:37. N9 17.12.82:25; 24.12.82:15; 2.12.83:13; 9.12.83:44; 16.12.83:17. PD 16.12.82:10; 3.12.83:10; 14.12.83:8. IP 10.86.

Espluga de Francolí, l' (Cba) Durant les festes, fira a la plaça de l'Església. Es planta un arbre de Nadal monumental. Representacions dels Pastorets (en versió de Folch i Torres) cada 2 anys, al teatre del Casal. S'havia representat un pessebre vivent a les coves del Francolí -es va iniciar el 1965 i va assolir força èxit. Concurs de pessebres familiars. Per Reis, cavalcada; dies abans arriben uns patges. Festes organitzades pel Casal de l'Espluga.

AV 21.12.79:28; 4.1.80:21. CC 17.12.74. CI 15.1.83:5; 29.1.83:6; 14.1.84:6. CR 78:29. DB 21.7.71; 4.1.73; 27.12.75. DT 7.1.77; 24.12.82:13. FA 78:32. FA 79:230. MO 17.12.82:35. NO 3.81:13. RECULL 74:53-54. VA 31.12.71. IP 4.85; 9.86.

Esplugues de Llobregat (Bar) Concurs de dibuix infantil, *Fira de Santa Llúcia* i cagatió a diferents barris. Algunes entitats instal·len pessebres monumentals. Representacions dels Pastorets (amb lletra de Folch i Torres) i pessebre vivent (des de 1982). Per Reis, cavalcada -arriba un missatger reial alguns dies abans.

PL 24.12.82:15,17; 5.1.83:2; 6.1.83:2; 5.1.84:1; 22.12.84:II,XIV. IP 4.86; 5.87.

Estartit, l' (Aj. de Torroella de Montgrí, Bem) Des de 1973, concurs de pessebres. La vigília de Nadal, botifarrada popular. Pessebre vivent. Abans de Reis arriba un patge reial a recollir les cartes. El dia 5 de gener, cavalcada de Reis.

PD 8.1.82:8; 10.1.82:7. IP 7.86.

Fals (Aj. de Fonollosa, Bag) Representació dels Pastorets. Pessebre Vivent del Bages (des de 1976). Des de

1975 aprox. es rifa una panera monumental. El darrer dia de l'any, sopar entre la gent del poble.

ASSOCIACIÓ 81-82. MO 3.12.82:36. R7 2.1.82:14; 9.12.82:7; 18.12.82:8, 15; 21.12.82:22; 2.12.83:11,23; 25.12.83:2. SO 1.83:37. IP 9.85.

Febró, la (Bca) La nit de Nadal, els nens passaven "guilandos" -anaven a buscar obsequis com fruits secs, pomes, etc.

IP 2.87.

Figueres (Aem) Pastorets. Es van recuperar cap al 1975, amb una obra original de mossèn Rossend Fortunat i Busquets («El primer Nadal dels pastors», estrenada el 1923). Cagatió col·lectiu a diversos barris. Representacions de pessebre vivent a diversos llocs (des del 1976). Per Cap d'Any, revetlla popular al Casino Menestral Figuerenc. Dies abans de Nadal, festival de cançons nadalenesques. Per Reis, cavalcada típica (hi ha concurs infantil de fanalets).

EM 19.12.79:5; 2.1.80:16; 6.1.82:13; 13.1.82:5-6,15; 15.12.82:10. HORA NOVA 19.12.79:11. MO 1.1.82:38. PD 21.12.79:7; 5.1.82:3; 19.12.82:11; 21.12.82:2; 22.12.82:sup.41; 30.12.82:2; 5.1.83:3,13; 1.12.83:10-11; 24.12.83:12.

Fogars de Tordera (Sel) La vigília de Nadal, cagatió. Exposició de pessebres.

IP 6.86.

Fornells de la Selva (Gir) Sortint de la Missa del Gall, xocolatada. Concurs-exposició de nades. Cap al 1973 va començar a fer-se el pessebre vivent. Des de 1984, representació dels Pastorets sobre patins. La vigília de Reis, cavalcada, amb repartiment de joguines a cada casa. Té cura de les festes l'Agrupació Cultural de la població.

EN 81-83. PD 8.1.82:15; 24.12.82:8. SI 31.12.78. IP 8.86.

Fuliola, la (Urg) Per Reis, cavalcada amb carrosses. Repartiment de joguines al Polisportiu. El dia 5 al migdia, el patge i missatger reial Ali Paixà llegeix l'anunci de l'arribada dels Reis des del balcó de l'Ajuntament. Aquest discurs es transmet de generació en generació.

IP 2.86

Gavà (Bll) Representacions dels Pastorets (en versió de Folch i Torres) des de 1939, recuperats el 1983. Cagatió a la Plaça Major. El darrer dia de l'any l'Home dels Nassos fa una visita. Per Reis, cavalcada -la setmana abans els patges recullen les cartes. Segons Amades, el dia de Sant Esteve s'havia fet el Ball del Sac i Tombo.

AM 50-56:I,210. PE 14.12.86:30. PL 5.1.83:4; 22.12.84:II; 29.12.84:VIII. IP 10.86.

Gelida (Ape) Després de la Missa del Gall, botifarrada popular. Diverses representacions dels Pastorets, pessebre vivent, concurs de nades (des de 1983) i exposició de pessebres. Per Reis, cavalcada. Dies abans arriba un patge a recollir les cartes.

FU 12.12.86:33. 3V 26.11.82:10; 3.12.82:8; 14.1.83:17; 23.12.83:15; 5.1.84:10. IP 2.86.

Girona (Gir) Representacions de pessebre vivent i de Pastorets. Per Reis, cavalcada -dies abans, arribada de patges que recullen les cartes. Concurs d'apara-

dors (des del 1980) i de pessebres en diversos barris. També a diferents llocs es fa cagar el tió. Al carrer de la Jonquera, homenatge als veïns jubilats de més de 70 anys organitzat per l'Associació de Veïns des del 1969 aprox. Antigament, «Cant de la Sibilla» a la Catedral -documentat el 1550. També s'havia representat «El misteri de sant Esteve», com també «El naixement de Jesús».

AM 32-49:1,25. AM 50-56:1,114-115,208. AM 58:4. MO 24.12.82:37. PD 1-2.1.82:4,6; 3.1.82:6; 7.1.82:29; 30.4.82:6; 22.12.82:4; 25-26.12.82:5; 28.12.82:5; 30.12.82:5; 4.1.83:2; 5.1.83:2,6,13; 14.1.83:7; 2.12.83:4; 14.12.83:4; 18.12.83:4; 20.12.83:40; 21.12.83:4; 27.12.83:5; 28.12.83:6.

Gironella (Ber) Des de 1977 aprox., pessebre vivent. Pastorets, representats de fa molts anys al Centre Catòlic. Entre 1966 i 1981 no es van poder representar perquè el local no reunia prou bones condicions. El dia de Cap d'Any passa un carter reial a recollir les cartes dels Reis. El dia 5 al vespre, cavalcada dels Reis, que tradicionalment comença el recorregut per la colònia Viladomiu Nou i continua per Viladomiu Vell i Cal Basacs. En arribar a Gironella visiten primer l'hospital de Sant Roc.

MO 30.12.83:37. R7 25.12.82:31; 22.12.83:23; 29.12.83:11; 31.12.83:3. VL 85:210. IP 10.85.

Golmés (Pur) El dia de Nadal al migdia, cagatió per a la canalla. Per Reis, cavalcada.

IP 11.86; 3.87.

Granadella, la (Gar) Per Nadal, a la sala de ball, Rifa del Gall, amb el sistema de la quina. Es fa 3 o 4 dies i hi acudeix gent dels pobles veïns.

MA 31.12.83. IP 3.87.

Granera (Vor) Sortint de la Missa del Gall, repartiment de coca i vi bo.

IP 11.85; 4.86.

Granolers (Vor) *Fira de les Delícies*, el dissabte de Nadal, organitzada per l'Associació de Veïns de Granollers Centre i començada el 1983. Representacions dels Pastorets a diversos locals. Concursos de pessebres i de dibuix infantil (aquest últim començat el 1981). El darrer dia de l'any apareix l'Home dels Nassos. Dies abans de la festa de Reis vénen patges o carters reials. El dia 5, cavalcada.

AV 4.1.80:21. MR 24.12.83:11. PG 17.12.82:19; 24.12.82:23; 31.12.82:19; 14.1.83:16; 8.12.83:1; 22.12.83:21; 5.1.84:19. IP 11.86.

Hospitalet de Llobregat, l' (Bar) Dies abans, *Fira de Nadal* a Bellvitge, amb parades de pessebres, plantes i productes típics d'aquestes dates. També hi ha parades en uns altres barris. Així mateix, els escolars muntent la Fira d'Hivern (des de 1981) amb productes elaborats per ells mateixos. Pastorets a diversos locals: a l'Aula de Cultura Popular (en versió d'Enriqueta Capellades), al Centre Juvenil de la parròquia de Sant Isidre (amb text de Víctor Cucurull) i al Centre Catòlic (text de Folch i Torres). Concurs i exposició de dibuix a càrrec dels escolars. Per Reis, cavalcada. Dies abans passen els carters reials per tots els barris de la ciutat.

AV 21.12.79:28; 4.1.80:21. DS 28.12.84:24. GG 81-85:VIII,301. PE 13.12.84:2. PL 11.12.82:2; 14.12.82:4; 15.12.82:6; 16.12.82:3; 18.12.82:12; 24.

12.82:16-17; 4.1.83:2-3; 5.1.83:3; 8.1.83:2; 5.1.84:1; 13.12.84:1; 14.12.84:1V; 21.12.84:1I; 22.12.83:1I.

Igualada (Ano) Saló de la Infància (des de 1984), on es fa el cagatió. Illuminació especial als carrers principals i diversos pessebres monumentals. Una setmana abans de Nadal, *Fira Nadalena* al barri de la Font Vella, amb guarniments de tota mena per a les festes (des de 1978). Gran arbre de Nadal a la plaça de l'Ajuntament, on van a fer una cantada de nadales totes les corals de la ciutat. Des de 1959, Pastorets (amb lletra de Folch i Torres). Cada any s'hi intercala la recitació d'uns versos -"cuplets"- que sovint tracten de temes d'actualitat. El 1950 es va convocar el primer concurs de pessebres. El dia de Cap d'Any arriba el patge Faruk, que recull les cartes dels infants per als Reis (començà a aparèixer el 1943). Per Reis, llarga cavalcada, amb molts patges que fan lliurament personal de milers de regals. Ja hi havia cavalcada el 1899. El dia 6 de gener, *Fira de Reis*, al passeig de Verdaguer. El privilegi per celebrar-la va ser concedit el 1373 per Pere III. Actualment és dedicada a planters i agricultura en general. Des de 1980, Mercat d'Antiguitats i del Llibre Vell.

ELIAS 87:98,100. EN 81-83. FI 86:26. GG 81-85:V,344. IG 5.1.83:5,11; 12.1.83:3,5; 19.1.83:6; 19.9.83:12; 14.12.83:5,8; 17.12.83:19,21; núm.3000,2. 84:29,31; 31.12.83:7-8,11,16; 4.1.84:17; 11.1.84:1,3; 24.10.84:1,3; 10.11.84:13; 1.12.84:3,5; 8.12.84:7; 15.12.84:3,19; 29.12.84:12. IGUALADA 84; 85; 86. IP 2.86; 1.87.

Isona (Aj, d'Isona i Conca Dellà, Pju) Al final de la Missa del Gall, representació dels Pastorets. Després, coca per a tots els presents. Pessebre vivent. Per Sant Esteve, teatre, concurs i exposició de nadales (des de 1971 aprox.). Per Reis, cavalcada.

MA 3.2.82:9; 25-26.12.82:10; 23.1.83:13. MO 24.12.82:37. RA 1-2.83:21; 12.84:6. SZ 82:257. IP 81.

Lleida (Sgr) Diverses representacions dels Pastorets. Pessebre vivent. Instal·lació d'un pessebre monumental a la carretera i d'un arbre de Nadal en un lloc cèntric. Concursos de dibuix infantil (des de 1981), de pessebres (des d'abans de 1936), d'aparadors, de dibuix de nadales (des de 1979) i de cançons de Nadal (des de 1950 aprox.). Illuminació especial als carrers cèntrics. Papa Noel visita la ciutat. El 31 de desembre, Cursa de Sant Silvestre. Pocs dies abans de Reis ve el patge reial Gran Xambelan. El dia 5 al vespre, cavalcada. Fins als primers anys del s. xx, processó de la Mare de Déu de l'Esperança, en què els devots portaven un ram d'alfàbrega i, en acabar, eren obsequiats amb una neula en forma d'hòstia. El «Cant de la Sibilla» ja és documentat el s. xv.

GG 81-85:X,30. MA 1-2.1.82:8-9,14; 3.1.82:8; 5.1.82:5; 6.1.82:7-8; 7.1.82:5; 13.1.82:6; 6.5.82:10; 5.12.82:14; 11.12.82:10; 18.12.82:8; 19.12.82:8; 28.12.82:10; 29.12.82:6; 30.12.82:6,8; 1-2.1.83:7; 4.1.82:3,8; 5.1.83:7; 7.1.83:7; 9.1.83:12; 16.11.83:11; 6.12.83:12; 10.12.83:8; 14.12.83:8; 16.12.83:9; 21.12.83:9; 22.12.83:2; 23.12.83:9; 24-25.12.83:7; 27.12.83:6; 29.12.83:9. MO 1.1.82:38; 24.12.82:37. SZ 82:8.

Lloà (Pri) Per Cap d'Any, alguns sopars col·lectius (antigament la mainada solia anar el dia de Cap d'Any per les cases bones a captar estrenes). Exposició de dibuix infantil. Per Reis arriben patges i es fa una cavalcada. IP 2.85.

Llorenç del Penedès (Bpe) Pastorets (en versió de Francesc d'A. Picas). Per Cap d'Any, sopar de germanor. El 5 de gener, cavalcada de Reis.

AV 21.12.79:28. 3V 24.12.82:28; 14.1.83:14; 5.1.84:10.

Maçanet de Cabrenys (Aem) A la Missa del Gall els pastors feien una representació (fins al 1913). Actualment els nens i les nenes fan una petita escenificació.

AM 32-49:1,23. AM 50-56:1,138. IP 6.87.

Maçanet de la Selva (Sel) Pessebre vivent -es va perdre el 1985. Representació dels Pastorets sobre patins. El dia de Nadal al matí, cagatió públic. Per Reis, cavalcada.

MO 17.12.82:35. PD 7.1.82:9. IP 6.86; 8.86.

Maià de Montcal (Gax) Abans de la Missa del Gall, representació rítmica: «Les figures del pessebre» (amb muntatge original de Joan Llongueras). Va començar el 1981 en commemoració del centenari del naixement de Joan Llongueras i es continua fent. S'han representat els Pastorets des del 1934. A continuació de la Missa del Gall, xocolatada i quina benèfica.

PD 3.1.82:2; 24.12.82:11; 24.12.83:2,25. IP 3.87.

Manlleu (Oso) El dia 6 de gener, *Fira de Reis*, fonamentalment ramadera, amb exposició de bestiar i maquinària per a l'agricultura i la ramaderia. Mostres de vins de Catalunya i de productes artesanals del porc. Cursa de cavalls. Dissabte següent al vespre, durant el ball, elecció de pubilles. Antigament, Ball dels Galers. Aquesta fira va ser creada per una concessió de Ferran VI el s. XVIII. A partir de 1978 se li va donar un nou impuls sota l'organització de l'Ajuntament i del Gremi dels Tonis. Actualment té una durada de 4 dies.

AM 50-56:1,436. AU 5.1.79; 17.12.82:6; 31.12.82; 7.1.83. CS 82-83, núm. 32:15. DC 64:227. EN 81-83. FI 86:26. FONT 86:52. MO 6.1.84:27. N9 5.1.79; 5.1.82:1,3; 8.1.82:39-40; 12.1.82:15; 21.5.82:22; 21.9.82:3; 17.12.82:36; 31.12.82:1,25,30; 4.1.83:1,23; 7.1.83:1,5-6,36; 11.1.83:7; 23.12.83:15; 30.12.83:1; 27.10.86:sup.23. VA 11.1.78.

Manresa (Bag) S'iHumina especialment el barri antic. El diumenge abans de Nadal, *Fira de Nadal o de Santa Llúcia*. Va començar el 1980 i es fa dissabte i diumenge a la plana de l'Om. S'hi ven tota classe d'artesanía i de productes propis de Nadal i els artesans hi tenen un paper especial. El mateix dia arriba el Pare Nadal i es fa el cagatió en alguns barris. Diversos concursos: de dibuix de nades, de pessebres, etc. A la Plaça Major, pessebre monumental romànic. També s'hi havia muntat, algun any, un arbre de Nadal. Pastorets a diversos locals i en versions diferents, com també pessebres vivents. Sortint de la Missa del Gall, torronada vora una foguera, al barri del Poblenou. A la parròquia de la Sagrada Família, concert de cançons nadalenes i, des de 1981, representació dels Pastorets. El darrer dia de l'any, aparició de l'Home dels Nassos i festa d'acomiadament de l'any. Dies abans de Reis passa un patge reial pels diferents barris i recull les cartes dels nens. El dia 5, cavalcada de Reis.

AM 32-49:1,86. AM 50-56:1,413. CC 16.12.79:21. MO 17.12.82:35; 23.12.83:33. R7 2.1.82:3,14; 5.1.82:3,23; 18.12.82:29; 2.12.82:5; 7.12.82:5; 9.12.82:5; 14.12.82:23; 16.12.82:6,17,19; 18.12.82:15,29; 21.12.82:22; 23.12.82:5; 24.12.82:11; 25.12.82:31; 30.12.82:7; 31.12.82:3; 2.1.83:15; 8.1.83:5; 20.

1.83:4; 6.10.83:6; 22.11.83:5; 3.12.83:23; 12.12.83:5; 15.12.83:4,15; 18.12.83:23-24; 20.12.83:23; 22.12.83:23; 24.12.83:7; 27.12.83:7; 31.12.83:3. IP 12.86.

Martorell (Bli) *Fira de Santa Llúcia* al barri de Rosanes. Els Pastorets van ser estrenats el 1946, amb text de mossèn Marçal Martínez. El 1979 es van reprendre, després de 17 anys de no fer-se, però cada any amb un text diferent. Per Reis, cavalcada. Mostra de pessebres organitzada per l'Escola d'Arts Plàstiques des de 1983.

AV 11.5.79:20; 21.12.79:28; 23.12.87:43. GG 81-85:VIII,385. PL 24.12.82:17; 5.1.83:4; 5.1.84:1; 22.12.84:11.

Masnou, el (Mar) Després de la Missa del Gall, cagatió. Per Reis, cavalcada.

MR 24.12.82:2; 5.1.83:11; 5.1.84:9.

Mata (Aj. de Porqueres, Pes) Abans de la Missa del Gall, petita representació infantil. Sortint de missa, xocolatada.

IP 4.87.

Mataró (Mar) Pastorets (amb lletra de Ramon Pàmies, des de 1916). Pessebre vivent infantil al parc. Exposició de pessebres i diorames a càrrec dels Pessebristes. Exposició filatèlica (des de 1982). Concurs de cançons nadalenes (des de 1974 aprox.). *Fira de Nadal* a la plaça de Santa Anna i la Riera (des de 1982). Per Reis, cavalcada -dies abans vénen uns patges a recollir les cartes. Durant les vacances escolars, Setmana de l'Infant, amb jocs, espectacles, començada cap al 1975.

AV 21.12.79:28; 4.1.80:21. CS 82-83,núm.32:15. DB 11.1.64. FA 79:81,148, 237-240. MATARÓ 86. MO 24.12.82:37; 30.12.83:37. MR 21.12.79:17; 28.7.81:8; 13.11.82:6; 17.11.82:5; 11.12.82:2; 21.12.82:2; 23.12.82:11; 24.12.82:2,19-20; 31.12.82:2; 5.1.83:11; 21.12.83:7; *24.12.83:11,23; 31.12.83:7; 5.1.84:9; 28.1.84:9. R7 25.12.82:31.

Moià (Bag) Cada any, un parell de pessebres al centre de la població. Representació dels Pastorets. Per Reis, cavalcada. És costum de cremar barballó pels carrers del poble. Cagatió públic (organitzat pel GEMI).

AV 21.12.79:28; 4.1.80:21. N9 24.12.82:5,4,3; 4.1.83:20; 16.12.83:13. R7 5.1.82:9; 4.1.83:7; 18.12.83:23. IP 12.86.

Molins de Rei (Bli) Pastorets des de principi de segle, amb lletra de Pitarrà. Pessebre vivent. Pessebre i cagatió a la Plaça Major. Per Reis, cavalcada.

AV 4.1.80:22. CR 78:29. DS 6-7.1.83:4. GG 81-85:VIII,424. MO 24.12.82:37; 6.1.84:37. PL 24.12.82:16; 5.1.83:2; 6.1.83:2; 5.1.84:1; 22.12.84:11. TE 23.12.84:4.

Mollet del Vallès (Vor) El dia de Nadal, Cursa Ciclista Popular del Gall Dindi (al final, se'n rifa un) i cagatió a la plaça; a la tarda, concert de corals. Alguns anys, representacions dels Pastorets (amb text de Rafael Tàpias i Rafael Anglada). Per Reis, cavalcada.

PG 24.12.82:23; 5.1.84:19. IP 11.86.

Montclar (Ber) El dia de Reis, *Fira dels Reis* al pla de les Alzines. A partir dels anys 70 la maquinària agrícola i els vehicles han desplaçat força l'antic mercat de pagès amb aviram i bestiar. Abans tenia lloc a la plaça del poble; ara es fa al firal dels Reis.

EN 81-83. GG 81-85:II,266. R7 8.1.83:9; 14.6.83:14. SZ 82:9. VL 85:59,226.

Montferrer (Aj. de Montferrer i Castellbò, Aur) La vigília del dia de Reis, «Comèdia dels Reis». CD 87a.

Montmany-Figaró (Vor) A la Missa del Gall els pastors havien fet una representació.

AM 32-49:1,23. AM 50-56:1,139. ROMEU 52:15. IP 12.85.

Montmeló (Vor) Dies abans de Nadal, *Mercat de Santa Llúcia* a la plaça de la Vila, amb venda de productes nadalencs. Representació dels Pastorets organitzada per l'Agrupació Sardanista i Cultural (Iletra de Folch i Torres). Des de 1983, pessebre vivent. Gairebé cada any, concurs de pessebres. Per Reis, cavalcada amb repartiment de caramels.

AV 4.1.80:21. GG 81-85:VI,302. PG 22.12.83:21; 5.1.84:19. IP 11.86.

Navàs (Bag) Pessebre vivent. El dia de Cap d'Any, torronada. Dies abans de la cavalcada de Reis un patge passa a recollir les cartes.

R7 5.1.82:9; 4.1.83:3,7; 18.12.83:24.

Navès (Sol) Sortint de la Missa del Gall, des de 1979, representació dels Pastorets i xocolatada per als presents amb coca i barreja.

IP 11.85.

Olesa de Montserrat (Bll) Pessebre vivent i concurs d'aparadors. Dies abans de Nadal, *Fira de Santa Llúcia* a la plaça de les Fonts. Cagatió al parc municipal i representacions dels Pastorets (en versió de Folch i Torres). Per Reis, cavalcada.

DI 5.1.84:7. MO 3.12.82:36. PL 24.12.82:17; 5.1.83:4; 6.1.83:2; 22.12.84:11.

Olot (Gax) Representacions dels Pastorets: ja consten des de 1880, que s'estrenà «El nacimiento del Salvador, o La redención del esclavo», d'Antoni Molins i Gelada i Ignasi Rubió. Encara es representen, en castellà, a càrrec de l'Orfeó. El Centre Catòlic en fa una versió catalana de Joaquim Danés i Llongarriu, de 1962. A diversos llocs, pessebres vivents. Després de la Missa del Gall, xocolatada. El dia de Nadal, concert coral. Per Reis, cavalcada a càrrec del Centre Catòlic amb un concurs de fanalets recuperat el 1984. Segons sembla, les cavalcades van començar durant 1924-1926. Concursos de nadeses –dibuixos– des de 1965, a càrrec de la Societat Recreativa Indústria i Comerç, i de pessebres familiars (des de 1979). Pessebre monumental a càrrec de l'Associació de Pessebristes, que també organitza una exposició de pessebres.

ANAYA 84. CD 81a. CS 82-83,núm.32:15. MO 17.12.82:35; 24.12.82:37; 30.12.83:37. N9 30.12.83:19. OL 16.12.82:7; 23.12.82:19; 30.10.82:3. PD 5.1.82:3; 8.1.82:11; 16.1.82:9; 1.12.82:13; 16.12.82:12; 19.12.82:15; 29.12.82:9; 31.12.82:10; 4.1.83:8; 24.12.83:12; 25.12.83:13; 28.12.83:11; 31.12.83:8. VILÀ 82. IP 11.86.

Oluges, les (Sga) Després de la Missa del Gall i d'uns quants anys ençà, ball fins a la matinada amb xampany i torrons. El darrer dia de l'any s'havia fet un ball durant el qual se subhastaven coques.

IP 6.86; 2.87.

Olván (Ber) Pessebre vivent a càrrec de la quitxalla, organitzat pels mestres amb la col·laboració de l'Associació de Pares. Revetlla de final d'any. El dia 1 de ge-

ner el missatge dels Reis arriba a recollir les cartes dels nens. El dia 5 al vespre, cavalcada de Reis: repartiment de joguines i xocolatada.

IP 10.85.

Organyà (Aur) La nit de Nadal, fogueres amb la llenya i els objectes que es troben pel carrer. Eixint de la missa major del dia de Nadal, sortien dos personatges, el Cavallot i la Balladora, vestits d'una manera estrofolària i fent una espècie de dansa en honor dels sacerdots. Recapta d'almoines a benefici de la Mare de Déu de Gràcia. Per Cap d'Any les fadrines feien un Ball Rodó. Sortia el Banyut, que anava vestit d'una manera extravagant: duia un bastó llarg i gruixut i portava al cap una paperina punxeguda. L'acompanyava un altre home que tocava un petit tambor. Cada any, concert de Nadal per una coral local. Des de 1980, Pastorets (text de Folch i Torres). Per Reis, cavalcada.

AM 50-56:1,268-269. ESPAR 77:94-95. IP 12.85; 2.86.

Palafrugell (Bem) Representacions dels Pastorets (text de Folch i Torres). S'hi huminen especialment alguns carrers, com també el campanar. Arbre monumental a la Plaça Nova. Tradicionalment les corals Mestre Sirés i Nit de Juny fan una actuació. Concursos d'aparadors (des del 1981) i de pessebres (des del 1979). El dia 5 de gener, Cursa Popular de Reis (des de 1983). Per Reis, cavalcada.

PD 1-2.1.82:6; 13.1.82:8; 10.12.82:10; 14.12.82:10; 17.12.82:28; 24.12.82:9; 1-2.1.83:4,10; 5.1.83:3; 7.1.83:8; 17.12.83:25; 28.12.83:12,24. IP 5.87.

Palamós (Bem) Durant la setmana abans de Nadal, *Fira de Nadal*. Els productes que s'hi exhibeixen són fets pels nens i els beneficis es destinen a una escola per a disminuïts. Se celebra des del 1976.

PD 23.12.82:11.

Palau d'Anglesola, el (Pur) El dia de Sant Esteve, l'Associació de Pares d'Alumnes organitza un cagatió popular. Pastorets. Per Reis, cavalcada amb repartiment a domicili de les joguines.

AV 21.12.79:28. GG 81-85:X,201. IP 10.86.

Pallaresos, els (Tar) Pessebre vivent, cagatió i concurs de pessebres, que es fa des de 1976 aprox. Per Reis, cavalcada.

DT 12.1.82:9; 7.12.82:14; 16.1.83:12. IP 12.85.

Palma de Cervelló, la (Aj. de Cervelló, Bll) Sortint de la Missa del Gall, torrades, coca i vi bo al voltant d'una foguera. Algun any, Pastorets. Per Reis, cavalcada.

PL 5.1.83:4. IP 10.86.

Palol de Revardit (Pes) Representacions de pessebre vivent. Després de la sessió de la nit de Nadal, xocolatada.

PD 24.9.82:5. IP 9.86.

Picamoixons (Aj. de Valls, Aca) Pessebre vivent des de 1978 al pinar de les Roques. S'ofereix als assistents un menjar de pastors: rosta (torrada amb oli) i tragos de vi.

CI 5.11.83:1; 14.1.84:5; 14.12.84:4. DT 30.12.79:24; 4.12.82:12. PE 14.12.86:31.

Pobla de Montornès, la (Tar) Pessebre vivent pels voltants del santuari de Montornès i les ruïnes del castell, amb molta participació popular, iniciat el 1976. A la darrera escena, els pastors ofereixen als visitants una torrada amb allioli. Cavalcada dels Reis –uns quants dies abans, els patges es presenten per recollir les cartes. Concursos de pessebres, de dibuix infantil i d'aparadors. Organitzat pels Amics de Montornès.

CA 23.12.79:10,14; 30.12.79:15; 6.1.80:7. DT 24.12.76; 18.12.77:1; 13.1.78; 6.1.82:11; 10.12.82:12; 21.12.82:sup.12; 14.1.83:12; 29.9.83:13; 11.12.83:14. GG 81-85:VII,146. MO 3.12.82:36. MORANT 81-82a. IP 12.85.

Portbou (Aem) Representacions dels Pastorets (amb lletra d'Enriqueta Capellades). Concurs de pessebres (des de 1979). Des de 1971, pessebre vivent, organitzat per Joves Portbouencs. La coral mixta fa una actuació a l'església el darrer dissabte de desembre. Dies abans del 5 de gener, arriba un patge negre a buscar les cartes dels nens. El 5, cavalcada dels Reis. El Club Esportiu Portbou fa una quina. El dia 6, *Festa d'Hivern o dels Reis*, amb envelat i teatre alguns anys, que es recuperarà el 1981.

EN 81-83. SZ 82:9. IP 9.86.

Prat de Llobregat, el (Bl) Pastorets (lletra de Josep Miralles i Salvador Prat, música de Teodor Gasó). Cagatió popular en diferents parts del poble. Dies abans de Reis, fira de joguines. Per Reis, cavalcada –prèviament passen uns patges a recollir les cartes.

DE 1.82:31. MO 24.12.82:37. PL 1.1.83:2; 5.1.83:2; 22.12.84:IX; 22.12.84:II,IX. SZ 82:256-257.

Premià de Dalt (Mar) *Fira del Llibre Infantil i Juvenil* (des de 1978). Per Reis, cavalcada.

MR 28.12.82:1,11; 5.1.83:11.

Premià de Mar (Mar) Exposició de diorames, organitzada des de 1973 aprox. pels Amics de l'Art Pessebrístic. Concurs de pessebres familiars. La vigília de Nadal, festa del cagatió a la plaça de l'Ajuntament. El dia de Nadal, Aplec del Pessebre a can Gallemí. Concurs de nades. Per Reis, cavalcada.

MR 30.12.82:11; 5.1.83:1; 24.12.83:11; 5.1.84:9. IP 6.87.

Puigdàlber (Ape) El dia de Nadal a la tarda, cagatió a la plaça (des de 1982).

IP 2.86.

Reus (Bca) Representacions dels Pastorets en diversos locals i instal·lació d'un pessebre monumental. Per Reis, patge o carter reial i cavalcada dels Reis. Concurs de pessebres des del 1929 aprox. S'havia fet un concurs de cançons de Nadal, començat cap al 1950. Il·luminació especial d'alguns carrers. El dia 25 es fa cagar el tió en públic. Parc Infantil de Nadal des del 1979: atraccions, tallers i espectacles infantils. S'han deixat de fer el Ball de l'Adoració dels Reis i el del Naixement de Jesús a Betlem.

AM 50-56:1,69. DT 1-2.1.82:9; 5.1.82:11; 10.1.82:12; 23.1.82:10; 11.2.82:19; 14.2.82:10; 17.12.82:12; 24.12.82:10; 4.1.82:13; 15.1.83:10; 6.12.83:11; 9.12.83:12-13; 15.12.83:10; 18.12.83:13; 24.12.83:8; 25.12.83:10; 29.12.83:10. EN 81-83. MO 24.12.82:37. RIUS 79:10,13. IP 1.86.

Riba-roja d'Ebre (Reb) Des de 1981, pessebre vivent a la plaça. Després de la Missa del Gall diferents colles

celebren un ressopó amb molta gresca i animació. El darrer dia de l'any surt l'Home dels Nassos (animació iniciada el 1983). El dia dels Reis, cavalcada, que segueix els carrers de la vila fins a arribar on és el pessebre vivent per adorar el Nen Jesús (dies abans hi ha hagut la recollida de cartes).

IP 6.85.

Ripoll (Rip) Des del 1982, arbre de Nadal (dies abans, sortida per cercar-lo). Representació dels Pastorets (amb text d'A. Molins i traducció de mossèn Josep Parés). Il·luminació especial de carrers. El dia abans de Nadal fan cagar el tió. Pessebre vivent organitzat pel Centre d'Iniciatives i Turisme. "Quinto" a la Llar del Pensionista. Per Reis, cavalcada (dies abans un patge passa a recollir les cartes).

N9 8.1.82:17; 17.12.82:11; 24.12.82:5,43; 28.12.82:6; 4.1.83:20; 7.1.83:9, 18-19; 23.12.83:18; 30.12.83:4,14. PD 5.1.83:2. RI 17.1.81:4. IP 5.86.

Riudaura (Gax) Representació dels Pastorets. Sortint de la Missa del Gall, foguera amb xocolatada i torrons. Pessebre vivent des de 1982.

OL 23.12.82:4. PD 24.12.82:11; 14.12.83:12. IP 9.86.

Roda de Ter (Oso) Representacions dels Pastorets («L'encís del pessebre», estrenat el 1978, obra original de Jaume Salés i Xavier Baurier). Pessebre vivent i exposició de diorames i de pessebres monumentals. El 1983 va començar una mostra de fotografia popular i de dibuix nadalenc. Des de 1980, exposició de col·leccions. Uns quants dies abans de Nadal, concurs de pesca fluvial. Per Sant Esteve, al matí, concert de Nadal (des de 1960). El dia 30 un patge reial arriba per recollir les cartes dels infants. El dia 5 al vespre, cavalcada amb carrosses.

AU 24.12.82:XXVIII. AV 21.12.79:28. N9 8.1.82:16; 17.12.82:53; 24.12.82:5, 11; 14.1.83:10; 25.1.83:5; 11.11.83:29; 16.3.83:7; 23.12.83:18,19; 30.12.83:15. IP 1.86.

Roses (Aem) Sortint de Missa del Gall, tortell i torrons per als presents. Cagatió col·lectiu. Representació dels Pastorets (amb text d'A. Molins, en versió lliure de Joaquim Danés), recuperats el 1981. Per Reis, cavalcada.

PD 23.12.82:10; 4.1.83:83:2; 23.12.83:14; 25.12.83:13. IP 9.86.

Rubí (Voc) Pels volts de Nadal, *Mercat de Santa Llúcia*. Concurs d'aparadors.

DI 14.12.83:9; 5.1.84:7.

Rupit (Aj. de Rupit i Pruit, Oso) S'havia fet un cagatió col·lectiu. Pastorets (amb text de J. Albanell) i concurs de pessebres (des de 1983). Per Reis, cavalcada.

AV 21.12.79:28. CS 82-83,núm.32:15. FA 79:80,232. HORA NOVA 19.12.79:11. MO 24.12.82:37. N9 5.1.82:24. IP 4.86.

Sabadell (Voc) Els dies abans de Nadal, *Fira de Santa Llúcia*, amb figures, arbres i adornaments nadalencs. Els carrers centrals s'il·luminen especialment. Concursos de pessebres (des de començament de segle) i d'aparadors (des del 1969). El dia de Nadal, cagatió al carrer de Margenat. Per aquestes dates és tradicional jugar al "quinto" –se'n té notícia des del s. XIX. Després de la guerra de 1936-1939 va ser prohibit, però es va reprendre el 1948. Representacions dels Pastorets –n'hi

ha notícia des del 1751 (els actuals són de Folch i Torres). També es fan més obres de teatre (continuadament, des de 1968). Pessebre vivent. El dia de Sant Esteve, concert a càrrec de l'Orfeó de Sabadell. El darrer dia de l'any surt l'Home dels Nassos per les places i pels mercats. Per Reis, cavalcada que passa per diversos barris –dies abans un patge hi va a recollir les cartes.

AV 21.12.79:28; 4.1.80:21. CA 6.1.80:7. DS 4.1.83:9; 5.1.83:2-3; 6-7.1.83: 1-2,6; 8.1.83:2,4,7,21; 13.1.83:10; 14.1.83:6; 23.11.83:11; 29.11.83:8; 10.12.83:2,16-17; 20.12.83:1; 21.12.83:8; 23.12.84:2; 27.12.83:8-9,12; 31.12.83:11; 4.1.84:4,17,24; 5.1.84:3; 10.1.84:4,7,10; 12.1.84:2; 26.1.84:24; 14.1.84:7; 17.11.84:16; 24.11.84:6; 28.11.84:3,12; 1.12.84:7; 4.12.84:8; 7.12.84:10,13; 8.12.84:3; 11.12.84:10; 14.12.84:28; 15.12.84:2,13; 21.12.84:20; 22.12.84:3,22,28; 25-26.12.84:7-8,10; 29.12.84:10,13. MO 24.12.82:37; 23.12.83:34. RIUS 29:110.

Salou (Aj. de Vila-seca i Salou, Tar) Pessebre vivent –no regularment. Instal·lació d'un pessebre monumental i cagatió per a tota la mainada.

DT 25.12.75; 9.1.83:3; 25.12.83:1. NU 3.1.79. IP 12.85.

Santa Coloma de Farners (Sel) Representació dels Pastorets, d'abast escolar. Concurs de pessebres (des de 1981). El darrer dia de l'any passa l'Home dels Nassos. Per Reis, cavalcada.

PD 7.1.82:6-7; 6.1.83:2; 18.1.83:9; 31.12.83:2. RO 1.75:5. IP 11.86.

Santa Coloma de Gramenet (Bar) Cagatió col·lectiu a la plaça. Per Reis, cavalcada.

MO 24.12.82:37. IP 3.86.

Santa Coloma de Queralt (Cba) Abans de Reis ve un patge o carter reial. Pessebre vivent (des de 1972) i cagatió col·lectiu.

DT 8.1.77. MO 30.12.83:37. ROCA 82:22.

Santa Maria de Corcó (Oso) S'havien representat (fins al 1983) els Pastorets –el 1981 s'estrenà «El camí de Betlem», d'Elisa Crehuet. Concert de cançons nadal·lenques, concurs de pessebres i revetlla de Cap d'Any amb sopar, ball i xocolatada. Per Reis, cavalcada, amb una carrossa estrenada el 1986.

N9 24.12.82:5,43; 4.1.83:21; 30.12.83:4. IP 1.86; 2.86.

Santa Maria de Palautordera (Vor) Representacions dels Pastorets. El dia de Nadal i el de Sant Esteve, cagatió públic. El darrer dia de l'any, sopar de fi d'any i ball.

PG 24.12.82:23; 22.12.83:21.

Santa Pau (Gax) Després de la Missa del Gall, xocolatada tradicional. Pessebre vivent pel barri antic del poble des de 1984. Abans d'aquesta data hi havia hagut representacions dels Pastorets. Per Reis, cavalcada.

PD 5.1.83:2; 24.12.83:12. IP 3.87.

Santa Perpètua de Mogoda (Voc) Dies abans de Nadal, "Cross" de Nadal (des del 1980). Representacions dels Pastorets. Per Reis, cavalcada –dies abans un patge hi va a recollir les cartes.

DS 30.12.83:11; 6.1.84:9; 22.12.84:21. IP 10.86.

Sant Boi de Lluçanès (Oso) Antigament, la nit de Nadal, foguera a la plaça: es va perdre l'any 1965 a causa dels desperfectes que ocasionava el foc.

AM 50-56:1,66. IP 1.86.

Sant Feliu de Codines (Vor) Representacions dels Pastorets (amb lletra de Folch i Torres). S'ha recuperat el costum de fer, en sortir de la Missa del Gall, una foguera a la plaça i cremar-hi un pi. Es reparteixen coca i vi bo. El dia de Nadal al migdia el club de futbol local fa el cagatió a la plaça i reparteix regals als infants del poble.

AM 50-56:1,61. AV 4.1.80:21. PG 22.12.83:21. IP 12.85.

Sant Feliu de Pallerols (Gax) Representacions dels Pastorets. Els Reis són esperats amb teies de barballó –seguint un antic costum– i amb fanalets.

PD 5.1.83:2. PLANAGUMÀ 83. IP 3.87.

Sant Fost de Campsentelles (Vor) Representació dels Pastorets (des de 1960, en versió de Folch i Torres). Pessebre vivent al turó de can Teià (des de 1965). El dia de Nadal al migdia, Festa del Cagatió (començada el 1980). El dia de Cap d'Any, els patges reials recullen les cartes dels Reis (des de 1970). El dia 5, cavalcada (iniciada el 1960).

DS 21.12.84:22. PG 24.12.82:23; 22.12.83:21. IP 10.85.

Sant Jaume de Frontanyà (Ber) El dia 6 de gener, *Fira de Reis*, organitzada pels mateixos veïns, que la van recuperar el 1978. S'hi exposa tota mena de bestiar: vaques, eugues, cavalls... Concurs de tallar troncs, jocs infantils i sardanes.

GG 81-85:II,320. R7 11.1.83:9. VL 85:59,257. IP 10.85.

Sant Joan de Montdarn (Aj. de Viver i Serrateix, Ber) Sortint de la Missa del Gall, torronada, amb torrons, coca i vi bo per als assistents. Per Reis, cavalcada (des de 1978) amb repartiment d'obsequis als infants.

IP 1.86.

Sant Joan les Fonts (Gax) Abans de la Missa del Gall, representació de pessebre vivent. En acabar, xocolatada. Antigament, Ball del Nen Jesús durant la Missa del Gall. Exposició de pessebres artístics i representacions dels Pastorets a càrrec d'infants. Per Reis, cavalcada.

AM 50-56:1,146. OL 23.10.82:19. PD 5.1.82:7; 7.1.82:6-7; 31.12.82:11; 5.1.83:2. IP 3.87.

Sant Julià de Cerdanyola (Aj. de Guardiola de Berguedà, Ber) La vigília de Nadal, *Festa de la Fia Faia*. Es confeccionen i s'encenen les "faies", que són fabricades pels pares amb les herbes que han recollit dies abans; es fan amb un bastó al mig i més aviat amples per tal que siguin manejables per als infants. Al capvespre els menuts els calen foc a la plaça tot cridant: «Fia faia, Nostre Senyor ha nascut a la paia.» Quan estan gairebé consumides, s'amunteguen a la plaça i se'n fa una foguera, al voltant de la qual es canta i es fa gatzara eixint de la Missa del Gall.

CS 82-83,núm.32:15. GG 81-85:II,337. MO 23.12.83:33. VL 85:56-57,62, 220-221. IP 2.87.

Sant Julià de Lòria (And) Dos diumenges abans de Nadal, mercat nadalenc a la Plaça Major. El dia de Sant Esteve, cagatió popular. Concert nadalenc. Per Reis,

cavalcada. Algunes representacions dels Pastorets i concurs d'aparadors.

GG 81-85:XVI,363. PO 20.12.85:33. PR 86. IP 12.86.

Sant Just Desvern (Bar) Representacions dels Pastorets i cagatió popular. Per Reis, cavalcada.

AV 21.12.79:28. PL 5.1.83:3; 22.12.84:II. IP 7.87.

Sant Llorenç de la Muga (Aem) La nit de Nadal, després de la Missa del Gall, foguera de l'arbre sec, on es couen costelles i botifarres. El dia 28 –els Sants Innocents– s'havia fet, segons Amades, una missa en to burlesc.

AM 32-49:I,54-56. AM 50-56:I,61,241,243-245. IP 5.87.

Sant Pere de Riudebitlles (Ape) El diumenge abans de Nadal, instal·lació de l'arbre de Nadal, que es va a buscar al matí amb un esmorzar. La vigília de Nadal, cagatió en públic. A la sortida de la Missa del Gall, refrigeri per als presents. El dia 31, sopar de fi d'any, amb espectacle. Concurs de pessebres (des de 1981) i pessebre vivent. Abans de Reis ve un patge o carter reial. El dia 5 de gener, cavalcada dels Reis. A la nit, repartiment de regals per les cases.

3V 23.12.83:15.

Sant Pere de Torelló (Oso) El dia abans de Nadal, Festa del Cagatió (des de 1974). Exposició de diorames organitzada pel Casal Cultural (des de 1982) i representació dels Pastorets. Per Reis, cavalcada. Dies abans un patge passa a recollir les cartes de la canalla. Instal·lació d'un pessebre al costat de l'església.

AU 31.12.82:16. EN 81-83. FONT 86:52. N9 5.1.82:4,24; 24.12.82:5,43; 4.1.83:20; 7.1.83:18-19; 30.12.83:4. IP 11.87.

Sant Pere de Vilamajor (Vor) Xocolatada sortint de la Missa del Gall. Per Reis, cavalcada.

PG 31.12.82:19; 14.1.83:6; 5.1.84:6. IP 11.86.

Sant Quirze de Besora (Rip) El dia de Reis s'interpreta, ininterromputament des de 1939, «Nit de Reis», obra atribuïda a Apelles Mestres.

N9 8.1.82:29; 4.1.83:11; 14.1.83:29. IP 3.86.

Sant Vicenç de Montalt (Mar) Els diumenges s'havia representat l'oratori del Naixement «De Nativitate Christi», muntatge escènic realitzat per Esteve Albert amb música de Narcís Bonet i sobre textos de sor Isabel de Villena. La representació va tenir lloc durant els anys 1963 a 1968. Instal·lació d'un pessebre monumental i concurs de pessebres. El dia de Sant Esteve, concert coral a l'església a càrrec de l'orfeó parroquial. Per Reis, cavalcada.

CQ 82-84:Mar. MR 5.1.83:11; 5.1.84:9. IP 8.86.

Sarral (Cba) Alguns anys es representaven els Pastorets (text de Folch i Torres). Pessebre vivent (al carrer dels Jueus), instal·lació d'un pessebre monumental i d'un arbre de Nadal i cagatió públic el dia de Nadal (des de 1971). Concurs de pessebres. Per Reis, cavalcada –dies abans hi ha un patge o carter reial que recull les cartes. La festa dels Reis comença la vigília, quan tots els infants de la vila van amb fanalets ence-

sos a rebre'ls. El dia 6, la cavalcada reparteix els regals per les cases.

CI 22.1.83:8. DT 7.1.82:10; 7.12.82:14. EN 81-83. IP 5.85; 9.86; 3.87.

Selva de Mar, la (Aem) El 1984 es recuperà el costum de fer el cagatió al Centre Cultural. Per Reis, cavalcada. Segons Amades, el darrer dia de l'any les noies interpretaven el Ball de les Escombreres.

AM 50-56:I,270. IP 6.87.

Serrateix (Aj. de Viver i Serrateix, Ber) Per Reis, cavalcada i repartiment de regals per les masies on hi ha mainada (des de 1979 aprox.).

IP 1.86.

Seu d'Urgell, la (Aur) Per Nadal, cagatió en un lloc públic i representacions dels Pastorets. Consta que el 1548 durant la Missa del Gall es feia el «Cant de la Sibilla». Per Reis, cavalcada.

AM 32-49:I,25. AM 50-56:I,115. CD 87a. TE 27.12.71.

Solius (Aj. de Santa Cristina d'Aro, Bem) Després de la Missa del Gall, exposició de diorames nadalencs construïts per un monjo de la comunitat cistercenca establerta al poble. El dia de Cap d'Any, concert de cant gregorià.

IP 7.86.

Solivella (Cba) El dia de Nadal al migdia es fa cagar el tió. Vénen els Reis (festa organitzada des del 1945 aprox.).

DT 24.12.82:12; 14.1.83:12. EN 81-83. IP 3.87.

Solsona (Sol) Instal·lació d'un gran arbre de Nadal a la Plaça Major (organitzat pel Club Esquí Solsona). Pessebre monumental per diferents carrers. Representació dels Pastorets (amb lletra de Folch i Torres). El 1982 es va començar a fer un pessebre vivent. Cagatió públic i cantada de nades al voltant de la foguera. El 2 de gener tenia lloc la *Fira de Cap d'Any*, dedicada a bous, cabres blanques, ases, someres de cria i mules, amb molts exemplars de mules de la Cerdanya. S'havia iniciat el 1913.

CC 21.12.69. R7 5.1.82:3; 23.12.82:9; 28.12.82:8; 14.6.83:14; 15.12.83:9; 18.12.83:14; 27.12.83:6. IP 3.87.

Sort (Pso) La nit de Nadal s'encenia una gran foguera. Es perdé cap a 1955.

AM 50-56:I,62. IP 11.85.

Sudanell (Sgr) El dia de Reis, Ball de Quintos. Abans es feia el dia dels Innocents: voltaven tota la nit pel poble fent sonar els clàxons dels tractors. A la matinada encenien una gran foguera i esmorzaven.

MA 5.1.82:26. IP 1.87.

Taradell (Oso) Des de 1974, pessebre vivent. La vigília dels Reis, la canalla surt a rebre'ls amb atxes de barballó. Tot seguit, cavalcada. Concurs de pessebres familiars (des de 1980) i representacions dels Pastorets (des de 1980), amb text de Xavier Cuní: «Els pastors i la llum divina».

EN 81-83. FONT 86:52. N9 5.1.79; 8.1.82:16; 3.12.82:17; 4.1.83:21; 7.1.83:18-19; 16.12.83:13; 30.12.83:4,15.

Tarragona (Tar) Representacions dels Pastorets (amb text de Folch i Torres). Pessebres vivents a diversos barris i instal·lació d'un pessebre monumental i d'un arbre de Nadal. Concursos de felicitacions de Nadal, de pessebres, d'aparadors de botigues, de pintura i de fotografia, exposició de diorames i il·luminació especial de carrers. *Fira de Nadal*. Es fa cagar el tió. El darrer dia de l'any surt l'Home dels Nassos. Per Reis apareix un patge o carter reial i cavalcades dels Reis per diversos barris.

DT 1.1.80:5; 1-2.1.82:5,7; 3.1.82:8; 5.1.82:4-5; 7.1.82:4,7; 8.1.82:5; 11.12.82:1; 18.12.82:8-9; 21.12.82:sup.26; 29.12.82:5; 30.12.82:7; 6.1.83:5; 8.12.83:5; 13.12.83:5; 16.12.83:4; 18.12.83:28; 22.12.83:7; 24.12.83:9; 28.12.83:4; 30.12.83:5; 31.12.83:8. MO 24.12.82:37. IP 2.87.

Tàrraga (Urg) Instal·lació d'un pessebre monumental. L'ermita de Sant Eloi és il·luminada especialment. Representacions dels Pastorets (amb lletra de Folch i Torres) i de pessebre vivent. Per Reis, cavalcada –dies abans uns patges vénen a recollir les cartes. Pels volts de Nadal, cagatió col·lectiu.

NT 8.1.83:1,18-19,24; 2.4.83:61; 24.12.83:89; 24.12.83:18; 7.1.84:26; 14.1.84:21; 8.12.84:27; 15.12.84:4,33; 22.12.84:27.

Terrassa (Voc) *Fira de Santa Llúcia* a la Plaça Vella. A diversos indrets es fa cagar el tió. També es juga al "quinto". A diversos llocs, Pastorets (lletra de Folch i Torres i de F. Izquierdo). Pessebre vivent. L'Agrupació de Pessebristes instal·la un pessebre monumental a la basílica del Sant Esperit. La darrera nit de l'any, revetlla. El dia de Cap d'Any s'havia ballat el Ball de l'Estepa. Per Reis, cavalcada amb repartiment de caramels i petites joguines. Dies abans ve el patge Xiu-Xiu a recollir les cartes. Des de 1975, concurs d'aparadors de botigues. Concurs i exposició de pessebres i diorames des d'abans de la guerra.

AM 32-49:1,86,88-89. AM 50-56:1,334-335. CR 78:29. CS 82-83,núm.32: 15. DI 5.1.83:3,7,17; 8.1.83:9; 15.1.83:10; 22.1.83:9; 25.1.83:8; 23.11.83:7-8; 2.12.83:2; 3.12.83:8; 13.12.83:7; 17.12.83:9; 21.12.83:9; 24.12.83:13; 28.12.83:3; 31.12.83:1; 3.1.84:9; 4.1.84:5; 5.1.84:1,5,7; 6-7.1.84:1,11; 12.1.84:5; 21.1.84:8; 12.12.84:10; 14.12.84:3; 19.12.84:9; 22.12.84:15; 25-26.12.84:12; 29.12.84:13. DS 6-7.1.83:4. MO 24.12.82:37; 6.1.84:37. IP 6.87.

Tor (Aj.) de la Tallada d'Empordà, Bem) Després de la Missa del Gall els veïns fan cagar el tió i mengen ple-gats els productes obtinguts.

IP 5.87.

Torà (Sga) Sortint de la Missa del Gall, foguera davant l'església i repartiment de fruits secs, galetes, coca i mistela. Per Reis, cavalcada. Algun any, pessebre vivent.

IP 10.85.

Tordera (Mar) Diumenge abans de Nadal, *Mercat de Nadal* pels carrers de la vila.

GG 81-85:VI,518. PD 5.1.83:3. IP 8.86.

Torre de Cabdella, la (Pju) Per Reis, cavalcada que surt de la Pobleta de Belvei i passa per la Plana, Molinos, la Torre, Espui i la Central de Cabdella.

IP 4.86.

Torredembarra (Tar) La vigília de Nadal, Festa del Cagatió al barri de Baix a Mar. Cavalcada dels Reis. Exposició de pintura i nadesles iniciada el 1981.

DT 21.12.82:11; 9.1.83:12. IP 4.86.

Torrelles de Foix (Ape) Antigament, a la primera missa del dia de Nadal tothom portava coques a beneir. Els joves, dalt del cor, cantaven els "cançonerets". Durant la missa es deixaven anar ocells dins l'església i a la sortida es feien focs.

SADURNÍ 82:70. IP 2.86.

Torroella de Montgrí (Bem) La nit de Nadal el jovent organitzava una capta entre els veïns anomenada la "serenata". El dia darrer de l'any surt l'Home dels Nassos. Des del 1968 aprox., concert de Nadal, organitzat per Joventuts Musicals. Per Reis, cavalcada –dies abans els patges passen a recollir les cartes. S'havien fet representacions dels Pastorets (amb lletra de Folch i Torres).

AM 50-56:1,56-57. MO 30.12.83:37. PD 8.1.82:8; 5.1.83:3; 7.1.83:8; 21.12.83:33; 25.12.83:13; 31.12.83:2. IP 7.86.

Tortosa (Beb) Representacions dels Pastorets al barri de Ferreries - Sant Vicent. Pessebre vivent al claustre de la Catedral. Des de 1981, concurs de nadesles (cançons) per a tots els col·legis de la comarca. Per Cap d'Any, revetlla popular. Per Reis, cavalcada –dies abans passa un carter reial. Antigament, el dia de Nadal els escolans feien un captiri especial.

AM 50-56:1,59. EI 13.1.83:2; 14.1.83:2; 21.12.83:4,8; 3.1.84:2-3; 14.11.84:3. VB 7.1.83:2; 14.1.83:2; 6.1.84:3; 13.1.84:1; 2.3.84:2; 9.11.84:11.

Tremp (Pju) Pastorets (des de 1929). En sortir de la Missa del Gall, repartiment de coca i vi als assistents, al voltant de la foguera. Concursos, de felicitacions de Nadal (iniciat cap al 1966) i de pessebres. Per Reis, cavalcada.

MA 6.1.82:12; 18.12.82:16; 19.12.82:17. RA 1-2.83:21; 1-2.84:6. IP 10.85.

Ullà (Bem) La nit de Nadal i la vigília de Reis, pessebre vivent amb repartiment de xocolata, torrons i xampany.

IP 7.86; 8.86.

Vallbona d'Anoia (Ano) Antigament els pastors feien una representació durant la Missa del Gall, que encara es va fer el 1913.

AM 32-49:1,23-24. AM 50-56:1,136-138. SADURNÍ 82:53. IP 12.85.

Vallcebre (Ber) Sortint de la Missa del Gall, es reparteixen als assistents escudella de blat de moro escairat i peu de porc i allioli de poma. Aquest plat típic del Berguedà és preparat pels veïns amb anticipació i es reparteix al voltant d'un foc a la plaça de l'Església. La festa és a càrrec del grup de caramellaires.

GG 81-85:II,308. R7 24.12.83:9. VL 85:62,259. IP 10.85; 2.87.

Vall de Bianya, la (Gax) Alguns anys, exposició de nadesles. Després de la Missa del Gall, convidat de coca i xocolata al voltant de la foguera. Per Reis, cavalcada. Pessebre monumental a la capella de ca l'Enric.

PD 5.1.83:2; 24.12.83:12. IP 3.87.

Valls (Aca) El dimecres abans de Nadal, *Mercat de Nadal*. Representació dels Pastorets. Antigament, les

noies feien un captiri per les cases. Exposicions de pintura, dibuix, escultures i ceràmica d'autors locals (des de 1943 aprox.). Concursos d'aparadors de botigues i de cançons de Nadal. L'agrupament escolta installa un pessebre monumental a la plaça del Blat. També es planten alguns arbres de Nadal, que són il·luminats. El dia 25 es fa cagar el tió a diversos barris. També ve Papa Noel. Per Reis, cavalcada amb banda de cornetes i tambors, "majorettes" i carrosses -dies abans arriben uns patges per recollir les cartes.

AM 32-49:1,87. CI 15.2.83:2; 17.12.83:9; 24.12.83:1,11; 31.12.83:5; 14.1.84:1; 14.12.84:9,10; 21.12.84:2,18. DT 21.1.77; 8.1.82:10; 14.1.82:11; 24.12.82:12; 7.1.83:10; 9.2.83:12; 15.12.83:13. FA 79:81. SE 6.60:21. TE 14.6.73. IP 11.85; 12.86.

Vendrell, el (Bpe) Representacions dels Pastorets musicals, estrenats el 1966. Concurs de pessebres, organitzat des del 1981. Il·luminació especial en alguns carrers. El dia de Nadal, des de 1946 aprox., cercavila fins a l'Hospital Residència per lliurar-hi uns obsequis. Per Reis, cavalcada.

AV 21.12.79:28; 4.1.80:21. BARGALLÓ 83. CC 10.1.75. CS 82-83,núm.32: 15. DB 23.8.74; 18.12.74. DT 10.1.82:13; 27.1.82:10; 31.12.82:8; 11.1.83: 12; 16.1.83:12; 3.2.83:13. FA 79:81. FU 6.12.85:26. GG 81-85:V,166. INGLÉS 81-82. MO 24.12.82:37; 6.1.84:37. PASTORETS 81-82. 3V 24.12.82:6,11; 31.12.82:12; 14.1.83:14; 23.12.83:20,32; 30.12.83:7,9; 5.1.84:6; 10.2.84:12-13. IP 2.86; 11.86.

Verdú (Urg) El dia de Nadal, els nois de la vila que fan el servei militar són obsequiats amb un present gastronòmic (torrons, embotits, begudes...). Se celebra des dels anys 40.

MA 31.12.83:16. IP 5.86.

Vic (Oso) Pregó de Nadal (des de 1975) a la sala de la Columna de l'Ajuntament. Concursos de pessebres familiars (des de 1941) i escolars i de dibuixos, organitzats per l'Agrupació de Pessebristes. A l'església de la Misericòrdia, exposició de pessebres i diorames, organitzada per la mateixa agrupació (començà el 1962). En diverses esglésies i barris s'installen pessebres monumentals, i al claustre romànic de la Catedral des de 1974. Així mateix, pessebres vivents i Pastorets (text de Folch i Torres). Alguns carrers s'il·luminen especialment. Per Reis, cavalcada: els van a rebre amb fanalets. El dia 6 al vespre els Reis de la Calla fan cercavila pel barri fins a l'església, on es dona un petit obsequi als infants (des de 1986). L'any 1568 és documentat el «Cant de la Sibilla».

AM 32-49:1,25. AM 50-56:1,115. N9 8.1.82:39; 19.1.82:6; 5.2.82:17; 3.12.82:13; 17.12.82:21; 24.12.82:43; 31.12.82:30; 16.12.83:3,13,31-32,48; 23.12.83:18; 30.12.83:49. PR 87. AU 24.12.82:7,XXII; 31.12.82:33; 7.1.83:31.

Vilabella (Aca) El diumenge abans de Nadal al migdia es planta l'arbre de Nadal: es tracta del pi més gros que troba el jove. Un cop arrencat, celebren un esmorzar col·lectiu amb arengades i all (des de 1965 aprox.). El 1985 es van recuperar les representacions dels Pastorets (amb lletra de Folch i Torres), que s'havien interromput durant 25 anys. El dia 31 a la nit es va a sentir les dotze campanades a la plaça de l'Església amb força gresca (des del 1970 aprox.). Per Cap d'Any arriben un patge i uns missatgers reials que recullen les cartes dels nens. El 5 a la tarda vénen els Reis, amb

cavalcada i repartiment de caramels; la mainada els va a rebre amb fanalets. El dia 6 al matí, repartiment de les joguines casa per casa: aquest costum data de 1935. Avui dia els Reis ja no van a cavall i amb carros, sinó amb cotxes i tractors.

DT 12.1.82:10. IP 12.85.

Viladrau (Oso) Instal·lació d'un pessebre a la plaça. La nit de Nadal, sortint de la Missa del Gall, foguera a la plaça i repartiment de torrades amb allioli, coca, moscatell i xampany. Antigament, la llenya per fer el foc s'aconseguia prenent-la als veïns. El dia 5 de gener, cavalcada. Dies abans un patge reial passa a recollir les cartes dels nens.

AM 32-49:1,28-29. AM 50-56:1,62. EN 81-83. N9 5.1.82:24; 30.12.83:4. IP 10.86.

Vilafranca del Penedès (Ape) El 21 de desembre, sota les voltes de la plaça de la Constitució, *Fira del Gall*, dedicada a l'aviram. A primera hora els membres de l'Ajuntament es passegen per les parades i compren els exemplars més vistosos, que són regalats a les entitats benèfiques de la vila. La fira és citada des de la segona meitat del s. XIX, tot i que alguns fan remuntar el seu origen a finals del s. XII. Representacions de Pastorets (versió de Folch i Torres). Pessebre vivent (celebrat per primer cop el 1982) i instal·lació d'un de monumental en un lloc cèntric. Il·luminació especial en alguns carrers, cagatió a diversos barris i concursos de pessebres. Abans de Reis ve un patge o carter reial. El 5 de gener, cavalcada amb repartiment de joguines per tota la vila.

AR 80:36. CS 82-83,núm.32:15. FU 11.10.85:23; 13.12.85:11-13,29,39; 28.11.86:22,33; 5.12.86:43,45. GG 81-85:V,52. MO 17.12.82:35; 24.12.82:37; 16.12.83:37. 3V 10.12.82:22; 17.12.82:8,16; 24.12.82:29; 31.12.82:12,13, 22,24; 7.1.83:12-13; 9.12.83:22; 16.12.83:7,24; 23.12.83:30-32; 5.1.84:9.

Vilagrassa (Urg) Sortint de la Missa del Gall, torronada al voltant d'una foguera. Per Cap d'Any uns patges arriben per recollir les cartes dels nens. El dia 5, cavalcada dels Reis.

IP 3.86; 7.87.

Vilanant (Aem) Els nens de l'escola fan teatre. Per Cap d'Any, a vegades, costellada. S'havia fet cavalcada dels Reis.

IP 6.87.

Vilanova del Vallès (Vor) Representacions dels Pastorets. Per Cap d'Any, Festa del Cagatió. Per Reis, cavalcada.

IP 12.85.

Vilanova i la Geltrú (Gaf) El diumenge abans de Nadal, *Fira de Nadal* a la plaça de la Vila. Va començar una mica informalment, exposant-s'hi els treballs que els centres d'esplai havien fet. Des de 1983 es va institucionalitzar més i va prendre una durada d'alguns dies. La Unió Vilanova organitza a la Rambla rifes de galls d'indi. Pastorets (amb lletra de Folch i Torres). Per Sant Esteve i Cap d'Any la carassa del Moro Manani tira caramels al pati de l'Ajuntament. Exposició de diorames pessebrístics i també de figures. L'Associació de Comerciants convoca un concurs de pessebres.

l'humiliació extraordinària, pessebres monumentals en llocs centrals i pessebres vivents a càrrec de grups d'esplai infantils. Per Reis, cavalcada.

AV 4.1.80:21. CQ 82-84:Gaf. DV 8.1.82:15; 17.12.82:1; 24.12.82:5,15,27; 31.12.82:5; 9.12.83:17; 16.12.83:20; 23.12.83:19; 30.12.83:11; 5.1.84:17-18. EN 81-83. MO 17.12.82:35; 24.12.82:37; 16.12.83:37; 23.12.83:33. IP 5.87.

Vila-sacra (Aem) Representació dels Pastorets. Des de 1980, concurs infantil de pessebres organitzat per la Societat Recreativa i Cultural. Per Cap d'Any, sopar de germanor (des de 1980). Per Reis, cavalcada -que ve de Fortià (des de 1955 aprox.). Després de la cavalcada, sopar de germanor, gratuït per als participants i pagant una mòdica quantitat la resta d'assistents. Organitzat per la parròquia i gent del poble.

IP 11.86; 7.87.

Vila-sana (Pur) Concurs de pessebres. Després de la Missa del Gall la gent del poble es reuneix i fa una torronada. El jovent organitza la cavalcada dels Reis.

IP 6.87.

Vila-seca i Salou (Tar) Representació dels Pastorets, concurs de pessebres organitzat per la parròquia i cagatió. El darrer dia de l'any surt l'Home dels Nassos. Vénen els Reis.

DT 5.1.82:9; 27.12.83:12. IP 2.86.

Vilassar de Dalt (Mar) S'installa un pessebre monumental i diversos diorames al Museu Municipal. Representació dels Pastorets. Concert de Nadal a càrrec d'una coral local. Per Reis, cavalcada amb concurs de fanaltes. Concurs-exposició de canaricultura (des de 1974).

GG 81-85:VI,418. MR 24.12.82:2,19; 5.1.83:11; 5.1.84:9. IP 7.86.

Vilassar de Mar (Mar) El diumenge abans de Nadal el Centre Excursionista Vilassar installa un pessebre en algun indret de la comarca (es va començar a fer cap al 1973). Concurs i exposició de pessebres (des de 1973 aprox.). Després de la Missa del Gall, cantada de nada-

les amb torrons i vi a la plaça. Pessebre monumental davant l'església i representació dels Pastorets (text de Ramon Pàmies des de principi de segle).

MR 18.12.82:2; 21.12.82:15; 24.12.82:2,19; 31.12.82:2; 4.1.83:11,12; 16.12.83:6; 17.12.83:17; 24.12.83:11; 31.12.83:7. PE 21.12.86:79. IP 10.86.

Vilobí d'Onyar (Sel) La vigília de Nadal, cagatió a la Plaça Vella. Pessebre monumental als baixos de la rectoria. Per Reis, cavalcada.

PD 7.1.82:6-7; 8.1.82:15; 24.12.82:8; 29.12.82:8; 1-2.1.83:4. IP 11.86.

Vimbodí (Cba) Pastorets des de principis dels anys 70, primer a càrrec de la Joventut Unida Vimbodinenca i avui dia del grup de teatre Vent de Bosc. S'han anat representant els textos de tres autors: Folch i Torres, Millà i Pitarrà. La nit de Nadal, al voltant de l'església, pessebre vivent, començat el 1976. Des del 1970, concurs de fotografia, que s'ha fet d'àmbit estatal. També s'havien fet concursos de nades i de pessebres. Per Reis, cavalcada organitzada pels quintos, que reparteixen les joguines per tota la vila.

AV 21.12.79:28; 4.1.80:21. BERGADÀ 78:172. DT 24.1.82:13. EP 1.84:16-17. PR 79-84. IP 4.85.

Vinallop (Aj. de Tortosa, Beb) Pessebre vivent a l'interior del temple (des de 1984). Per Reis, cavalcada, amb repartiment de joguines a l'interior del temple (des de 1984).

IP 1.87.

Vinyols i els Arcs (Bca) A la Missa del Gall, adoració de l'Infant. Es feien músiques amb instruments populars: panderetes, guitarres, ferrets i rossinyols. La vigília dels Reis els infants anaven a rebre'ls amb picarols i campanes i durant tot el dia feien sonar caragols de mar.

PAGAROLAS 82:32-33. IP 2.87.

Xerta (Beb) A la sortida de la Missa del Gall era típic menjar fulles de berraina emmelades.

EI 13.1.83:7. IP 10.85.

A més de les celebracions nadalenques consignades, cal esmentar tot un seguit d'actes relacionats amb les festes de Nadal i no ressenyats en detall. Els sintetitzem a les llistes-resum que segueixen.

Més localitats en què hi ha *pessebres monumentals*

Nom de la població	Lloc on s'installa
Alcover	Prop de l'ermita de la Mare de Déu del Remei
Arenys de Munt	
Castellar del Vallès	
Cerdanyola del Vallès	
Fraga	Capella del Pilar de l'església de Sant Pere
Gandesa (1982)	Església
Gualba (1982)	
Llafranc (Palafugell)	

<i>Nom de la població</i>	<i>Lloc on s'instal·la</i>
Llimiana	Ermita de Sant Andreu
Mantleu	
Montmany-Figaró	Plaça
Montornès del Vallès	
Palamós	
Pineda de Mar	
Pobla de Claramunt, la	
Rocafort de Vallbona (Sant Martí de Riucorb)	
Sant Feliu de Guíxols	
Sant Feliu de Llobregat	Diversos
Sant Quintí de Mediona	
Sitges	
Vacarisses	Plaça Major i interior del temple
Vallclara	Plaça

NOTA: L'any que acompanya el nom d'alguna població indica des de quan s'instal·la el pessebre.

Més localitats en què hi ha *pessebres vivents*

<i>Nom de la població</i>	<i>Lloc de representació</i>
Agramunt	
Alcanar (1974)	
Almacelles	
Amer (1972)	
Arbeca	
Arboç, l'	
Avià	
Bagà	
Balaguer	
Banyeres del Penedès	
Bauma de Castellbell, la (Castellbell i el Vilar) (1972) ...	Plaça de l'Església
Benissanet	
Biosca (1980)	
Bisbal d'Empordà, la (1965) (2)	
Calafell	
Camarles	
Canovelles (1981)	
Canyelles	
Cassà de la Selva (1982)	
Castellar del Vallès (1)	
Castell d'Aro (1959)	
Castellfollit de la Roca (2)	
Castelló d'Empúries (2) [1974]	Nucli medieval
Collsuspina	
Corbera de Llobregat (1962)	Penya del Corb
Corçà (1980)	Escoles
Coromina, la (Cardona) (principis dels 80)	
Cruïlles (Cruïlles, Monells i Sant Sadurn de l'Heura) (1979) (2) [1985]	
Encamp	Horts de la Valireta
Engordany (les Escaldes-Engordany) (1955) (2) [principis dels 60]	

<i>Nom de la població</i>	<i>Lloc de representació</i>
Esparreguera	
Fontcoberta (1976)	
Granada, la	
Guardiola de Font-rubí (Font-rubí)	
Guixaró, el (Casserres)	
Gunyoles, les (1977) (Avinyonet del Penedès)	Dalt de la muntanya de la Serra
Linyola	
Llagostera	
Liança (1)	
Lliçà de Vall	Polisportiu
Llinars del Vallès	Collsabadell
Lloret de Mar	Camp obert a l'entrada de la vila pel cantó de Blanes
Madremanya	Església
Miravet (1975) (durant 10 anys no es va fer; recuperat el 1986)	
Montesquiu	
Mont-ras (1983)	
Mont-roig del Camp (1983)	
Òdena (1977)	
Oris	
Pals (2)	
Poal, el (1965*)	Església
Pobla de Claramunt, la (2)	
Pobla de Segur, la	Plaça de l'Arbre
Polinyà (1972)	
Ponts	
Prats de Rei, els (1971)	Carrers i racons de la vila
Quart (1977)	
Ribes de Freser	Costat de l'església
Riera de Gaià, la (1)	
Riudellots de la Selva (1979)	Hort i a l'interior de la rectoria
Roquetes [1983]	
Rupià (1974*)	
Sallent	Parador
Santa Eulàlia de Riuprimer	
Sant Carles de la Ràpita (2)	
Sant Celoni	Rectoria vella
Sant Cugat del Vallès	
Sant Esteve d'en Bas (la Vall d'en Bas)	
Sant Feliu de Llobregat (2)	
Sant Fruitós de Bages (1983)	
Sant Guim de la Plana (1983)	Tot el poble
Sant Hipòlit de Voltregà	
Sant Joan de les Abadesses (1984)	
Sant Joan de Vilatorrada	Carrer del Riu
Sant Jordi de Cercs (Cercs)	
Sant Julià de Vilatorrada	
Sant Martí de Liémena (1983)	
Sant Martí de Tous	Plaça de l'Església
Sant Miquel de Campmajor (2) [1977*]	
Santpedor (1976)	Barri antic
Sant Quirze del Vallès	
Seròs	
Sils (1982) (1)	

<i>Nom de la població</i>	<i>Lloc de representació</i>
Surroca (1984) (Ogassa)	
Tavertet	
Tona (1972)	Falda del castell
Torrefarrera (2)	
Torrelavit	
Tortosa	Claustre de la Catedral
Tossa de Mar (1976) (1)	
Ullastrell	
Ullastret	
Ulldecona	
Ulldemolins (1981)	
Valldoreix (Sant Cugat del Vallès) (2)	
Verdú (1)	
Verges	
Vielha (Vielha e Mijaran) (1)	
Vilabertran (1976)	Conjunt monumental de la població
Vilablareix (1977)	
Viladecans	
Viladecavalls (1983)	
Vilanova del Camí (1982)	
Vilaverd	
Vinyoles d'Orís (les Masies de Voltregà)	

NOTA: L'any que acompanya el nom d'alguna població indica quan es va iniciar. Entre claudàtors: any que es va perdre. 1: se celebra alguns anys. 2: perdut. * (darrera l'any): indica que aquest és aproximat.

Més localitats en què hi ha *concursos i exposicions de pessebres i diorames*

<i>Nom de la població</i>	
Albons (1981)	E P (a)
Alcover (C P 1978)	C P i E D
Ametlla de Mar, l'	E P
Amposta (1970*)	C P
Arbeca (1982)	C P (b)
Avià	C P (c)
Bagà	C P (c)
Balenyà (els Hostalets de Balenyà)	C P
Banyoles (C P 1975)	C P i C D
Belianes	C P
Bigues i Riells	C P
Calaf	C P
Cambrils (1955*)	C P
Canonja, la (Tarragona)	C P
Capellades	C P
Cassà de la Selva (1979)	C P
Castellar del Vallès (1943*)	C P
Castell d'Aro (1981)	C P i C D
Castellgallí (1980)	C P
Castellserà	C P
Collsuspina	C P
Colònia Güell (Santa Coloma de Cervelló)	C P

<i>Nom de la població</i>	
Coma-ruga	C P
Esparreguera	E P
Folgueroles	C P i E P
Fontcoberta (1983)	C P i E P
Gandesa	C P
Garriga, la	C P (b)
Gualba (2)	C P
Hostalets de Balenyà, els (1977)	C P
Linyola	C P
Lliçà de Vall (1983)	C P
Lloret de Mar	C P i C D
Matadepera (1984)	C P
Mieres (1976*)	C P
Mollerussa	C P
Montblanc (1980)	C P
Montseny	C P
Pals	C P
Pobla de Claramunt, la (1982)	C P (b)
Pobla de Lillet, la	C P
Ponts (1)	C P
Ribes de Freser	C P
Riudoms	C P
Roca del Vallès, la (1980)	C P
Roquetes	C P
Salt	C P i E P
Santa Coloma de Cervelló	C P
Sant Antoni de Calonge	C P
Santa Susanna (1980)	C P
Sant Boi de Llobregat (1)	C P i E P (d)
Sant Cugat Sesgarrigues	E P
Sant Joan Despí (1957*)	C P i E P
Sant Joan de Vilatorrada	C P i E P
Sant Jordi de Cercs (Cercs)	C P (c)
Sant Llorenç de Morunys (1980)	C P (c)
Sant Quirze de Besora	C P i E P
Sarrià de Ter (1978)	C P
Sils	C, P
Sitges	C P
Tona (1967)	C P
Torelló	C P (a)
Tossa de Mar	C P (b)
Ulldecona (1970)	C P
Vilada	C P

NOTA: L'any que acompanya el nom d'alguna població indica quan s'iniciaren. * (darrera l'any): indica que aquest és aproximat. **C**: concurs. **E**: exposició. **P**: pessebre. **D**: diorames. **1**: se celebra alguns anys. **2**: perdut. **a**: infantils. **b**: familiars. **c**: en miniatura. **d**: escolars.

Més localitats en què hi ha representacions de *Pastorets*

<i>Nom de la població</i>	<i>Text</i>
Abdera	
Aiguaviva	
Alcover	
Aleixar, l'	
Amer	Francesc d'Assís Picas
Ametlla del Vallès, l' (2) [1983]	
Anglès	
Arboç, l' (1)	
Argentona	
Artés	Josep M. Folch i Torres
Balaguer	
Balenyà (els Hostalets de Balenyà)	Francesc d'Assís Picas
Banyoles (1907)	
Barbens (1)	
Begur	
Bell-lloc d'Urgell (2)	Josep M. Folch i Torres
Bellpuig d'Urgell	
Bellver de Cerdanya	Josep M. Folch i Torres
Bigues i Riells (1)	Josep M. Folch i Torres
Bisbal d'Empordà, la	Josep M. Folch i Torres
Biure (1)	
Blanes	Pere Puig i Llensa
Borgonyà (Sant Vicenç de Torelló)	Josep M. Folch i Torres
Cabrianes (Sallent)	
Calaf	Josep M. Folch i Torres
Callús	Josep M. Folch i Torres
Cambrils	Ramon Pàmies i Assumpta González
Canet de Mar	
Capellades (1)	
Cardedeu	Josep M. Folch i Torres i Frederic Soler ("Serafi Pitarra") alternats cada any
Cassà de la Selva	
Castellar del Vallès	Mossèn Joan Abarcat [1962]; Josep C. Tàpias i Rafael Anglada
Castelló d'Empúries [1974]	
Cerdanyola del Vallès	Josep M. Folch i Torres
Ciutadilla	
Collbató	
Colònia Rosal (Berga)	
Constantí	
Corbera de Llobregat	Ramon Pàmies
Coromina, la (Cardona) [principis dels 80]	Josep M. Folch i Torres
Corró d'Avall (1973) (les Franqueses del Vallès)	Josep M. Folch i Torres
Esparreguera	
Espluga Calba, l' (1)	
Esponellà	
Esterrí d'Àneu	
Fatarella, la (finals del s. XIX)	
Folgueroles (1)	Josep M. Folch i Torres (1)
Gandesa [anys 50 o 60]	Josep M. Folch i Torres
Garriga, la	Josep M. Folch i Torres
Garrigàs	

<i>Nom de la població</i>	<i>Text</i>
Guimerà (1)	Josep M. Folch i Torres
Guissona	Lletra pròpia
Guixaró, el (Casserres)	
Jonquera, la	Francesc d'Assís Picas
Les	
Llagostera (1)	
Llançà (1)	
Lliçà d'Amunt (del 1965 al 1980* no es representaren) ..	Josep M. Folch i Torres amb un primer acte de Jaume Farriol
Lliçà de Vall	Josep M. Folch i Torres
Llinars del Vallès	Josep M. Folch i Torres
Lloret de Mar	Francesc d'Assís Picas
Malgrat de Mar	Lluís Millà
Manlleu	Josep M. Folch i Torres
Martorelles	Josep M. Folch i Torres
Masos de Pals, els (1981) (Pals)	
Matadepera	Josep M. Folch i Torres
Miralcamp (1)	Josep C. Tàpias i Rafael Anglada
Moja (Olèrdola)	
Mollerussa	
Molsosa, la (2)	
Montblanc (1940)	Josep M. Folch i Torres
Montmajor	Josep M. Folch i Torres
Mont-roig del Camp (recuperats el 1984)	Josep M. Folch i Torres
Montserrat (recuperats el 1982 després de 4 o 5 anys de no fer-ne)	Josep M. Folch i Torres (versió actualitzada)
Morell, el (1)	
Navarcles (1980)	Josep M. Folch i Torres
Navata (1)	
Ogern (Bassella)	Josep M. Folch i Torres
Olost	Josep M. Folch i Torres
Omells de Na Gaia, els	
Palamós	Josep M. Folch i Torres
Palau de Plegamans	Josep C. Tàpias i Rafael Anglada
Pals	
Parets del Vallès	Josep M. Folch i Torres
Pineda de Mar	
Planes d'Hostoles, les	
Pobla de Lillet, la	Variable
Pobla de Segur, la (1)	
Ponts	
Prats de Lluçanès (recuperats el 1981 després de 6 anys de no fer-ne)	Francesc Gay (text adaptat) o Ramon Pàmies
Preses, les	
Ribes de Freser	Josep M. Folch i Torres
Riudellots de la Selva	
Riudoms	Josep M. Folch i Torres
Roca del Vallès, la	Josep M. de Sagarra
Rocafort (el Pont de Vilomara i Rocafort)	
Roda de Berà (1)	
Sallent	
Salt (abans de 1932)	
Santa Cristina d'Aro	

<i>Nom de la població</i>	<i>Text</i>
Santa Eugènia de Berga	Francesc d'Assís Picas
Santa Eulàlia de Ronçana (1940*)	Josep M. Folch i Torres
Santa Margarida de Montbui	Josep C. Tàpias i Rafael Anglada
Sant Andreu de la Barca	
Sant Boi de Llobregat	
Sant Celoni	Josep M. Folch i Torres
Sant Esteve (Balsareny)	Josep M. Folch i Torres
Sant Esteve d'en Bas (la Vall d'en Bas)	
Sant Esteve de Palautordera	Ramon Pàmies
Sant Esteve Sesrovires	
Sant Feliu de Guíxols	Ramon Pàmies
Sant Feliu de Llobregat	Josep M. Folch i Torres
Sant Feliu Sasserra	Josep M. Folch i Torres
Sant Guim de Freixenet	
Sant Hilari Sacalm	
Sant Jaume de Llierca	
Sant Joan de les Abadesses	Adaptació de textos diversos
Sant Joan Despí	
Sant Joan de Vilatorrada	Josep M. Folch i Torres
Sant Julià de Ramis	
Sant Llorenç de Morunys (anys 40)	Ramon Pàmies
Sant Martí de Tous (1)	
Sant Martí Sescorts (Santa Maria de Corcó)	Mossèn Joan Vilasís
Sant Miquel de Campmajor (2) [1977*]	
Santpedor	Ramon Pàmies
Sant Pere Sacarrera (Mediona)	
Sant Quirze de Besora	Frederic Soler ("Serafí Pitarra")
Sant Quirze del Vallès (1983)	
Sant Vicenç de Castellet	Josep M. Folch i Torres
Sant Vicenç dels Horts	Josep M. Folch i Torres o Ramon Pàmies
Sant Vicenç de Torelló	Joaquim Albanell
Sarrià de Dalt (Sarrià de Ter)	
Sarrià de Ter	
Secuïta, la	
Sentmenat	Josep M. Folch i Torres
Sitges	
Súria (s. XVIII, amb continuïtat des de 1926)	Josep M. Folch i Torres
Talladell, el (Tàrraga) (2) [anys 40]	
Térmens (recuperats el 1982)	Josep M. Folch i Torres
Tordera	
Torelló	Josep M. Folch i Torres
Torrelles de Foix	
Torrelles de Llobregat	
Tossa de Mar (1)	
Ulldecona (1981)	Josep M. Folch i Torres
Valls de Torroella (Sant Mateu de Bages) (1981: any de recuperació)	
Verdú	
Verges	Josep M. Folch i Torres
Vidreres	
Viladecans	Josep M. Folch i Torres o mossèn Tubau
Vilajuïga	
Vilalba Sasserra	Josep M. Folch i Torres

<i>Nom de la població</i>	<i>Text</i>
Vilanova de Bellpuig	
Vila-seca (Sant Vicenç de Torelló)	Francesc d'Assís Picas
Vilosell, el	

NOTA: L'any entre parèntesis que acompanya el nom d'alguna població indica quan s'iniciaren. L'any entre claudàtors indica l'any que es perderen. 1: se celebren alguns anys. 2: perduts. * (darrera l'any): indica que aquest és aproximat.

Més localitats en què hi ha concerts

<i>Nom de la població</i>	<i>Dia</i>	<i>Grup</i>
Agramunt		
Andorra la Vella	G-1	Orfeo d'Andorra
Arbeca (1973)	G-6	Coral L'Harmonia
Breda	G-1	
Can Prat (Puig-reig)		
Capellades	D-26	
Fontcoberta	un dg.	Cor infantil
Linyola	G-6	
Múnia, la (Castellví de la Marca)		
Ordis		Coral local
Ponts		Coral local
Puig-reig	D-26	(Variable)
Sant Antoni de Calonge (Calonge) (1985)		Arrels Noves amb l'Orquestra de Cambra de Girona
Sant Feliu de Guíxols	D-26	
Sant Quirze del Vallès (1977)		
Ulldecona		
Vidreres (1981)		

NOTA: L'any que acompanya el nom d'alguna població indica quan es van iniciar els concerts.

25

Barcelona (Bar) *Travessia del port nedant.*

DS 26.9.84:19. PB 80:10-11.

Benifallet (Beb) *Festa dels Quintos.*

GG 81-85:XIII.250. IP 1.87.

Sant Feliu de Guíxols (Bem) **Aplec de la muntanya del Montclar.* Es perdé cap al 1982.

ANCORA 28.12.78. IP 7.86.

Sarral (Cba) **Aplec a l'ermita de Sant Bartomeu.* L'ermita es va enrunar cap al 1929.

MORELL 75:92. IP 3.85.

Diumenge després del 25

Coaner (Aj. de Sant Mateu de Bages, Bag) **Aplec al santuari de la Mare de Déu.*

DC 64:122. IP 10.85.

Montblanc (Cba) *Festa de la Sagrada Família.* Organitzada per l'Associació de la Visita Domiciliària, fundada el 1913.

PR 52; 75.

Dimarts després del 25

Caldes de Boí (Aj. de Barruera, Ari) **Aplec al santuari de la Mare de Déu de Caldes.*

GINESTA 74:28.

26

Araós (Aj. d'Alins, Pso) *Festa d'Hivern.*

CD 86b.

Avinyonet de Puigventós (Aem) *Aplec a l'ermita de Santa Eugènia.* Recuperat a principis dels 80 gràcies al Patronat del poble. Després de les sardanes es juga a la quina al poble.

EM 6.1.82:11. EN 84-85 FE 85:21. IP 7.87.

Belianes (Urg) **Festa de Sant Esteve*. Era una festa votada. Hi havia hagut una Confraria de Sant Esteve.
IP 8.87.

Bellvei (Bpe) *Festa de la Tercera Edat*. Cercavila, missa cantada i Ball de Bastons. Se celebra cada 5 anys, els acabats en 2 o en 7.
3V 24.12.82:9. IP 2.86.

Bisbal d'Empordà, la (Bem) *Fira - mercat dels Encants*. Organitzada des de 1978 per l'agrupament escolta Les Gavarres. Tothom hi pot portar a vendre qualsevol mena d'objecte vell o antic. Havia tingut lloc la Cursa Popular de les Voltes: gairebé es corrien 10 km per un circuit urbà. Es feia des de 1979.
PD 22.12.82:9; 23.12.82:10;16; 29.12.83:9; 30.12.83:28. IP 8.86.

Canet de Mar (Mar) *Marxa popular de Sant Esteve*. Organitzada des de 1980 pel Club d'Atletisme Canet.
MR 24.12.82:2.

Cistella (Aem) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Vida*.
EN 84-85. IP 6.87.

Gaià (Bag) *Festa major de l'església de Sant Esteve de Vila-ramó*. Actualment només s'hi celebra una missa. Fins a mitjans dels 80 algú hi portava coca i xampany i convidava els veïns.
IP 12.86.

Garriga, la (Vor) *Festa de Sant Esteve*. Ofici concelebrat amb tots els capellans fills de la Garriga. Acaba amb el cant dels goigs del sant, patró de la localitat. La Coral Ariadna fa una actuació.
IP 11.86.

Guil de Cerdanya (Bce) *Festa petita de Sant Esteve*. Sant Esteve és el patró del poble.
EN 81-83. FE 85:41. GG 81-85:XV,321,430. IP 12.86.

Guingueta i Jou, la (Pso) **Festa major vella*. Es va perdre el 1986.
CD 86b. IP 6.87.

Igualada (Ano) *Cursa ciclista del Gall Dindi*. Va començar el 1979. Porta aquest nom perquè al final es rifa un gall dindi.
IG 29.12.84:7.

Llagostera (Gir) *Cursa popular*. Començà el 1980. En acabar, s'obsequia amb un entrepà cada participant.
PD 25.12.83:23. IP 9.86; 4.87.

Llanars (Rip) *Festa petita de Sant Esteve*. Concert i ball de gala. Sant Esteve és el patró del poble. Anys en-rera hi havia hagut la Germandat de Sant Esteve.
FE 85:64. N9 23.12.83:48. IP 11.86.

Maella (Tal) **Festa de Sant Esteve*.
GG 81-85:XI,266,365. IP 1.87.

Malgrat de Mar (Mar) *Festa de Sant Esteve*. Des de 1979, marxa en bicicleta organitzada per Esquerra Republicana de Catalunya.
PD 18.12.82:14. IP 6.87.

Margalef (Pri) *Festa de l'Ofrera*. Durant la missa de Sant Esteve es presenten pastissos i unes altres llamina-dures que després se subhasten. Els beneficis són per a l'església. Data de 1890 aprox.
IP 2.85.

Ordal (Aj. de Subirats, Ape) *Festa major d'Hivern, de Sant Esteve*. Teatre.
IP 3.86.

Prullans (Bce) *Festa petita de Sant Esteve*. Missa i ball en el transcurs del qual es reparteix coca.
IP 12.86.

Pujol de Planès, el (Aj. de Montmajor, Ber) *Festa de Sant Esteve*. Sant Esteve és el patró del lloc.
IP 2.87.

Queixans (Aj. de Fontanals de Cerdanya, Bce) *Festa major petita*. La celebren juntament amb el veïnat de les Pereres.
FE 85:41. IP 12.86.

Roses (Aem) *Festa del Pedal*. Anada i tornada de la plaça de Catalunya fins a Santa Margarida.
PD 25-26.12.82:2. IP 9.86.

Sant Esteve (Aj. de Balsareny, Bag) *Festa major de Sant Esteve*. Hi és tradicional un concert de cançons de Nadal (des de 1969 aprox.).
R7 24.12.82:11. IP 12.86.

Sant Esteve de la Sarga (Pju) *Festa major de Sant Esteve*.
IP 11.85; 6.87.

Sant Esteve de Llitera (Lli) *Festa de Sant Esteve*.
GG 81-85:XII,476. IP 4.87.

Sant Esteve de Palautordera (Vor) *Festa major d'Hivern, de Sant Esteve*.
EN 81-83. IP 11.86.

Sant Esteve Sesrovires (Bll) *Festa major d'Hivern, de Sant Esteve*. Cinema i concurs de dibuix o literari.
EN 81-83. IP 9.86.

Sant Miquel de Fluvià (Aem) **Aplec a l'ermita de Sant Sebastià*. Es va perdre cap al 1970.
DC 64:385. IP 16.87.

Sarrià de Ter (Gir) *Arrossada popular*. Va començar el 1981, organitzada per la Comissió de Festes de Sarrià de Ter.
FE 85:59. PD 5.4.83:5. IP 10.86.

Serra de Daró (Bem) **Rally" incògnita*. Recorregut d'uns 20 km. S'havia deixat de fer el 1978 i es recuperà a partir de 1985.
IP 8.86.

Sisquer (Aj. de Guixers, Sol) *Festa de Sant Esteve*. En sortir de missa, torronada, coca i moscatell.
SL 87. IP 3.87.

Sitges (Gaf) *Aplec al santuari de la Mare de Déu del Vinyet*.

EN 84-85.

Torredembarra (Tar) *Diada de la Bicicleta*. Marxa ciclista, organitzada per l'Associació de Pares d'Alumnes. Els participants són obsequiats amb coca, xocolata i xampany.

DT 22.12.83:13. IP 4.86.

Tortellà (Gax) **Festa de la Societat de Socors Mutus*. Fins a principi de segle s'acabava amb el Ball de la Tuta.

ARNAU 80a:417-419.

Ullastrell (Voc) *Jornada Esportiva de Sant Silvestre*. Cursa popular.

IP 10.86.

Viacamp (Bri) *Festa de Sant Esteve*. Sant Esteve és el patró del poble.

IP 4.87.

Vilacolum (Aj. de Torroella de Fluvià, Aem) **Festa major de Sant Esteve*. Va desaparèixer en crear-se la festa conjunta de tot el municipi -l'últim diumenge d'agost- a principis dels 80.

IP 6.87.

27

Betesca (Aj. d'Areny de Noguera, Ari) **Festa major*.

GG 81-85:XII,475. IP 7.87.

Guissona (Sga) **Fira de Mossos*.

AM 50-56:I,252; III,581. BOSCH 28:162-163. IP 11.85.

Marçà (Pri) *Festa major d'Hivern, de la Mare de Déu de les Malalties*. Organitzada pel grup de joves Festa 27.

ASENS 81:173. EN 81-83.

Torre de Claramunt, la (Ano) **Festa major*.

GG 81-85:IV,478. IP 1.87.

28

Agullana (Aem) *Festa de la Llufa*. Es penja un ninot dalt del campanar, que és cremat al vespre, i àpat per a la mainada. Començà el 1975.

IP 10.86.

Aleixar, l' (Bca) *Festa dels Innocents*. La vigília, els quintos es passegen per la vila fent gresca. Cadascun d'ells porta un corn marí, que es conserva a cada casa; el fan sonar i van recaptant els queviures i els diners que els veïns els donen. El dia de la festa fan un gran dinar amb tot el que han recollit. Un dissabte pròxim organitzen un ball. També s'encarreguen d'anar a buscar l'arbre de Nadal, guarnir-lo i plantar-lo a la plaça.

ANGLÈS 85:82-84. IP 11.85; 2.87.

Almenar (Sgr) *Festa dels Quintos o dels Sants Innocents*. La vigília al vespre, missa amb l'assistència dels

quintos. Durant la nit es fan bromes i maleses. De matinalada paren els cotxes i camions que passen per la carretera i els fan pagar peatge. Al matí passen per les cases a recaptar diners. A les 11, cercavila amb orquestra; a l'hora de dinar inviten el rector.

IP 9.86.

Ascó (Reb) *Festa dels Quintos*. La vigília al vespre els quintos s'aposten a les entrades i sortides del poble i fan pagar la voluntat a tots els que passen. Durant la nit fan tota mena de bromes.

CQ 82-84:Reb. IP 1.87.

Bellmunt del Priorat (Pri) *Festa major dels Sants Innocents*. Dura uns 3 dies, el darrer dels quals -30 de desembre- se serveix a tots els assistents la "badejada": dinar consistent en bacallà fregit i mongetes a la cassola. L'estiu de 1980 es van construir quatre ninots que representen animals imaginaris i surten a les festes.

ASENS 81:58,61-62. CQ 82-84:Pri. EN 81-83. IP 2.87.

Benissanet (Reb) *Festa dels Sants Innocents*. Organitzen la festa els quintos i les "quintes". Antigament escollien entre ells el Rei de les Taronges, que feia com de cap. Havien organitzat, abans, un àpat col·lectiu.

AM 50-56:I,242. BLADÉ 82:44-45. IP 8.85.

Capafonts (Bca) *Festa dels Sants Innocents*. Antigament els fadrins havien fet el seu ajuntament; feien una capta pel poble i organitzaven un sopar al qual convidaven totes les noies (costum viu fins als anys 40). Les noies anaven a beneir pomes a l'església i a la tarda ballaven jotes amb les pomes a la mà.

IP 2.87; 3.87.

Castellvell del Camp (Bca) *Festa major d'Hivern o de la Banyà*. Fins als anys 30 el jovent feia pagar la "banya" -penyora en metàl·lic- a tothom qui volia entrar al poble. Per aquest motiu a Reus es deia: «Al poble de Castellvell / tots són petits i dolents, / que ens fan pagar la banya / el dia dels Innocents.» La festa es recuperà el 1984, i també aquest costum. Al vespre, àpat col·lectiu. Hi participa molta gent de Reus. Fins a començament de segle, Ball de Coques: les parelles dansaven amb una coca a la mà.

AM 50-56:I,249-150. GG 81-85:VII,208. IP 2.87; 3.87.

Coldejou (Bca) **Festa dels Sants Innocents*. Els fadrins es posaven a les sortides del poble i feien pagar tothom qui volia sortir-ne. Amb els diners que recollien feien una menjada.

IP 10.85; 2.87.

Duesaigües (Bca) **Festa dels Sants Innocents*. Els fadrins simulaven que feien una missa.

IP 2.87.

Febró, la (Bca) *Festa dels Sants Innocents*. Els fadrins feien una capta. També, pagant-los certa quantitat, transportaven en cadira la persona que ho volgués fins al lloc desitjat.

IP 2.87.

Gósol (Ber) *Festa dels Sants Innocents*. S'havia fet una Missa dels Sants Innocents en to burlesc. Actualment en resta un vague record.

AM 32-49:1,47. AM 50-56:1,236. IP 2.87.

Guiamets, els (Pri) *Festa major d'Hivern, dels Sants Innocents*. La fan els joves, que s'organitzen en una mena de confraria presidida pels majorals. La vigília de la festa aquests fan una capta d'aliments per les cases del poble. Els majorals porten com a insígnia la "vara" i el "varó" –dues creus de canya amb unes taronges als extrems. Al matí, esmorzar col·lectiu al voltant d'una gran foguera. Es balla el Ball de Coques i se subhasten els donatius del dia anterior. S'ha revitalitzat des de 1983.

ASENS 81:162. CQ 82-84:Pri. EN 81-83. IP 2.87.

Gunyoles, les (Aj.) d'Avinyonet del Penedès, Ape) **Festa dels Sants Innocents*. Els administradors de la Confraria de Sant Isidre passaven de casa en casa oferint garlandes beneïdes i hi feien una creu de canya a la porta principal.

SADURNÍ 82:58.

Manresa (Bag) *Festa de la Innocentada*. Des del 1957, representació en un teatre local d'una obra d'humor satírica que fa referència a fets esdevinguts durant l'any a la ciutat. La data de celebració no és del tot fixa. *Festa de la Llufa*, organitzada per Rialles, amb sorpreses i bromes.

CC 16.12.79:21. R7 2.1.82:XXII; 12.11.82:3; 23.12.82:18; 31.2.82:1; 1.12.83:11; 6.12.83:23; 22.12.83:19.

Móra d'Ebre (Reb) *Festa dels Sants Innocents*. S'ha perdut el costum de fer sortir el Batlle de les Taronges, escollit entre el jovent, que feia com de cap de tota la festa. Actualment, foguera, cercavila i ball. Amb els diners recollits s'organitza un àpat per als quintos i les "quintes" de l'any.

AM 32-49:1,50-51,64. AM 58:151. CS 82-83,núm.32:15. IP 8.85.

Oliana (Aur) **Festa dels Sants Innocents*. Els joves havien simulat una missa en to burlesc i humorístic. Fins al 1936 aprox., elecció d'un alcalde infantil, que aquest dia podia manar.

AM 32-49:1,48. IP 6.87.

Olot (Gax) *Festa dels Sants Innocents*. Xerrada humorística.

OL 23.12.82:7.

Peramea (Aj.) de Baix Pallars, Pso) *Festa major*.

CD 86b. IP 6.87.

Prades (Bca) **Festa dels Sants Innocents*. Els fadrins feien pagar impostos als que anaven pel carrer. Fins a principi de segle els nens es vestien de reis, amb corona de paper i una canya com a ceptre, i feien una capta de "guilandos" (fruits secs).

IP 2.87.

Riudecols (Bca) **Festa dels Sants Innocents*. Fins entrat el s. xx la Confraria dels Fadrins organitzava bata-

lles de farina. També es feia una capta per les cases del poble per tal de fer una menjada.

IP 10.85.

Sant Feliu de Codines (Vor) *Aplec a la capella de Sant Tomàs*. Recuperat el 1986 pel Centre Excursionista de Sant Feliu.

JULIANO 80:63,69,92. IP 12.85; 11.86.

Terrassa (Voc) *Festa de la Llufa a la Plaça Vella*. Comença amb una cercavila, organitzada per Rialles. Els infants intenten enganxar llufes de paper als vianants.

DI 28.12.83:11; 28.12.84:12. PD 28.12.82:4. IP 6.87.

Vinyols i els Arcs (Bca) **Festa dels Sants Innocents*. Els fadrins es constituïen en ajuntament i feien pagar als que passaven pel carrer. Els que s'hi negaven eren posats en remull a la font o abeurador.

IP 2.87.

29

Ainet de Cardós (Aj.) de Vall de Cardós, Pso) *Festa major vella, de Santa Eugènia*. Santa Eugènia és la patrona del poble.

CD 86b. IP 6.87.

Saga (Aj.) de Ger, Bce) *Festa de Santa Eugènia*.

GG 81-85:XV,325. IP 6.86.

Santa Eugènia (Aj.) de Bellver de Cerdanya, Bce) *Festa de Santa Eugènia*.

IP 9.86.

30

Centelles (Oso) *Festa del Pi, Festa major d'Hivern de Santa Coloma*. Ben de matí, missa amb assistència dels galejadors (trabucaires). Tot seguit van al bosc a tallar el pi que ja triaren per Sant Esteve: ha de ser un pi amb la brancada rodona i frondosa. Abans de tallarlo, botifarrada. Quan el pi cau, descàrrega de trets. Transport del pi dret dalt del carro fins al poble. A l'arribada, cap al migdia, descàrregues dels galejadors al voltant de l'arbre. Es balla la Dansa del Pi –fan girar el pi amb un galeador muntat a sobre. Es guarneix l'arbre amb ramells de pomes, neules i figures de paper. A continuació és introduït a l'església i penjat de cap per avall damunt l'altar, mentre es canta l'himne a Santa Coloma, i hi resta fins al dia dels Reis, en què es reparteixen les pomes i les branques entre el poble. El responsable de l'organització de la festa és el capità, que és el galeador que fa més anys que hi participa. L'endemà, cercavila amb els gegants i cap-grossos. La primera documentació d'aquesta festa és del s. xviii i sembla que va ser instituïda pel Gremi de Flequers de la vila.

AM 32-49:1,67. AM 50-56:1,210,254-255,261-262,428-429. AM 58:150-152. AR 80:32-34. AU 24.12.82:III; 31.12.82:1,47. CC 30.12.79:9. CS 82a. CS 82b. DB 30.12.66; 6.1.72:14-15; 31.12.75. DN 5.1.63. EN 81-83. FA 76:5. FA 79:204-215,250. FONT 86:50-52. GG 81-85:1,86,88,full de correc. MO 31.12.82:45; 30.12.83:37; 6.1.84:37. N9 29.12.78:16-17; 28.12.79:29-31; 2.1.81:

52; 5.1.82:3; 8.1.82:5; 21.5.82:23; 30.12.83:11,49; 24.12.82:8,10; 28.12.82: 6,23-24; 31.12.82:41; 4.1.83:5; 7.1.83:23; 23.12.83:48. PE 30.12.79:36. PI 83. PRAT 79:73-76,94,139. ROURICH 75. ROVIRA 81. SZ 82:260-261. TE 31.12.64:4. TELE-ESTEL 9.1.70. VA 9.1.77.

Vila-seca (Aj. de Sant Vicenç de Torelló, Oso) *Festa major d'Hivern, de la Sagrada Família*. Cucanya i xocolatada en sortir de l'església.

IP 3.86.

31

Albesa (Nog) **Festa de Final d'Any*. La canalla voltava pel poble amb torxes cantant i recollint fruita i diners. Es va celebrar fins a principis dels 60.

PORTAL 12.83:6,13. IP 10.85.

Bonansa (Ari) **Festa de Santa Coloma*. La santa és la patrona del poble. Missa amb cant dels goigs i, al vespre, ball.

IP 6.86.

Cornellana (Aj. de la Vansa i Fórnsols, Aur) *Festa de Cap d'Any*. A la tarda els infants feien un captiri de queviures de casa en casa tot cantant una cançó anomenada «El ninou». Al vespre, àpat comunitari. L'endemà, sessió de ball, en la qual es feia el Ball dels Clafolls, que s'anomenava així perquè per terra s'havien escampat moltes clofelles de nous que produïen una forta remor en ser trepitjades. Es ballà fins al 1960 aprox.

AM 32-49:1,72. AM 50-56:1,331-332. CAÑADA 75:8-9. IP 6.87.

Durro (Aj. de Barruera, Ari) *Festa de Cap d'Any*. A la nit s'organitzen una sèrie de casaments de broma: es fa un sopar de germanor –sobretot de jovent– a la fonda del poble i els noms de tots els assistents s'escriuen en uns paperets que es fiquen dins de dues bosses, una per cada sexe; tot seguit es van traient parelles a l'atzar, que van quedant d'aquesta manera "casades".

AM 32-49:1,74-76. AM 50-56:1,333,334. AR 80:34. CS 82-83,núm.32:15. IP 5.87.

Ger (Bce) *Festa petita, de Santa Coloma*.

EN 81-83. FE 85:41. IP 6.86.

Llessui (Aj. de Sort, Pso) *Festa de Cap d'Any*. A les pistes, els esquiadors baixen amb torxes enceses. Quan arriben a baix, prenen vi calent.

MA 31.12.83:16.

Marata (Aj. de les Franqueses del Vallès, Vor) *Festa major d'Hivern de Santa Coloma*. Ball de l'Espolsada.

AM 58:152. CS 82-83,núm.32:15. IP 11.86.

Oliola (Nog) *Aplec a l'ermita de Sant Silvestre de Serra Alta*. L'ermita és romànica.

EN 84-85.

Santa Coloma de Cervelló (Bll) *Festa major d'Hivern*.

CQ 82-84:Bll. EN 81-83. GG 81-85:VIII:511. MO 3.12.82:36; 31.12.82:45; 30.12.83:37. IP 5.87.

Santa Coloma de Gramenet (Bar) *Festa major d'Hivern, de Santa Coloma*.

EN 81-83. GRAMA 11.75:23; 9.78:23; 22.12.79:36,49. MO 3.12.82:36; 31.12.82:45; 30.12.83:37. PB 87:13. IP 3.86.

Santa Coloma de Queralt (Cba) *Festa major d'Hivern, de Santa Coloma*. Al ball del vespre, Ball de Quinots, que reparteixen xampany a tots els assistents.

DT 5.1.83:9. EN 81-83. MO 3.12.82:36; 31.12.82:45; 30.12.83:37. IP 3.87.

Sarroca de Bellera (Pju) **Festa de Sant Silvestre*.

EN 81-83. IP 6.87.

Surri (Aj. de Vall de Cardós, Pso) *Festa de Santa Coloma*.

CD 86b.

Tavertet (Oso) **Aplec a l'ermita de Sant Corneli*.

IP 3.79; 10.86.

Torre de Fontaubella, la (Pri) *Festa major d'Hivern, de Sant Silvestre*. Campionat de botifarra. Dura 3 dies. El darrer s'anomena "dia dels dropos" perquè tothom dorm.

DT 7.1.83:10. IP 2.87.

Tercer diumenge

Bisbal d'Empordà, la (Bem) *Fira Dolça a la Plaça Major i a la Volta de la Mel*. Organitzada pel grup Rialles des de 1982. La participació és oberta a tothom –especialment, infants– qui es porti els productes dolços elaborats artesanalment. La venda o l'intercanvi es combinen amb l'ensenyament pràctic de l'elaboració de pastissos.

PD 17.12.82:12; 15.12.83:11.

Cerdanyola del Vallès (Voc) *Festa dels Avis*. Organitzada per l'Associació de Veïns.

DS 17.12.83:24.

Sabadell (Voc) *Festa d'Homenatge als Avis del barri de Torre-romeu*. Esmorzar de xocolata amb xurros i concursos de poesia i cant flamenc. A la tarda, festival flamenc.

DS 18.12.84:8.

Salou (Aj. de Vila-seca i Salou, Tar) *Homenatge als Homes de la Mar*. Concurs de pesca de calamarsos (començat cap a 1975).

DT 28.12.82:11; 17.12.83:9; 24.12.83:15. IP 12.85; 2.87.

Dia variable dins del desembre

Barcelona (Bar) *Fira de Minerals i Fòssils*. Organitzada pel Grup Mineralògic Català al Centre Cívic de Sants.

IP 7.87.

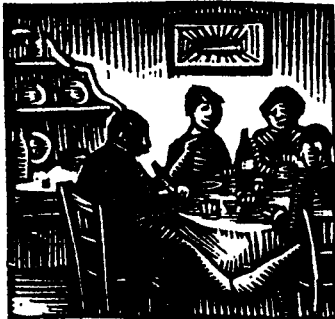
Llerona (Aj. de les Franqueses del Vallès, Vor) *Mostra de Cuina*. Organitzada pel Casal de Llerona des de 1981, consisteix en l'exposició i la degustació de menjars, begudes i postres.

PG 10.11.83:6; 15.12.83:20; 22.12.83:21; 5.1.84:19.

Puig-reig (Ber) *Festa dels Quintos*. Al vespre, ball, proclamació de la pubilla i sorteig d'una panera.
R7 8.12.83:23. IP 2.87.

Tarragona (Tar) *Travessada del port nedant*. Iniciada el 1925 aprox., és organitzada pel Club Nàutic.
DT 29.9.83:7. IP 6.87.

Vilanova del Camí (Ano) *Cursa del Gall Dindi*. Cursa de bicicletes organitzada per la Penya Ciclista de Vilanova del Camí. El premi és un gall dindi i té lloc un diumenge.
IP 1.87.

1

Banyoles (Pes) Festa de Cap d'Any. Processó del Nen Jesús, amb el trullat fins a la Plaça Major de la imatge de Jesús infant i els presents que els nens ofereixen per tal que se subhastin a favor dels infants necessitats de la comarca.

EN 81-83. PD 7.1.82;9; 6.1.83;2. IP 4.87.

Barcelona (Bar) *Fira del Vidre. Ja se'n té notícia des del s. xv. Se celebrava prop del mercat del Born.

AM 29-30:1,21-22. AM 32-49:1,78-80. AM 50-56:1,326,329,349-350. CABALLÉ s.d.a:8. DN 15.2.75. PB 80:10-11.

Estopanyà (Bri) *Festa major.

GG 81-85:XII,475. IP 4.87.

Pla de Rubió, el (Aj. de Rubió, Ano) Festa major.

IG 31.12.83:19. MARTÍ 69:184,231. VT 65:6. IP 1.87.

Pobleta de Bellveí, la (Aj. de la Torre de Cabdella, Pju) *Fira de bestiar ovi. S'aprofitava per contractar mossos i pastors.

RA 3.83:12.

Ponts (Nog) *Fira de Cap d'Any.

RECULL 84:8-9.

Portellada, la (Mat) Festa de l'Oferta. Subhasta de pastes, licors, etc., que prèviament han donat els veïns. La recaptació és per a l'església.

IP 6.86.

Secuïta, la (Tar) *Festes d'Hivern, del Nom de Jesús. Es va perdre cap al 1980.

CORTIELLA 82a:42. DT 28.9.82:13. EN 81-83. GG 81-85:VII,131,401. IP 1.87.

Siurana (Aem) Festa petita de Santa Coloma. Era celebrada també la vigília com a festa major. Més tard va quedar reduïda a aquest dia.

EN 81-83. FE 85:28. IP 9.86; 6.87.

Torn, el (Aj. de Sant Ferriol, Gax) Aplec de Ninou al santuari de la Mare de Déu del Collell. A l'ofertori de la

missa, sovint presidida pel bisbe de Girona, són presents a la Verge els infants petits de les poblacions veïnes. Dinar de germanor. És típica d'aquesta diada la venda de torrons.

AM 50-56:1,349-350. CONSTANS 54:59. CQ 81-84:Gax. EN 84-85. FE 85:48. GG 81-85:III,400. PD 31.12.83:2. PI 81:39. PLA 57:314. SO 12.80:44. IP 9.86.

Vilablareix (Gir) *Aplec de les Núvies a l'ermita de Sant Roc. Segons la tradició, totes les donzelles que assistien a l'aplec es casaven abans d'un any. Es perdé abans de 1936.

GG 81-85:III,96. PLA 57:200. SI 25.11.76; 10.3.77. IP 4.87.

3

Pont d'Armentera, el (Aca) Festa del Sant Crist. Processó del Pa Beneit. Es porten les coques al temple, on són beneïdes durant l'ofici. Al vespre, processó amb la imatge del Sant Crist pels carrers del poble. Celebrada des del 1809, en què el poble es va escapar de la invasió francesa gràcies al fet que els invasors van confondre uns teixits posats a assecat al sol amb un poderós exèrcit. Aquest fet es considerarà degut a la intervenció del Sant Crist. Actes festius durant 2 dies.

AMIGS DELS GOIGS 2.78:1. DC 64:309. DT 30.12.83:12. EN 81-83. GG 81-85:VII,394,401. IP 10.85.

4

Vallbona de les Monges (Urg) *Festa votiva a la Mare de Déu del Claustre. S'havia començat el 1879.

BLASI 33:152. IP 6.87.

Dissabte abans del 6

Sant Jordi de Cercs (Aj. de Cercs, Ber) Matança del porc. Celebrada el dissabte abans de Reis i àpat comunitari, amb botifarres i més productes del porc, el diumenge següent al dia 6.

VL 85:200. IP 2.87.

6

Ainet de Besan (Aj. d'Alins, Pso) *Festa d'Hivern.*

CD 86b. IP 6.87.

Batea (Tal) *Festa major d'Hivern, Fires.* Els actes duren una setmana.

GG 81-85:XI,254. IP 1.87.

Ordís (Aem) *Festa major d'Hivern, de Sant Julià.* Missa amb acompanyament d'orquestra. Al vespre, ball o havaneres amb cremat i coca.

DC 64:277. FE 85:25. IP 6.87.

Peralta de Calassanç (Lli) *Fira.* Constitueix la segona festa del poble, revitalitzada des de 1984 per iniciativa d'una comissió.

IP 8.86.

Vistabella (Aj. de la Secuita, Tar) **Festa major d'Hivern.*

CORTIELLA 82a:43-44. IP 2.87.

Dissabte després del 6**Palou** (Aj. de Granollers, Vor) *Festa de Sant Julià.* Al migdia, aperitiu; a la tarda, actes infantils; i al vespre, algun any, havaneres. Abans se celebrava exactament el dia 7 per un privilegi escrit, ja que la festa del sant era el dia 9.

PG 7.1.83:19. IP 11.86; 7.87.

Diumenge abans del 7**Fortià** (Aem) *Festa major d'Hivern, de Sant Julià i Santa Basillissa.* Actes dissabte i diumenge.

EN 81-83. FE 85:24. GG 81-85:IV,495. PD 1-2.1.82:2; 5.1.82:8. IP 9.86; 7. 87.

7

Age (Aj. de Puigcerdà, Bce) *Festa de Sant Julià.*

IP 9.86; 12.86.

Arrós (Aj. d'Esterrí de Cardós, Pso) *Festa de Sant Julià.*

CD 86b. IP 6.87.

Barcelona (Bar) **Festa de Sant Ramon de Penyafort.* Els pescadors portaven la bandera del sant fins a la platja. Aquest costum es va conservar fins al 1835.

AM 29-30:1,29-30. AM 32-49:1,101. AM 50-56:1,446. CABALLÉ s.d.a:8. CURET 55:276.

Das (Bce) *Festa del llogarret de Tartera.* Aquest antic poblat avui està gairebé deshabitat.

GG 81-85:XV,316. IP 8.86.

Espui (Aj. de la Torre de Cabdella, Pju.) *Festa major de Sant Julià.* Dura 3 dies.

CD 86b. IP 4.86.

Garòs (Aj. de Naut Aran, Var) *Festa de Sant Julià.*

IP 6.87.

Liers (Aem) *Festa major d'Hivern, de Sant Julià i Santa Basillissa.* Dura 2 dies.

EN 81-83. FE 85:24. GG 81-85:IV,495. IP 9.86.

Lliçà d'Amunt (Vor) *Festa major d'Hivern, de Sant Julià.* Representació dels Pastorets.

EN 81-83. PG 31.12.82:8. IP 2.86; 11.86.

Masllorenç (Aca) *Festa major d'Hivern, de Sant Ramon de Penyafort.*

EN 81-83. GG 81-85:VII,401. IP 2.87.

Pedra (Aj. de Bellver de Cerdanya, Bce) *Festa de Sant Julià.*

IP 9.86.

Pla de Santa Maria, el (Aca) *Festa d'Hivern, de Sant Ramon de Penyafort.*

EN 81-83. IP 2.87.

Rabós (Aem) **Festa major de Sant Julià.* Es perdé cap al 1976.

FE 85:26. GG 81-85:IV,495. IP 10.86.

Sant Julià de Fréixens (Aj. de Vallcebre, Ber) *Festa patronal de Sant Julià.*

VL 85:59,259. IP 2.87.

Seró (Aj. d'Artesa de Segre, Nog) *Festa de Sant Ramon.* És una festa votada. Ofrena de rams de flors al sant, patró del poble. A la tarda, cants a l'església.

GG 81-85:X,402. IP 6.87.

Verges (Bem) *Festa major d'Hivern, de Sant Julià i Santa Basillissa.* Concert coral i cercavila amb gegants i cap-grossos. Dura 3 dies.

EN 81-83. FE 85:37. GG 81-85:IV,496. PD 7.1.83:2. SZ 82:9. IP 7.86.

Vulpellac (Aj. de Forallac, Bem) **Festa major de Sant Julià.* Es va celebrar fins als anys 40.

IP 5.87.

Diumenge després del 7**Vilanova** (Aj. de Liadurs, Sol) *Festa de Sant Julià.* Després de la missa, repartiment de pa. Se celebra en diumenge des de 1985.

SL 87. IP 3.87.

9

Arboç, l' (Bpe) *Festa major petita d'Hivern, de Sant Julià.* Ofici amb veneració de les relíquies. Actuació folklòrica de l'esbart -amb dimonis- des del 1961, any en què es va recuperar el Ball de Sant Julià (dialogat). CQ 82-84:Bpe. EN 81-83. ROMA 80:27. FU 15.8.86:10. SADURNÍ 82:89. 3V 7.1.83:7. IP 2.86.**Sant Julià Sassorba** (Aj. de Gurb, Oso) **Festa major de Sant Julià.* Es va perdre cap al 1970. L'església parroquial és romànica.

IP 10.86.

Tregurà (Aj. de Vilallonga de Ter, Rip) **Festa petita de Sant Julià.*

FE 85:67. IP 12.86.

10

Nalec (Urg) *Festa de Sant Concordi*. Sant Concordi és el patró del poble.

IP 6.87.

Pont de Suert, el (Ari) *Fira de bestiar*. Actualment no hi ha bestiar, però la gent es continua trobant.

CD 86b. CS 82-83,núm.32:15. PR 82. IP 10.85; 7.86.

12

Lloà (Pri) **Festa de Sorpresa*. Té origen en la III Guerra Carlina (1872-1876), quan el famós "Cura de Flix" i un escamot armat intentaren prendre el poble per sorpresa. No ho van aconseguir gràcies a l'avis d'un veí, que va tancar les portes del poble i va donar l'alarma. Això passava un 12 de gener, i des d'aleshores i fins acabada la Guerra Civil aquell dia se celebrava amb força gresca. A partir de 1939 les noves autoritats instauraren una nova festa, el 10 de gener, per celebrar l'entrada de l'exèrcit franquista al poble.

IP 2.85.

Dissabte pròxim al 13

Vilanova del Camí (Año) *Festa major d'Hivern, de Sant Hilari, o Fira de Sant Hilari*. Es recuperà el 1984. Festa de l'Arbre, cursa popular (des de 1980), Festa de la Bicicleta i concurs de fotografia.

ELIAS 87:100. IG 14.1.84:16; 18.1.84:11; 5.9.84:9. IP 1.87.

Diumenge pròxim al 13

Cardedeu (Vor) *Aplec a l'ermita de Sant Hilari*. La primera documentació de l'ermita és de 1416. El temple actual data de 1795 i es va restaurar el 1858. Aplec celebrat fins a la III Guerra Carlina (1872-1876). Recuperat el 1890, no s'ha deixat de fer mai més, llevat durant la Guerra Civil. El segle passat es feia el Ball de l'Espolsada, amb acompanyament de flabiol, gralles i tamborí. En acabar la missa i el cant dels goigs, es reparteix la coca de Sant Hilari: panet beneït. Curses pedestres i més jocs.

AV 12.1.79. CC 11.1.73. DC 64:92. PG 14.1.83:14; 28.1.83:13; 12.1.84:13; 19.1.84:6. VS 23.12.67.

13

Vidrà (Rip) **Festa de Sant Hilari*. Perduda el s. XIX.

FE 85:67. IP 12.86.

14

Vilagrassa (Urg) **Fira de Sant Hilari*. Era de bestiar.

IP 7.87.

Diumenge pròxim al 15

Arbolí (Pri) *Festa major d'Hivern, de Sant Pau*. Romiatge i missa a l'ermita de Sant Pau, situada al serrat dels Colls, damunt del poble.

ASENS 81:49. DT 17.1.80:19; 22.1.82:11. IP 2.85.

15

Argençola (Año) **Festa a l'ermita de Sant Maure de Contrast*. Dinar de germanor i jocs de cucanya.

MARTÍ 69:67,231. VT 65:14. IP 10.85.

Fatarella, la (Tal) *Aplec a l'ermita de Sant Pau*. Benedicció i repartiment de pa. L'ermita és del s. XVII.

EN 84-85. IP 1.87.

Figuera, la (Pri) *Aplec a l'ermita de Sant Pau*. L'ermita es troba en un paratge de gran panorama: segons el dir de la gent s'hi albiren terres de set províncies. Tot i que l'assistència és nombrosa, la festa no s'allarga gaire pel fred que acostuma a fer.

ASENS 81:145-146. DC 64:164. EN 81-83. EN 84-85. MO 14.1.83:37; 13.1.84:37. SZ 82:10.

Santa Margarida de Montbui (Año) *Festa de Sant Maure*. Missa, ball a l'Ateneu i teatre. Antigament, fira de joguines, fruites, etc. L'origen de la festa és un vot de poble per una passa de dolors cap al 1500 i se celebra al barri antic de la vila.

DC 64:253. ELIAS 87:100. MARTÍ 69:201,231. PR 84. VT 65:14. IP 10.85; 11.85; 1.87.

16

Bor (Aj. de Bellver de Cerdanya, Bce) *Festa de Sant Marcel*.

IP 9.86.

Gerri de la Sal (Aj. de Baix Pallars, Pso) *Festa major d'Hivern*.

CD 86b. CQ 82-84:Pso. IP 6-87.

Diumenge abans del 17

Cambrils (Bca) *Festa de Sant Antoni Abat o dels Pagesos*. Concurs de menar tractors, subhasta d'un monumental tortell de Sant Antoni, benedicció d'animals i desfilada de carruatges, amb Ball de Bastons de Cambrils, "majorettes" i banda de cornetes i tambors.

DT 13.1.82:13; 13.1.83:12; 20.1.83:13.

Dissabte pròxim al 17

Argentera, l' (Bca) *Festa dels Caçadors o de Sant Antoni*. Cacera durant el dia. Al vespre, sopar comunitari amb romesco i carn a la brasa.

EN 81-83. IP 3.87.

Centelles (Oso) *Festa de Sant Antoni Abat*. Després de l'ofici, al migdia, passada amb benedicció de la bandera, cavalleries i tractors i lliurament de la bandera al nou administrador. Al vespre, ball, en el qual hi ha

rifes de porc, xai i pernil. Missa a l'ermita de Sant Antoni de les Codines, al barri de Sant Antoni.

CC 18.1.70:23; 9.2.71. EN 84-85. N9 15.1.82:7; 14.1.83:9; 18.1.83:5. IP 10.86.

Pratdip (Bca) *Festa de Sant Antoni*. Benedicció d'animals i repartiment de coques. Els animals de treball hi escassegen molt i això fa que la festa ja no tingui la importància que havia tingut abans.

EN 81-83. IP 10.85.

Prullans (Bce) *Festa de Sant Antoni*. És la festa dels ramaders. A la plaça, olla amb escudella, que és repartida entre tots els assistents.

IP 12.86.

Santa Coloma de Queralt (Cba) *Festa de Sant Antoni Abat*. Els Tres Tombs.

GG 81-85:IX,307. IP 3.87.

Sarral (Cba) *Festa dels Quintos o de Sant Antoni Abat*. Desfilada de carrosses presidida pels Tres Tombs, amb banda de música i "majorettes". Organitzada pels quintos, abans de la Guerra Civil era a càrrec dels fadrins carreters i pagesos. A partir de 1972 se celebra aquest dia.

DT 12.1.82:10. EN 81-83. IP 3.85; 3.87.

Vilatenim (Aj. de Figueres, Aem) *Festa petita de Sant Antoni Abat*. Ball amb elecció de pubilla i dames d'honor algun any. Hi havia hagut benedicció d'animals.

EM 20.1.82:13; 1.9.82:11. GG 81-85:IV,495. IP 7.87.

Vimodí (Cba) *Festa major d'Hivern, de Sant Antoni Abat*. Benedicció d'animals, que s'havia perdut durant uns quants anys. El ball de dissabte és organitzat pels quintos. Des de 1982, cursa atlètica popular. Dura 2 dies.

BERGADÀ 78:215,222. DT 24.1.82:13. EN 81-83. EP 2.84:14. MA 21.1.82:16. IP 4.85.

Diumenge pròxim al 17

Alcanar (Mon) *Festa de Sant Antoni Abat*. De matinalda, cant dels goigs pels carrers. Missa i trasllat de la imatge del sant fins a l'Ajuntament, on tenen lloc la benedicció d'animals i el repartiment de pastissos i panets als assistents. A la tarda, cursa d'animals de tir; al vespre, processó de retorn de la imatge al temple. Ball de Jotes. És típic que les noies es posin el mantó de Manila.

AL 1.83:6; 2.84:4-5. DT 23.1.83:12. EI 1.2.84:7. VB 28.1.83:9.

Arenys de Munt (Mar) *Festa de Sant Antoni Abat*. Exposició agropecuària i fira-mercat de promoció de productes del camp. Al migdia, benedicció de tota classe d'animals domèstics. Desfilada dels Tres Tombs, amb carrosses.

MR 15.1.82:2; 18.1.82:12. PD 12.1.83:13.

Artés (Bag) *Festa de Sant Antoni*. La Comissió de la Festa de Sant Antoni organitza una missa, la benedicció d'animals i el ball, anomenat de Sant Antoni.

IP 12.86.

Bigues (Aj. de Bigues i Riells, Vor) *Festa de Sant Antoni Abat*. Benedicció d'animals, llançament de coloms missatgers alguns anys, cursa de cavalls, desfilada de carruatges i repartiment de panses, figues i vi bo. Se sorteja un porc per cobrir despeses. Organitzada pels Amics de la Unió.

PG 19.1.84:8. IP 10.86.

Cassà de la Selva (Gir) *Festa de Sant Antoni Abat*. Dinar de germanor. Fins a 1984, benedicció d'animals.

PD 14.1.82:10; 19.1.82:7; 12.1.83:9; 16.1.83:2; 20.1.83:24. IP 10.86.

Falset (Pri) *Festa de l'Encamisada*. Dissabte al vespre i diumenge al matí, cercaviles de carros i d'animals (cavalls, someres, etc.), com també una banda de dimonis. Missa i benedicció i venda dels panets de Sant Antoni (costum adquirit d'un temps ençà). Mostra-exposició de gossos i curses de mules. Començada el segle XVIII, quan els falsetans, per tal de sorprendre i derrotar les tropes franceses que assetjaven la vila, van sortir-ne vestits amb camisa blanca i així es van confondre entre la boira. De retorn, s'organitzà una cercavila per demostrar el goig de la victòria.

AM 50-56:1,477. ASENS 81:129,131. CC 23.1.75. DC 64:160. DT 13.1.83:12. EN 81-83. IP 2.85.

Gandesa (Tal) *Festa de Sant Antoni Abat*. Benedicció d'animals i venda i repartiment de coques. Algun any, després de la missa en honor del sant, curses de xiquets, amb un conill com a premi. Sardanes.

AH 2.83:4. IP 4.86.

Garriga, la (Vor) *Festa dels Tres Tombs*. A la plaça de l'Església els cavalls fan tres voltes. Benedicció.

N9 14.1.83:36. PG 21.1.83:7.

Ginebrosa, la (Mat) *Festa de Sant Antoni*. La vigília al vespre, després del ball, foguera on es cou carn que es mengen tots els assistents.

IP 1.87.

Gualta (Bem) *Festa de Sant Antoni*. Sortint de missa, a la Plaça Major, benedicció de cotxes, tractors i animals.

IP 6.86.

Hospitalet de Llobregat, l' (Bar) **Festa dels Tres Tombs a Bellvitge*. Concentració a la plaça del Mercat de tots els animals domèstics, cercavila i concurs de l'animal més ben adornat, l'amo del qual era obsequiat amb un tortell gros. A tots els animals se'ls donava un pa de Sant Antoni.

PL 15.1.83:2. IP 7.87.

Lliçà d'Amunt (Vor) *Festa de Sant Antoni Abat*. Uns quants dies abans, conferència de tema agrícola-ramader. Diumenge, mostra de bestiar (oví, cabrum, porquí, cavallí, vaquí, etc., des de 1983). Concentració de cavalls i alguns altres animals -a l'esplanada de can Font. Benedicció, cercavila i refresc per als presents. Ball de fi de festa amb sorteig de porcs i xais. Es mengen els típics tortells, amb premis sorpresa (xampany, conills, ànecs, etc.). Festa perduda cap a 1970 i recuperada a partir de 1980 a iniciativa de la Comissió pro Festa de Sant Antoni. Dura 2 dies.

PG 14.1.83:10,19; 21.1.83:35. IP 2.86; 11.86.

Lliçà de Vall (Vor) *Festa de Sant Antoni Abat*. Benedicció de bestiar de tota mena i desfilarada. Tothom és convidat a fer una sucra-mulla.

PG 14.1.83:19; 19.1.84:32.

Malgrat de Mar (Mar) *Festa de Sant Antoni*. Sortint de l'ofici, benedicció d'animals domèstics a la plaça i els Tres Tombs.

MR 15.1.83:2; 18.1.83:12.

Manlleu (Oso) *Festa de Sant Antoni, o dels Tonis*. Els àctes d'aquesta festa, organitzada pel Gremi dels Tonis (pagesos), s'enllacen amb els de la Fira de Reis. D'ivernades al vespre, cercavila amb música i les pubilles, escollides dies abans. Diumenge al matí, benedicció d'animals i passant amb els Tres Tombs, amb concurs de carrosses i carros guarnits. A la tarda, a la plaça, Ball del Ciri; al vespre, a l'envelat, Ball dels Tonis. Des de 1978 aprox., concurs de fotografia.

AM 32-49:1,113. AM 50-56:1,488-489,951-952. AM 58:6,8. CA 13.1.80:17. CORBERA 61:103-108. CS 82-83,núm.32:15. DB 26.9.71; 8.5.75. EN 81-83. FONT 86:52. GEC 70-81:IX,534. MO 14.1.83:37; 13.1.84:37; 20.1.84:41. N9 15.1.82:7,33; 19.1.82:5; 22.1.82:33; 21.5.82:22; 7.1.83:33-34; 11.1.83:8; 14.1.83:9; 18.1.83:5; 31.12.83:27. PONS 82:22. Si 25.1.77. SZ 82:12. TE 18.1.65:4.

Mont-roig de Tastavins (Mat) *Festa de Sant Antoni*. Dissabte al vespre, foguera, ball i sopar a base de xoriços cuits a la brasa amb una altra mena de carn.

IP 10.86.

Organyà (Aur) *Festa de Sant Antoni Abat*. Desfilada i concurs de carrosses i cavalleries. Des de 1967 aprox., la participació és molt gran i de força qualitat, amb molta rivalitat per obtenir els premis. Al vespre, ball. És una festa de caràcter civil.

CD 87a. ESPAR 77:145-146. MA 18.1.83:14. IP 12.85; 2.86.

Pena-roja (Mat) *Festa de Sant Antoni*. S'havia representat el Ball de Sant Antoni (dialogat) -documentat des del s. xvi.

GG 81-85:XI,288. IP 1.87.

Pinell de Brai, el (Tal) *Festa de Sant Antoni*. Curses d'animals, de bicicletes, de sacs, etc.

EN 81-83. IP 1.87.

Polinyà (Voc) *Festa de Sant Antoni Abat*. Organitzada per la Cooperativa Agrícola de Polinyà. Carruatges i genets procedents de diversos municipis veïns fan una passada. Vermut per als participants.

DS 18.1.83:4. IP 7.87.

Reus (Bca) *Festa de Sant Antoni Abat*. Els Tres Tombs (recuperats el 1986) i benedicció de bestiar. S'havia fet una cursa de cavalls i s'interpretava el Ball de Sant Antoni (dialogat).

AM 32-49:1,124. AM 50-56:1,481,505-506. EN 81-83. MO 13.1.84:37. RIUS 79:13. SZ 82:12. IP 1.86; 7.87.

Roca del Vallès, la (Vor) *Festa de Sant Antoni Abat*. Passada dels Tres Tombs amb "majorettes", banda de timbals i trompetes, banderer i cavalls. Durant la desfilarada es llancen caramels. Es venen rosques de pa ben-

eïdes. Festa recuperada el 1984 després de 20 anys que no es feia.

PG 14.1.83:3; 19.1.84:6; 2.2.84:22.

Salt (Gir) *Festa de Sant Antoni Abat*. Benedicció d'animals a la plaça de l'església i cercavila pels carrers. Al migdia, rifa d'un porc.

FE 85:58. PD 28.1.83:4; 30.1.83:2; 1.2.83:4. IP 8.86.

Sant Antoni de Vilamajor (Vor) *Festa major d'Hivern, de Sant Antoni Abat*. Benedicció d'animals davant l'església. Els Tres Tombs, homenatge a la vellesa amb l'actuació de l'esbart del poble i berenar. Dura 2 dies.

EN 81-83. GG 81-85:VI,523. PG 14.1.84:19; 12.1.84:6,19; 19.1.84:21. IP 11.86.

Sant Pere Espuig (Aj. de la Vall de Bianya, Gax) *Festa de Sant Antoni Abat*. Repartiment de coca i vi dolç i sorteig de pollastres de pagès i d'un xai.

FE 85:50. PD 16.1.82:9. IP 1.87.

Sarroca de Lleida (Sgr) *Festa major de Sant Antoni*. Dura 2 dies.

EN 81-83. GG 81-85:X,495. IP 4.87.

Tàrraga (Urg) *Festa de Sant Antoni Abat*. La vigília, tritlleig de campanes. El dia 17 al matí, cercavila amb "majorettes" i banda de música. Sortint de missa, benedicció de tractors i cavalls guarnits: com més va, hi ha més tractors que no cavalls. Els Tres Tombs, encapçalats pel banderer, càrrec que es tria el diumenge abans per mitjà d'unes juguesques, i Ball d'Eixida. Al ball del vespre, sorteigs d'un xai i d'un porc. Organitzada per la Confraria de Sant Antoni.

AM 32-49:1,107-108,111. AM 36:25-28. AM 50-56:1,490-491,952. CA 13.1.80:17. CS 82-83,núm.32:15. DL 14.3.79:6. GG 81-85:IX,182. MA 17.1.80:20. MO 14.1.83:37; 13.1.84:37. NT 21.1.78; 8.1.83:4; 15.1.83:12; 22.1.83:15; 17.12.83:4; 14.1.84:18. IP 5.87.

Valls (Aca) *Festa de Sant Antoni Abat*. La comitiva, formada per moltes cavalleries, carros, tartanes i més carruatges, fa els Tres Tombs. A la primera volta els participants són obsequiats amb els oferçons -coques petites amb matafaluga-, i a la segona amb un cigar. Són acompanyats per grallers, "majorettes" i la banda de cornetes i tambors. Benedicció dels animals i venda de tortells de Sant Antoni. Perduda cap al 1970 i recuperada el 1979, és organitzada per la Societat Sant Antoni Abat.

CI 8.1.83:2; 15.1.83:7; 22.1.83:7; 7.1.84:1; 21.84:1. DT 15.1.82:12; 13.1.83:13; 23.12.83:18. MO 13.1.84:37. IP 11.85.

Un diumenge pròxim al 17

Corbera de Llobregat (Bll) *Festa de Sant Antoni Abat*. Benedicció d'animals.

EN 81-83. PL 13.1.83:8.

Gornal, la (Aj. de Castellet i la Gornal, Gaf) *Festa major d'Hivern, de Sant Antoni*. Sortida del drac, anomenat Bitxac; matinades a càrrec de grallers, esmorzar popular, benedicció de carros, cavalleries i carruatges; els Tres Tombs, amb venda de tortells; exhibició de

domadura i dinar de germanor. Dura 2 dies. Es va deixar de fer entre el 1958 i el 1980.

FU 9.1.87:21. 3V 13.1.84; 3.2.84:9. IP 10.85.

Olesa de Montserrat (Bll) Festa dels Traginers. La vigília, elecció del banderer, que portarà l'estendard de la Germandat de Sant Antoni. Diumenge, desfilada de cavalcades i carrosses, els Tres Tombs, benedicció dels animals i dinar de germanor per als membres de la Germandat. Hi participa gent de Martorell, Igualada, Esparreguera, Terrassa, etc.

DI 22.1.83:14. PL 13.1.83:8; 17.1.84:VIII.

Sant Vicenç dels Horts (Bll) Festa de Sant Antoni Abat. Benedicció d'animals.

PL 13.1.83:8; 18.2.84:VI.

Vendrell, el (Bpe) Festa de Sant Antoni Abat. La vigília, "cercabarri" amb banda de cornets i tambors i "majorettes" (abans, grallers). Ball en el qual es poden comprar les coques de Sant Antoni i es reparteix moscatell. El dia de la festa, concentració dels participants a la Rambla, benedicció d'animals i recorregut per la vila, amb els Tres Tombs.

AM 32-49:1,113. AM 50-56:1,477. DT 31.1.78; 24.1.80:23; 14.1.82:11; 29.1.83:13. 3V 14.1.83:5; 28.1.83:9; 4.2.83:5; 20.1.84:7. IP 2.86.

17

SANT ANTONI ABAT I LA SETMANA DELS BARBUTS

La festa de Sant Antoni, situada el 17 de gener, ha estat un refugi per a les celebracions d'hivern pre-cristianes, de manera que part dels rituals de fertilitat i de purificació del Carnaval han acabat en molts pobles sota l'advocació de sant Antoni. I no podia ser altrament perquè la història i la llegenda de sant Antoni el fan particularment adequat per recobrir les festes pre-cristianes de final d'hivern. La festa de Sant Antoni, com també la de Sant Pau Ermità, forma part d'un conjunt de celebracions que constitueixen l'anomenada setmana dels Barbutos, entre les quals es destaquen la de Sant Pau Ermità, el dia 15, Sant Antoni Abat, el dia 17, i Sant Vicenç, el dia 22. Encara que en principi sembla una al·lusió a la iconografia d'aquests sants, també es podria tractar de la celebració pre-cristiana dedicada als genis de les muntanyes, de l'home salvatge, que pobla la simbologia d'aquests moments a tot Europa. Uns altres sants poden ser inclosos en aquesta setmana: Sant Maur, el 16, i Sant Fruitós, el 21, però, en canvi, també hi ha una celebració que participa del mateix tipus festiu i no té gens de relació amb les barbes o l'aspecte salvatge, com és la de Sant Sebastià, el dia 20: la seva iconografia ens l'ha mostrat sempre ben afeitat. Cadascun d'aquests sants pot fer seva la celebració de l'antic Carnaval i depèn del tarannà de l'aculturació reli-

giosa que representà la introducció del cristianisme en cada cas.

Sant Antoni visqué entre els segles III i IV i és un dels primers pares del desert. No en va ser, però, el primer, sinó que ho fou sant Pau Ermità, i per això sant Antoni inicià una peregrinació per trobar sant Pau. La llegenda ens conta un viatge fabulós, ple de trobades amb personatges del món pagà, com ara un centaure, un sàtir i un llop. La visita a sant Pau és també ampliada per la llegenda de tenir la dignitat de partir el pa. Aquest episodi ha fet que hagin estat associats fins i tot en el calendari, el 15 i el 17 de gener. Tots dos apareixen en algunes representacions parateatralment juntament amb els dimonis, que, a més de temptar els sants, s'hi barallen i els ataquen físicament.

Les temptacions i els éssers fabulosos que troba sant Antoni (gegants, un nen negre, etc.) donen entrada al món de les disfresses i a les representacions pròpies de les cultures anteriors que són freqüents en les festes del Carnaval. El caràcter iniciàtic del seu pas per una cova sepulcral té un sentit semblant.

Sant Antoni és representat sovint acompanyat d'un porc a causa de la guarició d'un garrí que hom li atribueix. Precisament en aquesta època de l'any es mata el porc en moltes contrades, de manera que l'advocació de sant Antoni en el moment que es mata aquesta font de vianda, per al món tradicional gairebé la més important, té el sentit d'encomanar-li l'esperit de l'espècie porcina per tal que no desaparegui.

D'igual manera se li han encomanat tots els altres animals perquè els guardi, individualment i com a espècie, i en procuri la fertilitat. És ben conegut per tota mena de refranys que per aquestes dates s'ha consumit la meitat de les reserves de gra i de palla. Per tant, la invocació a sant Antoni té el caràcter de propiciació amb vista a la reproducció dels aliments. Aquest aspecte apareix reflectit en dues cerimònies que perduren a molts llocs: l'una és la rifa d'un porc, el qual fins i tot és conduït processionalment; l'altra és la benedicció, processional també, dels animals domèstics, sobretot dels que representaven la riquesa i el prestigi, com ara cavalls, ases i mules; per aquest motiu arribà a ser, per extensió, el patró dels traginers. La benedicció dels animals en forma de parada es coneix pels Tres Tombs: va encapçalada per tres cavallers revestits d'etiqueta, guiats per un banderer, i fa referència a les tres voltes o tombs cerimonials que feia la processó entorn de l'església i que formen part de molts rituals antics.

L'aspecte purificador que l'apropa a les festes de Carnaval queda aconseguit amb les fogueres que sovint són enceses pels joves, i en especial pels quintos. Aquesta és una de les primeres fogueres

de final d'hivern. La purificació, juntament amb la victòria sobre el mal i l'infern, que sant Antoni va aconseguir en vida lluitant contra el dimoni i que la poesia popular ha servat, en caricatura, en cançons que comencen: «Sant Antoni i el Dimoni / van tindre quatre raons...», ha fet del dia de Sant Antoni la celebració real del Carnaval en molts pobles on va desaparèixer la festa antiga. Sant Antoni lluita amb el dimoni, que apareix profusament en la seva festa. Lluita contra el mal, la mort i l'hivern, tot cremant en una foguera el que el poble ha d'expiar i afavorint la fertilitat dels animals domèstics.

Aquest és el moment de moltes representacions parateatrals i d'alguns balls essencialment carnavalescos.

Josefina Roma

Abdera (Bil) *Festa de Sant Antoni. S'havia fet el Ball del Tortell. Perduda cap a 1972, quan van faltar els cavalls.

AM 50-56:1,492. IP 5.87.

Àger (Nog) Festa de Sant Antoni Abat. Missa, benedicció d'animals engalanats i curses. Es fa al Calvari.

IP 10.85.

Aiguaviva de Bergantes (Mat) *Festa de Sant Antoni. La vigília, foguera.

IP 1.87.

Albesa (Nog) *Festa de Sant Antoni Abat. Els pagesos portaven a beneir les seves cavalleries. Es perdé a mitjans dels 60, quan els animals de tir van anar desapareixent.

IP 10.85.

Aleixar, l' (Bca) *Festa de Sant Antoni Abat. Benedicció del bestiar.

ANGLÈS 85:82.

Alforja (Bca) *Festa de Sant Antoni Abat. Fins a finals dels 70, missa a l'ermita de Sant Antoni i benedicció dels animals.

IP 3.87.

Alguaire (Sgr) Festa de Sant Antoni Abat. Benedicció, desfilada i concurs de carrosses arrossegades per tractors.

MA 25.1.79; 28.1.82:11. IP 3.87.

Almenar (Sgr) Festa de Sant Antoni Abat. Després de la missa, processó portant la imatge del sant des de l'església parroquial fins a la seva capella, edificada el 1758. Cavalcada amb animals i concurs de carrosses, que van engalanades amb motius agrícoles. A la plaça, benedicció i repartiment de pa beneït, coca i moscatell.

IP 9.86.

Amposta (Mon) Festa de Sant Antoni Abat. Benedicció d'animals i cursa de cavalls en què els genets muntent a pèl.

PR 85. IP 1.87.

Andorra la Vella (And) Festa de Sant Antoni. Al migdia, benedicció d'animals. Benedicció de l'escudella, que se serveix a tots els presents i que és acompanyada de pilota, orella de porc, botifarra, etc., com també de vi i pa de pagès; per postres, tortell de Sant Antoni. Organitzada des del 1970 per la Confraria d'Escudellers de Sant Antoni, que és constituïda en el seu principi per un grup de comerciants de l'avinguda de Meritxell. Per ser membre de la Confraria i dur el vestit típic català que li és propi, cal haver col·laborat amb l'organització almenys 3 anys seguits. Fins a 1970 aprox., es feia, com en unes altres parròquies, la subhasta dels encants de Sant Antoni amb els productes oferts pel poble a benefici de l'Església.

AV 27.5.78. CC 16.1.76; 23.1.76. CM 83:6-7. PO 19.1.79; 18.1.80; 13.1.84:13; 20.1.84:6-7; 22.6.84:5; 25.1.85:8-9. IP 4.87.

Arcs, els (Aj. de Bellvís, Pur) Festa de Sant Antoni. Es reparteix un pa beneït. Aquest dia s'havia fet la festa major.

AM 32-49:1,114. AM 50-56:1,509. IP 10.87.

Ardèvol (Aj. de Pinós, Sol) Festa de Sant Antoni. Al migdia, missa, després de la qual es dona als assistents la vianda de Sant Antoni, que consisteix en una bosseta on hi ha una botifarra blanca i una de negra, una barreta de pa, una ampolleta de vi i una poma.

CQ 82-84:Sol. SL 87. IP 3.87.

Arenys de Lledó (Mat) Festa de Sant Antoni. Es fa l'oferta: cada veí porta alguna cosa o algun plat preparat, que es rifa a benefici de la parròquia.

IP 1.87.

Argentona (Mar) Festa de Sant Antoni. Després de l'ofici, benedicció de les cavalleries i dels animals domèstics, desfilada dels Tres Tombs i aperitiu de germanor. Al vespre, ball popular, on se solen sortejar una botifarra de 5 metres de llargada i un porquet. L'any 1981 es va celebrar el centenari de la bandera de la Confraria. Antigament, amb el predomini que hi havia de l'estament pagès i l'abundància dels animals de treball, la festa resultava molt lluïda, amb carros, tartanes i bestiar engalanat. La taronja era un element decoratiu d'importància. Era costum de consumir-hi pinyons torrats.

MR 22.1.82:13; 15.1.83:2. IP 9.86; 10.86.

Artesa de Segre (Nog) Festa de Sant Antoni Abat. Ball Rodó.

AM 32-49:1,112. CA 13.1.80:17. MA 17.1.80:20. SERRA s.d.:63. SI 15.1.77.

Ascó (Reb) Festa major de Sant Antoni Abat. Els Tres Tombs. Recollida de la imatge del sant de la casa del clavari de l'any anterior, benedicció d'animals i repartiment de pa beneït, que és menjat per les bèsties (cavalls, gossos, gats, rucs, mules: els protegeix de mal de gola), les quals no es maten mai. Després de la missa concelebrada, la imatge del sant és portada a casa del clavari de l'any, que obsequia amb un aperitiu. Curses de cavalls, matxos i rucs, que tenen com a premis galls, gallines, cebes i diners. Era tradicional la Cursa de l'Anella, que es feia a la tarda a la plaça de l'Església

i ara es fa a les festes majors d'Estiu. A la tarda, a la plaça, xocolatada. Al vespre, Ball de Coques, amb la Jota d'Ascó, al voltant de la foguera encesa al mig de la mateixa plaça amb la llenya cedida pels veïns. Repartiment de rom cremat i venda i subhasta de coques. Antigament l'últim ball s'iniciava amb la subhasta d'un gall entre els solters. Alguns anys es rifa "lo tocino" de Sant Antoni.

CC 23.1.75; 23.1.76. DT 24.1.82;13; 27.1.83;15. EN 81-83. GG 81-85: XI, 365. IP 1.87.

Bagà (Ber) *Fira de Sant Antoni. Dedicada a la compra-venda de porcs.

R7 8.11.83:8.

Barcelona (Bar) Festa de Sant Antoni Abat. Cavalcada dels Tres Tombs, des de la ronda de Sant Antoni fins al parc de la Ciutatella, amb benedicció d'animals. També n'hi ha a la parròquia de la Bonanova. Al barri de Sant Andreu, actes similars el diumenge anterior. Diumenge següent es tornen a fer els Tres Tombs a Sants, organitzats per l'Agrupació de Sant Antoni Abat. El barri de Sant Antoni fa la seva festa major, amb pregó, cursa atlètica -diumenge anterior (des de 1979)- i cervàvia amb els gegants del barri. A la nit del 17, sopar de germanor. Antigament per aquesta data a Barcelona es rifava un porc (fins al 1822). La festa era organitzada pels Gremis de Llogaters, Traginers i Bastaixos.

AC 16.1.84:2; 16.1.85:9. AM 29-30:1,32-36. AM 32-49:1,104-107,111. AM 50-58:1,470-476,495-497. AM 58:7. AR 80:10,51-52. AV 18.1.79; 16.1.83; 13.1.85. BUSQUETS 77:123-124. CA 20.1.80:17. CABALLÉ s.d.a.:8-10,84. CATALÀ 72:6-9. CC 17.1.50; 11.1.85:18; 18.1.85; 1.3.85:19. CL 76:11. CORBERA 61:106-107. CR 78:13,53-55. CS 82-83,núm.32:15. DB 17.1.74; 23.3.78. DTE IX Sud 1-2.82:3; 1-2.83:3. EX 11-12.84:1,3; 2.85:5. FA 79:35-36. FONT 14:34 ss. GEC 70-81:XIV,680. LLATES 44:34-37. MO 14.1.83:37; 21.1.83:29; 13.1.84:37. NU 27.1.78; 18.1.79. PB 80:12-13. PB 87:48. PE 21.1.84:2. PR 85. SA 1-2.84:3; 2.85:5. SERRA s.d.a.:31-34. SZ 82:10. TE 18.1.65:3. VA 16.1.79.

Bellpuig d'Urgell (Urg) Festa de Sant Antoni. Benedicció dels tractors, amb els quals es fan els Tres Tombs. S'acaba amb el repartiment de coques.

BACH 72:258. IP 2.86.

Benissanet (Reb) Festa major d'Hivern, de Sant Antoni. Benedicció d'animals i repartiment de pa beneït. Curses de cavalls (antigament, també de rucs i de persones), subhasta d'unes coques beneïdes i jocs infantils. A la plaça del Gall o de la Verdura s'hi instal·la un cremaller (biga plantada a terra, amb una paella a mitja alçada on es posen teies per tal d'huminar). Es toquen jotes, però s'ha perdut el costum de ballar-ne.

BLADÉ 82:43-44. EN 81-83. GG 81-85:XI,158. IP 8.85; 1.87.

Berga (Ber) *Festa de Sant Antoni. Fa molt de temps, es feia el Ballet de Déu.

AM 50-56:1,486-488,951. IP 2.87.

Bescanó (Gir) *Festa de Sant Antoni o dels Joves. Sortint d'ofici, benedicció dels cavalls, que anaven molt enflocats.

IP 6.87.

Beseit (Mat) Festa major de Sant Antoni Abat. Gran foguera a la plaça. S'ha perdut el costum de representar el Ball de Sant Antoni (dialogat), en el qual els perso-

natges parlaven en castellà excepte el que feia de sant. Aquest dia també es cantaven les "lloes", de contingut satíric.

GG 81-85:XI,304,366. IP 1.87.

Bonansa (Ari) *Festa de Sant Antoni. Benedicció d'animals.

IP 6.86.

Bot (Tal) Festa de Sant Antoni Abat. La vigília, els botencs posen a la porta de casa una mica de llenya, que és recollida i portada al mig de la plaça en un munt (antigament la llenya es cremava davant de cada casa per espantar els mals esperits). L'endemà al matí, benedicció de tota mena d'animals. Després de la missa, subhasta de la llenya recollida. A la tarda, subhasta de l'oferta: presents que han aportat els veïns. Segons Amades, s'havien representat «Les temptacions de sant Antoni».

AM 32-49:1,119. AM 50-56:1,501. IP 7.86.

Breda (Sel) Festa de Sant Antoni Abat. Benedicció i desfilada de bestiar i cremada de rom.

EN 81-83. SI 23.1.79. IP 11.86.

Calaceit (Mat) Festa de Sant Antoni Abat. Fogueres. Fins al 1980 aprox., subhasta de productes aportats dels veïns a benefici de la Confraria de Sant Antoni.

AM 50-56:1,484. IP 1.87.

Calladrons (Aj. de Benavarri, Bri) Festa de Sant Antoni. Al matí, els veïns porten a l'església fruits, pastissos i alguns altres obsequis, que són subhastats a benefici de la parròquia. A la tarda, algun any, teatre pels mateixos veïns; més tard, sopar de germanor i ball.

RB 1.84:10. IP 4.87.

Camarasa (Nog) Festa major de Sant Antoni Abat. Antigament, es repartia pa beneït i es feien els Tres Tombs.

AM 32-49:1,114. AM 50-56:1,509. GG 81-85:X,332,496. IP 10.85.

Canillo (And) Festa de Sant Antoni. Repartiment de l'escudella.

CM 83:7.

Canovelles (Vor) Festa de Sant Antoni Abat. Al matí, repartiment de coca i vi bo. Benedicció de bestiar a l'ermita de la Mare de Déu de Bellulla i desfilada pels carrers. Al vespre, cremat de rom, sopar de germanor i ball. Organitzada per la Comissió de Sant Antoni.

GG 81-85:VI,220. PG 21.1.83:32; 26.1.84:32. IP 10.86.

Cartellà (Aj. de Sant Gregori, Gir) *Festa de Sant Antoni. Es va perdre cap al 1977.

IP 4.87.

Castellidans (Gar) Festa de Sant Antoni Abat. L'origen és un vot a sant Antoni instituït el s. XVII per la família Rebull. Els seus descendents fan cada any unes coques monumentals que es beneeixen durant la missa i es reparteixen entre els assistents. A la sortida, antigament, benedicció d'animals.

AM 32-49:1,114. AM 50-56:1,509. CC 22.1.76. CQ 82-84:Gar. MA 20.1.76; 20.1.78:12; 20.1.79; 17.1.80:20-21; 28.1.82:11; 16.1.83:13. IP 3.87.

Castellnou de Seana (Pur) *Festa de Sant Antoni*. Es beneeix la coca a la plaça i després és repartida entre els assistents, pagada per l'Ajuntament.

IP 6.87.

Castelló d'Empúries (Aem) *Aplec a l'ermita de Sant Antoni*. Fins al 1865 comportava celebracions d'importància.

DC 64:109. EN 84-85. IP 11.86.

Castellonroi (Lli) *Festa de Sant Antoni Abat*. Fogueres.

MA 29.7.78. IP 4.87.

Castellterçol (Vor) *Festa de Sant Antoni Abat*. Al matí, recollida de les banderes de casa dels administradors de l'any anterior. Després, missa cantada, a la qual assisteixen els 3 banderers, i cant dels goigs. Repartiment de panets beneïts i esmorzar de tots els agremiats: coca i barreja. Al migdia, benedicció de cavalleries i eines dels pagesos; a partir de 1972 també es beneeixen tractors. Els Tres Tombs pels carrers principals de la vila, amb repartiment de caramels. Els participants són obsequiats amb un tortell de Sant Antoni. Es venen, com a producte típic de la diada, els tortells de fruita. A la tarda, concert i rom cremat. Organitzada pel Gremi de Traginers.

CC 25.1.76. CR 78:13,55-57. CS 82-83,núm.32:15. DC 64:110. EN 81-83. N9 15.1.82:7; 19.1.82:5; 14.1.83:9; 21.1.83:8. PG 10.6.82:6; 28.1.83:8; 2.2.84:21. PR 85. R7 12.1.82:22; 15.1.83:22. IP 12.85.

Cellera de Ter, la (Sel) *Festa de Sant Antoni del Porquet*. Antigament hi havia fira.

PR 86.

Cervera (Sga) **Festa de Sant Antoni Abat*. Cercavila amb banda militar, concert i benedicció de cavalleries fins al 1970 aprox.

SG 15.1.83:3; 15.1.83:16; 1.2.84:3. IP 2.87.

Colldejou (Bca) **Festa de Sant Antoni*. Benedicció d'animals i curses amb tres premis (gall, conill i ceba). La canalla tirava "testos" -objectes de terrissa vells- per les portes de les cases.

IP 2.87.

Conques (Aj. d'Isona i Conca Dellà, Pju) **Fira de Sant Antoni*.

IP 11.85.

Cornellà de Llobregat (Bll) **Festa de Sant Antoni Abat*. Els Tres Tombs.

GELABERT, 73:145-146. TE 29.4.77. IP 5.87.

Cornellà de Terri (Pes) *Festa de Sant Antoni*. Recuperada el 1987 després d'uns 15 anys que no es feia. La vigília al vespre, foguera a la plaça. L'endemà, benedicció dels animals. S'havien fet curses de cavalls fins a Pujals, amb un berenar per als presents.

IP 1.87.

Cornudella de Montsant (Pri) *Aplec a l'ermita de Sant Joan del Codolar*. Missa, dinar i sardanes.

ASENS 81:110,115. DC 64:134. EN 84-85.

Cretes (Mat) *Festa de Sant Antoni*. La vigília, foguera. L'endemà a la tarda, oferta: subhasta dels plats cuinats que els veïns han aportat a benefici de la parròquia.

IP 1.87.

Cubelles (Gaf) **Festa de Sant Antoni Abat*. Es va perdre a principis dels 60.

IP 10.85.

Encamp (And) *Festa dels Encants de Sant Antoni*. Els veïns aporten aliments i objectes que són subhastats al mig de la plaça a benefici de la parròquia.

PO 27.1.84:10. IP 7.87.

Escaldes-Engordany, les (And) *Festa de Sant Antoni*. Escudella col·lectiva, prop del pont dels Escalls, menjada per tothom qui s'hi acosta.

CM 83:7. PO 20.1.84:6.

Espluga de Francolí, l' (Cba) **Festa de Sant Antoni*. Benedicció d'animals (mules, ases i cavalls) i curses pels carrers.

IP 4.85.

Figols de les Mines (Ber) *Festa dels Traginers*. Benedicció de cavalls fins a 1977 aprox., que eren de la gent que treballava al bosc.

GG 81-85:11,307. IP 2.87.

Figueres (Aem) **Festa de Sant Antoni Abat*. Benedicció d'animals fins a 1984.

IP 9.87.

Figuerola d'Orcau (Aj. d'Isona i Conca Dellà, Pju) *Festa major petita de Sant Antoni Abat*. El diumenge pròxim, desfilada de carruatges, repartiment de coca i vi, tir al plat i ball amb orquestra. Sol durar 3 dies.

MA 3.2.82:9. RA 2-3.83:8; 3.84:9. IP 8.85.

Flix (Reb) *Festa major d'Hivern, de Sant Antoni Abat*. La vigília, fogueres a cada carrer i els veïns hi sopen al voltant. Benedicció d'animals.

CQ 82-84:Reb. EN 81-83. MUÑOZ 86. IP 1.87.

Fraga (Bci) *Festa de Sant Antoni Abat*. Fogueres davant les cases. S'han perdut el costum de fer cavalcada i la benedicció d'animals.

AM 32-49:1,109-110,125. AM 50-56:1,484,478. IP 4.87.

Freixneda, la (Mat) *Festa de Sant Antoni*. La vigília, foguera i convit de pa, xoriços, olives i vi a tots els assistents. L'endemà, una altra vegada convit, també de xocolata. Oferta: els de la Comissió de Sant Antoni subhasten una sèrie de braços de gitano que han encarregat a benefici del sant.

IP 1.87.

Garidells, els (Tar) *Festa major de Sant Antoni*. Se celebra intermitentment, no pas cada any.

CQ 82-84:Tar. IP 2.87.

Granadella, la (Gar) *Festa major d'Hivern, de Sant Antoni*. La vigília, foguera davant l'ermita de Sant Antoni. Els quintos hi fan gresca tota la nit. Quan surt el sol, es va cap al poble a fer-hi els Tres Tombs. L'edifici ac-

tual de l'ermita és dels segles XVII-XVIII, però n'hi havia un, abans, de romànic.

CAMPS 8t:45. CC 22.1.76. CQ 82-84:Gar. GG 81-85:X,495. MA 20.1.78:12; 17.1.80:20; 16.1.83:12. IP 3.87.

Guissona (Sga) *Festa de Sant Antoni*. Els Tres Tombs. PEDRÓ 70:61. IP 11.85.

Isavarre (Aj. d'Alt Àneu, Pso) *Festa votiva de Sant Antoni*. Rifa de peus de porc.

IP 11.85.

Isona (Aj. d'Isona i Conca Dellà, Pju) **Festa de Sant Antoni Abat*. Repic de campanes per anar a missa. Un cop acabada aquesta, benedicció del pa, un tros del qual es donava a cada un dels cavalls, posats en fila. Desfilada i curses de rucs. Es va perdre a finals dels 50.

IP 81.

Ivorra (Sga) *Festa de Sant Antoni*. Àpat comunitari.

IP 2.87.

Llacuna, la (Ano) *Festa de Sant Antoni Abat*. Benedicció de cavalleries.

ELIAS 87:100.

Llardecans (Sgr) **Festa de Sant Antoni Abat*. La vigília, fogueres.

CABALLÉ s.d.b.:216. IP 3.87.

Lleida (Sgr) *Festa de Sant Antoni Abat*. Benedicció i desfilada de carruatges i cavalleries, de les quals es fa un concurs (des de 1942 aprox.), i els Tres Tombs. S'havia rifat un porc.

DL 17.1.80:6. GG 81-85:X,30. MA 18.1.79; 10.1.82:13; 13.1.82:6; 16.1.82:8-10; 11.1.83:8-9; 16.1.83:18-19; 18.1.83:8. MO 13.1.84. SZ 82:12.

Llinars de l'Aiguadora (Aj. de Castellar del Riu, Ber) *Festa de Sant Antoni*. S'havia fet benedicció d'animals.

SL 87. IP 3.87.

Lloà (Pri) **Festa de Sant Antoni Abat*. Benedicció d'animals a la plaça. Els homes anaven a pescar al riu i després coïen els peixos i se'ls menjaven al poble.

IP 2.85.

Llorenç de Montgai (Aj. de Camarasa, Nog) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Castell*.

IP 10.85.

Lloret de Mar (Sel) *Festa de Sant Antoni Abat*. Cavalcada amb cavalls, organitzada pel Club d'Hípica. La data és variable.

FA 59:86. IP 11.86.

Maella (Tal) *Festa de Sant Antoni*. La vigília, foguera.

IP 1.87.

Martorell (Bll) *Festa de Sant Antoni Abat*. Esmorzar de germanor amb botifarres, cansalada, pa amb tomàquet i vi; pregó i desfilada dels Tres Tombs, amb cavalls, carrosses i més animals. La data pot variar d'un any a l'altre.

GG 81-85:VIII,385. PL 13.1.83:8; 17.1.84:VIII. IP 5.87.

Massalcoreig (Sgr) *Festa major de Sant Antoni Abat*. Missa i processó. Dura 3 dies.

EN 81-83. GG 81-85:X,172,495. IP 4.87.

Massana, la (And) *Festa de Sant Antoni*. Sortint de missa, subhasta dels encants de Sant Antoni, consistents en ofrenes dels veïns -sobretot orelles i peus de porc-, a benefici de l'església. Tot seguit, repartiment de l'escudella al mig de la plaça.

CM 83:5-7. PO 19.1.79; 20.1.84:6; 25.1.85:8.

Miravet (Reb) *Festa de Sant Antoni*. Antigament, benedicció d'animals. Avui dia, desfilada de carrosses.

CQ 82-84:Reb. IP 1.87.

Montblanc (Cba) *Festa de Sant Antoni Abat*. El dia 17, al matí, benedicció de cavalleries i tractors al santuari de la Mare de Déu de la Serra i dinar de germanor. El dissabte després, proclamació de pubilla i dames d'honor i els Tres Tombs, amb acompanyament d'orquestra, la mulassa i el drac. A la tarda, matança del porc, amb repartiment de la carn cuïta, amb pa i vi, a tots els assistents (des de 1973), i homenatge als pagesos més vells. En els actes al carrer actua la banda de cornetes i tambors, fundada el 1981 amb motiu del 75è. aniversari de la coronació de la Mare de Déu de la Serra. La bandera de la Comissió de Sant Antoni és hissada en aquestes festes al balcó de l'Ajuntament.

AIRES DE LA CONCA 6.2.26; 22.1.27:4; 21.1.28:7. BALDRICH 70:38-39. CD 85. CI 22.1.83:8. DT 23.1.77. EN 81-83. EP 2.82:9; 1.83:12,22; 2.83:10,15; 12.83:6; 1.84:14; 2.84:9; 1.85:22-23; 2.85:9. GG 81-85:IX,307. PR 85. IP 4.85; 9.86.

Montmajor (Ber) *Festa de Sant Antoni Abat*. Jocs de cucanya, curses a la plaça i xocolatada. Els jocs són preparats, segons tradició, pel prior de la festa, un càrrec rotatiu. Es dona un panet beneït a tothom qui assisteix a la missa de Sant Antoni.

R7 19.1.82:10. VL 85:59. IP 9.85.

Montmaneu (Ano) **Festa major petita*. Benedicció d'animals fins al 1972 aprox.

IP 2.87.

Montmeló (Vor) *Festa de Sant Antoni*. Cercavila i benedicció d'animals.

IP 11.86.

Móra d'Ebre (Reb) *Festa major de Sant Antoni*. Abans, Cursa de l'Anell. Ara, benedicció d'animals, venda de panets i coques i sardanes a la plaça.

AM 58:8. EN 81-83. GG 81-85:XI,365. IP 8.85.

Móra la Nova (Reb) *Festa de Sant Antoni*. Benedicció d'animals i repartiment de panets beneïts.

IP 1.87.

Nonasp (Tal) *Festa de Sant Antoni Abat*. La vigília, una foguera a cada carrer.

IP 1.87.

Oriols (Aj. de Bàscara, Aem) *Festa de Sant Antoni*. Eixint de missa, encant de les ofrenes que la gent porta (coques, bunyols, xampany...).

IP 5.87.

Palau d'Anglesola, el (Pur) *Festa de Sant Antoni Abat. Es perdé els anys 60.

IP 10.86.

Palma de Cervelló, la (Aj. de Cervelló, Bll) *Festa de Sant Antoni Abat.

IP 10.86.

Peralada (Aem) Festa de Sant Antoni. Organitzada pels pagesos.

IP 6.87.

Perelló, el (Beb) Festa major de Sant Antoni Abat. Pregó, elecció de pubilla, benedicció d'animals, els Tres Tombs i processó amb la imatge del sant. El 1983 es van estrenar uns gegants. S'havia ballat la Jota Tortosina. L'Ajuntament ofereix un cremat a tot el poble. Dura 4 dies.

CA 17.2.80:8. CQ 82-84:Beb. DT 15.1.82:12; 12.1.83:10. EN 81-83. GG 81-85:XIII,228,355. MO 14.1.83:37; 13.1.84:37. SZ 82:12. VB 21.1.84:9; 27.1.84:15. IP 1.87.

Piera (Año) Festa dels Tres Tombs.

ELIAS 87:100.

Pobla de Claramunt, la (Año) *Festa de Sant Antoni Abat. Benedicció d'animals i els Tres Tombs.

RIBA 72:225.

Pobla de Massalua, la (Tal) Festa major de Sant Antoni Abat. Cercavila. Al matí es canta l'«Aurora», cançons especials interpretades per un grup de veïns. Processó. El darrer dia, Festa dels Quintos, amb xocolatada i jocs infantils. Organitzada per l'Ajuntament i la societat La Humanitària, dura 4 dies.

GG 81-85:XI,262,364. IP 2.86.

Pobla de Montornès, la (Tar) Festa del carrer de Sant Antoni. Xocolatada i rifa d'una imatge del sant.

IP 11.86; 10.87.

Pobla de Segur, la (Pju) Festa de Sant Antoni Abat. Festa dels pagesos i ramaders, que organitzen la benedicció d'animals i un ball. Les discoteques locals preparen balls de disfresses. Cercavila amb tractors per a la benedicció d'animals i àpat comunitari per als organitzadors.

MA 22.7.83:13. RA 3.83:14. IP 8.85; 11.85; 12.85.

Pont de Claverol, el (Pju) Festa de Sant Antoni Abat.

IP 8.85.

Pontons (Ape) Festa de Sant Antoni Abat. Antigament, benedicció d'animals i repartiment de coques.

IP 2.86.

Ponts (Nog) *Festa de Sant Antoni Abat. Els Tres Tombs i curses de cavalls (es perderen cap al 1960).

AM 32-49:1,124-125. AM 50-56:1,481. AM 58:8. IP 10.85.

Porrera (Pri) Festa de Sant Antoni. Es feia la benedicció d'animals, abillats amb els seus millors guarniments, a la porta de l'ermita de Sant Antoni. Després els traguers feien una cavalcada camí avall per un senderó perillós. Quan arribaven al poble, feien un tomb pels cellers, on se'ls convidava a vi ranci i coca. L'ermita

de Sant Antoni es va construir el 1610 i és dalt d'un cim espadat. L'aspecte festiu de la diada va decaient atès que no hi ha locals adequats per evitar el fred.

ASENS 81:236. EN 81-83. GRAS 09:111-112. IP 2.85.

Portellada, la (Mat) Festa de Sant Antoni. La vigília al vespre, foguera a la plaça de l'Església i convit a xoriço, pa i vi. L'endemà a la tarda, distribució de calmant (rom cremat). Cada 30 anys, més o menys, la gent del poble escenifica pels carrers la vida de Sant Antoni, que atreu molt de públic comarcal (dins del s. xx s'ha fet el 1919, el 1950 i el 1984).

IP 6.86; 1.87.

Prades (Bca) Festa de Sant Antoni. Benedicció d'animals i curses amb premis.

IP 2.87.

Preixana (Urg) *Festa de Sant Antoni Abat. S'ha deixat de fer (cap al 1965) la benedicció d'animals.

IP 4.86; 5.86.

Puigcerdà (Bce) Festa de Sant Antoni. Els Tres Tombs.

EN 81-83. IP 12.86.

Puiggròs (Gar) *Festa major d'Hivern, de Sant Antoni.

IP 3.87.

Puigpelat (Aca) *Festa de Sant Antoni. Benedicció d'animals.

IP 2.87.

Pujalics (Aj. de Cornellà de Terri, Pes) *Festa de Sant Antoni. Benedicció del bestiar.

IP 1.87.

Pujals dels Cavallers (Aj. de Cornellà de Terri, Pes) *Festa de Sant Antoni. Benedicció del bestiar.

IP 1.87.

Querol (Aca) *Festa de Sant Antoni.

GG 81-85:VII,401. IP 2.87.

Riells de Montseny (Aj. de Riells i Viabrea, Sel) *Festa de Sant Antoni. Es va perdre a principis dels anys 60.

FE 85:74. IP 6.86.

Riudecanyes (Bca) Festa de Sant Antoni. Al matí, benedicció d'animals.

IP 3.87.

Riudoms (Bca) Aplec a l'ermita de Sant Antoni. S'ha perdut el costum de beneir-hi animals, sobretot mules.

DT 2.9.78. GRAS 09:31. IP 3.86.

Roda de Ter (Oso) Festa de Sant Antoni Abat. La vigília al vespre, passant amb les cavalleries. L'endemà, després de la missa, benedicció dels animals i passant. A la tarda, cursa de cavalls i "borriquets" i Ball de Tonis. Organitzada per la Comissió de Tonis de Roda de Ter i de les Masies de Roda.

AU 14.1.83:V. N9 15.1.82:7; 18.1.83:5. IP 1.86.

Roquetes (Beb) Festa de Sant Antoni Abat. Benedicció de bestiar davant l'església, processó i bous. Antigament, curses d'animals i de persones a la carretera

de Roquetes a Jesús. També s'havia representat l'obra «La barraca de sant Antoni»: va iniciar-se el 1932, amb text de Pere Cristòfor Andreu. L'obra narrava en vers les virtuts del sant, les temptacions del dimoni i la victòria d'aquell. L'any 1971 es recuperà fins al 1974.

VB 21.1.83:9. IP 10.85.

Sabadell (Voc) Festa de Sant Antoni Abat. Consta l'existència d'una Confraria de Sant Antoni el segle XIX. El 1871 una escissió de l'antiga Germandat va provocar l'existència de dues entitats paral·leles. Això va motivar la competència mútua i el millorament de la festa, que ja consta el 1687 –en què es va declarar de precepte perquè el sant havia deslliurat la vila d'una plaga de llagosta. Cada colla (la Nova i la Vella) organitza la trobada a casa del banderer propi, amb un petit refrigeri i l'anada cap a la seva parròquia. En acabar la missa, es reparteixen panets beneïts. A continuació, i conjuntament, benedicció de cavalleries i carruatges. A la tarda, desfilada, amb els Tres Tombs, i llançament de caramels. El dinar del dia és tradicional que sigui escudella i carn d'olla barrejada.

AM 50-56:1,481. AV 16.1.83. DB 18.1.56. DS 13.1.83:9; 15.1.83:3-4; 7.1.84:7; 13.1.84:3; 14.1.84:8-9; 16.1.84:12-13. NU 16.1.79. PB 87:48.

Saidí (Bci) Festa major de Sant Antoni Abat. Romeria a l'ermita del sant –situada a 1 km al nord del poble, dalt d'un turó– i allà, després de la missa, repartiment de vi i “bollos” als assistents. Uns altres dies, concurs de carrosses. Són típiques les 2 o 3 fogueres al llarg del poble, que no s'apaguen durant tots els dies de festa, que són 4.

GG 81-85:X,482. IP 7.86.

Salàs de Pallars (Pju) *Festa de Sant Antoni de Gener. Fins a finals dels 60, cercavila dels mossos del poble portant els animals guarnits. Ball en un cafè.

IP 12.85.

Sallent (Bag) *Festa de Sant Antoni Abat. A més de la cavalcada dels Tres Tombs, curses de cavalls i mules. Va perdre's el 1965.

R7 5.2.83:24. IP 10.85.

Sanauja (Sga) Festa de Sant Antoni. Missa seguida de benedicció i els Tres Tombs.

IP 2.87.

Sant Carles de la Ràpita (Mon) Festa de Sant Antoni Abat. Benedicció d'animals, que antigament havia tingut molta importància.

IP 10.85.

Sant Feliu de Codines (Vor) Festa de Sant Antoni Abat. A les 6 del matí, torrades amb oli novell, arengades i vi. Tritlleig de campanes, missa amb cant dels goigs i benedicció de cavalleries i maquinària agrícola. Els Tres Tombs, amb visita de la casa de 2 administradors, on es reparteixen coca, figues i vi bo. Ball de la Dansa (es tracta d'un Ball de Gitanes amb partitura i coreografia pròpies que des de començaments dels 80 es balla amb acompanyament de música de cobla). Concurs de domadura des del 1982. Organitzada pel Gremi de Traginers i Menestrals.

AM 30:202-203. AM 50-56:1,488. EN 81-83. JULIANO 80:88. PG 14.1.83:1,19. IP 12.85.

Sant Feliu de Guíxols (Bem) Festa de Sant Antoni Abat. Benedicció de cavalls i d'animals domèstics. Els Tres Tombs fins al 1969 aprox.

AM 32-49:1,108. AM 50-56:1,477. PLA 57:255. IP 7.86.

Sant Feliu de Pallerols (Gax) *Festa de Sant Antoni Abat. Benedicció de bèsties i carrosses i àpat popular. PLANAGUMÀ 83.

Sant Jaume d'Enveja (Beb) *Festa de Sant Antoni Abat.

GG 81-85:XIII,223. IP 1.87.

Sant Llorenç de Morunys (Sol) Festa de Sant Antoni Abat, dels Traginers. La vigília, cercavila, desfilada dels Tres Tombs i repartiment de coca i barreja. L'endemà, missa i benedicció d'animals. Des de 1982, concurs d'arrossegament de troncs amb cavalls.

AM 32-49:1,115. CQ 82-84:Sol. EN 81-83. R7 21.1.82:25; 15.1.83:22. IP 11.85.

Santpedor (Bag) *Festa de Sant Antoni Abat. A més de la cavalcada dels Tres Tombs, curses de cavalls i mules amb molt d'èxit. Es va perdre cap al 1980.

R7 5.2.83:24. IP 1.87.

Sant Pere Sallavinera (Año) *Festa de Sant Antoni. Es perdé cap al 1975 perquè la gent es dedica més a la indústria que a fer de pagès.

IP 1.87.

Sant Quirze de Besora (Rip) *Fira de Sant Antoni. Bestiar i parades de mercat: roba, verdura, quincalla, etcètera. És perduda fa molts anys.

GG 81-85:1,338. IP 3.86; 12.86.

Sant Ramon (Sga) *Festa de Sant Antoni Abat. Desfilada i benedicció d'animals.

IP 2.86.

Sant Serni de Llanera (Aj. de Torà, Sga) *Fira de porcell·ls. Els anys 60 ja s'havia perdut.

AM 50-56:1,499. BOSCH 28:163. IP 2.87.

Sarroca de Bellera (Pju) *Festa de Sant Antoni. Benedicció d'animals. La despoblació ha fet minvar els actes festius del poble.

VIOLANT 34:39-40. IP 8.85; 6.87.

Senet de Barravés (Aj. de Vilaller, Ari) *Festa de Sant Antoni, a l'ermita de Sant Sentís. Els xicots de Senet i els d'Aneto pujaven la muntanya barallant-se a pedrades i amb esquelles penjades al coll.

IP 6.86.

Seu d'Urgell, la (Aur) Festa de Sant Antoni Abat. Cavalcada dels Tres Tombs. Al migdia els pagesos conviden tot el poble a menjar escudella feta en grans peroles.

CD 87a. MA 17.1.82:11. TELE-ESTEL 7.2.69. VA 20.1.77; 19.1.79.

Seva (Oso) Festa a l'ermita de Sant Antoni. Missa i cant dels goigs. S'Huminen amb espelmes el voltant d'una bassa i el camí.

IP 10.83.

Tamarit de Llitera (Lli) Festa de Sant Antoni Abat al barri de Sant Antoni. Obsequi de coca, vi i xocolata. Fogueres, per les quals va passant la xaranga. S'ha perdut el costum de beneir els animals, que anaven ben engalanats fent una cavalcada. Tampoc no es fa la cercavila del Rei de les Espases (fadri vestit solemnement i a cavall d'una mula que recaptava als veïns coques que anava enfilant amb l'espasa).

AM 32-49:1,109. AM 50-56:1,476. IP 8.86.

Taradell (Oso) Festa de Sant Antoni Abat. El dia del sant, ofici solemne. El cap de setmana pròxim, passada dels Tres Tombs, dissabte al vespre, que acaba amb foguera i repartiment de coca i vi bo. Diumenge al matí, repic de campanes, benedicció de cavalleries i cercavila dels animals i de carrosses engalanades, amb premis per als millors. El 1983 es van recuperar les curses de cintes.

N9 15.1.82:7; 5.2.82:12; 12.2.82:15; 14.1.83:9,36; 18.1.83:5.

Tarragona (Tar) Festa de Sant Antoni Abat. En acabar la missa cantada, repartiment de pa beneit i benedicció d'animals a la porta de l'església. Organitzada per la Confraria de Sant Isidre.

DT 14.1.82:8; 15.1.82:5.

Tavernoles (Oso) Festa de Sant Antoni del Porquet.

IP 10.86.

Terrassa (Voc) Festa de Sant Antoni Abat, els Tres Tombs. S'havia fet el Ball de l'Estepera. Avui hi participen traginers de Martorell, Igualada, Esparreguera, Olesa, Sant Vicenç dels Horts, Manresa i Sant Andreu de la Barca. (Cada diumenge se celebra en una població; per això té data variable.) Esmorzar per als participants en el camp de futbol amb coques de Sant Antoni i moscatell, cercavila dels carruatges i de les cavalleries amb banda de cornetes i tambors i dinar de germanor.

AM 30:202. AM 32-49:1,111-112. AM 50-56:1,335,490. CA 13.1.80:17. DI 5. 2.83:9; 7.2.83:1,3; 3.2.84:9.

Tírvia (Pso) Festa major de Sant Antoni.

CD 88b. CQ 82-84:Pso. IP 6.87.

Tivenys (Beb) Festa de Sant Antoni Abat. El dia del sant es fa l'oferta: els veïns porten a la plaça productes alimentaris que són subhastats a benefici de l'església. S'havia fet una representació de «Les temptacions de sant Antoni», amb una barraca, que figurava la del sant, i l'aparició de dimonis. Es tornà a fer, esporàdicament, el 1986.

AM 58:8,9. CA 20.1.80:17. CS 82-83,núm.32:15. EN 81-83. VB 21.1.83: 9. IP 10.85; 1.87.

Tivissa (Reb) *Festa de Sant Antoni Abat. Benedicció dels animals, que eren obsequiats amb una petita coca beneïda, curses de cavalleries i Ball de Coques (jota).

DT 21.1.79. TIVISSA 84:169,179,224-225. IP 1.87.

Tolba (Bri) Festa de Sant Antoni. Els veïns aporten a l'església fruites i algunes coses, que són subhastades a benefici de la parròquia.

IP 4.87.

Torà (Sga) Festa de Sant Antoni Abat. Organitzada pel Gremi de Pagesos i Ramaders. Missa i benedicció de tractors i d'animals i repartiment de coca i vi ranci. Cap al tard, berenar-sopar de germanor. S'ha renovat a partir de 1970.

IP 10.85.

Tordera (Mar) Festa de Sant Antoni Abat. Missa i benedicció d'animals.

TE 27.2.76. IP 8.86.

Torms, els (Gar) Festa de Sant Antoni Abat.

IP 3.87.

Torredarques (Mat) Festa de Sant Antoni. La vigília, foguera on els veïns couen algun xoriço.

IP 1.87.

Torre del Comte, la (Mat) Festa de Sant Antoni. La Comissió organitza una xaranga que passa pels carrers recaptant els donatius dels veïns per fer l'oferta -subhasta d'aquests regals, especialment plats cuitats- en favor del sant.

IP 1.87.

Torre de l'Espanyol, la (Reb) Festa major de Sant Antoni Abat. De nit, Ball Comprat, al voltant d'una gran foguera a la plaça. També Ball de l'Espenta entre els joves, dividits en dos bàndols. A la fi, coques, vi, torrades i llonganissa. Antigament, presentació pública de les parelles de nuvis. Així mateix, els malalts recuperats anaven a donar gràcies al sant. Dura 4 dies.

EN 81-83. GG 81-85:XI,163. IP 5.85; 1.87.

Torrelles de Foix (Ape) *Festa de Sant Antoni. Es beneïen els animals domèstics i es donava una coca a cada infant que hi anava. Les que sobraven es venien a benefici de la parròquia.

IP 2.86.

Torrent de Cinca (Bci) Festa major. Foguera viva tots els dies que dura la festa, que són 4 o 5. Com que coincideix amb l'època de les matances de porc, molts ho aprofiten per esmorzar i dinar al voltant de la foguera amb els productes procedents d'aquelles.

GG 81-85:X,486,496. IP 4.87.

Tortellà (Gax) Festa de Sant Antoni. Benedicció de cavalls i dinar de germanor.

FE 85:49. IP 8.86.

Tortosa (Beb) Festa de Sant Antoni Abat. Benedicció d'animals davant l'església, repartiment de coques de panoli i ball de la Jota Tortosina, que s'acompanya de dolçaina i tabal i es balla sense castanyoles. Des de 1981, cursa ciclista.

AH 6.84:20. AM 32-49:1,112,114. AM 50-56:1,492,494,509,511. CA 13.1. 80:17. DT 18.1.76. EI 11.1.84:3. VB 21.1.83:3; 1.4.83:12; 13.1.84:9.

Tremp (Pju) Festa de Sant Antoni Abat. Els Tres Tombs i benedicció d'animals i de tractors. Al vespre, Ball del Contrapàs, que es canta a la vegada que es balla. Es repartien vi bo i galetes. S'havien elegit l'hereu i la pubilla de la festa.

MA 24.1.80:15. RA 1-2.83:8-9; 3.83:15; 3.84:9; 8-9.84:11. IP 8.85; 10.85.

Uldecona (Mon) *Festa de Sant Antoni Abat*. Organitzada per la Confraria de Sant Antoni –amb majoral i ajudant. Cavalcada amb tots els animals ben guarnits des de la casa del majoral fins a la plaça. La gent porta unes cistelles plenes de neules que el capellà beneeix. Després beneeix els animals mentre es van repartint les neules. L'altar de sant Antoni és guarnit també amb neules. Es va perdre cap al 1960 i es va recuperar a mitjans dels 80.

IP 11.85; 3.87.

Ulldemolins (Pri) *Festa de Sant Antoni Abat*. Benedicció d'animals i desfilada de carruatges guarnits amb boix. Algun any, Ball de Majorales.

DT 5.2.82:18. VIOLANT 56-59;V,14. IP 2.85; 4.85.

Vall del Tormo, la (Mat) *Festa de Sant Antoni i de Santa Bàrbara*. El dia 18 també és festa.

IP 1.87.

Vall-de-roures (Mat) *Festa de Sant Antoni*. Es nomena una Comissió de 4 majorjoms que tenen cura d'organitzar-la. La vigília, foguera. L'endemà, molt de matí, coHocació de la imatge del sant a la plaça, damunt d'un pilar entre quatre pins. Es convida a casquetes –com pastissos, amb cabell d'àngel–, xoriço i vi. Tot seguit, cercavila amb la banda per tal de fer la plega: recoHecció de diners i d'espècies –dolços, peus de porc... La missa es fa a estil aragonès, amb vestits típics i guitarres. Les xiques i les dones hi porten el pa en safates per tal que es beneeixi i es reparteixi entre els presents. Sortint de missa, davant la imatge del sant, es reciten els "dixos" del sant –en català i castellà– amb referències a la vida del poble. Invitació a més casquetes. A la tarda es fa l'oferta: subhasta dels béns aportats pels veïns, amb el benefici destinat a sufragar la festa. Es reparteixen calmant –rom cremat– i casquetes.

IP 1.87.

Vallfogona de Balaguer (Nog) *Festa de la Vaca*. Exposició i concurs de bestiar boví organitzats per l'Associació de Ramaders (des de 1984). Concursos i àpat comunitari de ramaders.

IP 11.85.

Valljunquera (Mat) *Festa de Sant Antoni*. La vigília, els quintos s'encarreguen d'encendre una foguera. L'endemà, es fa l'oferta, amb pa beneït i pastissos.

IP 1.87.

Vallmoll (Aca) **Festa de Sant Antoni Abat*. Benedicció d'animals i repartiment de coca.

DT 1.12.83:14. IP 2.87.

Vilabella (Aca) **Festa major d'Hivern*. Es perdé cap al 1970.

GG 81-85:VII,401. IP 2.87.

Viladrau (Oso) **Festa del Traginer o de Sant Antoni Abat*.

IP 10.86.

Vilafranca del Penedès (Ape) **Festa de Sant Antoni*. Els Tres Tombs. Es va celebrar fins a 1965 aprox.

AM 58:9. IP 4.87; 5.87.

Vilagrasseta (Aj. de Montoliu de Segarra, Sga) **Festa de Sant Antoni*. Festa votada, perduda cap al 1965.

IP 2.87.

Vilaller (Ari) *Aplec a l'ermita de Sant Antoni*.

DC 64:484. IP 6.87.

Vilanova de Bellpuig (Pur) *Festa de Sant Antoni*. Repartiment de panets beneïts, sufragats per la casa pairal dels Palau.

AM 32-49:I,113-114. AM 50-56:I,509. IP 5.87; 6.87; 7.87.

Vilanova i la Geltrú (Gaf) *Festa major petita de Sant Antoni Abat*. La vigília, llançament de dotze morterets i Balls de Gitanes, Pastorets, Bastons, etc. L'endemà, ofici solemne, amb assistència de la Comissió de Festes, formada per pagesos o descendents de pagesos. Al migdia, benedicció de cavalleries i carruatges a la plaça de Sant Antoni. Desfilada dels Tres Tombs per la Rambla Principal i alguns altres carrers que acaba anant al domicili del banderer, on tots els participants són obsequiats amb un tortell beneït de Sant Antoni. Tot seguit, a la plaça de les Casernes, lliurament de premis i trofeus. A continuació, dinar de germanor i, al vespre, Ball dels Tres Tombs, durant el qual se sortegen dos porcs i se subhasta una toia. Envelat des de 1982. El 1983 es va commemorar el centenari de la bandera vella i es va substituir per una de nova. Sol participar-hi la secció muntada de la guàrdia urbana de Barcelona. La Comissió de Festes passa per tots els centres benèfics a donar tortells de Sant Antoni als seus malalts i allotjats. Antigament era la festa major de Vilanova i s'hi féu el Ball d'En Serrallonga fins al segon terç del s. xix.

AM 50-56:I,511,517. AR 80:52. AV 16.1.83. CAPDEVILA 81. CQ 82-84:Gaf. DV 8.1.82:15; 26.11.82:16; 10.12.82:11; 7.1.83:7; 14.1.83:5; 16.12.83:21; 13.1.84:3,16-17; 20.1.84:20-21. EN 81-83. GG 81-85:V,254. MO 14.1.83:37; 6.1.84:37; 13.1.84:37. PLANAS 61:194. SZ 82:13. TE 18.1.79:16. 3V 21. 1.83:21.

Vila-seca i Salou (Tar) *Festa de Sant Antoni Abat, Festa major d'Hivern*. El dia de la festa al matí, toc de matinades (des de 1984) i tronada pels carrers. Després, desfilada de carreteHes organitzada per les diferents entitats locals. Diumenge següent, curses de cavalls, cercavila amb cornetes i tambors i desfilada de "majorettes". El 1983 es van inaugurar els gegants i es va crear un grup de grallers. El mateix any començà una trobada comarcal de gegants. A totes les societats, Ball de Coques. Des de 1981, "cross" popular de Sant Antoni. Dura 2 dies.

DT 22.1.78; 17.1.79; 16.1.82:10; 24.1.82:12; 15.1.83:12; 31.12.83:12. EN 81-83. GG 81-85:VII,401. IP 12.85; 2.86; 2.87.

Vilassar de Dalt (Mar) *Festa de Sant Antoni Abat*. Després de l'ofici, benedicció de les cavalleries i els Tres Tombs. Cafè-concert. Organitzada per una Comissió especial.

CC 19.1.79. DB 15.3.75; 20.1.79. GG 81-85:VI,418. GM 15.1.82:2. MR 15.1.83:2. TE 24.11.78. IP 7.86.

Vilella de Cinca (Bci) *Festa de Sant Antoni*. Dura 3 dies.

GG 81-85:X,485,496. IP 4.87.

Vinyols i els Arcs (Bca) *Festa de Sant Antoni Abat. Benedicció d'animals fins al 1972 aprox. i curses d'animals fins al 1936.

PAGAROLAS 82:33. IP 2.87.

Xerta (Beb) *Festa de Sant Antoni Abat. Benedicció d'animals.

IP 7.81; 10.85.

Dissabte després del 17

Solsona (Sol) Festa de Sant Antoni Abat. Esmorzar comunitari dels membres de l'Associació de Sant Antoni Abat. Benedicció dels cavalls i mules que participen després en els Tres Tombs, curses de cavalls i ball. Existeix el càrrec de pendonista de la festa, que es va a cercar i a tornar a casa seva en comitiva: a càrrec seu van les despeses de la missa i la música. S'havia celebrat el mateix dia 17 fins fa pocs anys.

R7 20.1.79:14; 18.1.83:8. SL 87. IP 3.87.

Torregassa, la (Aj. de Sant Jaume des Domenys, Bpe) Festa major d'Hivern. Sopar de festa major. Durant el ball se sorteja una toia.

3V 14.1.83:6. IP 11.86; 2.87.

Vilassar de Mar (Mar) Festa de Sant Antoni Abat. Els Tres Tombs i benedicció d'animals. La data de celebració no és fixa.

CC 19.1.79. DB 15.3.75; 20.1.79; 21.1.79. MR 15.1.83:12; 22.1.83:12; 25.1.83:12. TE 24.11.78. IP 10.86; 6.87.

Dissabte o diumenge després del 17

Calafell (Bpe) Festa de Sant Antoni Abat. Benedicció d'animals, de carros i de tractors. Els Tres Tombs pels carrers principals.

DB 21.1.78. DT 22.1.82:11. IP 11.86.

Diumenge després del 17

Banyoles (Pes) Festa de Sant Antoni Abat. La vigília es porta el pendó fins a la casa del nou pendonista, que és escollit a sort pels diferents pabordes. És ell qui, l'endemà al migdia, després de la benedicció dels animals, encapçala la passada dels Tres Tombs pels carrers cèntrics de la vila. Durant el trajecte, els participants són convidats amb bunyols i moscatell. Després, a la plaça de les Rodes (abans es feia a la Plaça Major), els pabordes (només homes) ballen una sardana curta, «Bon dia, Elionor», amb un cert cerimonial -davant del pendonista, que és sobre el cavall. Després de 1936, en què es va perdre, no va retornar fins el 1976.

AM 32-49:1,112. AM 50-56:1,490-492. CA 13.1.80:17. EN 81-83. HORIZONTES 12.76. PD 27.1.82:5; 27.1.83:9. PLA 57:286. RV 15.1.78:14; 15.1.79; 1.2.79:4; 15.3.79:8. SI 15.1.77. IP 4.87.

Barberà del Vallès (Voc) Festa de Sant Antoni. Passada de cavalls i carros. Sardanes al final de la festa. Es recuperà l'any 1987.

PB 87:48. IP 6.87.

Caldes de Montbui (Voc) Festa de Sant Antoni Abat. Comença el diumenge abans amb una cercavila formada pels banderins de l'any passat, els de l'actual i els del que ve, que anuncia la festa del diumenge després; també "majorettes", música i cavalls sense guarnir. S'hi venen butlletes per a la rifa i s'acaba amb un vermut a casa del banderer de l'any actual. El diumenge després de Sant Antoni, la comitiva de la Junta de la Facultat, els banderers i els cordonistes van a l'església. Al final de la missa, repartiment de panets beneïts, benedicció de cavalleries i desfilada de carruatges engalanats, dels quals es premien els més reeixits (des del 1943). Els Tres Tombs per tota la població. A la tarda, Dansa de Sant Antoni a la plaça del Lleó: els nois van amb barret i americana i les noies porten pinta alta i mantellina. Abans rebia el nom d'Entrada de Ball. Durant el ball de gala del vespre, traspàs de la bandera als qui la portaran l'any que ve. Organitzada pels administradors de la Facultat de Sant Antoni.

AM 30:183,195-199. AM 58:8. CA 13.1.80:17. CANYAMERES 83. CR 78: 57-59. DC 64:75. MO 21.1.83:29; 12.1.84:37. PG 28.1.83:32; 19.1.84:32; 26.1.84:32. SZ 82:10.

Canet de Mar (Mar) Festa de Sant Antoni Abat. Es va recuperar el 1983 després d'11 anys que no es feia. Cercavila, benedicció d'animals, passada per tot el poble i repartiment de premis als millors guarniments. Començà a celebrar-se el 1881.

MR 22.1.83:12; 25.1.83:12. PD 12.1.83:13; 26.1.83:15.

Cardedeu (Vor) Festa de Sant Antoni Abat. Benedicció de cavalleries, carruatges, tractors, etc., davant l'església. Desfilada dels Tres Tombs, amb "majorettes" i banda de cornetes i tambors.

PG 28.1.83:13; 26.1.84:32.

Igualada (Año) Festa de Sant Antoni Abat. Declarada d'Interès Turístic Estatal el 1981, és organitzada per l'Antic Gremi de Traginers d'Igualada i té molta ressonància. La vigília, exhibició de domadura de cavalls (des de 1977). A la tarda, cercavila amb banda de cornetes i tambors i genets i carruatges de diferents llocs. Un cop acabada, convit dels banderers a coca i vi, amb la música de la «Patera», antiga dansa igualadina. Al vespre, ball a l'Ateneu, amb el Ball de Crespelles (les crespelles són uns tortells de brioix i massapà, d'un pam d'amplada). Presentació de la pubilla del Gremi i les seves dames d'honor (acte iniciat el 1974). Diumenge, concentració de cavalleries i carruatges que participaran als Tres Tombs, juntament amb la bandera de la ciutat i una banda de cornetes. Els Tres Tombs es fan des de 1822. Quan s'acaben, es beneïxen els cavalls i alguns altres animals domèstics i es reparteixen panets beneïts. Tot seguit és tradicional la rifa d'un porc. Pel mes de maig, costellada per celebrar l'èxit de la festa.

BASAS 83. CA 13.1.80:17. DB 16.9.72. ELIAS 87:100. EN 81-83. IG 15.1.71; 25.1.78; 13.1.79; 24.1.79; 15.1.83:11; 19.1.83:18; 22.1.83:9; 26.1.83:8; 9.3.83:10; 18.5.83:7; 14.1.84:1.9; 18.1.84:1,3-4; 21.1.84:5,10; 25.1.84:3; 17.3.84:16; 5.5.84:5. IGUALADA 84. IGUALADA 86. MO 14.1.83:37; 21.1.83: 29; 13.1.84:3; 20.1.84:41. NU 15.1.80:17. VI 26.1.78. VT 65:14-19. IP 1.87.

Jafre (Bem) *Festa de Sant Antoni Abat*. Els devots fan les presentalles al sant i després de la missa se sub-hasten.

IP 7.86; 8.86.

Manresa (Bag) *Festa de Sant Antoni Abat*. Organitzada pel Gremi de Vaquers i Traginers. Els Tres Tombs, cercavila, benedicció de bestiar i repartiment de coca i vi bo, oferts pel banderer. De fet, es pot celebrar setmanes més tard perquè, per tal d'aconseguir cavalca-des més lluides, es coordinen diverses poblacions veïnes i ho fan un diumenge a cadascuna.

R7 6.2.82:30; 13.2.82:5; 18.1.83:18; 21.1.83:3; 1.3.83:22; 5.3.83:6.

Moià (Bag) *Festa major d'Hivern*. Els Tres Tombs. Recuperada el 1984, després de molts anys de no celebrar-se.

MO 13.1.83:37. IP 12.86.

Molins de Rei (Bll) *Festa de Sant Antoni Abat*. Desfilada i benedicció de cavalls i més animals domèstics.

PL 25.1.83:12; 17.1.84:VIII.

Montbrí del Camp (Bca) *Festa major d'Hivern, de Sant Antoni Abat*. Fins al 1977 aprox., benedicció dels animals i esmorzar popular amb coca i moscatell. Dura dissabte i diumenge.

DT 16.1.82:10. EN 81-83. IP 3.87.

Navarcles (Bag) *Festa de Sant Antoni Abat*. Al matí, concentració dels participants i anada a casa del banderer, on tothom és obsequiat amb coca i barreja. Benedicció de cavalls i desfilada dels Tres Tombs, que acaba amb el lliurament de la bandera del Gremi al banderer de l'any vinent.

R7 20.1.79:14; 19.1.80:20; 16.1.82:23; 12.2.83:7,31.

Palafrugell (Bem) *Festa de Sant Antoni Abat*. Passejada de cavalls i carruatges, benedicció i exhibició de cavalls.

PD 27.1.83:11. IP 5.87.

Palau-sacosta (Aj. de Girona, Gir) *Festa de Sant Antoni Abat*. Benedicció d'animals i ofici amb orquestra. Entremig de l'audició de sardanes, rifa de peus de porc.

PD 12.1.82:4; 17.1.82:3; 19.1.82:5; 15.1.83:4; 28.9.83:13.

Poboleda (Pri) *Festa de Sant Antoni Abat*. Benedicció d'animals.

IP 2.85.

Prat de Comte (Tal) *Festa de Sant Antoni Abat*. Benedicció d'animals i subhasta de llenya i pastes a benefici de la parròquia. Segons Amades, es feien els Còssos de l'Ou i del Setrill.

AM 50-56:1,483. IP 1.87.

Puigpardines (Aj. de la Vall d'en Bas, Gax) *Aplec a l'ermita de Sant Antoni Abat*. Hi acudeixen els torronaires d'Amer per oferir-hi els seus productes artesanals.

CD 81a. EN 84-85. FE 85:50. PD 16.1.82:9. IP 8.86.

Puig-reig (Ber) *Festa major d'Hivern de Sant Antoni Abat*. Ben de matí, toc d'albada per la banda de corne-

tes i tambors. Matança del porc amb obsequi als assistents per esmorzar de botifarres, pa, vi i barreja. Benedicció de cavalleries i tractors i cavalcada per tot el poble, amb gegants, nans, carrosses, "majorettes", banda de cornetes i tambors, bastoners i trabucaires. Antigament, curses d'ases, mules i cavalls a la tarda, que havien assolit gran prestigi comarcal. Després, joc de la cinta i sarau. Ja se celebrava a mitjan segle XIX.

EN 81-83. GG 81-83:II,280. R7 19.1.80:20; 16.1.82:23; 23.1.82:7; 8.1.83:9; 18.1.83:18; 20.1.83:7; 21.1.83:3; 25.1.83:9; 5.2.83:24; 13.11.83:4. VL 85: 59,243,244.

Riba-roja d'Ebre (Reb) *Festa de Sant Antoni Abat*. Comença ja la vigília. Els joves fan una recapta de diners i llenya. Foguera i xocolata desfeta, que es reparteix entre els assistents, acompanyada de "redoltes" i moscatell. Diumenge, després de la missa, processó, benedicció d'animals i repartiment de pa beneit entre els assistents.

CABRÉ 74:193. IP 6.85.

Ripollet (Voc) *Festa de Sant Antoni Abat*. Anada a l'església del cordonista, del banderer i dels acompanyants. Després de missa, coca i mistela a l'escola Anselm Clavé, benedicció de cavalleries i passada pels carrers amb una banda de cornetes i tambors i "majorettes".

DS 14.1.84:13. GG 81-85:VI,134. IP 6.87.

Santa Pau (Gax) *Fira de Sant Antoni*. Recuperada el 1982 pel Grup Crosca de Santa Pau. La participació de firaires és lliure, però s'hi potencia l'exposició de mercaderia d'origen agrari i artesanal. No hi manquen les parades dels escolars. Al matí, cercavila amb 2 cap-grossos recuperats el 1986: el Sidro i l'Antònia, i benedicció d'animals; a la tarda, berenada popular.

EN 81-83. FI 86:25. OL 14.1.82:14; 28.1.82:6; 23.1.86. PD 16.1.82:9; 17.1.82:3; 13.1.83:11. IP 3.87.'

Santa Susanna (Mar) *Festa de Sant Antoni*. Cercavila amb cavalls, ases i alguns altres animals, benedicció, proves al parc del Colomer i arrossada popular. S'havia deixat de fer a mitjans dels 60.

IP 8.86.

Sant Cugat del Vallès (Voc) *Festa de Sant Antoni Abat*. Missa al monestir i repartiment de pa beneit als assistents. Diumenge següent, benedicció d'animals i els Tres Tombs.

AM 58:8. CS 82-83,núm.32:15. DI 17.1.84:9. MO 12.1.84:37. PE 17.1.84:2. LA PRENSA 23.5.76.

Sant Llorenç de la Muga (Aem) *Festa de Sant Antoni Abat, a l'església de Sant Antoni*. Aquesta església és a 1 km de la població.

DC 64:378. IP 9.86; 5.87.

Seròs (Sgr) *Festa de Sant Antoni Abat*. Al matí, cercavila amb banda de trompetes i tambors i "majorettes". Foguera on es couen torrades i llonganisses, que es prenen per esmorzar, amb vi i botifarra. Matança del porc i benedicció de tota mena d'animals, amb els Tres Tombs. Al migdia, cercavila amb gent disfressada.

CABALLÉ s.d.b:216. L'ESPURNA 2.84:17. IP 9.86.

Su (Aj. de Riner, Sol) *Festa de Sant Antoni*. Després de la missa, a la tarda, rifes de pollastres, conills, etc.: tot donat per les cases del poble a benefici de l'església. Durant el sorteig es reparteixen coca i barreja.
SL 87. IP 3.87.

Tona (Oso) *Festa de Sant Antoni Abat*. Esmorzar col·lectiu amb torrades, fuet i barreja. Benedicció d'animals, els Tres Tombs pel poble i lliurament de trofeus i d'obsequis.

AU 28.1.83:9. N9 22.1.82:33. IP 10.86.

Vic (Oso) *Festa de Sant Antoni Abat*. La vigília al vespre, sopar de germanor dels agremiats en un restaurant. Diumenge, benedicció d'animals davant l'església del Carme i cercavila de cavalls i d'enganxaments.

AU 13.1.79:10-11. N9 15.1.82:7; 26.1.82:9; 14.1.83:9; 18.1.83:23; 21.1.83:33.

Vilanova d'Espoia (Aj. de la Torre de Claramunt, Ano) *Festa major d'Hivern, de Sant Antoni*.

IP 1.87.

Un diumenge després del 17

Badalona (Bar) *Festa de Sant Antoni Abat*. Al matí, havent assistit a ofici a la parròquia de Santa Maria, passada (des del final del s. XIX) amb la participació del capità, del banderer i de 2 cordonistes (la bandera de Sant Antoni es va estrenar el 1915). Els acompanya una corrua de carruatges i carros, en un dels quals es venen els tortells i borregos de Sant Antoni. A la tarda, dinar i ball en un restaurant. Actualment l'organització d'aquesta festa no és estrictament local: s'apleguen les Comissions de diverses poblacions de la conurbació metropolitana de Barcelona i cada diumenge, des de la diada de Sant Antoni, es fa la passada o els Tres Tombs en una població diferent (el calendari dura tot gener i febrer), i, doncs, a cada població el diumenge pactat per a la passada és variable cada any.

CL 76:11. GG 81-85:VIII,328. PB 87:48. PR 85:86. RN 28.1.76:6; 27.1.79:12; 26.1.80:19; 24.1.84:5. IP 5.87.

Esparreguera (Bll) *Festa de Sant Antoni Abat*.

PL 13.1.83:8; 17.1.84:VIII.

Mataró (Mar) *Festa de Sant Antoni*. Els Tres Tombs per carrers cèntrics i benedicció dels animals. N'és l'organitzadora la Germandat Antiga de Sant Antoni Abat, fundada el 1887. S'havia perdut el 1974.

DB 21.10.73. FULLS 12.79. MATARÓ 86. MR 29.1.82:14; 5.2.82:20; 2.7.82:16; 15.1.83:2,12; 22.1.83:12; 29.1.82:2; 21.1.84:9. PELLUCER 1867:142. IP 6.87.

Olot (Gax) *Festa de Sant Antoni Abat*. Desfilada de cavalls pel centre d'Olot, benedicció del bestiar davant l'església de Sant Esteve i dinar de germanor. Organitzada per la Penya Cavallística del Centre Catòlic.

CD 81a. FE 85:47. PD 15.1.83:11. SI 21.1.76; 28.1.78; 2.2.76. IP 11.86.

Sant Andreu de la Barca (Bll) *Festa de Sant Antoni Abat*.

PL 17.1.84:VIII.

18

Santa Perpètua de Mogoda (Voc) *Festa de Santa Prisca, a l'ermita de la Mare de Déu de Santiga*. Es reparteixen uns pans beneïts que són conservats perquè hom creu que guarden contra llamps.

EN 84-85. FÀBREGA 54:224-225. IP 10.86.

Vilella Alta, la (Pri) *Festa major de Santa Prisca*.

DT 20.1.83:12. EN 81-83. IP 2.87.

Dissabte abans del 20

Alpicat (Sgr) *Festa major de Sant Antoni i Sant Sebastià*. Benedicció d'animals.

EN 81-83. GG 81-85:X,110,495. IP 3.87.

Dissabte pròxim al 20

Torrefarrera (Sgr) *Festa petita de Sant Sebastià*. Missa i processó.

GG 81-85:X,155,495. IP 9.86; 4.87.

Diumenge pròxim al 20

Alamús, els (Sgr) *Festa major de Sant Sebastià*. Dura 2 dies.

DC 64:6. GG 81-85:X,30,495. IP 3.87.

Alfarràs (Nog) *Festa major de Sant Sebastià*.

GG 81-85:X,358. IP 3.87; 6.87.

Beuda (Gax) *Festa de Sant Sebastià*. Ofici amb acompanyament d'orquestra, encant de coques i sardana-vermut.

CD 81a. DC 64:54. FE 85:45. GG 81-85:III,404. OL 7.1.82:14. PD 9.1.82:3; 10.1.82:2; 15.1.83:11. IP 3.87.

Borrassà (Aem) *Festa major petita, de Sant Sebastià*. Es va recuperar el 1978.

IP 9.86.

Copons (Ano) *Festa votada de Sant Sebastià*. Dissabte a la tarda, cinema infantil i xocolatada. Diumenge, després de l'ofici, concert-vermut. Ball de Crespells. Sant Sebastià i sant Roc són els copatrons. Dura 2 dies.

ELIAS 87:100. EN 81-83. IG 22.1.83:7. MARTÍ 69:124,231,233. VT 65:20. IP 1.87.

Corçà (Bem) *Festa del carrer de Sant Sebastià*.

IP 5.87.

Espolla (Aem) *Festa de Sant Sebastià*. Algun any, concert a l'església. Dura 2 dies.

EN 81-83. FE 85:23. PD 11.1.83:27. IP 9.86.

Estaron (Aj. de la Guingueta i Jou, Pso) *Festa de Sant Sebastià*.

CD 86b.

Gos, el (Aj. d'Oliola, Nog) *Aplec a l'ermita de Sant Sebastià*. Hi assisteix sobretot molta gent de Ponts per un vot de poble que aquesta població va fer amb motiu d'una epidèmia de còlera. L'Ajuntament de Ponts ob-

sequia amb coca, xocolata i mistela tots els assistents, que solen acudir a l'ermità a peu, en romiatge des del poble. A la tarda, festa infantil a la plaça de Ponts, amb jocs de cucanya. Antigament s'instal·lava un pal encerrat ben llarg amb un pollastre o una ampolla de xampany al cim. Aquesta festa ha substituït en part la de Sant Antoni Abat, de Ponts.

AM 50-56:1.556. EN 81-83. EN 84-85. MO 21.1.83:29. PM 1.84:3.

Jafre (Bem) *Festa de Sant Sebastià a l'ermita de la Mare de Déu de la Font Santa*. Els devots fan ofrena de productes del camp, que són subhastats un cop acaba l'ofici.

IP 7.86; 8.86.

Masó, la (Aca) *Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià*. Sortint de missa, processó. Cercavila amb la banda de tambors d'Alcover. Des del s. XVII, Ball de Sant Sebastià (parlat), costum que es va mantenir fins al 1920. Dura 2 dies.

EN 81-83. GG 81-85:VII,334. IP 2.87.

Mieres (Gax) *Festa de Sant Sebastià*. Recuperada el 1980, després d'uns 30 anys que no es feia. Concurs del joc de botifarra -joc de cartes.

EN 81-83. FE 85:45. PD 31.1.82:10; 6.2.83:11. IP 10.86; 3.87.

Monars (Aj. de Montagut, Gax) *Aplec*. Dinar de germanor. Recuperat el 1983, després de molts anys. L'església de la població és dedicada a sant Sebastià.

N9 21.1.83:33. PD 20.1.83:12. IP 3.87.

Oriols (Aj. de Bàscara, Aem) *Festa de Sant Sebastià*. La gent porta ofrenes de Sant Sebastià (çoques, bunyols, xampany, etc.), que encanten eixint de missa. Sardanes. Abans de 1987 es feia el mateix dia 20.

IP 10.86; 5.87.

Preses, les (Gax) *Aplec a l'ermita de Sant Sebastià*.

FE 85:47. IP 3.87.

Sant Pere Pescador (Aem) *Festa de Sant Sebastià*. Abans es portava la imatge del sant de l'altar de l'església a la capella de Sant Sebastià. S'hi anava en processó amb les autoritats i durant els dies de la festa restava allà. Dura 2 dies.

EM 17.2.82:12. EN 81-83. FE 85:27. GG 81-85:IV,495. IP 6.87.

Talarn (Pju) *Aplec a l'ermita de Sant Sebastià*. El mateix dia 20, missa amb cant dels goigs; però el gran aplec comarcal té lloc el diumenge pròxim. Joc del catxo i concurs de paelles. Començà el 1974 aprox. L'ermita es va edificar per un vot de poble amb motiu d'una pesta.

CC 23.1.75. CD 86b. DL 27.1.76. EN 81-83. EN 84-85. MA 25.1.74; 26.1.75; 26.1.77; 11.2.82; 3.2.83:11. IP 8.85; 10.85; 11.85.

Vallmoll (Aca) *Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià*.

DT 23.1.82:11; 15.1.83:13; 21.1.83:9. EN 81-83. IP 10.85; 2.87.

Vilosell, el (Gar) *Festa de Sant Sebastià, Festa major d'Hivern*. En la processó d'abans -fins al 1915- era tradicional que el sometent disparés salves des del terrat de cal Lledó.

DT 2.2.82:20; 23.1.82:12. MA 7.2.82; 23.1.83:13. IP 2.86.

SANT SEBASTIÀ

La tradició llegendària entorn de sant Sebastià es remunta al segle IV (*Depositio martyrum*) i, com tant altres, va ser popularitzada per la *Llegenda àuria* de Iacobus de Voragine (segle XIII).

Segons aquesta, Sebastià, nat a Narbona i ciutadà de Milà, estava al capdavant de la cohort romana encarregada de l'escorta dels emperadors Dioclecià i Maximià (segle IV), els quals el van distingir amb la seva amistat. Malgrat tot, en declarar-se públicament cristià, els mateixos emperadors van condemnar-lo a morir assagetat. Els encarregats d'executar l'ordre s'ho prengueren tan a la valenta que el deixaren ple de dards com un eriçó, aspecte que ens ha arribat a través de la iconografia, popular i culta. A desgrat d'això, no va morir d'aquest turment, i al cap de dos dies es presentà als dos emperadors i els increpà per la seva conducta envers els cristians. Per resposta va ser bastonejat fins a morir.

El culte a sant Sebastià va iniciar-se l'any 680 quan una pesta mortífera es va estendre per Itàlia, la qual va ser especialment greu a Roma i Pavia. Quan els morts ja eren tan nombrosos que no es trobava gent per enterrar-los, algú, per revelació divina, va predir que la pesta no acabaria fins que s'erigís un altar en honor del sant. Construït l'altar, l'epidèmia cessà miraculosament, amb la qual cosa sant Sebastià, juntament amb sant Roc (16 d'agost), va esdevenir advocat i protector contra la pesta i més mals contagiosos. Aquest copatronicatge es posa de relleu en els versets següents:

Sant Roc i sant Sebastià
guarden de pesta i de pecar,
i sant Sebastià i sant Roc
guarden de pesta i de foc.

Als Països Catalans la devoció al sant es remunta als segles X i XI, en què se li dediquen algunes esglésies i alguns monestirs, però no es consolida fins cinc-cents anys després, amb les grans pestes i epidèmies del segle XV i de començaments del XVI. D'aquesta època daten moltes de les nombroses capelles que el sant té dedicades arreu de Catalunya, i també es funden confraries i es fan processons en honor seu. En aquest sentit cal no oblidar els nombrosos vots de poble -alguns d'ells ben famosos, com el Pelegrí de Tossa o un antic costum votat de Monistrol de Montserrat- instituïts en el decurs del temps (segles XVI-XIX) per deslliurar-se de la pesta i del còlera i que havien incorporat balls específics del dia.

En l'actualitat, i malgrat que amb la desaparició de les pestes i les epidèmies la devoció al sant ha

anat de baixa, són encara nombrosos els pobles que el tenen per patró o copatró i que el 20 de gener celebren les festes majors d'hivern.

Cal assenyalar, finalment, que la festa de Sant Sebastià, sobretot per terres mallorquines, ha agombolat al seu entorn alguns elements, com les fogueres, típiques del dia de Sant Antoni (17 de gener). El foc, utilitzat sovint com a cauteritzador de ferides i nafres, ha estat interpretat en aquest sentit per alguns folkloristes com un element purificador dels germens pestilents. No és estrany, doncs, que la tradició hagi associat el foc amb aquest sant guardador.

Joan Prat

Albagés, l' (Gar) *Festa votada de Sant Sebastià.*

EN 81-83. IP 3.87.

Alcarràs (Sgr) *Festa d'Hivern, de Sant Sebastià.* Es deixen anar vaquetes pels carrers. A partir de 1987, cercavila amb la banda de música i els gegants. Segons Amades, s'havia fet el Ball de Sillons, anomenat així perquè es ballava amb un càntir al cap. Dura 3 dies.

AM 50-56:1,565-566,568; II,315-317. GG 81-85:X,495. IP 12.86.

Alfés (Sgr) *Festa major de Sant Sebastià.*

DC 64:11. GG 81-85:X,495. IP 3.87.

Alforja (Bca) **Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià.* Organitzada per la Cooperativa, que encara avui fa una rifa.

IP 3.87.

Alguaire (Sgr) **Aplec a l'ermita de Sant Sebastià.* Avui dia l'ermita es troba en ruïnes.

DC 64:12. GG 81-85:X,30. IP 3.87.

Almenar (Sgr) *Festa major de Sant Sebastià.* Processó a l'ermita del sant, amb missa i cant dels goigs de Sant Sebastià i de Sant Salvador (en record d'una ermita desapareguda dedicada a aquest darrer). Els dies anteriors a la festa, novena a l'ermita. S'ha perdut el costum de repartir coques i pa beneït. L'ermita de Sant Sebastià és al sud de la vila i es va construir el s. XVIII. Dura 2 o 3 dies.

EN 81-83. GG 81-85:X,30,140,495. IP 9.86.

Alòs de Balaguer (Nog) *Festa de Sant Sebastià.* Originada per vot de poble.

EN 81-83. GG 81-85:X,387,496. IP 6.87.

Ardèvol (Aj. de Pinós, Sol) *Festa de Sant Sebastià.* Originada per vot de poble.

CQ 82-84:Sol. IP 3.87.

Arres de Jos (Aj. d'Arres, Var) *Festa major d'Hivern.* Missa amb orquestra a la capella de Sant Fabià i cant dels goigs.

EN 84-85. IP 10.85; 11.86.

Aspa (Sgr) **Festa de Sant Sebastià.* Es baixava la imatge del sant des de la seva ermita fins a la parròquia, d'on retornava el 20 de març.

DC 64:30. IP 3.87.

Aubèrt (Aj. de Vielha e Mijaran, Var) *Festa de Sant Sebastià.* Recuperada el 1981. Missa i cant dels goigs.

IP 10.85.

Badalona (Bar) *Festa de Sant Sebastià.* L'origen és per un vot de poble instituit el 1854, amb motiu de l'epidèmia de còlera que patí la ciutat. Hi ha una Confraria de Sant Sebastià, establerta a la parròquia de Santa Maria. Fins al 1979 era festa escolar local, però sense que se celebrés cap acte festiu especial.

GG 81-85:VIII,328,331. RN 9.1.54; 17.1.59; 16.1.71; 16.1.82:5. IP 5.87.

Bassella (Aur) *Festa de Sant Sebastià.*

EN 81-83. IP 5.87.

Begues (Bll) *Festa de Sant Sebastià, del Vot del Pa.* A l'església es reparteix pa beneït. Uns altres actes són: curses, festes infantils, rom cremat i sardinada a les instal·lacions esportives.

EN 81-83. IP 5.87.

Belianes (Urg) *Festa de Sant Sebastià.* Festa local, originada per un vot de poble. Abans es feia una processó amb la imatge del sant.

EN 81-83. IP 6.87.

Bellví (Pur) **Festa major.*

GG 81-85:X,422,496. IP 6.87.

Benasc (Ari) *Festa de Sant Sebastià.* Jocs per a la canalla, xocolatada, etc.

IP 5.87.

Benavarri (Bri) *Festa de Sant Sebastià.* Missa i processó. Dinar de germanor en homenatge a les persones de la tercera edat, jocs, premis i ball.

RB 2.84:10. IP 4.87.

Berga (Ber) **Festa de Sant Sebastià.* Antic vot de vila per haver estat alliberada de la pesta. Processó des de la parròquia fins a l'església de Sant Francesc.

HUCH 55:264-265.

Besora (Aj. de Navès, Sol) *Festa de Sant Sebastià.* Originada per vot de poble.

SL 87. IP 3.87.

Bigues (Aj. de Bigues i Riells, Vor) *Festa del Vot de Poble a Sant Sebastià.* Amb motiu de la guarició d'una pesta l'any 1808, és organitzada pels Amics de la Unió. Fins als anys 30, processó dels joves amb la imatge del sant. Avui dia es venera la imatge de sant Sebastià i actua la coral de la vila. Obra de teatre, al vespre, per la gent del poble.

EN 81-83. PG 12.1.84:6; 19.1.84:18; 26.1.84:12. IP 10.86.

Bonansa (Ari) **Festa de Sant Sebastià.* La Confraria del Sant Rosari feia la seva assemblea anual. Al vespre, sopar de germanor.

IP 6.86.

Borges Blanques, les (Gar) *Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià.

EN 81-83. IP 3.87.

Bossòst (Var) Aplec a la capella de Sant Fabià. Es troba en una entrada de la població. Es beneeix un pa que es reparteix entre tots els assistents.

EN 84-85. IP 10.85.

Cabassers (Pri) Aplec a l'ermita de Sant Roc.

EN 84-85.

Cadaqués (Aem) Aplec a l'ermita de Sant Sebastià. Originada per un vot de poble. Jocs infantils. Després de la missa, es ballen les "patacades": homes i dones, agafats de la mà com en una sardana, van saltant mentre algú canta una mena de sàtires sobre el que ha succeït durant l'any. De tornada al poble, quina.

EM 27.1.82:11. FE 85:22. PD 21.1.82:10. PLA 57:130. SI 15.2.75. IP 9.86.

Caldes de Malavella (Sel) Aplec a l'ermita de Sant Sebastià. La vigília al vespre, al poble, repic de campanes i focs artificials.

CA 7.2.82. CS 82-83,núm.32:15. FE 85:72. PD 17.1.80:9; 17.1.82:7; 24.1.82:7; 19.1.83:10. SI 19.1.79. IP 6.88.

Calonge de Segarra (Ano) *Festa del Vot del Poble. Es va perdre cap al 1965.

MARTÍ 69:92,231. VT 65:20. IP 11.85.

Canonja, la (Aj. de Tarragona, Tar) Festa de Sant Sebastià. Missa i processó amb la imatge del sant; al vespre, ball. Antigament, sarsuela. Sant Sebastià és el titular de la parròquia. Dura 3 dies.

DT 20.1.83:12. IP 1.86.

Cànoves (Vor) Festa de Sant Sebastià. Festival infantil i gimcana. L'origen de la festa és un vot de poble.

EN 81-83. GG 81-85:VI,523. PG 5.1.84:8; 19.1.84:18; 26.1.84:22. IP 10.86.

Can Revella (Aj. de Subirats, Ape) Festa de Sant Sebastià. Originada per vot de poble.

IP 3.86.

Castellserà (Urg) Festa de Sant Sebastià. Sant Sebastià és el patró del poble i se li dedicà un santuari construït el 1786 en compliment d'un vot de poble. Abans era la festa més grossa, però per qüestions climàtiques es va decidir fer la festa major pel setembre.

GG 81-85:IX,258,411. NT 4.2.84:5. IP 6.87.

Castell del Pla (Aj. de Benavarri, Bri) Festa de Sant Sebastià. Cada any, una casa diferent és l'encarregada de preparar els panets que es reparteixen com a "limosna".

RB 2:84:10. IP 4.87.

Castelló de Sos (Ari) Festa de Sant Sebastià.

IP 5.87.

Cervià de les Garrigues (Gar) Festa de Sant Sebastià.

GG 81-85:X,263,495. IP 3.87.

Cervià de Ter (Gir) *Festa de Sant Sebastià. Era la festa de la Confraria La Pia Unió, d'ajuda mútua. Cer-

cavila amb els membres de la Confraria. L'endemà, Festa petita de Santa Agnès.

GG 81-85:III,411. IP 4.87.

Cistella (Aem) *Festa del Vot de Poble. Al poble hi ha una capella de Sant Sebastià, actualment utilitzada com a magatzem.

DC 64:118. IP 6.87.

Claravalls (Aj. de Tàrrega, Urg) *Festa de Sant Sebastià.

IP 7.87.

Clua, la (Aj. de Bassella, Aur) Festa de Sant Sebastià, o el Roser d'Hivern.

IP 5.87.

Colomers (Bem) *Festa de Sant Sebastià. Festa petita del poble. Després de recuperar-se uns quants anys, es va perdre el 1986.

EN 81-83. FE 85:34. IP 10.86; 5.87.

Conques (Aj. d'Isona i Conca Dellà, Pju) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de les Esplugues.

CAMPS 81:31. IP 8.85.

Constantí (Tar) Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià. Ofici amb l'assistència de les autoritats. Dura 2 dies.

CQ 82-84:Tar. DT 22.1.83:12. GG 81-85:VII,401. IP 2.87.

Cunit (Bpe) Festa d'Hivern de Sant Sebastià.

EN 81-83. IP 2.86.

Faió (Reb) *Festa de Sant Sebastià. Sant Sebastià és el patró del poble i abans se li dedicava la festa major.

IP 1.87.

Ferran (Aj. de Tarragona, Tar) *Festa de Sant Sebastià. Es va celebrar aprox. fins al 1942.

IP 1.86.

Figols d'Organyà (Aj. de Figols i Alinyà, Aur) Festa major petita del Jovent o de Sant Sebastià. Al matí, missa i cant dels goigs. Es típic menjar-hi truita d'espinacs. A la nit, ball amb acordió (cada any en un cafè diferent). Hi assisteix força gent d'Organyà.

EN 81-83. IP 12.85; 2.86.

Figueres (Aem) Festa de Sant Sebastià, al carrer de la Jonquera. La vigília, repicada de campanes. L'endemà, repartiment de pa beneït en acabar les misses del matí i de la tarda. Dissabte següent, concurs infantil i juvenil de dibuix i pintura. Diurnenge, marxa popular (des del 1980). Organitzada per l'Associació de Veïns, té una durada de 3 dies.

AM 50-56:1,569. EM 13.1.82:13; 27.1.82:26. PD 13.1.82:10; 19.1.83:12; 28.1.83:10. SI 2.2.78. IP 9.87.

Fondarella (Sgr) Festa major petita, de Sant Sebastià. Antigament s'anava a fer la festa a l'ermita del sant, però actualment amenaça ruïna.

DC 64:169. EN 81-83. IP 3.87.

Granja d'Escarp, la (Sgr) *Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià*. Al matí, missa i processó. Jocs de cucanya. Dura 2 o 3 dies.

GG 81-85:X,170,495.

Gratallops (Pri) *Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià*. Organitzada per la Societat Flor de Maig. Se'n destaquen la cercavila, la missa solemne i el teatre. Ja no es fa, com abans, un concert de música. Dura 2 dies.

EN 81-83. IP 2.85.

Grist (Aj. de Saünc, Ari) *Festa de Sant Sebastià*.

IP 7.87.

Guàrdia d'Úrgell, la (Aj. de Tornabous, Urg) *Festa de Sant Sebastià*. Sant Sebastià és el patró del poble.

IP 6.87.

Igualada (Ano) *Festa de Sant Sebastià al carrer de Sant Sebastià*.

ELIAS 87:100. IG 19.1.83:4; 18.1.84:6. IGUALADA 84. IP 2.86; 1.87.

Isona (Aj. d'Isona i Conca Dellà, Pju) *Festa de Sant Sebastià. Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Posa*. Repartiment de panets beneïts. El dinar típic és carn a la llosa amb alloli i amanida. Molts anys cal traslladar la festa de dia per la pluja o la neu que cau. Antigament s'hi acudia en processó. La llegenda del trobament de la Mare de Déu diu que un pastor volia baixar la imatge que era a la muntanya cap al poble, però que quan hi arribava la imatge desapareixia. Al tercer dia va pujar molta gent a la muntanya i, en agafar la marededéu, aquesta va dir: «Posa, posa, posal!», i entengueren que volia quedar-se allí.

CA 3.2.80:8. EN 81-83. MA 27.1.74; 3.2.82:9. SZ 82:13. VA 22.2.73. IP 8.85.

Ivars de Noguera (Nog) *Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià*. Originada per un vot de poble.

EN 81-83. GG 81-85:X,355,496. IP 6.87.

Jorba (Ano) **Festa del Vot de Poble*. Es perdé els anys 50 o 60.

MARTÍ 89:127,231,233. VT 65:20. IP 6.86.

Liagarres (Aj. de Capella, Bri) *Festa de Sant Sebastià*. Missa a la seva ermita i repartiment de coca i vi.

GG 81-85:XII,475. IP 4.87.

Maials (Sgr) *Festa major*. Missa a l'ermita de Sant Sebastià.

AM 50-56:I,556. EN 81-83. GG 81-85:X,495. IP 6.86.

Martinet (Aj. de Montellà i Martinet, Bce) **Festa de Sant Sebastià*. Es va perdre els anys 60.

GG 81-85:XV,346. IP 12.86.

Masroig, el (Pri) *Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià*. Ha perdut el caràcter rellevant d'uns altres temps. Abans, Ball de Coques i grans focs artificials.

ASENS 81:193,197.

Miralcamp (Pur) *Festa de Sant Sebastià*. Originada per vot de poble. Al matí, processó per diversos carrers del poble.

EN 81-83. GG 81-85:X,196,495. IP 9.86; 4.87.

Moià (Bag) *Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià*. La vigília, processó amb un tabernacle que conté una imatge d'argent de sant Sebastià. En aquesta processó, Ball o Contrapàs dels Garrofins, interpretat per nens, i Ball de Gitanes. L'endemà tornen a sortir els Garrofins, acompanyats del Pollo, personatge disfressat amb pells de conill i palla, una carota i un cucurull al cap –abans sortia també per Carnaval– i que s'encarrega de posar ordre i de ballar d'una manera estrambòtica. A la tarda del diumenge següent, Ball del Ciri, que antigament servia per realitzar la successió en el càrrec de paborde. També tornen a sortir els Garrofins. L'origen de la festa és per un vot de poble instituït el 1676 a causa de la pesta bubònica que s'estenia pel municipi.

AM 25a:49. AM 32-49:1,134. AM 50-56:I,560-564. AM 58:10-11. AR 80:53. AV 21.1.82. CORBERA 61:103-106. DB 20.8.72. EN 81-83. GG 81-85:II, 437. MO 13.1.84:37. N9 19.1.82:6; 22.1.82:18; 29.1.82:11; 21.5.82:22. PONS 82:22. R7 20.1.79:12,14; 19.1.80:20; 16.1.82:16; 15.1.83:15-16,22.

Molló (Rip) *Festa de Sant Sebastià*. Els dies anteriors, novena, amb cant dels goigs. Sardanes i cinema.

EN 81-83. FE 85:64. IP 4.86.

Monistrol de Montserrat (Bag) *Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià*. L'Associació de Sant Sebastià té cura de l'organització. La vigília, ofici de completes amb assistència d'autoritats, d'administradors i de balladors. L'endemà al matí, cercavila amb orquestra per anar a buscar els balladors, les autoritats i la senyera de l'Associació. A la tarda, processó amb la imatge del sant a la qual només podien assistir homes fins al 1985. Tot seguit, Ball del Bo! Bo! –a la plaça del mateix nom–, dansat per 3 parelles que representen autoritats antigues de la Confraria de Sant Sebastià: l'abat, el batlle i el prior (els balladors són sortejats entre els associats). A mitja dansa, composta de quatre figures, l'orquestra para de tocar i el credencer –un representant de la Junta de la Confraria– anuncia el nom de les persones que hauran de ballar l'any següent. Si el poble hi està conforme (sempre ho està), crida: «Bo!, bo!» (si no, cridaria: «Pega!»). L'origen de la festa és un vot de poble a sant Sebastià, instaurat –segons sembla– el s. xvi amb motiu d'una pesta. En virtut d'uns privilegis seculars, la Confraria pot imposar tributs especials per a la conservació de la festa.

AM 32-49:I,130-131. AM 50-56:I,556-559,953. AM 58:11-12. CS 82-83,núm. 32:15. DB 21.1.69; 18.6.72:41; 24.7.77:27. EN 81-83. GG 81-85:II,110,437. MO 21.1.83:29. R7 20.1.79:12,14; 19.1.80:9; 16.1.82:18; 15.1.83:15; 20.1.83:13; 21.2.83:11; 24.12.83:8. SERRA s.d.:42-43. SZ 82:13. TE 11.12.73. IP 11.85.

Montbrí de la Marca (Cba) *Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià*. Actualment només se celebra algun acte religiós. Abans era tan important com la festa major d'Estiu.

IP 3.85; 3.87.

Montferri (Aca) **Festa d'Hivern de Sant Sebastià*. Es va deixar de fer cap al 1955.

EN 81-83. IP 12.85.

Montmaneu (Ano) **Festa del Vot del Poble*.

MARTÍ 69:146,231,233. VT 65:20. IP 11.85.

Montpalau (Aj. de Ribera d'Ondara, Sga) *Festa major petita. Festa votada, perduda cap al 1983.

IP 2.87.

Nulles (Aca) Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià. Al capvespre, processó.

CI 28.1.84:6. EN 81-83. GG 81-85:VII,401. IP 2.87.

Odèn (Sol) Festa de Sant Sebastià. La gent gran creu que hi hagué una passa de grip molt greu a partir de la qual s'instaurà aquesta festa.

SL 87. IP 3.87.

Olesa de Bonesvalls (Gaf) Festa del Vot de Poble, de Sant Sebastià. Missa concelebrada després de la qual es beneeixen els panets de Sant Sebastià.

GG 81-85:V,305. 3V 14.1.83:22. IP 5.87.

Ollers (Aj. de Vilademuls, Pes) *Festa de Sant Sebastià. Se celebrava la centúria passada i havia tingut força importància.

IP 4.87.

Oluges, les (Sga) Festa votada de Sant Sebastià.

IP 6.86; 2.87.

Olván (Ber) Festa de Sant Sebastià, de l'Arròs. A partir d'una pesta que patí el poble, s'instituí el vot de poble el s. XVII –consta des de 1860–, amb el compromís de repartir un àpat als pobres el dia de Sant Sebastià. Des del 1963 ha pres un caire nou: avui hi participa tothom qui es porti els coberts i consisteix en una gran arrosada i una botifarrada populars. Prèviament, processó amb la relíquia del sant, cant dels goigs, benedicció de l'àpat i repartiment. Els priors són els encarregats de recollir espècies o diners per preparar l'arròs. Passen per les cases demanant «la voluntat per a la festa de Sant Sebastià» i agraeixen els presents dient: «Sant Sebastià us ho pagui.» Antigament era una escudella; després de la guerra, farinetes; i a partir de 1945, arròs a la cassola.

AM 50-56:1,556,558. EN 81-83. GG 81-85:II,292. MO 20.1.84:41. R7 20.1.79:14; 16.1.82:19; 15.1.83:15; 20.1.83:7,12; 22.1.83:8. VL 85:56,59,235. IP 9.85; 10.85.

Omellons, els (Gar) *Festa major de Sant Sebastià. El 1986 es féu per darrera vegada.

GG 81-85:X,252,495. IP 3.87.

Oristà (Oso) Aplec a l'ermita de Sant Sebastià. L'ermita és dalt d'un puig, reconstruïda el s. XVIII. L'advocació a sant Sebastià va ser motivada per les pestes dels volts de 1525.

FDVic 21.10.73.

Pallaresos, els (Tar) Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià.

DT 18.1.83:12. EN 81-83. GG 81-85:VII,118. IP 12.85; 2.87.

Parlavà (Bem) Festa de Sant Sebastià. Festa votada. Segons es diu, un corb portador de la pesta va caure a la plaça, i la gent es va refugiar en una muntanya anomenada Montori i va invocar sant Sebastià.

IP 5.87.

Pena-roja (Mat) Festa de Sant Fabià i Sant Sebastià. Són els patrons del poble. Després de la missa, processó i repartiment del pa beneit. Cada any, teatre a càrrec dels xiquets de l'escola.

IP 1.87.

Perafort (Tar) *Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià. Ofici solemne i ball de gralles o bé un altre conjunt senzill. Es va perdre els anys 60.

MAÑE 86:5.

Peralada (Aem) Aplec a la capella de Sant Sebastià.

SI 13.2.76. IP 6.87.

Pla del Penedès, el (Ape) Festa del Vot de Poble a Sant Sebastià.

FU 16.1.87:21. IP 2.86.

Pobla de Roda, la (Bri) Festa de Sant Sebastià.

IP 4.87.

Pobleta de Bellveí, la (Aj. de la Torre de Cabdella, Pju) Festa de Sant Sebastià. Després de la missa, la Confraria de Sant Sebastià fa una recollida de diners –abans, fesols– per sufragar misses pels difunts.

IP 4.86.

Polinyà (Voc) Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià.

EN 81-83. GG 81-85:VI,523. IP 7.87.

Pont de Molins (Aem) *Festa de Sant Sebastià.

FE 85:26. IP 6.87.

Pont de Suert, el (Ari) Festa de Sant Sebastià. Instituída el 1586 com a vot de poble per haver-se deslliurat la població –sota la protecció del sant– d'una pesta mortífera. La Confraria que es va fundar aleshores organitza cada any actes religiosos amb cant de goigs i uns àpats esplèndids encarregats pels priors, que són 2 i es renoven cada 2 anys. La cerimònia de la renovació consisteix en el lliurament d'una poma als nous priors. Els àpats (dos dinars, dos sopars i dos esmorzars, repartits entre els 3 dies que dura) consisteixen en plats típics de la zona: sopa d'arròs, amanida, "frixinat" –fet amb sang i fetge de xai fregits amb salsa–, carn d'olla i carn estofada amb patates.

AM 50-56:1,559-560. AM 58:12. CD 86b. EN 81-83. MO 21.1.82:29; 20.1.84:41. PASCUAL 80. PR 82. IP 7.86.

Pontons (Ape) Festa de Sant Sebastià. Originada per vot de poble. Antigament, processó i subhasta d'una coca.

IP 2.86.

Puigverd d'Agramunt (Urg) Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià. Es perdé cap al 1960. Antigament –fins a principi de segle– era la festa principal del poble.

IP 3.86.

Ribes de Freser (Rip) *Festa de Sant Sebastià.

AM 50-56:1,556. PLA 57:312. SI 19.1.77. IP 4.86.

Riera de Gaià, la (Tar) *Festa votada de Sant Sebastià. Era la festa major d'Hivern, que es va perdre quan es va limitar el nombre de les festes locals a dues.

QQ 82-84:Tar. IP 2.87.

Riudaura (Gax) *Festa de Sant Sebastià*. Sardana-vermut.

CD 81a. FE 85:48. IP 9.86.

Riu de Pendís (Aj. de Bellver de Cerdanya, Bce) *Festa de Sant Sebastià*.

CD 87b. IP 9.86.

Riudoms (Bca) *Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià*. Processó amb la imatge del sant. Només és dia festiu si Sant Jaume o la Festa del Beat cauen en diumenge; en cas contrari se celebra diumenge següent. Segons sembla, la festa es va instaurar el 1638, any de la pesta valenciana. El segle XIX trobem documentats els Balls de Diables, de Valencians i d'En Serrallonga.

EN 81-83. IP 11.85; 3.86; 2.87.

Riudovelles (Aj. de Tàrraga, Urg) *Festa de Sant Sebastià*.

GG 81-85:IX,186.

Roca del Vallès, la (Vor) *Festa del Vot de Poble a sant Sebastià*. Va ser instaurada per l'eradicació de la pesta que delmava la població els anys 1649-1653. El vot fou fet conjuntament per la Roca, Santa Agnès de Malanyanes i el Raval (actualment, Vilanova del Vallès). Després de la missa, repartiment de panets. S'ha celebrat cada any excepte el període 1936-1939.

PG 26.1.84:9.

Rocafort de Vallbona (Aj. de Sant Martí de Riucorb, Urg) *Festa de Sant Sebastià*. Festa votada. Abans, processó; actualment, només missa.

IP 6.87.

Roda de Berà (Tar) **Festa major*.

CQ 82-84:Tar. IP 2.87.

Rubí (Voc) **Festa de Sant Sebastià*. Processó que voltava la plaça.

RUFÉ 84:3.

Rubió (Año) **Festa del Vot del Poble*. Es perdé els anys 60.

MARTÍ 69:231,233. VT 65:20. IP 1.87.

Santa Coloma de Farners (Sel) *Festa de Sant Sebastià*. El Pelegrí de Tossa, que ve a peu acompanyat d'una colla de devots, arriba a la petita església de Sant Sebastià. Se'l rep protocolàriament, es resa el rosari i la gent intercanvia petxines per pinyons, rams de farigola i marduix.

FE 85:75. GG 81-85:III,220.

Santa Maria d'Oló (Bag) *Festa de Sant Sebastià*. És un antic vot de poble a causa d'una pesta.

GG 81-85:II,437. IP 1.87.

Sant Andreu de Llavaneres (Mar) **Aplec a l'ermita de Sant Sebastià*. L'ermita és documentada des de 1508.

GG 81-85:VI,452. SOLÀ 68:108. IP 6.87.

Sant Feliu de Guíxols (Bem) **Festa de Sant Sebastià*. Originada per vot de poble, s'hi feien diversos balls: de Bastons, de Cavallins, sardanes i Moixiganga.

AM 32-49:1,134-135. AM 50-56:1,563,565,567. PLA 57:292. IP 7.86.

Sant Feliu de Pallerols (Gax) **Fira de Sant Sebastià*. El carrer de Sant Sebastià també feia festes aquesta diada.

PLANAGUMÀ 83.

Sant Genís de Palafolls (Aj. de Palafolls, Mar) *Festa del Vot de Poble*.

CQ 82-84:Mar. GINESTA 68:257.

Sant Joan de Mollet (Gir) *Festa de Sant Sebastià*. Festa votada. Només actes religiosos.

IP 4.87.

Sant Julià de Lòria (And) *Festa de Sant Sebastià*. Iniciada per un vot de poble de 1892 arran d'una epidèmia de diftèria que va atacar les comarques veïnes. La Confraria de Sant Sebastià, que organitza els actes, té cura de visitar els confreres malalts i procurar-los un enterrament digne.

CM 83:7. IP 12.86.

Sant Llorenç de la Muga (Aem) **Aplec a l'ermita de Sant Sebastià*. Aquesta ermita es troba actualment sota les aigües del pantà de Boadella.

DC 64:378. IP 5.87.

Sant Llorenç d'Hortons (Ape) *Festa de Sant Sebastià*. Sortint de missa, repartiment de coques.

EN 81-83. FU 1.87:47; 16.1.87:21.

Sant Martí de Tous (Año) *Festa del Vot de Poble, de Sant Sebastià*. Ball de Faixes. Cinema. Aquesta festa, avui dia essencialment religiosa, es va instaurar el 20 de juny de 1757. Sant Sebastià és copatró del poble.

AM 58:13. ELIAS 87:100. MARTÍ 69:194,231. VT 65:20. IP 11.79; 11.85; 4.86.

Sant Miquel de Fluvià (Aem) **Aplec a l'ermita de Sant Sebastià*. Perdut els anys 60.

DC 64:385. IP 6.87.

Sant Mori (Aem) **Festa de Sant Sebastià*. Es va perdre cap al 1975.

IP 6.87.

Sant Ramon (Sga) *Festa de Sant Sebastià*. Festa votada el 1349 per demanar la protecció del sant contra la pesta. Avui dia, poc celebrada.

IP 2.86.

Sanui (Lli) *Festa de Sant Sebastià*.

IP 4.87.

Secuita, la (Tar) **Festa votada de Sant Sebastià*.

CORTIELLA 82a:42. IP 1.87.

Selva de Mar, la (Aem) **Festa de Sant Sebastià*. A la vila hi ha una ermita dedicada al sant, però la festa fa molts anys que no se celebra.

IP 6.87.

Senet de Barravés (Aj. de Vilaller, Ari) *Festa de Sant Sebastià*. Festa votada contra la pesta. La gent deixa

ofrenes en una imatge que el sant té en un prat del poble.

IP 6.86.

Senterada (Pju) *Festa de Sant Sebastià.

EN 81-83. IP 6.87.

Seu d'Urgell, la (Aur) Festa local de Sant Sebastià.

EN 81-83. IP 5.87.

Sitges (Gaf) Aplec a l'ermita de Sant Sebastià.

CC 13.1.74. IP 5.87.

Sords (Aj. de Cornellà de Terri, Pes) *Festa de Sant Sebastià.

IP 1.87.

Soses (Sgr) Festa major de Sant Sebastià. Processó amb la imatge del sant. Fa molts anys hi va haver una epidèmia de grip contra la qual es va demanar la intercessió de sant Sebastià. Dura 3 dies.

DC 84:429. GG 81-85:X,495. IP 9.86.

Sudanell (Sgr) *Festa votada de Sant Sebastià.

IP 1.87.

Súria (Bag) Festa de Sant Sebastià. Originada per la guarició del còlera el 1885. Al matí, tronada a càrrec dels trabucaires del Tro Gros i recepció dels representants dels municipis de la comarca. Dins la missa, renovació del vot de poble i cant dels goigs. En acabat, desfílada amb els Fadrinets del Poble Vell, "majorettes", trabucaires, autoritats, pubilles i invitats. Tot seguit, acte floral i artístic amb la proclamació de la pubilla i les dames d'honor. A la tarda, alguna obra de teatre. Concurs de fotografia (aprox. des de 1971). Encara que eminentment religiosa en l'origen, a partir de 1971 la festa s'envoltà d'unes jornades culturals i s'hi incorporà l'elecció de la pubilla.

EN 81-83. GG 81-85:II,437. PERAMIQUEL 82. R7 20.1.79:13; 19.1.80:12; 19.1.82:22; 23.1.82:22; 15.1.83:15; 18.1.83:7,16; 20.1.83:9,11. IP 2.86; 1.87.

Talavera (Sga) *Festa de Sant Sebastià. Originada per un vot de poble instaurat a causa d'una pesta, es va perdre cap al 1984.

EN 81-83. IP 2.87.

Talladell, el (Aj. de Tàrrrega, Urg) Festa major de Sant Sebastià.

GG 81-85:IX,187. NT 4.2.84:5-6. IP 2.86.

Tamarit de Llitera (Lli) Festa al barri de Sant Sebastià.

IP 8.86.

Taradell (Oso) Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià. L'origen de la festa és per un vot de poble, instituit el 1860, arran de l'epidèmia de còlera. Els organitzadors són els veïns del carrer de Sant Sebastià. Al matí, cercavila amb repartiment de coca i xocolata desfeta a la mainada i prova d'habilitat amb motos. L'endemà al vespre, rès del rosari davant la capella del sant, situada al carrer del seu nom. Dura 2 dies. Fins entrats els anys 40, Ball del Ciri.

FONT 86:52. GG 81-85:I,full de correc. N9 25.1.80:9; 19.1.82:4; 22.1.82:13; 2.2.82:6; 18.1.83:7; 25.1.83:7. PONS 82:22. IP 10.86.

Tèrmens (Nog) Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià. Cercavila amb "majorettes" i pregó. Un dels 3 dies que dura, àpat comunitari, amb cassola de pagès d'hivern.

EN 81-83. GG 81-85:X,424,496. IP 11.85.

Timoneda (Aj. de Lladurs, Sol) Festa de Sant Sebastià. Vot de poble.

IP 3.87.

Tolba (Bri) Festa de Sant Sebastià.

IP 4.87.

Torrebeses (Sgr) Festa major de Sant Sebastià. A la tarda, jocs per a la canalla.

GG 81-85:X,495. IP 4.87.

Torredembarra (Tar) Festa major del barri de Clarà. Cercavila amb gegants i cap-grossos, exhibició castellera, festival infantil i sardinada. S'ha perdut el costum de fer córrer un vedell per l'era, com també la rifa d'una oca per recollir diners. S'allarga fins diumenge següent.

GG 81-85:VII,140. IP 4.86.

Torrelameu (Nog) Festa major de Sant Sebastià. Cercavila amb diables. Dura 3 dies.

GG 81-85:X,368,496. IP 11.85.

Tossa de Mar (Sel) Festa del Pelegrí. Respon a un vot de poble formulat el s. xv dedicat a sant Sebastià, que va deslliurar el poble de pesta. Segons aquest vot, la vila enviaria cada any un pelegrí a la capella més pròxima dedicada al sant. Després d'oír missa de set, el Pelegrí –un veí de Tossa (que sempre és un home), el nom del qual és guardat en secret fins al dia de la festa– surt en direcció a Santa Coloma de Farners acompanyat de tothom qui vulgui. El romiatge –uns 40 km– dura fins a la tarda i segueix un recorregut tradicional, amb les parades corresponents. El qui fa de Pelegrí va vestit amb un hàbit especial i porta un document que lliurarà a les autoritats de Santa Coloma. Quan hi arriba, es resa el rosari a la capella de Sant Sebastià. L'endemà, després d'oír missa de 7, s'inicia el retorn en un ambient més distès i es fan més parades en unes cases de pagès determinades. L'arribada a Tossa és molt festiva.

AM 32-49:1,131-133. AM 50-56:1,552-553,556. AM 58:13. AV 20.1.80:8. CA 7.2.82. CC 30.1.74; 22.1.76; 29.1.78; 27.1.80:17. CQ 82-84:Sel. DB 19.1.68; 15.1.72; 26.1.72; 27.1.79. DC 64:399. EN 81-83. FE 85:76. GG 81-85:III,200. GINESTA 72:77,232,256-258. MILLÀS 51:132,205-208. MO 21.1.83:29; 20.1.84:41. PALAU 52:56-59,169-170. PD 20.1.79; 15.1.82:9; 21.1.82:2,9; 13.1.83:8; 15.1.83:8; 19.1.83:11; 21.1.83:9; 22.1.83:10. PLA 46:428. PLA 57:72-73,189,292-293. PRAT 79:56-57. RO 1.75:5. SERRA s.d.:38-41. SI 19.1.77; 20.1.77; 19.1.78; 11.1.79; 21.1.79; 17.1.80; 22.1.80:7. SZ 82:14. TE 22.1.72. VA 22.1.77; 11.2.79. IP 11.86.

Valldellou (Lli) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Vilavella.

IP 6.86.

Verges (Bern) *Festa de Sant Sebastià.

IP 10.88.

Vespella (Tar) *Festa de Sant Sebastià*. Es deixaren de fer actes festius ja abans de 1936.

CQ 82-84:Tar. IP 2.87.

Vic (Oso) *Festa de Sant Sebastià a l'ermita de Sant Sebastià*. Després de missa, rifa de xampany i llonganissa. L'ermita –situada a ponent de Vic, en un turó a 770 m d'alçada– ja existia el 1520, però l'edifici actual és del s. XVIII. L'origen de la construcció és motivada per unes pestes. El 1705 hi va tenir lloc la Conjura dels Vigatans, que decidí la vinguda a Catalunya de l'arxiduc Carles d'Àustria.

N9 21.1.83:33. IP 10.86.

Vicfred (Aj. de Sant Guim de la Plana, Sga) **Festa de Sant Sebastià*. Festa votada, perduda cap al 1983. Es diu que el motiu del vot va ser una pesta en què morien molts infants.

IP 2.87.

Viladecans (Bil) *Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià*. Al matí, llançament de coets. Ball del Patatuf. Diu-mege següent, teatre.

AM 50-56:1,566,570-571,953. EN 81-83. GG 81-85:VIII,509. PL 20.1.84:IV. TE 28.5.75. IP 5.87.

Vilagrassa (Urg) *Festa major de Sant Sebastià*. És la festa petita de la vila. Festa votada instaurada per haver-se deslliurat la població d'una pesta. Diumenge, *Festa de la Germandat de Sant Sebastià*. Té una durada de 2 dies.

EN 81-83. GG 81-85:IX,412. NT 21.1.84:7. IP 3.86; 6.87; 7.87.

Vilagrasseta (Aj. de Montoliu de Segarra, Sga) **Festa de Sant Sebastià*. Festa votada, perduda vers 1950.

IP 2.87.

Vilajuïga (Aem) *Festa de Sant Sebastià*. Recuperada el 1986 per l'Ajuntament després d'uns quants anys de no fer-se.

FE 85:29. IP 10.86.

Vilaller (Ari) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Riupedrós*.

IP 6.87.

Vilanova d'Escornalbou (Bca) *Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià*. Originada per un vot de poble. Missa amb processó. Vermut.

EN 81-83. GG 81-85:VII,401. IP 3.87.

Vilanova de Segrià (Sgr) *Festa major de Sant Sebastià*. Processó, missa i repartiment de pa beneit.

EN 81-83. GG 81-85:X,495. IP 9.86.

Vilaplana (Bca) *Festa del Vot del Poble o Festa major d'Hivern*.

CC 19.1.71. EN 81-83. GG 81-85:VII,401. IP 11.85; 3.87.

Vila-rodona (Aca) *Festa major petita, de Sant Sebastià*.

GG 81-85:VII,401. IP 2.87.

Vilassar de Dalt (Mar) *Aplec a la capella de Sant Sebastià*. Al matí, benedicció dels panets a la parròquia,

que són venuts pels carrers de la vila; a la tarda, missa a la capella.

GG 81-85:VI,418. IP 7.86.

Viliella (Aj. de Lles, Bce) *Festa petita de Sant Sebastià*.

GG 81-85:XV,430. IP 12.86.

Viu de Llevata (Aj. del Pont de Suert, Ari) **Festa major petita de Sant Sebastià*.

IP 6.87.

Dissabte després del 20

Bescanó (Gir) *Aplec a l'ermita de Sant Sebastià*.

FE 85:53. IP 4.87.

Sant Jaume dels Domenys (Bpe) *Festa de Sant Sebastià*. Festa votada. Després de 1939 commemorava l'entrada de les tropes franquistes al poble. Ball de nit, organitzat pels quintos.

DC 64:371. 3V 21.1.83:8; 20.1.84:22. IP 2.86.

Vilalba dels Arcs (Tal) *Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià*. Després de la missa, processó amb la imatge del sant.

CQ 82-84:Tal. GG 81-85:XI,257. IP 1.87.

Diumenge després del 20

Alió (Aca) *Festa de Sant Sebastià*.

IP 2.87.

Argentona (Mar) *Aplec a l'ermita de Sant Sebastià*. A la sortida de missa, repartiment d'una "sageta" de pa beneit, a la qual s'atribueix el do de guarir els mals de gola. Des de 1980, actuació de la societat coral Llaç d'Unió.

IP 9.81; 9.86; 10.86.

Bisbal del Penedès, la (Bpe) *Festa major d'Hivern*. Organitzada per la Societat Cultural i Recreativa i el Club Segle XX. Dura 2 dies.

3V 14.1.83:14; 21.1.83:8; 20.1.84:8. IP 2.86.

Caldes de Montbui (Voc) *Aplec a l'església de Sant Sebastià de Montmajor*. Hi acudeixen sobretot veïns de Sant Feliu de Codines. Es creu que la festa va començar amb la pesta de 1340.

GARCIA 86:30. JULIANO 80:63 ss.,91. SO 1.81:42.

Curullada, la (Aj. de Granyanella, Sga) *Festa de Sant Sebastià*.

IP 2.87.

Llobera (Sol) *Festa de Sant Sebastià*. És un vot de poble. Al final de la missa, cant de goigs.

SL 87. IP 3.87.

Matadepera (Voc) *Festa de Sant Sebastià*. Organitzada per la Germandat de Sant Sebastià –entitat fundada el 1900. El dissabte de la setmana anterior, cap al vespre, un grup va a buscar un pi gros escollit per endavant. Sopar de germanor a la vora del foc. L'endemà, plantada de pi a la plaça (prèviament se li han

tallat les branques i s'ha ensabonat). Cercavila fins a l'església amb les autoritats, orquestra i gegants. En acabar la missa, l'Ajuntament obsequia amb coques (tortells de Sant Antoni). Concurs gastronòmic femení. Dissabte després de Sant Sebastià, repic de campanes i jocs de cucanya al matí. A la tarda, cursa de sacs i concurs de grimpaires: cal arribar dalt de tot del pi, tocar un pernil i fer sonar una campana que hi ha per obtenir premi. Diumenge, cercavila amb gegants i banda musical; al migdia, degustació de tortells, mistela i vi ranci. Recuperada cap al 1975.

AV 25.1.79:9. DI 17.1.83:1,3; 24.1.84:9. DS 11.1.83:10; 20.1.84:23; 24.1.84:9. EN 81-83. TR 15.1.77.

Menàrguens (Nog) *Festa major petita de Sant Sebastià. Ball Rodó.

AM 50-56:1,567,569. EN 81-83. MA 22.1.82:16. IP 6.87.

Puigdelfí (Aj. de Perafort, Tar) Festa major de Sant Sebastià. Després de l'ofici, processó. "Peonada" popular i partit de futbol entre casats i solters. Dura 2 dies.

CORTIELLA 82b:43. DT 21.1.82:15. EN 81-83. GG 81-85:VII,126. IP 12.85; 1.87.

Puigpelat (Aca) Festa major petita, de Sant Sebastià. Processó amb la imatge del sant i l'estendard de la Confraria. Sortint d'ofici, repartiment del pa beneït. Originada per un vot de poble a causa del còlera.

IP 2.87.

Rodonyà (Aca) Festa major de Sant Sebastià.

EN 81-83. GG 81-85:VII,401. IP 2.87.

Diumenge pròxim al 21

Brunyola (Sel) Festa major de Sant Fruitós. Dura 2 dies.

EN 81-83. FE 85:72. GG 81-85:III,411. PD 23.1.82:7; 29.1.82:8. IP 7.86.

Músser (Aj. de Lles, Bce) Festa petita de Sant Fruitós. Aquest sant és el patró del poble.

IP 12.86.

21

Boldís Sobirà (Aj. de Lladorre, Pso) Festa de Sant Fruitós.

CD 86b.

Castellterçol (Vor) Festa major d'Hivern, de Sant Fruitós. A les 8 del matí, repicada de campanes. Des de 1980, a la Plaça Vella, esmorzar comunitari de torrades amb all, oli i vi, que es couen en una gran foguera preparada pels infants, els quals el dia abans arpleguen tota mena de material combustible. A la plaça de Prat de la Riba, Fira d'Hivern de roba, eines, calçat, etcètera. Antigament havia estat una fira de bestiar.

CARRERA 48:215. EN 81-83. N9 19.1.82:6; 29.1.82:11; 18.1.83:7; 21.1.83:33; 28.1.83:11. PG 10.6.82:6; 2.2.84:21. R7 4.2.82:8; 27.1.83:8. IP 12.85.

Cervià de Ter (Gir) *Festa petita de Santa Agnès. Se celebrava l'endemà de la festa de Sant Sebastià, que era la festa de la Confraria de La Pia Unió.

IP 4.87.

Gunyoles, les (Aj. de la Secuita, Tar) Festa de Sant Fruitós.

IP 2.87.

Hostalets de Balenyà, els (Oso) Festa major d'Hivern, de Sant Fruitós. Al matí, despertada general del poble, xocolatada i jocs de cucanya a la plaça; a la tarda, cinema. Sant Fruitós és el titular de la parròquia. També es fan actes festius el diumenge pròxim al 21.

AU 28.1.83:9. GG 81-85:1, full de correc. N9 18.1.83:7; 21.1.83:33. IP 2.86.

Llofriú (Aj. de Palafrugell, Bem) *Festa de Sant Fruitós. Sant Fruitós és el patró. Perduda a finals dels 70.

IP 5.87.

Pobla de Segur, la (Pju) Aplec a l'ermita de Sant Fruitós. Es va perdre el 1966, però es va recuperar a principi dels 80.

IP 1.79; 11.85; 12.85.

Santa Agnès de Malanyanes (Aj. de la Roca del Vallès, Vor) Festa de Santa Agnès. Al vespre, havaneres i cremat de rom.

EN 81-83. PG 19.1.84:18. IP 11.86.

Sant Fruitós de Bages (Bag) Festa major d'Hivern, de Sant Fruitós. Algun any, per esmorzar, xocolatada, coca, sardines i mistela. Des del 1981, plantada d'arbres. A la tarda, cinema gratuït.

GG 81-85:II,437. R7 23.1.82:7; 22.1.83:7. SZ 82:22. IP 12.86.

Selvanera (Aj. de Torreflor, Sga) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Soledat.

EN 84-85. IP 11.85.

Solius (Aj. de Santa Cristina d'Aro, Bem) Festa major de Santa Agnès.

EN 81-83. IP 7.86.

Vilalba Sasserra (Vor) Festa d'Hivern.

EN 81-83.

Diumenge pròxim al 22

Besalú (Gax) Festa petita de Sant Vicenç. Aquest sant és el patró de la parròquia.

FE 85:45. PD 16.1.83:25; 22.1.83:2; 23.1.83:4. IP 3.87.

Cabrera de Mar (Mar) Festa major d'Hivern, de Sant Vicenç. La vigília, Festa de l'Arbre (des de 1974), amb participació sobretot dels escolars. El 1836 es deixà de fer l'aplec a la capella de Sant Vicenç del castell de Burriac.

CARRERAS 1900:45,222-223. EN 81-83. GG 81-85:VI,523. GINESTA 68:141. MR 22.1.83:2,5; 21-23.1.84:9. IP 7.86.

Castellolí (Año) Festa major d'Hivern de Sant Vicenç. Missa solemne, amb acompanyament d'orquestra i cants. Sant Vicenç és patró del poble. Dura 2 dies: dissabte i diumenge.

EN 81-83. GG 81-85:V,477. IG 21.1.84:20. IP 1.87.

Malla (Oso) Festa major de Sant Vicenç. Entre els diferents actes que es fan durant 3 dies, es destaquen la funció de teatre i els focs artificials. Diumenge, futbol

entre solters i casats. La festa és dedicada a sant Vicenç, titular de l'església parroquial romànica, recentment restaurada.

EN 81-83. N9 22.1.82:33; 21.1.83:33.

Regencós (Bem) Festa major d'Hivern, de Sant Vicenç. Recuperada cap a 1976, en què se li va donar un nou impuls. Dura tot el cap de setmana.

EN 81-83. FE 85:36. GG 81-85:IV,495. PD 21.1.83:10; 22.1.83:2; 23.1.83:4; 26.1.83:12. IP 5.87.

Sallent, el (Aj. de Santa Pau, Gax) Festa de Sant Vicenç. Sant Vicenç és el patró i se li dedica la segona festa del poble.

IP 3.87.

Vilamalla (Aem) Festa major de Sant Vicenç. Cantada d'havaneres. Dura 2 dies.

EN 81-83. FE 85:29. IP 9.86; 10.86.

22

SANT VICENÇ

Vicenç –dit també Vicent– va ser, amb tota seguretat, el màrtir antic més famós de tota la Península Ibèrica: ja sant Agustí, en un dels sermons que va predicar en honor seu, exclamava: «Quina regió, quina província de les que comprèn l'Imperi romà o qualsevol altre lloc on s'hagi escampat el nom cristià no s'alegra avui tot celebrant el natalici de Vicenç?» I el cèlebre poeta hispano-romà del segle IV Aureli Prudenci li va dedicar l'himne cinquè de la seva magna obra, el *Peristephanon*.

Les dades històriques de la vida de Vicenç ens el presenten originari d'Osca; essent diaca del bisbe Valer de Saragossa, fou conduït a València, on sofrí un cruel martiri, probablement sota Dioclecià, vers l'any 304. L'himne esmentat de Prudenci i unes actes del seu martiri –fictícies, però redactades sobre uns originals més verídics, que s'han perdut– forneixen molts detalls sobre el martiri de Vicenç, insistint en el refinament dels suplicis i l'enteresa del màrtir a suportar-los. Aquestes actes van servir després de model per a la redacció de moltes passions d'altres màrtirs, caracteritzades també per l'acumulació inversemblant de tortures i per l'exaltació de l'heroïcitat del sant.

La literatura patristica i litúrgica relacionada amb el martiri de sant Vicenç insisteix en el tema del caràcter «invicte» del sant, jugant amb l'etimologia del seu nom llatí, *Vincens*, que significa 'vencedor'. Així, els textos dels oficis dedicats a sant Vicenç en l'antiga litúrgia hispànica –anomenada també visigòtica o mossàrab– són plens d'aquestes al·lusions a la victòria aconseguida pel màrtir sobre els seus enemics, i els sermons de sant Agustí pronunciats el dia de la seva festa –quatre dels quals s'han conservat– repeteixen el mateix tema: «Quin espectacle, el que hem presenciat amb els ulls de la fe! El màrtir sant Vicenç, vencedor en tot. Vencé en les

paraules, en els turments, en la confessió de la fe, en la tribulació; vencé abrusat pel foc, llançat al mar, en el suplici; vencé fins i tot després de morir.»

El culte a sant Vicenç va néixer molt aviat, de manera que a l'indret on la tradició situa el seu martiri –localitzat al barri de la Roqueta de la ciutat de València– li va ser erigida el segle IV una basílica, anomenada Sant Vicent de la Roqueta, que fou renovada pel bisbe Justinià (segle VI), si bé posteriorment caigué en ruïnes. La devoció al diaca màrtir s'estengué molt de pressa i esdevingué molt popular en tota l'església visigòtica i mossàrab, al Nord d'Àfrica i a les Gàl·lies. A Itàlia la fama de sant Vicenç també hi arribà, com ho prova que a Roma hi hagi tres esglésies dedicades a ell i que la litúrgia ambrosiana, pròpia de Milà, n'esmenti el nom en la pregària eucarística.

Naturalment, on sant Vicenç ha estat sempre més popular és al País Valencià, i la seva festa –fixada des dels temps més antics el 22 de gener– és celebrada en diferents indrets amb fires i aplecs, sobretot a la ciutat de València, on fins fa poc era típic el "porrat", o venda de confits i fruita seca. Al Principat de Catalunya sant Vicenç també ha estat un personatge popular, com ho demostren el gran nombre de poblacions que en duen el nom (Sant Vicenç de Calders, de Castellet, de Montalt, de Torelló, etc.) i les nombrosíssimes ermites i capelles que el tenen per patró.

Hi ha força pobles que, el 22 de gener, celebren la festa major d'hivern o bé la festa petita, generalment acompanyada de la cerimònia de la matança del porc. No se sap ben bé per què, sant Vicenç és patró dels conreadors de la vinya i dels vinaters. En alguns llocs el dia de Sant Vicenç es canviava el ram de pi que assenyalava la presència d'una taverna, i es creia que era bon senyal que el dia de la seva festa fes un bon sol ja que, com diu un refrany antic, «Sant Vicenç mullat, tot el vi esguerrat».

El dia de Sant Vicenç s'escau sempre en l'època més crua de l'hivern, quan el fred i el vent obliguen a suspendre moltes de les feines del camp. D'aquí provenen dites com aquestes: «Per Sant Vicenç, el fred a les dents, i no te'l trauràs de molt temps»; «Per Sant Vicenç, comencen els vents»; si bé hom té la convicció que el gèlid mes de gener ja és a les acaballes i, per tant, «Freds de Sant Vicenç i calors de Sant Llorenç no duren gens».

Joan Llopis

Adons (Aj. del Pont de Suert, Ari) *Festa petita de Sant Vicenç Ferrer.

IP 6.87.

Àger (Nog) Festa major d'Hivern, de Sant Vicenç. La vigília es cantaven les completes fins fa pocs anys.

La festa és organitzada pel jovent. Es nomenen 3 majors, que al migdia del primer dia passen per les cases desitjant bona festa major. Recullen diners en unes safates i reguen el terra amb uns sellons guarnits. Antigament els 3 paers de la vila assistien a missa major a l'altar i anaven vestits amb clotxa i caperó. El segon dia es feia la Processó de la Guilleumota.

AM 50-56:I,581-583. GG 81-85:X,377,496. IP 10.85.

Albelda (Lli) *Festa major de Sant Vicenç*. Romeria a l'ermita de Sant Sebastià, amb repartiment de panadó i barreja. Cant de jotes. També jocs per a la canalla i concurs de pintura. Algun any, teatre. Dura 3 dies. IP 4.87.

Alins (Pso) **Festa major de Sant Vicenç*. L'església parroquial és dedicada a sant Vicenç.

CD 86b. CQ 82-84:Pso. EN 81-83. IP 8.85; 6.87.

Bóixols (Aj. d'Abella de la Conca, Pju) *Festa de Sant Vicenç*. Sant Vicenç és el patró del poble. A la tarda i a la nit, ball amb acordió.

EN 81-83. IP 8.85.

Bonestarre (Aj. de Vall de Cardós, Pso) **Festa de Sant Vicenç*.

CD 86b. IP 6.87.

Calders (Bag) **Festa major d'Hivern, de Sant Vicenç*. Es va perdre a principis dels 70.

EN 81-83. IP 12.86.

Camós (Pes) **Festa de Sant Vicenç*. Sant Vicenç és el patró del poble. La festa es perdé cap al 1972.

IP 4.87.

Canet d'Adri (Gir) **Festa petita*. Sant Vicenç és el patró del poble.

IP 4.87.

Castellar del Riu (Ber) **Festa major de Sant Vicenç*.

GG 81-85:II,437. IP 2.87.

Castellbisbal (Voc) *Festa major d'Hivern, de Sant Vicenç*. Organitzada per la Comissió de Festes del Casal Familiar.

CQ 82-84:Voc. DI 21.1.84:11. EN 81-83. GG 81-85:VI,523. IP 9.86.

Castell de l'Areny (Ber) *Festa major de Sant Vicenç*. Matança del porc i esmorzar: torrada, botifarra i barreja.

CC 24.1.76. DB 29.1.70:15; 29.1.74. EN 81-83. GG 81-85:II,437. R7 3.1.82:23. VL 85:59,196. IP 2.87.

Castellfollit de Riubregós (Año) *Festa major de Sant Vicenç*. La festa té priors propis. Cercavila amb grallers. S'acaba amb un berenar de germanor.

GG 81-85:V,478. IP 10.85.

Castellvell del Camp (Bca) *Festa major d'Hivern, de Sant Vicenç*. Ball de Coques fins al s. XIX.

AM 50-56:I,585. EN 81-83. GG 81-85:VII,401. IP 2.87.

Concabella (Aj. dels Plans de Sió, Sga) *Aplec a l'ermita de Sant Vicenç de Marcó*.

EN 84-85. GG 81-85:IX,108. IP 10.85; 11.85.

Constantins (Aj. de Sant Gregori, Gir) **Festa major*.

FE 85:58.

Espinelves (Oso) *Festa major de Sant Vicenç*. Sant Vicenç és patró de la parròquia, que és un edifici romànic.

EN 81-83. FE 85:73. N9 22.1.82:33; 22.7.83:6. IP 10.86.

Estamariu (Aur) **Festa major de Sant Vicenç*. Festa protagonitzada per les noies: eren elles les que anaven a buscar els nois per ballar.

DC 64:155. IP 5.87.

Esterri d'Àneu (Pso) *Festa major d'Hivern, de Sant Vicenç*. Sant Vicenç és el patró del poble. Al ball de tarda i nit es reparteixen coca i vi.

CD 86b. CQ 82-84:Pso. EN 81-83. IP 11.85; 6.87.

Guardiola de Font-rubí (Aj. de Font-rubí, Ape) *Festa major petita, de Sant Vicenç*. Missa a la capella de Sant Vicenç i sardinada amb pa torrat i vi.

EN 81-83. FU 1.87:45; 16.1.87:21; 23.1.87:21. 3V 21.1.83:22.

Igalada (Año) *Festa de la Mare de Déu de la Pietat al seu santuari*. Aquesta Mare de Déu és copatrona d'Igalada: se li va demanar l'assistència després de la guerra contra Joan II, el 1483. Avui dia la festa es limita a una missa i a l'ofrena d'un ciri votiu en acció de gràcies. Actualment molt minoritària, va agafar un to polític en la postguerra rememorant el dia que les tropes franquistes van entrar a la ciutat.

IG 19.1.83:7; 18.1.84:6; 11.4.84:5. IP 1.87.

Llançà (Aem) *Festa major de Sant Vicenç*. El darrer dia, ball amb elecció de pubilla.

EM 3.2.82:11. EN 81-83. FE 85:24. GG 81-85:IV,495. PD 22.1.82:2,11; 22.1.83:13; 23.1.83:4. IP 9.86.

Menàrguens (Nog) *Festa major d'Hivern*.

EN 81-83. GG 81-85:X,342,496. IP 6.87.

Mollet del Vallès (Vor) *Festa major d'Hivern, de Sant Vicenç*. Cercavila amb la representació de l'aparició de sant Vicenç i els seus àngels i els diables. "Cross" popular de Sant Vicenç, iniciat el 1979. Sortida dels diables amb la Cabra de Foc, recorregut amb bicicletes, concurs infantil de pintura ràpida i cercavila amb gegants i diables. Dura 3 dies.

GG 81-85:VI,523. PB 87:14. PG 21.1.83:7,19; 28.1.83:5; 19.1.84:18. IP 11.86.

Montferrer (Aj. de Montferrer i Castellbò, Aur) *Festa de Sant Vicenç*.

CD 87a.

Olives, les (Aj. de Garrigoles, Bem) *Festa major de Sant Vicenç*.

FE 85:35. IP 7.86.

Pianoles (Rip) **Festa de Sant Vicenç*. Sant Vicenç és el patró del poble. Ja no es feia el 1979.

CQ 82-84:Pju. IP 11.86.

Prats de Lluçanès (Oso) *Festa major d'Hivern, de Sant Vicenç*. Al migdia, Ballets de Sant Vicenç i Tren-cadansa, en què prenen part 6 parelles, els homes de les quals porten una almorraxa plena d'aigua d'olor

amb què ruixaran la parella. Al vespre, serenata a la plaça. Des de 1981, concert. Dura 2 dies.

AM 50-56:1,582-587,953-954. AM 58:14. AU 28.1.83:IV. CS 82-83,núm.32: 15. DC 64:316. EN 81-83. FONT 86:52. MO 20.1.84:41. N9 30.1.81:10; 19. 1.82:4; 26.1.82:7-8; 21.5.82:22; 28.1.83:11. R7 18.1.83:18; 20.1.83:6; 23.6. 83:19.

Riells del Fai (Aj. de Bigues i Riells, Vor) *Festa de Sant Vicenç*.

EN 81-83. IP 10.86.

Rupià (Bem) **Festa de Sant Vicenç*.

FE 85:36. GG 81-85:IV,496. IP 8.86.

Saneja (Aj. de Guils de Cerdanya, Bce) *Festa major de Sant Vicenç*.

EN 81-83. FE 85:41. GG 81-85:XV,430. IP 12.86.

Sant Vicenç de Calders (Aj. del Vendrell, Bpe) *Festa major d'Hivern, de Sant Vicenç*. La vigília, sopar de germanor amb tots els veïns (des de 1984). Durant l'ofici, repartiment de coca beneïda. Recepció a l'Ajuntament, amb coca i vi per als presents.

GG 81-85:V,477. 3V 21.1.83:8; 17.2.84:10. IP 5.86.

Sant Vicenç de Castellet (Bag) *Festa major d'Hivern, de Sant Vicenç*. Cursa popular amb patins alguns anys.

EN 81-83. GG 81-85:II,437. MO 21.1.83:29. R7 20.1.83:6. SZ 82:14. IP 12.86.

Sant Vicenç de Montalt (Mar) *Festa major d'Hivern, de Sant Vicenç*. La vigília, repicada de campanes i llançament de coets. L'ofici solemne és cantat per l'orfeó parroquial. Surten dos gegants: el Bòbul i la Margari-dassa. Al vespre, a l'envelat, Ball Pla de Sant Vicenç de Montalt. En un altre dia dels 3 que dura la festa, homenatge a la vellesa. Teatre.

AM 50-56:II,231-234,1004. AM 58:22. EN 81-83. GG 81-85:VI,524. MO 22. 1.82:32; 21.1.83:29; 20.1.83:41. MR 21.1.83:2; 22.1.83:2,5; 25.1.83:12; 29. 1.83:2. IP 8.86.

Susqueda (Sel) **Festa major de Sant Vicenç*. Algun any, els pagesos es reuneixen en un restaurant i fan un sopar en record de la seva festa.

FE 85:76. IP 12.86.

Torregrossa (Pur) *Festa major d'Hivern*. Dedicada a sant Vicenç. Cada any s'acostuma a fer teatre. Dura 3 o 4 dies.

AM 50-56:1,588. EN 81-83. GG 81-85:X,248,496. IP 3.87.

Tossa de Mar (Sel) *Festa major d'Hivern, de Sant Vicenç*.

EN 81-83. FE 85:76. MO 20.1.84:41. PD 17.1.82:7; 20.1.82:2; 22.1.82:2-8; 23.1.82:2; 24.2.82:2. SZ 82:14. IP 11.86.

Vall-llobrega (Bem) *Festa de Sant Vicenç*.

IP 5.87.

Vallromanes (Vor) *Festa major d'Hivern, de Sant Vicenç*. Processó.

EN 81-83. GG 81-85:VI,523. IP 11.85.

Viladasens (Gir) *Festa major de Sant Vicenç*.

EN 81-83. FE 85:60. GG 81-85:III,411. IP 8.86.

Diumenge després del 22

Cabanes (Aem) *Festa major de Sant Vicenç*. Actes durant tot el cap de setmana.

EN 81-83. FE 85:22. GG 81-85:IV,495. PD 24.1.83:2. IP 6.87.

Cassà de la Selva (Gir) *Aplec a l'ermita de Sant Vicenç, al veïnat d'Esclet*. A principis dels 80 va ser recuperat per la Colla Excursionista Cassanenca. Concur-sos de pintura ràpida, d'allioli i d'estirada de corda, dinar de germanor al prat i gimcana infantil de bicicletes. Hi assisteix també gent de Llagostera.

EN 81-83. FE 85:54. PD 24.1.82:7; 28.1.83:7. PLA 57:136. IP 10.86; 4.87.

Gualba (Vor) *Festa major d'Hivern, de Sant Vicenç*. Cercavila amb gegants, cap-grossos i la cuca -estrenada el 1983. Berenar per a la mainada.

EN 81-83. PG 28.1.83:9; 19.1.84:11. IP 11.85; 11.86.

Maià de Montcal (Gax) *Festa major de Sant Vicenç*. I El dia 22, ofici amb orquestra, veneració de les relíquies de sant Vicenç i cant dels goigs. Després, Sardana de Migdia, que abans era ballada només per homes sols; actualment és una sardana normal. A vegades, algun acte cultural. La vigília de la festa, cercavila i ball.

FE 85:45. GG 81-85:III,412. PD 30.1.82:9; 21.1.83:11; 22.1.83:2,12. IP 3.87.

Obiols (Aj. d'Avià, Ber) *Festa major de Sant Vicenç*.

VL 85:59,150.

Sant Vicenç de Torelló (Oso) *Festa major d'Hivern, de Sant Vicenç*. La vigília al matí, xocolatada amb coca i jocs infantils. Diumenge, al matí, caminada popular -va començar el 1984- amb esmorzar per als participants; a la tarda, teatre. El 1986 es van estrenar uns gegants nous. Dura 2 dies.

N9 22.1.82:33. PR 84; 85; 86.

23

Os de Balaguer (Nog) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu d'Aguilar*.

DC 64:279. IP 1.79.

24

Sort (Pso) *Fira de les Pells*.

CD 86b. CQ 82-84:Pso. IP 10.87.

Diumenge pròxim al 25

Figueres (Aem) *Aplec a l'ermita de Sant Pau de la Calçada*. És típic consumir-hi la flaona de Sant Pau -pastís farcit de crema.

AM 50-56:1,598-599. AM 58:14. CA 27.1.80:17. EM 27.1.82:8; 3.2.82:4. FE 85:23. NU 4.2.78. PD 31.1.82:2. PLA 57:303,305. SI 31.1.74; 25.1.76; 28.1.77; 29.1.77; 4.2.77. IP 9.87.

Gelida (Ape) *Festa de la Conversió de Sant Pau a l'església de Sant Pere del Castell*. Missa cantada, cant dels goigs dels Sants Reis i venda de tortells de Sant Pau. Aquest dia l'Associació d'Amics del Castell de Ge-

lida –creada el 1965– celebra la seva assemblea anual. Es deixà de fer de 1936 a 1974.

3V 28.1.83:7; 27.1.84:8. IP 2.86.

Torrelles de Llobregat (Bll) *Festa major de Sant Pau*. La vigília, botifarrada popular i Ball de la Tàl·lora. Dissabte, concert. Diumenge, *Fira de Sant Pau*, de bestiar. Concurs d'estelladors (des del 1983), cantada d'havaneres, concurs de pollastres, exposició-concurs de fotografies i concurs de tir al plat.

CD 86a:151. CS 82-83,núm.32:15. DC 64:450. EN 81-83. GELABERT 73:159-160,277-278. GG 81-85:VIII,511. MO 21.1.83:29; 27.1.84:36. PB 80: 14-15. PB 87:14. PL 26.1.84:II; 10.11.84:VI. TE 29.4.77. IP 10.86.

25

Aiguafreda (Vor) **Aplec a l'ermita de Sant Pau de Gèmenes*.

CANYAMERES 70:28.

Argilaga, l' (Aj. de la Secuita, Tar) *Festa major d'Hivern*.

CORTIELLA 82a:43. IP 2.87.

Barcelona (Bar) **Festa de Sant Pau*. Fira de tortells prop de l'església de Sant Pau del Camp. Passejada per la ciutat amb una persona corpulenta que figurava sant Pau.

AM 29-30:1,38,40. AM 32-49:1,138. AM 50-56:1,593-595. CA 27.1.80:17. CABALLÉ s.d.a:9. GARRUT 52:87. LLATES 44:37. MO 22.1.82:32. PB 80:14-15. RODAMÓN 26.1.79:3.

Castell del Pla (Aj. de Benavarrí, Bri) *Festa de Sant Pau*.

IP 4.87.

Cubelles (Gaf) **Aplec a l'ermita de Sant Pau*. N'hi ha documentació del s. XVII. Actualment l'ermita es troba en ruïnes.

AVINYÓ 73:96. IP 10.85.

Mont (Aj. de Vielha e Mijaran, Var) *Festa de la Conversió de Sant Pau*. Missa al matí i rosari a la tarda.

SEMIR 84:112. IP 10.85.

Sant Pau de la Guàrdia (Aj. del Bruc, Ano) **Aplec*.

MARTÍ 69:79. VT 65:23. IP 5.86.

Sant Pere de Ribes (Gaf) *Festa major d'Hivern, de Sant Pau*. Pujada a l'ermita de Sant Pau, situada dalt d'un turó, al nord-oest del poble. S'hi puja amb el drac de Ribes –que té tres caps– i Balls de Bastons, de Cercòlets, de Panderetes i dels Pastors. També hi van els gegants, diables, cap-grossos i castellers. Des de 1975, cursa popular. S'hi canta la «Missa del papa Joan XIII». Dura 5 dies.

ÀLBUM 28-36:1,282. AM 50-56:1,597-598. CC 27.1.80:17; 3.2.80:15. DV 21.1.83:11; 20.1.84:15; 27.1.84:11. EN 81-83. EN 84-85. GG 81-85:V,294. MO 22.1.82:33; 21.1.83:29; 20.1.84:41. SZ 82:15.

Sant Pol de Mar (Mar) *Festa major d'Hivern, de Sant Pau*. Mercat de torrons i joguines. En uns altres temps hi concorria gent dels pobles veïns.

AM 32-49:1,138. AM 50-56:1,597-598. CABALLÉ 85:19-20. CQ 82-84:Mar. EN 81-83. EN 84-85. MO 20.1.84:41. MR 25.1.83:1-2,5. PD 20.1.83:13; 25.1.83:10; 29.1.83:4. IP 6.87.

Diumenge després del 25

Sant Pau d'Ordal (Aj. de Subirats, Ape) *Festa major*. Pregó, cinema i "Trial" Alt Penedès. Cercavila amb bastoners, grallers, drac, dimonis i balls tradicionals. Teatre, cantada d'havaneres amb rom cremat i focs artificials. L'origen de la festa és un vot de poble fet a sant Serapi. El patró del poble és sant Pau. Dura 5 dies.

EN 81-83. FU 23.1.87:21,24. GG 81-85:V,477. MO 27.1.84:36. 3V 28.1.83:5; 27.1.84:10; 3.2.84:7.

Vilafranca del Penedès (Ape) *Aplec a l'ermita de Sant Pau*. Ball popular amb uns grallers, obsequi d'auques i de vi bo i concurs juvenil de grimpaies (des de 1981).

FU 23.1.87:21. 3V 21.1.83:11,13; 28.1.83:3; 27.1.84:9; 3.2.84:7.

26

Oliana (Aur) **Fira de maquinària agrícola*. Es va perdre cap al 1967.

CS 82-83,núm.32:15. IP 6.87.

27

Bossòst (Var) *Aplec a l'ermita de Sant Joan Crisòstom*. Missa i benedicció del pa, que es reparteix a bocins entre els assistents. L'ermita és en una entrada del poble.

EN 84-85. IP 10.85.

Diumenge després del 27

Sant Esteve de Gualbes (Aj. de Vilademuls, Pes) *Aplec a l'ermita de Sant Mer*. És concorregut per milers de persones, sobretot de Vilademuls, Cornellà de Terri i Banyoles. Entre les parades cal destacar les dels torronaires d'Amer. Concurs d'estirada de corda (des de 1980 fins a 1983) i rifa d'un xai, pernills i xampany. Segons la llegenda, sant Mer, abat de Banyoles, posà fi a la vida del drac que vivia a l'estany i que matava moltes donzelles.

AM 50-56:1,606. CA 27.1.80:2. EN 84-85. FE 85:60. GEC 70-81:XII,275. GG 81-85:III,22. PD 30.1.82:9; 2.2.82:6; 5.2.82:8; 29.1.83:10; 2.2.83:10. PLA 57:201,312. RV 1.1.78:4; 1.2.79:5,18. SI 2.2.78. VA 28.6.72. IP 9.86.

28

Oliola (Nog) *Festa de Sant Tirs*. Missa dedicada al patró del poble.

IP 6.87.

Olot (Gax) *Festa dels Estudiants, de Sant Tomàs d'Aquino*. Escolars de diversos centres organitzen cercaviles, balls i esports.

PD 26.1.82:8; 29.1.82:11.

Pinell (Sol) **Fira de bestiar al bancal dels Sacs*. Es traslladà a Solsona el 1915, però es deixà de celebrar pels anys 30.

BOSCH 28:163. GEC 70-81:III,128. R7 14.6.83:14. IP 3.87.

Pla de Sant Tirs, el (Aj. de Ribera d'Urgellet, Aur)

Festa vella.

CD 87a.

Sant Feliu de Guixols (Bem) *Festa de Sant Tomàs d'Aquino.* Els estudiants armen tabola des de primera hora del matí, amb una desperta dirigida als seus professors. Desfilada de disfresses. Al ball del vespre s'elegeixen "Miss" i "Mister" Professor.

PD 2.2.82:7. IP 7.86.

Senet de Barravés (Aj. de Vilaller, Ari) **Festa de Sant Valeri a l'ermita de Sant Sentís.* Hi acudien també els veïns d'Aneto.

IP 6.86.

Diumenge pròxim al 29

Codonyera, la (Mat) *Festa major de Sant Anton i Sant Valer.* Divendres al vespre, foguera.

GG 81-85:XI,366. IP 1.87.

29

Sant Ramon (Sga) *Festa major d'Hivern de Sant Pere Nolasc.* Processó.

IP 2.86.

Vilella de Cinca (Bci) *Festa major de Sant Valero.* La vigília, a l'ermita del sant, sardinada popular. L'endemà, processó fins a l'ermita. Dura 3 dies.

GG 81-85:X,496. IP 4.87.

Primer diumenge

Ceuró (Aj. de Castellar de la Ribera, Sol) *Festa major de Sant Julià.* Sant Julià és el patró de la parròquia.

IP 3.87.

Segon diumenge

Argentona (Mar) *Festa major d'Hivern, de Sant Julià.* La vigília, després de la missa solemne, veneració de la relíquia i cant dels goigs. Cercavila de gegants i capgrossos amb Ball de Diables. Xocolatada (algun any). Concurs de dibuix i pintura infantils i mostra de cinema en súper-8 (des de 1983). Exposició de terrissa popular al Museu del Càntir.

GG 81-85:VI,523. MO 7.1.83:29; 13.1.84:37. MR 8.1.83:2,10; 11.1.83:12; 12-13.1.84:9; 14-15.1.84:9,13. SZ 82.10. IP 9.86; 10.86.

Moja (Aj. d'Olièrdola, Ape) *Festa major d'Hivern, de Sant Macari.* Pregó, concert, cercavila amb diables, el drac del poble i grallers. Missa solemne cantada, benedicció i repartiment de la tradicional coca -pa beneit. L'origen és per vot de poble a sant Macari amb motiu d'algunes pestes i calamitats.

FU 1.87:45; 9.1.87:21. LA VOZ DEL PENEDÈS 14.1.78. 3V 7.1.83:10; 21.1.83:9; 5.1.84:5.

Mitjans

Vilafranca del Penedès (Ape) *Festes de Sant Ramon.* Cercavila amb diversos grups folklòrics, conferències i ball. Trobada de trabucaires i de Bails d'En Serrallonga. Van començar el 1983. Sant Ramon de Penyaforat és fill i copatró de Vilafranca.

DV 27.1.84:10. EN 81-83. FU 9.1.87:21. 3V 3.12.82:9; 24.12.82:23; 28.1.83:5; 18.8.83:15; 16.12.83:14; 5.1.84:17; 20.1.84:22.

Tercer dissabte

Borges del Camp, les (Bca) *Festa de Sant Antoni Abat.* Processó i benedicció d'animals. Fins al 1974 es feia el 17 de gener.

DT 15.1.82:13. EN 81-83. GG 81-85:VII,401. JOVÉ 81-82.

Tercer diumenge

Garcia (Reb) *Festa major de Sant Antoni.* Benedicció d'animals. Antigament, Ball de Jotes. El 1987 es recuperà el costum de fer una foguera durant la vespra. Dura el cap de setmana.

DT 22.1.82:11. GG 81-85:XI,365. IP 5.85; 1.87.

Guimerà (Urg) *Festa major de Sant Sebastià.* La vigília, al matí, desperta general amb coets; a la tarda, Processó de Sant Sebastià i rés de les vespres de màrtirs. Diumenge, missa cantada. Actes durant 3 dies.

EN 81-83. GG 81-85:IX,206. MA 21.1.82:12. NT 4.2.84:5. PR 83. IP 2.86.

Navata (Aem) *Festa de Sant Antoni.* Cercavila amb gegants i cap-grossos. Actes durant 2 dies.

EM 13.1.82:11. EN 81-83. PD 15.1.82:10; 17.1.82:9; 15.1.83:10. IP 9.86.

Rajadell (Bag) *Festa major d'Hivern, de Sant Sebastià.* Sortint de missa, una parella de pabordes balla el Ballet de Déu. Tot seguit, repartiment del panellet. A la tarda, Bails de la Coca i de Bastons. Organitzada per l'Associació Cultural i Recreativa. L'origen de la festa és per vot de poble amb motiu d'una epidèmia. Es creu que el panellet que es reparteix té propietats terapèutiques. Antigament només unes quantes cases podien patrocinar la festa; avui dia la contribució és lliure.

AM 32-49:1,135. AM 50-56:1,563,566. CS 82-83,núm.32:15. R7 20.1.79:13-14; 19.1.80:20; 11.1.83:22; 15.1.83:7,15. SOLERNOU 82. SZ 82:13-14. IP 2.87.

Ràpita, la (Aj. de Santa Margarida i els Monjos, Ape) *Festa major d'Hivern, de Sant Ramon de Penyaforat.* Gimcana de bicicletes. Algun any se celebra el diumenge següent.

FU 1.87:47; 16.1.87:21. 3V 21.1.83:14.

Sabadell (Voc) *"Cross" de Sant Sebastià.* Organitzat per la Joventut Atlètica Sabadell des de 1962 aprox.

DS 14.1.84:31.

Santa Eugènia de Berga (Oso) *Festa de Sant Antoni Abat.* La vigília al vespre, foguera i matança del porc, amb tast per al públic. Concurs per veure qui encerta el pes del porc. Més tard, Ball dels Tonis (els organitzadors de la festa són els tonis o pagesos). Diumenge,

després de l'ofici, benedicció d'animals i passant iniciat per la bandera del sant i la carrossa on va la seva imatge. A continuació, la de la pubilla i les seves dames i les dels altres participants, que poden ser també xarrets i carruatges. Els millors tenen premi. Organitzada així des de 1941, amb data variable.

AU 4.2.83:6. FONT 86:52. N9 15.2.80:40; 29.1.82:33; 5.2.82:12; 28.1.83:11; 1.2.83:5. IP 11.86.

Segona quinzena

Rubí (Voc) Festa de Sant Antoni Abat. Era organitzada per la Societat de Carreters i Traginers, fundada el 1859; actualment, per la Societat de Sant Antoni Abat. La vigília al vespre, ball de societat al Casino, on abans es feia la proclamació de la pubilla. Diumenge al matí, cercavila encapçalada pel banderer i pels cordonistes, amb banda de cornetes i timbals, que es dirigeix cap a l'Ajuntament, als domicilis del banderer i dels cordonistes i a l'església de Sant Pere. Repartiment de trosos de coca. Es beneïen els carros i els animals a la plaça de l'Església, on els genets feien fer tres voltes ràpides a les cavalcadures. La rua continua pels carrers. Hi participen carruatges i genets d'Olesa, Sant Cugat, Sabadell i unes altres poblacions, entre els quals es convoca un concurs. Se sol fer en diumenge.

AM 58:8. DI 15.1.83:13; 28.1.84:11. FULL 1.85. RUFÉ 84:3. VILALTA 84a.

Sant Joan Despí (Bil) Festa dels Tres Tombs. Desfilada de cavalls amb banda de música i la bandera del sant –que és guardada durant l'any a la Unió de Pagesos. Convit de coca i moscatell. Al migdia, ofici i benedicció de tota classe d'animals. Se sol celebrar en diumenge i es va recuperar el 1984, després d'uns 20 anys que no es feia.

LA FONT DEL BE 2.84:7. PL 17.1.84:VIII. IP 11.86.

Quart diumenge

Bisbal d'Empordà, la (Bem) Festa de l'Arbre. Cercavila amb els gegants fins al lloc on se celebra i pregó. La primera vegada que es va celebrar a la població va ser el 1916.

PD 16.1.83:12; 23.1.83:10. IP 8.86.

Bons, les (Par. d'Encamp, And) Festa de Sant Romà. IP 7.87.

Espluga de Francolí, l' (Cba) Fira. Exposició de maquinària agrícola i industrial, ceràmica, llibres, mobles, joguines, etc. S'hi venen plançons de ceps, avellaners, ametllers i més arbres. Tingué privilegi reial el 1565 i fins no fa gaires anys se celebrava els dies 22 i 23 de gener. Algun any, exposicions de pintura i filatèliques. Hi acudeix molta gent de la rodalia. Els actes comencen el dissabte anterior.

CI 14.1.84:6; 28.1.84:6. CQ 82-84:Cba. CS 82-83,núm.32:15. DL 23.1.81:7-10,14,20. DT 2.2.82:20; 23.1.83:13. EN 81-83. FI 86:26. GG 81-85:IX, 352. NO 3.81:15-16. IP 4.85.

Sant Pere de Torelló (Oso) Fira de Sant Sebastià. Encara que havia tingut gran renom, darrerament s'ha

convertit en una tradició sense gaire relleu. És sobretot una fira comercial i de joguines.

AU 28.1.83:5. EN 81-83. FONT 86:52. N9 26.1.82:8; 21.1.83:9; 25.1.83:9. IP 11.86.

Sant Vicenç dels Horts (Bil) Festa major d'Hivern, de Sant Vicenç. Mostra comercial i agrícola. Va començar el 1611 i es va actualitzar el 1982, i hi participen els sectors comercial, industrial, ramader i pagès. Dura dissabte i diumenge, dia que es fa un concurs d'habilitat de tractoristes.

CQ 82-84:Bil. EN 81-83. FI 85a. FI 86:26. PB 87:13. PL 21.1.83:8; 20.1.84:IV. IP 5.87.

Darrer dilluns

Vallbona de les Monges (Urg) Festa votada, de la Pigota.

EN 81-83. IP 6.87.

Darrer dissabte

Hospitalet de Llobregat, l' (Bar) "Cross" escolar. Organitzat pel Patronat Municipal d'Esport.

IP 7.87.

Sant Pau de Seguries (Rip) Festa de la Germanat. Al matí, coca, barreja i xocolata per als socis, cercavila i missa amb orquestra.

EN 81-83. FE 85:66. N9 28.1.83:37. IP 12.86.

Darrer diumenge

Albà Vell, l' (Aj. d'Aiguamúrcia, Aca) Festa major d'Hivern.

IP 2.87.

Benavent de Segrià (Sgr) Festa major d'Hivern, de Sant Valeri. Dura uns 3 dies, el darrer dels quals es fa un sopar de germanor.

DC 64:50. GG 81-85:X,495. IP 3.87.

Lleida (Sgr) Festa de la Mare de Déu de l'Arcada (Carreter Major i plaça de la Paeria). Elecció de pubilla, sopar de germanor i ofrena floral a la Mare de Déu. Es va recuperar el 1956 aprox.

GG 81-85:X,30. MA 30.1.82:12; 26.1.83:6; 29.1.83:16.

Masos de Pals, els (Aj. de Pals, Bem) Festa major petita, de Sant Fruitós. Algun any es fa el diumenge anterior.

PD 7.9.82:20. IP 8.86.

Òdena (Ano) Fira dels Torrons. Dissabte, cursa de bicicletes i ball de fira. Diumenge al matí, matança del porc i esmorzar popular. Concurs de pollastres i conills. Es recuperà el 1984. En els seus orígens hi havia parades de torrons.

IG 28.1.84:13. MARTÍ 69:149,231. VT 65:21. IP 12.85.

Santa Maria de Palautordera (Vor) Festa major d'Hivern, de Sant Burget. Pregó, cercavila amb grup d'ani-

mació i actuació d'un esbart. Dura el cap de setmana.
PG 28.1.83:19; 2.2.84:21. IP 11.86.

Torrellavít (Ape) Festa major d'Hivern. S'havia deixat de fer des de 1950 fins a 1978. Dura 2 dies.
FU 23.1.87:21. GG 81-85:V,477. IP 3.86.

Verdú (Urg) Festa major de Sant Flavià. Els 2 dies de festa –dissabte i diumenge, el segon dedicat al Sant Crist, del qual es conserva una talla del s. XIV–, ofici en què s'interpreta una missa de Perosi. Es conserva una reiquia del sant patró provinent de Roma el 1628.
GG 81-85:IX,412. IP 5.86.

Dia variable dins de gener

Salt (Gir) Festa del Porc. L'acte principal és un sopar a base de productes del porc al Centre Parroquial.
PD 15.1.83:2. IP 8.86.

Selva del Camp, la (Bca) Festa de Sant Antoni Abat. Benedicció d'animals i desfilada dels Tres Tombs amb genets de poblacions veïnes. Es fa un diumenge.
IP 3.87.

Sils (Sel) Matança del porc. Començada el 1984 per l'Agrupació Esportiva Veterans de Sils, es fa al camp de futbol vell.
IP 8.86.

Festes entre gener i febrer

Bisbal d'Empordà, la (Bem) Festa de Sant Antoni Abat. Benedicció de tractors i d'animals i estirada de corda.
PD 21.1.82:8. IP 8.86.

Castellví de Rosanes (Bll) Els Tres Tombs. Cavalcada de cavalls organitzada per una confraria de Martorell.
IP 9.86.

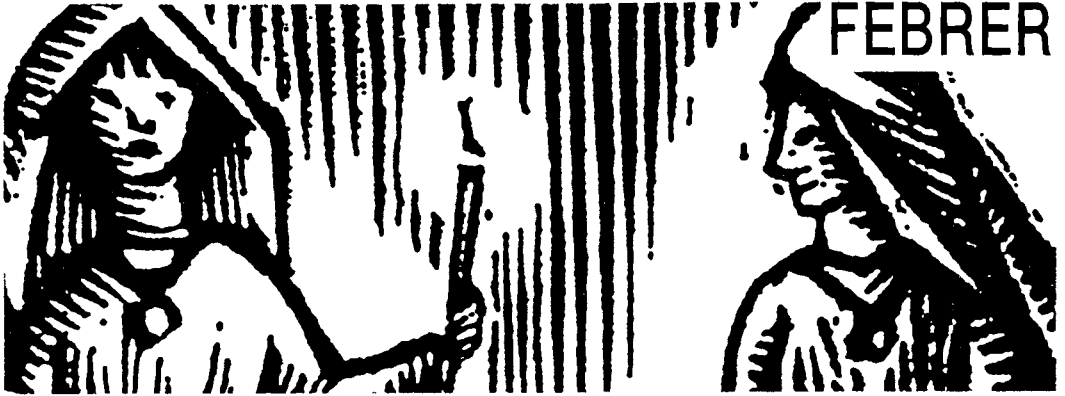
Girona (Gir) Festa de Sant Antoni Abat. Organitzada per la Societat Hípica Gironina. Missa de campanya i benedicció dels animals al parc de la Devesa. S'obsequia els participants amb coca de Sant Antoni i vi dolç. Per acabar, proves hípiques.
PD 2.2.82:5; 13.2.83:4.

Sant Vicenç de Calders (Aj. del Vendrell, Bpe) Festa de l'Arbre. Ja fa uns quants anys que se celebra, organitzada per la Comissió de Veïns.
3V 11.3.83:11. IP 5.86.

Tarragona (Tar) "Cross" Ciutat de Tarragona. Va començar el 1968 aprox.
CI 23.11.84:3. IP 6.87.

Vilanova i la Geltrú (Gaf) Xatonada popular. Organitzada pel Patronat Municipal de Turisme, pel Club Gastronòmic Rebot i pel Gremi d'Hostaleria.
IP 5.87.

1

Torlarribera (Bri) Festa de Santa Brígida.
IP 4.87.

Diumenge abans del 2

Valls (Aca) Festa de la Calçotada, a la plaça de l'Oli. Cercavila amb grallers, gegants, nans i balls populars. Cuita pública de calçots, i degustació i concurs de menjar calçots (des de 1986). D'una manera popularitzada va començar el 1982, arran del Congrés de la Cuina Catalana.

AV 31.1.87:31. CI 15.1.83:8; 29.1.83:2; 31.12.83:5; 14.1.84:5; 21.1.84:5. DT 29.1.82:24; 29.1.83:12. GG 61-85:VII,308. MO 3.2.84:35. IP 11.85; 12.86.

Diumenge pròxim al 2

Llorenç del Penedès (Bpe) Festa de la Candelera. A la missa major es beneeixen tortells (rotllos) i coques. A la sortida es reparteixen trossos de coca i se subhasten els tortells a benefici de la parròquia. Antigament es passava per les cases venent candeles, també a benefici de la parròquia.

IP 2.86.

Palau-saverdera (Aem) Festa major de la Candelera.
EN 81-83. FE 85:26. GG 81-85:IV,495. IP 6.87.

Tortellà (Gax) Festa de la Germandat. Cercavila i concert.

FE 85:49. PD 31.1.82:10; 2.2.82:2. IP 8.86.

2

LA CANDELERA, SANT BLAI I SANTA ÀGATA

El primer, Via,
el segon, Santa Maria,
el tercer, Sant Blai,
el quart, nada,
i el quint, Santa Àgata.

Aquesta parèmia mnemotècnica no és pas l'única que recorda el temps extraordinari que comen-

ça per la Candelera i que encapçala la primavera popular europea. De fet, la data més avançada en què es pot escaure el Carnaval és el 2 de febrer. El simbolisme atapeït d'aquests dies apareix assenyalat per tres característiques que s'imbriquen les unes en les altres: primerament, l'obertura d'un temps còsmic de guiatge i relació amb els difunts; després, la cresta entre l'hivern i la primavera, que dona lloc a la festa de Carnaval i que, entre d'altres, genera ritus de fecunditat; i finalment, com a tret típic del Carnaval, la inversió del poder i la seva crítica, que porta el protagonisme a un sector marginat de la societat.

Efectivament, aquest moment sembla cabdal per l'acabament de l'hivern. L'ós surt de la cova, la cigonya pot arribar, la garsa puja dalt dels arbres per veure quin temps fa. Tot són signes dels primers indicis del renaixement de la vida, de manera que, si aquests signes no es donen prou clarament, l'hivern es prolongarà encara quaranta dies més. Aquesta mobilitat del calendari lliga perfectament amb les festes mòbils de Carnaval i de Pasqua.

El fet que els animals relacionats amb els difunts, com ara óssos, llops o cigonyes, facin la seva aparició té un paral·lelisme amb la Via Làctia o Camí de les Ànimes, el guiatge de les quals es fa amb llumeneres. No és gens estrany que una d'aquestes festes de guiatge pre-cristiana, que es feia a Roma per commemorar la recerca de Proserpina, segregada als inferns, generés l'interès del cristianisme, ja que els nous cristians es resistien a deixar de celebrar aquella processó de llums.

La presentació de Maria al Temple, o Purificació, festa establerta el segle IV, situada quaranta dies després de Nadal, fou l'avinentsa per mantenir l'antiga processó de les candeles, bé que amb una nova significació: la llum nova de Jesucrist. Aquestes candeles s'acostumen a guardar per a ocasions excepcionals, quan el cel i la terra s'ajunten i la mort i la vida es confonen, com és ara en les tempestes, en els perills de mort, en l'agonia i en els parts.

La festa de Sant Blai no és posada aquí per ca-

sualitat. Aquest sant, martiritzat l'any 283 a Sebaste, a la Capadócia, té un passatge de la seva vida en què fuig a una cova, on viu envoltat d'animals feréstecs que l'obeeixen. En aquest punt pot associar-se a l'home salvatge, l'ós, que es tracta en aquests dies de foragitar de la seva cova.

Un dels martiris soferts pel sant i del qual sortí indemne fou ofegar-lo en un llac, que miraculosament es tornà sòlid; aquest fet, juntament amb la guarició d'un nen que s'havia empassat una aresta, l'han fet patró contra el mal a la gola, sigui diftèria o fins i tot hidrofòbia. Les ofrenes que fa a sant Blai la mare del nen guarit de l'aresta a la gola no són sinó les que es feien als difunts: dues candeles i el cap d'un porc.

Sant Blai és el patró, doncs, d'una part del cos, la gola, que no sols deixa entrar les fonts de vida (aire, aigua i aliment), sinó que també serveix per deixar passar l'ànima en el moment de la mort. La celebració de Sant Blai inclou encara avui la benedicció, sigui a la parròquia, sigui en una ermita, de pomes, tortellets o panets destinats a guarir el bestiar i les persones de les afeccions de gola.

La segona característica d'aquests dies és la fecunditat. Hi ha la creença tradicional que els matrimonis celebrats en aquesta època de l'any seran els més prolífics. També l'aviram sol aparellar-se en aquesta meitat de febrer.

El signe de la llet és present en aquestes celebracions. Al nord d'Europa, santa Brígida (el dia 1) és patrona de la producció làctia de les vaques. Santa Àgata (dia 5), la màrtir siciliana de l'any 253 que fou privada dels seus pits, esdevé patrona de les dones que crien.

Aquesta festa ens obre el camí per parlar del tercer punt: la inversió del poder que suposa el Carnaval se centra, avui dia sobretot, en la festa de Santa Àgata, la festa de les dones, puix que aquest dia exerceixen el seu poder traient a ballar els homes, fent pagar els forasters i fent berenades i més expressions de la presa del poder per part d'elles.

Festa que abans era de les dones casades, ara tendeix a revifar-se com a festa reivindicativa de totes les dones, solteres o casades.

Josefina Roma

Adrall (Aj. de Ribera d'Urgellet, Aur) *Festa de la Candelària*.

CD 87a.

Algèri (Nog) *Festa major d'Hivern*. L'endemà, aplec a l'ermita de Sant Blai.

DC 64:12. EN 81-83. GG 81-85:X,361,496.

Aimenar (Sgr) *Festa de la Candelera*. Benedicció de candeles.

IP 9.88.

Ametlla de Mar, l' (Beb) *Festes majors de la Candelera*. Cada dia, al matí, cercavila amb gegants i cap-grosos. El dia 1, al vespre, pregó. El dia 2, ofrena floral a la Mare de Déu de la Candelera per les entitats locals. Al vespre, Processó de les Torxes pels carrers. L'endemà, dia de Sant Blai, benedicció de l'aigua, el vi, el pa i la fruita en honor del sant i homenatge a la vellesa. Uns altres dies, cursa ciclista, concursos de "suquet calor", de colles sardanistes i de focs artificials. Duren fins al dia 7 i se celebren des de mitjan s. XIX. S'han perdut els Balls de Jotes i el Ball de la Candelera.

AM 50-56:1,691,696. CI 62 11.2.84:5. CQ 82-84:Beb. DT 27.1.81:10; 26.1.83:12; 2.2.83:13. GG 81-85:XIII,232,355. MO 27.1.84:36; 3.2.84:37. PR 83. SZ 82:18. IP 10.85; 1.87.

Artés (Bag) **Festa de la Candelera*. Ball de l'Ós.

BUSQUETS 77:112-113. IP 12.86.

Bisbal d'Empordà, la (Bern) **Aplec a l'església dels franciscans*.

CONSTANS 54:124. PLA 57:306-307. IP 8.86.

Bonansa (Ari) **Festa de la Candelera*. Benedicció d'espelmes, que eren usades per protegir-se els dies de tronada.

IP 6.86.

Botarell (Bca) *Festa major d'Hivern, de la Candelera*.

Actes religiosos, ball, cinema, futbol... Dura 3 dies.

EN 81-83. GG 81-85:VII,401. MARISTANY 81:39. IP 3.87.

Calbera (Aj. de Beranui, Bri) **Festa de la Mare de Déu de la Candelera*.

IP 4.87.

Castelló d'Empúries (Aem) *Festa d'Hivern, de la Candelera*. Ofici solemne amb orgue. Diumenge següent, desfilada de cavalls cap a l'església, on són beneïts (des de 1978). A continuació, festival de domadura pels carrers del poble. Antigament, se celebrava la festa major en aquestes dates.

EM 3.2.82:11; 24.2.82:13. EN 81-83. FE 85:22. PD 2.2.82:2; 4.2.82:10; 5.2.82:9; 9.2.82:6. IP 11.86.

Castellvell (Aj. d'Olius, Sol) *Festa de la Candelera*. Benedicció de candeles, processó entorn del santuari de la Mare de Déu del Remei i, tot seguit, missa. Surten els 4 priors: 2 homes i 2 dones. De vegades se celebra diumenge següent.

SL 87. IP 3.87.

Clariana de Cardener (Sol) *Festa de la Candelera*. Missa i repartiment de candeles a la capella de la casa de la Ribera, al veïnat de Sant Ponç.

SL 87. IP 2.87.

Escaldes-Engordany, les (And) *Festa dels Encants de Sant Antoni*. Dies bans, el sagristà de l'església recull les donacions dels veïns, generalment aliments procedents de la matança del porc, que se subhasten públicament a la plaça. Els beneficis són per a alguna obra benèfica.

CM 83:9. PO 27.1.84:10; 1.2.85:14; 8.2.85:6. IP 7.87.

Espluga de Serra (Aj. de Tremp, Pju) *Festa major*.

GG 81-85:XII,475.

Gandesa (Tal) *Festa de la Candelera*. Les famílies que l'any anterior han batejat un fill l'ofrenen aquest dia a la Mare de Déu.

AH 2.83:4. IP 4.86.

Igualada (Año) *Festa de la Candelera i de Sant Blai*. A les diferents esglésies de la ciutat es beneeixen candeles i fruites (els dies 2 i 3 respectivament).

IQUALADA 84. IP 2.86; 1.87.

Ivorra (Sga) *Festa major d'Hivern, la Candelera*. Actes religiosos al santuari de la Mare de Déu. Un dia abans o després, ball.

IP 2.87.

Llarvén (Aj. de Sort, Pso) **Festa*. Ball de Punta i Taló.

AM 50-56:1,691,694-695,955-956. IP 6.87.

Lleida (Sgr) *Festa de la Candelera*.

DL 17.1.80.

Llinars de l'Aiguadora (Aj. de Castellar del Riu, Ber) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Mata*.

EN 84-85.

Lloà (Pri) *Festa de la Candelera*. Benedicció de palmes i processó.

IP 2.85.

Montblanc (Cba) *Festa de la Candelera*. Els frares franciscans organitzaven al convent de la Mercè un acte devocional a la fi del qual se sortejaven un parell de tòrtores o de colomins. Actualment es beneeixen i es reparteixen candeles als fidels.

EP 2.84:21. IP 9.86.

Montserrat (Aj. de Monistrol de Montserrat, Bag) *Festa de la Candelera*. Antigament s'havia interpretat «La presentació de Jesús al temple». Caigué en desús el s. XVIII. Abans de la missa major, benedicció de candeles i, a la tarda, vespres per commemorar la consagració de la basílica (2 de febrer de 1592). Perquè no coincideixi amb la Candelera, la Festa de la Dedicació de la basílica es fa el 3 de febrer.

AM 50-56:1,669. IP 9.85; 8.87.

Perafita (Oso) *Fira de la Candelera*. Esmorzar col·lectiu: botifarres, arengades i torrades. Diumenge següent, benedicció de cavalleries, cercavila de genets (al matí) i curses de cavalls (a la tarda). Antigament se celebrava per Sant Antoni.

AU 4.2.83:V. CC 21.1.79. CS 82-83,núm.33:23. DC 64:293. EN 81-83. FONT 86: 52. MO 27.1.84:36. N9 9.2.79:12-13; 8.2.80:21; 2.2.82:22; 5.2.82:16,37; 12.2.82:7; 4.2.82:13; 11.2.83:6. R7 3.2.83:19; 5.2.83:31. SZ 82:20.

Pinya, la (Aj. de la Vall d'en Bas, Gax) **Festa de la Candelera*. Al matí, ofici i sardanes. Es perdé cap al 1970.

IP 3.87.

Pobla de Claramunt, la (Año) *Fira de la Candelera*. Missa amb benedicció de candeles. Un cop acabada, veneració de la Mare de Déu de la Llet al seu cambril. Teatre. Ja no es fa fira.

ELIAS 87:100. EN 81-83. IG 29.1.83:1,15; 2.2.83:9; 5.2.83:15; 31.12.83:20; 1.2.84:8. PR 85. IP 10.85.

Pobla de Mafumet, la (Tar) *Festa major de la Verge del Lledó*. Missa amb benedicció de candeles i processó pel poble amb la imatge de la Mare de Déu i música. Esports: ciclisme i futbol. Teatre i concursos de dibuix i redacció. El segon i darrer dia, castell de focs artificials. Cada 10 anys (els acabats en 0), *Festes Desenals*, amb engalanament de portals i aixecament d'altars.

BLASI 33:97. DT 3.2.80:20; 31.1.82:11; 25.1.83:14; 28.1.83:13; 29.1.83:12. EN 81-83. GG 81-85:VII,121,401. IP 12.85.

Puigverd de Lleida (Sgr) **Festa de la Candelera*. Es perdé cap al 1970 i era considerada festa major.

IP 4.87.

Pujals dels Cavallers (Aj. de Cornellà de Terri, Pes) **Festa de la Candelera*. Benedicció de candeles.

IP 1.87.

Roquetes (Beb) *Festa de la Mare de Déu de la Candelera*. Al raval de Crist les mares que han batejat els fills l'any anterior els porten al temple. Començà el 1984.

IP 2.87.

Santa Agnès de Malanyanes (Aj. de la Roca del Vallès, Vor) *Festa de la Candelera*.

EN 84-85. FÀBREGA 54:133. GG 81-85:VI,268. MONTLLOR 58:101. VS 23. 12.67. IP 11.86.

Sant Feliu de Pallerols (Gax) **Festa de la Candelera*. La parròquia ofería candeles a tots els pagesos que donaven blat a l'Obra de l'Església.

PLANAGUMÀ 83.

Tor (Aj. de la Tallada d'Empordà, Bem) **Festa petita*.

IP 5.87.

Torroella de Fluvià (Aem) **Festa*. Ball de l'Ós.

PLA 57:260.

Tortosa (Beb) *Festa de la Candelera*. Hi participen les mares que han tingut criatures de poc. Presentació dels xiquets a la Mare de Déu de la Cinta. Celebrada des del 1957 aprox.

CA 1.3.81:8. IP 1.87.

**Fira de la Candelera*. Durava 2 dies.

GG 81-85:XIII,196.

Valls (Aca) *Festes de la Mare de Déu de la Candeia*. Cada 10 anys –els acabats en 1–, *Festes Desenals*. Encara que la devoció a la Mare de Déu arrenca del s. XIV (amb les epidèmies de la glàndola), l'origen de les festes és el 1791 –promogudes pel batlle Pau Baldrich i Martí. Aquell any ja hi van prendre part els Balls de Cavallers, de Gitanes, de Bastons, de Moros i Cristians i dels Valencians (predecessors dels castellers). El 1861 ja apareixen la Moixiganga i el Ball de la Candela. Al matí, missa, benedicció i Processó de les Candeles. A la tarda, processó solemne, amb la imatge de la Verge.

AM 32-49:1,139. AM 50-56:1,679-689. AM 58:18-21. CA 3.2.80:17. CI 28.1. 84:2,6; 11.2.84:3,5. DC 64:470. DT 7.2.82:8; 8.8.82:8. EN 81-83. FORT 80. GALA 81b. GEC 70-81:IV,269. GG 81-85:VII,314,320. MO 29.1.82:35. SZ 82:18. IP 11.85; 12.86.

Vilac (Aj. de Vielha e Mijaran, Var) *Festa del Roser*. Si la diada s'escau en diumenge, se celebra missa.

SEMIR 84:112. IP 10.85.

Dissabte després del 2

Espionellà (Pes) *Festa de la Candelera i Sant Blai*. Ball del Tortell.

AM 50-56:1,691-693,956. CONSTANS 54:40. EN 81-83. FE 85:55. GG 81-85:111,411. PD 6.2.80:23; 2.2.82:2. PONS 82:23. ROQUÉ 81. IP 4.87.

Diumenge després del 2

Cabanès (Aem) *Festa de la Candelària*.

IP 6.87.

Cabrils (Mar) *Festa de la Candelera*. Durant la missa, presentació de tots els nens batejats durant l'any anterior.

IP 8.86.

Calafell (Bpe) *Festa major petita, de la Candelera*. Cercavila amb gegants i cap-grossos.

DT 11.2.82:17. FU 1.87:45.

Diumenge pròxim al 3

Figuerosa, la (Aj. de Tàrraga, Urg) *Festa de Sant Blai*. Benedicció dels fruits que la gent porta.

IP 4.86.

3

Àger (Nog) *Festa de Sant Blai*. Es porten a beneir fruita, pa o coca a l'església i es reparteixen pans.

GG 81-85:X,377. IP 10.85.

Alcanó (Sgr) *Festa major de Sant Blai*. A la missa es porten fruita, xocolata, magdalenes i orelletes perquè siguin beneïdes. Ball-vermut amb sardanes i havanes. Durant els 3 dies que dura, xocolatada i sardinada.

DC 64:9. GG 81-85:X,495. IP 9.86; 3.87.

Almatret (Sgr) *Festa major de Sant Blai*. Dura 2 o 3 dies. Cinema.

EN 81-83. GG 81-85:X,174,495. IP 3.87.

Almenar (Sgr) *Festa de Sant Blai*. Benedicció del pa (abans també es beneïa el menjar de cavalleries i d'aviram).

IP 9.86.

Barcelona (Bar) **Fira de Panellets*.

AM 29-30:1,64. CS 82-83,núm.33:23. LLATES 44:41. PB 80:14-15.

Bonansa (Ari) **Festa de Sant Blai*. Es beneïen aliments durant la missa (xocolata, pomes, sal, etc.).

IP 6.86.

Bonastre (Tar) **Festa de Sant Blai*. Es perdé cap al 1950.

IP 12.85.

Bot (Tal) *Festa major d'Hivern, de Sant Blai*. El dia 2, de matinada, es canta el rosari de l'aurora pels carrers de la vila portant la peanya de la Mare de Déu de la Candelera (tradicció recuperada el 1986). Els dies 2 i 3, al matí, cercavila per la població amb una banda de

música, missa amb repartiment de candeles, processó pels carrers del poble i cursa pedestre (la del dia 2 és reservada als atletes locals). A la tarda, la banda de música va a buscar les majorales per al Ball de la Jota (Dansada) a la plaça. S'havien fet els Balls del Mocador i dels Ous. Organitzades i presidides pels majorals: comissió de voluntaris formada pels majorals primer i segon i 8 convidats més amb les seves esposes (aquesta xifra pot variar, últimament). Quan no es presenten majorals, els quintos són els que se n'encarreguen. Dura 4 dies.

AM 50-56:1,705-714,727-728,956. AM 58:21. CS 82-83,núm.33:23. DT 4.2.83:12. EN 81-83. GG 81-85:XI,239,365. MO 3.2.84:37. IP 7.86.

Cabassers (Pri) *Festa major*. Cercavila amb cap-grossos (des del 1983). S'allarga fins al primer cap de setmana.

DT 4.2.83:18; 4.2.83:13. EN 81-83. IP 2.85.

Conques (Aj. d'Isona i Conca Dellà, Pju) **Festa de Sant Blai*. Missa i benedicció d'aliments.

IP 11.85.

Escaló (Aj. de la Guingueta i Jou, Pso) *Festa major de Sant Blai*.

CD 86b. IP 6.87.

Estaràs (Sga) *Festa de Sant Blai*. Missa i benedicció de fruits.

IP 2.87.

Falset (Pri) *Festa de Sant Blai*. Cercavila pel poble mostrant la coca de Sant Blai, que sol fer més de 10 m de llarg –segons els anys. Se sorteja la coca i es beneïxen aliments. Recuperada el 1982, després d'uns quants anys que no es feia.

EN 81-83. IP 2.85.

Fatarella, la (Tal) *Festa major d'Hivern, de Sant Blai*. Missa i benedicció de les "tortades" (pastissos). A la tarda, Jota de Terra Alta, en la qual els balladors han de dur "tortades" beneïdes en safates de dos i tres pisos. El majoral –l'alcalde de la vila– és qui obre el ball: per això, també s'anomena Ball de les Capdanseres o dels Majorals. L'endemà, Festa dels Quintos.

CQ 82-84:Tal. DC 64:161. DT 5.2.82:18. EN 81-83. GG 81-85:XI,259. MO 3.2.84:37.

Floresta, la (Gar) *Festa major de Sant Blai*. Tot el poble es reuneix per fer un dinar comunitari. Sant Blai (o "Blasi") és el patró del poble.

GG 81-85:X,235,495. IP 3.87.

Gandesa (Tal) *Festa de Sant Blai*. Durant la missa es beneïxen aliments i tot seguit es venera la imatge del sant.

AH 2.83:4. IP 4.86.

Guàrdia Lada, la (Aj. de Montoliu de Segarra, Sga) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Coll*.

IP 2.87.

Lleida (Sgr) *Festa de Sant Blai*. Algunes famílies van a l'església a beneir viandes. Antigament es menjaven

pels voltants de la ciutat; avui tot es fa a casa. També s'havia ballat el Ball del Redort.

DL 7.2.79:8; 21.2.79; 17.1.80. GG 81-85:X,30-31.

Liesp (Aj. del Pont de Suert, Ari) *Festa major de Sant Blai*. Durant la missa es beneeixen cistells amb menjar que els veïns porten. Repartiment de coca i jocs de cu-canya. Dura 2 o 3 dies.

CD 86b. GG 81-85:XII,475. PR 82. IP 6.87.

Mataró (Mar) **Festa de Sant Blai*. A la sortida de l'església –de Santa Maria i del convent de les caputxines– es repartia un panet beneït, al qual s'atribuïen propietats curatives.

IBERN 86:95.

Montblanc (Cba) *Festa de Sant Blai*. A l'església parroquial o al santuari de la Serra el plebà beneeix els fruits que porten els fidels.

IP 9.86.

Montlleó (Aj. de Ribera d'Ondara, Sga) *Festa de Sant Blai*. L'església s'obre només aquest dia del patró i el 8 de setembre.

GG 81-85:IX,78. IP 2.87.

Morera de Montsant, la (Pri) *Aplec a la capella de Sant Blai*.

EN 81-83. IP 2.87.

Palau d'Anglesola, el (Pur) *Festa major d'Hivern, de Sant Blai*. Fins al 1875, processó.

GG 81-85:X,201,495. IP 9.86; 10.86.

Passanant (Cba) *Aplec a l'església de Sant Blai del Fonoll*.

CC 29.1.75. IP 4.85.

Pla del Penedès, el (Ape) *Festa de Sant Blai*. Després de la missa, benedicció de fruita, galetes i llaminadures.

IP 2.86.

Planès de Rigard (Aj. de Planoles, Rip) **Festa major de Sant Blai*.

FE 85:65. IP 11.86.

Planoles (Rip) **Festa de Sant Blai*.

IP 11.86.

Puigpelat (Aca) *Festa de Sant Blai*. Durant la missa, benedicció de fruits.

IP 2.87.

Règola, la (Aj. d'Àger, Nog) *Aplec a l'ermita de la Santíssima Trinitat*.

IP 10.85.

Riba-roja d'Ebre (Reb) *Festa de Sant Blai*. A la missa totes les dones porten menjar a beneir (pastes, xocolata, etc.), el qual després és repartit entre la família amb la creença que preserva de malalties o desgràcies.

IP 6.85.

Riudecols (Bca) *Festa de Sant Blai*. La gent compra els blaiets –dolços– i els porta a beneir a l'església juntament amb alguns altres aliments.

IP 10.85.

Roquetes (Beb) *Festa de Sant Blai*. Al raval de Crist, al vespre, benedicció de pans, fruita i pastissos que la gent porta a l'església.

IP 2.87.

Sant Jaume d'Enveja (Beb) *Festa de Sant Blai*. Benedicció de pa i repartiment als assistents a l'ofici. Antigament havia tingut més relleu que no pas ara.

GG 81-85:XIII,223. IP 1.87.

Sant Joan de Montdarn (Aj. de Viver i Serrateix, Ber) *Romeria a Sant Joan de Fonogedell*.

VL 85:59. IP 2.87.

Sant Ramon (Sga) *Festa de Sant Blai*. Benedicció de fruits del camp.

IP 2.86.

Senet de Barravés (Aj. de Vilaller, Ari) *Festa de Sant Blas*. Benedicció d'aliments (antigament, especialment de la sal, protectora del mal de coll).

IP 6.86.

Sidamon (Pur) *Festa major de Sant Blai*.

GG 81-85:X,495. IP 4.87.

Tamarit de Litera (Lli) *Festa del barri de Sant Blas*. Antigament, benedicció d'aliments.

IP 8.86.

Tarragona (Tar) *Festa de Sant Blai*. A l'altar del sant –dins la Catedral–, benedicció, repetida durant el dia, de fruita i vitualles.

DT 31.1.82:5; 1.2.83:4. IP 2.87.

Torricó, el (Lli) *Festa major de Sant Blas*.

GG 81-85:XII,476. IP 4.87.

Ulldemolins (Pri) *Festa de Sant Blai*. Benedicció de fruits i pastisseria popular durant la missa.

IP 82; 2.85; 4.85.

Viver (Aj. de Viver i Serrateix, Ber) *Festa de Sant Blai*. Missa i benedicció dels fruits.

IP 1.86.

Diumenge després del 3

Casserres (Ber) *Romeria a l'ermita de Sant Blai*.

IP 11.85.

Tivissa (Reb) *Aplec a l'ermita de Sant Blai*. S'hi va en romiatge. Ball de Coques (jotes). Antigament, beneïen i repartien una gran coca.

BRÚ 15:12. DC 64:441. DT 15.2.76. EN 81-83. TIVISSA 84:113,169,215-219.

4

Claverol (Aj. de Pallars Jussà, Pju) *Festa de la Mare de Déu de la Serra*.

CD 86b. IP 6.87.

Diumenge pròxim al 5

Capmany (Aem) *Festa major de Santa Àgueda*. Elecció de pubilla. Dura 3 dies.

EM 3.2.82:11. EN 81-83. FE 85.22. GG 81-85:IV,495. PD 5.2.82:2; 5.2.83:24; 6.2.83:10. IP 6.87.

Freixneda, la (Mat) *Festa de Santa Àgueda*.

IP 1.87.

5

Àger (Nog) *Festa de les Dones, o de Santa Àgueda*. Les dones organitzen ball i xocolatada en un cafè i són elles les que treuen a ballar.

GG 81-85:X,377. IP 10.85.

Aitona (Sgr) *Festa de Santa Àgata*. Xocolatada per als nens i ball. Organitzada per les dones. No es fa cada any.

AM 50-56:1,726. IP 9.86.

Albatàrrec (Sgr) *Festa de les Àguedes*.

IP 9.86.

Almacelles (Sgr) **Festa de les Dones, de Santa Àgueda*.

ALMACELLES 70:247.

Almenar (Sgr) *Festa de Santa Àgueda*. Les dones –solteres i casades– s'encarreguen d'organitzar els diferents actes. Al ball del vespre elles trien parella.

IP 9.86.

Bellaguarda (Gar) *Festa de les Àguedes*. Les noies solteres són les organitzadores de la festa.

IP 3.87.

Bellmunt de Mesquí (Mat) *Festa de Santa Àgueda*.

IP 1.87.

Beranui (Aj. de la Torre de Cabdella, Pju) **Festa de les Dones*. Es perdé cap al 1983 a causa del despoblament continu.

IP 4.87.

Butsènit de Lleida (Aj. de Lleida, Sgr) *Festa de Santa Àgueda*. Les dones esmorzen plegades i organitzen la missa. Xocolatada i joc de cartes a la tarda; sopar al vespre.

IP 9.86; 4.87.

Calaf (Ano) *Festa major de Santa Calamanda*. Ball de la Metre Dansa, que es va recuperar cap a 1977 després de perdre's per la guerra de 1936.

AM 50-56:1,736-737. ELIAS 87:100. EN 81-83. GG 81-85:V,478. MARTÍ 69:87. IP 1.87.

Canyada de Beric, la (Mat) *Festa de Santa Àgueda*. Organitzada per les dones.

IP 3.87.

Cruïlles (Aj. de Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'Heura, Bem) **Aplec a l'església de Santa Àgata*.

PLA 57:140.

Faió (Reb) *Festa de Santa Àgueda*.

IP 1.87.

Fatarella, la (Tal) *Festa de Santa Àgueda, o de les Dones*. Fonamentalment la celebren les dones casades, les quals escullen una majorala que les capitaneja. Al matí van cantant pels carrers del poble el «Cant de l'aurora» per despertar els veïns. En acabat, es reuneixen a casa de la majorala i preparen panets que portaran a l'església perquè siguin beneïts. Després de la missa, cercavila pel poble per repartir els panets. A la tarda dirigeixen la dansada de jotes. Antigament les dones podien apallissar els homes.

MO 3.2.84:37.

Fraga (Bcl) *Festa de les Dones*. Celebrada sobretot per les dones grans, que es reuneixen per berenar o prendre xocolata.

AM 32-49:1,150. GEC 70-81:VI,360. IP 4.87.

Granja d'Escarp, la (Sgr) *Festa de les Dones, de Santa Àgueda*. La vigília al vespre, Processó del Rosari, amb torxes. L'endemà, al matí, missa i processó; al vespre, representació de teatre on sols actuen dones casades.

AM 32-49:1,150. AM 50-56:1,724-725. GEC 70-81:VI,360. IP 3.87.

Juncosa (Gar) **Festa de les Dones*. Es va perdre cap al 1970.

AM 32-49:1,150. AM 50-56:1,726. IP 3.87.

Maials (Sgr) **Festa de Santa Àgueda*. Hom aportava a la festa, que se celebrava a la plaça del Racó, un tortell, un colom, un conill, llonganissa, pa, etc., adornat amb un llaç o un adornament semblant. Se subhastava un obsequi o present i el comprador anava a triar la noia per ballar. Aquest ball era per a ell i els seus convidats. La festa, que començava a mitja tarda, podia acabar nit enllà, ja que se subhastaven les coses d'una en una.

IP 6.86.

Massalió (Mat) **Festa de Santa Àgueda*. Les xiques trien a ballar els mossos.

ROCGA 81:157.

Miralsot (Bci) *Festa de les Dones*. Ball de Coques. Després de missa, processó.

AM 32-49:1,150. AM 50-56:1,725.

Monesma (Bri) *Festa de les Dones, o de Santa Àgueda*. Concurs de pastisseria. La data és variable.

IP 4.87.

Peralta de Calassanç (Lli) *Festa de Santa Àgueda, o de les Dones*. Revitalitzada a partir de 1984 gràcies a una comissió.

IP 8.86.

Portellada, la (Mat) *Festa de Santa Àgueda al barri del Mas de Dalt*. La vigília al vespre, foguera a la plaça de l'Ajuntament.

IP 6.86.

Prades (Bca) **Festa de Santa Àgata, o de les Dones*. Fins als anys 40 les dones es disfressaven i organitzaven un ball.

IP 2.87.

Prats de Lluçanès (Oso) *Festa del 5 de Febrer*. Al migdia, repic general de campanes i molts veïns pugen al campanar. Antigament, bona part de la quitxalla hi pujava i, mentre el campaner els preparava torrades i els donava a beure vi bo, ells estiraven les cordes. Organitzada en record del 5 de febrer de 1714, en què les tropes de Felip V van travessar la vila cremant i destruint tot allò que trobaven al seu pas.

FONT 86:52-53. GG 81-85:1,259. N9 1.2.83. IP 10.86.

Riba-roja d'Ebre (Reb) *Festa de les Dones*. Les dones podien manar. Avui dia existeix una mena de càrrec, les "santagderes", que s'encarreguen de comprar les coques que es beneeixen durant la missa i que són repartides entre els assistents quan s'acaba la processó. També es venen unes coques petites a benefici de l'església. Acabada la processó, les dones van a fer un aperitiu. Després, algunes tornen cap a casa i les altres continuen la gresca, oblidant per un dia les feines de la llar. A la tarda, partit de futbol entre solteres i casades; al vespre, ball gratis per als homes.

CABRÉ 74:194,258. CS 82-83,núm.33:23. MO 3.2.84:37. IP 6.85.

Selvanera (Sga) (Aj. de Torreflor, Sga) *Festa de la Pedra, o de Santa Àgueda*. Missa a l'ermita de la Mare de Déu de la Soledat.

EN 84-85. IP 11.85.

Senet de Barravés (Aj. de Vilaller, Ari) *Festa de Santa Àgueda, o de les Dones*. Les dones manen en tot. A la missa només hi van dones. Treuen a ballar als homes en el ball i costegen la festa.

IP 6.86.

Seròs (Sgr) *Festa de les Dones, de Santa Àgueda*. Foguera, esmorzar, cercavila i missa en honor de santa Àgueda. A la tarda, les dones fan una representació de teatre; a la nit, ball amb coca.

AM 32-49:1,150. AM 50-56:1,724. L'ESPURNA 2.84:17. IP 9.86.

Sunyer (Sgr) *Festa de les Dones*. Les dones casades es reuneixen per jugar a cartes i berenar. Segons Amades, s'havia fet el Ball de la Jota.

AM 50-56:1,726. IP 4.87.

Tamarit de Llitera (Lli) *Festa de les Àguedes*. Dinar de germanor. El cap de setmana següent, ball. S'havia fet una gran xocolatada. La Confraria de Santa Àgueda tenia cura de l'organització de la festa.

IP 8.86.

Torres del Bisbe (Aj. de Graus, Bri) *Festa de Santa Àgueda, o de les Dones*. Les dones organitzen un berenar.

IP 4.87.

Vall del Tormo, la (Mat) *Festa de Santa Àgueda*.

IP 1.87.

Vilaller (Ari) *Festa de les Dones*.

IP 6.87.

Dissabte després del 5

Tolba (Bri) *Festa de Santa Àgueda*. Al vespre, sopar de tot el poble.

IP 4.87.

Torre del Comte, la (Mat) *Festa de Santa Àgueda*.

IP 1.87.

Diumenge després del 5

Clariana de Cardener (Sol) *Festa de Santa Àgata*. Missa amb repartiment de pa beneït a tots els assistents ("el pa i l'empenta"). L'origen és per un vot de poble de la població de Cardona, molts veïns de la qual hi assisteixen a peu. Antigament se celebrava a la capella de Santa Àgata i actualment a la parròquia. Si fa bon dia, la gent l'aprofita per passar-lo a fora i dinar al camp.

CQ 82-84:Sol. EN 84-85. R7 15.2.83:10. SL 87. IP 9.85; 2.87.

Montpolt (Aj. de Lladurs, Sol) *Festa de Santa Àgata a l'ermita de la Mare de Déu de Massarrúbies*. Repartiment de pa beneït. Se celebrà a Timonedà fins al 1980 aprox. (es va traslladar de lloc per manca de capellans).

IP 3.87.

6

Bassella (Aur) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Gàrrola*.

EN 84-85.

Capellades (Año) *Festa major d'Hivern, de Santa Dorotea*. Originada per vot de poble.

IP 10.85.

Cervera (Sga) *Festa major del Santíssim Misteri*. El dia 5, al matí, repic general de campanes; al vespre hom interpreta les «Completes», composició sacra per a orquestra i cor dedicada al Sant Misteri de Cervera i composta el 1840 pels mestres Pont i Vidal. L'endemà a la tarda, processó. Dura uns 3 dies. El misteri miraculós va ocórrer el 6 de febrer de 1540, quan va rajar una gota de sang de la veracreu en prendre-se'n un tros com a relíquia per a la ciutat; al mateix temps es va sentir un gran tro. Commemorada des de 1547. El Sant Crist era invocat contra les secades i per a guariment d'endimoniats, que arribaven a Cervera procedents de molt lluny, encara fins a les primeries del s. xx. La relíquia fou robada el 1915 i substituïda per una altra pel papa Benet XV el 1918.

AM 50-56:1,739. CAMPS 81:27. CQ 82-84:Sga. GG 81-85:1X,411. MA 18.2.83:12. SG 1.2.83:1,3; 13.2.83:3; 15.1.84:3; 1.2.84:2,7; 15.2.84:1; 15.5.84:11. SZ 82:19-20. VA 5.2.77; 3.2.78; 4.2.79:35.

Diumenge pròxim al 7

Agell (Aj. de Cabrera de Mar, Mar) *Festa de Sant Romuald*. Aquest sant és copatró del llogaret.

IP 7.86.

8

Bonansa (Ari) *Festa de Santa Àgueda. Xocolata i ball per a tot el poble.

IP 6.86.

9

Seròs (Sgr) Festa de Santa Apol·lònia. Les noies en són les protagonistes. Segueix el mateix esquema que la Festa de Santa Àgueda, el 5 de febrer, però en lloc de teatre es fa un espectacle musical.

L'ESPURNA 2.84:17. IP 9.86.

Soses (Sgr) Festa de Santa Apol·lònia. Organitzada per les noies solteres.

IP 9.86.

11

Castellterçol (Vor) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Lourdes. Es va fer fins al 1945 aprox.

DC 64:111. IP 12.85.

Nou de Berguedà, la (Ber) Festa de la Mare de Déu de Lourdes al santuari de Lourdes.

GG 81-85:II,325. VL 85:59,232. IP 2.87.

Vielha (Aj. de Vielha e Mijaran, Var) Missa a la capella de la Mare de Déu de Lourdes. Antigament aquesta capella era dedicada a la Mare de Déu de la Pietat. És de propietat particular.

EN 84-85. IP 10.85.

12

Banyeres del Penedès (Bpe) Festa major, de Santa Eulàlia. Festival infantil i cinema.

EN 81-83. GG 81-85:V,477. 3V 17.2.84:10. IP 2.86.

Barcelona (Bar) Festa major d'Hivern, al barri de Sarrià.

DTE III 1-2.83:3. GG 81-85:VIII,237.

Campdorà (Aj. de Girona, Gir) *Festa de Santa Eulàlia. Fa molts anys que és perduda. Antigament hi havia pabordes. Santa Eulàlia és la patrona.

IP 4.87.

Erill-la-Vall (Aj. de Barruera, Ari) Festa major de Santa Eulàlia. Missa amb cant dels goigs.

CD 86b. IP 5.87.

Esparguera (Bil) Festa major d'Hivern.

PL 10.2.83:7. IP 5.87.

Pallejà (Bil) Festa major d'Hivern. Festival infantil i concurs de tir al plat.

EN 81-83. IP 5.87.

Roquetes, les (Aj. de Sant Pere de Ribes, Gaf) Festa d'Hivern, de Santa Eulàlia. És de creació recent (1985),

amb balls populars i tradicionals i actes de nova creació, com ara espectacles de poble i envelat.

IP 5.87.

Diumenge després del 12

Barcelona (Bar) Festa major d'Hivern, de Santa Eulàlia. Organitzada amb aquest nom des de 1986. S'havia celebrat una processó -es feia encara el 1972-, com també nombrosos balls dialogats, tots perduts. Era costum anar d'excursió a Sarrià, vila nadiua de la santa. Avui dia, cercavila de gegants i, al vespre, Ball de Diables pel Barri Gòtic. Santa Eulàlia era la patrona primitiva fins que el s. xix va ser substituïda per la Mare de Déu de la Mercè. Segons la tradició, era filla de Sarrià i fou martiritzada el s. iv. La seva vida acabà a la Baixada de Santa Eulàlia, per on va ser llançada dins una bóta plena de punyals.

AM 50-56:1,754-756,758-777. AV 7.2.86:5. CATALÀ 72:10-11. CORBERA 61: 142. CURET 55:276. CV 2.85:2; 1-2.86:5. MO 12.2.82:34. PB 80:14-15. PB 87:51.

Vilanova del Vallès (Vor) Festa de la Segregació. Es commemora que el 12 de febrer de 1984 aquest municipi aconseguí la segregació de la Roca del Vallès. Dinar de germanor i actes variats.

PG 19.1.84:11. IP 12.85; 11.86.

Diumenge pròxim al 14

Cabanyes, les (Ape) Festa major d'Hivern, de Sant Valentí. Al matí, cursa popular (des de 1981) i esmorzar amb torrades; al migdia, cercavila amb gegants i grallers (des de 1986). Ball de disfresses per a la canalla. Dura 2 dies.

EN 81-83. FU 13.2.87:21. 3V 18.2.83:10. IP 5.87.

Sant Andreu de Socarrats (Aj. de la Vall de Bianya, Gax) Aplec a l'ermita de Sant Valentí. La majoria de la gent prové d'Olot -els organitzadors, des de fa uns anys, són del Centre Excursionista d'Olot. Xocolatada i jocs de cucanya. L'ermita és a la serra de Sant Miquel del Mont.

CD 81a. CO 21.6.79. FE 85:47. OL 11.2.82:sup.1. PD 15.2.80; 13.2.83:11. SI 22.2.74. IP 11.86; 3.87.

Sant Martí Sesgueioles (Ano) Aplec a la capella de Sant Valentí.

ELIAS 87:100. IG 22.2.84:10. IP 1.87.

Vilamacolum (Aem) Festa d'Hivern, de Sant Valentí. Actes tot el cap de setmana.

EN 81-83. FE 85:29. IP 6.87.

14

Boí (Aj. de Barruera, Ari) Festa major petita de Sant Valentí.

IP 5.87.

Navarcles (Bag) Festa major d'Hivern, de Sant Valentí. Adoptat com a patró del poble el 1690.

GG 81-85:II,72,437. R7 13.3.82:30; 12.2.83:7,31.

Ribes de Freser (Rip) Festa major d'Hivern, de Sant Valentí. Sopar de retrobament dels nascuts a la vila però no residents. Sembla que va començar el 1966. La devoció per sant Valentí arrenca de 1665, quan les relíquies del seu cos hi van arribar. En aquests primers temps, el dia de la festa es passejava una imatge de sant Valentí com a patró de la vila.

AM 50-56:I,784. CS 82-83,núm.33:23. EN 81-83. FE 85:65. GG 81-85:I,full de correcc. MO 10.2.84:37. N9 12.2.82:11; 11.2.83:24. RI 14.3.81:6. IP 4.86.

Serrateix (Aj. de Viver i Serrateix, Ber) Festa dels Sants Màrtirs Zenon, Víctor i Felícula. Processó amb les relíquies.

GG 81-85:II,275. VL 85:56,59,263. IP 1.86.

Diumenge després del 14

Aguilar de Segarra (Bag) Festa a l'ermita de Sant Valentí. Missa i repartiment de pa beneït.

EN 84-85.

15

Bellpuig d'Urgell (Urg) *Festa de Sant Antoni de la Sitja. Arrenca de l'època de la Guerra dels Segadors.

AM 50-56:I,785. IP 2.86.

Noves de Segre (Aur) *Festa de Sant Faustí.

EN 81-83. IP 2.86.

16

Muntells, els (Aj. de Deltebre, Beb) Festa major d'Hivern, o de la Segregació. Se celebra la concessió de la categoria d'entitat local menor al poble. Sardinada popular i bous.

DT 9.1.83:12; 18.2.83:11; 25.2.83:13. IP 1.87.

21

Manresa (Bag) Festes de la Misteriosa Llum. L'origen de la festa és per recordar un fet miraculós que s'esdevingué el 1345: la ciutat estava mancada d'aigua i calia construir una sèquia des de Balsareny. El bisbe de Vic s'hi oposava, fins que el 21 de febrer del 1345 un raig lluminós procedent de Montserrat il·luminà l'església del Carme i les campanes de la ciutat es posaren a tocar totes soles. Cada any simbòlicament es porten la llum i l'aigua des de Montserrat i Balsareny, respectivament. La primera documentació data de 1536. Molts actes, començant pel pregó, que duren una quinzena de dies. El dia de la festa principal, al matí, abans de l'ofici solemne, passada dels gegants i dels nans, dels cavallets de la Llum i de les Confraries dels Favets i dels Tremendos, amb les seves banderes. L'origen dels tremendos ve de quan el 1688 una colla de pagesos es va revoltar contra un impost sobre les hortalises.

ses. Els favets eren els que s'havien posat de la part dels canonges de la Seu. La Junta de la Sèquia és l'encarregada de vetllar que les Festes de la Llum es portin a terme amb la màxima esplendor possible. El diumenge abans o després del 21, l'Associació de Veïns del barri de la Font dels Capellans organitza una sardinada.

AM 50-56:I,788-789. AR 80:58-59. AV 24.2.77. CA 24.2.80:15. CABALLÉ s.d.b:143-146. CC 19.2.67; 25.1.80:15; 24.2.80:17. CL 76:12-13. CS 82-83, núm.32:15; núm.33:23. DB 21.2.67; 23.2.71; 23.12.73; 19.2.75. DG 64:228. EN 81-83. FA 79:51. FD (Vic-Solsona) 20.2.77. GASOL 70:44-47. GEC 70-81:IX,326. GG 81-85:II,58. GZ 18.2.78; 20.2.79. MO 17.2.84:37. PE 21.2.79:2. PRAT 79:94. R7 9.2.80:1,3; 21.2.80:23; 14.2.82:4; 30.1.82:30; 2.2.82:3; 9.2.82:22; 13.2.82:30; 16.2.82:22; 20.2.82:29-30,35; 23.2.82:7,23; 11.12.82:7; 20.1.83:4; 8.2.83:5,22; 12.2.83:6; 15.2.83:24; 18.2.83:3,11; 19.2.83:13,15,27,29; 22.2.83:4; 1.3.83:6; 29.9.83:3. SARRET 21-25:1,89-103. SOLER 81b:39. VA 23.2.77. IP 12.86.

22

Sant Julià del Llor (Aj. de Sant Julià del Llor i Bonmatí, Sel) Festa de la Independència. Començà el 1983, el mateix any que aquest poble aconseguí la independència municipal d'Amer. Ofici amb orquestra i dinar de germanor.

PD 12.3.83:3; 15.3.83:8; 15.3.83:1. IP 11.86.

23

Coll de Nargó (Aur) *Festa.

EN 81-83. IP 12.85.

24

Santa Coloma de Farners (Sel) *Fira de Sant Maties. Ja era perduda el 1936.

GG 81-85:III,220. IP 11.86.

Torà (Sga) *Fira de Sant Macià. Dedicada al bestiar de llana, se celebrava als Emprius de Torà, coneguts més tard com les Eres. S'hi venien també els aiguardents de Torà i fruites tardanes que es recol·lectaven a la població. Durava una setmana.

AM 50-56:I,790. IP 10.85.

Primer dissabte

Aleixar, l' (Bca) Festa major de Sant Blai. Dissabte, benedicció de fruits a l'ermita del sant (antigament hi anava gent d'Alforja i de Riudoms). Diumenge i dilluns, al poble, ball i cinema. Cercavila amb gegants –el primer, estrenat el 1976–, cap-grossos, drac i mulassa. Antigament les noies venien "mides" –cintes de la llargada de la imatge– del sant. Fins a finals del s. XIX, Ball de Coques a la plaça, a iniciativa de la Confraria del Santíssim: era una jota que s'havia de ballar amb una coca a la mà. També hi ha constància que s'havia ballat el Ball del Canteret, en què l'objecte subhastat eren cants petits.

ANGLÈS 85:60,77-79. DC 64:10. EN 81-83. GG 81-85:VII,401. IP 11.85; 2.87.

Isona (Aj. d'Isona i Conca Dellà, Pju) *Fira de Febrer, de la Pell*. Es venen les pells que els caçadors han capturat durant l'any. Abans se celebrava el 8 de febrer.

CD 86b. MA 3.2.82:9; 4.2.83:10; 6.2.83:13. RA 3.84:6.

Sudanel·l (Sgr) *Festa de les Dones*. Aglutina les antigues festes de les Àguedes (dia 5) i de les Apohònies (dia 9). Les dones, que són les organitzadores, són homenatjades en tots els actes i, al ball, treuen a ballar els homes. Xocolatada de germanor. Les dones casades continuen celebrant un berenar el dia 5.

AM 50-56:1,726. MA 11.2.82:12. IP 1.87; 4.87.

Primer diumenge

Amer (Sel) *Aplec a l'ermita de Santa Brígida*. La vigília al vespre, foguera (anomenada Foc de Santa Brígida) davant l'ermita i llançament de focs d'artifici. Diumenge, abans de la missa, elecció de l'Ermità i l'Ermitana de l'any (com l'hereu i la pubilla en unes altres festes). Abans de dinar, jocs de cucanya. A la tarda, encant d'animals de ploma. Durant l'aplec es poden adquirir els productes dels torronaires d'Amer. Organitzat pel Grup Excursionista Esquelles.

CC 13.2.72. EN 81-83. FE 85:71. PD 3.2.82:8; 7.2.82:2; 3.2.83:11; 6.2.83:2. PLA 57:301. SI 1.2.74; 29.1.75; 28.1.77; 10.3.77. IP 7.86.

Castellnou de Seana (Urg) *Festa major d'Hivern, de Sant Blai*. Els infants porten a beneir fruits, que després són repartits entre els assistents. L'Ajuntament organitza una cuita d'orelletes -coca rodona molt prima, feta de farina, ous, sucre i canyella- que es reparteixen al sarau del vespre. Actes durant tot el cap de setmana.

EN 81-83. GG 81-85:IX,411. MA 19.2.82:14. IP 5.87; 6.87.

Espluga Calba, l' (Gar) *Festa major d'Hivern*. Sant Blai és patró del poble. Els actes comencen dissabte.

GG 81-85:X,250,495. IP 10.85; 3.87.

Garriga, la (Vor) *Travessa Viladrau - la Garriga*. L'organitza, des de 1976, el Centre Excursionista Garriguenc.

PG 4.2.83:19. IP 11.86.

Molins de Rei (Bll) *Fira de la Candelera*. Instituída el 1851 per la reina Isabel II. Gran fira industrial, comercial, agrícola, d'alimentació i de jardineria, amb actes culturals paral·lels: concursos de colles sardanistes (des de 1952), de pintura, de fotografia, de canaricultura (des de 1973)... Des de 1944, concurs de parades. Exposició filatèlica i numismàtica (des del 1969). El recinte firal s'estén gairebé per tota la vila. Dissabte, tradicional esmorzar de traginers al restaurant Esteve (antic hostel dels Sants) amb botifarra amb mongetes, cap i pota, etc. Consta de diverses fires sectorials: del vi (des de 1981), de l'oli verge (des de 1982), de formatges, etc. Atraccions de fira.

AV 30.1.87:24-25. CC 3.2.84:9. CS 82-83,núm.33:23. DB 2.2.72:13; 31.1.75; 2.2.77:27; 2.2.79. DS 3.2.84:23. EN 81-83. FI 85a. FI 86:27. GG 81-85:VIII,419,424. MO 3.2.84:37. PB 80:14-15. PB 87:50. PL 15.1.83:8; 2.2.83:16; 3.2.83:6; 4.2.83:2; 5.2.83:7,10; 2.2.84:IV; 4.2.84:I,III,V-VI. TE 30.1.76. VA 8.2.79:30. IP 4.87.

Salou (Aj. de Vila-seca i Salou, Tar) *Festa major d'Hivern*. Diana florejada i traca. Durant l'ofici, les nenes fan una ofrena floral a Santa Maria del Mar. Cercavila amb carruatges, "majorettes" i cap-grossos. Batalla de serpentina i "confetti", amb banda amb cornetes i tambors. Els assistents poden degustar, alguns anys, coca amb recapte i vi de la terra. Elecció de pubilles i xocolatada. Alguns anys, Festa de l'Arbre. De vegades, actuació d'un esbart. Curses de burros de platja (des de 1982). La festa començà el 1979 i sol durar 3 dies.

DT 13.2.82:21; 4.2.83:12. IP 12.85; 2.87.

Santa Margarida de Montbui (Ano) *Festa de la Candelera i de Sant Blai a l'ermita de la Tossa de Montbui*. En el transcurs de l'ofici es beneeixen candeles i fruits, com també dos colomins que després són rifats entre el públic. A la sortida, es recull fruita per a l'Asil del Sant Crist d'Igualada.

ELIAS 87:100. IG 2.2.83:5; 5.2.83:10; 9.2.83:8; 1.2.84:6; 11.2.84:5. IP 10.85.

Santa Perpètua de Mogoda (Voc) *Festa de Sant Antoni Abat*. Benedicció de coques i cavalcada.

EN 81-83. IP 10.86.

Sant Cugat del Vallès (Voc) *Mitja marató*. Va començar el 1984.

CI 11.2.84:4. DI 1.2.84:9. IP 6.87.

Sant Jaume Sesoliveres (Aj. de Piera, Ano) *Festa major d'Hivern*. Dissabte a la tarda, berenar per a la quitxalla. Diumenge, després de missa, processó.

FU 1.87:47; 30.1.87:21.

Sant Julià de Fréixens (Aj. de Vallcebre, Ber) *Festa major*.

VL 85:59. IP 9.87.

Vila-sacra (Aem) *Festa de Sant Blai*. Organitzada per la Societat Recreativa i Cultural, s'havia deixat de fer de 1970 a 1984. Dura 2 o 3 dies.

EN 81-83. FE 85:29. PD 5.2.82:9. IP 11.86.

Segon dissabte

Riudecols (Bca) *Festa major de Santa Eulàlia*.

DT 18.2.82:14. IP 10.85.

Segon diumenge

Bagà (Ber) *Festa de l'Arròs*. Paella d'arròs per a unes 2.000 persones, en la qual poden participar tots els assistents. Prèviament a l'àpat, Ball Cerdà -obert a tot-hom-, recuperat el 1944, com també més danses tradicionals, a càrrec de l'Esbart Cadí. La paella té més de 2 m de diàmetre. Organitzada per l'Agrupació Baganesa de Festeigs. Les despeses van a càrrec de l'Ajuntament. Segles enrera s'anomenava l'Àpat dels Pobres i se celebrava l'últim dia de Carnaval a la Plaça Major. Es repartien dos plats i postres entre els necessitats de la vila i els de fora que hi acudien.

AM 58:21-22. AR 80:54-55. AV 10.2.78; 9.2.79; 13.2.82:10. CS 82-83,núm.33:23. DB 9.2.70; 13.2.72. EN 81-83. GG 81-85:II,330. MO 12.2.82:34; 10.

2.84:37. MOYA 80:34. R7 6.2.79:6; 13.2.82:12,30; 16.2.82:3; 10.2.83:19; 17.2.83:9; 10.5.83:8. SZ 82:20. TE 13.2.68:18. VA 12.2.80. VL 85:56,59,156.

Figueres (Aem) Festa dels Malalts, al col·legi de La Salle. Organitzada pels Amics dels Malalts. Missa, dinar de germanor i espectacle. Abans se celebrava al col·legi Josep Pallach, on hi ha una capelleta de la Mare de Déu de Lourdes.

PD 17.2.82:11. IP 9.87.

Mataró (Mar) Fira i Mercat de l'Arbre, la Planta, la Flor i el Jardí. Hom pot trobar, al Parc Municipal, tota mena de productes relacionats amb la jardineria. Va començar el 1979. S'hi sol fer un concurs de dibuix infantil. Des de 1984, també una mostra de cunicultura de Catalunya. Des del 1985 se celebra Firesme, fira tècnica de l'horticultura intensiva.

FI 86:27,28. GM 12.2.82:2. MO 10.2.84:37. MR 22.1.82:13; 29.1.82:11; 12.2.82:13; 12.2.83:2; 11.2.84:6-8; 14.2.84:3. N9 30.12.83:29.

Mequinensa (Bci) Festa major d'Hivern, de Sant Blai i Santa Àgueda. Concurs de ball, amb disfresses.

AM 32-49:1,150. AM 50-56:1,725. GEC 70-81:VI,360. GG 81-85:X,494. IP 4.87.

Moja (Aj. d'Olèrdola, Ape) "Cross" de Moja. Va començar cap al 1968.

3V 11.2.83:20; 10.2.84:20.

Pont de Suert, el (Ari) *Fira.

CD 86b. IP 7.86.

Segon o tercer diumenge

Altafulla (Tar) Festa de l'Arbre. Després de la plantació d'arbres, tothom qui vol pot participar en l'olla d'Altafulla, plat suculent a base de carn i patates. Començà el 1983.

DT 23.2.83:12. IP 12.85; 2.86.

Igualada (Ano) Festa de l'Arbre. Plantades d'arbres, neteja de llocs, cercaviles... La primera documentació és de 1915. Abans de la guerra de 1936-1939 se celebrava d'una manera irregular. Després va quedar gal·rebé arraconada fins al 1968.

IG 23.2.83:8; 12.3.83:17; 8.2.84:5; 15.2.84:5. IP 2.86; 1.87.

Marganell (Bag) Festa dels Caçadors. Organitzada conjuntament per tres entitats: el club de futbol, la Societat Recreativa i la de Caçadors.

R7 23.2.80:15; 23.2.82:8. IP 1.87.

Tercer diumenge

Barcelona (Bar) Setmana de la Joventut del barri de Navas. Va començar el 1976, organitzada pel Centre Juvenil Meridiana. Durant els 8 dies que duren les activitats, cercavila pel barri, homenatge a la tercera edat, gimcana juvenil, teatre, cursa popular (des de 1979) i aplec de músics al carrer (des de 1983).

DTE IX Sud 3-4.82:2. SA 2.85:2.

Figueres (Aem) *Aplec a l'ermita de Sant Pau de la Calçada. Segons la tradició, sant Pau hi féu unes prediques.

GG 81-85:IV,89. IP 9.87.

Montserrat (Aj. de Monistrol de Montserrat, Bag) Festa de la Renovació de la Flama de la Llengua Catalana. El diumenge anterior s'encén la flama davant la tomba de Pompeu Fabra, al cementiri de Prada, al Conflent, que és transportada de poble en poble fins a Montserrat, on arriba aquest dia. Començada el 1968, amb motiu del centenari del naixement de Pompeu Fabra, és organitzada per la Federació d'Entitats Excursionistes.

AV 30.1.82:32. PR 82. R7 17.2.83:6; 24.2.83:19; 1.3.83:7. IP 8.87.

Terrassa (Voc) Festa major del barri del Segle XX. Pregó, cercavila i festival infantil.

DI 17.2.83:4. IP 6.87.

Vilafranca del Penedès (Ape) "Bici-cross" de Vilafranca. Es va iniciar el 1982.

3V 18.2.83:18.

Darrer diumenge

Crespí (Pes) Fira de la Mel. Exposició i venda de geres de mel, bestiar i productes artesans de la zona. Parahelament, activitats esportives i d'esbarjo. Ja és documentada el 1895. El 1980 es va recuperar després de 17 anys que no es feia. La producció de mel és tradicional al poble. Dura 2 dies.

AM 50-56:1,791-792. EN 81-83. FE 85:55. GEC 70-81:V,727. GG 81-85:III, 170. PD 3.3.82:13. PLA 46:274. PLA 57:288. ROQUÉ 81. SI 1.3.77. IP 4.87.

Gironella (Ber) Festa de l'Arbre. Cercavila amb grup d'animació i plantada d'arbres en diversos llocs. Xocolatada per esmorzar. Al migdia, jocs infantils. L'any 1907 ja se celebrava i tingué força empenta. Després de la Guerra Civil es va anar perdent i es va deixar de celebrar durant uns 30 anys. Es recuperà el 1978. L'organització va a càrrec de l'Ajuntament, les Associacions de Pares d'Alumnes i l'Agrupament Escolta.

R7 4.3.82:9; 24.2.83:9; 1.3.83:10. VL 85:211. IP 10.85.

Granollers (Vor) Festa de l'Arbre. Plantada d'arbres i àpat de germanor. Organitzada per l'Agrupació Excursionista de Granollers.

IP 11.86.

Rocafort de Queralt (Cba) Calçotada.

IP 4.85.

Dia variable dins de febrer

Artesa de Lleida (Sgr) *Festa major.

CQ 82-84:Sgr. IP 11.86.

Borredà (Ber) Festa de la Matança del porc. S'organitza des del 1974 aprox.

EN 81-83. R7 1.3.83:8. IP 9.85.

Espluga de Francolí, l' (Cba) Festa de l'Arbre. Hi participen principalment els alumnes de les escoles, que

surten de la vila acompanyats dels gegants i els grallers. Esmorzar per als assistents i plantada d'arbres. Recuperada el 1981.

CI 12.3.83:2; 26.3.83:3; 24.3.84:6. DT 13.5.82:17. MO 9.3.84:37. NO 5.81:21. IP 4.85.

Mataró (Mar) *Caravana de cotxes antics cap a Canyamars*. Iniciada el 1982 pel Grup d'Amics del Vehicle Antic.

MR 24.2.83:16; 4.2.84:9; 9.2.84:16.

Sabadell (Voc) *Fira de l'Artesania*. Organitzada per l'Ajuntament des de 1986.

IP 7.87.

Torà (Sga) *Festa de Santa Àgata*. Per anar al ball del vespre, els homes paguen una entrada més barata. Les dones treuen a ballar els homes. Elecció de l'"alcaldessa" i del noi més elegant de la vila. Recuperada cap al 1975 sota l'organització d'una Junta de Dones.

IP 10.85; 2.87.

Festes entre febrer i març

Girona (Gir) *Aplec de la Sardana*. Va començar cap al 1957. És l'aplec de la zona d'influència gironina que se celebra més aviat.

FE 85:56. GI 85:71. IG 26.5.84:14. MA 28.5.83:10. PD 22.5.82:28; 26.2.83:24; 17.12.83:24. RI 9.5.81:7. IP 5.87.

Masies de Roda, les (Oso) *Sardinada al barri de les Cases Noves*. Va començar cap al 1981.

N9 12.2.82:33; 16.2.82:8. IP 10.86.

Mollet del Vallès (Vor) *Festa de l'Arbre*. Xocolatada per als infants, plantada d'arbres pels carrers i ver-

mut per a la tercera edat. Hi participen gegants de la vila. Començà el 1980, organitzada pel Casal dels Avis. PG 18.3.83:19; 25.3.83:3; 22.3.84:8. IP 11.86.

Olot (Gax) *Festa de la Penya dels Gats de Sant Miquel al barri de Sant Miquel*. Concurs de gats, amb premis als més bonics, i dinar de germanor. Organitzada des de 1984. La Penya dels Gats és simbolitzada en la figura d'un gat (estrenada el 1984), que representa l'animal dret, rialler, amb un peix penjant d'una canya de pescar, és obra de l'escultor olotí Josep Traité i Compte i balla un ball amb lletra i música d'Eudald Creixans i Narcís Bosch i Puigmal.

MOSTRARI 85:41. MURLÀ 84:111-112. IP 11.86; 3.87.

Santa Margarida de Montbui (Año) *Festa de l'Arbre a l'ermita de la Tossa de Montbui*. Plantada d'arbres i xocolatada amb coca ensucrada.

IG 18.2.84:18. IP 10.85; 11.85; 11.87.

Sant Fost de Campsentelles (Vor) *Festa de Sant Antoni Abat*. Passada de cavalls i carruatges pels carrers fins a la plaça i exhibició de domadura. Vi i coca per als presents i premis per als participants. Cavalcada amb banda de cornetes i tambors. Es va recuperar el 1984 després de quasi 20 anys que no es feia.

PG 1.3.84:22. IP 10.85.

Sant Quintí de Mediona (Ape) *Festa de l'Arbre*. S'ha via celebrat abans de 1936. El 1981 es recuperà dins l'àmbit escolar i, a partir de 1985, tot el poble hi pren part.

IP 2.86.

Tarragona (Tar) *Festa de l'Arbre*. Concentració d'escolars, plantada d'arbres, repartiment de coques i xocolata, parlament de l'alcalde i repartiment d'obsequis. DT 2.3.83:5; 3.3.83:7; 5.3.83:5. IP 9.87.

Vendrell, el (Bpe) *Concurs de teatre infantil i juvenil*.

IP 11.86.

CICLE DE CARNESTOLTES - QUARESMA- PASQUA

Exclòs el cicle de Nadal, la resta de l'any litúrgic depèn del cicle pasqual i és, com ell, variable. Per determinar el Diumenge de Pasqua, dia clau d'aquest cicle, calen, segons Miquel Palau (1973), les circumstàncies següents: «Que el catorzè dia de la lluna s'escaigui el mateix dia o després del 21 de març, però no abans, i que el Diumenge de Pasqua no coincideixi en lluna plena. En resum: les llunes que són pasquals no poden tenir llur neomènia (lluna nova) abans del 8 de maig ni després del 5 d'abril, i el diumenge de Pasqua pot caure del 22 de març al 25 d'abril.»

El cicle pasqual pròpiament dit va precedit pel període de gatzara específic del Carnestoltes i pel seriós característic de la Quaresma. Aquest vaivé tan radical és explicat així per Julio Caro Baroja (1979): «...és un tret comú a nombroses religions el fet d'establir o haver establert una mena d'ordre passional al llarg de l'any o de qualsevol altre període, amb dies d'alegria i gaubança, amb dies de plaer i dies de tristesa; fins i tot dies en què és possible l'expressió col·lectiva d'enveges, còleres i enemistats. La religió cristiana ha permès que el calendari, el curs de l'any, s'ajusti a un ordre passional, repetit un cicle rera l'altre. L'alegria familiar del Nadal és o ha estat suplerta pel *desembridament* del Carnaval, i aquest, per la *tristesa* obligada de la Setmana Santa (després de la repressió de la Quaresma).» Vegem ara com s'esdevé aquest vaivé començant pel Carnaval.

Els dies típicament carnestoltescos són els tres anteriors al Dimecres de Gendra. Malgrat tot, en un sentit més ampli, hom ha assenyalat altres dates com a començament de les alegries d'aquest període, i entre elles el Dijous Gras o Llarder, la Candelera (2 de febrer), Sant Antoni (17 de gener), el dia de Reis (6 de gener) o fins i tot Nadal, d'acord amb la dita popular que fa: «De Nadal a Carnestoltes, set setmanes desimboltes.»

És una creença generalitzada des del Renaixement que el Carnaval té origen en les *Saturnalia* romanes. Ara bé, Caro Baroja (1979), un dels millors estudiosos del tema, creu que, a més de la influència d'aquelles festes, el Carnaval actual té també elements de les *Lupercalia*, com també de les *Matronalia*, totes dues festes romanes d'inversió, celebrades entre febrer i començament de març.

Les *Saturnalia* eren festes molt celebrades pels esclaus i per les classes econòmicament dèbils. Durant els dies de festa, els esclaus prenién les prerrogatives dels amos, els papers s'invertien i es generalitzava la permissivitat en un seguit d'aspectes –l'ordre social i jeràrquic especialment– inqüestionables al llarg de l'any. L'elecció del "rei saturnalic" constituïa un element clau de la celebració. La segona festa –les *Lupercalia*– consistia, bàsicament, en un ritual de fecundació i protecció dels ramats en què la disfressa adquiria un paper molt important. Els sacerdots *luperques* –el mot venia de *lupus*, 'llop'– apallissaven les dones per assegurar-ne la fecunditat i, segons els escriptors clàssics, anaven pels carrers captenint-se com posseïts. L'embriaguesa era el mitjà més corrent per aconseguir el clímax adequat, i també la disfressa, elements ambdós que perviuen en els nostres Carnavals. A l'últim, les *Matronalia* eren les festes de les dones i una commemoració del rapte de les sabines per part dels primers romans. Durant les *Matronalia*, les dones gaudien de plena llibertat, tenien els seus festeigs propis, dels quals els homes eren exclosos, i se'ls reconeixia el dret de prendre iniciatives –sexuals o agressives– contra els mascles. La inversió simbòlica de prerrogatives culturals implícita en les esmentades festes la trobem en el fet, freqüent en els Carnavals actuals, de la inversió de sexes mitjançant la disfressa.

Les alegries i els esbravaments de Carnaval, amb els seus ritus còmics i les disbauxes de tota mena, ocupaven un lloc fonamental en la vida dels homes de l'Edat Mitjana, com ha mostrat Mikhail Bakhtine (1970) en un llibre famós sobre la cultura popular a l'Edat Mitjana i el Renaixement. Per a aquest autor, les "festes dels boigs" (*festæ stultorum*), la "festa de l'ase", el "riure pasqual" (*risus paschalis*), etc., i, evidentment, els Carnavals formaven part d'un tronc comú, constituït per ritus, espectacles i cerimònies còmiques, que es diferenciaven molt marcadament dels cultes i de les cerimònies oficials de l'Església o dels Estats feudals. En efecte, enfront i en contra d'aquestes darreres, les festes carnestoltesques penetraven, bé que de forma temporal, en el reialme utòpic de la universalitat, de la llibertat, de l'igualitarisme i de l'abundància. Oposat a les festes oficials, el Carnaval era el triomf d'un nou ordre de coses que, abolint provisionalment les relacions jeràrquiques, els privilegis, les regles i els tabús, generava un nou llenguatge públic, del gest i de la paraula, en el qual s'expressava la lògica del "món al revés", del "món capgirat". Encara avui, i amb unes evidents connotacions diferenciades de les medievals, les paròdies, el transvestisme, la disfressa, les profanacions, els coronaments i els destronaments bufs, les rues, els balls de màscares, els àpats comunitaris i greixosos, els sermons satírics i burlescos, etc., formen part de les llicències controlades i catàrtiques que tota societat necessita com a antídote de la rutina i la quotidianitat, però que en definitiva serveixen per assegurar i garantir l'ordre establert.

El gran enemic del Carnestoltes –de «*Don Carnal*», com el va anomenar Juan Ruiz, l'arxiprest d'Hitael– és la Quaresma, que cada any fa caure el Carnestoltes de l'escambell. Si el Carnestoltes és representat popularment per un ninot alegre i rodanxó, la Quaresma apareix caracteritzada com una vella xaruga, alta, desnerida i antipàtica, que té set cames, va tota vestida de negre i porta un bacallà en una mà i un cistell de verdures a l'altra. El simbolisme que es desprèn de la imatge popular és ben clar, perquè el temps de Quaresma és de serietat, tristesa, recolliment, oració i dejuni.

Fins no fa gaires anys, els dies de Quaresma venien carregats de prohibicions de tota mena. En canvi, els tríduums, les sisenes, les novenes i els sermons restaven a l'ordre del dia per enfortir l'ascetisme quaresmal. L'odi sentit envers la figura de la Quaresma es palesava en l'antic costum de "serrar la vella" el quart dimecres de Quaresma (més o menys a la meitat) i en el d'arrencar-li una a una les set cames, símbol de les set setmanes de dejunis, abstinències i mortificacions del període.

El Diumenge de Rams –commemoració de l'entrada triomfal de Jesús a Jerusalem– representa el lliandar de l'inici de la Setmana Santa, en el qual les prescripcions purificadores de la Quaresma es reforcen al màxim. Per altra banda, el dia de Rams, amb la benedicció de les palmes i dels rams de llorer o d'olivera, introdueix de ple el simbolisme vegetal d'aquesta època primaveral, lligat amb ritus agraris diversos. Un d'aquests –el salpàs–, celebrat en uns indrets els primers dies de Setmana Santa i en uns altres el Dissabte de Glòria, consisteix en el recorregut ritual que el capellà fa casa per casa aspergint-ne el lliandar amb aigua barrejada amb sal. Posteriorment, la comitiva recorre els límits del poble o bé, des d'algun turó, beneeix camps, conreus i gent, demanant per a tots ells la protecció de la divinitat. El salpàs, juntament amb la benedicció del terme, té una funció d'ordre profilàctic i purificador ja que hom creu que la benedicció protegeix les cases i el poble contra les bruixes, els diables i tota mena de mals esperits i que reforça al mateix temps els límits simbòlics de la comunitat. A més a més dels ja esmentats, el període de Setmana Santa comporta tot un seguit de més ritus de caient vegetal –els “mais” i “maies” del monument, les prescripcions dels viacrucis al Calvari, lligades amb la recollecció d'herbes remeieres i les nombroses creences de tipus meteorològic i agrari relacionades amb Dijous Sant, Divendres Sant i Dissabte de Glòria–, dies sants per excelència. Podriem dir, doncs, que, els dies immediats a la Pasqua cristiana han atret cap a la seva òrbita un conjunt de costums i creences agraris, com també residus de cultes de divinitats paganes, que han perviscut fonent-se en el simbolisme primaveral implícit en el cicle festiu que ens ocupa.

Aquests aspectes, però, no han de fer-nos oblidar el gran misteri cristià que es commemora: la passió i la mort de Crist i la seva resurrecció posterior. La dramatització religiosa de la Passió s'estén, a més a més dels oficis litúrgics pròpiament dits, a un conjunt nombrós de processons solemnes, viacrucis, drames sacres, teatre religiós; o bé a uns altres actes tradicionals com el d'anar a “matar jueus”, caracteritzats tots ells pel patetisme de la crucifixió i la mort del Messies. Els símbols a través dels quals es vehicula aquesta idea implícita són també nombrosos: el silenci o uns sons específics de tambor o bé d'uns altres sonadors tradicionals (matraques, carraus, etc.); la freqüència dels símbols tefúrics de la pols i la cendra, les cadenes i les típiques vestes dels encaputxats processonals, els colors de tristor i funerals (negre i matat); els soldats romans que van escortar Crist fins al Calvari, la foscor o el cobriment d'imatges i altars, i, per damunt de tot, la creu i el sepulcre, els símbols màxims del sofriment i la mort.

El Dissabte Sant o de Glòria, amb la seva cerimònia nocturna de la renovació de l'aigua i del foc, capgira, però, tot aquest panorama de patetisme. Les campanes llançades al vol anuncien ja la resurrecció de Jesús, i els càntics de les caramelles són càntics de vida; resurrecció i vida que esclaten amb la seva màxima intensitat l'endemà: el Diumenge de Pasqua.

Els nous símbols que s'emparen de la Pasqua –colors, música i càntics alegres, i, en unes altres direccions, l'ou pasqual, signe de vida i de fertilitat, o els aplecs del Dilluns de Pasqua, amb la consumació ritual de la mona, etc.– ens confirmen totalment allò que els oficis religiosos proclamen: la resurrecció de Crist i el naixement de l'home nou.

Per completar la descripció del cicle pasqual, ens cal fer esment del període de la Pentecosta, dependent de la Pasqua i el més llarg de l'any litúrgic. La Pasqua Granada o Pentecosta és ja una festa de sega en la qual els fruits de les collites tenen o han tingut un paper important perquè s'ofrenaven religiosament a l'església. L'exaltació d'aquests fruits, traduïda festivament en les celebracions de l'arbre de maig i les creus de maig, en els matrimonis simbòlics dels “mais” i de les “maies”, en les enamades, en les processons florals, etc., cristallitza en el Corpus, de què es tracta específicament en un altre lloc d'aquest llibre.

Joan Prat
Dolors Llopart

Maneres de celebrar el Carnaval

A les ratlles que hem dedicat a parlar del Carnaval, hem fet referència a alguns aspectes, fonamentalment històrics, de les alegries i disbauxes carnestoltesques. Ara insistirem en aquells trets i elements específics de celebració tal com apareixen en la compilació del material etnogràfic, però

que, precisament pel seu caràcter redundat i repetitiu, no han estat inclosos en el llistat de pobles que publiquem amb entrada pròpia.

El Carnaval com a festa de carrer

Probablement una de les característiques bàsiques i específiques de les festes de Carnestoltes respecte a d'altres cicles festius és la seva marcada orientació cap a les celebracions exteriors: a tot allò que podríem anomenar "actes i celebracions de carrer".

No és estrany, per tant, que molts Carnavals s'iniciïn amb una invasió pacífica de les places i dels carrers de pobles i ciutats en una mena de cercavila bullangosa que, segons les localitats, pot rebre diferents noms: rues, desfilades, comparses, passades, cercaviles, baixades, etc. Malgrat les denominacions diverses, els aspectes lúdics i festius de totes aquestes manifestacions són força semblants: es tracta d'un llançar-se al carrer de tots aquells que es disposen a celebrar el Carnaval, d'una manera ostentosa, divertida i aparentment caòtica. Sovint, els grups de comparses i festaires desfilen acompanyats de gegants, cap-grossos, dracs, cuques, dimonis i alguns altres personatges i animals, mítics i simbòlics, que en aquesta ocasió esdevenen l'emblema dels grups i pobles en festa. Les comparses, rues, desfilades, etc., normalment integrades per individus disfressats, de tots dos sexes, recorren els carrers al so de músiques diverses –de timbals, gralles, bandes de cornetes i tambors o fins i tot cobles o orquestres més o menys estàndards– i amb el seu estrèpit i la seva bullanga constitueixen el reclam perquè la gent surti de casa i se sumi a les alegries públiques del Carnestoltes.

De rues carnavalesques n'hi ha de diferents tipus, i el seu grau de complexitat i d'ostentació depèn, sovint, de la possibilitat o no de desfilars en carrosses. L'existència d'aquestes darreres està, normalment, relacionada amb la grandària de la població: no en trobem als pobles petits i de caràcter rural, mentre que comencen a fer-se notar en ciutats petites o mitjanes, com poden ser, per exemple, Vilafranca del Penedès, Calafell, Amposta, Agramunt, Sitges, Lloret de Mar, etc., i evidentment també a ciutats més grans. Les desfilades de carrosses poden ser objecte de concursos en els quals es premien l'originalitat i l'ostentació de la carrossa o les carrosses guanyadores. La presència de carrosses implica, també, l'existència de disfresses col·lectives, ja que molt sovint aquells festaires que desfilen dalt dels entarimatats de les carrosses o bé en els seguicis respectius es disfressen de comú acord per donar relleu als *sketches* o quadres que representen. Contràriament, en unes altres desfilades i cercaviles més espontànies, cadascú té la llibertat de disfressar-se segons el seu gust propi. Diguem, sense entrar en detalls, que la imaginació més barroca i desbocada pot manifestar-se tant a les disfresses confeccionades pels uns com pels altres.

Una altra variant, en alguns llocs relativament recent, d'invasió pacífica del carrer són les batalles de Carnaval: n'hi ha moltes, de farina (Godall, Lleida, Mas de Barberans, Sallent, etc.), de caramels (Alcover), de tomàquets (Reus), etc.

Àpats comunitaris

Una de les formes de sociabilitat que genera el cicle de Carnaval gira, precisament, entorn dels nombrosos àpats col·lectius que proliferen per aquestes dates i de què tractarem específicament (vegeu "Àpats i begudes"). Limitem-nos, doncs, a ressenyar que els nombrosos ranxos, cassolades, calderades, arrossades, caragolades, sardinades, etc., d'aquests dies, que tenen lloc després d'una capta d'aliments o de diners i que són cuits i menjats al carrer, compleixen una funció social bàsica: la redistribució comunitària del menjar i el seu consum col·lectiu, aspectes, ambdós, que ens acosten a alguns dels paradigmes per excel·lència del Carnaval: el de la igualtat i el de l'abundància traduïdes en el menjar i el beure comunitaris, als quals tothom és convidat. Cal assenyalar també que a mitja dotzena de pobles s'ha instaurat, durant els darrers anys, una matança del porc col·lectiva. Problemes de tipus sanitari i higiènic poden impedir l'arrelament del costum.

Balls de màscares i concursos de disfresses

La permissivitat de costums i comportaments, implícita a les festes de Carnestoltes, sovint va lligada a una mena de desdibuixament de la personalitat i a un intent d'assolir l'anonimat a través de la disfressa. I un dels llocs d'encontre gairebé obligat de les disfresses i màscares és precisament el ball –o balls– de Carnaval. El ball, com a lloc de trobada, esbarjo i sociabilitat, però també com a lloc idoni per canalitzar les relacions intersexuals i fins i tot eròtiques, ocupa, dins el cicle de què tractem, un lloc privilegiat. Bona prova del que diem és el fet que els balls de màscares i disfresses són celebrats a tot arreu. Molt sovint, també, aquests balls donen peu a concursos en els quals hom premia la inventiva i l'originalitat de la disfressa o la parella de disfresses més imaginatives que hi participen. En algunes localitats hi ha un doble ball de disfresses: el de tarda és dedicat a la quitxalla, mentre que el de nit es reserva als adults.

Una variant important dels balls carnavalescos és el típic Ball de Gitanes, que hem trobat profusament documentat –ja sigui com a ball perdut, vigent o recentment recuperat– gairebé a totes les poblacions del Vallès Oriental (vegeu “Balls i danses tradicionals”).

Dramatitzacions parateatrals del Carnaval

Les festes de Carnaval, tal com succeeix amb unes altres festes importants del calendari, evolucionen o poden evolucionar seguint una espècie de fil argumental que reflecteix, a grans trets, l'esquema clàssic de les obres teatrals: exposició, nus i desenllaç. En el cas del Carnaval, aquesta estructura es correspon, amb més o menys precisió, a les seqüències de l'arribada i del pregó del ninot de Carnestoltes, del seu judici la lectura del testament i, finalment, de la seva mort i del seu enterrament.

L'arribada, o “arribó”, als pobles d'un personatge grotesc que personifica –ja sigui en forma de ninot o bé de persona disfressada– el Carnestoltes constitueix la primera fase de l'esquema. Aquest “rei dels poca-soltes” pronuncia un pregó, normalment satíric i burlesc, en el qual revisa críticament la vida social i política, però també íntima i amagada, dels seus convilatans. Semblantment, proclama i exalta un ideal de vida esbojarrat i no subjecte a normes durant el seu curt regnat. De totes maneres, les llibertats carnestoltesques de la proclama són sovint retallades pels bans dels ajuntaments respectius, temorencs dels “excessos” i dels “llibertinatges” en què podrien caure els seguidors fidels del rei saturnàlic. La segona fase es correspon, cronològicament, amb el judici i el destronament públic al qual és sotmès el personatge poc abans d'iniciar-se el període ascètic de la Quaresma. La personificació del Carnaval és objecte d'un judici buf, més o menys elaborat segons les localitats, i abans o després de llegir el seu testament és declarat reu de mort, enmig dels plors i de les alegries dels seus seguidors. La condemna del ninot –normalment, la mort a la foguera– genera o pot generar la darrera fase de la seqüència, que consisteix en el seguici fúnebre conegut amb el nom d'enterrament de la sardina. Així, hom colga solemnement aquesta mena de peix en un context simbòlic poc esclarit fins ara i es dóna per acabat el cicle de Carnaval.

Abans de finalitzar aquest comentari, cal assenyalar que els darrers anys –la data precisa és la mort del general Franco– les festes de Carnaval han anat acompanyades d'una revifalla espectacular. El Carnaval, que durant la dictadura havia estat objecte de tota classe de prohibicions, va convertir-se, durant el període de la transició, en una mena de símbol de la llibertat recuperada. I, així, els ajuntaments democràtics, però potser encara més les escoles públiques i laiques, van llançar-se a un procés de recuperació i celebració de Carnavals de tota mena.

Aquesta eclosió festiva, a vegades induïda i artificial, molt probablement no tindrà una vida gaire llarga. És previsible que les aigües tornaran al seu lloc aviat i que aquest alegre preludi de la Quaresma complirà sense intrusions postisses les seves funcions normals de catarsi col·lectiva que, d'altra banda, són les que sempre ha tingut.

Principals celebracions del Carnaval

Agramunt (Urg) Dissabte, cercavila amb grallers i concurs de carrosses. Diumenge, judici i crema del Carnestoltes; al vespre, sardinada popular.

PR 87.

Agullana (Aem) Dissabte, *Festa de la "Xuia"*. Repartiment als assistents de racions de truita de cansalada i botifarra, que es cou a la mateixa plaça amb els ingredients que durant el matí recapta la mainada en una cercavila amb un carro guarnit amb mimosa. Porrans de vi negre i garnatxa per als comensals. S'acaba amb el ball de disfresses. Antigament, acabava amb l'enterrament de la sardina, que consistia a passejar per tot el poble un home que feia el mort, seguit per un altre que simulava un capellà. L'origen de la festa és de cap al 1900. Durant els anys 60 s'interrompé temporalment.

AM 50-56:II,122,375-376. CS 82-83,núm.33:23. EM 3.3.82:11. PD 19.2.82:7; 24.2.82:4. IP 10.86.

Alàs (Aj. d'Alàs i Cerc, Aur) Diumenge, dinar col·lectiu: la "calderada".

VA 23.2.80. IP 5.87.

Albons (Bem) Dimarts, *Festa de l'Arrossada*. Al matí comença a coure's l'arròs en unes peroles grans; al migdia se'n reparteix un plat a tots els assistents. Els aliments d'aquest àpat són recollits en una cercavila amb orquestra, gegants i nans del dia anterior. Tradició començada el 1909 i només interrompuda en temps de guerra. Al principi es repartien truites. Hi acudeix gent de totes les comarques veïnes. A la tarda, ball de disfresses. Els diumenges anterior i posterior, desfilada infantil i juvenil de vestits.

CA 2.3.80:8. CS 82-83,núm.33:23. FE 85:33. PD 28.3.79; 17.2.80; 20.2.80:24; 20.2.82:8; 24.2.82:3; 28.2.82:2; 9.2.83:4; 16.22.83:9; 20.2.83:11; 25.2.83:11. PLA 57:14. PS 8.2.75. SI 6.3.76. IP 8.86.

Alcover (Aca) Comparsa amb gegants, cap-grossos i un drac (estrenat el 1982) i batalla de caramels.

BARBARÀ 82a:18. DT 14.2.82:20; 20.2.83:13.

Aldover (Beb) Dijous Llarder, la "fogasseta": pa rodó fet a mida perquè hi càpiga una truita de carxofes i llonganissa, menjada comunitàriament.

GG 81-85:XIII,240. IP 1.87.

Alpens (Oso) Al migdia de dimarts, arrossada a la plaça, celebrada des de sempre. S'hi canta aquesta cançó: «Carnestoltes fredes, / tira pets a l'olla; / quan l'olla bullirà, / tira-hi el safrà.»

AM 58:29. EN 81-83. FONT 86:51. N9 19.2.82:33; 26.2.82:14. IP 1.86.

Ametlla del Vallès, l' (Vor) Ball de Gitanes amb aplec de colles de "gitanes" dels pobles del voltant i "majorettes". Com a fi de festa, després del ball, repartiment de coca i xampany. El primer dia dels 4 que dura és dedicat a les disfresses i als balls dels infants.

AM 58:22. CC 22.2.75. EN 81-83. MASPONS 1887:65-66,73,75-76. NU 10. 2.75. PG 11.2.83:19; 8.3.84:15,32. SO 2-3.81:36. IP 11.85.

Andorra la Vella (And) 15 dies abans, Consell del Bull, preparatori de les festes, al qual poden assistir els homes organitzats en la Consòrcia dels Casats. Diu-

menge, gran rua amb totes les carrosses de les diferents parròquies. Dilluns i dimarts següents, al vespre, cercavila amb les "majorettes" i l'esbart dansaire. Dimecres al migdia, repartiment de l'Àpat de Consòrcia, començat el 1777, al qual assisteixen els confreres i alguns invitats. El 1987 es reinstaurà el Ball de l'Òssa, fet antigament el 2 de febrer.

AM 50-56:1,679. CM 83:8-11. PO 2.3.84:12; 15.2.85:10-11. IP 4.87.

Arenys de Mar (Mar) Divendres, arribada del Carnestoltes. Rua amb carrosses i comparses. Segons Amades, antigament s'havien organitzat baralles amb els veïns de Canet de Mar. S'han recuperat els Balls de Cançons -ballats al so de cançons populars i perduts a principi de segle- i el costum de menjar coca el Dijous Gras.

AM 50-56:II,197,247,292-296,470,1007. CABALLÉ 85. GM 19.2.82:2. MR 9.2.83:10; 12.2.83:2; 26.2.85:15; 25-27.2.84:13. IP 6.87.

Armentera, l' (Aem) Dissabte, recolecta d'aliments; al vespre, ball de disfresses, amb xampany, fins a la matinada. Diumenge al migdia, a la plaça de l'Excorxadador, preparació i cuita de l'arròs amb el Ball de Cuita. Després, repartiment gratuït entre els assistents amb pa, vi i pomes.

CC 28.2.74. CS 82-83,núm.33:23. EN 81-83. FE 85:21. PD 17.2.80; 21.2.82:9; 23.2.82:7; 12.2.83:8; 19.2.83:10. PS 8.2.75. SI 26.2.77. IP 9.86.

Artesa de Segre (Nog) Dimarts, matança del porc (començà cap a 1972). A la tarda, llonganissada popular per berenar. Antigament, Ball Rodó al voltant d'una foguera.

AM 32-49:1,112. AM 50-56:II,98-99,247,299,301,317,1007-1008. CA 13.1.80:17. EN 81-83. GG 81-85:X,396. MA 17.1.80:20; 17.2.83:12. SERRA s.d.: 63. SI 15.1.77.

Balsareny (Bag) Diumenge, *Festa dels Traginers*, homenatge als antics traginers que feien el transport de mercaderies. Al matí, passada de trabucaires i timbalers. Tot seguit, esmorzar col·lectiu: la Torrada del Traginer. Matança del porc i elaboració artesanal d'embotits, demostració del ferrament d'un animal, desfilada retrospectiva de traginers vestits com els darrers que existiren, benedicció d'animals i exhibició folklòrica amb diversos grups: Balls de Bastons i de la Faixa, trabucaires de Solsona, "majorettes", etc. A la tarda, curses de cavalls, d'ases, de mules i de ponis al camí del castell. Rebot del Traginer, que és una mena de tómbola de productes que s'hi relacionen. Concurs de fotografia amb els traginers com a tema. Antigament celebrada el 17 de gener, de 1897 a 1936, el 1941 es repregué i el 1970 fou declarada d'interès Estatal.

AV 11.2.77:11; 18.2.79:11; 24.2.81:10; 13.2.82:10; 20.2.87:31. CC 10.2.80; 24.2.81:10. CR 78,60. CQ 82-84:Bag. CS 82-83,núm.33:23. DB 14.4.74; 21.2.76. DN 15.2.64. EN 81-83. GEC 70-81:III,115. MO 24.2.84:37. NU 31.1.74; 23.2.79:20. PR 80. R7 13.2.79:9-13; 9.2.80:1.9-11,20; 9.2.82:22; 11.1.82:6; 13.2.82:8; 1.2.83:22-23; 3.2.83:7; 5.2.83:21-24; 8.2.83:3. SZ 82:21-22. VA 4.2.75; 18.2.79. IP 12.86.

Banyeres del Penedès (Bpe) Dissabte a la tarda, la Societat Nova organitza una cargolada per als socis i acompanyants masculins. Cercavila i ball de disfresses.

FU 27.2.87:19. IP 2.86; 11.86.

Barberà del Vallès (Voc) Ball de Gitanes, que en dies posteriors recorre els pobles veïns. Dissabte a la tarda, rua amb "majorettes" i comparses. Pregó des de l'Ajuntament. Diumenge, rua per a l'enterrament del Carnestoltes, cremada i sardina.

AM 58:22. DS 1.3.84:12. GG 81-85:V,194. MASPONS 1887:58. PG 15.4.83:19. SQ 2-3.81:36.

Barcelona (Bar) Els diferents districtes organitzen rués, cercaviles i balls. Dissabte a la tarda, arribada del Carnestoltes. Diumenge, rua: desfilada de comparses, carrosses i guerra de "confetti". Dimecres de Cendra, enterrament de la sardina. Antigament, a Gràcia, Ball d'En Serrallonga. Al barri de la Guineueta hi ha una colla de Ball de Gitanes que actua per diferents localitats del Vallès en dates posteriors.

AC 1.3.84:1.4; 16.2.85:3-5. AM 33. AM 50-56:II,389-390. ANTOLOGIA 50:223,255. CAPMANY 48:91-98. CC 9.2.85:11; 15.2.85. CT 3.85:4. CV 2.85:2. DTE IX Nord 3-4.82:2-3. DTE IX Sud 3-4.82:2; 1-2.82:3. DTE XI 5-6.81:3. FUSTER 63:39-41,105. GG 81-85:VIII,139,142,256. GR 2.85:2-3. HG 2.85:2. NB 2.85:2. PALOMAR 83a. PB 87:75-84. PE 3.3.84:2. PG 15.4.83:19. REGLA s.d.:175-192,212. SA 2.85:2. SM 2.85:2. SS 2.85:2. ST 2.85:2,5.

Barcelona-Sitges (Bar-Gaf) El diumenge següent de Carnaval, des de 1959, "rally" internacional de cotxes d'època organitzat pel Foment del Turisme. Sortida de la plaça de Sant Jaume de Barcelona. Arribats a Sitges, desfilada fins al centre de la població.

AC 1.3.84:7; 1.2.85:13; 1.3.85:8. AM 36:19. CC 16.2.69; 13.2.72; 13.2.77. CL 76:14. CS 82-83,núm.33:23. CATALA 72:14-15. CV 2.85:2. DB 23.2.71; 8.8.71; 20.2.77; 27.2.79. DV 5.3.82:15; 25.2.83:9; 4.11.83:12; 20.1.84:15; 17.2.84:13; 2.3.84:12. FA 78:24. FA 79:267. FABRE 81-86. GG 81-85:V,289. MAYMÓ 80b:37. NU 10.2.75. PB 80:18-19. PB 87:82. PE 27.2.79. SZ 62:24. VA 21.2.71.

Begues (Bll) Dissabte, personatges típics: els Novençans, recuperats esporàdicament el 1979 després de 22 anys. Diumenge, sortida del Moixó Foguer. S'ha deixat de fer el Ball de l'Espolsada.

AM 26:256. AM 30:187. AM 50-56:II,89,226,272-274. AM 58:25-26. CC 21.2.79:15. TE 28.5.75. IP 5.87.

Bellmunt del Priorat (Pri) Dissabte al vespre, desfilada de carrosses i gent disfressada i lectura del testament. Diumenge, cremada del Carnestoltes amb molta cerimònia. Hi acudeix gent d'unes altres localitats de la comarca.

CQ 82-84. MO 2.3.84:34. IP 2.87.

Bellver de Cerdanya (Bce) S'havien ballat el Ball de l'Espingueri i el de l'Abat dels Boigs fins al 1936, recuperats a partir de 1985.

AM 50-56:II,67-69,150-151. IP 6.86.

Bellver de Sió (Aj. d'Ossó de Sió, Urg) Dimarts, àpat col·lectiu, el "ranxo", amb carn a la brasa (costum iniciat el 1984).

IP 2.86; 3.86.

Benavarri (Bri) Des de 1987, recuperació dels actes tradicionals: judici i crema del ninot. Diumenge, mercat.

GG 81-85:XII,380.

Biure (Aem) El diumenge abans, recolecció d'aliments. Diumenge, cercavila amb ninots, cap-grossos,

cavallets, dragons i un gegant. Al migdia, arrassada a la plaça.

EN 81-83. PD 19.2.82:7; 21.2.82:2.

Bòixols (Aj. d'Abella de la Conca, Pju) Diumenge, sopar comunitari: la "guixa", a base dels aliments recollits entre tots els veïns al matí. Antigament, Ball del Tio Fresco (es perdé cap al 1925).

IP 11.85.

Bonansa (Ari) Tot i que havien tingut molta importància, les festes de Carnaval es van acabar pels volts dels anys 50 o 60. Diumenge s'havia fet la Boda, un casament simulat de caire burlesc. Dimarts, el Tracte de la Mula: un home disfressat de gitano tractava de vendre una mula guita. A la tarda, cremada del Carnestoltes i els homes berenaven amb llonganissa i carn de porc.

IP 6.86.

Cabrera de Mar (Mar) El Carnaval s'ha celebrat ininterrompudament des de 1940. L'acte més característic és l'entrada de les Comparses a la sala de ball: són parelles disfressades de personatges coneguts acompanyades de la música adient a la seva disfressa.

IP 7.86.

Cadaqués (Aem) Dilluns es dedica als petits, que es disfressen ells mateixos. Es crema el ninot, Gori-gori. Dimarts, desfilada de carrosses i disfresses. Dimecres de Cendra, a la platja, la "garotada": menjada col·lectiva de garotes. Tot seguit, enterrament de la sardina. Antigament, Balls de Fer Ploure i de la Patacada.

AM 50-56:II,166-167,214-215,247,299,338. EM 3.3.82:10. EN 81-83. FE 85:22. PD 26.2.82:13; 16.2.83:2; 19.2.83:10. SZ 82:24. IP 10.86.

Calaf (Ano) Fins al 1936, Balls del Gemec i de l'Esgarapada. Ara se celebra en l'àmbit escolar.

AM 50-56:II,328,330-331. VT 65:39-40. IP 1.87

Caldes de Montbui (Voc) A principi de s. xx, dimarts es repartia un plat d'escudella a tots els assistents. S'ha deixat de fer així mateix el Ball de Gitanes.

AM 50-56:II,127. MASPONS 1887:64,75. CARRERA 48:216.

Calella (Mar) Diumenge, al matí, cercavila infantil amb els gegants; a la tarda, rua amb gent disfressada, carrosses i comparses promoguda per les diferents entitats locals. Dimarts a la tarda, recollida d'aliments per preparar la "sopa barrejada" popular que es reparteix l'endemà al vespre, a la plaça, a tothom qui s'hi presenti; tornada a fer a partir de 1976. S'ha perdut el Ball del Toquen a Córrer.

AM 50-56:II,248. EN 81-83. MR 26.2.82:15; 12.1.83:11; 21.1.83:10; 72.2.83:2,11; 16.2.83:2; 14-15.2.84:13. IP 7.86; 10.86.

Canejan (Var) El dia 1 de febrer, començament amb una mena de ball, el Barcaràs, que era com uns esquel·lots per recaptar diners. Fins al 1936, Barbacans: nois i pastors que anaven disfressats grotescament i tocaven esquel·lots com a anunci de la festa.

AM 50-56:II,61-62,195. GG 81-85:XVI,264. IP 11.86; 6.87.

Canet de Mar (Mar) Dimecres de Cendra, després de la mort i la lectura del testament del Carnestoltes, sardina popular. Antigament havia sortit un animal fan-

tàstic: la Momerota. Hi havia el Ball de Toquen a Córrer i s'organitzaven baralles amb els veïns d'Arenys de Mar.

AM 50-56:II,39,119,197,248. FA 79:262-289. FABRE 81:6. MR 26.2.82:15; 11.2.83:2; 12.2.83:2; 16.2.83:2; 1-2.3.84:9; 3.3.84:9; 6.3.84:7. IP 6.87.

Canillo (And) Curses de trineus i pneumàtics, amb disfresses, a les pistes de Soldeu. Diumenge a la tarda, xocolatada per a la mainada disfressada. Dilluns a la tarda, botifarrada a la plaça amb allioli, pa morè i vi. Dimarts, a la tarda, desfílada de la carrossa i dels Arlequins de Canillo; al vespre, judici del Carnestoltes a càrrec del tribunal de la crema i repartiment de vi bullit. Dimecres al vespre, baixada de comiat dels Arlequins, amb torxes, per les pistes de Soldeu.

CM 83:10-11. PO 2.3.84:12; 15.2.85:10.

Capafonts (Bca) Fins als anys 40 les fadrines anaven per les cases fent una capta per a un àpat. Encara a començament de segle, recollien de cada casa un plat de farina que pastaven elles mateixes per fer-ne coques que portaven a les tavernes del poble perquè l'endemà qui hi anés en trobés de franc amb xocolata i beguda.

IP 2.87.

Capellades (Ano) El Dijous Gras, Ball del Dansot. Dimarts següent, àpat comunitari -sopes- repartit entre els assistents (encara es feia el 1890). Actualment, xocolatada.

AV 10.3.79. CC 25.8.73. DB 20.12.75. ELIAS 87:100. MOYA 80:34. VT 65:32-34,40-44.

Capmany (Aem) Dimarts, *Festa del Ranxo*. Dies abans, els joves passen pel poble demanant queviures. Al matí de dimarts, reunió a la plaça de cuiners i ajudants. A la tarda, cercavila, jocs de cucanya i crema del Carnestoltes. Tot seguit, repartiment del "ranxo" i, després, subhasta del que ha sobrat. A la nit, ball de disfresses.

CS 82-83,núm.33:23. EN 81-83. FE 85:22. PD 1.3.79; 21.2.82:9; 19.2.83:10.

Cardedeu (Vor) Desfílada de gegants, cap-grossos i joves disfressats. Diumenge, matança del porc i elaboració d'embotits. Enlairada de globus. Antigament es ballaven una sèrie de danses: l'Espolsada, el Ball d'En Joan Petit, el de Gitanes, el d'En Serrallonga, el del Patatuf, el de Bastons i el de les Cintes. L'Espolsada no es balla des de 1902 (nom que prové del moviment ràpid que havien de fer els balladors amb el peu). El Ball d'En Joan Petit encara es feia a finals del segle passat i era molt esbojarrat: els ballaires s'anaven despullant seguint les indicacions del capità. El Ball de Gitanes a la plaça durà fins al 1930. El d'En Serrallonga era molt popular, però no es balla des del 1924, i es feia com és costum: diversos bandolers s'anaven presentant davant del protagonista i anaven dient les malifetes que havien fet per tal de ser admesos a la colla d'en Serrallonga.

AM 50-56:II,313. MASPONS 1887:68. PG 11.2.83:13,19; 18.2.83:14.

Cardona (Bag) Festes recuperades a partir de 1979. Abans de la Guerra Civil havien gaudit de molta fama

per tota la comarca. Entre 1940 i 1970 hi hagué algun tímid intent de recuperació. L'entitat que les organitza actualment, El Rovell de l'Ou, munta activitats per a cada dia: el diumenge abans passa un carro ple de truites que són distribuïdes entre els veïns; Dijous Llarder, botifarrada i ball d'un ninot anomenat el Jaume; divendres, cercavila; dissabte, a la tarda, actuació de l'Estudiantina del Carnaval, amb música; i, al vespre, ball. Diumenge, al matí, elecció de les pubilles del Carnestoltes; a la tarda arriba el Carnestoltes: els seus heralds, Mo, Monjo i Saladrígues, llegeixen el sermó; al vespre, ball de disfresses amb concurs. Dimecres de Cendra, sardinada popular, amb enterrament de la sardina, lectura del testament i cremada del ninot.

FR 18.2.82:8; 20.2.82:46; 23.2.82:23; 27.2.82:7; 12.2.83:22,31; 17.2.83:8; 19.2.83:6. IP 9.85.

Carme (Ano) S'havien ballat el Ball de Càntirs i, el Dijous Gras, el Ball del Dansot.

AM 50-56:II,315-317. AV 10.3.79. IP 1.87.

Cassà de la Selva (Gir) Dissabte, cercavila i concurs de disfresses. Diumenge, sardinada popular, organitzada per l'Associació de Veïns des de 1980. Concurs del millor arròs del dinar i estirada de corda.

PD 20.2.80:23; 6.3.82:9; 23.2.83:10. IP 10.86.

Castellar del Vallès (Voc) Ball de Gitanes (antigament anomenat Ball de Plaça), amb continuïtat des de començament de segle. Els balls que l'integren són la catxutxa, el xotis, la contradansa, la jota, la masurca i la polca.

AM 50-56:II,80-82,377-378. AM 58:22. CC 22.2.75. DS 28.1.84:35; 28.1.84:45. FORJA 24.4.76:3. IP 1.87; 6.87.

Castellbò (Aj. de Montferrer i Castellbò, Aur) El Ball de la Bolangera encara es ballava a primers del s. xx. També es feia el Ball de l'Ós.

AM 36:51-53. AM 50-56:II,106,329-331,1008. CAPMANY 48:57-60. GG 81-85:XVI,128. IP 5.87.

Castellciutat (Aj. de la Seu d'Urgell, Aur) Dijous Gras, els nens i les nenes, que tenen festa escolar, fan una capta pel veïnat per fer un dinar col·lectiu. Antigament, "calderades". Fins a començament del s. xx, Ball Enrobat.

CD 87a. GG 81-85:XVI,37. IP 2.86.

Castelldefels (Bil) Dissabte al vespre, Ball de la Pinyata: cada parella va estirant una cinta de les que pengen d'una pinya grossa. Hi ha cintes amb premi (un viatge a Mallorca, etc.).

PL 10.2.83:6; 12.2.83:2; 3.3.84:VI. IP 5.87.

Castellfolit de la Roca (Gax) S'ha perdut el costum de ballar el Contrapas dels Arcs.

AM 50-56:II,43,296,300. ARNAU 80a:242. BASALT primavera.82. IP 3.87.

Castellfolit de Riubregós (Ano) Ball de Carnestoltes, lectura del testament del Carnestoltes i rifa dels seus llegats. Actes organitzats pels rois del poble.

IP 10.85.

Castelló de Farfanya (Nog) S'havia fet el Ball de la Sarra.

AM 50-56:II,273-274. IP 6.87.

Castelló d'Empúries (Aem) Cercavila amb cap-grossos. S'hi havien ballat el Ball dels Confits i el de les Nyacres, que avui formen part del repertori de l'esbart dansaire. El Ball de les Nyacres era una dansa de taverna, amb una lletra ben divertida.

AM 50-56:II,164-167,242. EM 21.2.79. EN 81-83. PD 12.2.83:8. PLA 57:247-248. PS 8.2.75. IP 11.86.

Castellserà (Urg) Antigament, àpat comunitari. Festes recuperades el 1979. Actualment, cassola de tros.

AM 50-56:II,371. IP 2.86; 5.87.

Castellterçol (Vor) Dimarts, *Festa de l'Escudella*: es fa una escudella en unes quantes dotzenes de perols d'aram i es reparteix a tots els assistents comunitàriament. Prèviament, l'agutzil fa un toc de trompeta per demanar silenci i el capellà la beneeix. Els ingredients principals són: porc, vedella, pollastre, arròs i fideus. Uns quants dies abans de la festa, treballadors de l'Ajuntament passen per les cases recollint-ne la voluntat per poder pagar les despeses. Abans de repartir-la, discurs satíric del Carnestoltes (des de 1980).

AM 58:26-27. AR 80:55. CARRERA 48:216. CS 82-83,núm.33:23. DB 31.1.75:30. EN 81-83. MO 10.2.84:36. N9 22.2.80:19; 19.2.82:14,33; 26.2.82:14; 21.5.82:22; 11.2.83:9,37. PG 11.2.83:11; 15.3.84:8. R7 20.2.82:6,46; 27.2.82:7,30; 15.2.83:15,22; 19.2.83:6. TE 30.8.71. IP 12.85.

Centelles (Oso) Festes organitzades una setmana abans del que correspondria perquè la gent pugui anar al Carnaval de Torelló. Dissabte a la tarda, rebuda del Carnestoltes, que hi arriba en tren (des de 1981). Cercavila amb gegants, cap-grossos, carrosses i cotxes engalanats. Diumenge, pedalada popular amb disfresses (iniciada el 1982) i xocolatada.

AU 4.2.83:1. FONT 86:51. N9 29.1.82:9; 9.2.82:5; 12.2.82:19; 28.1.83:11; 8.2.83:9; 11.2.83:1. IP 10.86.

Conques (Aj. d'Isona i Conca Dellà, Pju) Antigament, dimarts, àpat col·lectiu: la "guixa" -mena d'escudella- amb el menjar recaptat el dia abans. Dimecres es feia l'enterrament de la sardina.

IP 11.85.

Copons (Ano) Desfilada de disfresses i Ball de la Patacada.

ELIAS 87:100.

Cornellà de Llobregat (Bll) A finals del s. XIX es perden el Ball de la Gallarda del Pou i el del Novençà o la Tornaboda.

AM 30:187. AM 50-56:II,226,282-285,1006. IP 5.87.

Cornellana (Aj. de la Vansa i Fórnols, Aur) Diumenge a la tarda surt una parella d'homes disfressats extraofòriament: en Joan i la Margarida, que van fent gresca pel poble. Dimarts tornen a sortir i, si troben algú treballant pel camp, l'agafen i el porten lligat fins a l'hostal per fer-li pagar la multa d'una lliura d'aiguardent. Cap al tard passen de casa en casa fent una capta. A mitjanit, xocolatada com a comiat.

CAÑADA 75:15-17.

Cornudella de Montsant (Pri) Durant el franquisme no es deixà de celebrar el Carnaval.

IP 2.85.

Durro (Aj. de Barruera, Ari) Ninot del Carnestoltes, que és jutjat, mort i cremat. Dilluns, arreplega d'aliments per tot el poble, que l'endemà es cuinen i es mengen comunitàriament. Aquest dimarts és prohibit de treballar i, si el jovent troba algú treballant, se l'emporten per força al bar i li fan pagar el beure de tothom.

AM 50-56:II,122,209-210. AM 58:26,29. IP 5.87.

Encamp (And) Diumenge a la tarda, interpretació d'«El judici dels contrabandistes». Dilluns, a la tarda, Ball de l'Òssa, amb tast d'allioli, pa morè i vi; al vespre, corre-focs. Dimarts, desfilada de carrosses i representació de «L'operació del Carnestoltes». Dimecres, matança del porc; al vespre, cremada del Carnestoltes amb repartiment de coca i vi bullit.

AM 26:232-236. AM 32-49:1,144-146. AM 50-56:I,673-675; II,106. ANUARI 69:295. ANUARI 71:93. AR 80:56. ARMET 07:148. CM 83:10-11. PALAU 67:190. PO 2.3.84:12; 9.3.84:12-13; 15.2.85:11; 22.2.85:17. RODAMÓN 2.2.79:3. ROMA 80:27. TS 10.3.86:32.

Escala, l' (Aem) Diumenge al matí, sardinada popular a la platja. Rua amb carrosses. Havia existit el Ball del Drac.

PD 12.2.83:8. PLA 57:249. IP 6.87.

Escaldes-Engordany, les (And) Dissabte a la tarda, matança del porc al prat de la Mola. Sopar de Carnaval. Diumenge a la tarda, xocolatada per als infants disfressats. Dimarts al vespre, rua de Carnestoltes amb desfilada de carrosses i comparses. Dimecres a la tarda, judici i cremada del Carnestoltes.

CM 83:10. PO 28.2.76:5; 2.3.84:12; 15.2.85:1,11.

Espui (Aj. de la Torre de Cabdella, Pju) S'havia fet el Ball de l'Os, perdut cap al 1920.

VIOLANT 34:10. IP 4.86.

Esterri d'Àneu (Pso) Dijous Gras, la mainada, abillada amb el vestit català típic, passa pels carrers del poble cantant i ballant «L'hereu Riera» i recollint les ofrenes de la gent. Dimarts, el jovent passejava un ase pel carrer i hi feia pujar tot aquell qui trobava treballant, el qual havia de pagar una multa simbòlica, i dinar comunitari, la "calderada". Cercavila i ball de disfresses.

AM 58:26,28. RA 3.83:10. IP 11.85.

Fígols d'Organyà (Aj. de Fígols i Alinyà, Aur) Dimarts, al matí, els jovenets passen disfressats per les cases i arrepleguen aliments i diners. Al migdia, preparació d'un dinar comunitari (per participar-hi cal avisar abans i pagar un preu mòdic). A la nit, ball amb acordió.

IP 2.86.

Figueres (Aem) Diumenge, arrossada al barri de l'Orta de Can Capellera per a tota la gent del barri, celebrada des de 1985.

IP 9.87.

Fuliola, la (Urg) Dimarts, esmorzar col·lectiu. Al migdia tothom pot participar en una cassola amb pagament previ d'un tiquet. L'any 1977 fou l'inici del renovellament d'aquestes festes.

IP 2.86.

Garriga, la (Vor) S'havien fet el Ball de les Donzelles i el Ball de Gitanes.

AM 50-56:11,127,303-304,335,1008. MASPONS 1887:66-67,72-73.

Garriguella (Aem) Diumenge, *Festa del Ranxo*, perduda durant la guerra i recuperada els anys 70. El "ranxo" consta de salsitxa, costelló de porc, sofregit, arròs i mongetes seques, tot plegat cuit en peroles grosses en un local gran. A la tarda, ball de disfresses.

FABRE 81:6. SI 19.2.75. IP 6.87.

Gavà (Bll) Dissabte a la tarda, arribada del Carnestoltes, que és esperat per la seva cort de bruixes, diables, mags... Diumenge a la tarda, Ball de la Tornaboda, tradició recuperada a partir de 1980 (n'hi havia notícia des de 1914, però es deixà de fer a l'època de la Guerra Civil). En acabat, cremada del Carnestoltes. S'havia fet el Ball del Patatuf. S'ha perdut el costum de repartir sopa als pobres el dimarts.

AM 30:187. AM 36:29. AM 50-56:11,84-85,226,377-379,384-385. CC 20.2.80:12. EN 81-83. PE 22.2.87:50. PL 12.0.83:6; 12.2.83:2; 3.3.84:VI. IP 10.86.

Gelida (Ape) Dissabte a la tarda, cremada del ninot Carnestoltes amb lectura prèvia del seu testament i xocolatada popular. S'ha recuperat el Ball de la Gallarda, que no es balla cada any.

BORIS 82. 3V 2.3.84:5. IP 2.86.

Girona (Gir) Activitats per diversos barris. Cal destacar-ne el Ball Florit dissabte al vespre. Antigament, batalles amb tronxos de col, anomenades els "geps". Així mateix s'han perdut el Ball de l'Avalotada o de les Emperes i el Ball del Tio Fresco. Els veïns del barri de Sant Pere de Galligants feien sortir l'Entremès del Lleó els capvespres.

AM 50-56:11,141,295-296. FABRE 81:6. FE 85:56. MURLA 84:91. PALOMAR 83a:12-13. PD 20.2.82:4.

Gironella (Ber) Dissabte, cercavila de gent disfressada fins a una plaça, on es reparteixen coca i xocolata. Lectura del testament del Carnestoltes, amb referències a fets locals esdevinguts durant l'any, i cremada del ninot.

VL 85:210. IP 10.85.

Godall (Mon) Celebració conservada durant la postguerra. Cada any rep la visita de gent d'alguns pobles i, especialment, hi ha una batalla de farina dissabte a la tarda. Balls de disfresses.

DT 8.2.83:14. GG 81-85:XIII,344. MO 2.3.84:34. PE 22.2.87:51. IP 10.85.

Golmés (Pur) Dimecres de Cendra, cercavila pel carrer més llarg del poble amb un drac i cap-grossos. Lectura del testament del Carnestoltes i cremada de la sardina. Després de la Guerra Civil no es recuperà fins el 1982.

IP 11.86; 3.87.

Granera (Vor) Dimarts era el Dia de l'Escudella, àpat comunitari preparat amb els aliments que es recollien de les cases del poble i les masies del terme (per fer la recapta, el grup del Ball de Bastons actuava davant de cada casa). L'escudella es cuinava en una casa parti-

cular i, un cop llesta, es repartia als assistents. Costum desaparegut a la primera de segle.

IP 4.86.

Granollers (Vor) Dissabte a la tarda, Ball de la Donzella, que data del s. XVI. Avui és un ball infantil. Diumenge, Ball de Gitanes. Dimarts es feia el Ball dels Bruts, protagonitzat per uns quants homes, bruts de cara, que obligaven a dansar totes les dones que trobaven. També havien fet l'Olla dels Pobres (àpat col·lectiu).

AM 30:199-201. AM 50-56:11,45,127,243,258-259,261,369,494. AM 58:23-24. CQ 82-84:Vor. MO 19.2.82:sup.IV; 2.3.84:34. PG 4.2.83:8; 11.2.83:19; 1.3.84:19; 8.3.84:21,32. TE 12.2.72:19. IP 11.86.

Guàrdia Lada, la (Aj. de Montoliu de Segarra, Sga) Antigament, farsa consistent a fer que la dona del Carnestoltes parís un gat. Es perdé a primers del segle XX.

AM 50-56:11,79-80,82. IP 2.87.

Hospitalet de Llobregat, l' (Bar) Tots els barris celebren aquesta festa amb diferents actes. Diumenge, paella a Bellvitge.

PL 10.2.83:6; 11.2.83:2; 12.2.83:2; 2.3.84:11.

Isona (Aj. d'Isona i Conca Dellà, Pju) Dimarts, *Festa de la Guixa*: dilluns a la tarda una comissió de veïns, acompanyada de molta quitxalla, passa de casa en casa per recollir els ingredients necessaris per a cuinar la "guixa" -mena d'escudella-, que serà feta l'endemà per unes quantes dones mentre els homes preparen el foc. Quan està a punt, és traslladada a la plaça del Portal, on és beneïda i repartida als assistents. És costum menjar-se-la al cafè o a casa; els nens se la mengen asseguts a les voreres; els membres del consistori la prenen tots plegats al cafè. Concurs de disfresses infantils. El dret de pertànyer a la Comissió de la Guixa passa de pares a fills.

MO 2.3.84:34. RA 3.83:17. SZ 82:24. IP 81; 8.85.

Jafre (Bem) Diumenge, *Festa de l'Arrossada*. Cercavila amb disfresses, gegants i cap-grossos, que dona pas a la cuita de l'arròs, que, un cop llest, es reparteix a tots els assistents a la plaça del Castell. Recuperada el 1978 després de molts anys de suspensió, és organitzada per la Societat de Beneficència La Jafrenca.

PD 17.2.80; 12.2.83:8; 15.2.83:2. PEÑARROJA 82a. SI 28.2.79. IP 7.86; 8.86.

Lladó (Aem) Dimarts s'havia fet la *Festa del Ranxo* fins al 1986.

PS 8.2.75. IP 6.87.

Llagostera (Gir) Fins al 1936, dissabte, cercavila amb disfresses i carrosses. Els dies següents tenien lloc els Balls dels Apatxes, de la Pinyata, del Fanalet, del Barret (els balladors s'hi disputaven el barret del rei de la festa), de la Toia i el d'Anar a Beure (a mig ball s'hi convidava la parella). Més antigament s'havia fet el Ball de Gitanes.

AM 50-56:11,145-146. SO 2.81:36. IP 9.86; 4.87.

Llançà (Aem) Dissabte, àpat comunitari a la plaça: perolada de fideus, cigrons i botifarra negra. Dimecres de Cendra, enterrament de la sardina a la platja.

IP 9.86; 6.87.

Lleida (Sgr) Dissabte al vespre, sopar col·lectiu: Sopa de Pinyana. Diumenge, Mercat dels Disbarats, en què tothom pot vendre el que vulgui. Batalla de farina i Ball de Diables. Dimarts, botifarrada. Des de 1984, cursa de llits. Les festes ja són documentades el s. xvi, en què la Confraria de Sant Jordi organitzava justes i torneigs.

AM 50-56:II,59-60. DL 20.2.80:7. GG 81-85:X,31. MA 31.1.82:3; 11.2.82:8; 18.2.82:2; 19.2.82:10; 20.2.82:9; 13.2.83:3-4. MO 19.2.82:sup.IV; 2.3.84:34. PE 22.2.87:50.

Llers (Aem) Diumenge, rua amb carrosses, que acaba amb repartiment de botifarra negra, pa, allioli i vi, tot productes del poble.

EM 24.2.82:17. FE 85:25. IP 9.86.

Llosses, les (Rip) Antigament, Ball de l'Indiot i Ball dels Mocadoretts (encara es ballaven el 1924).

AM 50-58:II,338-340,353.

Malgrat de Mar (Mar) S'ha perdut el Ball dels Remitgers o de l'Embrolla (ballat pels pescadors per donar gràcies per la pesca). Així mateix sortien 3 cavallets de cartró-pedra que empaitaven les dones. Dimecres de Cendra s'havia fet un àpat comunitari. Actualment, cercavila.

AM 50-56:II,42,170-172,186-187,296,374. IP 6.87.

Manlleu (Oso) Sembla que s'havien ballat diferents danses: el Contrapàs del Burro, el Contrapàs Cerdà, el Ball de Gitanes, el de les Pastorettes, el de la Pell o del Llop i el de Per Vila. El Contrapàs del Burro es ballava amb un ase que formava part del semicercle de balladors en un to humorístic.

AM 28:233,243-244,256. AM 50-56:II,106-107,161,193-194,242,259-280,267,321-322,326-327,472,494. BUSQUETS 77:122-123. CA 17.2.80:13. GEC 70-81:VIII,133.

Manresa (Bag) Festes recuperades el 1978 i organitzades pel Consell dels Bulls, integrat per diverses entitats o particulars. A partir de 1981, recuperació de la rua amb les comparses i les disfresses particulars. El personatge del Carnestoltes no arriba pas de fora, sinó que des de 1983 neix d'un gegant; cada any, per votació popular, elecció de qui ha de ser-ne el pare. Antigament, àpat col·lectiu diumenge següent.

AM 50-56:II,372. CS 82-83,núm.33:23. R7 12.1.82:6; 13.2.82:5; 16.2.82:7,22; 4.12.82:5; 20.1.83:3; 3.2.83:18; 10.2.83:3. SARRET 21-25:V,134-135.

Martorell (BII) Ball de la Quadrilla.

AM 50-56:II,258,260. GG 81-85:VIII,384. PL 18.2.83:10.

Masarac (Aem) Diumenge, arrossada a la plaça: dues dones la hi fan i els veïns només han de portar plat i forquilla i pagar un preu mòdic.

IP 6.87.

Mas de Barberans (Mon) Dimarts, la gent es tira farina de blat recíprocament.

GG 81-85:XIII,354.

Massana, la (And) Dimarts al vespre, àpat col·lectiu de trinxat de col, trumfes i rostes de cansalada, amb porró de vi negre. S'havia fet el Ball dels Cornuts.

AM 50-56:II,180. CM 83:10. PO 2.3.84:12.

Mataró (Mar) Festes recuperades el 1979. Dijous Llar-der, serenata en el transcurs de la qual se sortegen una botifarra de 6 m i una panera amb ous. Dissabte a la tarda arriba en Pelofa, que fa un discurs, i desfilada de comparses amb la Momerota. Dimarts, escudella per als assistents. Antigament, Ball d'En Serrallonga (encara es féu el 1930).

AM 50-56:II,389-390,392. CAPMANY 48:94. GM 22.1.82:1; 12.2.82:2; 19.2.82:2. IBERN 81. MR 29.1.82:17; 9.2.83:10; 10.2.83:2; 16.1.84:16; 1.3.84:9; 3.3.84:9,13; 6.3.84:7.

Miralcamp (Sgr) Dissabte, cercavila amb cap-grosos, el drac i el Carnestoltes. Àpat col·lectiu, per colles, amb cassoles de tros.

MA 11.2.83:13. IP 9.86.

Molins de Rei (BII) Dissabte, cercavila de disfresses en què apareix el Camell precedit dels Esparriots, que fan córrer i xisclar la gent. El Camell, que fa quasi 7 m de llarg, 5 d'alt i 2 d'ample, data del s. xix i es va recuperar el 1981. Diumenge a la tarda, guerra de comparses a la plaça del Mercat.

CC 2.3.84. EN 81-83. GG 81-85:VIII,424. LLAÇ D'UNIÓ 9.81:4. PL 10.2.83:7; 25.2.84:III; 3.3.84:VI; 6.3.84:VIII. IP 4.87.

Mollet del Vallès (Vor) La setmana abans, el Carnestoltes visita les escoles i els esplais. Diumenge a la tarda, arribada del Carnestoltes i judici. Rua de disfresses i cremada del ninot. Antigament, Ball de Gitanes.

ALMIRALL 1887:87-90. AM 58:22. DS 2.3.84:13. MASPONS 1887:51-60,65,69,72-73. PG 11.2.83:19,32; 18.2.83:5; 15.4.83:19; 1.3.84:19,22. SO 2-3.81:36. IP 11.86.

Montblanc (Cba) Dissabte, al migdia, a la Plaça Major, un grup de joves amb màquines de sulfatar plenes d'aigua fan la "xeringa" ruixant tothom qui troben (prové de principi del s. xx). A la tarda, rua amb assistència dels grallers i de les colles de diables i dimonis que acompanyen les carrosses i les comparses: hi surten la mulassa, la Xeringa, la Figa i unes altres figures. Al final, cremada del Carnestoltes i lectura del seu testament satíric.

AM 54:48. BALDRICH 70:29-30. CD 85. CI 12.2.83:6. CQ 82-84:Cba. EN 81-83. EP 2.82:22-23; 3.82:10,14; 2.83:9; 11.83:9; 3.84:16-20; 6.84:6; 2.85:10; 3.85:13. MO 2.3.84:34. PALOMAR 83a:10-11. PR 85. IP 4.85; 9.86.

Montbrí del Camp (Bca) Fins al 1936, farsa de la mort i l'enterrament del gat per part de les rates.

AM 50-56:II,71. GG 81-85:VII,250. IP 3.87.

Montmaneu (Año) Diumenge, preparació d'una escudella de pagès comunitària: la "caldera", elaborada amb els productes d'una recapta entre els veïns. Durant tot el matí, mentre bullen els perols a la Plaça Major, concurs de bitlles. Al migdia, repartiment de l'escudella d'una manera gratuïta a tots els assistents, que la poden complementar amb uns altres plats.

CC 12.2.75. GG 81-85:V,420. IG 11.2.78. MARTÍ 69:145. VT 65:43-44. IP 11.85.

Montmeló (Vor) Des del 1978, dins la Setmana de Festes Populares, s'inclouen tots els actes de Carnestoltes. Cercavila amb carrosses, xocolatada, jocs infantils i sopar de germanor. Ball de Gitanes, recuperat el 1976.

AM 58:22. MASPONS 1887:55,58,60. PG 11.2.83:19; 18.2.83:5,19; 15.4.83:19; 1.3.84:19; 8.3.84:19. SO 2-3.81:36. IP 11.86.

Montornès del Vallès (Vor) Des de 1983, celebració popular i no pas a les entitats. Ball de Gitanes.

AM 58:22. MASPONS 1887:58. PG 4.2.83:5; 15.4.83:19; 1.3.84:22; 8.3.84:13. SO 2-3.81:36.

Mura (Bag) Diumenge s'havia fet un àpat col·lectiu: les "farinetes".

AM 50-56:II,24,147,374-375. GG 81-85:II,164. IP 1.87.

Navarcles (Bag) S'havia ballat el Ball del Patllari Pica-foc aprox. fins al 1936.

IP 4.79.

Nevà (Aj. de Toses, Rip) Arrossada per a tots els veïns.

IP 11.86.

Noves de Segre (Aj. de les Valls d'Aguilar, Aur) Diumenge, la "calderada", amb els productes recaptats dissabte (abans es celebrava dimecres). Dimarts, dinar a l'hostal amb conill al forn. Qui no respectava la festa i treballava era condemnat a pagar el beure.

GG 81-85:XVI,151. IP 2.86.

Olost (Oso) Dissabte, xocolatada, cercavila i ball de disfresses. Pregó i botifarrada popular. Cremada del Carnestoltes, que és construït pels infants de l'escola. Antigament, dimarts, "ranxo" i fumada col·lectius.

AM 58:30. IP 2.86.

Ordino (And) Dilluns, representació d'«El robatori de l'olla de brou a les cuineres», a càrrec de la Comparsa dels Contrabandistes. Dimarts al migdia, degustació de l'Olla de Brou pels assistents. S'ha recuperat el Ball de l'Óssa.

CM 83:10. PO 2.3.84:12. IP 8.87.

Organyà (Aur) Dijous Gras, *Fira*, de no tanta importància com l'altra del poble per Sant Andreu. Dimarts s'havia ballat el Vleno a la plaça de l'Església, consistent en un Contrapàs que acabava amb un munt d'homes sobre el qual se n'enfilava un altre amb els peus enlaire (dansa perduda els anys 30). Els més vells recorden que dimarts sortia una petita orquestra, L'Estudiantina, formada per músics del poble, que vestien de negre, amb capa i barret. Segons Amades, antigament, Ball del Cavallot al terme amb Coll de Nargó. Actualment, desfilada pels carrers tot ballant els Ballets de Déu, amb el Senyor Carnestoltes. A la plaça, preparació d'una caldera de "ranxo" per a tot el poble.

AM 50-56:II,36,184,186,197. ESPAR 77:132. GG 81-85:XVI,142. PONS 82:23. IP 12.85; 2.86.

Pacs del Penedès (Ape) Dimarts al vespre s'havia ballat el Ball de Sant Baluard: mena de farsa grotesca en la qual uns pagesos portaven blat al molí amb uns rucs; venien uns lladres que els el robaven i els pagesos demanaven la intercessió de sant Baluard. Representat fins al final del s. XIX.

AM 50-56:II,60-61,312. SADURNI 82:92. IP 2.86.

Palafrugell (Bem) Concentració i cercavila de capgrossos, cavalls de cartró i disfresses. Antigament, balls alguns dies abans de les festes: el Ball Blanc, l'Apatxe, el de la Pinyata... Es feien cercaviles acompanyades dels aires tradicionals «Toca-la, corre» i l'«Ai-

ret»; el tercer dia, cerimònia del Gori-gori: hom voltava la muralla amb candeles enceses a la mà tot cantant unes absoltes especials. Festes esmentades per Francisco de Zamora cap a 1790.

EN 81-83. GG 81-85:IV,426,428. PD 21.2.82:8; 21.5.82:sup.VI-VII; 27.5.82:XI.

Palamós (Bem) Dissabte abans, elecció de la reina de Carnaval. Dijous Gras, carnaval infantil amb rua. Divendres, concurs d'aparadors ambientats. Actes recuperats el 1983. Antigament, Balls de la Xilindrina, de les Cançons, del Drac, de la Ballarussa i de la Borra.

AM 50-56:II,168-169,247,262,273,299. PE 22.2.87:51. PLA 57:254,291-292. IP 6.87.

Palau-saverdera (Aem) "Ranxo" (costum antic recuperat amb el restabliment dels ajuntaments democràtics): fet i menjat a la plaça amb els coberts que cadascú porta.

FE 85:26. PD 27.8.82:12. IP 6.87.

Pardines (Rip) Diumenge, *Festa de les Farinetes*. Reunió de veïns i antics residents amb repartiment d'un dinar comunitari -tradicció recuperada el 1951. Dimarts, Ball de Carnestoltes en el qual tenia importància el personatge de la mort, disfressat de fantasma i amb una arengada grossa, que anava traient els balladors del ball. Fins al 1925, Ball d'En Serrallonga.

AM 50-56:II,123-124,389,392,395. ARNAU 80a:80-130. CRISTINA 81. EN 81-83. FE 85:65. PD 27.2.79. RAGUER 24. RI 14.3.81:6. IP 4.86.

Peralada (Aem) Un dia es couen salsitxes i es reparteixen amb pa i vi a tots els assistents.

IP 6.87.

Peramola (Aur) Dilluns, Ball de l'"Andiot" (perdut pels volts de 1915 i recuperat el 1984). Dimarts, àpat col·lectiu.

DS 1.3.84:28. MO 10.2.84:37. IP 5.87.

Pla del Penedès, el (Ape) Diumenge, *Festa de les Torrades* amb un esmorzar comunitari a base de torrades, arengades i bon vi. Hi acudeix una gran gentada. Recuperada els anys 50 (s'havia deixat de fer arran de la Guerra Civil).

DB 12.11.75. EN 81-83. FU 27.2.87:19. 3V 11.2.83:10; 18.2.83:10. IP 2.86.

Platja d'Aro (Aj. de Castell d'Aro, Bem) Són les festes més importants de la vila, atès que a l'agost, que és quan es fa la festa major, hi ha massa feina amb la temporada turística. Cada dia, cercavila amb gent disfressada. Dissabte és el dia més intens, amb desfilada de carrosses i comparses que participen en un concurs. Batalla de "confetti". Diumenge a la tarda, cursa de llits (des de 1986). Dimarts al vespre, Ball de les Dones, en què només aquestes poden anar disfressades.

FE 85:34. PD 16.2.82:7; 17.2.82:13-14; 20.2.82:2; 21.2.82:2; 9.2.83:3,15-19. PE 22.2.87:51. IP 5.87.

Poal, el (Pur) Dilluns a la tarda el jovent surt a buscar col·lectivament soques d'arbre pel terme. Dimarts, al matí, al foc de les soques, xocolatada per als infants; i, al migdia, dinar de germanor a base de carn, llonganissa, pa, vi i postres per un preu mòdic. La foguera de la plaça no s'apaga en tot el dia. A la tarda, esport en pla humorístic i ball de disfresses.

CQ 82-84:Nog. IP 9.85.

Pobla de Claramunt, la (Ano) El Dijous Gras es feia el Ball del Dansot. Actualment, els nens de les escoles van a berenar fora del poble. Abans es feia un àpat comunitari: la "sopa", fins a principis del s. xx.

AV 10.3.79. RIBA 72:228. IP 10.85.

Pobla de Lillet, la (Ber) Ball dels Moliners, recuperat el 1980 després de perdre's el 1924. Avui el ballen els escolars, però abans una vintena d'homes vestits de dona amb un bastó llarg i una bossa amb cendra o farina: ballaven un Contrapàs al voltant de l'Home de la Pell, que jeia a terra, anava cobert de pells i rebia cops de bastó dels moliners. Quan se suposava que havia mort, llançaven la farina o la cendra per l'aire. Un altre joc típic que ha caigut en desús era els "foguets", que consistia a empaitar-se els uns als altres amb teies. Entremès de la Mulassa o de la Mula Guita.

AM 26:233. AM 50-56:II,188-189,234-235,240-241. R7 23.1.80:16.

Pobleta de Bellvei, la (Aj. de la Torre de Cabdella, Pju) Dijous Gras, *Fira* sense l'esplendor d'uns altres temps. Dissabte, àpat comunitari: la "calderada". Al matí, gran foc amb buscalles de roure i esmorzar col·lectiu amb sopes de pa, brou de fesols, arengades a la brasa, cebes tendres, pa, vi i cremat. La "calderada" es prepara amb el que cada casa hi aporta de porc, gallina, vedella, llegums, etc., i se n'encarreguen els homes. Abans de començar el dinar, cercavila amb rucs guarnits i un acordionista, que va arplegant la gent. Cadascú es porta els coberts i el plat al dinar. A més, les dones hi porten truites de fesols, patates, cebes, espinacs, cansalada... El 1983, estrena d'un himne dedicat a la festa. Dimarts, Boda del Perico i la Perica: ninots que són passejats per tot el poble.

CD 86b. RA 3.83:11,12,17. IP 4.86; 6.87.

Pont de Vilomara, el (Aj. del Pont de Vilomara i Rocafort, Bag) Festes organitzades pel Casal de la Mainada: desfilada de comparses, arribada del Carnestoltes i cremada del ninot. Diumenge, sardinada per als assistents (des de 1977).

R7 17.2.73:10; 24.2.83:7. IP 10.85.

Ponts (Nog) Dimarts, *Festa del Ranxo*, àpat col·lectiu preparat amb el que s'obté de la recapta popular entre els veïns i que es fa dilluns al so d'una melodia especial: el «Lali-lali». Se'n reparteix a tothom qui s'hi presenta després de la benedicció de les calderes i del tast fet per les autoritats. El "ranxo" és un brou compost per fideus, mongetes, arròs, carn, pernil, botifarra, etc. No celebrada entre 1936 i 1945.

AM 50-56:II,199,370. AM 58:29. CC 12.2.75. DB 3.3.74. DL 8.2.75; 20.2.77; 10.8.77; 7.2.78; 25.2.79. EN 81-83. FABRE 81:6. GG 81-85:X,391. MA 21.2.82:16-17; 12.2.83:16-17; 16.2.83:3. MO 2.3.84:34. PE 22.2.87:50. PM 2.83:8; 2.84:5; 4-5.84:2. SALA 80. SZ 82:22. IP 10.85.

Portbou (Aem) Cercavila amb disfresses i carrosses. Algun any, mongetada dimarts al matí. Celebració recuperada pels volts de 1969.

IP 9.86.

Port de la Selva, el (Aem) S'havia ballat el Ball del Drac. Així mateix, s'havia fet una *Festa del Ranxo*.

AM 50-56:II,168-169. FE 85:26. SI 14.2.75. IP 6.87

Prades (Bca) Surt la Gitanada, comparsa composta per disfresses de gitanos. Lectura del testament del Carnestoltes. Cacara i dinar organitzats pels caçadors.

EN 81-83. IP 2.87.

Prat de Llobregat, el (Bl) S'ha deixat de fer el Ball de la Creu, com també una farsa. Dimarts s'havia reparat la "sopa" als pobres. Fins a mitjan s. XIX, Ball de Carnestoltes, interpretat per homes sols amb castanyoles i cascavells. L'anaven a ballar per les masies amb la intenció de recollir almoines amb les quals feien un dinar dimarts. Recuperat esporàdicament a principi de segle i els anys 50.

AM 50-56:II,64-66,325-326,369. IP 6.87.

Prats de Lluçanès (Oso) Antigament sortia una comparsa formada per gent disfressada que es dividia entre Romeus i Andarins. Els primers feien un ball anomenat la Pitota, mentre que els Andarins captaven per al dinar dels pobres de dimarts a la plaça. El Ball de la Pitota es recuperà el 1986 després de més de 65 anys de no fer-se. Un altre costum era la "figuereta": un personatge voltava pel poble amb una mena de canya de pescar i una figa com a ham per divertir els infants. Actualment, àpat popular al carrer, dimarts, a base de mongetes i botifarra; a continuació, ball en un dels carrers més estrets de la vila.

AM 50-56:II,43,153,251-254,256. FONT 86:51. N9 5.2.82:15; 18.2.83:9. R7 23.6.83:20. IP 10.86.

Premià de Dalt (Mar) Dissabte, cercavila amb carrosses i disfresses. Des de 1982 s'ha recuperat el Ball de l'Espolsada després de molts anys.

AM 50-56:II,34,36-37,226-230,1003. IP 6.87.

Prullans (Bce) Diumenge, la *Rostita*: els quintos de l'any, amb un músic d'acordió o un altre instrument, passen per tot el poble i per les cases de pagès per tal de recollir ous, botifarra, cansalada... A la tarda, a la plaça, truites que es reparteixen entre els assistents.

IP 12.86; 2.87.

Reus (Bca) Carnaval documentat des del s. XV. Durant el s. XIX la societat El Circol en fou el promotor principal. Deixat de fer el 1919, es va recuperar el 1975. Com a notes típiques cal destacar-ne la gran rua, de dissabte, i la guerra de tomaques, de dilluns, recuperada el 1981. Aquest tipus de batalles ja consta el 1613, bé que antigament s'hi feia servir tota mena de verdures, especialment els tronxos de col -costum anomenat els "geps". També es tiraven dolços i caramels. Antigament, Ball de Mossèn Joan de Vic i Ball de Bastons del Saurí.

AM 28:102. AM 36:19. AM 50-56:II,25,113,143,305-309,311,507-508,519. AR 80:65. AV 3.2.78:5. BARGALLÓ 80:28. BERTRAN 54:36. BOFARULL 1867:589. BOFARULL 80:158,160-161. EN 81-83. FABRE 80:6. GG 81-85:VII,184. PALOMAR 83a. PASTOR 1887:59. PE 22.2.87:50. RIUS 79:10-13. SANTASUSAGNA 49:213. SZ 82:24. IP 1.86.

Rialb (Pso) Dimarts, àpat comunitari: dinar amb escudella i truita d'espinacs. A la tarda, Ball de l'Esquerrana, Rigodons i Ball Pla. S'havia construït un ninot de Carnestoltes.

AM 50-56:II,376. AM 58:28-29. EN 81-83. FABRE 81:5-6. LLUÍS, 81-82. MO 2.3.4:34. RA 3.83:17. IP 6.87.

Ripoll (Rip) S'havia fet el Ball d'En Serrallonga, que encara es representà el 1920. Així mateix, es ballaven els Balls dels Cornuts i de la Mort. Antigament, àpat còlectiu. La celebració actual es recuperà el 1980.

AM 50-56:II,180,215-217,371,389,520. FE 85:66. IP 5.86.

Ripollet (Voc) Ball de Gitanes. El 1978 en començà la represa, cada any més popular. Des de 1981 s'hi incorporaren uns personatges extrets d'Amades: el Vell, la Vella, el Gat, els Diablots i el Cabraboc. Des de 1987, incorporació del Drac.

AM 50-56:II,62,80,121-122,142,182-283,377. AM 58:22. CC 22.2.75. MAS-PONS 1887:58,60. SO 2-3.81:36. IP 6.87.

Riudecanyes (Bca) Representació de la farsa de la mort i l'enterrament del gat per les rates.

AM 50-56:II,71. GG 81-85:VII,284. IP 3.87.

Rocafort (Aj. del Pont de Vilomara i Rocafort, Bag) Antigament, fins al 1923, el jovent passava per les cases del poble i les masies captant botifarres, cansalada, etcètera. La nit de dilluns preparava les típiques "farinetes", l'endemà repartides públicament a la plaça.

IP 11.85.

Roses (Aem) Divendres al vespre, cercavila amb disfresses, carrosses i comparses. Coca i garnatxa per als assistents. Dissabte, cercavila. Diumenge, una altra cercavila per a petits i grans. Al migdia, sardinada. Dilluns, i com a fi de festa, "ranxo" per a tothom qui s'hi presenta. Per a la majoria de la gent aquesta constitueix la festa major ja que la d'agost s'escau en plena temporada turística.

CC 23.2.80:11. EM 24.2.82:17. FE 85:27. MO 19.2.82:sup.IV; 2.3.84:34. PD 19.2.82:7,11; 20.2.82:2; 21.2.82:2,9; 23.2.82:7; 9.2.83:4; 11.2.83:19-22; 13.2.83:2; 15.2.83:9. PE 22.2.87:51. SZ 82:24. IP 9.86.

Rubí (Voc) S'havia fet el Ball de Gitanes. Diumenge, dinar al carrer, amb pa amb tomàquet i botifarra. Festa organitzada pel Consell dels Bulls.

DI 5.2.83:17; 12.2.83:19; 29.2.84:10; 6.3.84:12. MASPONS 1887:64.

Rupit (Aj. de Rupit i Pruit, Oso) Antigament es construïa el Carnestoltes, un ninot el cos del qual era un bot de vi. El dia de la seva mort l'escapçaven i el vi corria a dojo, que tothom recollia i bevia cridant «Vinorum Calentorum» enmig d'una gran eufòria. Si el jovent veia que aquest dia algú treballava, l'agafava i el jutjava a la plaça públicament. Com a càstig, havia de pagar uns porrons de vi per a tothom.

GRUP 82. IP 4.86.

Salàs de Pallars (Pju) Fins abans de 1936, diumenge, Ball de la Pila: els fadrins recorrien els carrers i a la plaça s'amuntegaven formant una pila. Segons Amades, s'havia ballat el Ball de Sillons.

AM 50-56:II,315-316. IP 12.85.

Sallent (Bag) Dijous, arribada del Carnestoltes pel riu. Divendres, corre-foc. Dissabte, rua, lectura del pregó i cremada del ninot. Diumenge, Festa de l'Arròs, recuperada. Dilluns, batalla de farina, anomenada "beiem-bam". Aquesta celebració, que antigament havia gaudit de molta importància, es recuperà el 1978: durant els anys 20 i 30 el Carnaval durava 7 festes i s'hi des-

tacaven el dia de la Candelera, dimarts i Dimecres de Cendra, amb l'enterrament de la sardina. Per la Candelera, Ball de la Candela, ballat només amb claror de les candeles que duïen les parelles. En totes les sessions tenia molt d'èxit el Ball dels Rigodons: en un moment donat totes les parelles avançaven en diagonal i disposades a no aturar-se.

AM 50-56:II,374. CS 81-83,núm.33:23. MO 2.3.84:34. R7 20.2.82:16,46; 23.2.82:4; 11.2.83:11; 12.2.83:23-24,26,31; 17.2.83:10. IP 10.85.

Santa Fe del Penedès (Ape) Diumenge al matí, repartiment de torrades amb arengades i vi als assistents.

3V 25.2.83:11; 2.3.84:22; 9.3.84:5.

Santa Margarida de Montbui (Año) Cada barri confecciona un ninot. Dijous es fa la rua amb la gent disfressada, es jutgen els ninots que s'han recollit pel camí i tot seguit es cremen.

IG 12.2.83:18; 7.3.84:9. IP 10.85.

Santa Maria d'Oió (Bag) Dissabte al vespre, petit refrigeri comunitari. Durant el ball de disfresses, rifa d'un obsequi. Antigament s'havia ballat el Ball de l'Abat dels Boigs.

AM 50-56:II,149. R7 20.2.82:46; 26.2.83:23. IP 1.87.

Sant Andreu de Llavaneres (Mar) Fa molts anys havien sortit uns personatges disfressats, els Bous i els Margaridots, que feien diverses bromes. També s'havia ballat el Ball Pla.

AM 50-56:II,45,210-211,226. GINESTA 68:49. IP 6.87.

Sant Celoni (Vor) Divendres, arribada de Sa Majestat el Carnestoltes i pregó. Ball de Gitanes, amb el Capità de Cavalls, el Vell i la Vella i els Diablots, el qual ja és documentat el 1767 i es va interrompre cap al 1940. Retornà temporalment els anys 60 i, definitivament, a partir de 1981. Dimecres, enterrament de la sardina.

AM 30:187. AM 50-56:II,92. CARNESTOLTES 82a:25. FE 83:8-9. MAS-PONS 1887:67,69-73,75. PG 1.3.84:19. SERRA s.d.:65. IP 11.86.

Sant Cugat Sescarrigues (Ape) Diumenge, ball de disfresses. Hi participa el Carnestoltes, que a la fi és cremat. Ball de Rigodons.

3V 2.3.84:5; 9.3.84:5.

Sant Feliu de Codines (Vor) Dimarts, Dia de l'Escudella. Recuperat el 1979, després de 50 anys de no fer-se. Al matí, fogueres, on es fan torrades que s'ofereixen amb botifarra, arengades i vi. Després, escudella en olles grosses, que la gent pren allà mateix o s'emporta a casa (es comença pels infants i pels visitants). Festes organitzades per una agrupació de veïns del Pla de l'Ós. Abans de 1936, Ball de Gitanes.

CARRERA 48:216. DI 8.2.83:27. MOYA 80:34. PG 18.2.83:9; 25.2.83:10. REVISTA DEL VALLES 21.4.79. IP 12.85.

Sant Feliu de Guíxols (Bern) Divendres, rua de carrosses i comparses, amb sardinada per als assistents. Dissabte al vespre, Passada, encapçalada per la Bomba. Baixada a la platja, on arriba el Carnestoltes, lectura del pregó i Ball dels "Pàcarus" (tots els balladors van de negre i amb un gran corbatí dels extrems del qual

pengen dues arengades). La festa de diumenge té un caire més aviat infantil. Antigament, Ball de la Passa.

AM 50-56:11,99-100,184,186,248. CS 82-83,núm.33:23. EN 81-83. PD 3.2.82:9; 19.2.82:8; 23.2.82:7; 11.2.83:11; 15.2.83:9.

Sant Feliu Sasserra (Bag) Dimarts al vespre, botifarra i barreja per als assistents.

N9 5.3.82:7. IP 12.86.

Sant Fruitós de Bages (Bag) Diumenge, *Festa de l'Arròs*. Desvetllada general per una banda. Per esmorzar, botifarrada amb torrades i vi. Al migdia, benedicció de les paelles i repartiment d'arròs a tots els assistents (abans el repartien els quintos). Antigament era dimarts i tenia un caire benèfic. ParaHelament, concurs de pintura ràpida (des de 1976).

AM 58:29. AV 27.2.87:29. CC 9.2.78. DB 1.8.76:25. EN 81-83. MO 10.2.84:37; 2.3.84:35. MOYA 80:34. R7 27.2.79; 20.2.82:7; 23.2.82:4; 5.2.83:6; 10.2.83:19; 12.2.83:7; 22.2.83:8. SZ 82:22. IP 12.86.

Sant Jaume dels Domenys (Bpe) Diumenge, dinar (recuperat des de 1980), com també la desfilada de disfresses i carrosses.

AM 50-56:11,372. 3V 11.2.83:13. IP 2.86.

Sant Julià de Cerdanyola (Aj. de Guardiola de Berguedà, Ber) Ball de disfresses. Fins a finals dels 70, el jovent, disfressat, passava per les cases a fer una recepta d'almoines. Segons Amades, s'havia ballat el Ball del Barber.

AM 50-56:11,77. IP 2.87.

Sant Julià de Lòria (And) El Dijous Gras el jovent feia la Menjada de les Captes amb els ous i les botifarres arreplegats de les masies els dies abans. Diumenge a la tarda, rua, amb banda i comparses; tot seguit, àpat de germanor amb botifarres a la brasa i vi. Dimarts al vespre, judici i crema del Carnestoltes. Ball de disfresses. S'havien ballat el Ball del Porrer i el Contrapàs del Bou.

AM 50-56:11,102-103,208-209,267,345-348,1009. CM 83:9. PALAU 67:190-192. PO 2.3.84:12; 15.2.85:10-11. IP 12.86.

Sant Julià de Vilatorrada (Oso) Antigament, Ball dels Nyetus o Nyitus, de moviments còmics i estrafolaris, interpretat per una parella de vells i en què la dona portava la iniciativa. Segons contaven, els "nyetus" eren uns éssers molt petits que entraven al cos per les orelles i es menjaven el cervell de les persones. Uns altres balls: el de la Bella Miralda i el de la Ratolinesa.

AM 36:22-24. AM 50-56:11,93-95,337-338,354,357-358,1010. GRUP 82.

Sant Llorenç de Morunys (Sol) El Dijous Gras la mainada organitza un captiri per les cases, tot cantant la cançó «Els romeus». El dimarts, antigament, es feia el Ball dels Cascavells. Els fadrins anaven a dinar a casa de la balladora.

AM 50-56:11,118,262,371. SUBIRATS 81-82. IP 3.87.

Sant Martí de Maldà (Urg) Sardinada popular.

IP 7.86.

Sant Pere de Riudebitlles (Ape) Divendres al vespre, ball i arengades i torrades per als presents. Des de 1985, dimarts al vespre, va agafant importància la re-

cuperació del repartiment de la "sopa" a tothom qui s'hi presenta amb els coberts.

FU 27.2.87:19,21. IP 2.86; 5.87.

Sant Pere Pescador (Aem) Dissabte, desfilada i ball de disfresses. Diumenge, al matí, matinades; al migdia, distribució de la tradicional "sopa", que abans es destinava a la gent necessitada. Avui dia es distribueix multitudinàriament a tothom qui hi va. Antigament, Ball de Nyacres i Ball d'En Pere Bus o de Fer Ploure.

AM 50-56:11,166-167,215. CA 2.3.80:8. EM 24.2.82:18. EN 81-83. FE 85:27. PD 23.2.82:7; 12.2.83:8. PLA 57:258. PS 8.2.75. IP 6.87.

Sant Pol de Mar (Mar) Diumenge, al Carrer Nou, dinar per a tothom qui hi porti plat i coberts. Antigament, Ball de Toquen a Córrer.

AM 50-56:11,248. MR 12.2.83:2. PD 27.1.83:12. IP 6.87.

Sant Quintí de Mediona (Ape) Antigament, Sopa dels Pobres: s'omplia una olla molt grossa de sopa calenta i es repartia a la plaça del poble a tots els pobres que s'hi acostaven. Es deixà de fer abans de 1936. També es feia el Moixó Foguer, mena de farsa en què una persona disfressada amb la roba plena de mel i d'algunes altres substàncies similars anava embrutant tothom qui trobava. Es perdé cap al 1936.

AM 26:256. AM 50-56:11,88-89,373. AM 58:26,28-29. IP 2.86.

Sant Quirze de Besora (Rip) S'havia fet el Ball de la Post (fins a 1940), ballat per homes amb una post de planxar.

AM 50-56:11,344-346,1009. IP 3.86; 12.86.

Sant Sadurní d'Anoia (Ape) Fins a finals del s. XIX, diumenge, Ball de l'Indiot: el jovent intentava arrencar el cap d'un indiot penjat tot passant-hi per sota muntat en un ruc.

SADURNÍ 82:89.

Sant Vicenç dels Horts (Bil) Ball de la Disfressada, consistent en un conjunt de danses.

AM 30:187. AM 50-56:11,45,178,226,384. DB 26.7.75; 30.12.75; 30.7.77. TE 26.7.74. IP 5.87.

Sarroca de Bellera (Pju) Es feia un àpat comunitari i es construïa el ninot del Carnestoltes. S'havia ballat el Ball de l'Ós i s'encenia una foguera.

AM 50-56:11,122,242,369. VIOLANT 34:6-10. IP 8.85

Sitges (Gaf) Les diverses entitats organitzen grans balls de disfresses. Hi ha molt d'ambient i molta animació pels carrers. Molta gent de poblacions veïnes acudeixen a participar-hi per l'espectacularitat que s'hi manifesta. Segons Amades, antigament, Ball de la Marruixa.

AM 50-56:11,327-328. DV 2.3.84:13. EN 81-83. PE 22.2.87:51.

Solsona (Sol) Dijous Llarder al vespre, sopar dels músics a cal Pixarada, seguit d'un recital de música sorda. Divendres, cursa de llits (iniciada el 1983) i Ball de la Patacada, amb torrades, all i vi. Dissabte, mercat, amb compra-venda de tota mena de productes insòlits. Al vespre, tronada i pregó de les festes, que sol incloure una crítica social. Diumenge, al matí, tronada i cercavila amb gegants i comparses, acompanyats d'una melo-

dia típica: el «Bufi», un pas doble original del solsoní Joan Roure que s'ha convertit en l'himne del Carnaval. Esmorzar comunitari, a base de sopa escaldada, que dona pas a l'elecció de Miss Forastera de Fora, que és de sexe masculí. Al migdia, arribada del Carnestoltes i sermó. Cercavila amb Ball de Gegants, Ball de Cavallets –portats per noies–, Ball de Bastons –per noies–, autoritats, rua... A la tarda, Ball de Contradanses i sembrada de confits. Dimarts, vetllada infantil amb concurs de disfresses. Dimecres de Cendra, final de la festa amb la lectura del testament del Carnestoltes, que tot seguit és cremat i enterrat. El Carnaval de Solsona comença a reprendre importància a partir de 1971. El 1974 hi van arribar els quatre Gegants Bojos, rèplica dels de la Ciutat; la cuca hi és incorporada el 1976. També hi ha nans. A partir de 1980 els Gegants Bojos comencen a tenir descendència. El 1981 s'afegeix a la cavalcada el Mussol –caricatura de l'àliga que surt per la festa major. Festa declarada d'Interès Turístic el 1980. Antigament, Ball de l'Indi.

AM 50-56:II,353. AR 80:65. AV 12.3.77; 3.2.78:5; 20.2.79. CC 2.2.72; 25.7.74; 12.2.75; 10.8.75; 17.8.75; 20.2.76. CS 82-83,núm.33:23. DB 20.11.77; 14.2.79. EN 81-83. FABRE 80:6. GG 81-85:II,382-383. MA 20.2.82:15; 13.2.83:3-4. MO 12.2.82:37; 24.2.84:37; 2.3.84:34. NU 10.2.75. PE 24.2.79:2; 22.2.87:51. R7 16.2.82:22; 20.2.82:19,21; 23.2.82:5; 25.9.82:10; 2.11.82:8; 6.1.83:10; 1.2.83:22; 3.2.83:11; 5.2.83:10; 8.2.83:8; 10.2.83:3,11; 12.2.83:11,13-14,19; 17.2.83:11; 22.2.83:10; 6.10.83:13. SL 87. IP 3.87

Sopeira (Ari) Es feia un menjar especial: el "fassit". Abundància de disfresses amb pell d'ovella i amb esquelles per fer soroll.

IP 9.86.

Sort (Pso) Construcció d'un ninot, anomenat Requinquà. Ball de la Passa, mena de cercavila per tota la població feta per algunes parelles (la tradició de sortir passa de pares a fills); la gent, disfressada, els va al darrera. Arribats a la plaça de l'Ajuntament, Ball del Contrapàs. Dimarts, àpat comunitari: la "calderada", amb tota mena d'embotits. Cap a 1926, pèrdua del Ball Pla.

AM 58:29. CAPMANY 48:23-25. RA 3.83:17. IP 11.85; 6.87.

Talarn (Pju) Dissabte al vespre, la "calderada" (mena d'escudella preparada a la plaça amb els aliments recaptats per les cases). Antigament, Ball del Rotlletí i Ball de la Muntanyeta.

AM 50-56:II,130-133,353-354. RA 4.84:3. IP 8.85; 7.87.

Tamarit de Llitera (Lli) Es construïa un ninot, que era cremat dimarts. Diumenge, costum de menjar "cassola", un plat fet amb carn de porc. Aquestes festes, que portaven molta animació, foren suprimides el 1939.

IP 8.86.

Tarragona (Tar) Divendres, desfilada de comparses infantils. Dissabte arriba el Carnestoltes, amb desfilada de comparses i sermó. Diumenge, batalla de farina, iniciada els anys 80. Exposició fotogràfica. Actes organitzats per l'Ajuntament.

PALOMAR 83a:9. IP 2.87; 8.87.

Tàrraga (Urg) Dissabte a la tarda, repartiment de xocolata desfeta a tothom qui porti un orinal per prendre-

la. Diumenge, pujada del ruc al campanar al so de la música del Ball d'Eixida. Festes documentades el 1691, foren recuperades el 1978.

CARNESTOLTES 82b. CQ 82-84:Urg. EN 81-83. GG 81-85:IX,182. MA 19.2.82:15; 5.3.82:17; 11.2.83:13; 13.2.83:3-4. NT 22.1.83:9; 5.2.83:23; 12.2.83:16; 19.2.83:23,25; 16.2.84:18; 10.3.84:1,18. PE 22.2.87:50.

Tavascan (Aj. de Lladorre, Pso) El Dijous Gras es feia el ninot de Carnestoltes i es passava per les cases anunciant els 3 dies de festa, durant els quals no es podia treballar. Si es treballava, les dones havien de pagar amb llonganissa i els homes amb vi. Passejada dels forasters en un ruc, que després eren portats a la taverna perquè invitessin a beure vi. Diumenge, disfresses. Dilluns, els nois anaven a escampar (escurar) xemeneies i cobraven a base de llonganisses, ous, etc., i les dones havien de fer un bon dinar. Dimarts, després de dinar, el jovent, engalanat, passava amb un acordió i feia un ball per totes les cases. També arplegava ous i alguns altres aliments. Diumenge següent es feia la benedicta de Carnaval amb tots els aliments recollits. Perduda cap a 1955, quan, amb les obres de la central elèctrica, s'hi instal·laren molts forasters.

AM 58:29. IP 8.85; 7.87.

Terrassa (Voc) La recuperació actual de la festa data de 1978. Dies abans, s'installa a la Plaça Vella una fira de material adient (màscare, disfresses...). Dissabte, cercavila amb gegants, dracs, grallers i grups d'animació des de barris diferents. Rebuda del Carnestoltes i pregó. Diumenge, menjar de Carnestoltes i concurs d'aparadors. Al vespre, batalla de farina i d'ous. Dimecres, enterrament del Carnestoltes i Ball de la Sardina.

DI 25.1.83:1,9,28; 8.2.83:9; 12.2.83:11,20,sup.; 21.1.84:sup.15; 31.1.84:7; 16.2.84:7; 21.2.84:8; 3.3.84:9; 8.3.84:1. DS 3.2.83:13. PE 22.2.87:51. VALLS 81b:12. IP 6.87.

Tírvia (Pso) Diumenge, àpat comunitari amb mongetes cuites i carn a la brasa.

IP 11.85.

Torà (Sga) Dijous Gras, recapta d'aliments: la "llordera", fins al 1930 aprox. Dilluns, Ball dels Emprius, que es perdé a principis del s. xx (però del qual es conserva la melodia).

AM 50-56:II,31,36,244,471-472,493-494. CLOSA 28. IP 10.85; 2.87.

Torelló (Oso) El "Carnaval de Terra Endins" començà a anomenar-se així a partir de 1979. Dissabte, desfilada de carrosses i comparses, amb repartiment de premis als millors. Diumenge i dimarts a la tarda, es ballava a la Plaça Vella el Contrapàs, al so del sac de gemecs, i, tot seguit, la Dansa de Torelló o «Paga-li, Joan», recuperada esporàdicament el 1982. Segons Amades, antigament, Ball de la Post, Ball dels Vells i Contradansa Embolicada. També existien el Ball del Ciri i la Dansa de l'Espanyol.

AM 50-56:II,127,129,296,344-345. CS 82-83,núm.33:23. FONT 86:51-52. GG 70-81:VII,32. N9 9.2.82:5; 19.2.82:19; 26.2.82:15; 21.5.82:22; 10.12.82:16; 21.1.83; 11.2.83:1,37. PR 88. IP 4.86; 10.86.

Torredembarra (Tar) Festa celebrada amb una gran animació des de 1980. Rua amb comparses i carroses, pregó, ball i guerra de farina. Dinar del Pijama.
IP 4.86.

Torrelavit (Ape) Ball de disfresses amb calçotada. Actuació de castellers o falcons.
IP 3.86.

Torrelles de Foix (Ape) Dimecres de Cendra al vespre, sardinada a la plaça de l'Ajuntament.
IP 2.86.

Tortellà (Gax) Es va perdre –a començament del s. XX– el costum de fer el Ball d'En Serrallonga: sembla que només s'havia ballat ocasionalment.

AM 50-56:II,389. ARNAU 80a:414-416. GG 81-85:III,342,392. PLA 57:260-261. IP 8.86.

Tossa de Mar (Sel) Fins a principi de segle, els infants recollien llenya, encenien fogueres a les cantonades i les places i hi feien rotilana al voltant ballant i cantant.
IP 11.86.

Tremp (Pju) Dimarts, preparació d'una calderada: el "ranxo", repartit a tots els assistents com a sopar. Judici públic al Carnestoltes, que és condemnat a la foguera. Concurs de disfresses.

AM 50-56:II,375. RA 4.64:3. IP 8.65; 10.85.

Ulldemolins (Pri) S'havia fet un Ball Rodó.

VIOLANT 56-59:V,14.

Vallbona d'Anoia (Ano) Dijous Gras s'havia ballat el Ball del Dansot. Fins al 1936, dimarts, confecció d'un ninot de Carnestoltes amb papers i amb americana i pantalons de vellut. Dimecres al vespre, enterrament. Prèviament, lectura del testament –dirigit sobretot a les noies– a càrrec d'un home disfressat amb camisa de dormir de dona i gorra blanca. Tot seguit cremaven el ninot i l'enterraven. Avui dia es fan cercavila i xocolatada i el Carnestoltes arriba amb el carrilet.

AV 10.3.79. ELIAS 87:100. IP 11.85.

Vallirana (BII) Dissabte a la tarda, cercavila amb el Cervoí de Vallirana, animal fantàstic d'unes grans proporcions.

PL 12.2.83:2; 3.3.84:VI.

Verges (Bem) Dimarts, *Festa de la Sopa*: algunes setmanes abans, una colla de gent va a fer llenya i, quan falten pocs dies, la Junta passa per les cases per recollir-ne els ingredients. Dimarts es cuina, en perols, a la vora del canal i es reparteix al migdia a la plaça a tothom qui s'hi presenta. Cercavila amb gegants i cap-grosos. Segons Amades, es feien el Ball de Confits i el Ball d'En Serrallonga. També es feia el Ball de Déu.

AM 50-56:II,237,374,389,392. AM 58:29. ARNAU 80a:134-135. CA 2.3.80:8. CC 21.2.74. CS 82-83,núm.33:23. EM 21.2.79. EN 81-83. FE 85:37. GG 81-85:IV,406. PD 28.2.79; 17.2.80; 20.2.80:24; 10.2.82:11; 24.2.82:6; 9.2.83:4; 16.2.83:9. SI 2.3.76. SZ 82:24. IP 7.86.

Vic (Oso) Antigament, batalles amb tronxos de col, anomenades els "geps".

PALOMAR 83a:12-13.

Vidreres (Sel) Diumenge abans, al matí, concurs comarcal de tractoristes (des de 1974). A la tarda, concurs de vestits infantils (des del 1967 aprox.). Al ball del vespre, concurs de tota mena de ballables. Dilluns al matí, postulació d'aliments a càrrec de la Comissió del Ranxo, els membres de la qual van vestits amb camisa blanca i faixa vermella. Al vespre, concurs de cançó Veus Noves (des de 1973). Dimarts, *Festa del Ranxo*: al migdia, preparació a l'aire lliure del "ranxo" en peroles grosses d'aram i repartiment a tothom qui s'hi presenta mentre es porti els coberts; a la tarda, concurs de veus infantils (des de 1973 aprox.). La *Festa del Ranxo* només es deixà de fer un any a causa de la guerra.

AM 50-56:II,373. AM 58:29. AR 80:55. CA 2.3.80:8. CC 22.2.74; 23.2.74; 2.3.74. CS 82-83,núm.33:23. DB 3.3.74. DC 64:477. EN 81-83. GG 81-85:III,200. GINESTA 72:77,267. PD 17.2.80; 20.2.80:24; 19.2.82:7; 20.2.82:13,15; 23.2.82:2; 24.2.82:5; 9.2.83:3; 12.2.83:16-17; 15.2.83:2; 16.2.83:8. PLA 57:317. SI 6.2.75; 11.2.75; 27.2.76; 22.2.77; 28.1.78; 2.2.78. IP 6.86.

Viladecans (BII) A la primavera dels 80, recuperació del Ball de la Tornaboda. Dissabte a la tarda, rebuda del Carnestoltes i pregó. Xocolatada. Antigament, Balls de l'Espolsada i del Carrenxenc. Dimarts s'havia repartit la "sopa" als pobres.

AM 30:187. AM 50-56:II,226,369,374,377-385,508,510. PL 10.2.83:6; 12.2.83:2. IP 5.87.

Vilajuïga (Aem) Dissabte abans, la mainada de l'escola passa per les cases demanant els ingredients per fer bunyols, que, després de preparats, es reparteixen per berenar a tothom qui en vulgui, amb garnatxa.

PD 9.2.83:4. IP 10.86.

Vilanova de l'Aguda (Nog) Dissabte, *Festa del Ranxo*.
GG 81-85:X,410.

Vilanova i la Geltrú (Gaf) La setmana anterior, Fira de Carnaval, on hom es pot proveir de tota classe d'elements carnavalescos. Dijous Gras, "xatonada" a les entitats i a les cases particulars: consisteix en una amanida d'escarola, bacallà esqueixat, seitons, olives, etc., ben sucada amb el xató, salsa picant típica de la comarca; s'acompanya amb truites de mena diversa i, de postres, merenga. Pels carrers, guerres de merengues. Divendres, "arribo" del rei Carnestoltes, amb un sermó a la plaça de la Vila. Dissabte, rua, mascarots i ball de màscares. Diumenge, comparses, ballades, passades i batalles de caramels, dels quals es tiren desenes de tones. «Danses de Vilanova», que balla un home amb dues dones. Dilluns, Carnaval infantil, anomenat el Vidalet. Al vespre, cors del Carnestoltes, que canten crítiques contra persones i institucions. Dimarts, comparsa del Vidalot, que ve a ser una paròdia de la comparsa de diumenge. Aquest dia, en lloc de caramels, guerres amb gra –blat, civada, etc.–; i les dones, armades d'espolsadors o picamatalassos, emplen el públic i els coneguts. Dimecres de Cendra, enterrament de la sardina, lectura del grotesc testament i cremada del Carnestoltes. Després d'enterrar-lo, gran sardinada. Tots aquests actes van acompanyats d'animsats balls de Carnaval a totes les societats, entre els quals es destaca el Ball de Mantons, que se sol ballar la nit de dissabte abans. N'hi ha documentació des de

1790, encara que l'origen és anterior. Després de 1939, el Carnaval de Vilanova fou reduït gairebé al no-res, fins que 10 parelles del Foment Vilanoví es llançaren al carrer el 1955. A partir d'aleshores s'anaren recuperant tots els seus elements, fins que fou declarat Festes d'Hivern d'Interès Turístic Nacional.

AM 28. AM 36:18-21. AM 50-56:II,237,285-287,317,327-328,1006. AM 58: 26. AR 80:65. AV 3.2.78:5; 21.2.81:13. CC 25.2.79; 20.2.80:12. CL 76:15. CR 78:65-76. CS 82-83,núm.33:23. DB 23.2.71; 5.4.73; 15.2.77; 20.2.77. DIABLES 80:11. DV 8.1.82:8; 3.12.82:18; 10.12.82:10; 14.1.83:3,5,8; 21.1.83:1,8; 28.1.83:9,15; 4.2.83:1,16-17; 11.2.83:3,17; 18.2.83:16; 23.9.83:15; 7.10.83:14; 10.2.84:15; 24.2.84:1; 2.3.84:16,22; 9.3.84:17. EN 81-83. FA 78:24. FA 79:267. FABRE 81:5-6. GARCIA 72. GG 81-85:V,254. MO 12. 2.82:37; 19.2.82:sup.; 10.2.84:37; 17.2.84:37; 24.2.84:37; 2.3.84:34. MOYA 80:33-34. PALOMAR 83a:8-10. PE 25.2.79; 22.2.87:50. PRAT 79:43-44,127,140. RODAMÓN 3.3.79:2. ROIG 72:21-24. SADURNÍ 82:90. SZ 82: 24. TE 2.2.78:16. VA 9.2.75.

Vilarnadal (Aj. de Masarac, Aem) Diumenge, arrossada a la plaça, amb botifarra de segon plat, que són repartides als assistents.

IP 9.86.

Vimbodí (Cba) L'anomenen la Carnavassa i consisteix en la lectura del testament i de l'enterrament posterior de Sa Majestat Carnestoltes, dissabte. L'endemà al matí, esmorzar.

IP 9.86.

Xerta (Beb) Dijous Llarder, la "fogasseta" a l'assut: consisteix en una mena de pa que només es fabrica aquest dia i que s'acostuma a menjar amb truita de salitxes, espàrrecs, alls tendres, carxofes... Jocs de cucanya.

IP 10.85.

Unes altres localitats en què hi ha o hi havia hagut *Ball de Gitanes*

Argentona (s'hi havia ballat a finals dels anys 40)

Bigues (Aj. de Bigues i Riells) [finals dels anys 60]

Breda [finals dels anys 50; es recuperà esporàdicament cap a 1970]

Castellbisbal*

Cerdanyola del Vallès

Llagosta, la*

Lliçà de Vall*

Llinars del Vallès*

Martorelles

Masrampinyo, el (Aj. de Montcada i Reixac)

Montcada i Reixac*

Montmany-Figaró*

Palaudàries (Aj. de Lliçà d'Amunt)*

Palau de Plegamans

Palou (Aj. de Granollers)*

Parets del Vallès

Polinyà

Riells de Montseny (Aj. de Riells i Viabrea) [primeria dels anys 60]

Sabadell (recuperat modernament pels esbarts locals)

Santa Eulàlia de Ronçana

Santa Perpètua de Mogoda (recuperat el 1985)

Sant Cugat del Vallès*

Sant Llorenç Savall (recuperat cap a 1986 després de 23 anys de no ballar-se)

Sant Pere de Vilamajor*

Sentmenat (pren el nom de Ball de Plaça perquè és on es balla)

Vallencana, la (Aj. de Montcada i Reixac)*

Vallromanes

Vilanova del Vallès*

NOTA: Entre parèntesis: any que es va iniciar o es va recuperar el Ball de Gitanes. Entre claudàtors: any que es va perdre el Ball de Gitanes. *: perdut.

1

Manlleu (Oso) Festa dels Jubilats. Exposició de treballs artesans fets pels jubilats. Missa. Cinema. A la tarda, teatre. Organitzada per l'ASVAT.

AU 11.3.83:15. N9 19.2.82:15; 4.3.83:41. IP 10.86.

2

Almacelles (Sgr) Festa de l'Aigua. Commemoració de l'arribada al poble de l'aigua del canal d'Aragó i Catalunya el 2 de març de 1910. Cercavila amb gegants i cap-grossos i concurs de colles sardanistes. Coincidint-hi, des de 1968, exposició de maquinària agrícola i industrial amb concurs de vaques de raça frisona.

ALMACELLES 70:5,30,143,228. AV 3.3.85:4. CC 6.5.72. CQ 82-84:Sgr. DC 64:13. DL 28.2.76; 1.3.78. EN 81-83. FI 86:29. GG 81-85:X,116. MA 27. 2.82:17; 27.2.83:sup.4,7,10; 6.3.83:10.

3

Barcelona (Bar) Festa de Sant Medir, al barri de la Bordeta. La parròquia de la Bordeta és dedicada a sant Medir i fou construïda els anys 1948-1949. Surt una colla de Sant Medir -creada el 1949- cap a l'ermita del sant, a la falda del Tibidabo. Durant la setmana, diversos actes festius al barri.

AC 1.3.85:8. PE 1.3.84:2. SM 3.85:5.

Salt (Gir) Festa de la Independència. Actes commemoratius de la segregació de Salt del municipi de Girona el 1983.

PD 4.3.83:5. IP 8.86.

Sant Cugat del Vallès - Gràcia (Voc-Bar) Aplec a l'ermita de Sant Medir. L'origen d'aquesta festa es deu a la iniciativa personal de Josep Vidal, forner establert a Gràcia -però nascut a Sant Cugat-, que el 1830 anà a l'ermita en romiatge, muntat en una euga i tocant un timbal i un sac de gemics, per donar gràcies al sant

perquè havia guarit de reuma. Amb els anys sorgiren "colles" d'amics -la primera, de 1856-, encarregades d'animar la festa (actualment n'existeix una federació). Tant a l'anada a l'ermita com tornant-ne, al vespre, els components de les colles reparteixen diverses tones de caramels entre el públic. La majoria de colles són de Gràcia, però també n'hi ha a Sant Gervasi i a la Bordeta. Si la festa s'escau en diumenge, se celebra el dia 4.

AC 1.3.84:3; 1.3.85:9. AM 29:107-108. AM 32-49:1,153-155. AM 50-56:1, 870-873. AM 58:32-33. ANGUELA 81a. AR 80:86-88. EL BADALL DE GRÀCIA 3.80. CA 2.3.80:15. CABALLÉ s.d.a:48-49. CANYAMERES 70:277-278. CATALÀ 72:16-19. CC 7.3.72; 8.3.73; 8.3.74; 14.3.75; 1.3.80:16-17. DB 3.6.73; 14.3.75; 30.9.76:12; 20.2.77; 4.3.78. DC 64:363. DI 17.2.84:10. ESPINÀS 65:111-112. GABINET 81-82. GARRUT 52:190. GEC 70-81:XIII, 275. GG 81-85:VIII,256. GR 3.85:4. HISTÒRIA 82. LLATES 44:104-105. MO 26.2.82:32; 2.3.84:35. NU 3.3.79. PB 80:20-21. PB 87:52-55. PE 3.3. 79. PRAT 79:59-60,94,139. SERRA s.d.:69-72. SERRA 61:35-37. SS 3.85: 4. SZ 82:27. TE 3.3.67:3. VA 5.3.78; 1.3.79; 2.3.80:19; 9.3.80:1.

4

Vendrell, el (Bpe) *Festa cívica. En record dels vendrellencs que el 4 de març del 1874 perderen la vida en la defensa de la vila, atacada per les faccions carlines. Es va celebrar fins a 1926 regularment.

GG 81-85:V,163. IP 2.86.

6

Barcelona (Bar) Festa de Sant Oleguer. És permès de contemplar el cos incorrupte del sant a la Catedral.

MO 5.2.82:33. IP 9.87.

Diumenge després del 6

Fulleada (Gar) Festa de l'Agustina d'Aragó. Heroïna de la Guerra de la Independència que descendia de Fulleada. La festa commemora l'aniversari del seu naixement.

EN 81-83. IP 3.87.

Sabadell (Voc) Festa major del barri de Nostra Llar de Sant Oleguer. La vigília, a la tarda, festival infantil i xocolatada. Cercavila amb gegants i cap-grossos. Sortint de missa, repartiment de pa beneït. Dinar de germanor. Al vespre, castell de focs artificials.

DS 4.3.83:9; 9.3.84:9. FE 86:29-32. IP 7.87.

7

Santa Perpètua de Mogoda (Voc) Festa major d'Hivern, de Santa Perpètua. Al matí, cercavila amb banda de cornetes i tambors, "majorettes", gegants i cap-grossos. Missa concelebrada amb els sacerdots que han passat per la parròquia. A la tarda, havaneres i teatre. Diumenge següent, concurs hípic (des de 1983). A la plaça de la Vila, trobada d'esbarts.

DS 16.3.83:13; 7.3.84:9; 10.3.84:12. EN 81-83. SZ 82:28. IP 10.86; 6.87.

Vilanova de l'Aguda (Nog) Aplec a l'ermita de Santa Perpètua. La imatge de la santa es conserva durant l'any a casa els priors.

EN 84-85.

8

Barcelona (Bar) Festa de Sant Joan de Déu. Els bombers celebren la festivitat del seu sant patró.

AT 85. AT 86.

Benés (Aj. de Sarroca de Bellera, Pju) Festa major.

GG 81-85:XII,475.

Diumenge abans del 12

Sant Gregori (Gir) Aplec. Missa amb orquestra. Els torronaires d'Amer venen torrons. A la tarda, rifa d'un xai.

FE 85:58. PD 23.3.82:6. IP 11.86; 4.87.

Diumenge pròxim al 15

Corbera d'Ebre (Tal) Aplec a l'ermita de Santa Madrona. Dinar de germanor. Els quintos estan obligats a convidar tots els assistents a cafè i beguda. Els quintos de l'any següent preparen xocolata. Tant els uns com els altres passen la nit a l'ermita acompanyats de les "quintes". Durant la novena, cada dia anada a peu a l'ermita a fer-hi rogatives. Festa organitzada per la Confraria.

CC 15.3.72; 3.4.73. DC 64:132. EN 81-83. EN 84-85. MO 16.3.84:37. IP 4.86.

15

Corbera (Tal) Romiatge a l'ermita de Santa Madrona. L'ermita és a migdia de la vila.

DS 81-85:XII,246.

Barcelona (Bar) *Festa de Santa Madrona o de les Pelegrines. Processó, majorment femenina, a l'ermita de la santa a Montjuïc.

AM 32-49:1,158-160. AM 50-56:1,892-893. CABALLÉ s.d.a:48-50. CURET 55:278-280. MO 12.3.82:34. PB 80:20-21.

Canovelles (Vor) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Bellullà.

FÀBREGA 54:125.

Manresana, la (Aj. de Sant Ramon, Sga) Festa major d'Hivern de Santa Madrona. Missa i processó cap a la capella. Santa Madrona és invocada contra la secada dels camps.

IP 2.86.

Papiol, el (BII) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Salut.

FÀBREGA 54:176. SERRA 61:42.

Diumenge després del 15

Riba-roja d'Ebre (Reb) Aplec a l'ermita de Santa Madrona. Al matí, romiatge cap a l'ermita tot cantant els goigs de la santa. Ofrena de flors i esmorzar a base d'entrepà de truita de carxofa, llonganissa seca i ous durs, que s'han d'esclafar al cap de qualsevol despistat. Acabada la missa de migdia, tothom passa per l'altar a venerar la santa deixant-hi una almoïna i agafant-hi un tros de coca, beneït prèviament. Rifa d'una coca grossa -abans se subhastava- i venda de coques petites.

CABRÉ 74:125-127,191,197-200. MO 16.3.84:37. IP 6.85.

18

Escalzarre (Aj. de la Guingueta i Jou, Pso) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu d'Àneu.

DC 64:406. IP 11.85.

Horta de Sant Joan (Tal) Romeria al convent de Sant Salvador d'Horta.

CQ 82-84:Tal. DC 64:109. IP 78; 1.87.

Santa Coloma de Farners (Sel) Festa de Sant Salvador d'Horta. Aquest sant és el patró de la ciutat. Segons Amades, antigament es plantaven pins davant les cases i es cremaven.

AM 50-56:1,903-904. DC 64:399. GINESTA 72:78,233. PLA 46:428. PLA 57:292. IP 11.86.

Diumenge abans del 19

Arboç, l' (Bpe) Festa de Sant Josep. Funció de teatre a càrrec d'un grup local. Celebració que data del s. XIX.

3V 18.3.83:15. IP 2.86.

Diumenge pròxim al 19

Girona (Gir) Festa parroquial de Sant Josep. Vetllada infantil, xocolatada, teatre i sopar popular. Exposició de fotografies i de flors. Des de 1985, marxa popular d'uns 8 km pels voltants de Girona. La festa començà cap a 1982 i dura 2 o 3 dies.

PD 17.3.82:4; 16.3.83:4-5. IP 5.87.

Gironella (Ber) *Exposició Industrial i Comercial de l'Alt Llobregat*. L'any 1967 l'Ajuntament i el Gremi de Comerciants van unificar la Fira de Sant Josep i unes de petites. Exposició d'automòbils, de maquinària agrícola i tèxtil. Aplec tradicional de Cors de Clavé. Exposicions culturals.

GD 86a:138. FI 87:32. GG 81-85:11,288-289. MO 16.3.84:37. R7 20.3.82:9; 23.3.82:24; 17.4.82:16; 26.2.83:10; 17.3.83:9,11. VL 85:60,211. IP 10.85.

19 SANT JOSEP

De sant Josep, espòs de la Verge Maria, els evangelis ens en diuen ben poca cosa, i encara només en relació a la infantesa de Jesús. Per això no és estrany que la devoció popular s'hagi inspirat en els evangelis apòcrifs per fer-se'n una imatge més viva. Fins i tot se'n fa ressò la iconografia, que el representa com d'una edat molt superior a la de la Mare de Déu i portant a la mà una vara florida, d'acord amb la llegenda del fet miraculós que donà a entendre als sacerdots de Jerusalem que ell era l'escollit de l'Altíssim per ser l'espòs de Maria. La devoció que el poble català professa a sant Josep sembla força antiga. Així ho confirmen un breuari mossàrab, on es commemora la festa de Sant Josep el dia 19 de març, i també l'abundant representació iconogràfica en taules romàniques dels bisbats de Vic i d'Urgell.

En un àmbit més universal, podem dir que aquesta devoció es va estendre a l'Occident arran de la supressió dels eremitoris del mont Carmel pel tractat de Frederic II amb els musulmans l'any 1229, que en féu emigrar molts religiosos. L'orde del Carmel va ser el capdavanter en aquesta propaganda devocional. Els croats també van contribuir a difondre'n el culte. A la Corona d'Aragó, la predicació de sant Vicent Ferrer, al final del segle XIV, serà un fet de gran importància per a la consolidació d'aquest culte que els ordes religiosos dels carmelites, els franciscans, els dominics, els servites i fins i tot els benedictins s'havien encarregat d'expandir. Sembla, però, que la influència de santa Teresa dins de l'orde renovat del Carmel és decisiva per a la popularització de la devoció a sant Josep. Efectivament, Teresa de Jesús fou guarida d'una greu afecció per la intercessió de sant Josep i, des d'aquell moment, la santa doctora no deixà d'estendre la confiança que tenia dipositada en el sant, tant en les seves fundacions com en els seus escrits.

La festivitat de Sant Josep, que és oficial i solemne des del concili de Constança, el segle XV, la féu obligatòria Gregori XV el 1621. La diada del 19 de març ha tingut una gran popularitat festiva, malgrat que només alguns aspectes de la figura de sant Josep són festejats i recordats. Probablement és la celebració familiar més coneguda de totes, atès el

gran nombre de persones que han portat el nom de Josep.

Com a patró dels fusters, la seva commemoració el dia 19 de març el situa entre el grup de festes de començament de primavera. En alguns llocs coincideix amb el final de les vetllades, o treball de nit. Les deixalles s'amuntegaven al defora i se celebrava l'acabament de l'hivern fent-les cremar en una xera purificadora. En aquest aspecte, és una festa semblant a la del final de les vetllades dels cordaiers. Les celebracions de l'alliberament de l'hivern i de l'eliminació dels residus comencen com a festa gremial. Les falles de València en poden ser, en certa manera, un exemple, ja que han conjuminat la celebració de final d'hivern, essencialment carnavalesca, amb la purificació per mitjà del foc i la crítica de la societat.

Un altre aspecte de la festa de Sant Josep és la interrupció de la Quaresma. Considerada festa de precepte per l'Església, significava un parèntesi dins de la penitència quaresmal en què es repreïen els balls de Carnaval, que s'havien suspès el Dimecres de Cendra. D'altra banda, la seva situació en aquesta època de l'any feia que s'aprofités la nova llet de les vaques per fer els dolços esdevinguts propis de la diada, com els matons o la crema.

Un tercer aspecte de la devoció a sant Josep, fomentat per l'Església oficial, va lligat amb la mort: és el patró de la bona mort, ja que es considera que, havent expirat amb l'assistència de Jesús i Maria, és l'exemple de mort més desitjable. Per això, aviat començaren a estendre's les devocions, les novenes i els goigs dedicats a demanar-li un traspàs semblant al seu.

Josefina Roma

Albosa (Nog) *Concurs de cassola de pagès*. Començà el 1981, organitzat pels alumnes de l'escola.

PORTAL 4.81:4; 8.85:9. IP 6.87.

Alcanó (Sgr) *Festa de Sant Josep*. Sopar de germanor. No se celebrà de 1982 a 1985. Sant Josep és molt celebrat i no es vol deixar de fer la festa tot i ser dia feiner. IP 9.86; 3.87.

Amposta (Mon) **Festa de Sant Josep*. Se solien cantar albaades, amb lletra improvisada. És un costum d'influència valenciana.

GG 81-85:XIII,292. IP 1.87.

Barcelona (Bar) *Festa de Sant Josep*. S'havia fet una fira de matons. El Gremi de Fusters celebra una missa a la Catedral i obsequia les senyores amb ramets de flors.

AM 32-49:1,162,907-908. FE 83:21. IP 9.87.

Bot (Tal) *Aplec a l'ermita de Sant Josep*. S'hi acudeix a la tarda. A l'anada, viacrucis. L'ermita és al sud-est del poble, en un turó a 293 m, on hi havia un poblat ibèric.

DC 64:63. EN 81-83. GG 81-85:XI,239. IP 7.86.

Cànoves (Vor) *Festa de la Matança del porc*. Organitzada per l'Associació de Veïns. Dinar amb els productes del porc mort al matí. Celebrada normalment alguns dies abans de Sant Josep.

PG 1.3.84:8; 8.3.84:22. IP 10.86.

Castellet i la Gornal (Gaf) *Festa de Sant Josep*. Festa major del conjunt del municipi, iniciada el 1985.

IP 5.87.

Castellterçol (Vor) *Fira de Sant Josep*. Instaurada el 1916 o el 1917, només al principi hi havia bestiar. Avui és com un mercat extraordinari a la plaça de Prat de la Riba, amb l'assistència de molta gent.

CARRERA 48:215. CD 86a:134. IP 12.85.

Castigaleu (Bri) *Romeria a l'ermita de Sant Josep*. Es reparteixen coca i vi.

IP 4.87.

Cervià de Ter (Gir) **Festa de Sant Josep*. Se celebra durant la Quaresma, quan es prohibien les festes, amb permís del governador. Ofici i ball. Hi acudia gent de tots els pobles dels voltants. Es va perdre cap a 1960.

IP 4.87.

Ferran (Aj. de Tarragona, Tar) *Festa major de Sant Josep*.

GG 81-85:VII,98,401.

Granollers (Vor) **Festa de Sant Josep Obrer, al barri sota el Camí Real*. Començada a principis dels 60, quan es construí el barri, durà uns quants anys.

IP 11.86.

Granyena de les Garrigues (Gar) **Festa de Sant Josep*. Perduda quan la diada de Sant Josep deixà de ser festiva laboralment.

GG 81-85:X,280,495. IP 3.87.

Llagosta, la (Vor) *Festa de Sant Josep*. Sant Josep és el patró de la població.

IP 6.87.

Manresa (Bag) *Festa major del barri del Poblenou*. Sembla que començà a celebrar-se el 1917. Actualment, el dia principal, esmorzar comunitari: la Torrada de Sant Josep, amb torrades, all, oli, vi i botifarra. Tot seguit, cercavila amb els gegants del barri. Concursos de pintura ràpida (des de 1967) i de dibuix i fotografia. Dura 3 dies.

R7 13.3.82:22; 22.3.82:22; 1.3.83:22; 11.3.83:11; 17.3.83:4.

Mollerussa (Pur) *Fira de Sant Josep*. Començada el 1872. Antigament, era sobretot de bestiar; a partir de 1950 va deixar pas a la maquinària agrícola i ramadera. Mercat de l'Automòbil (des de 1981). Exposició de productes fitosanitaris i de llibres de tema agropecuari. Concurs de bestiar selecte de raça frisona (des de 1984). Dura 3 o 4 dies.

CC 16.3.85:31-32. CI 24.3.84:7. EN 81-83. FI 86:31. GG 81-85:X,26,190. MA 28.2.82:6; 6.3.82:16; 13.3.82:5; 14.3.82:14; 19.3.82:sup.; 12.2.83:10; 12.3.83:13; 19.3.83:12. MO 16.3.84:37. VA 16.3.84:45. IP 4.87.

Montferrer (Aj. de Montferrer i Castellbò, Aur) *Festa de Sant Josep*. Ball de Sant Josep.

CD 87a.

Peralta de Calassanç (Lli) **Festa de Sant Josep*. La vigília al vespre, diverses fogueres dins del nucli urbà.

IP 8.86.

Ponts (Aj. de Puig-reig, Ber) *Festa de la Joventut*.

VL 85:60.

Santa Coloma de Farners (Sel) **Festa de Sant Josep*. Antigament, fira de caire ramader. Es perdé cap a 1970.

GG 81-85:III,220. PD 18.3.83:12. IP 11.86.

Senyiu (Aj. de Montanui, Ari) *Festa de Sant Josep*. Invitació a càrrec dels qui es diuen Josep.

IP 6.87.

Serra d'Almos, la (Aj. de Tivissa, Reb) *Festa local de Sant Josep*. Antigament es feia per Cap d'Any.

IP 1.87.

Soleràs, el (Gar) *Festa de Sant Josep*. Festa creada cap al 1985 que substitueix l'antiga festa votada de Sant Gregori, que es feia una setmana abans.

IP 3.87.

Solsona (Sol) *Fira de Sant Josep*. Dedicada sobretot a bestiar i roba. Encara que sempre s'esqueia en Quaresma, era permès fer uns bons àpats i anar a ballar a la tarda. En l'actualitat, tan sols hi ha algunes parades.

GG 81-85:II,375,377. R7 14.6.83:14. IP 3.87.

Torelló (Oso) *Festa del carrer de Sant Josep*. Al matí, despertada dels veïns, esmorzar comunitari i passant; a la tarda, jocs de cucanya. Crema tradicional d'una falla al capdaval del riu en fer-se fosc.

N9 18.3.83:44; 25.3.83:13. IP 4.86.

Diumenge després del 19

Banyoles (Pes) *Festa de Sant Josep o dels Fusters*.

EN 81-83. FE 85:53. IP 4.87.

Fonollosa (Bag) *Festa de Sant Josep*.

IP 1.87.

Lleida (Sgr) *Dia del Penyista al barri de Pardinyes*. Dinar de germanor de les diferents penyes de Lleida prop del riu. Al vespre, havaneres i repartiment de rom cremat.

IP 4.87.

Veciana (Ano) *Diada de Sant Gabriel*. Fins a 1970 aprox., aplec a l'ermita de Sant Gabriel, patró de la població, on s'anava en processó. L'ermita, d'origen romànic, està actualment en ruïnes i la festa es torna a fer (des de 1984) a la parròquia, amb repartiment de panets.

ELIAS 87:100. EN 81-83. GG 81-85:V,450. MARTÍ 69:225,231. VT 85:64. IP 1.87.

20

Aspa (Sgr) *Festa del vot de poble a sant Sebastià. El 1818, amb motiu d'una pesta, el poble prometé fer una festa durant cent anys a sant Sebastià. El 20 de gener baixaven la imatge del sant des de l'ermita fins a l'es-

glésia, on restava fins al 20 de març. Durant aquest temps se li cantaven novenes. El 20 de març es feia festa gran, amb processó fins a l'ermita i cant dels goigs. Es deixà de fer cap a 1980.

EN 81-83. IP 9.86.

PRIMAVERA

21

Montserrat (Aj. de Monistrol de Montserrat, Bag) *Festa del Trànsit de Sant Benet*. Commemoració de la mort del sant, esdevinguda en aquesta data, probablement el 547. Cultes religiosos solemnes, amb assistència dels sacerdots de les parròquies veïnes. (Antigament, el 19 de març els monjos ajudaven les parròquies veïnes, i d'aquí que el 21 es tornés la visita al monestir.)

MO 16.3.84:36. IP 9.85; 8.87.

22

Vic (Oso) **Festa de la Processó*. S'havia fet la Processó del Veguer fins a 1936. Sortia de la Catedral en acció de gràcies pel final feliç d'un setge que va sofrir la ciutat, sembla que el s. XVII.

AM 50-56:III,175. IP 10.86.

24

Llers (Aem) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Roure*. Iniciat el 1640 per vot de poble.

CONSTANS 54:97.

Diumenge pròxim al 25

Borgonyà (Aj. de Sant Vicenç de Torelló, Oso) *Aplec de la Mare de Déu*. Divendres al vespre, cinema. Dissabte, xocolatada i jocs de cucanya. Diumenge, sortint de missa, rifa tradicional d'ous i oferiment de vi bo als presents. Des de 1983, concurs de cançó catalana. Festa recuperada el 1982, però feta de molt antic. Si aquesta diada s'escau en Setmana Santa, se celebra un altre dia, anterior o posterior. Sol durar 3 dies.

N9 25.3.83:25; 8.4.83:8,36; 15.4.83:17. IP 3.86; 10.86.

Puigpelat (Aca) *Festa major d'Hivern, de la Mare de Déu de la Llet*. La Mare de Déu de la Llet tenia una ermita prop d'una mina d'aigua. Ja el s. XIX se'n traslladà el culte a la parròquia, i la imatge, romànica, al Museu Diocesà de Tarragona. Venda de "mides" i medalles de la Mare de Déu. Una setmana abans, unes "sagristanes" s'encarreguen de recaptar almoines a favor de la festa.

IP 2.87.

25

Camprodon (Rip) **Aplec a l'ermita de Sant Antoni*.

GG 81-85:1,368. IP 11.86.

Cistella (Aem) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Vida*.

CC 13.11.74. CONSTANS 54:93. DC 64:118. GG 81-85:IV,216.

Constantins (Aj. de Sant Gregori, Gir) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Caldors*. Perdut cap a 1931.

DC 64:131. IP 11.86.

Granyana (Aj. de Lleida, Sgr) **Aplec*.

DL 27.9.78:9. IP 4.87.

Granyena de Segarra (Sga) *Festa de la Mare de Déu de Març a l'ermita de la Mare de Déu del Camí*. Actualment, només una missa. Abans s'havia celebrat en unes altres dates, com el Dilluns de Pasqua, però l'ajuntament decidí dedicar-hi aquest dia fix.

IP 2.87.

Jafrè (Bem) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Fontsanta*. Actualment, només una missa.

CONSTANS 54:177. GG 81-85:IV,410. PLA 57:148. IP 7.86; 8.86.

Jorba (Año) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Sala*.

VT 65:65.

Madrona (Aj. de Pinell, Sol) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Sant Mer.

CAMPS 81:61. IP 3.87.

Montmany-Figaro (Vor) Aplec al santuari de la Mare de Déu de Puiggraciós. Repartiment de panets. Assistència tradicional de gent des de diverses poblacions veïnes del Vallès i de la Plana de Vic. Edifici construït el s. XVII, al lloc on, segons la tradició, fou trobada una imatge de la Mare de Déu. Al santuari es venera encara la imatge gòtica primitiva, que representa la Mare de Déu alletant el seu fill.

AM 50-56:III,198. CANYAMERES 70:34,99. EN 84-85. FÀBREGA 54:138-139. GG 81-85:VI,236. MONTLLOR 58:39. PG 5.4.84:11. VS 23.12.67. IP 12.85; 11.86.

Mont-roig del Camp (Bca) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Roca.

GRAS 09:37. IP 10.85; 3.86.

Pineda de Mar (Mar) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Gràcia. Perdut el 1968.

CONSTANS 54:35. GINESTA 68:258. IP 10.86.

Prats de Rei, els (Año) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Portal. Té un caràcter religiós i familiar. Petita fira, reminiscència de la que es feia a principi de segle, d'una gran importància.

EN 84-85. MARTÍ 69:174,231. MO 23.3.84:37. VT 65:65-66. IP 10.85; 12.85.

Premià de Dalt (Mar) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Cisa.

FÀBREGA 54:186.

Reus (Bca) *Ball de Sant Joaquim i Santa Anna.

AM 50-56:III,185. RIUS 79:13. VIOLANT 56-59:V,38-39. IP 1.86.

Ribelles (Aj. de Vilanova de l'Aguda, Nog) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu dels Esclopets. Repartiment de les ofertes –panets beneïts. Hi assisteix gent de les poblacions veïnes, que al final de la missa canten els goigs: «Puix del cel veniu, Senyora, / per oir los nostres prec: / Socorreu-nos, gran pastora, / Princesa dels Esclopets.»

EN 81-83. EN 84-85.

Saldes (Ber) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Castell. Ermita d'estil romànic.

EN 84-85. VL 85:60,255. IP 2.87.

Santa Eugènia de Berga (Oso) Festa de Sant Marc. Benedicció del terme i del pa, que després es reparteix entre tots els assistents. Celebrada a la creu del Patró; abans, al turó o muntanyeta de Puigsacost.

IP 11.86.

Sant Joan de les Abadesses (Rip) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Prat. Recuperat arran de la restauració de 1970. Era costum que les mares presentessin a la Mare de Déu els seus fills nounats.

CC 31.5.70. FD(Vic) 2.9.73. GG 81-85:I,356. RI 11.4.81:7. IP 4.86.

Sant Jordi Desvalls (Gir) *Aplec a l'església de Sant Pere de Sobrànigues.

DC 64:375. IP 4.87.

Sant Martí de Tous (Año) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Sentfores. Es perdé el 1958, quan la diada deixà de ser festiva.

IP 11.85.

Sant Pere de Torelló (Oso) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de Bellmunt. Data de celebració vigent fins a final del s. XVIII. Al començament del s. XIX es traslladà al Dilluns de Pasqua perquè el 25 de març s'esqueia molts anys en Quaresma o Setmana Santa.

VINYETA 61:51. IP 12.86.

Senet de Barravés (Aj. de Vilaller, Ari) Festa al prat de Santa Cecília.

IP 6.86.

Tortosa (Beb) Festa de la Baixada de la Cinta.

DT 10.3.82:16; 25.3.82:17; 26.3.82:19. EI 3.3.83:3. IP 1.87.

Diumenge després del 25

Fontcoberta (Pes) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Font. Organitzat pels paborde. Ofici solemne amb cant dels goigs. Des de 1986, arrossada. Consta ja a mitjan s. XV.

CA 23.3.80:2. CONSTANS 54:41. DC 64:170. EN 81-83. FE 85:55. GEC 70-81:VII,570. GG 81-85:III,164. PD 27.3.82:2,8; 19.3.83:28. PLA 46:287. RV 2.79:4. SI 25.3.79. IP 10.86; 4.87.

Principis de març

Girona (Gir) Festa major del barri de la Devesa. Organitzada per l'Associació de Veïns des de 1983. Jocs per a la mainada, xocolatada i cantada d'havaneres. Diumenge, concurs de pintura ràpida.

FE 85:56. GIRONA 85:72. PD 18.3.83:4-5; 19.3.83:2; 20.3.83:5. IP 5.87.

Primer dissabte

Favara de Matarranya (Tal) Festa dels Quintos.

IP 1.87.

Sabadell (Voc) Festa de l'Arbre. La primera edició fou el 1905.

DS 2.3.83:24; 5.3.83:11.

Primer diumenge

Àger (Nog) Festa de l'Arbre. Els nens i les nenes de l'escola, amb vestits típics, van a plantar arbres en algun indret prop de la vila.

GG 81-85:X,377. IP 10.85.

Bescanó (Gir) Festa de Germanor de la Gent Gran. Organitzada pel Casal del Jubilat i l'Associació Familiar Alba Bescanonina. Aperitiu i concert o ball.

PD 6.3.83:2; 9.3.83:9. IP 5.87.

Bisbal de Falset, la (Pri) Festa de l'Arbre. Instaurada a partir de 1983, amb participació de tot el poble.

IP 2.87.

Calldetenes (Oso) *Festa de l'Arbre*. Concurs de dibuix infantil amb l'arbre com a tema, plantada d'arbres i recital de poemes infantils.

AU 4.3.83:5; 11.3.83:7. N9 2.2.82:7; 5.3.82:10; 9.3.82:9; 4.3.83:11,41. IP 10.86.

Castellar del Vallès (Voc) *Aplec de la Sardana*. Començà el 1978.

DS 4.3.83:4; 28.1.84:35; 1.3.84:12. PG 4.3.83:6. IP 1.87.

Cinclaús (Aj. de l'Escala, Aem) *Aplec de sardanes*. Concurs d'arròs a la cassola. A la tarda es ven la coca de Cinclaús. Recuperat el 1980 per l'Agrupació Sardanista Avi Xaxu de l'Escala.

EN 81-83. PD 5.3.83:28. ROQUÉ 80a. IP 8.86.

Jonquera, la (Aem) *Festa de l'Arbre*. Organitzada des de 1972 per l'Associació Cultural i Esportiva Jonquerenca. Plantada d'arbres, cercavila amb cap-grossos i drac i xocolatada.

IP 6.87.

Montserrat (Aj. de Monistrol de Montserrat, Bag) *Romeria de les parròquies de Catalunya dedicades a la Mare de Déu de Montserrat*. Començà el 1981 arran del centenari de la proclamació de la Mare de Déu de Montserrat com a patrona de les diòcesis catalanes.

IP 8.87.

Sant Celoni (Vor) *Mineralexpo: fira de minerals i fòssils*. Exposició, compra, venda i intercanvi de minerals. Concurs de fotografia del millor mineral i concurs d'identificació. Organitzat pel Grup Mineralògic Català des de 1979.

IP 7.87.

Sant Jordi de Cercs (Aj. de Cercs, Ber) *Festa de l'Arbre*. Data no fixa del tot.

VL 85:59,200. IP 2.87.

Primer o segon diumenge

Sant Joan de Vilatorrada (Bag) *Aplec del Pescador*. Organitzat cada any per l'Associació Joanenca de Pesca. Esmorzar de germanor amb torrades i arengades a la brasa, matança del porc i dinar comunitari de tots els pescadors i familiars.

R7 5.3.83:22; 12.3.83:7. IP 1.87.

Sarrià de Ter (Gir) *Festa de la Independència*. Commemoració de la segregació municipal de Girona, acordada el 3 de març de 1983.

PD 4.3.83:5. IP 10.86; 4.87.

Segon diumenge

Barcelona (Bar) *"Cross" de Sant Martí*. Organitzat des del 1984 pel C. E. Canaletes a Sant Martí de Provençals.

AT 86. ST 4.85:4.

Marató Catalunya. Organitzada per la Comissió Marató Catalunya des de 1978.

AC 16.3.84:2; 16.3.85:7. AT 85. AT 86. CI 24.3.84:5. DS 15.3.83:25; 23.2.84:17. IP 9.87.

Cellera de Ter, la (Gir) *Festa de la Matança del porc*. Començà el 1974, organitzada pel Centre Parroquial. Al matí, matança tradicional del porc. Abans de dinar, jocs per als infants. Per participar en l'àpat cal pagar un tiquet mòdic. Aquesta fou la primera matança que s'organitzà a la província de Girona.

FE 85:73. PD 12.3.82:9; 16.3.82:6; 10.3.83:7; 16.3.83:12. PR 85. IP 6.86.

Celrà (Gir) *Aplec de la Sardana*. Començà el 1973. Celebrada al Camp Municipal d'Esports.

EN 81-83. FE 85:54. PD 13.3.82:24; 26.2.83:24; 12.3.83:9; 17.12.83:24. RI 14.3.81:6. IP 9.86.

Esparra, l' (Aj. de Riudarenes, Sel) *Marxa popular al santuari de la Mare de Déu d'Argimon*. Organitzada des de 1981 pels Amics d'Argimon i des de 1985 per la Unió de Botiguers.

PD 22.3.83:9. IP 7.86.

Llagostera (Gir) *Matança del porc*. Organitzada pel Casal Parroquial des de 1978. Per un preu mòdic, participació en el dinar de germanor amb els productes de la matança, que es fa al matí. A la tarda, teatre.

PD 12.3.82:9; 16.3.82:6; 26.2.83:11; 27.2.83:2; 16.3.83:12. IP 9.86; 10.86.

Mont-roig del Camp (Bca) *Festa de l'Arbre*. Esmorzar de germanor (coca i vi per als assistents), concurs de dibuix i plantada d'arbres. Data de celebració un xic variable.

DT 3.3.83:12. IP 10.85; 3.86.

Olost (Oso) **Festa de Sant Antoni*. Perduda des de 1983. Pujada a l'ermita de Sant Adjutori. Missa i benedicció de cavalleries. Tot seguit, sorteig dels dorsals de la cursa. Per esmorzar, galetes i vi bo. A la tarda, curses de cavalls –en tres categories– al circuit del castell. Festa celebrada tan tard perquè el mal temps que sol fer pel gener no deslluï les curses de cavalls.

AU 25.3.83:5. EN 81-83. EN 84-85. FONT 86:53. N9 12.3.82:15; 19.3.82:12; 18.3.83:21; 25.3.83:17. IP 2.86.

Riner (Sol) *Festa de Sant Sebastià*. Missa amb repartiment de pa beneït. Abans, el 20 de gener, festa major, traslladada al segon diumenge de març per tal que així faci més bon temps.

GG 81-85:11,438. SL 87. IP 3.87.

Ripoll (Rip) *Marxa infantil de regularitat per muntanya*. Organitzada per les escoles de les germanes carmelites des de 1979.

RI 11.4.81:6. IP 5.86; 12.86.

Sabadell (Voc) *Fira de la Informàtica de Sabadell*. Exhibició d'equips, de processos i de tècniques d'informàtica. Començà el 1984 i dura 6 dies.

FI 86:29.

Sant Julià del Llor (Aj. de Sant Julià del Llor i Bonmatí, Sel) *Aplec*.

FE 85:75. IP 11.86.

Ulldemolins (Pri) *Diada de la Truita en Suc*. Iniciada el 1982. Concurs de truites amb suc, cuinades a casa amb ous, espinacs, fesols, oli, alls, ametlles torrades, farina, pebre vermell i sal. Repartiment als assistents

amb vi de la terra. La truita d'espinaçs amb suc havia estat molt típica a Ulldemolins almenys fins al s. xvii, especialment per la Quaresma.

DT 22.1.82:11; 29.1.82:11; 5.2.82:18; 13.3.82:25; 14.3.82:13; 21.3.82:21; 1.3.83:11; 8.3.83:12; 22.3.83:14. IP 22.2.85; 19.4.85.

Segon o tercer diumenge

Ascó (Reb) Aplec de la Sardana. Iniciat el 1983 amb l'organització de l'Associació de Veïns. Té lloc al recinte de les escoles estatals.

CQ 82-84:Reb. DT 25.3.83:13. VB 15.4.83:10. IP 1.87.

Tàrraga (Urg) Festa de l'Arbre. La primera celebració d'aquesta festa és de 1923. Esmorzar popular. Se sol fer al parc de Sant Eloi.

NT 26.3.83:23; 2.4.83:5; 31.3.84:1,25.

Tercer dissabte

Santa Fe del Penedès (Ape) Festa de la Calçotada. Coccí i degustació dels calçots. Ball. Celebrada de fa pocs anys.

3V 16.3.84:30. IP 5.87.

Tercer diumenge

Avinyó (Bag) Trobada de gegants. Celebrada per primer cop l'any 1980 tot commemorant el desè aniversari de la creació dels gegants de la vila. Participació d'una quinzena de parelles de gegants i d'unes colles de gallers. Al matí, esmorzar comunitari amb torrades, botifarra, arengada, allioli i vi.

EN 81-83. R7 10.3.83:7; 18.3.83:3; 17.9.83:15. IP 10.85; 12.86.

Bellvei (Bpe) Matança del porc.

3V 18.3.83:22. IP 2.86.

Colomers (Bem) Marxa popular Al Vent. Organitzada per la revista local «Paraules al Vent». L'itinerari varia cada any.

PD 20.3.82:8; 26.3.82:10. IP 10.86.

Flaçà (Gir) Aplec de la Sardana. Iniciat el 1973.

EN 81-83. FE 85:55. OL 18.3.82:20. PD 21.3.82:2; 26.2.83:24; 19.3.83:29; 17.12.83:24. RI 14.3.81:6. IP 8.86.

Garriga, la (Vor) Festa de l'Arbre. Plantada d'arbres, sardanes i pìscolabis de galetes i vi bo. Organitzada pel Centre Excursionista Garriguenc i Rialles.

N9 12.3.82:41. PG 8.3.84:19. IP 11.86.

Ripoll (Rip) Marxa infantil de regularitat. Organitzada des de 1971 per l'escola Joan Maragall.

RI 11.4.81:14. IP 5.86.

Santa Maria de Palautordera (Vor) Aplec de la Sardana. Des de 1974 aprox.

PG 18.3.83:12; 25.3.83:12. IP 11.86.

Terrassa (Voc) Festa major del barri de Can Palet. Cursa popular (des de 1981). S'havia celebrat un concurs de vestits de paper. Vuitada.

DI 27.1.83:7; 18.3.83:4,12; 21.3.83:7. IP 6.87.

Festa major del barri de Sant Pere del Nord. S'havia fet per Sant Joan.

DI 7.7.83:4; 9.7.83:7; 11.7.83:5; 22.6.84:11; 26.6.84:12. IP 6.87.

Torroella de Montgrí (Bem) Marxa dels 25 Km i Escaig. Organitzada pel Casal de Montgrí. La data de celebració varia una mica d'un any a un altre.

PD 26.3.82:10. IP 7.86.

Vilobí del Penedès (Ape) Festa de Sant Roc. Missa cantada. Esports.

3V 18.3.83:22. IP 5.87.

Quart diumenge

Calonge de Mar (Bem) Aplec de la Sardana. Començà el 1975.

FE 85:33. MA 16.3.82:10. OL 25.3.82:18. PD 27.3.82:10; 26.2.83:24; 26.3.83:29; 17.12.83:24. RI 14.3.81:6.

Darrer diumenge

Masnou, el (Mar) Fira de Primavera. Iniciada el 1977 a càrrec de l'Agrupament Escolta Foc Nou. Parades de jocs, danses, etc., amb les quals treuen beneficis per a les seves activitats.

MR 26.3.83:11.

Navata (Aem) Festes de Primavera. Titelles, teatre, jocs de cucanya, nit de "rock"... 3 dies de durada.

IP 9.86.

Sant Cebrià de Vallalta (Mar) *Festa del Roser.

EN 81-83. IP 6.87.

Torroella de Montgrí (Bem) Concentració de motos. Organitzada pel Ter Motor Club.

IP 7.86.

Dia variable dins de març

Arbeca (Gar) "Cross" Vila d'Arbeca. Des de 1976, organitzat per l'escola Albirka i amb participació de diferents poblacions de la comarca. Se sol fer un diumenge.

IP 10.85.

Bisbal de l'Empordà, la (Bem) Concentració ciclista. Organitzada per l'Agrupament Ciclista de la ciutat des de 1978. Recorregut per diverses poblacions de la comarca amb un esmorzar gratuït.

PD 30.3.82:10; 24.3.83:10. IP 8.86.

Bisbal del Penedès, la (Bpe) Cursa Atlètica del Baix Penedès. Començà el 1983. Recorregut per un circuit urbà un diumenge de març.

FU 27.3.87:20. 3V 7.1.83:20; 2.3.84:19. IP 2.86.

Breda (Sel) Marxa popular. Organitzada per la Penya Blaugrana de Breda des de 1980. En acabar, els participants són obsequiats.

PD 18.3.83:22; 24.3.83:25. IP 6.86.

Callús (Bag) Festa dels Cavalls. Promoguda per gent afeccionada a l'hípica des de 1981. Concentració de

cavallers, esmorzar amb coca i mistela, cercavila, benedicció i cursa de cavalls. Celebrada un diumenge.

R7 20.3.82:22; 25.3.82:7. IP 12.86.

Castellbisbal (Voc) *Concurs d'arròs a la cassola i de pastissos. Organitzat per l'Ajuntament.

DI 24.3.84:14. IP 9.86.

Castellidans (Gar) Festa de la Matança. Començà cap a 1985 a càrrec del jovent del poble.

IP 3.87.

Espinelves (Oso) *Matança del porc. Tingué lloc de 1981 a 1985, organitzada pel Jovent Club. Per un preu mòdic, dret a consumació. Ball.

N9 5.3.82:9. IP 10.86.

Montblanc (Cba) Festa major dels Jubilats. Començada el 1981. Missa al santuari de la Serra, dinar d'homenatge i espectacle.

IP 9.86.

Olost (Oso) Festa de l'Arbre. Cada any, el grup Fem Poble organitza aquesta diada una repoblació forestal en alguna zona del poble, acompanyada de xocolatada, jocs i regals per a la quitxalla.

IP 2.86.

Reus (Bca) Marxa infantil de regularitat. Organitzada per la Secció Excursionista del Club Natació Reus Ploms, des de 1980, com a final d'un cicle d'iniciació a la muntanya, és d'uns 10 km.

DT 27.2.82:12. IP 10.87.

Sabadell (Voc) Fira del Llibre Vell. Organitzada des de 1986 per l'Ajuntament.

IP 7.87.

Sant Martí Vell (Gir) Aplec al santuari de la Mare de Déu dels Àngels. Hi prenen part, sobretot, els veïns de Llambilles.

IP 4.87.

Vic (Oso) Matança del porc, al barri de la Calla. Organitzada per l'Associació de Veïns des de 1982 o 1983. Cercavila, degollament del porc, elaboració de pernills i botifarres i degustació d'aquests productes.

IP 1.88.

Vilabella (Aca) Festa del Casal. Cursa popular. Ballets tradicionals per l'Esbart Dansaire de Vilabella. Xocolatada per als infants del poble. Organitzada per la Junta del Casal Parroquial des de 1960 aprox. Té lloc un diumenge.

IP 12.85.

Vilafant (Aem) Festa de l'elecció de la pubilla. En el transcurs d'un ball, elecció de la pubilla un dissabte del mes.

IP 10.86.

Festes entre març i abril

Cerdanyola del Vallès (Voc) Aplec de la Sardana. Començà el 1974. Celebrada als terrenys de la Universitat Autònoma de Barcelona.

GG 81-85:VI,133. PB 87:14. PG 11.3.83:10. IP 6.87.

Lleida (Sgr) Homenatge als Avis a la partida de Rutea. Esmorzar, missa i espectacle.

MA 31.3.83:8. IP 4.87.

Navata (Aem) Aplec al veïnat de Can Miró. Començà el 1981, organitzat pels Amics de Navata. L'església de Can Miró és del s. XI o XII.

FE 85:25. PD 1.4.82:9; 11.3.83:24. IP 9.86.

Palaresos, els (Tar) Festa de l'Arbre. L'Ajuntament obsequia tots els assistents amb un berenar. Començada el 1983, té per escenari la font de la Mina.

DT 8.7.82:15; 30.3.83:11; 23.4.83:15. IP 12.85; 2.87.

Pobla de Segur, la (Pju) Festa de la Bicicleta. Organitzada per primer cop el 1984 per Sprint Ciclo-club Pobla. Excursió d'uns 10 km. En tornar, refresc.

RA 4.84:27. IP 8.85; 12.85.

Sant Joan de les Abadesses (Rip) Festa de l'Arbre. Celebrada per primer cop el 1898, essent la primera població de Catalunya on s'organitzà una festa de l'arbre, promoguda pel mestre Andreu. A la tarda, berenar per als assistents.

N9 2.4.82:15; 15.4.83:12; 22.4.83:21. PD 21.4.83:20. IP 4.86.

Solivella (Cba) Festa de l'Arbre. Plantada al barranc del Xano. Començada el 1984.

DT 4.2.83:13. IP 9.86; 3.87.

Vilanova i la Geltrú (Gaf) Mostra de cuina i "xatonada" popular. Organitzada des del 1982 pel Patronat Municipal de Turisme, el Club Gastronòmic Rebot i el Gremi d'Hostaleria.

PD 20.3.83:25. IP 5.87.

Festes durant la primavera

Bruc, el (Ano) Festa de l'Arbre.

IP 5.86.

Cabrianes (Aj. de Sallent, Bag) Festa dels Avis. Celebrada des de 1983, amb vermut, sardanes, teatre o ball. Organitzada per l'Associació de Veïns.

IP 10.85.

Cervelló (Bl) Cursa popular. Celebrada des de 1980.

NS 1.82:13. IP 5.87.

Espluga de Francolí, l' (Cba) Festa de la Primavera. Cercavila amb una banda de cornetes i tambors. Ball de gala al Pavelló d'Esports, on són presentades les noies que fan 18 anys, les quals són obsequiades amb diversos regals. Concursos de pintura ràpida i de rams de flors. Certamen literari. Durant uns quants anys s'intentà de fer un aplec de sardanes. Organitzada pel Casal de l'Espluga, s'inicià el 1970.

CI 11.6.83:8; 8.6.84:6; 22.6.84:3. GG 81-85:IX,356. NO 7.80:9,17-19; 5.81:18,24. IP 6.81; 4.85; 3.87.

Fornells de la Selva (Gir) *Homematge a la Vellesa*. Ofici. Lliurament de clavells i toies als avis i a les àvies. Exposició de redaccions, treballs i dibuixos dels nens i de les nenes de l'escola. Refrèsc al Centre Social i dinar de germanor acompanyat de ball. Organitzat pel Patronat de la Vellesa.

IP 8.86; 4.87.

Lliçà d'Amunt (Vor) *Festa major de l'Esplai*. Cursa de bicicletes de 240 minuts de resistència i més actes amb els pares durant un cap de setmana. Parades de begudes, portades pels mateixos monitors de l'Esplai.

IP 2.86; 11.86.

Mataró (Mar) *Marxa de regularitat infantil*. Organitzada des de 1975 per la Unió Excursionista de Catalunya. MR 7.5.82:4. IP 6.87.

Montornès del Vallès (Vor) *Diada de la Bicicleta*. Des del 1982 és organitzada pel Club Ciclista del poble.

PG 7.6.84:16.

Roda de Ter (Oso) *Festa del Cavall*. Al matí, concentració de cavalls i cercavila amb les "majorettes" de la

vila. Al migdia, concurs de salts de cavalls. Celebrada des del 1980.

AU 10.6.83:9. N9 16.4.82:41; 23.4.82:14; 3.6.83:15; 10.6.83:16. IP 1.86; 10.86.

Sant Antoni de Vilamajor (Vor) *Festa de la Matança del porc*. Àpat preparat amb productes provinents del porc a la plaça del poble. Tothom hi pot participar per un preu mòdic. Els pernills són sortejats entre els assistents. Organitzada per l'Agrupació d'Amics de Vilamajor.

PG 5.4.84:22; 12.4.84:15. IP 11.85; 11.86.

Sant Feliu de Guíxols (Bem) *Marxa popular ganxona*. Iniciada el 1982, l'organitza un club atlètic.

PD 16.11.82:sup.22. IP 5.87.

Sant Pere de Torelló (Oso) *Arrossada al mas de la Redorta*. Organitzada per la Colla Excursionista Serragrenyada des de 1976 aprox. Es perdé el 1984.

AU 9.5.83:10. N9 17.5.83:7. IP 12.86.

Vilada (Ber) *Concurs de pintura ràpida*.

RR 7.4.83:19. IP 10.85.

FESTES I CELEBRACIONS DURANT LA QUARESMA, LA SETMANA SANTA I EL DIUMENGE DE PASQUA

QUARESMA

Dimecres de Cendra

Amer (Sel) **Mercat de Cendra*. El mercat, que se celebrava dimecres, és documentat des del s. XII.

AM 50-56:II,555. GG 81-85:III,227. IP 7.84; 11.86.

Barcelona (Bar) **Processó de la Bona Mort*. Sortia de l'església de Sant Felip Neri, amb persones disfressades d'esquelets i amb plats de cendra.

MO 19.2.82:33.

Primer dilluns de Quaresma

Solsona (Sol) **Fira de Quaresma*. Dedicada al bestiar, també se l'anomenà del Congre i de les Butlles.

AM 50-56:II,631. R7 14.6.83:14. IP 3.87.

Primer dissabte de Quaresma

Berga (Ber) *Fira de Quaresma*. De caire general, es fa al Vall: plaça de Viladomat - passeig de la Indústria. Obtingué una concessió de Carles V el 1535. Com que se celebra per Quaresma, havia tingut el nom de Fira del Bacallà i del Congre.

GG 81-85:II,250. VILARDAGA 29:27. VL 85:59,175. IP 10.85.

Primer diumenge de Quaresma

Masies de Roda, les (Oso) *Aplec a l'ermita de Santa Magdalena de Conangla*. L'edifici, documentat des del

s. XIII, acollí una comunitat de donades des de la fi d'aquell segle. El s. XIV s'amplià. Més tard s'hi traslladà el claustre neoclàssic del convent dels carmelites descalços de Vic.

ESPINALT 54:59-60. IP 1.86.

Salàs de Pallars (Pju) **Fira de bestiar oví i cavalleries*. Es perdé el 1974.

CD 86b. MORELLÓ 04:46. RA 3.83:12. IP 8.85.

Tortellà (Gax) **Fira de Quaresma*. S'hi venia, sobretot, molt de bestiar. A partir dels anys 60 va minvar molt; ara és com el mercat setmanal.

GG 81-85:III,391. IP 8.86; 3.87.

Segon diumenge de Quaresma

Capellades (Ano) *Fira*. Antigament, especialitzada en figues. Actualment, venda de productes diversos.

MARTÍ 69:101,231. VT 65:53-55. IP 10.85.

Lloret de Mar (Sel) *Aplec dels Perdons a l'ermita de Santa Cristina*. Després de la missa i les sardanes, repartiment d'un plat d'arròs als assistents. El segle XVI ja se celebrava. L'any 1933 s'hi afegí una audiència de sardanes a la plaça del Pi de Santa Cristina.

CC 2.3.72. DB 5.12.70:20. EN 84-85. FA 59:84. FE 85:73. GG 81-85:III,282. GINESTA 72:183. MO 16.3.84:37. NU 22.2.67. PD 13.3.79. PLA 46:319. PLA 57:154,308. PONS 77a:81 ss. SI 5.3.77; 13.3.79. SZ 82:25. VA 26.2.67. IP 11.86.

Sa: (Gir) *Aplec a l'ermita de Sant Roc*.

PD 6.3.82:24. IP 8.86

Vilablareix (Gir) *Aplec a l'ermita de Sant Roc*. Reunió de gent de diverses poblacions del voltant. A la tarda, Rifa de les Pabordesses a benefici de la parròquia.

FE 85:59. GG 81-85:III,22. IP 9.86; 4.87.

Tercer diumenge de Quaresma

Tamarit de Llitera (Lli) **Fira*.

IP 8.86.

Quart dimecres de Quaresma

Cabassers (Pri) **Festa de la Civadera*. Capta a càrrec dels nois i de les noies del poble. A la tarda, gran berenar amb tot el que havien recollit.

ASENS 81:82.

Quart diumenge de Quaresma

Aiguaviva de Bergantes (Mat) **Festa del Santíssim Misteri*. Commemoració del robament i de la recuperació posterior –el 1509– de les quatre hòsties consagrades que miraculosament se salvaren d'un incendi el 1475. Robades el 1889 per segona vegada i recuperades l'any següent.

DELER 61. GG 81-85:XI,364. IP 1.87.

Santa Margarida de Montbui (Año) Al matí, viacrucis al voltant de l'ermita de la Tossa de Montbui. Una creu de fusta presideix tot el grup de gent. Participació de molts fidels d'Igualada i de la comarca.

IG 12.3.83:10; 28.3.84:8. IP 10.85; 11.85.

Selvanera (Aj. de Torreflor, Sga) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Soledat*. Benedicció del terme.

EN 84-85. IP 11.85.

Diumenge abans de Rams

Aspa (Sgr) *Festa de la Matança del porc*. Començà a fer-se el 1984. Mena de representació teatral sobre la matança. Tothom pot tastar els productes de la matança, amb mongetes i carn de corder.

IP 9.86; 3.87.

Barcelona (Bar) *Fira de rams i palmes*. La setmana abans de Rams, a la rambla de Catalunya i la plaça de la Sagrada Família. Diumenge de Rams, benedicció de palmes, palmons i rams a les diferents parròquies de la ciutat. Antigament s'havia fet la Processó de la Mare de Déu dels Dolors.

AC 1.4.84:7; 16.3.85:20. AM 29-30:1,154-156. AM 50-56:II,682-683,688-693,698,710-712. AM 58:42-45. AR 80:79. BRUNET 46:87-69. CATALÀ 72:24-27. CL 76:19. CORBERA 61:237-238. CURET 55:260-262. ESPINÀS 65:112-113. EX 4.85:2. FE 83:22-27. FONT 14:76-80. GG 81-85:VIII,114,139. LLATES 44:89-90. PB 80:24-25. PB 87:85-86. PE 6.4.79:2. VA 26.3.72; 23.3.75; 7-8.4.79; 28.3.80:23.

Bàscara (Aem) *Mercat dels Tortells*. Tradició que data de 1263. Perduda el 1972, però recuperada el 1985.

AM 50-56:II,675. FE 85:21. IP 3.85; 8.86.

Camplong (Gir) *Fira de Sant Isidre*. Exposició d'àmbit comarcal de bestiar –vaques i vedells– i maquinària. Exhibició i concurs de gossos d'atura. Concurs d'estirar la corda. Dinar de germanor amb cargols i carn a la brasa. Organitzada per la Cooperativa Ramadera de Sant Isidre. Començada el 1984, al principi es feia el 15 de maig a Cassà de la Selva.

CD 86a:132. FI 86:47. FI 87. PD 15.5.82:2; 16.5.82:2; 7.5.83:18. VO 17.5.85. IP 9.86.

Cellers (Aj. de Torà, Sga) *Festa del Perdó*. Antigament, el 3 de març, Processó de les Falcies des de Torà fins al poble de Cellers, on hi havia confessions. Rebia aquest nom perquè deien que anaven a buscar les falcies, ocells migratoris que anunciaven el bon temps amb la seva aparició. Tot i que la festa ve d'antic, des de 1983 ha pres una gran volada amb la participació de molt de públic. Durant la missa se simbolitza el perdó mutu amb abraçades. Paella gegantina amb conill i carn de porc. Hi acudeixen veïns de l'arxiprestat de Torà: Ardèvol, Pinós, la Molsosa, Castellfollit de Riubregós i Torà. El monestir romànic del poble, dedicat als sants Celdoni i Ermenter, fou fundat el 986.

AM 32-49:II,15-16. AM 50-58:III-293. AMICS DELS GOIGS 10.81:3. CA 20.4.80:15. COBERO 86:3. CQ 82-84:Sga. DC 64:113. GEC 70-81:XII,92. IP 4.79; 10.85; 4.86; 3.87.

Manresa (Bag) *Romiatge a peu a Montserrat*. Organitzat per la parròquia de Sant Pere Apòstol, que hi acudeix cada any des de 1974.

MT 5-8.84:17; 5-8.85:17. IP 8.87.

Navarcles (Bag) *Fira-Mercat*. Començà el 1980 amb predomini de l'automoció, l'artesanía, la maquinària agrícola, els objectes antics... Paral·lelament, trobada de motos antigues (des de 1981), concurs de dibuix infantil i cercavila amb els gegants.

CQ 82-84:Bag. FE 86:30. FI 87:34. MO 6.4.84:37. R7 27.3.82:46; 17.4.82:16; 22.1.83:8; 15.3.83:23; 17.3.83:13,17. IP 12.86.

Ripoll (Rip) *Fira de les Quaranta Hores*. Celebrada durant tot el cap de setmana, actualment ocupa gairebé totes les places de Ripoll. Abans era dedicada especialment al vi; avui hi predominen les parades d'automòbils, de joguines, de confecció, etc. Fins no fa gaires anys es feien molts tractes de colles de segar, etc. La seva denominació prové de la durada que té (també es coneixia com la Fira dels Casaments perquè molta gent hi concertava compromisos matrimonials). Ripoll celebra fires des de 1587 per un decret de Felip II.

AM 50-56:II,684. FE 85:65. FI 86:30. MO 6.4.84:37. N9 30.3.82:9; 18.3.83:5; 22.3.83:6; 13.3.83:sup. RI 28.3.81:7; 14.4.81:7. IP 5.86.

Vallcanera (Aj. de Sils, Sel) *Festa de les Ofrenes, o del Pa i l'Empenta*. Repartiment d'un panet beneït a tots els assistents.

CA 28.3.82. FE 85:76. IP 6.86; 8.86.

Darrer dijous de Quaresma

Santa Cristina d'Aro (Bem) Jugada d'ous: al bar de can Barnés –al barri de la Teulera–, joc de cartes similar al set-i-mig, però les apostes es fan amb ous. Fins al

1927, se celebrà a la sagristia del monestir de Solius; després, un quant temps, a can Saleta.

IP 7.86.

Divendres abans de Rams

Amer (Sel) Processó dels Dolors.

BATLLE 62. FE 85:71.

Banyoles (Pes) Festa de la Mare de Déu dels Dolors. Divendres de Dolors surt la Processó dels Dolors, amb els manaies (armats). Sembla que s'originà el 1817. Aquest és un dia important: fins i tot hi ha gent que fa festa. Ofici amb intervenció de 2 grups: la Congregació dels Dolors (d'uns 200 anys de vida) i el Montepio dels Dolors (d'uns 100 anys). La processó, al vespre, és oberta per una cort de manaies. Hi assisteix molta gent amb vesta, anònimament i sense pertànyer a cap congregació. El càrrec de portants del Sant Crist passa de pares a fills. Els portants de la Mare de Déu, a més de tenir el càrrec hereditari, tots són del barri de Can Puig.

AM 50-56:11,604. BATLLE 62. EN 81-83. FE 85:53. GG 81-85:111,22,156. PD 31.3.82:8; 3.4.82:7; 26.3.83:3. IP 4.87.

Bellpuig d'Urgell (Urg) Festa de la Mare de Déu dels Dolors. Processó nocturna amb armats, passos, etc. Actes presidits pel prior i per la priora, ajudats per 2 discrets i 2 discretes.

CC 26.3.75. DC 64:48. DL 8.4.76; 1.4.77; 17.3.78. GG 81-85:IX,240. MA 11.9.75; 8.4.76; 1.4.77; 16.3.78; 28.3.80; 2.4.82:14-15; 25.3.83:14-15.

Besalú (Gax) Al vespre, Processó dels Dolors, amb la participació de 2 colles de soldats: manaies o armats i estaferms; són exclusius de la vila, amb vestit medieval. També hi va una colla de jueus. Data de 1700 i només ha sofert les interrupcions que les guerres han produït.

AM 50-56:11,679. BATLLE 62. CD 81a. FE 85:45. GG 81-85:111,307. MO 13.4.84:37. OL 25.3.82:8. PD 3.4.82:7; 23.3.83:11; 26.3.83:3. PLA 69:112. SZ 82:26. IP 3.87.

Creixell (Aj. de Borrassà, Aem) Aplec al santuari de la Mare de Déu.

EN 84-85.

Golmés (Pur) *Processó dels Dolors. Se celebrà fins al 1936.

GG 81-85:X,31.

Lloret de Mar (Sel) Processó dels Dolors.

IP 11.86.

Mieres (Gax) Festa de la Mare de Déu dels Dolors. Missa a mitja tarda i al vespre. Processó dels Dolors, amb parlaments i escenes dialogades: representacions de Crist amb la creu, botxins, soldats, apòstols, impropis i diversos passos, acompanyats de l'orquestra. Abans de començar la processó hi ha uns diàlegs, reducció de la representació de la Passió, a l'interior de l'església. Data de 1773 i és organitzada per la parròquia, la confraria i els pabordes.

AM 50-56:11,679-680. BATLLE 62. CD 81a. EN 81-83. FE 85:45. GG 81-85:111,307. PD 3.4.82:7; 26.3.83:3. IP 10.86.

Mollerussa (Pur) *Processó dels Dolors. Celebrada fins al 1936.

GG 81-85:X,31.

Sils (Sel) Festa de les Ofrenes, o del Pa i l'Empenta. Els 5 pabordes encarregats de la festa passen, 15 dies abans, per les cases recollint almoines per elaborar els panets que es beneeixen a la missa del migdia i que es reparteixen a tothom qui hi vagi a la tarda, després d'una audició de sardanes i de la rifa d'un tortell i d'un xai. Es diu que l'origen d'aquesta festa prové d'una forta pedregada que malmeté totes les collites de blat. Aleshores es féu la prometença de recollir una almoina de blat cada any en favor de les ànimes del purgatori.

AV 27.3.87:26. CA 28.3.82. CONSTANS 54:172. EN 81-83. FE 85:76. GG 81-85:111,254. GINESTA 72:245. PD 6.4.79; 28.3.80; 1.4.82:8; 3.4.82:8; 24.3.83:10; 25.3.83:2; 26.3.83:3. PLA 57:314. IP 6.86; 8.86.

Vilanova de la Barca (Sgr) *Processó dels Dolors. Se celebrà fins al 1931.

GG 81-85:X,31.

Dissabte abans de Rams

Constantins (Aj. de Sant Gregori, Gir) Festa de Rams. A pagès es cantaven els goigs del Ram. Es deixà de fer cap al 1931.

AM 50-56:11,687-688,875-876. IP 11.86.

Salitja (Aj. de Vilobí d'Onyar, Sel) Festa de Rams. Es canten els goigs del Ram a pagès. S'havia perdut els anys 60 i ara fa un parell d'anys que s'ha recuperat gràcies a gent gran.

AM 50-56:11,687-688. IP 11.86.

Vic (Oso) Mercat del Ram. Gran exposició i venda de productes agrícoles, ramaders i industrials, acompanyada de molts actes esportius, culturals i comercials. En la inauguració oficial, lectura del pregó. Hi havia hagut la proclamació de la reina de les festes i les dames d'honor. A la Plaça Major es venen palmes, palmons i llorer per a la benedicció del Diumenge de Rams. Al passeig de Pep Ventura, al dels Països Catalans i en uns altres, important mostra industrial, comercial, agrícola i ramadera, amb un concurs comarcal de canals de porc. Mostra de bestiar frisó, amb concurs morfològic, i subhasta. Des de 1945, Aplec de la Sardana. Concursos de colles sardanistes, de globus, d'escacs, de tennis, de ceràmica, d'aparadors... Fira del dibuix (des de 1967). Fira del fang (des de 1982). Concurs de pintura i dibuix (des de 1958 aprox.). Concurs comarcal d'ocells. Des de 1984, mostra gastronòmica a càrrec dels restaurants de la comarca. Concerts, trofeu de pesca, torneig de petanca (des de 1975) i castell de focs. Festa declarada d'Interès Turístic, el seu origen és medieval (datat de 875). Els darrers anys es vetlla perquè no perdi el caràcter eminentment agrícola i ramader que sempre ha tingut.

AM 50-56:11,684. AU 11.3.83:7; 18.3.83:1; 25.3.83. CA 30.3.80:20. CC 19.3.67; 24.3.72; 26.3.72; 11.4.73; 11.4.76; 31.3.77. CL 76:4,16-18. CODINA 86. CR 78:82. DB 15.3.67; 31.3.68; 22.3.70; 3.4.71; 19.11.72; 12.4.73; 20.2.77; 6.4.79:7. DC 64:476. EN 81-83. FI 86:31. FONT 88:52. GEC 70-81:XII,92. GG 81-85:1,50. MO 2.4.84:36; 8.4.84:37; 13.4.84:37. N9 9.2.82:9;

26.3.82:1,15,37; 2.4.82:25-28,47; 9.4.82:26; 31.12.82:15; 18.2.83:22; 11.3.83:5,40,44; 18.3.83:1,28,44; 25.3.82:36; 31.3.83:6; 27.10.86:Sup.13,15. PE 1. 4.79:2. PRAT 79:99. R7 24.3.83:19. SZ 82:26. TE 23.3.72. VA 17.3.67.

Dia variable

Isòvol (Bce) Durant la Quaresma s'havia fet el Ball dels Cornuts.

ARNAU 80a:149.

Vilanova i la Geltrú (Gaf) Durant tota la Quaresma, exposició de "caivaris" –diorames que representen alguna escena de la passió i la mort de Jesucrist. Els seus autors són els pessebristes, que recuperaren aquesta tradició el 1984 després de perdre's durant una trentena d'anys.

DV 10.2.84:12.

Maneres de celebrar la Setmana Santa i la Pasqua

El cicle pasqual, que ocupa un llarg període temporal que s'estén de Carnaval a Corpus, és a dir, de febrer a juny, de què ja hem tractat al seu inici (vegeu "Cicle de Carnestoltes-Quaresma-Pasqua").

En aquest apartat indicarem els actes que se celebren des del Diumenge de Rams fins al Diumenge de Pasqua, tots dos inclosos. Ens ha semblat adient agrupar-los en lloc de fer-los constar separatament dia per dia per tal de no desmembrar un conjunt d'actes eminentment religiosos que es poden donar en una població determinada i oferir-ne així una visió global. Insistirem en aquells elements que apareixen en el material recollit però que, a causa de la seva reiteració, no hem publicat amb entrada pròpia.

Primers dies de la Setmana Santa

Tot i que ja trobem processons, un dels elements característics dels dies sants, el Divendres de Dolors o abans de Rams (vegeu-ne les festes), iniciem el nostre itinerari el Diumenge de Rams, la porta d'entrada a la Setmana Santa. L'acte més significatiu és la benedicció dels rams. Palmes i palmons amb grans llaçades, rams de lloer amb llaminadures penjades i rams d'olivera són portats a beneir a les parròquies i a algunes ermites. Uns protagonistes especials d'aquesta celebració són els infants, que acostumen a estrenar vestit. A la tarda el to més aviat festiu del matí ja declina per entrar en el recolliment que caracteritza la Setmana Santa. En alguns llocs hi ha viacrucis i també processons.

Els primers dies, dilluns, dimarts i dimecres, té lloc el salpàs (vegeu "Cicle de Carnestoltes-Quaresma-Pasqua"), que en diversos indrets ha estat modificat en el sentit que no és el capellà qui recorre les cases, sinó que és la gent qui recull l'aigua i la sal beneïdes a l'església.

Dijous Sant

En aquesta diada, a més dels oficis litúrgics celebrats a l'interior del temple, hi ha processons, que en alguns llocs són anomenades dels armats (manaies, a la zona gironina) per la participació d'un grup d'homes vestits de soldats romans.

En una processó hi pot haver, a més dels armats, diferents passos, imatges de la Passió, amb les quals s'escenifiquen l'empresonament, el judici, la crucifixió i l'enterrament de Jesucrist. Aquests passos són, molt sovint, propietat de confraries o congregacions que organitzen processons o hi prenen part. En localitats grans hi haurà més passos i en pobles petits hi trobarem només la imatge del Sant Crist o la Dolorosa. Uns altres elements processonals són les vestes, els improperis (figures que representen objectes de la Passió: claus, martell, corona d'espines, etc.), les banderes de les congregacions, els penitents, etc. Hi ha també acompanyament de cants, en alguns llocs amb tradició local.

La processó, però, és un dels elements d'aquests dies que han sofert més canvis, ja que ha passat d'un dia a l'altre per acabar, en molts casos, desapareixent, cosa que succeeix sobretot els anys seixanta i setanta; tanmateix, darrerament se n'han revitalitzat algunes, com la de la Congregació dels Dolors de Vic, que se celebra el Diumenge de Rams al vespre i que es recuperà el 1981. Els immigrants han tingut un paper important en la creació o recuperació d'algunes processons, com és el cas de la de Mataró el Divendres Sant, represa des de 1986, o la que, des de 1980, organitza la confraria Los Quince Más Uno, de l'Hospitalet de Llobregat, el Divendres Sant, amb el Natzarè i la Macarena.

Divendres Sant

Els actes s'inicien al matí, fins i tot a punta d'alba, amb el rosari de l'aurora o l'encara més estès viacrucis. El seguiment de les catorze estacions, que representen els episodis del camí que va fer Jesús amb la creu fins al Calvari, té lloc dins de l'església o bé fora, ja sigui pels carrers del poble, fins a arribar a una ermita o un paratge determinats, o al puig anomenat Calvari que moltes poblacions tenen. La manifestació vespertina rep el nom de Processó del Sant Enterrament, de la Soledat o del Silenci.

Un altre acte del Divendres Sant però que també ha tingut lloc durant la Quaresma i pot continuar després de Pasqua és la representació de la Passió. Una trentena llarga de pobles porten o han portat a l'escenari la dramatització de la passió i la mort de Jesús. Olesa de Montserrat, Esparreguera, Cervera o Ulldes, aquestes dues darreres poblacions amb text castellà, són els llocs on aquesta tradició ha tingut més continuïtat.

El drama de la passió i la mort de Jesucrist també és representat en algunes processons com la de Verges, el Dijous Sant, o en forma de viacrucis vivent, el Divendres Sant, a Sant Hilari Sacalm.

Hi ha alguns cants de la Passió o de les Agonies pels carrers, tant dijous (a Castellar del Vallès i Monistrol de Montserrat) com divendres (a Sant Quirze de Besora i Torelló).

Dissabte Sant i Pasqua

Després de la Vetlla Pasqual del Dissabte Sant es capgira tot el panorama de dol de la Setmana Santa per convertir-se en resurrecció i glòria; les caramelles, que en diversos indrets ja comencen a ser cantades aquest dia, són el preludi del gran esclat que hi haurà l'endemà.

La processó del Diumenge de Pasqua és anomenada de l'Encontre o de l'Angelet. Actualment n'hi ha sobretot a les comarques meridionals. Dues processons, l'una amb la Mare de Déu endolada i l'altra amb la figura del Ressuscitat, que segueixen itineraris diferents, es troben en un punt on un àngel (que sol ser un nen o una nena) canta la resurrecció i canvia el vel de la Mare de Déu. En algunes poblacions, com Calella o Olot, d'aquesta processó en resta només el cant de l'àngel.

Però l'element característic de Pasqua són les caramelles, cançons de caire religiós, de felicitació o d'afusió a les persones a qui van dirigides o a l'obsequi que n'esperen rebre. Són conegudes també amb uns altres noms, com "camarelles", "camalleres", "camilleres", etc. Grups d'infants o de grans recorren carrers i masies cantant i recollint ous o diners que la gent els dona; amb el que obtenen fan un àpat, principalment ouades, el mateix dia a la tarda, l'endemà o uns quants dies més tard.

Tot i que es troba pràcticament a tot Catalunya i a Andorra, el cant de les caramelles és especialment freqüent en una ampla franja central del Principat situada entre el Ripollès i l'Alt Urgell, al nord, i el Maresme i l'Alt Penedès - Baix Llobregat, al sud. A l'interior d'aquesta franja hi ha les comarques on n'hem detectat la pràctica més alta: Bages, Berguedà, Osona, Anoia, etc. A mesura que ens apartem d'aquesta franja, el cant de caramelles disminueix, més intensament pel cantó de ponent que de llevant.

A la zona de pràctica més intensa, el cant de les caramelles va sovint acompanyat de ballets (balls de bastons, de cascavells, etc.).

El mateix Diumenge de Pasqua a la tarda ja s'inicia la celebració d'aplecs, concentracions de caire multitudinari i festiu a redós d'ermites i santuaris amb diversos actes, entre els quals sol haver-hi una rifa, sobretot d'ous, encara que també de vegades se sortegen alguns altres productes, com llonganisses, ampolles de licor, etc. Diem que s'inicia la celebració d'aplecs perquè serà l'endemà, el Dilluns de Pasqua, quan proliferaran els aplecs pertot arreu del país, aprofitant la bonança del temps, que ja convida a sortir a fer forades.

Principals celebracions de la Setmana Santa i la Pasqua

Àger (Nog) A les processons de Dijous Sant al vespre i de Divendres Sant a l'aurora i al vespre (del Sant Enterrament), sortien armats que feien diverses evolucions. Al davant de la processó hi anaven dues noies que representaven samaritanes. «Cant de la Passió», en català. Diumenge de Pasqua, caramelles.

IP 10.85.

Agullana (Aem) *Festa petita de Pasqua*. Diumenge de Pasqua, ofici amb acompanyament d'orquestra. Dilluns, aplec a l'ermita de Santa Eugènia. Al matí, sortida cap a l'ermita dels paborde, que van abillats a la usança catalana. Ofici amb acompanyament d'orquestra, cant de goigs, veneració de la Santa Donzella i repartiment d'uns trossos de pa beneït que duen clavats petits brots florits de bruc. Tot seguit, al Baix Prat, dinar de germanor, generalment a base d'arròs i de xai a la brasa. Mentre la gent dina, els paborde van passant taula per taula –començant per la de l'alcalde– tot ballant el llevant de taula. Havent dinat, cantada de cançons populars. A la tarda, Ballada de Toies i Ramellets, iniciada pel batlle i per la senyora, que fan tres passades tots sols. Al vespre, a la plaça del poble, típica Sardana de les Cuineres, formada per una sola anella, que volta l'església.

AM 58:57. CA 6.4.80:20. DC 64:4. EM 21.4.82:12. EN 81-83. FE 85:21. GG 81-85:IV,240. PD 11.4.82:11. PLA 57:120,243-244,301. IP 10.86.

Albi, l' (Gar) Diumenge de Rams, Processó de les Palmes, de l'ermita de Sant Cosme i Damià a la parròquia. Divendres Sant, al matí, rosari de l'aurora, de llarg recorregut. Al vespre, Processó del Sant Enterrament. Antigament hi concorrien armats, seguits del Sant Sepulcre. A continuació, una colla de noies amb vesta que declamaven versos atgèrics. Al darrera, nens que duïen emblemes de la Passió, seguits de les 3 Maries ploraires i la Samaritana. Per Pasqua, ball popular.

IP 11.85; 11.86.

Alcover (Aca) Divendres Sant, al matí, viacrucis amb els armats de la Congregació de la Sang, que va fins al Calvari (petita muntanya situada a mig quilòmetre de la població, on hi ha una capelleta). Al vespre, processó pel poble que acaba amb un convidat a les cases del banderer i de la banderera per als armats i altres càrrecs de la festa. Fins a 1984 aprox., els armats acompanyaven les autoritats de l'Ajuntament en anar a missa.

BARBARÀ 82a:18. CI 21.4.84:6. GG 81-85:VII,330. IP 2.87.

Alins (Pso) Diumenge de Pasqua, *Festa major*.

CD 86b. CQ 82-84:Pso.

Almenar (Sgr) Diumenge de Rams, benedicció de rams a l'ermita de Sant Sebastià i processó fins a l'església parroquial. A la tarda, viacrucis pels carrers. Divendres Sant al matí i al vespre, viacrucis. Dissabte de Glòria, caramelles. Recuperades el 1982, després de 10 anys de no fer-se, són cantades per la coral La Lira, fundada els anys 30.

MA 5.1.82:12; 9.4.83:14. IP 9.86.

Altafulla (Tar) Diumenge de Rams, benedicció de palmes a la placeta de l'ermita de Sant Antoni i processó amb els rams fins al temple. A la tarda, processó des de la parròquia fins a l'ermita amb el Sant Crist portat per homes amb vesta, seguint les estacions de majòlica antiga de la vora del camí. Divendres Sant, al matí, viacrucis, en què els armats donen escorta al Sant Crist. Al vespre, Processó del Sant Enterrament, amb armats i les imatges del Sant Crist, el Sant Sepulcre i la Dolorosa. Per Pasqua, caramelles (des de 1965).

DT 21.4.82:20; 3.4.83:9. IP 11.85; 2.86.

Amposta (Mon) Dijous Sant i Divendres Sant hi havia el costum d'anar a collir farigola mentre el Santíssim era exposat. Divendres Sant al vespre, processó.

GG 81-85:XIII,291-292. PE 29.3.87:58.

Andorra la Vella (And) Divendres Sant, al matí, fins als anys 70, viacrucis. Al migdia, Processó de la Soleïtat, que s'havia fet el Dijous Sant. Aquesta processó anava cap a les Escaldes al mateix temps que n'hi sortia una altra en direcció contrària. Totes dues es trobaven al límit. Per Pasqua, caramelles.

AM 50-56:II,781. ARMET 07:148. CM 83:14-15. PALAU 67:186. PO 4.4.85: 11. IP 4.87.

Anglès (Sel) Representació de la Passió des de 1980 fins a 1985, amb text de J. M. Pont. Dimecres Sant es feia el salpàs. Per Pasqua la rondalla Santa Bàrbara surt a cantar caramelles (durant tota la nit de dissabte a diumenge).

AM 50-56:II,734. MO 23.3.84:37; 13.4.84:37. PD 23.3.82:31; 11.4.82:4; 13.4.82:28. IP 6.86; 11.86.

Ardèvol (Aj. de Pinós, Sol) Per Pasqua, caramelles acompanyades del Ball de Cascavells i alguns altres. Cada 3 anys se celebren les Caramelles Galejants: quan els caramellaires arriben a una casa, canten una salutació i tot seguit pregunten «Cantarem?». La resposta pot ser «Canteu, canteu!» o bé «Canteu i pugeu!» En el primer cas, l'acte es fa davant la casa; si es respon la segona possibilitat, tota la comitiva puja a la casa. Després de cantar una sardana, s'acostuma a tocar un vals o un pas doble i es fa un ball agafat formant parella el portador de la panera i la seva acompanyant amb la mestressa de la casa i l'amo. Després els dansaires fan uns balls: el de Cascavells i alguns altres.

COBERÓ 86:3. PR 71. R7 5.4.83:3. IP 10.85.

Arenys de Mar (Mar) Dijous Sant, processó per l'interior del temple amb una bandera que simbolitza la vila i que el 3 de maig es fixa dalt del campanar (costum perdut el 1961 i recuperat el 1982). Divendres Sant, viacrucis, anomenat la Renclereta.

AM 50-56:II,781-782. AV 15.4.87:16. IP 6.87; 7.87.

Artés (Bag) Per Pasqua, caramelles. Dilluns de Pasqua, a can Vila, els caramellaires fan una típica Ouada.

R7 13.4.82:3; 5.4.83:3. IP 12.86.

Ascó (Reb) Diumenge de Rams, viacrucis al Calvari. Sortint de la missa major del dia de Pasqua, Processó

de l'Angelet: un nen –de 5 a 7 anys– acompanyat de les nenes i la peanya de la Verge escenifiquen la trobada de Crist ressuscitat –amb la custòdia sota pati. Música de violí composta expressament per a aquest acte per un músic local. La festa data dels anys 40 del segle present.

CQ 82-84:Reb. IP 1.87.

Avià (Ber) Diumenge de Pasqua els caramellaires passen per totes les cases del poble i les masies del voltant cantant caramelles. Dilluns de Pasqua la Junta de Caramellaires fa la *Festa de Caramelles* amb un dinar comunitari i alguns altres actes populars. Fins al 1984 es feia 15 dies després de Pasqua. Es va deixar de fer de 1967 a 1975.

CC 19.4.80. EN 81-83. GG 81-85:II,261. R7 5.5.79:7; 13.4.82:3; 16.4.83:1, 9. VL 85:60,149. IP 10.85.

Avinyonet de Puigventós (Aem) Per Pasqua, *Festa petita*. Diumenge comença la festa, que continua l'endemà, Dilluns de Pasqua, amb l'aplec a l'ermita de Santa Eugènia (l'ermita, d'origen romànic, sofrí modificacions a partir del s. XVII).

EM 7.4.82:11. EN 81-83. EN 84-85. FE 85:21. GG 81-85:IV,196. HORA NOVA 2.4.80. IP 7.87.

Badalona (Bar) Durant la Quaresma havien tingut lloc representacions de la Passió. En època moderna se'n feren de 1947 a 1974, amb text de Joaquim Grífol. Dijous Sant, Processó de Misteris al voltant de l'església de Santa Maria, al Dalt de la Vila. Hi prenen part dos passos del s. XVIII i la creu processional, artística peça de plata del s. XIV. És la processó més antiga documentada de Catalunya: se'n guarda documentació des de 1628. Des de 1974 fins a 1986 fou suspesa i es recuperà el 1987. Divendres Sant, viacrucis al temple de Sant Josep, durant el qual té lloc la cantada de la popular melodia «Record i memòria», costum recuperat el 1974.

AM 50-56:II,594. AMISTAD 3.70:5. AV 15.4.87:17. GG 81-85:VIII,328. RN 3.4.71; 21.4.78:115; 7.4.79:19; 17.4.84:7; 12.4.85:3. IP 5.87.

Barcelona (Bar) Representacions de la Passió, amb text d'Antoni M. Vilarrúbias, al Casal Claret (des de 1982). A mitjan segle XIX se n'havien fet al Liceu. Diumenge de Passió s'havia fet la Processó de les Set Paraules. Dimarts Sant es feia la Processó dels Esclaus (de 1742 a 1863). També hi havia processons el Dijous Sant i el Divendres Sant –aquesta, anomenada de la Soledat. Dissabte abans de Pasqua, fira de bens (perduda). Per Pasqua, sortia la Processó de l'Encontre o dels Enamorats. Avui dia, per Pasqua, caramelles al Poble-sec i a Ciutat Vella.

AM 29-30:1,214-215. AM 50-56:II,601-605,671-673,727-729,762-769,808-810,827,879-881,883,885-888,915-919,921. AM 58:53-54. BLASI 28:96. CABALLÉ s.d.a: 46-47,63. CATALÀ 72:36-37. CC 17.12.77; 28.5.80. CR 78:84. CQ 82-84:Bar. DTE V 5-6.81:3. FE 83:28-29,31-33. IG 28.3.84:5; 18.4.84:23. MO 30.3.84:37. PB 80:26-27. PB 87:89-90. SABANES 57:20,40-43.

Barruera (Ari) S'havia representat el viacrucis, que perdurà fins després de 1936. Posteriorment es recuperà cap a 1970, però sense continuïtat.

AM 50-56:II,587. AM 58:52. VIOLANT 53:53-55. VIOLANT 56:34. IP 10.86; 5.87.

Bell-lloc d'Urgell (Pur) S'havien fet representacions de la Passió.

GG 81-85:X,31. IP 3.87.

Bianes (Sel) Per Pasqua surten dues processons, l'una amb la imatge de la Mare de Déu i l'altra amb la del Ressuscitat, que es troben al Carrer Ample. L'àngel hi canta l'«AHeluia», un cant tradicional. L'àngel és un noi o una noia convenientment vestit.

FE 85:71. IP 11.86.

Bonansa (Ari) Dijous Sant a la tarda passaven les "matraques" i cantaven els oficis a l'església (en llati). Divendres Sant al vespre, processó al Solar, que passava per tot el poble. Uns penitents amb cadenes portaven les imatges del Sant Crist i de la Verge dels Dolors (costum desaparegut el 1936). Per Pasqua les noies feien la "plega": anaven per les cases recaptant ous, trufes i carn de porc amb què feien un bon berenar.

IP 6.86.

Bonastre (Tar) Dijous Sant s'havien fet representacions de la conversió de la Magdalena.

SADURNÍ 82:60.

Cabassers (Pri) El dia de Pasqua, sorteig de set mones d'ous grosses, elaborades amb el producte d'una recapta organitzada per la parròquia.

IP 2.85.

Cadaqués (Aem) Havia sortit la Processó de l'Encontre o dels Enamorats, formada per la que portava la imatge de la Mare de Déu i la de l'Àngel de Regina amb 2 àngels més. Quan es trobaven, treien el mantell negre de la Verge i després es cantava la «Regina», amb orquestra. Després retornaven tots a l'església.

AM 50-56:II,919. IP 9.86.

Cal Bassacs (Aj. de Gironella, Ber) Per Pasqua, *Festa major*. Originada cap a 1965 a impuls del grup de caramelles. Cantada de caramelles pels carrers i teatre. Al ball del vespre s'escull la pubilla. Dilluns al matí, concurs local d'ocellaires. Dura 4 dies.

R7 13.4.82:4; 31.3.83:9,19; 5.4.83:23; 12.4.83:7. VL 85:212. IP 10.85.

Calella (Mar) S'havia fet la Processó de l'Encontre: sortien dues processons de llocs diferents, l'una amb la Mare de Déu endolada i l'altra amb la figura del Ressuscitat. Quan es trobaven a la plaça, un àngel cantava i la Verge canviava el vestit que portava per un de blau cel. Processó perduda el 1970. Avui tan sols resta el Cant de l'Àngel de Pasqua a la plaça de la Constitució. Caramelles.

AM 50-56:II,919. IP 7.86; 10.86.

Callús (Bag) Per Pasqua, caramelles. N'hi ha 2 colles –l'una de grans i l'altra de petits– que passen per les cases del poble i les masies de pagès. Diumenge al migdia es reuneixen al carrer principal i fan una cantada conjunta amb traca final. Al vespre, Ball de Caramelles.

EN 81-83. R7 13.4.82:3; 19.6.82:38; 5.4.83:3. TORREGUITART 82. IP 12.86.

Campdevàrol (Rip) Per Setmana Santa, després de 1936-1939, la processó comptà amb la presència de personatges disfressats ja que els passos veritables havien estat cremats. Per Pasqua, caramelles i danses i ballets tradicionals.

N9 9.4.82:43; 16.4.82:17; 31.3.83:36; 8.4.83:15. PROCESSIONS 82. IP 4.86.

Canet de Mar (Mar) Diumenge de Rams i Divendres Sant, representació de la Passió. Per Pasqua, caramelles.

DB 5.9.74. MR 26.3.83:11. IP 6.87.

Capsec (Aj. de la Vall de Bianya, Gax) Diumenge de Pasqua, *Festa del Roser*. Sortint de missa, convit de coca i vi.

FE 85:50. IP 3.87.

Cardona (Bag) Divendres Sant al matí surt el viacrucis amb la imatge del Sant Crist portada per penitents. Per Pasqua, caramelles. Els caramellaires de Cardona -documentats ja el s. XVI- passen pels carrers acompanyats dels trabucaires. Els diners que recullen són destinats a un viatge de germanor i a un arròs. Actualment hi ha 3 grups de caramellaires: els de la parròquia de Cardona, els de la Coromina i els de pagès. Aquests darrers interpreten el Ball de Cascavells.

R7 8.4.82:22; 13.4.82:3; 5.5.83:18. IP 9.85.

Castellar del Vallès (Voc) Dijous Sant al vespre es canta la Passió pels carrers, amb acompanyament de violí. Divendres Sant, costum d'anar a buscar farigola al puig de la Creu.

IP 1.87.

Castellbell i el Vilar (Bag) Per Pasqua, caramelles, acompanyades de Ball de Bastons i dels grallers, tots del poble. Amb els diners recollits s'organitza una excursió per Sant Joan. Abans existien 5 colles, cadascuna de les quals duia un carro guarnit amb boix. Els caramellaires anaven amb barretina, camisa blanca, faixa vermella i lacet al coll. Actualment només porten un mocador al coll. Els bastoners del poble tenen més de 100 anys d'història.

R7 8.4.82:22; 13.4.82:4. IP 9.85.

Castellerçol (Vor) Antigament, processons amb passos o misteris i els armats, amb el Capità Manià al capdavant. Representació de la Passió: s'havia deixat de fer els anys 50 i es recuperà de 1981 a 1984. Per Pasqua, caramelles.

CARRERA 48:216-217. DB 31.1.75:30. N9 2.4.82:18; 9.4.82:27,43; 4.2.83:26; 25.3.83:11; 31.3.83:36; 8.4.83:15,22. PG 1.4.83:19. R7 8.4.82:22; 13.4.82:10; 2.10.82:10; 20.10.83:7. TE 30.8.71. IP 12.85.

Cervera (Sga) Representacions de la Passió. La primera documentació que en parla és de 1481. El 1534 s'estrenà el text «Misteri de la Passió», de Baltasar Sança i Pere Ponç. Les primeres representacions foren a l'interior de l'església. Després del concili de Trento es representà a la plaça pública i, des de finals del s. XIX, en un teatre. La versió actual, en castellà i de 5 hores de durada, s'estrenà el 1940 al teatre Principal. Els autors són Emili Rabell i Josep Maria Sarrate. Té

quaranta quadres i hi participen quasi 500 persones. Declarada d'Interès Turístic. Divendres Sant, viacrucis.

AM 50-56:II,585,755. AM 58:34. AV 30.3.83:6. CQ 82-84:Sga. DB 26.2.67; 27.3.70:12-13; 13.2.72. DC 64:116. DL 9.3.75; 5.3.78. GG 81-85:IX,54-55. MA 6.3.77; 25.2.78; 21.3.82:13; 8.4.82:13; 16.4.82:12; 6.3.83:12,25. MAS-SOT 62:72-73. MO 2.4.82:36; 9.3.84:37; 23.3.84:37; 30.3.84:37; 20.4.84:37. PG 19.4.84:3. R7 8.4.82:32. SABANES 57:13-14,23. SG 1.2.83:3; 1.3.83:1; 15.3.83:5; 15.2.84:3; 15.3.84:1; 15.4.84:14; 1.5.84:3,17. SZ 82:32,37. VA 24.3.78.

Ciudadilla (Urg) Divendres Sant, viacrucis al Calvari. Dissabte de Glòria, *Festa de les Coques*: se subhasten unes coques i unes mones que la gent ha preparat a casa seva, amb els beneficis per a l'ermita de Sant Roc. La mona més grossa, feta pel jovent, s'anomena Mona de Sant Roc. Antigament se celebrava el 2 de gener, diada de Sant Macari.

IP 2.86.

Corbera d'Ebre (Tal) Diumenge de Rams, pujada al mont Calvari tot fent el viacrucis. Divendres Sant, a la sortida del sol, viacrucis al mont Calvari. Tot seguit, repartiment del cóc amb mel i plantada d'arbres. A la nit, Processó del Sant Enterrament.

IP 4.86.

Cornellà de Terri (Pes) Per Pasqua, *Festa major del Roser*. Divendres Sant s'atterra l'arbre plantat per les festes de l'any anterior i la colla de jovent va a cercar un altre pollancre ben alt, el "maig"; el despullen de branques, el guarneixen al capdamunt amb una tofa de pi i unes banyes i el deixen preparat per al dilluns següent. En acabat, prenen un piscolabis. Dissabte, concurs de dibuix i pintura, amb xocolatada per als participants. Diumenge, pregó (des de 1981). Dilluns de Pasqua, després de missa, una cercavila amb la banda popular i "majorettes" (des de 1977) va a buscar el nou "maig", que és aixecat al mig de la plaça a força de braços mentre sonen «Els segadors». Tot seguit, al voltant d'un altre arbre més petit, Ball del Cornut, protagonitzat per l'últim casat de l'any, el qual va proveït de dues banyes al cap. Dimarts de Pasqua, festival infantil. Durant els dies que dura la festa, exposició de flors a la rectoria (des de 1982). Festa recuperada a partir de 1976 després de 40 anys de no fer-se. Cada any un propietari diferent regala el "maig". Fins a 1967 aprox., els joves sortien a cantar caramelles.

AM 26:233,238-240. AM 50-56:II,203-925; III,363-366,382,384,908. AR 80:93. EN 81-83. FA 79:201. FE 85:54. GG 81-85:III,22,411. MO 29.4.83:37; 20.4.84:37. PD 15.4.79:7; 17.4.79:4; 4-5.4.80:11-13; 11.4.82:7; 13.4.82:31; 5.4.83:3. PLA 57:267. RV 4.80:44. VA 29.4.79:47. VIOLANT 79. IP 1.87.

Darnius (Aem) Per Pasqua, *Festa d'Estiu*. Dissabte, gran quina.

FE 85:23. PD 9-10.4.82:9. IP 6.87.

Escala, l' (Aem) El jovent porta a terme l'escenificació de «Les set paraules», amb lletra de Manuel Pont i Bosch. Comença el 1982.

PD 8.4.82:10. IP 6.87; 7.87.

Esparreguera (Bil) Representacions de la Passió. El 1588 ja se'n representaven algunes escenes a la plaça. Posteriorment s'adoptà el text clàssic d'Antoni de Sant Jeroni, de la segona meitat del s. XVIII. La instauració de

la forma d'espectacle, en un local tancat, sembla de 1875. El 1892 ja consta al programa de la Passió l'actuació d'un Ball de Diables, que hi perdurà fins al 1956. L'actual teatre de La Passió s'estrenà el 1969. El text que s'interpreta avui és de Ramon Torruella i Satorra, amb música de Josep Borràs. Hi participa gairebé tot el poble. L'espectacle dura matí i tarda. Declarada Festa Tradicional d'Interès General per la Generalitat. AM 50-56:II,585-586,594,598,604. AM 58:34. AV 11.5.79:20; 27.3.83:39-41. CL 76:20. CR 78:78. DB 16.3.71; 25.3.71; 11.7.75:10; 26.3.77:25-26; 26.3.80:15. DC 64:150. EN 81-83. FA 78:31. GEC 70-81:XI,349. CQ 82-84:III. MASSOT 62:73. MO 2.4.82:36; 9.3.84:37; 23.3.84:37; 30.3.84:37. PE 25.3.79:2; 29.3.79:2. PG 19.4.84:3. PL 23.2.83:12-13; 5.3.83:2; 10.3.84:IV. PRAT 79:47. ROMEU 58:61. R7 25.3.82:32; 8.4.82:32; 26.2.83:23; 13.5.83:20; 25.10.83:1. SABANÉS 57. SZ 82:32. TORMO 81-82. WIRTH 81. 3V 4.3.84:15.

Espelt, l' (Aj. d'Òdena, Ano) Per Pasqua, caramelles. El caramellaires van a fer un sopar per Sant Joan. Recuperades el 1983 després de 17 anys de no fer-se.

ELIAS 87:102. IG 22.6.83:14; 18.4.84:26.

Esterri d'Àneu (Pso) Es feia la representació de la Presa de Jesús el Dijous Sant. L'endemà, viacrucis amb diferents passos. Fa anys hi intervenien també armats i noies que representaven verges i sants. Per Pasqua, caramelles pels carrers del poble.

AM 50-56:II,808-809. AM 58:47,52. IP 11.85.

Figueres (Aem) Fins a 1978, Processó del Divendres Sant organitzada per la Confraria de la Puríssima Sang. Diumenge de Pasqua al migdia, fins als anys 70, havia sortit la Processó de l'Àngel, que anava de l'església a la plaça de l'Ajuntament, on un nen de l'escolania vestit d'àngel cantava la Resurrecció.

AM 50-56:II,919. PD 8.4.82:2. IP 9.87.

Fontcoberta (Pes) Des de 1983, representació de la Passió. Per Pasqua, caramelles pels carrers (recuperades el 1983).

IP 10.86.

Foradada (Nog) Diumenge de Pasqua, *Festa major*. Missa a l'ermita de Sant Urbà. Processó. Repartiment de coca beneïda que es fa servir per guarir el mal de cap.

GG 81-85:X,403,496. IP 6.87.

Gandesa (Tal) Diumenge de Pasqua, *Festa dels Quintos*. Tots els quintos de Terra Alta es troben al paratge de la Fonteta i fan una festa d'acomiadament tot recollint obsequis de la gent. Antigament passaven pel poble cantant.

AH 1.83:8-9. IP 4.86.

Girona (Gir) Antigament s'havien fet representacions de la Passió (prohibides el s. XVI). Diumenge de Rams, processó, actualment perduda. Divendres Sant, processó del Sant Enterrament amb manaies. Per Pasqua, caramelles.

AM 50-56:II,585,642,710. DB 12.4.63:24-25. FE 85:56. GG 81-85:III,22. MO 9.4.82:36; 20.4.84:37. PD 26.1.80:4; 6.4.82:5; 8.4.82:4-5; 30.3.83:9. PLA 56:35. SI 27.1.80:15.

Golmés (Pur) S'havia fet la Processó del Sant Enterrament, que tingué lloc fins a 1936 aprox. Així mateix, s'havien fet representacions de la Passió.

GG 81-85:X,31.

Gornal, la (Aj. de Castellet i la Gornal, Ape) Dilluns o dimarts de Setmana Santa, salpàs: benedicció de cada casa deixant-hi un grapat de sal i donant una creu feta amb palmó beneït. Divendres Sant, viacrucis pels carrers del poble. Diumenge de Pasqua, caramelles. Fins a 1955 les cantaven els homes i els nois, però després només la canalla ha continuat la tradició.

IP 10.85.

Granadella, la (Gar) Divendres Sant al vespre, a l'església parroquial, Desclavació de la Creu del Sant Crist de Gràcia. Existeix la tradició que es concedeixen les gràcies que hom demana durant aquest acte. La Vigília Pasqual, Processó de l'Encontre: surten dues processons, l'una amb la Mare de Déu i l'altra amb la imatge de Crist ressuscitat.

CQ 82-84:Gar. MO 20.4.84:37. IP 3.87.

Granollers (Vor) Diumenge de Rams sortia una processó femenina, organitzada per la Confraria de la Mare de Déu dels Dolors. Per Pasqua, caramelles.

AM 50-56:II,712-713. PG 15.4.83:14. IP 11.86.

Gualba (Vor) Dijous Sant al matí es juga als esclups de Déu, amb fitxes de dòmino. Per cada errada cal pagar un duro. L'import recollit al final serveix per pagar el vermut a tots els jugadors. Divendres Sant, viacrucis pels carrers. Dissabte Sant a la tarda, tradicional joc dels ous: es juga a cartes fins a la matinada i qui perd paga amb ous.

PG 3.5.84:13. IP 11.85.

Guardiola de Berguedà (Ber) Per Pasqua, caramelles. Dies més tard es confecciona a la plaça una gran truita amb tots els ous recollits, que es reparteix als assistents.

R7 8.4.82:22; 5.4.83:3. VL 85:60.

Hostalric (Sel) Representació de la Passió (des de 1979), portada a terme per l'Ateneu Popular.

PD 12.4.79:5. IP 6.86.

Igualada (Ano) En la benedicció de Diumenge de Rams, solen penjar de palmes i palmons unes pastes típiques anomenades currotacos. Dijous Sant i Divendres Sant surten processons que anaven precedides pels armats -recuperats el 1952 i perduts més tard. La de Dijous Sant és documentada de 1574 i era organitzada per la Confraria de la Puríssima Sang. Divendres al matí, viacrucis a la parròquia de la Soledat. Alguns anys s'havia representat la Passió. Per Pasqua diverses colles surten a cantar caramelles. El 1983 van començar a ser acompanyades per instruments tradicionals: canyís, garrots, rigo-rago, picarols -sobretot al barri de la Font Vella. Per Pasquetes els caramellaires es reuneixen per fer una costellada en algun indret fora de la ciutat (acostuma a ser l'ermita de la Mare de Déu de Collbàs, a Carme).

CC 3.4.80. IG 29.1.83:15; 19.3.83:16; 30.3.83:4; 9.4.83:15; núm.3000,2.84:33; 29.2.84:15; 11.4.84:1,5; 18.4.84:4; 27.4.84:25. IP 2.86; 1.87.

Isona (Aj. d'Isona i Conca Dellà, Pju) Divendres Sant és típic menjar els panadons, farcits d'espínacs, amb panses i pinyons. Per Pasqua, cercavila de "majorettes" i banda de tambors. Caramelles. Amb el menjar que arpleguen fan un bon àpat l'endemà a l'ermita de la Mare de Déu de la Posa.

EN 81-83. MA 10.7.82:15; 15.4.83:13. MO 20.4.84:37. SZ 82:42. IP 81; 8.85.

Lleida (Sgr) Diumenge de Rams surt la Processó dels Dolors, organitzada per la Congregació del mateix nom. Hi participen els Armats dels Dolors (des de 1858), passos, momes, impropis, penitents, música... Divendres Sant, Processó del Sant Enterrament, organitzada des del s. XVIII per la Congregació de la Puríssima Sang. Hi surten els Armats de la Sang i passos. Al matí d'aquest dia, viacrucis per diversos carrers. Per Pasqua, caramelles (recuperades el 1979). Antigament s'havien fet representacions de la Passió (documentades el 1453).

AM 50-56:II,585,710. CURCO 87. DL 11.4.74; 4.4.79:6; 11.4.79:6. GG 81-85:X,31. MA 15.4.79; 4.4.82:10; 8.4.82:5; 8.4.82:6-7; 29.3.83:7; 30.3.83:10; 1-2.4.83:2; 3.4.83:8. MO 9.4.82:36; 20.4.84:37. SZ 82:33. VA 15.4.79:22.

Lloret de Mar (Sel) Diumenge de Rams, bunyolada a l'ermita de la Mare de Déu de les Alegries, organitzada pel grup Xíno-Xano. Per Pasqua, caramelles.

SZ 82:42. IP 11.86.

Lluçars (Aj. de Tolba, Bri) Per Pasqua, *Festa major*. Dilluns, romeria a l'ermita de Sant Benet, on els assistents són obsequiats amb pa.

IP 4.87.

Maçanet de Cabrenys (Aem) Els nens i les nenes canten caramelles a la plaça eixint de missa i, després, passen pel poble i per les cases de pagès. Amb els diners que n'obtenen fan un àpat. Es fa el joc de la quina i els diners que s'hi guanyen són per a l'homenatge a la vellesa.

IP 6.87.

Malló, el (Aj. de la Vall d'en Bas, Gax) Diumenge de Rams, *Festa del Roser*. Es perdé cap a 1975.

CD 81a. FE 85:49. IP 8.86.

Manlleu (Oso) Dijous Sant tenia lloc la Processó del Sant Enterrament o dels Armats, organitzada per la Confraria de la Puríssima Sang, que perdurà fins a 1972. Hi prenien part els armats i els estaferms, com també nou passos, cadascun aglutinant un gremi o sector de la població. Diumenge de Pasqua, cantada de caramelles i trobada de gegants (des de 1984).

N9 20.4.79:7; 9.4.82:43; 31.3.83:36; 8.4.83:15. PROCESSIONS 82. IP 10.87.

Manresa (Bag) Diumenge de Rams tenia lloc una processó amb armats i misteris organitzada per la Congregació dels Dolors. S'havien fet representacions de la Passió (documentades el s. XVII). Dimecres Sant se sortia a fer el salpàs. Divendres Sant, processó amb els armats, perduda cap a 1970. Segons Amades, s'havia fet el Ball de la Bandera. Per Pasqua, caramelles (do-

cumentades des del s. XVI). Havia sortit la Processó del Sang i Fetge.

AM 50-56:II,595-598,687,712,735,765,767,778,919-921. GZ 22.4.82. R7 13. 4.82:4; 5.4.83:3; 16.4.83:39; 19.4.83:4. SABANES 57:20,37-38. SARRET 21-25:V,139-140. IP 12.86.

Martorell (Bll) S'havien fet representacions de la Passió (es deixaren de fer el 1890).

SABANES 57:37,40.

Mas de Barberans (Mon) Diumenge de Resurrecció al matí, Processó de Pasqua, amb l'encontre de la Verge i Jesús. En el moment de la trobada els homes tiraven trets a l'aire en senyal d'alegria.

GG 81-85:XIII,354.

Masroig, el (Pri) La vigília de Diumenge de Rams, 2 grups de jovent anaven pel poble cantant una cançó que anunciava la festa de l'endemà. Diumenge passaven pels carrers carregats amb uns rams de llorer molt grossos.

ASENS 81:195-197.

Mataró (Mar) Dijous Sant surten els armats (originats el 1782 i recuperats el 1983). Al final del seu recorregut hi ha una representació d'escenes de la Passió. Divendres Sant a la tarda, processó amb passos (recuperada el 1986 després de 30 anys de no fer-se). Dissabte Sant al vespre, una colla surt a cantar caramelles (recuperades el 1980).

GG 81-85:VI,389. MR 2.4.82:11-13; 31.3.83:2,12; 19.4.84:8,13. PG 19.4.84:3.

Moià (Bag) Dijous Sant surt la Processó dels Armats. Fer d'armat és un costum que es transmet de pares a fills. És l'única processó que actualment hi perviu.

N9 24.4.87:10. R7 13.4.82:7. IP 12.86.

Molins de Rei (Bll) Hi havia hagut representacions de la Passió. Per Pasqua s'havien cantat caramelles.

GG 81-85:VIII,424. IP 4.78; 4.87.

Mollet del Vallès (Vor) Diumenge de Pasqua, concert a càrrec de la Coral Clavell.

PG 19.4.84:7. IP 11.86.

Monistrol de Montserrat (Bag) La nit de Dijous Sant surt un grup pels carrers a cantar «La Passió», típica manifestació musical (data aprox. de 1930). Els veïns conviden a vi bo i galetes.

R7 8.4.82:22; 13.4.82:5. IP 11.85; 3.86.

Montblanc (Cba) Durant els diumenges i els dies de festa hi havia hagut representacions de la Passió i la Mort de Jesucrist. A principi de segle, Dijous Sant es feia la representació de l'escena del Lavatori de Peus al temple de Santa Maria, amb 12 homes disfressats. Divendres Sant al vespre surt la Processó del Sant Enterrament de l'església de Sant Marçal, organitzada per la Congregació de la Sang. Hi participen armats, passos i vestes. Els passos que hi surten són sis: Fadrins, Natzaret, Verònica, Crist clavat a la Creu, Pietat i Sant Sepulcre. Per Pasqua s'havia sortit a cantar caramelles.

BALDRICH 70:20,39-40. CD 85. CI 21.4.84:6. DT 6.4.82:20. EN 81-83. EP 4.82; 5.82:15; 4.83:9; 3.84:13; 4.84:30-31; 5.84:9,29-30; 6.84:22-23. PR 85. IP 4.85; 9.86.

Montmeló (Vor) Hi havia hagut representacions de la Passió. Divendres Sant, viacrucis des de l'ermita del barri de Sant Crist de la Grua fins a l'església.

GG 81-85:VI,303. IP 11.86.

Navàs (Bag) Per Pasqua, caramelles. Dies després, berenar popular per a tot el poble al pla de Santa Susanna a base d'ous (truites amb diverses guarnicions),

R7 13.4.82:5; 7.5.83:12.

Nevà (Aj. de Toses, Rip) El Diumenge de Pasqua es fan truites que es reparteixen entre tots els veïns.

IP 11.86.

Òdena (Año) Durant la Quaresma i la Setmana Santa, representacions de la Passió (des de 1982) organitzades per grups parroquials. Per Pasqua, caramelles i Balls de Faixes i del Cercolet.

ELIAS 87:102. IG 23.3.83:9; 30.3.83:12; 7.4.84:17,19; 27.4.84:19.

Olesa de Montserrat (Bll) Representacions de la Passió, documentades des del s. XVII. La Dansa dels Dimonis, incorporada el 1901, és obra d'Àngel Guimerà. La lletra de la Passió fou actualitzada pel poeta olesà Joan Povill i Adserà el 1947, i la música, pel mestre Josep M. Roma. El 1951 es construí el teatre de La Passió. L'espectacle fou renovat el 1968 pel director José Tamayo, que hi incorporà uns decorats nous. El 1983 el teatre patí un incendi que obligà a fer la representació al voltant de la parròquia fins a 1987, en què retornà al local. És una festa declarada d'Interès General per la Generalitat.

AM 50-56:II,582-586,594,604. AM 58:33-34. BLASI 28:100. CA 10.2.80:18. CC 8.4.79:3; 5.2.80:13. CL 76:20. CR 78:78. DB 12.3.72:51; 6.11.74; 6.3.76; 15.3.78. DC 64:273. FA 78:31. GEC 70-81:XI,349. GG 81-85:VIII,400. MASSOT 62:73. MO 2.4.82:36; 9.3.84:37. PARENT 81-82. PE 25.3.79:2; 29.3.79:2. PG 19.4.84:3. PL 23.2.83:12; 31.3.83:8; 5.4.83:12; 23.2.84:II; 19.4.84:II. PRAT 79:47. ROMEU 58:61. R7 8.4.82:32; 25.10.83:1. SABANÉS 57:37,40. SZ 82:33. VA 21.3.76. 3V 17.6.83:15.

Olot (Gax) Divendres Sant, viacrucis a la muntanya de Sant Francesc (volcà Montsacopa). Dissabte Sant, al vespre, Ball del Xai Be: es va recuperar el 1980 després de 130 anys d'interrupció, però només es va fer 2 anys. Diumenge de Pasqua s'havia fet (fins a 1968) la Processó de l'Encontre o dels Moliners –perquè aquests es feien càrrec de les despeses. Abans de començar l'ofici de Diumenge de Pasqua, a l'església del Carme, «Cant de l'Àngel», costum recuperat el 1979. Abans de 1969, l'àngel cantava a la plaça del Carme, fora de l'església.

AM 50-56:II,826,833-834,919. ARNAU 80a:280-282. CC 5.4.80. CD 81a. CO 2.4.80; 3.4.81:4. OM 5.4.74:17; 15.4.76. PD 4.4.80. PLA 57:289. PLANAGUMA 80. IP 11.86.

Oluges, les (Sga) Per Pasqua es feia un ball en el transcurs del qual hi havia una subhasta de coques.

IP 2.87.

Orís (Oso) Diumenge de Pasqua, *Aplec dels Ous*. Al migdia, rifa de moltes dotzenes d'ous i productes típics en uns jardins davant de l'església.

N9 9.4.82:13; 21.5.82:22. IP 2.86; 10.86.

Palau d'Anglesola, el (Pur) Representacions de la Passió, que començaren el 1951. Durant 9 anys (de

1971 a 1979) no es feren. Divendres Sant al matí, viacrucis al Calvari, amb les imatges del Sant Crist, de talla bastant grossa i portada per homes, i de la Mare de Déu de la Soledat, portada per 4 dones, generalment vídues. Per Pasqua, caramelles.

AM 58:34. DS 25.3.83:14. GG 81-85:X,31,201. MA 8.4.82:13; 24.3.83:14. MO 23.3.84:37. SZ 82:33-34. IP 10.86.

Palma d'Ebre, la (Reb) Divendres Sant, processó al Calvari amb assistència d'armats. Diumenge de Pasqua, després de missa, concurs de bitlles amb apostes (tradicció recuperada els anys 80).

IP 1.87.

Palma de Cervelló, la (Aj. de Cervelló, Bll) Divendres Sant, viacrucis pels carrers del poble. A la Processó dels Armats, de Dijous Sant al vespre, s'havien representat escenes de la Passió. Durant el transcurs de la processó el cor parroquial cantava a tres veus els «Versos de la Passió» (actes perduts entre 1915 i 1918). Per Pasqua, caramelles per tot el poble i les cases de pagès.

AM 50-56:II,771. SABANÉS 57:37. IP 10.86.

Pobla de Claramunt, la (Año) Divendres Sant al vespre, Processó del Silenci, encapçalada pel Sant Crist, que és portat per uns encaputxats. A continuació, les dones porten la imatge de la Mare de Déu dels Dolors. Després vénen els armats, que hi surten des de mitjan s. XIX. Fins a 1973 aprox. hi participaven alguns nens i nenes vestits de personatges del Nou Testament. No sortí de 1936 a 1952. Per Pasqua, caramelles.

IG 30.3.83:14; 18.4.84:27. RIBA 72:220. IP 10.85.

Pobla de Segur, la (Pju) Per Setmana Santa, *Mostra d'Artesania Local*. Organitzada pel Comú de Particulars, es fa cada 2 anys.

MA 14.5.82:16. IP 8.85; 11.85.

Porrera (Pri) Per Pasqua, **Aplec a l'ermita de Sant Antoni*.

GRAS 09:112. IP 2.85.

Portbou (Aem) Divendres Sant, representació de la Passió (des de 1985). Organitzada pel grup Mestresses de Casa de Portbou.

IP 9.86.

Prats de Lluçanès (Oso) Representació de la Passió. Començada a fer el 1943, l'any següent en sortí una altra versió que es representava alhora. El 1954 s'unificaren en un text nou d'Anselm Gost i Grau, però no perdurà gaire temps. El 1981 i el 1982 es recuperà, però el 1983 ja no es va fer la Passió, sinó una altra obra de teatre. Divendres Sant, Processó del Sant Enterrament. De 1956 a 1960 hi participaren armats. També hi surten passos.

AU 25.3.83:24. FONT 86:52. N9 18.3.83:32; 31.3.83:24. PROCESSONS 82. R7 31.3.83:15. IP 10.86.

Quart (Gir) Representacions de la Passió, interpretades pels veïns del poble, des de 1978.

PD 7.4.82:9; 30.3.83:8. PG 19.4.84:3. IP 11.86.

Queixàs (Aj. de Cabanelles, Aem) Diumenge de Pasqua és costum de jugar a cartes apostant-hi ous. S'anomena el joc dels ous.

IP 5.87.

Rasquera (Reb) Diumenge de Rams, *Romeria a l'ermita de Sant Domènec*.

CQ 82-84:Reb.

Reus (Bca) Dijous Sant, al vespre, Processó del Silenci. L'endemà, Processó del Sant Enterrament, amb armats, passos, vestes, impropis, penitents i banderes (organitzada per la Reial Congregació de la Puríssima Sang). Per Pasqua, caramelles (de 1981 a 1984 se'n féu un concurs). A l'església de la Congregació de la Puríssima Sang, Festa de la Coronació: una nena col·loca la corona a una imatge de Jesucrist (cerimònia coneguda des de mitjan s. XVII).

AM 50-56:II,808. CI 27.4.83:3. DT 25.2.82:18-19; 2.4.82:16; 8.4.82:11,19, 27; 9-10.4.82:18; 11.4.82:16; 16.3.83:11; 25.3.83:10; 31.3.83:11; 5.4.83:10. MALERAS 28:61. RE 21.4.79:11. VA 10.4.66:34. IP 1.86.

Riba-roja d'Ebre (Reb) Divendres Sant, al matí, processó al Calvari; al vespre, l'enterrament. Dissabte a mitjanit, foguera a la plaça de l'Església, d'on tothom agafa foc i entra al temple per celebrar la Missa de la Vella Pasqual. Diumenge, Processó de l'Encontre o retrobament de la Verge amb Jesús després de la seva resurrecció. Aquest acte és interpretat per 8 nenes de les que l'any anterior van fer la primera comunió i una altra de més grandeta, que treu el vel de la Verge.

CQ 82-84:Reb. IP 6.85.

Riudecols (Bca) Dijous Sant al matí, Sal i Ous, que consisteix a anar beneint totes les cases de la vila amb una barreja de sal i d'ous. Els escolans truquen i demanen diners o el que vulguin donar-los tot cridant «Sal i ous, monedes i pessetes». Divendres Sant, al matí, viacrucis al Calvari amb els armats. Al migdia, Sermó de les 9et Paraules, amb la cantada tradicional d'un text centenari que les glossa. Quan acaba, desfilada dels armats per l'interior del temple acompanyant la creu al seu altar corresponent. A la nit, Processó del Sant Enterrament amb els armats. La gent porta vestes i es treuen les imatges que hi ha a l'església.

PR 85. IP 10.85.

Riudoms (Bca) Divendres Sant al matí, Viacrucis de les Creus fins a l'ermita de Sant Antoni. En acabat, Processó del Sant Crist de la Sang i trasllat de la imatge des de l'església fins a la capella de la Verge Maria. A les 12, Processó del Migdia, amb la participació de molts infants. S'hi canta el «Vexilla Regis». Al vespre, Processó del Sant Enterrament, amb els armats i nou passos, cadascun amb els seus confreres i convidats, que agrupen tot el poble: els espectadors són forasters. Per Pasqua, els quintos surten a cantar caramelles.

CI 27.4.83:3. DT 27.3.83:15. IP 11.85; 3.86.

Roca del Vallès, la (Vor) Diumenge de Pasqua al vespre, concert de la societat coral local.

PG 8.4.83:3; 26.4.83:21.

Rocallaura (Aj. de Vallbona de les Monges, Urg) Per Pasqua, **Romiatge al santuari de la Mare de Déu del Tallat*. Des dels pobles de Forès, Solivella i Blancafort. GG 81-85:IX,348.

Rupià (Bem) Dijous Sant s'havia fet la Dansa de la Mort, perduda l'any 1940 per falta de recursos. Per Pasqua, caramelles (recuperades des de 1985).

BOSCH 1887:3-4. CC 31.3.72. IP 8.86.

Sabadell (Voc) Divendres Sant, les parròquies de Sant Feliu, de la Puríssima, de Sant Vicenç, de Nostra Senyora de Gràcia, de Sant Oleguer i de la Santíssima Trinitat organitzen, cadascuna pel seu compte, viacrucis al carrer. La tarda de Divendres Sant surt una processó de la parròquia de Sant Roc al barri de Can Puiggener, organitzada per diverses confraries amb els seus passos, músiques i penitents respectius. Hi acudeix gent de diverses poblacions veïnes. Diumenge de Pasqua, caramelles a diferents punts de la ciutat.

AM 50-56:II,869. AV 15.4.87:17. DS 30.3.83:2; 31.3.83:3; 8.4.83:8; 12.4.83:2; 18.4.84:2,6; 20-21.4.84:2,5-6,9; 27.4.84:8. IP 7.87.

Salitja (Aj. de Vilobí d'Onyar, Sel) Dissabte i Diumenge de Pasqua es passa per les cases de pagès cantant els goigs del Roser i alguns altres.

AM 50-56:II,687. IP 11.86.

Sallent (Bag) Diumenge de Rams es feia una fira. Per Pasqua, caramelles i alguna dansa. Antigament (fins als anys 50), representació de la Passió durant la Quaresma i la Setmana Santa.

R7 17.4.82:8. IP 10.85:12.86.

Santa Cecília de Voltregà (Oso) Diumenge de Rams, *Apl'ec*. Hi ha rifa d'ous, de xampany, etc.

DC 64:398. IP 10.86.

Santa Eulàlia de Ronçana (Vor) Caramelles. Sortint de la missa de Pasqua, al migdia, sorteig d'ous a la plaça pel procediment del guinyot.

PG 8.4.83:32. IP 10.85.

Santa Maria de Corcó (Oso) Caramelles. Des de 1984, matança del porc. Al vespre, sopar col·lectiu.

IP 1.86; 10.86.

Sant Andreu de Llavaneres (Mar) Divendres Sant a la tarda, processó amb participació (des de 1983) dels armats de Mataró. Per Pasqua, caramelles (documentades el 1508).

SOLÀ 68:35.

Sant Bartomeu del Grau (Oso) El dia de Pasqua al migdia, Rifa del Roser, amb ous i ampolles de licor.

N9 9.4.82:13. IP 7.87.

Sant Climent Sesebes (Aem) Durant la Setmana Santa, representació de la Passió a càrrec de jovent i d'infants (a l'horta d'en Cosí). Començà cap a 1977.

AV 15.4.87:17. EM 7.4.82:14. PD 8.4.82:10; 29.3.83:3; 30.3.83:8. IP 6.87.

Sant Esteve (Aj. de Balsareny, Bag) Per Pasqua, caramelles. Dies més tard, tothom és convidat a l'Ouada, feta amb els productes recaptats.

R7 1.5.82:46. IP 12.86.

Sant Esteve d'en Bas (Aj. de la Vall d'en Bas, Gax) El Dijous Sant, dins la processó, es feia una representació del Sant Sopar.

AM 50-56:11,775. PLA 57:308. SABANÉS 57:21. IP 3.87.

Sant Feliu de Codines (Vor) Per Setmana Santa, *Fira comercial i de productes de la vila*. Començà el 1984 i des de 1985 se celebra cada 2 anys.

FI 86:83. FI 87:36. PG 25.6.82:2. IP 11.86.

Sant Hilari Sacalm (Sel) Divendres Sant, viacrucis en què participen manaies, trompetes i tambors, amb efectes luminotècnics. Comença amb el judici a Jesús a la plaça de l'Església; a continuació, processó; i acaba amb l'escenificació de la crucifixió al turó de la Font de Baga. Se celebrava ja a principi del s. xix. Per Pasqua, caramelles.

AU 25.3.83:22. CC 16.3.80:21; 13.3.80. DB 30.7.72:46; 25.3.73; 30.7.82:46. EN 81-83. FE 85:75. MO 9.4.82:36; 20.4.84:37. N9 24.4.87:9. PD 3.4.80; 8.4.82:9; 31.3.83:11. SI 16.3.76; 6.4.77; 10.4.77; 1.4.78. VA 29.3.80:34. IP 11.86.

Sant Hipòlit de Voltregà (Oso) Diverses colles canten caramelles. S'ha perdut el costum de passar a cantar les Caramelles del Roser, amb un acordionista, 15 dies abans de Pasqua.

AM 50-56:11,895. IP 1.86; 5.86.

Sant Joan Despí (Bil) Per Pasqua, caramelles. Durant les festes, exposició de calvaris catalans.

IP 11.86.

Sant Jordi Desvalls (Gir) S'havia fet un viacrucis vivent (documentat a finals del s. xvii).

PD 2.4.80. IP 4.87.

Sant Julià de Vilatorrada (Oso) Sortia una processó amb armats i passos. Avui dia es fa un viacrucis. Per Pasqua, caramelles. Se n'encarreguen els "rosers" -membres de la Confraria del Roser-, que van vestits amb barret de copa, capa i bastó. Aquest cant de caramelles data de 1590. Diumenge següent s'organitza un concurs de colles caramellaires de diferents poblacions (iniciat el 1977).

AM 50-56:11,868-869,890,895. AM 58:56. AR 80:82. AU 25.3.83:11. BUSQUETS 80. CA 6.4.80:20. DC 64:376. EN 81-83. FONT 86:52-53. MO 20.4.84:37; 4.5.84:37. N9 20.4.79:7; 16.4.82:17; 8.4.83:15,36; 12.4.83:11. PAN 44:189-192. PD 30.4.82:8. PROCESSONS 82. SERRA s.d.:87-89. SZ 82:44. VA 4.4.83. VERDAGUER 81-82.

Sant Martí de Tous (Año) Divendres Sant a la nit, Processó del Silenci pels carrers del poble. Per Pasqua, caramelles, amb obsequi de clavells naturals i rams als veïns i als visitants.

IP 11.85; 4.86.

Sant Quirze de Besora (Rip) Divendres Sant surt una coral pels carrers del poble cantant la Passió.

N9 9.4.82:43. IP 3.86.

Sant Ramon (Sga) Divendres Sant, al matí, viacrucis per tot el poble. Al vespre, Processó del Sant Enterrament. Per Pasqua, caramelles per petits i grans per tot el poble, amb recapte d'aliments.

IP 2.86.

Sant Vicenç dels Horts (Bil) Divendres Sant, representació d'un acte sacramental, documentat ja el s. xvi, i processó amb armats, estaferms, cornetes, tambors, penitents i cinc passos. Els passos antics foren destruïts el 1936. Per Pasqua, caramelles.

AM 25b:329-349. AM 50-56:11,768. AM 58:48. BLASI 28:95. CA 30.3.80:8. CQ 82-84:Bil. DB 30.7.77. DC 64:397. GG 81-85:VIII,442. MO 9.4.82:36; 23.3.84:37; 20.4.84:37. PB 80:28-29. PL 30.3.83:4; 31.3.83:9. SABANÉS 57:21,37,48. SZ 82:35. TE 26.7.74.

Sant Vicenç de Torelló (Oso) Per Pasqua, caramelles. El públic és obsequiat amb ramets de boix.

IP 3.86.

Sarral (Cba) Divendres Sant, al matí, viacrucis a l'ermita, seguint el camí de les Estacions de la Creu. Al vespre, Processó del Sant Enterrament, que s'havia celebrat antigament el Dijous Sant amb la participació de nombrosos passos, destruïts el 1936. Així mateix, s'havia fet la Processó dels Penitents (documentada el 1798). Diumenge de Pasqua, Processó de l'Encontre, la més típica de la vila, amb un origen que es remunta al s. xvii.

DT 14.4.82:20; 1-2.4.83:9. MORELL 75:53-56. IP 3.85; 3.87.

Sarrià de Ter (Gir) Diumenge de Pasqua, *Festa de l'Associació de Veïns del Pla de l'Horta*. Dinar de germanor.

FE 85:59. IP 10.86.

Selva del Camp, la (Bca) Divendres Sant, viacrucis a les 7 del matí fins a la muntanyeta anomenada Calvari. Hi assisteixen els armats i les senyeres de la Congregació de la Sang, amb més de 4 segles d'existència, i s'hi canten melodies en llatí del s. xviii. De retorn, la imatge de la Soledat surt a l'encontre del crucifix. 4 nens canten el «Stabat Mater» acompanyats de dues flautes. Al matí, a les 10, surt una processó; i una altra, la del Sant Enterrament, al vespre, amb cinc passos o misteris.

CL 76:21. IP 12.85; 3.87.

Sentiu de Sió, la (Nog) Per Pasqua es manté la tradició de nomenar 2 majorales: 2 noies de 14 anys que s'encarreguen de guarnir l'ermita de la Mare de Déu de la Guardiola.

GG 81-85:X,437. IP 6.87.

Serradui (Aj. de la Pobla de Roda, Bri) Per Pasqua, *Festa major*. Dilluns, darrer dia dels 3 que dura, *Romeia a l'ermita de la Mare de Déu de la Feixa*, amb repartiment de coca i vi.

IP 4.87.

Serrateix (Aj. de Viver i Serrateix, Ber) Durant l'ofertori de la Missa de la Vetlla Pasqual, 4 caramellaires interpreten el Ball de Cascavells. L'endemà van a cantar les caramelles per totes les cases del poble i també el ballen.

AM 58:53. GG 81-85:11,275. MONTBORDÓ 10.78:32. VL 85:56,60. IP 1.86; 4.87.

Sora (Oso) Diumenge de Pasqua a la tarda, rifa tradicional d'ous.

N9 9.4.82:13; 31.3.83:36. IP 1.86.

Sords (Aj. de Cornellà de Terri, Pes) Diumenge de Pasqua, *Festa major*. Fins a 1985 es feia dilluns i dimarts, el primer dia dedicat a la Mare de Déu del Roser i el segon al Santíssim Sagrament. El dia de Pasqua es venien els ous –recollits al poble– als jugadors de cartes per tal de fer diners per a la festa.

FE 85:54. IP 1.87.

Súria (Bag) Diumenge de Rams, *Fira de Rams*, amb un caràcter comercial. Per Pasqua, caramelles, amb participació d'unes 10 colles que acaben l'actuació de disabte al vespre al pavelló (des de 1971) amb el Festival de Caramelles (amb cants i moltes danses) i una pluja de caramels. Al migdia, a la plaça, repartiment de coca i mistela i actuació de trabucaires. Les caramelles de Súria són documentades el s. XVI.

DB 8.1.78. EN 81-83. MO 20.4.84:37. R7 10.4.79:16; 8.4.82:8,22; 31.3.83:19; 5.4.83:4. SZ 82:44. IP 2.86; 1.87.

Talarn (Pju) Divendres Sant al matí, viacrucis amb armats i quadres plàstics que representen algun pas. Es va fins al Calvari a buscar-hi la imatge del Crist. Al vespre, Processó del Sant Enterrament. Per Pasqua, caramelles.

IP 11.85; 7.87.

Tamarit de Llitera (Lli) Divendres Sant surten dues processons, l'una al matí i l'altra al vespre. A la del vespre hi anava un personatge característic: el Feixet, que representava Isaac i que tenia aquest nom pel feix que portava a l'esquena.

IP 8.86.

Taradell (Oso) Per Setmana Santa tenia lloc (fins a 1968) una processó, amb participació d'armats i de passos. S'hi cantava un típic «Miserere» que se sabia per tradició oral. Per Pasqua, caramelles, acompanyades del Ball de Bastons i d'alguns més.

FONT 86:52. N9 20.4.79:7; 9.4.82:43; 16.4.82:17; 8.4.83:15. PROCESSIONS 82.

Tarragona (Tar) Diumenge de Rams, Dimarts Sant i Dimecres Sant, viacrucis. Divendres Sant, viacrucis a la muntanya del Llorito. La Processó del Sant Enterrament, de Divendres Sant, compta amb la participació d'armats –que fan un recorregut previ–, passos, vestes, impropis, penitents, música i banderes. Dissabte Sant, Processó de la Soledat de Maria, amb passos i banderes. Per Pasqua, caramelles. Concursos de fotografia (des de 1943) i de diapositives (des de 1973) sobre Setmana Santa. A la platja del Miracle, Fira de Pasqua, amb diverses atraccions (començada a principi dels 80).

AM 50-56:II,779. AM 58:49. BLASI 28:97-99. CI 27.4.83:3. DB 7.4.65. DC 64:435. DT 16.4.76; 6.4.77; 21.3.82:17; 28.3.82:12; 1.4.82:17; 3.4.82:3; 4.4.82:15; 6.4.82:17; 7.4.82:11; 8.4.82:27; 18.4.82:15; 25.3.83:10; 26.3.83:11; 27.3.83:1,5; 29.3.83:5; 30.3.83:5; 31.3.83:12; 1-2.4.83:4; 3.4.83:24; 17.4.83:9. MO 9.4.82:36; 20.4.84:37. IP 2.87.

Tavertet (Oso) El dia de Pasqua al matí un grup d'hommes i de joves va passant per les cases del poble i de pagès tot cantant els goigs del Roser. Són convidats amb vi bo, galetes... Després de la missa, a la plaça de l'Església, els tornen a cantar i, a continuació, té lloc la popular Rifa d'Ous (originada en el fet que, antiga-

ment, el rector feia el salpàs per les cases de pagès i hi recollia molts ous).

IP 3.86.

Tolba (Bri) Per Pasqua, *Festa major*. Actes durant 3 dies. Fins a 1970 aprox. es feia el 26 d'abril.

GG 81-85:XII,475. RB 3-4.84:3. IP 4.87.

Tor (Aj. de la Tallada d'Empordà, Bem) Després de la Missa de la Vetlla Pasqual, els veïns es mengen el xai de Pasqua i els bunyols al Casal.

IP 5.87.

Torà (Sga) *Mercat de Divendres Sant*. És el mercat setmanal, que aquest dia pren més volada amb molta més concurrència i paradès.

IP 2.87.

Tordera (Mar) Diumenge de Rams, *Fira del Mercat del Ram*. Encara que l'origen és desconegut, sembla que les edicions modernes començaren el 1929. S'hi exposen bestiar, productes industrials i agrícoles, etc. Amb els anys ha adquirit una gran importància no sols per la gran quantitat de gent que la visita, sinó per la participació d'expositors. Té una durada de 3 dies i es fa al parc de Prudenci Bertrana. Paral·lelament, concurs literari (des de 1983), exposició filatèlica... Per Pasqua, caramelles.

FI 86:31. GG 81-85:VI,518. MO 2.4.82:36; 6.4.84:37; 13.4.84:37. MR 19.3.83:6; 23.3.83:6; 26.3.83:5; 7.4.84:6; 10.4.84:14; 12.4.84:1,8; 17.4.84:7. PD 31.3.82:8; 7.4.82:8; 19.2.83:12; 16.3.83:12; 20.3.83:14; 25.3.83:13; 26.3.83:14; 29.3.83:10. IP 8.86.

Torelló (Oso) Divendres Sant, després de la processó del vespre, un grup espontani de cantaires, acompanyat per algun instrument musical, va cantant «Les Agonies» pels carrers. Es recuperà el 1982, després de 6 anys de no fer-se. Fins a 1968 hi participaven armats, que anaven amb barba llarga. Els acompanyaven 3 dones vestides de negre, els cantors del «Record» –cant popular– i una creu guarnida. També hi participaven nombrosos passos a càrrec de diferents gremis. Acabada la processó, es feia el cant de «Les Agonies». Per Pasqua alguns grups surten a cantar les caramelles.

FONT 86:52. N9 9.4.82:43; 16.4.82:19; 8.4.83:7. PROCESSIONS 82. IP 4.86.

Torredembarra (Tar) Divendres Sant, al matí, viacrucis pels carrers. Més tard, processó precedida per una cort de soldats romans (des de 1962 aprox.). S'havia representat el «Passatge de la Samaritana» a la plaça.

AM 50-56:II,775-776. DT 11.4.82:23. SADURNI 82:60. IP 4.86.

Tortosa (Beb) Per Pasqua, **Fira de Retorn*, a la plaça de la Constitució. Concedida pel rei Pere III el 1374.

GG 81-85:XIII,157,195-196.

Toses (Rip) Per Pasqua, caramelles. Del que recullen els caramellaires en fan una truitada popular per als veïns el mateix Diumenge de Pasqua.

IP 11.86.

Tossa de Mar (Sel) Divendres Sant s'havien fet representacions del viacrucis.

SABANES 57:21. IP 11.86.

Ullastrell (Voc) Divendres Sant al vespre, processó. Per Pasqua, caramelles. En sortiren colles fins als temps de la Guerra Civil: eren homes sols que anaven per les cases de pagès, on eren invitats a coca i vi bo. Modernament, s'ha recuperat com a costum infantil.

DI 27.7.84:4. IP 10.86.

Ulldecona (Mon) Durant els dies festius de la Quaresma es representa la Passió. El text actual, en castellà, és obra de Josep M. Junyent Quintana i fou estrenat el 1955 a iniciativa del Centre Cultural Recreatiu. Tanmateix, hi ha un manuscrit de la segona meitat del s. XVI titulat «Davallament de la Creu» escrit a Ulldecona o les rodalies. Diumenge de Rams es beneeixen una gran quantitat de rams fets amb olivera i palma i preparats pel majoral de la Confraria de Nostre Senyor i pels seus ajudants. Després de la benedicció, es reparteixen entre els assistents. Divendres Sant, al matí, viacrucis fins al Calvari –turó que domina la població. Al vespre, processó amb els armats, en la qual es treu el sepulcre amb el cos de Nostre Senyor, cobert amb un tul. Aquest pas és guarnit amb multitud de petits rams –preparats també pel majoral amb fulles de taronger i flors– que es lliuren entre els fidels així que han besat el peu de la imatge. Diumenge de Pasqua al matí, Processó de l'Encontre: la processó que porta el Santíssim Sagrament i la de la Immaculada es troben a la plaça de l'Església. La banda de música interpreta el «Regina Cœli», cantat per la gent. Quan les dues processons s'han trobat, entren totes dues imatges al temple mentre la banda toca la «Marxa reial». La vigília de Pasqua Florida, havent sopat i fins a la matinada, sortien colles d'amics a cantar caramelles pel poble, costum que perdurà fins a 1965. Diumenge de Pasqua, així mateix, era costum anar a menjar-se la mona al mas de Noguera, a uns 3 km.

DB 27.3.79. DC 64:459. DT 4.1.76; 4.3.76; 21.1.77; 23.2.82:20; 29.1.83:12; 3.3.83:12. EI 17.2.83:7; 29.2.84:7; 3.5.84:8. EN 81-83. GG 81-85:XIII,327. MO 2.4.82:36; 9.3.84:37; 23.3.84:37. PR 84. ROMEU 62:103-132. R7 8.4.82:32. SZ 82:37. TE 14.6.73. TELE-ESTEL 17.4.70. VB 11.2.83:2; 6.5.83:18. IP 10.85; 11.85.

Ulldemolins (Pri) Divendres Sant, viacrucis al matí i Processó de l'Enterrament, amb el Sant Crist jacent, al vespre. La vigília de Diumenge de Rams el jovent sortia pel poble cantant una cançó que anunciava la festa de l'endemà. Per Pasqua s'havia ballat el Ball de les Majorales. Actualment, caramelles.

ASENS 81:276. AV 25.11.78:20. MONTLLÉO 80:6,53,56. PONS 82:22-23. VIOLANT 56-59:V,16-17. IP 2.85; 4.85.

Valldan, la (Aj. de Berga, Ber) Per Pasqua, caramelles. Al cap d'unes quantes setmanes, truitada per a tot el poble.

GG 81-85:II,259. R7 13.4.82:5. VL 85:60,178.

Valls (Aca) Divendres Sant, Processó del Sant Enterrament (perduda el 1980). Tenia una antiguitat d'uns 400 anys. Per Pasqua sortia la Processó de l'Encontre (perduda el 1871).

AM 50-56:II,780,808. BLASI 28:96. CI 21.4.84:6. IP 11.85; 12.86.

Vendrell, el (Bpe) Divendres Sant, processó amb els armats en què es canta el tradicional «Miserere». Per

Pasqua, caramelles a càrrec de la Societat Lira Vendrellenca.

CI 21.4.84:6. 3V 31.3.83:11; 27.4.84:26.

Verdú (Urg) Dijous Sant es feia una processó. Divendres Sant al matí, viacrucis pels carrers al qual concorren molta gent. Sortint de la Vella Pasqual, els joves mengen plegats la mona al voltant d'una foguera. Per Pasqua la mainada canta les caramelles acompanyada de vistoses carrosses.

AM 50-56:II,782. IP 5.88.

Verges (Bem) Dijous Sant, a la tarda, processó amb soldats romans; al vespre, representació de la Passió a la plaça i pels carrers del poble. Hi prenen part la majoria dels veïns, que representen diverses escenes bíbliques segons el text d'Antoni de Sant Jeroni, del s. XVIII. Durant la processó que segueix, en què també hi ha parlaments, s'interpreta la Dansa de la Mort, d'origen medieval. És interpretada per 2 homes i 3 nois vestits d'esquelets que duen uns atributs de la mort (la falç, les cendres...) i que van evolucionant al ritme d'un tabal. A la nit, Processó de la Pujada al Calvari. La Generalitat l'ha declarada Festa Tradicional d'Interès Nacional.

AM 50-56:II,772-784. AM 58:49-51. AR 80:76. AV 27.1.79; 25.4.79. BLASI 28:94-95. CC 31.3.72. CL 76:20. CR 78:80-82. DB 22.4.73; 11.4.74; 23.3.78. EM 2.4.80. EN 81-83. FA 76:7. FA 79:62-64. FE 85:37. GEC 70-81:VI,41. GG 81-85:IV,406. INTERVIU 6.4.78:52-54. MO 2.4.82:38; 23.3.84:37; 13.4.84:37. PD 11.4.79:3; 30.3.82:7; 4.4.82:sup.4; 9-10.4.82:7; 22.3.83:9; 30.3.83:9; 1-2.4.83:11. PG 19.4.84:3. PLA 57:315-317. PLA 69:112. PRAT 79:47. PRECIADO 69:185. R7 8.4.82:32; 20.10.83:1. SABANÉS 57:21-22,48. SERRA 26:206,209-212. SI 20.4.76; 7.4.77; 3.4.80. SZ 82:40. TE 15.4.65:12; 9.4.66:4. VA 3.4.66; 8.4.82. IP 7.86.

Vic (Oso) Diumenge de Rams, Processó dels Armats, organitzada per la Congregació dels Dolors. Sortí per primera vegada el 1750, deixà de fer-se el 1972 i es recuperà el 1981. Hi participen 3 timbalers, un grup nombros d'armats –amb el seu Capità Manaia al capdavant–, el pas de la Mare de Déu dels Dolors, els penitents –encaputxats i alguns arrossegant cadenes i descalços–, les sibíes i els portants de la creu. Surt al vespre de l'església dels Dolors i recorre els carrers i les places principals del nucli antic; a estones s'hi interpreta el «Stabat Mater». Per Pasqua, caramelles. Durant la Setmana Santa, antigament, representacions de la Passió (n'hi ha documentació des del s. XVIII).

AM 50-56:II,596,601,687. AU 18.3.83:20,34-35. FONT 86:52. N9 2.4.82:17; 9.4.82:5,43; 31.3.83:8. PROCESSONS 82. SABANÉS 57:16-17,19.

Vilabella (Aca) El dia de Rams, a la tarda, viacrucis pels carrers i entorn de les muralles del poble (antigament s'arribava fins a l'ermita de mont Calvari). Es canten les «Estances del Via Crucis», amb una melodia molt antiga, possiblement del s. XVIII. Aquest mateix viacrucis es feia també, fins fa pocs anys, el Divendres Sant al matí. Divendres Sant, al capvespre, Processó del Sant Enterrament, amb les imatges del Sant Crist i la Verge dels Dolors, documentada des del s. XVII. El Sant Crist, malgrat el seu pes, és portat per un home sol acompanyat per 2 majorals. Es conserva el costum de demanar amb molts anys d'anticipació de poder portar la imatge. Hi intervenen també uns infants dis-

frassats de figures contemporànies de Jesús: la Samaritana, la Verònica, Maria Magdalena, el deixeble Joan, Cirineus, etc. Es canten dues Passions, amb lletra i música de finals del s. XVII o de principis del XVIII. Diumenge de Pasqua, sortint de missa, els infants van a buscar la mona a casa els padrins i l'endemà se la van a menjar en grups familiars o d'amics prop del riu Gaià.

DT 8.4.83:12. IP 12.85.

Vilabertran (Aem) Diumenge de Pasqua, *Marxa Popular de la Tramuntana*. Originada el 1981, amb l'organització d'Amics de l'Esport. Els participants fan un recorregut a peu d'uns 20 km per poblacions del voltant. En arribar, tots reben esmorzar i un record de la diada. EM 31.3.82:24. PD 11.4.82:2. IP 9.86.

Vilafranca del Penedès (Ape) Divendres Sant, al vespre, viacrucis a la plaça de Santa Maria. Per Pasqua, caramelles a diferents barris. Concurs de caramelles (començà cap a 1969). En dies següents, les colles organitzen una excursió.

PE 29.3.87:58. 3V 4.6.82:30; 11.6.82:10; 18.3.83:15; 31.3.83:12-13; 8.4.83:7; 30.3.84:30; 13.4.84:11; 19.4.84:30.

Vilagrassa (Urg) Diumenge de Rams, viacrucis a la capella de la Mare de Déu del Roser. Dijous Sant s'havia fet una processó amb armats (fins a 1960). Al vespre, processó amb passos, fets pels nens. Les dones hi

porten la Mare de Déu dels Dolors i els nois, el Sant Crist. Divendres Sant, viacrucis pels carrers del poble. Per Pasqua, cantada de caramelles.

AM 50-56:II,780. NT 9.4.83:26. IP 3.86; 7.87.

Vilaller (Ari) Per Setmana Santa, *Romiatge a l'ermita de la Mare de Déu de Riupedrós*.

PR 82. IP 6.87.

Vilanova del Vallès (Vor) Per Pasqua, caramelles. Xocolatada.

IP 12.85.

Vilanova i la Geltrú (Gaf) Divendres Sant, viacrucis a la Geltrú. Representacions de la Passió. Per Pasqua, caramelles.

DV 11.3.83:19; 25.3.83:8; 31.3.83:7.

Vila-sana (Pur) La vetlla de Pasqua la gent menja la mona col·lectivament.

IP 6.87.

Vinyols i els Arcs (Bca) Diumenge de Rams, a la tarda, viacrucis cap al Calvari. Antigament, el Dissabte de Glòria els homes disparaven a l'aire mentre les campanes tocaven i les dones regaven la casa amb aigua beneïda a l'església. Per Pasqua, caramelles.

PAGAROLAS 82:33. IP 4.85; 2.87.

ABRIL

1

Majals (Sgr) *Fira de bestiar. Es perdé cap a 1970.

GG 81-85:X,26. IP 4.87.

Vendrell, el (Bpe) *Fira.

GG 81-85:V,163. IP 2.86.

5

Bonansa (Ari) *Festa votada a sant Vicent Ferrer. Dinar per famílies a l'era de Paris. El sant era invocat contra les peregades.

IP 6.86.

10

Térmens (Nog) *Fira de bestiar. Perduda el 1939.

GG 81-85:X,423. IP 7.87.

15

Albanyà (Aem) *Aplec.

DC 64:7. IP 5.87.

16

Baells (Lli) Festa major. Dedicada a sant Toribi, patró del poble, dura 2 dies. Jocs per als infants.

GG 81-85:XII,476. IP 4.87.

18

Verdú (Urg) *Fira. El privilegi de poder celebrar fires de tota mena d'animals fou concedit per Pere III el 1378. Les fires atreïen gent de tot Catalunya i del sud de França. S'hi compraven milers de caps de bestiar de tota mena. Avui dia, de la fira només en queda el nom d'un carrer.

AM 50-56:III,283-284,319-320. AM 58:38. BOSCH 28:161-162. GG 81-85:IX,190. IP 5.86; 6.87.

20

Guimerà (Urg) Festa votada de Sant Sebastianet. Al matí, missa cantada. A la tarda, processó i rés de vespres. Teatre. L'origen del vot és perquè sant Sebastià ajudà a salvar la vila d'unes pestes.

EN 81-83. GG 81-85:IX,206,411. IP 2.86.

21

Aldea, l' (Beb) Festes de la Segregació. En commemoració que, aquest dia, el 1983 s'aconseguí la independència municipal de Tortosa. Corregudes de vaquetes i paella comunitària.

IP 1.87.

Diumenge després del 21

Horta de Sant Joan (Tal) Festes d'Abril. Dedicades al Sant Sagrament i a sant Salvador d'Horta. El segle XVII hi hagué una invasió francesa que saquejà la vila, en record de la qual s'instituí la festa. També s'aplicava a la demanda d'aigua. El segon dia –o sigui, dilluns–, Romiatge al convent de Sant Salvador.

CQ 82-84:Tal. EN 81-83. IP 1.87.

Diumenge abans del 23

Llinars del Vallès (Vor) Festa de Sant Jordi. Cercavila amb gegants. Parades de llibres a la plaça.

PG 22.4.83:7; 26.4.84:21. IP 11.86.

Diumenge pròxim al 23

Ardenya (Aj. de la Riera de Gaià, Tar) Festa major de Sant Jordi. Cercavila amb els grallers d'Altafulla i actuació dels castellers d'aquella localitat. Venda de torrons típics i xocolatada i gimcana infantils. Dura 2 dies.

DT 21.4.82:20; 22.4.82:20; 22.4.83:12. GG 81-85:VII,106. IP 2.87.

Folgueroles (Oso) *Aplec a l'ermita de Sant Jordi de Puigseslloses*. Missa al matí. A la tarda, sardanes. Abans, el dia 23, processó i missa. Habitualment, hi havia parades on es podia comprar coca i fer la barreja. També parades de joguines. A la tarda, rosari i, a vegades, sardanes. Era costum que la gent hi anés a fer beguda (berenar) en què no faltaven el fuet i la llonganissa. Mossèn Jacint Verdager cantà missa en aquesta ermita (1870). Al costat de l'ermita hi ha un dolmen.

AM 50-56:III,295. CA 20.4.80:15. DC 64:168. N9 23.4.82:1,41; 30.4.82:12. IP 11.86.

Monistrol de Montserrat (Bag) *Festa de Sant Jordi*. A la tarda, cercavila amb grallers, bastoners i drac –estrenat el 1983– que representa la llegenda de sant Jordi. Organitzada per la Societat Cultural Art i Esplai.

R7 23.4.83:4; 26.4.83:3. IP 3.86.

Sant Martí de Tous (Año) *Festa de Sant Jordi*. L'esbart local interpreta el Ball de Faixes entre alguns altres.

IG 23.4.83:15. IP 11.85; 4.86.

Tarragona (Tar) *Fira de Xauxa*. Celebrada al pati dels pares caputxins. Diferents atraccions de fira i exposició de treballs fets a càrrec dels infants de l'Agrupament Escolta Alverna.

DT 17.4.82:16. IP 6.87.

23

SANT JORDI

La primera versió de la vida llegendària de sant Jordi, que la tradició fa descendent d'un noble llinatge de Capadòcia del temps de Dacià (aspectes que la història no ha pogut comprovar), va ser popularitzada en l'obra de Jacopo de Voragine, la *Llegenda àuria* (segle XIII), que va tenir una gran difusió i acceptació durant l'Edat Mitjana. En aquesta obra es poden observar dues variants gairebé independents: la llegenda del drac, per una banda, i el martiri o *passio* del sant, per l'altra.

La llegenda del drac, situada en una ciutat de Líbia anomenada Silene, probable corrupció de Cirene, capital de Pentàpolis, ens conta com el cavaller Jordi va deslliurar la filla del rei d'aquesta ciutat quan estava a punt de ser devorada per un terrible drac que havia fet estralls a tot el reialme. Occint la fera, sant Jordi va aconseguir que el rei i tots els seus súbdits es convertissin al cristianisme.

Aquest episodi sembla que fou la primera acció notòria del jove tribú, que, vencedor del drac, va canviar les robes de cavaller per les de cristià; va vendre tot el que tenia per repartir-ho als pobres i va reptar l'emperador Dacià proclamant-se públicament cristià. En fer-ho, va ser empresonat i, després d'un llarguíssim martiri, en el qual l'element èpic i sobrenatural adquireix un paper de primer ordre, fou decapitat l'any 287, essent emperadors Dioclecià i Maximià.

La iconografia més clàssica del sant és la del cavaller que lluita contra el drac i no pas la del màrtir o megalomàrtir, com també se l'anomena.

La devoció a sant Jordi es va estendre ben aviat per Orient i d'allí va passar a Occident, on ja al segle VI es troben indicis concrets de culte. A Catalunya, malgrat que les primeres mostres de devoció es poden datar als segles VIII i X, respectivament, no arribarà a prendre veritable volada fins el segle XIII. En efecte, el culte al cavaller de Capadòcia s'estén pel Principat gràcies als guerrers i els croats que, tornant de lluitar contra els sarraïns i els turcs, van popularitzar la tradició pietosa que havien conegut a terres llunyanes. Poc després, el sant cavaller va esdevenir un bon advocat i protector dels exèrcits catalans en les bregues de la Reconquesta, apareixent-se muntant el seu cavall blanc en els moments més difícils i crítics i fent cantar sempre la victòria a favor dels exèrcits catalans.

Els reis de la Corona d'Aragó, sensibles a tantes aparicions i mercès rebudes, van fomentar el patronatge de sant Jordi creant i sostenint ordes militars, cercant les relíquies del sant i, sobretot, intentant convertir sant Jordi en patró de Catalunya –ja ho era dels nuclis de cavallers i nobles– a partir del segle XIV. Aquests intents van fracassar estrepitosament –de la qual cosa pot inferir-se el més que migrat fervor de les capes populars envers un sant aristocràtic i guerrer– i no va ser fins a les darreries de l'Edat Mitjana que aparegueren les primeres dramatitzacions d'un cert regust popular de la llegenda del drac a la processó de Corpus de Barcelona, en la qual figuraven el sant, la donzella, els pares d'aquesta i el drac, conegut amb els noms de “vibre”, “dragol” o “feraixa”.

Ara bé: no es pot parlar de la total assumpció per part de les masses populars del patronatge de sant Jordi damunt Catalunya fins a l'eclosió del moviment polític-cultural de la Renaixença, amb la seva recuperació de signes i símbols d'identitat. Aquest patronatge, que és compartit amb uns altres països –Anglaterra, Grècia, Portugal, etc.–, ha esdevingut als nostres dies, amb la instauració del costum de la rosa i del llibre, la festa patriòtica i cívica de primavera més celebrada arreu del Principat, com també en certes contrades del País Valencià i alguns pobles d'Aragó.

Joan Prat

Albarca (Aj. de Cornudella de Montsant, Pri) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Montsant*. Hi participa sobretot gent d'Ulldemolins i també d'Albarca, Cornudella, Prades, Vilanova de Prades, Tarragona i Reus. L'origen de la festa és un vot de poble contra picades verinoses ja que els escurçons i els escorpins abunden per les terres del Montsant. Benedicció de roses.

ASENS 81:47. BLASI 33:13. DC 64:7. EN 84-85. GRAS 09:97. MONT-
LLEÓ 80:41. IP 2.85.

Aldover (Beb) *Festa de Sant Jordi*. Sant Jordi és el patró de la parròquia. Missa i processó.

EI 28.4.83:29. IP 1.87.

Alta-riba (Aj. d'Estaràs, Sga) *Festa major de Sant Jordi*. Missa, cant dels goigs i repartiment de coques beneïdes. Antigament, s'hi acudia processionalment complint vots de poble de la Manresana i Santa Fe. S'hi portaven molts ciris en acció de gràcies pels soldats que havien sortit bé del servei militar.

GG 81-85:IX,411. IP 1.86; 2.87.

Ametlla de Mar, l' (Beb) *Festa de Sant Jordi al castell de Sant Jordi d'Alfama*. Sardinada per a tothom. Jocs i concursos populars.

IP 10.85; 1.87.

Arboç, l' (Bpe) *Festa de Sant Jordi*. Originada el 1977. Drac de 7 m (estrenat el 1982). Els nens de les escoles representen la llegenda de sant Jordi.

3V 30.4.82:10. IP 2.86.

Barcelona (Bar) *Festa de Sant Jordi*. Per tota la ciutat hi ha parades de roses i llibres. Benedicció de les parades al pati de la Generalitat. A la capella de Sant Jordi de la mateixa Generalitat, missa. Durant tot el dia es pot visitar l'edifici. L'Ajuntament organitza des de 1981 les 12 Hores amb el Llibre (primer a la plaça de Catalunya i a partir de 1984 al pla de la Seu) amb diverses activitats al voltant de món del llibre. Moltes escoles i d'altres entitats convoquen per a aquest dia jocs florals o concursos literaris. La Coral Sant Jordi sol fer un concert. Al districte de Sants-Montjuïc es fan les *Festes de Primavera*. Les festes de Sant Jordi, amb la fira de roses, ja són documentades el s. XVII.

AC 16.4.84:3-4; 1.4.85:19. AT 86. AV 27.4.84:28. CQ 82-84:Bar. CT 4.85:2. DTE VII 3-4.82:4. GG 81-85:VIII,139. GR 5.85:5. HG 5.85:1,3. MO 22.4.83:49,53; 20.4.84:22. NB 4.85:2. PB 87:59-60. SM 4.85:2; 5.85:4. ST 4.85:2.

Botarell (Bca) **Processó de la Lleganya*.

AM 50-56:III,294. MARISTANY 81:42. IP 3.87.

Cabrianes (Aj. de Sallent, Bag) *Festa de Sant Jordi*. A la tarda, representació de la llegenda de l'enfrontament de sant Jordi amb el drac.

R7 23.4.83:4.

Cadaqués (Aem) *Trobada de cuina*. Cap al tard, tothom qui vol hi aporta un plat que ell hagi cuinat i que es reparteix entre tots els assistents. Se'n fa un concurs. Aquest acte és el més destacat de la Setmana Cultural que se celebra per aquestes dates.

IP 9.86; 10.86.

Calonge de Mar (Bem) *Festa de Sant Jordi*. Cada any s'escenifica la llegenda de sant Jordi, amb text original d'uns mestres del col·legi del poble i interpretat per la majoria dels alumnes.

PD 28.4.82:10. IP 5.87.

Camarasa (Nog) *Festa major de Sant Jordi i aplec a l'ermita del sant*. Repartiment de pa beneït. La festa ja consta el 1731: abans la municipalitat pagava un dinar.

El santuari està en ruïnes, a uns 2 km al nord-est de la vila. Dura 2 dies.

EN 81-83. GEC 70-81:XIII,251; GG 81-85:X,332. IP 10.85; 6.87.

Canovelles (Vor) *Festa de Sant Jordi. Dia del Llibre*. Amb la cooperació de la biblioteca i llibreries. Actuació d'un grup d'animació. Concurs de poesia i prosa per a infants i adults (per als infants, en col·laboració amb les escoles d'EGB; per als adults, amb l'escola d'adults).

IP 10.85.

Carbasí (Aj. d'Argençola, Ano) **Aplec de Sant Jordi*. Es va perdre cap al 1970.

MARTÍ 69:67,232. IP 10.85; 11.85.

Castelldefels (Bll) *Festa de Sant Jordi*. Cant coral. Lectura de poesia. Premi literari de Sant Jordi per a infants i adults.

IP 5.87.

Esplugua de Francolí, l' * *Aplec a l'ermita de la Santíssima Trinitat*.

CA 25.5.80:6. IP 4.85.

Estopanyà (Bri) *Romeria a l'ermita de Sant Macari*.

IP 4.87.

Falset (Pri) *Festa de Sant Jordi*. Des de 1982 el Centre d'Estudis Falsetans organitza un sopar popular: es cou al centre de la plaça del poble i se'n reparteix a tothom qui en vulgui.

IP 2.85.

Gaià (Bag) *Aplec a l'ermita de Sant Jordi de Lloberes*. L'ermita, malmesa durant la guerra, ha estat refeta modernament.

FD(Vic) 18.4.71. IP 12.86.

Ginestar de Llèmena (Aj. de Sant Gregori, Gir) *Festa de Primavera*.

FE 85:58.

Girona (Gir) *Festes de Primavera de Rambla i Argenteria*. Cercavila de l'arribada del ninot Tarlà, que es penja entre dos balcons el primer dia. Per Sant Jordi, Dia del Llibre i la Rosa. Uns altres dies, encants de Rambla i Argenteria: els botiguers posen parades al carrer. Sopar del Ramblista d'Honor. Festa iniciada a finals dels 50, dura tota una setmana.

MO 22.4.83:53. PR 87. IP 5.87.

Granollers (Vor) *Festa de Sant Jordi*. Mostra de danses populars i xocolatada. Confecció d'un llibre de contes pels nens.

PG 22.4.83:3,19; 26.4.84:9,22.

Hostalets de Balenyà, els (Oso) *Festa de Sant Jordi*. Al matí, esmorzar tradicional (des de 1978) amb coca i llonganissa. Concurs literari des de 1975.

DB 2.5.78. N9 23.4.92:41; 27.4.82:13; 22.4.83:19; 26.4.83:7. IP 2.86.

Llavinera, la (Aj. de Sant Pere Sallavinera, Ano) *Festa de Sant Jordi*. Cada any, sorteig tradicional de conills, ous, pollastres, etc., amb un sistema de cartes.

R7 29.4.82:7. IP 1.87.

Montcada i Reixac (Voc) **Romiatge a l'ermita de la Mare de Déu de Montcada o del Castell*. Hi acudien sobretot veïns de Sabadell. L'origen de la festa se situa al 1578.

MONTLLOR 58:45.

Montgat (Mar) *Festa major de Sant Jordi*. La vigília, a la tarda, cercavila amb el drac i cap-grossos. Elecció de la pubilla. L'endemà, esmorzar i jocs de cucanya a la Riera. Diumenge, cursa ciclista i homenatge a la veslla. Dura 3 dies.

EN 81-83. MO 20.4.84:23. MR 22.4.83:2; 23.4.83:2; 26.4.83:1.5.

Montmaneu (Ano) **Aplec a l'ermita de Sant Jordi de Riquer*.

VT 65:99.

Montseny (Vor) **Aplec a l'ermita de Santa Fe*.

CA 20.4.80:15.

Olost (Oso) *Festa de Sant Jordi*. La vigília, xocolatada. Al matí, la quitxalla construeix un drac. Cercavila amb bastoners i grallers. Cremada del drac a la plaça.

N9 23.4.82:41; 30.4.82:12. IP 2.86.

Os de Balaguer (Nog) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Cérvoles*.

CAMPS 81:73. DC 64:117,379.

Pinya, la (Aj. de la Vall d'en Bas, Gax) **Festa de Sant Grau*. Al matí, ofici i sardanes. Perduda cap al 1970.

IP 3.87.

Preixana (Urg) *Festa de Sant Jordi*. Al capvespre, repartiment de pa torrat amb allioli i sangria.

IP 5.86.

Puigverd de Lleida (Sgr) *Diada de Sant Jordi*. L'origen és per vot popular. Elecció de pubilla. Processó de Sant Jordi en la qual es porten l'estendard de la parròquia i la imatge del Sant Crist. Assistència dels nens vestits de catalans. Havien sortit genets a cavall. Fins a 1983 aprox., es considerava festa major.

MA 23.4.82:17. IP 4.87.

Reus (Bca) *Festa de Sant Jordi al santuari del Roser*. El santuari fou construït el s. xvi i dedicat primitivament a hospital d'empestats. L'advocació primera era sant Roc.

BLASI 33:128. IP 1.86.

Ribelles (Aj. de Vilanova de l'Aguda, Nog) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu dels Esclopets*. Repartiment de panets beneïts, o ofertes, guardant-ne per als impedits d'anar-hi. El motiu de l'aplec és demanar la protecció per a les collites. Canvi de priors de l'ermita (l'un del poble i l'altre de les masies).

EN 84-85.

Riudellots de la Selva (Sel) *Festa de Sant Jordi*. Al vespre, el Grup de Joves interpreta l'antiga «Consueta de Sant Jordi Cavaller», del s. xviii, a la plaça de l'Església.

PD 18.4.82:8; 22.4.83:4.

Rodonella, la (Aj. de Cercs, Ber) *Festa de Sant Jordi*. VL 85:200. IP 2.87.

Sagàs (Ber) *Festa a l'ermita de Sant Jordi*.

R7 19.4.83:8. IP 2.87.

Sales de Llierca (Gax) **Festa de Sant Jordi*. Es beneïen els camps des de l'ermita de Sant Jordi. Els assistents eren obsequiats amb unes ofrenes. Es perdé cap a 1934.

EN 81-83. IP 8.86.

Sanauja (Sga) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Pla*.

EN 84-85. IP 2.87.

Santa Eulàlia de Ronçana (Vor) *Festa de Sant Jordi*. Cercavila amb gegants, crida de la festa, esmorzar de gala amb xocolatada i havaneres amb cremat.

EN 81-83. PG 22.4.83:19. IP 11.86.

Santa Pau (Gax) *Festa de Sant Jordi*. A l'oratori de Sant Jordi, situat al cim de la serra de Finestres, rosari i petita trobada. S'havia donat una almoïna, en diners, als pobres.

IP 3.87.

Sant Jordi de Cercs (Aj. de Cercs, Ber) *Aplec a l'ermita de Sant Jordi*. Després de la missa, benedicció i repartiment d'un panet beneït, que se sol menjar amb llonganissa o amb la truita de Sant Jordi –preparada amb alls tendres i llonganissa. Dinar de germanor. Al vespre, ball al poble, amb rifa d'un xai, xampany i pernil. L'ermita és romànica, situada sobre la nova barriada de Sant Jordi. Hi va la gent de Cercs complint un vot de poble.

DC 64:115. GG 81-85:II,302. VA 1.3.74. VL 85:60,199. IP 6.81; 11.85; 2.87.

Tarragona (Tar) *Festa de Sant Jordi*. A més dels actes tradicionals d'aquesta diada, exhibició castellera a la tarda.

CASTELLS 86:26. CI 23.4.83:5. DT 21.4.82:16; 24.4.82:16; 25.4.82:14; 17.4.83:9; 21.4.83:10; 24.4.83:5.

Tàrrega (Urg) *Festa de Sant Jordi*. Fins al 1924, processó al carrer d'en Claret, on hi havia una imatge de sant Jordi pintada sobre les rajoles.

AM 50-56:III,294. CA 20.4.80:15. MA 14.4.83:7. MO 22.4.82:49. SERRA 15:123. VIOLANT 56:35-36.

Terrassa (Voc) *Festa de Sant Jordi*. Actes variats al voltant del món del llibre, entre els quals hi ha la concessió d'un premi de literatura catalana, conferències, concerts, etc.

EN 81-83. IP 6.87.

Torredembarra (Tar) *Festa de la urbanització Sant Jordi*.

IP 4.86.

Tragó de Noguera (Aj. d'Os de Balaguer, Nog) *Aplec a la capella de Sant Jordi*. La capella era d'un castell, avui enrunat, i havia estat dedicada a la Mare de Déu. El poble és negat per les aigües del pantà de Santa Anna.

GG 81-85:X,352.

Uldecona (Mon) *Festa del Llibre*. Celebrada des de 1930. Concurs literari organitzat pel Centre Cultural i Recreatiu des de 1972.

DT 28.4.82:24; 27.4.83:14. IP 10.85; 11.85.

Dissabte després del 23

Guimerà (Urg) *Romeria a l'ermita de la Mare de Déu de la Bovera*. Assistència dels veïns de Nalec. Dinar al voltant de l'ermita. Abans s'hi anava el mateix dia 23.

BLASI 33:65. GG 81-85:IX,211. IP 2.86; 6.87.

Diumenge després del 23

Ametlla de Merola, l' (Aj. de Puig-reig, Ber) *Festa de Sant Jordi*. Xocolatada, Fira del Llibre i del Disc, jocs de cucanya... Els escolars muntren la Fira Artesanal, amb objectes fets per ells mateixos.

R7 1.5.82:46; 30.4.83:47. VL 85:60,246. IP 2.87.

Badalona (Bar) *Dia Universal de la Sardana*. Organitzat, des de 1975, per Badalona Sardanista. Concert de cobla i proclamació de la pubilla de l'any.

IP 5.87.

Balenya (Aj. dels Hostalets de Balenya, Oso) *Festa de Sant Jordi*. Al matí, xocolatada i passejada d'un drac fet només per a aquesta festa. A la tarda, teatre.

N9 23.4.82:41; 30.4.82:12; 29.4.83:9. IP 2.86.

Caldes de Montbui (Voc) *Festa de Sant Jordi*. Taller de disfresses, xocolatada i cercavila amb grallers. Espectacle infantil. Al vespre, ball popular.

PG 26.4.84:22. IP 6.87.

Faió (Reb) *Romeria a l'ermita de Sant Jordi*.

IP 1.87.

Manlleu (Oso) *Fira de Sant Jordi al barri de l'Erm*. Comença el 1981 organitzada per l'Associació de Veïns. Les parades són de productes d'artesanía, llibres, productes del camp... Concurs a la inventiva popular.

AU 11.3.83:10. FONT 86:53. N9 23.4.82:41; 27.4.82:5; 11.3.83:6; 22.4.83:1,43.

Manresa (Bag) *Festa major de Sant Jordi del parc de la Mineta*. L'Associació de Veïns de la Carretera de Santpedor organitza una xocolatada amb coca i jocs de cucanya.

R7 20.4.82:22; 22.4.83:5.

Masies de Voltregà, les (Oso) La vigília, jocs de cucanya i guarniment dels carrers. Revetlla. Diumenge, festival infantil amb xocolatada, arrossada popular i rifa d'ous. Al vespre, cantada d'havaneres. Començada el 1982 en edificar-se el barri de Sant Jordi.

N9 23.4.82:41; 26.4.83:7. IP 1.86; 3.86; 5.86.

Mataró (Mar) *Festa de Sant Jordi*. Al mig de la plaça de Santa Anna, espai preparat on els nens poden escriure contes, als quals il·lustradors de prestigi afegeixen dibuixos: amb tot plegat es confecciona el «Llibre gegant de contes de la ciutat». El mateix dia 23 té lloc la

Cursa de Torxes (des de 1980) en commemoració del restabliment dels ajuntaments democràtics.

MATARÓ 86. MR 23.4.82:4,18; 30.4.82:9; 7.5.82:16; 23.4.83:2; 26.4.83:13; 21.4.84:6; 26.4.84:8. IP 6.87.

Navarcles (Bag) *Aplec de Sant Jordi*. Ben de matí, tamborada a càrrec dels nens amb llaunes, olles, etc., per despertar els veïns. Tot seguit, matança del porc i esmorzar col·lectiu a base de torrades, botifarra, vi i mató. Cercavila amb gegants -Pagès i Teixidora-, capgrossos, un drac... Començada el 1969, es duu a terme a la platja de Navarcles, vora la riera de Calders. Des de 1979, cursa popular.

EN 81-83. R7 5.5.79:5; 10.5.80; 6.5.82:7; 8.5.82:8; 11.5.82:3; 23.4.83:4; 26.4.83:3. IP 12.86.

Olot (Gax) *Diada Universal de la Sardana*. Començada el 1960 en honor de sant Jordi i la Mare de Déu de Montserrat. Repartiment de clavells als assistents.

OL 22.4.82:8. PD 23.4.83:29. IP 11.86.

Rocallaura (Aj. de Vallbona de les Monges, Urg) *Romiatge al santuari de la Mare de Déu del Tallat*. Especialment, hi acudeix gent del nucli de Vallbona. Abans s'hi anava el mateix dia 23.

AM 50-56:III,295. CA 20.4.80:15. GG 81-85:IX,229. IP 6.87.

Roda de Ter (Oso) *Festa de Sant Jordi*. Al matí, concentració i cercavila amb un grup d'animació. Xocolatada. Organitzada pel Club Avet.

N9 23.4.82:41; 22.4.83:43; 26.4.83:7. IP 1.86.

Sant Antolí i Vilanova (Aj. de Ribera d'Ondara, Sga) *Festa de Sant Jordi*. Celebrada pels pobles de Sant Antolí, els Hostalets, Briançó i Pomar.

IP 2.87.

Sant Climent Sescebes (Aem) *Festa del Llibre*. Venda de llibres a la plaça organitzada pels mestres de l'escola. Gimcana preparada pels membres de la Passió.

IP 6.87.

Sant Fost de Campsentelles (Vor) *Festa de Sant Jordi*. Ball de Gitanes.

AM 58:22. MASPONS 1887:58. IP 10.85.

Sant Jordi Desvalls (Gir) *Festa major de Sant Jordi*. Activitats infantils. Concert. Se sol fer també alguna exposició. Dura 3 dies.

EN 81-83. FE 85:58. GG 81-85:III,411. PD 28.4.82:10; 23.4.83:29.

Tona (Oso) *Festa de Sant Jordi*. Al matí, despertada general a càrrec dels diables de Tona. Cercavila amb gegants.

AU 22.4.83:1,15. N9 23.4.82:41; 30.4.82:12; 22.4.83:43; 26.4.83:1,7. IP 10.86.

Torroella de Montgrí (Bem) *Festa del Pedal*. Organitzada pel Club Ciclista Montgrí des de 1981. La data varia una mica d'un any a l'altre.

PD 25.4.82:7; 22.4.83:4; 26.4.83:43. IP 7.86.

Vilanova i la Geltrú (Gaf) *Jornada castellera*. Concurs de roses.

CQ 82-84:Gaf. IP 5.87.

Vilobí d'Onyar (Sel) *Festa de Sant Jordi*. Representació de teatre. Cercavila amb un drac, construït pel jovent el 1985.

PD 28.4.82:9. IP 11.86.

Dissabte pròxim al 25

Cós, el (Aj. de Montagut, Gax) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Cós*. Benedicció del terme i distribució de les ofrenes tradicionals: panets que els paborres s'encarreguen de fer fer i repartir. L'ermita és al mateix lloc on s'assentava el castell de Montagut. La imatge actual és una còpia feta per l'escultor olotí Salgueda a partir d'una fotografia de l'original, romànica, cremada el 1936.

CONSTANS 54:63. GG 81-85:III,378-380. PI 81:42-43. SI 30.4.74. IP 3.87.

Diumenge pròxim al 25

Camallera (Aj. de Saus, Aem) *Festa major de Sant Marc*. Tir al plat i cantada d'havaneres. Dura 3 dies.

EN 81-83. FE 85:27. PD 22.4.83:2; 23.4.83:2,17. IP 8.86.

Corbera d'Ebre (Tal) *Aplec a l'ermita de Santa Madrona*. Dinar de germanor. Festa organitzada per la Confraria.

EN 84-85. IP 4.86.

Dosrius (Mar) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Corredor*. Hi acudia gent de Sant Antoni i de Sant Pere de Vilamajor, Cardedeu, Dosrius, Sant Andreu de Llavanes i Arenys de Munt. Documentat el 1628.

FÀBREGA 54:192. GINESTA 68:172-173,258. MR 1-2.4.83:2,11. PG 26.4.84:32. SOLÀ 68:100-101.

Fenals d'Aro (Aj. de Castell d'Aro, Bem) *Aplec a l'església de Sant Marc, a Fenals d'Amunt*. Dinar de germanor. Abans era costum de menjar-hi truita d'espàrrecs per berenar. A la tarda, jocs infantils.

CC 5.5.72. PD 23.4.82:10; 24.4.83:19.

Fórnois de Cadí (Aj. de la Vansa i Fórnois, Aur) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Sant Jaume*.

CAMPS 81:41. IP 2.86.

Grevalosa (Aj. de Castellfolit del Boix, Bag) *Aplec de Sant Marc a l'ermita de Sant Marc*. Després de la missa, celebrada a l'aire lliure, cants i balls pel grup de caramellaires de Castellfolit. Subhasta de coca, repartiment de panets beneïts i arrossada popular. Assistència d'una gran quantitat de gent dels voltants.

IG 23.4.83:14; 27.4.84:19. MO 22.4.83:53. R7 30.4.83:6. SZ 82:52. IP 12.86.

Pobla de Lillet, la (Ber) *Romiaatge al santuari de la Mare de Déu de Falgars*. Després de la missa i de la cantada dels goigs, repartiment de truites entre tots els assistents. Benedicció del terme. L'origen de la festa és per vot de poble per tal de donar gràcies de l'aturament d'una pesta que assolà aquells indrets.

EN 84-85. GG 81-85:II,342. R7 1.5.82:9. VL 85:60,239. IP 2.87.

Rubió (Año) *Aplec a l'església de Sant Martí de Maçana*. Repartiment de panets després de la missa. La gent s'hi emporta el dinar i passa un dia fora.

AM 50-56:III,311-312. ELIAS 87:102. MARTÍ 69:184,232. VT 65:100. IP 10.78; 1.87.

Santa Maria de Merlès (Ber) *Festa de Sant Marc*. Benedicció del terme des del Pedró.

VL 85:60. IP 2.87.

25

SANT MARC

L'evangelista Marc, a qui s'atribueix la redacció del segon evangeli, fou company de Pau i Bernabé i, segons una tradició pietosa, va ser el primer bisbe d'Alexandria.

Fou precisament en aquesta ciutat on, segons ens explica la *Llegenda àuria*, realitzà un dels seus primers miracles en la persona d'un sabater, i els d'aquest ofici van nomenar-lo patró del seu gremi, un dels més antics i rics del Principat en unes altres èpoques.

En temps del papa Gregori el Gran (segle VI), una gran pesta va assolir Roma, com a conseqüència d'un desbordament del Tíber, i a més a més, en diferents indrets, les llagostes destruïren els camps i sembrats. El pontífex va ordenar unes pregàries públiques en honor de sant Marc que, en forma de processons multitudinàries, van conjurar els flagells, mitjançant el cant o la recitació de les lletanies. L'èxit d'aquests ritus fou tan notable que quedaren instituïdes com les "processons de les lletanies", més conegudes, popularment, per les "lledànies".

Aquestes processons s'iniciaven a l'església i acabaven als camps, on es demanava l'ajut diví per als fruits del camp pendents de la sega i la recollecció, i especialment se suplicava que els insectes, les llagostes i alguns altres paràsits no malmetessin els conreus, amb la qual cosa les celebracions del 25 d'abril van acabar denominant-se, indistintament, les "lledànies" o "matar la cuca" (Serra i Boldú, s. d.).

En el decurs dels temps, aquests ritus agraris de protecció (sant Marc és també invocat contra les tempestes, segons la dita popular «Sant Marc, santa Creu, santa Bàrbara, no ens deixeu») van incorporar un seguit de símbols que també es troben en unes altres festes de primavera, com les creus de flors, l'aigua, els pans beneïts amb virtuts guaridores o bé els focs i les fumeroles que s'encenien per purificar els camps i allunyar-ne les possibles plagues.

Amb la proliferació dels insecticides i pesticides químics i industrials, l'evangelista del lleó, el seu símbol iconogràfic, ha perdut una bona part de les funcions que se li havien assignat. Amb tot, encara hi ha pobles que celebren la festa major o algun

aplec el dia de Sant Marc, fet que ens recorda la popularitat de què en uns altres temps aquest sant havia guaudit pertot arreu de les terres catalanes.

Joan Prat

Balenyà (Aj. dels Hostalets de Balenyà, Oso) *Aplec a l'ermita de Sant Mamet. Perdurà fins a 1936.

IP 70.

Balsareny (Bag) *Festa major de Sant Marc*. Elecció de pupilla. Després de la missa, repartiment del panet beneït. Al migdia, Ball de Bastons i Ball de la Faixa a la plaça. Els altres dies –en dura 3–, concurs de pintura ràpida, festival infantil, esports... Antigament, la festa major se celebrava el 15 d'agost.

AM 58:39. DN 28.5.60. GG 81-85:II,437. MO 22.4.83:53. R7 22.4.82:23; 24.4.82:7; 21.4.83:23; 26.4.83:3-4. SERRA s.d.:109. SZ 82:52. IP 12.86.

Bellaguarda (Gar) *Festa major de Sant Marc*. Algun any, homenatge a la vellesa. Dura 3 dies.

EN 81-83. GG 81-85:X,281,496. IP 3.87.

Berga (Ber) *Festa de Sant Marc al santuari de la Mare de Déu de Queralt*. Processó originada per vot de poble instituït el 1687 amb motiu d'haver estat deslliurada la ciutat d'una plaga de llagosta. Després de la missa, l'Ajuntament s'encarrega de repartir xocolata i coca als presents. Coneguda també com la Xocolatada.

AM 50-56:III,310. ARMENGOU 71:97,99,131,148,156,170,180-182. DB 16.1.72. DC 64:51. EN 84-85. GG 81-85:II,258. HUCH 55:256-258. MO 22.4.82:53. PUIG 57:16-20. R7 28.4.79; 24.4.82:9; 27.4.82:9; 26.4.83:14. SAN-SALVADOR 16:20. SANTAMARIA 28:37. VA 26.5.66:40. VILARDAGA 29:28-29. VL 85:56,60,175. IP 10.85.

Brocà (Aj. de Guardiola de Berguedà, Ber) *Romeria a l'església de Sant Martí*. Benedicció de panets, que són repartits entre els assistents. Hi acudeix sobretot gent de Guardiola.

VL 85:60,221. IP 2.87.

Cabassers (Pri) *Romiatge a l'ermita de la Mare de Déu de la Foia*. Missa, esmorzar i subhasta de rams i coques –ofertes per les noies i les dones– a la plaça de la Font.

ASENS 81:78-79. EN 81-83; EN 84-85. GRAS 09:106-107. IP 2.85.

Cal Bassacs (Aj. de Gironella, Ber) *Aplec a l'ermita de Sant Marc*. L'origen de la festa és per vot de poble. Hi assisteixen tots els alumnes de les escoles de Gironella. Després de la missa, a la qual acudeix tradicionalment el consistori, repartiment als assistents d'un tall de coca, una presa de xocolata i una taronja. Tot va a càrrec de l'Ajuntament.

DB 11.5.72:18; 31.10.73. DC 64:185. GG 81-85:II,288. R7 24.4.82:9; 27.4.82. VL 85: 60,211-212. IP 10.85.

Caldetenes (Oso) *Aplec a l'ermita de Sant Marc*. Sortint de missa, sardanes. A la mitja part, rifa típica d'un xai.

EN 81-83. N9 27.4.82:9; 22.4.83:16. IP 10.86.

Calonge de Mar (Bem) **Aplec a l'ermita de Sant Marc*.

AM 50-56:III,312. PLA 57:131.

Calonge de Segarra (Año) **Festa votiva de Sant Marc*.

MARTÍ 69:92,232. VT 65:100. IP 11.85; 1.87.

Coma, la (Aj. de la Coma i la Pedra, Sol) *Festa de Sant Marc*. Segona festa major. És una festa votada perquè no es té notícia que mai hi hagi hagut cap mort de llamp al poble tot i ser a més de 1.400 metres d'altitud. A la sortida de missa, repartiment d'uns panets beneïts.

EN 81-83. GG 81-85:II,438. SL 87. IP 9.85; 3.87.

Espluga de Francolí, l' (Cba) **Festa de Sant Marc*. Benedicció del terme.

IP 4.85; 3.87.

Irgo de Tor (Aj. del Pont de Suert, Ari) *Festa de Sant Marc a l'ermita de Sant Salvador*. Hi acudeix gent –molts a peu– de diversos pobles del voltant. Dinar de germanor.

CD 86b. IP 6.87.

Llimiana (Pju) **Aplec a l'ermita de Sant Salvador de Montsec*.

MIR 75:16. IP 8.85.

Margalef (Pri) *Aplec a l'ermita de Sant Salvador*. L'Ajuntament convida els presents a un bon esmorzar.

ASENS 81:184.

Mas de Barberans (Mon) *Festa major de Sant Marc*. La vigília, repartiment de panoli juntament amb el programa de festes. Pregó. Cercaviles i danses populars a la plaça de l'Església. Sopar de germanor a base de cabra salvatge. Dura 8 dies.

DC 64:232. GG 81-85:XIII,354. IP 1.86.

Maspujols (Bca) *Festa major d'Hivern, de Sant Marc*.

EN 81-83. GG 81-85:VII,401.

Montsonís (Aj. de Foradada, Nog) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Salgar*. Hi acudeix gent de Cubells. Antigament, tothom hi anava a peu i es feia un dinar comunitari.

AM 32-49:II,19; AM 50-56:III,319. BERTRAN 73:40. CAMPS 81:69-70. EN 84-85. GEC 70-81:XII,92; GG 81-85:X,339. SERRA s.d.:109-110. IP 3.86; 6.87.

Mura (Bag) *Festa de Sant Marc*. Sortint de missa, repartiment dels panets de Sant Marc entre tots els assistents. Aquests panets són sufragats per la Confraria de Sant Marc, de la qual és gairebé tothom. Per la capvuitada de Sant Marc, romeria al santuari de Montserrat. L'origen d'aquesta festa és per vot de poble, instaurat en una pesta, de 1500. Els veïns anaven a Montserrat amb la camisa fora de les calces, descalços i amb una gorra de dormir o una peça semblant al cap, costum que s'acabà els anys 30. Modernament, l'anada a Montserrat s'ha recuperat cap a 1981. Alguns hi van a peu.

AM 32-49:II,19-20; AM 50-56:III,309. CANYAMERES 70:258. CC 27.4.75. GG 81-85:II,164. IP 11.87.

Olvan (Ber) *Romeria a la capella de Sant Salvador*.

VL 85:60.

Pallerols del Cantó (Aj. de Montferrer i Castellbò, Aur) *Festa major.
DC 64:285.

Peramola (Aur) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Castell-Ilebre.
DC 64:295. IP 12.77.

Porquerisses (Aj. d'Argençola, Ano) *Festa votiva de Sant Marc.
MARTÍ 69:67,232. VT 65:102. IP 10.85.

Puigcerdà (Bce) Aplec a l'ermita de Sant Marc. Com que és festa escolar, l'assistència és majoritàriament d'infants, que dinen allí mateix. L'ermita és dins una finca particular.
EN 81-83; EN 84-85. FE 85:42. GG 81-85:XV,294-300. RU 8.82:14. SI 2.5.74. IP 9.86; 12.86.

Puig-reig (Ber) Romeria a l'ermita de Sant Marçal. Festa originada per vot de poble. Benedicció del terme.
VL 85:60,244.

Quar, la (Ber) *Festa de Sant Marc. Processó.
GG 81-85:II,294.

Roda de Ter (Oso) *Processó a la capella de la Mare de Déu del Sòl del Pont. Documentada a finals del s. XVI com un costum antiquíssim.
ESPINALT 54:43. IP 1.86.

Sagàs (Ber) *Festa de Sant Marc. Benedicció del terme. Es feia des de la creu de terme. Es perdé cap a 1980.
VL 85:60. IP 2.87.

Santa Linya (Aj. de les Avellanès i Santa Linya, Nog) Aplec a l'ermita de Sant Marc.
DC 64:404. IP 6.87.

Santa Pau (Gax) *Festa de Sant Marc. Benedicció de brots d'olivera i processó cantant les lletanies per la Vila Vella.
IP 3.87.

Sant Pere de Torelló (Oso) Festa de Sant Marc al santuari de la Mare de Déu de Bellmunt. Antigament, Processó de Pregàries –documentada el 1500. Des de 1985 la festa s'ha recuperat, amb missa i benedicció del terme des del baluard.
VINYETA 61:51. IP 12.86.

Sant Pere de Vilamajor (Vor) Aplec a l'ermita de Sant Elies. Dinar a l'aire lliure. L'ermita, situada en ple Montseny, és del s. XV. Antigament s'hi anava en processó.
CANYAMERES 70:128. EN 81-83. PG 9.2.84:21. IP 11.86.

Sils (Sel) *Festa del Roser.
DC 64:422. IP 6.86; 8.86.

Dissabte després del 25

Banyoles (Pes) Festa de Sant Marc. Sant Marc és patró dels assaonadors, el gremi dels quals celebra la festa juntament amb els sabaters.
IP 4.87.

Sant Salvador de Guardiola (Bag) Festa del Panellot de Sant Marc. Des de 1979, concurs de pintura ràpida. Al matí, benedicció del terme i dels panets, que es reparteixen al migdia, després de missa. Al vespre, teatre.
EN 81-83. R7 17.4.82:38; 20.4.82:23; 16.4.83:39; 28.4.83:7; 30.4.83:47. IP 10.85.

Diumenge després del 25

Bellestar (Aj. de Montferrer i Castellbò, Aur) Festa de Sant Marc.
CD 87a.

Pallerols (Aj. de la Baronia de Rialb, Nog) Aplec a l'ermita de Sant Marc. Processó. Benedicció del terme i de les típiques ofertes –pans petits. Un dels pans és partit i donat als primers infants que hi acudeixen (en recordança que abans el pa es donava als pobres). Organitzat pels pabordes de Sant Marc. Dinar comunitari amb amanides i carn de xai. Sant Marc és invocat per salvaguardar de pedregades. L'ermita és dalt d'un cim d'accés difícil.
EN 84-85. GG 81-85:X,418. PM 3.83:13. IP 10.85; 6.87.

26

Montblanc (Cba) Pelegrinatge al santuari de la Mare de Déu de Montserrat. Organitzat per la parròquia de Santa Maria amb el fi de participar en la Vetlla de Santa Maria.
EP 5.84:34. IP 9.86.

Sunyera (Sgr) Festa major, de Sant Isidori. Processó amb la imatge del sant. Després de la missa, 3 nenes ofereixen uns panets beneïts fets de pasta de coca a tots els assistents. Cant dels goigs. Festa votada: segons la tradició, al poble hi havia una pesta de còlera; sant Isidori s'aparegué a una àvia i li deixà com a prova les seves empremtes marcades en un mocador, el qual s'havia guardat com una relíquia fins que desaparegué amb motiu d'alguna guerra.
GG 81-85:X,495. IP 4.87.

Tordera (Aj. de Granyanella, Sga) Aplec a l'església de la Mare de Déu de Montserrat. Missa. Ball popular amb repartiment de coca i mistela.
IP 2.79; 2.86.

Diumenge pròxim al 27

Garriga, la (Vor) Festa major del barri de Montserrat. Començà a fer-se des de 1982. Ball de Gitanes. Cursa popular i cursa ciclista. Concursos de ball, de "rock" i de fotografia. Dura 2 dies.
N9 30.4.82:37. PG 29.4.83:19; 6.5.83:9; 27.5.83:19; 3.5.84:15; 10.5.84:21. IP 11.86.

Golmés (Pur) Festa de la Cassola. Els participants s'agrupen a fer un dinar per colles. A la cassola hi entren sobretot cargols i conill. Iniciada el 1986.
IP 11.86; 3.87.

Raiàmat (Aj. de Lleida, Sgr) *Festa de l'Ermita*. Processó amb la imatge de la Mare de Déu de Montserrat des de l'església fins a l'ermita, dedicada a la Mare de Déu de Montserrat. Jocs infantils. Dinar de germanor. Raiàmat és un poble format a començament de segle quan hi arribà l'aigua del canal d'Aragó i Catalunya.

IP 9.86.

Santa Eugènia de Berga (Oso) *Festa del carrer de Montserrat*. Xocolatada amb coca. Jocs per a petits i grans.

N9 27.4.82:5. IP 11.86.

27

LA MARE DE DÉU DE MONTSERRAT

Juntament amb les diades de Sant Jordi, Sant Joan i l'Onze de Setembre, el 27 d'abril, dia de la Mare de Déu de Montserrat, ha esdevingut una de les celebracions que han concentrat al seu entorn un nombre més alt de signes i símbols d'identificació catalana i nacional. Malgrat tot, i diferentment de les primeres, el dia de la Mare de Déu de Montserrat no ha generat elements o trets festius específics, la qual cosa explica la manca d'informació sobre aquesta diada dins els reculls folklòrics més difosos.

El santuari de Montserrat, situat a l'insòlit massís geològic del mateix nom, fou fundat el segle XI per Oliiba, abat de Ripoll i bisbe de Vic, en un indret on abundaven les manifestacions de vida eremítica. A partir dels segles XIV i XV era ja un dels focus religiosos més importants d'arreu de les terres de parla catalana. Per altra banda, i si bé en la seva dilatada història el santuari, amb les tres pilastres que el caracteritzen –la Moreneta, els monjos benedictins i l'Escolania–, ha influït en diferents graus en la vida pública catalana, a partir de la Renaixença (amb l'exaltació del Timbaler del Bruc retrunyint amb el seu tambor pels cims montserratins, amb composicions del tipus «La mort de l'escolà» o amb la revitalització d'antigues llegendes com la de fra Garí) Montserrat començà a ser percebut com el santuari nacional català per excel·lència.

Aquest paper de símbol i de darrer bastió de la terra, la llengua i la catalanitat va manifestar-se amb tota claredat en les festes de l'entronització de la Mare de Déu, celebrades el 27 d'abril de 1947. En plena desfeta postbèlica, les festes van constituir la primera explosió col·lectiva de la catalanitat resistent, en la qual les forces vives de Catalunya, corroborant el famós vers del *Violai*, de Jacint Verdaguer: «dels catalans sempre sereu Princesa», convertiren Montserrat en el símbol de l'esperança d'un poble derrotat, però no mort (Frigolé, 1980).

Per altra banda, l'enorme influència religiosa i patriòtica de Montserrat damunt els catalans es fa evident no sols en la devoció a la Verge bruna –l'a-

fluència de visitants a Montserrat és sempre multitudinària i són nombrosíssimes les esglésies que li han dedicat altars–, sinó també en l'abundància de noies i dones que porten el nom de la patrona de les diòcesis de Catalunya: Montserrat. En els darrers anys, la Mare de Déu de Montserrat ha esdevingut patrona d'alguns barris de nova creació, que celebren la seva festa el 27 d'abril.

La devoció montserratina ha tingut una notable difusió més enllà de les nostres fronteres, i així la imatge de la Verge bruna (una talla romànica de finals del XII o inicis del XIII) és venerada a esglésies de tots els continents, excepte Austràlia i Oceania.

Joan Prat

Arboç, l' (Bpe) *Romeria a Montserrat*. Organitzada per la parròquia des de 1941, amb estada de 5 dies al santuari.

MT 5-8.84:16; 5-8.85:16. IP 2.86; 8.87.

Arboçar, l' (Aj. d'Avinyonet del Penedès, Ape) *Festa de la Mare de Déu de Montserrat*. Celebrada des de 1954, any que hom n'inaugurà la capella. Al vespre, missa. Futbol el diumenge pròxim.

3V 27.4.84:13. IP 2.86.

Barcelona (Bar) *Cursa de cambres*. Començà el 1978 amb l'organització del Montepío del Camarero. Si el dia 27 cau en dissabte o diumenge, es trasllada a divendres o a dilluns.

AT 85. IP 9.87.

Castellidans (Gar) *Festa a l'ermita de la Mare de Déu de Montserrat*. Començà el 1954. Els xiquets, amb el vestit típic de catalans, fan un oferiment floral a la Mare de Déu.

MA 3.5.75. IP 3.87.

Cornellà de Terri (Pes) *Festa de Barri*. Començà el 1982, organitzada pels veïns. Sopar de germanor.

IP 1.87.

Igualada (Ano) *Festes del barri de la Mare de Déu de Montserrat*. Cercavila amb banda de cornetes i tambors, "majorettes", gegants i cuca –estrenada el 1983. Festa infantil amb xocolatada i esports populars. Durant 3 dies.

IG 20.8.83:13; 9.5.84:5. VO 17.5.85. IP 2.86.

Montserrat (Aj. de Monistrol de Montserrat, Bag) *Festa de la Mare de Déu de Montserrat*. La vigília al vespre, Vetlla de Santa Maria, amb la participació –des de 1974 aprox.– de força joves de tot arreu. Missa concelebrada. Durant tot el dia, gran afluència de pelegrins. D'alguns llocs (Cervera, Sant Pere de Ribes...) hi acudeixen grups nombrosos a peu des de fa força anys. Els cultes solen ser presidits pels arquebisbes de Tarragona i de Barcelona.

AM 58:40-41; AM 59a:209-214. R7 28.4.83:7. SZ 82:54. IP 9.85; 8.87.

Parets del Vallès (Vor) *Festa de la Mare de Déu de Montserrat.*

EN 81-83. IP 11.86.

Saidí (Bci) *Fira.* Exposició i venda de maquinària agrícola.

IP 7.86.

Sant Joan de les Abadesses (Rip) *Festa de la Mare de Déu de Montserrat.* Principalment, participació del veïnat del Palmàs.

RI 9.5.81:6. IP 4.86.

Torelló (Oso) *Festa major del barri de Montserrat.* Concurs infantil de dibuix i pintura. Concurs de flors i plantes d'interior. Diumenge pròxim, "cercabarrí" amb gegants, nans i trabucaires. Xocolatada i cursa popular. Al vespre, havaneres i cremat. Diferents actes durant 5 dies.

N9 23.4.82:41; 26.4.83:25; 29.4.83:15; 6.5.83:12. IP 4.86.

Valls (Aca) *Festa de la Mare de Déu de Montserrat.* A la parròquia del Carme, després de la missa, repartiment de ramells de boix entre els assistents.

CI 23.4.83:11; 21.4.84:7; 27.4.84:1. IP 11.85.

Verdú (Urg) *Festa de la Mare de Déu de Montserrat.* A la missa, tota la mainada del poble fa una ofrena de flors.

IP 5.86.

28

Piera (Año) *Festa del Sant Crist.* Missa cantada. Durant l'adoració, himne corejat per tothom. Originada en un vot de poble fet el 28 d'abril de 1684. El Sant Crist de Piera té tradició de propiciar la pluja. El 1936 cremaren la imatge en una plaça, però el 1941 els fidels en pagaren una de nova.

DB 11.8.71. ELIAS 87:102. EN 81-83. GG 81-85:V,393. MARTÍ 69:165,232. RODAMÓN 27.10.78:18. VO 17.5.85:17. VT 65:108-109. IP 1.87.

Sort (Pso) *Fira de Primavera.* Agrícola i ramadera.

CD 86b. CQ 82-84:Pso. IP 6.87; 10.87.

29

Barcelona (Bar) **Aplec a l'ermita de Sant Pere Màrtir.*

AM 29-30:1,186; AM 32-49:11,22; AM 50-56:III,326. CA 4.5.80:15. CABA-LLÉ s.d.a:61. CC 29.4.70:22. FE 83:44. GARRUT 52:184. LLATES 44:101. MO 27.4.84:53. PB 80:30-31.

Bonansa (Ari) **Festa de Sant Pere Màrtir.* Es tallava un lluc de gavarra, que era portat al prat de la Font -on havia estat el cementiri-, i es feia la benedicció dels esbarzers. Després els tallaven i en feien creuetes que anaven a plantar pels sembrats amb la intenció de preservar les collites.

IP 6.86.

Castigaleu (Bri) *Romeria a l'ermita de Sant Pere Màrtir.* Repartiment de coca i vi.

IP 4.87.

Conques (Aj. d'Isona i Conca Dellà, Pju) **Festa de Sant Pere Màrtir.* Benedicció del terme.

IP 11.85.

Escaldes-Engordany, les (And) **Festa major.* Processó al voltant de la plaça.

CM 83:17. IP 7.87.

Espolla (Aem) **Aplec a l'ermita de Sant Genís.*

DC 64:153. IP 9.86.

Fonteta (Aj. de Forallac, Bem) **Festa de Sant Pere Màrtir.* Perduda el 1936.

IP 5.87.

Massoteres (Sga) **Novena al santuari de la Mare de Déu de Camp-real.*

CAMPS 81:62.

Menàrguens (Nog) *Festa votada de Sant Pere Màrtir.*

GG 81-85:X,342. IP 6.87.

Palma d'Ebre, la (Reb) *Festes de Primavera, de Santa Caterina.* Totes les noies solteres, des que fan la primera comunió, s'anomenen "caterines" i són les encarregades d'organitzar la festa. Al final de la missa, canten uns goigs antics. Inviten les autoritats i tenen dret d'obrir el ball. Antigament -fins a principi de segle-, hi havia el costum que les "caterines" inventaven cançons a canvi d'un donatiu. Segons diuen, l'origen de la festa prové d'una pesta que afectava sobretot les noies: es decidí que se celebraria el primer dia que no se'n moriria cap, que coincidí amb Santa Caterina de Siena. Duren 3 dies.

EN 81-83. GG 81-85:XI,365. IP 1.87.

Portella, la (Nog) *Festa major, de Sant Pere Màrtir.*

L'origen és un vot de poble per donar gràcies d'haver-se deslliurat el poble d'una pesta. Actes durant 3 dies.

DC 64:313. GG 81-85:X,366,496. IP 10.85.

Portellada, la (Mat) *Romeria a la muntanya de Sant Pere Màrtir o "Samprimàrtil".* Missa a l'aire lliure i repartiment d'uns panets. Hi ha una imatge del sant damunt d'un pilar.

IP 6.86.

Sanui (Lli) *Festa major, de Sant Pere de Verona.* Es ballava el Ball del Bolero.

GG 81-85:XII,476. IP 4.87.

Solsona (Sol) *Festa de Sant Pere Màrtir.* La partida de Sant Pere Màrtir, amb la seva ermita, és al nord-oest de la ciutat.

SL 87. IP 3.87.

Vilanova d'Éssera (Ari) *Festa major, de Sant Pere Màrtir.* Romeria a l'ermita de Sant Pere Màrtir. Ball Pla. Antigament, Ball dels Majordoms. Jocs de cucanya. Dura 2 dies.

GG 81-85:XII,475. IP 6.87.

Vilassar de Dalt (Mar) *Festa major, dels Sants Màrtirs.* Processó amb les relíquies i acte de tancada d'aquestes. Cantada tradicional d'unes solemnes complotes. Des de 1983, l'1 de maig, trobada de gegants.

Concurs de fotografia. Festa fonamentada en l'arribada al poble de nombroses relíquies procedents de Càller (Sardenya) el 1623. La data del 29 d'abril s'instituí el 1654. La Confraria dels Sants Màrtirs es creà el 1678. Dura 5 dies.

EN 81-83. MAS 23:9,13-14. MO 29.4.83:37; 27.4.84:53. MR 23.4.82:5; 30.4.83:2; 28.4.84:15; 3.5.84:14. PR 86. SZ 82:60. IP 7.86.

Diumenge després del 29

Òdena (Año) *Festa major, de Sant Pere Màrtir*. Elecció de pubilla i dames d'honor. Premi Ciclista d'Òdena (des de 1949 aprox.). Concurs de colles sardanistes (des de 1973). Teatre, castell de focs artificials, cursa de vaquetes i havaneres amb cremat. Antigament, Ball de les Crespelles –mena de tortells que els balladors oferien a la seva parella. Dura 5 dies.

AM 50-56:III,293-294. CA 20.4.80:15. ELIAS 87:102. GG 81-85:V,372,478. IG 30.4.83:15,23; 14.4.84:19; 27.4.84:2.

Primer o segon diumenge després del 29

Casserres (Ber) **Festa dels Pubills*. Començada el 1979 per iniciativa d'una colla de pubills (homes casats amb pubilles) amb la intenció de satiritzar les relacions amb les sogres. L'acte fonamental era la revetlla, amb coca i vi bo per a tothom, en la qual es llegien uns rodolins humorístics. Cercavila amb gegants, banda de cornetes i tambors, carrosses i pubills disfressats. La vigília al vespre, havaneres i cremat. Perduda des de 1985.

DS 13.5.83:8. R7 2.1.82:sup,XXIX; 11.5.82:3; 12.5.83:15; 14.5.83:9. IP 11.85; 2.87.

30

Bellvei (Bpe) *Festa de Primavera*. Començada el 1983, és de caire cultural. Teatre, danses, concert, etc.

3V 27.4.84:26. IP 2.86.

Brull, el (Oso) **Aplec a Coll Formic*. Coll Formic és a 1.145 m d'altitud, a 6 km a llevant del Brull.

IP 10.86.

Principis d'abril

Cambrils (Bca) *Festa de l'Arbre*. Recuperada, després de 75 anys, el 1982. Els escolars fan una plantada d'arbres i se'ls dedica un festival.

DT 7.4.82:20; 4.5.82:15; 6.3.82:13; 15.3.83:15. IP 11.85.

Primer diumenge

Banyoles (Pes) *Marxa dels 40 Quilòmetres*. Organitzada pel Centre Excursionista de Banyoles. Excursió a peu pels voltants de Banyoles (cada any se'n varia el recorregut). Començada el 1963, cada edició compta

amb la participació d'un nombre més gran de gent de tot el Principat. Les primeres edicions tingueren lloc pel març.

CD 81a. EN 81-83. GG 81-85:III,22,156. PD 7.3.82:14; 9.3.82:9; 12.2.83:sup.; 4.3.83:21; 5.3.83:24. PG 11.3.83:23. RV 15.2.79:11; 1.4.79:13,18. SI 3.3.85. IP 4.87.

Besalú (Gax) *Aplec de la Sardana*. Començat el 1980, primer es feia el Dilluns de Pasqua. Organitzat pel Foment de la Sardana, se celebra al prat de Sant Pere.

CD 81a. CO 23.4.81:4. FE 85:45. OL 8.4.82:6. PD 9-10.4.82:24; 26.2.83:24; 1-2.4.83:2; 3.4.83:2,13; 17.12.83:24. RI 11.4.81:6. IP 3.87.

Lloret de Mar (Sel) *Marxa de les Ermites*. Organitzada pel grup Xino-Xano.

IP 11.86.

Riudarenes (Sel) **Aplec de la Sardana*. Començat cap a 1957, el darrer tingué lloc el 1982.

GINESTA 72:78,211, OL 1.4.82:22. PD 3.4.82:24. RI 28.3.81:6. SO 4.80:44. IP 7.86.

Primer o segon diumenge

Arenys de Mar (Mar) *Aplec de la Sardana*. Començat el 1982. Venda típica del plat de l'aplec. Es fa al parc de Lourdes.

CC 11.1.85:18. MA 14.5.83:6. MO 30.3.83:37. MR 8.1.82:22; 28.5.83:16; 31.3.84:14. PD 25.3.83:12; 14.5.83:10. IP 6.87; 7.87.

Ripoll (Rip) *Marxa de regularitat excursionista*. Començà aprox. el 1969. Organitzada per l'Agrupació Soler i Palau.

N9 26.3.82:45; 4.1.83:8. RI 11.4.81:7. IP 5.86.

Segon dissabte

Ripoll (Rip) *Marxa infantil excursionista*. Organitzada per l'escola Tomàs Raguer des de 1982.

IP 5.86.

Segon diumenge

Barberà del Vallès (Voc) *Festes de Primavera*. En els diferents dies, cercavila amb grups d'animació, festival infantil, vermut-concert... Diumenge al matí es deixen anar vedells. Xocolatada. Cursa popular. Actuació del Ball de Gitanes. Al vespre, cantada d'havaneres. Marató de cinema (tota la nit). Duren 3 dies.

DS 19.4.83:15; 23.4.83:11; 25.4.84:13; 26.4.84:12; 28.4.84:11. IP 6.87.

Breda (Sel) *Aplec de la Sardana*. Començat el 1978. Al vespre, elecció de la pubilla de la sardana.

FE 85:72. OL 8.4.82:18. PD 9-10.4.82:24; 26.2.83:24; 9.4.83:29; 17.12.83:24. RI 28.3.81:6.

Figueres (Aem) *Marxa dels Masos*. Organitzada pel Club Natació Figueres des de 1982. Passa per diversos masos i torna al lloc de sortida, que és el Club Natació.

PD 8.4.83:26. IP 9.87.

Massanes (Sel) *Matança del porc*. Dinar de germanor a base de botifarres i més productes del porc al camp de tir. Celebrada des de 1982.

IP 11.86.

Perelló, el (Beb) *Firabril*. Fira de maquinària per al camp i també apícola. Concursos d'habilitat de tractoristes i de força de cavalls. Joc de "birles" (consistent a fer caure cinc bitlles d'un grup de sis des de catorze passes de distància). Originada el s. xvii en el trobament anyal de marxants, ramaders i mercaders del Baix Aragó i de les terres de l'Ebre. Les edicions actuals se celebren des de 1930. La data varia d'un any a l'altre.

DT 23.4.83:14. EI 18.4.84:5. EN 81-83. FI 86:34; FI 87:35. GG 81-85:XIII,228.

Tercer diumenge

Castelló d'Empúries (Aem) **Aplec de la Sardana*. Començà el 1978 i es perdé el 1985.

AV 3.6.84:18. EM 28.4.82:27. EN 81-83. FE 85:22. MA 16.4.83:6. OL 15.4.82:18. PD 18.4.82:2; 26.2.83:24; 17.12.83:24. RI 11.4.81:6. IP 6.87.

Masnou, el (Mar) *Aplec de la Sardana*. Va començar el 1972. Es fa al parc del Casino.

CC 11.1.85:18. EN 81-83. FE 81:4. MA 9.4.83:8. MR 16.4.83:12; 17.4.84:4. PB 87:14. IP 6.87.

Santa Coloma de Cervelló (Bil) *Aplec a l'ermita de Sant Antoni*. Documentat el s. xvii. Data de celebració variable.

DB 30.12.75. EN 81-83. MO 20.4.84:23.

Sant Hilari Sacalm (Sel) *Festa de Primavera al pla de les Arenes*. A la masia els Cortals, sardanes, ball i rifa d'un porc i ous. La data de celebració varia una mica segons els anys.

AU 22.4.83:21. IP 11.86.

Sentmenat (Voc) *Aplec de la Sardana*. Començà cap a 1977.

DS 18.3.83:12; 7.4.83:10. PG 15.4.83:11. IP 6.87.

Tona (Oso) *Marxa de regularitat per muntanya*. Organitzada des de 1975 pel Centre Excursionista.

N9 16.9.82:11; 4.1.83:8. RI 9.5.81:7. IP 5.86.

Diverses poblacions (Gax) *L'Embardissada de la Garrotxa*. Organitzada des de 1978 pel Centre Excursionista d'Olot. Cada any, recorregut a peu per diferents paratges de l'Alta Garrotxa. Els participants reben una medalla i un llibret explicatiu de l'itinerari.

OL 15.4.82:5; 22.4.82:9. PD 19.3.82:11; 17.4.82:8; 19.4.83:36. IP 11.86.

Segona quinzena

Granollers (Vor) *Excursió popular*. Organitzada per l'Agrupació Excursionista de Granollers des de 1983.

PG 6.10.83:21; 10.5.84:10. IP 11.86.

Peratallada (Aj. de Forallac, Bem) *Festa de l'Arbre*. Arrossada. Festa celebrada una setmana o dues abans de la fira.

IP 5.87.

Tercer o quart diumenge

Barcelona (Bar) *Festes de Primavera de la Zona Franca*. Cursa popular, actes festius i culturals, Fira del Llibre i trobada de gegants. Dura una setmana.

SM 4.85:2; 5.85:4. IP 9.87.

Ripoll (Rip) *Marxa d'orientació per muntanya*. Començà el 1949. Organitzada pel Club Excursionista Ripoll.

N9 30.4.82:33. PD 3.6.83:19. RI 11.4.81:6. IP 5.86.

Penúltim diumenge

Gavà (Bil) **Aplec de sardanes*. Perdut des de 1986. Es feia al parc municipal.

IP 10.86.

Quart diumenge

Cellera de Ter, la (Sel) *Festa del Roser*. Diumenge, al ball del vespre, elecció de la pubilla i les dames d'honor. Dilluns a la tarda, botifarrada popular. Fins a 1979, la festa major era el 15 d'agost: es canvià perquè no coincidís amb algunes altres festes dels voltants. Documentada des de 1644. Dura 3 dies.

EN 81-83. FE 85:72. GG 81-85:III,411. PD 15.4.82:8; 25.4.82:2; 29.4.82:9; 22.4.83:2,19; 23.4.83:2; 24.4.83:2; 1.5.83:18. IP 6.86.

Montmany-Figaró (Vor) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de Puiggraciós*. Hi acudeix majoritàriament gent de la Garriga. Organitzat pel Centre Excursionista Garriguenc. Foc i paella d'arròs comunitaris (tothom hi pot participar pagant un preu mòdic).

EN 84-85. N9 29.4.83:17. PG 22.4.83:3,19; 19.4.84:22; 26.4.84:15; 3.5.84:14. IP 11.86.

Sant Carles de la Ràpita (Mon) *Aplec de la Sardana*. Començà el 1984.

EI 18.4.84:5.

Darrer dijous

Escalarre (Aj. de la Guingueta i Jou, Pso) **Romiatge a l'ermita de la Mare de Déu d'Àneu*. Especialment hi acudia gent des de Burgo.

DC 64:67. IP 11.85.

Darrer dissabte

Fondevatlla (Mat) *Festa a l'ermita de Sant Pere Màrtir*. Missa i dinar al camp. Es va deixar de fer de 1965 a 1980.

IP 6.86.

Guàrdia dels Prats, la (Aj. de Montblanc, Cba) *Festa major*.

PR 85.

Darrer diumenge

Anya (Aj. d'Artesa de Segre, Nog) *Aplec de Sant Marc*. Missa, dinar de germanor i ball.

IP 6.87.

Barcelona (Bar) *Trobada d'entitats del barri de Gràcia*. Al matí, cercavila amb gegants, cap-grossos i animació. Al migdia, vermut popular. També hi sol haver cantada de caramelles a la plaça de la Virreina.

AT 86. GR 4.85:2.4.

Bellmunt de Segarra (Aj. de Talavera, Sga) *Festa major*. La vigília, al vespre, ball de vetlla. Diumenge al migdia, jocs per a la canalla.

IP 2.87.

Besalú (Gax) *Marxa de la Bona Petja*. Organitzada pel Centre Excursionista de Besalú des de 1983.

PD 28.5.83:8. IP 3.87.

Caldes de Montbui (Voc) *Fira Agrícola i Ramadera del Vallès*. Recuperada el 1982 després de 50 anys de no fer-se. Bestiar i maquinària agrícola. Hi ha més actes paral·lels: xerrades, exposicions i una colla de concursos: de cant d'ocells, de vedelles prenyades, de vaques en lactació, de tractoristes, de cavalls de raça, de cireres... Els orígens són medievals, de començament del s. xiv. Dura 3 dies.

DS 21.5.83:11; 1.6.84:10. FI 86:32. MO 8.6.84:37. N9 20.5.83:22. PG 27.5.82:2,14,16; 3.6.82:13; 13.5.83:1; 20.5.83:3,19; 24.6.84:32.

Corbera d'Ebre (Tal) *Festa de Sant Marc*.

CQ 82-84:Tal.

Eroles (Aj. de Tremp, Pju) *Aplec de Sant Pere Màrtir*. Dinar de germanor. Hi va gent de fora i també gent que era del poble i ara ja no s'hi està.

CQ 82-84:Pju. IP 6.87.

Fornells de la Selva (Gir) *Festa petita de Sant Vidal*. Exhibició de patinatge (des de 1984).

EN 81-83. FE 85:56. IP 8.86.

Gavà (Bll) *Fira de l'Espàrrec*. Concurs-exposició d'espàrrecs. Exposició de maquinària agrícola, productes del camp i restauració. La primera mostra d'espàrrecs ja es féu el 1932, però recomençà a partir de 1958 anualment. Dura tot un cap de setmana.

EN 81-83. FI 85a. FI 86:39. MO 29.4.83:37; 20.4.84:22; 27.4.84:53. PB 87:68. PL 26.4.83:4; 30.4.83; 29.3.84:11; 24.4.84:VIII; 27.4.84:X; 19.12.84:IV. SZ 82:57. VB 27.4.84:57. IP 10.86.

Guardiola (Aj. de Vilanova de l'Aguda, Nog) *Festa major*. Repartiment de coca i beguda.

IP 6.87.

Guardiola de Segre (Aj. de Bassella, Aur) *Aplec a l'ermita de Sant Magí*. Obsequi de coca i beguda als assistents.

EN 84-85.

Hospitalet de Llobregat, l' (Bar) *Festes de Primavera*. Són el prelude de les diverses festes majors de barri de la ciutat. Entre la multitud d'actes durant la setmana anterior, es destaquen la Fira de Sant Jordi, de llibres,

flors i terrissa (des de 1982); espectacles infantils, concerts de la Banda Municipal, actuació de castellers, concurs d'ocells (des de 1984) i el castell de focs del darrer vespre.

PB 87:14. PL 8.4.83:13; 14.4.83:11; 16.3.84:11; 18.4.84:IV; 21.4.84:IV; 26.4.84:VII.

Lleida (Sgr) *Concurs i exposició de gossos*. Iniciat el 1983.

MA 30.4.83:6; 1.5.83:11. IP 6.87.

Madrona (Aj. de Pinell, Sol) *Aplec de Sant Mer*. Després de missa, repartiment del pa beneït.

SL 87. IP 3.87.

Martorell (Bll) *Fires i Festes de Primavera*. Durant una setmana, actes variats: pregó, homenatge a la vellesa, concurs de pintura ràpida... Concursos de pesca de caràcter nacional (des de 1979), de sardanes (des de 1960 aprox.), de canaricultura, d'escacs i de natació. L'1 de maig, "Rally" de la Ferradura, amb la participació de carruatges catalans relacionats amb les feines agrícoles. A la tarda s'havia fet la Festa del Pa amb Vi i Sucre. Al vespre, castell de focs artificials. Fira de cavalls -originàriament celebrada per Sant Marc per un privilegi concedit el 1422 per la reina Maria, muller d'Alfons el Magnànim-, la qual es va perdre el s. xix. A partir de 1946 es revitalitzà, però ja no pas amb l'aire agrícola que la caracteritzà a l'origen.

CD 86a:140. EN 81-83. GG 81-85:VIII,379,385. PL 23.4.83:2,13; 26.4.83:15; 29.4.83:2,14.

Martorelles (Vor) *Festa d'Homenatge a la Vellesa*.

EN 81-83.

Orpí (Ano) *Aplec de les Bresques a l'ermita de Santa Càndia*. Joc de bitlles, tradicional a la contrada. Antigament, era típic comprar-hi mel: sembla que se'n vol recuperar el costum. Santa Càndia és una ermita gòtica restaurada darrerament per la Generalitat de Catalunya.

CC 30.4.72. DC 64:278. GG 81-85:V,408. IG 29.4.78. MARTÍ 69:154,232. VT 65:110-111. IP 1.87.

Premià de Mar (Mar) *Aplec de la Sardana*. Organitzat pels Amics de la Sardana des de 1974 aprox. al solar de la Foneria.

AV 27.4.84:32. CC 11.1.85:18. MA 18.12.82:9; 24.4.83:4.

Reus (Bca) *Dia de la Sardana*. Des de 1960, diferents actes al voltant de la sardana.

DT 23.4.83:12. IP 1.86; 9.87.

Rubí (Voc) *Romiatge a Montserrat*. Organitzat per les parròquies de la vila. La de Sant Pere ja hi anava a començament de segle.

DI 23.4.83:12. MT 9-12.84:20; 5-8.85:16. IP 6.87; 8.87.

Salàs de Pallars (Pju) *Aplec a l'ermita de Sant Pere Màrtir*. Repartiment de panets, benedicció del terme i ball amb acordió.

CD 86b. DC 64:351. IP 5.79; 8.85

Santa Coloma de Farners (Sel) *Aplec de la Sardana*. Començà el 1972 al parc de Sant Salvador.

AU 27.4.84:32. FE 85:75. MA 16.4.83:6. OL 22.4.82:20. PD 25.4.82:2; 23.4.83:29; 24.4.83:2; 26.4.83:39. RI 11.4.81:6. IP 11.86.

Sant Feliu de Lluelles (Aj. de Montmajor, Ber) *Rome-ria a l'ermita de la Torreta*. Aplega gent dels pobles veïns. Missa, cant dels goigs i Ball de Cascavells en un planell proper. Festa enrrera se celebrava per la Candellera, però es canvià per aprofitar un clima més bo.
GG 81-85:II,270. R7 29.4.82:9. SL 87. VL 85:56,229. IP 2.87.

Tortellà (Gax) *Festa del Roser*. Durant el ball, obsequi als assistents de garnatxa i vi ranci.
CD 81a. CO 23.4.81:4. EN 81-83. FE 85:49. OL 22.4.82:5-6. IP 8.86.

Vinaixa (Gar) *Festes de Primavera*. Duren 2 dies.
GG 81-85:X,256,496. IP 3.87.

Finals d'abril

Barcelona (Bar) *Festa major del barri de la Sagrada Família*. En els diversos dies, pregó, cursa popular, concurs de dibuix, havaneres amb cremat, gimcana de bicicletes... Fira naturista i artesanal a la plaça de Gaudí.

DTE XII 7-8.81:3. EX 4.85:5. PB 87:14. PE 11.5.84:2; 12.5.84:2. IP 9.87.

Borges Blanques, les (Gar) *Fira i Festes de Primavera*. Fira de les Garrigues de bestiar, maquinària, articles comercials, etc. Exposicions, concursos i alguns altres actes. L'origen és la Fira de Sant Antoni, instituïda el 1338 per Pere III. A partir de 1963 deixà de fer-se pel gener per raons climatològiques. Organitzada per la Cambra de Comerç i Indústria durant un cap de setmana al passeig del Terrall.

AM 32-49:1,114. AM 50-56:1,509. CQ 82-84:Gar. EN 81-83. FI 86:34. GG 81-85:X,224,228,232. MA 28.1.82:11; 30.4.82:sup.2; 3.4.83:11; 16.4.83:13; 17.4.83:sup.3. MO 13.4.84:37. TA 3-4.85:12.

Dia variable dins d'abril

Barcelona (Bar) *Rome-ria a Montserrat*. Organitzada per les parròquies de l'arxiprestat del Poblenou. Un grup dels participants fa el camí a peu.
MT 5-8.84:16; 5-8.85:16. IP 8.87.

Cambrils (Bca) *Aplec de la Sardana*. Començà el 1972. Se sol celebrar en diumenge.
DT 16.4.82:19; 20.4.82:26; 16.4.83:8; 19.4.83:14. EN 81-83. IP 11.85.

"Rally" de cotxes antics. Organitzat des del 1980. Recorregut -variant-lo cada any- per diverses poblacions de les rodalies.

DT 31.3.82:16; 5.3.82:12; 16.4.83:14. IP 11.85; 3.87.

Caulès de Vidreres (Aj. de Vidreres, Sel) *Trobada de Germanor de Lloret i Vidreres*. Començà cap a 1979. Una vegada s'ha arribat fins a l'ermita de Santa Susanna de Caulès -normalment s'hi va a peu-, sardinada popular amb pa amb tomàquet i vi. A la tarda, jocs de cucanya per a la mainada i rifa d'un xai.
EN 81-83. FE 85:76. PD 27.4.82:6; 28.4.83:19. IP 6.86.

Hostalric (Sel) *Marxa del Ginebró*. Organitzada per l'Associació de Pares d'Alumnes.
PD 24.3.83:25. IP 6.86.

Sabadell (Voc) *Fira de la Jardineria*. Organitzada per l'Ajuntament des de 1986.
IP 7.87.

Santa Eugènia de Berga (Oso) *Homenatge a la Velle-sa*. Celebrat des de 1982. Se sol fer en diumenge.
AU 13.5.83:1,6. IP 11.86.

Sant Martí Vell (Gir) *Pujada al santuari de la Mare de Déu dels Àngels*. Començà el 1964 a càrrec del Grup Excursionista i Esportiu Gironí. La majoria dels participants són de Girona. Té l'inici al portal de Sant Cristòfol.
FE 85:59. GG 81-85:III,22,134. PD 4.3.83:22; 17.3.83:26. IP 11.86; 5.87.

Sils (Sel) *Aplec de la Sardana*. Començà el 1965. S'ha- via celebrat molts anys el mes de març.

FE 85:76. IG 5.3.83:15. PD 5.3.82:11; 7.3.82:2; 26.2.83:24; 5.3.83:28; 6.3.83:11; 17.12.83:24. IP 6.86; 8.86.

Festes entre abril i maig

Barcelona (Bar) *Cursa popular sobre patins*. Organitzada per l'Ajuntament.

AC 1.4.84:1; 1.5.85:8. AT 86. IP 9.87.

Festa major del barri del Guinardó. El 1986 s'estrenaren uns gegants: en Joan Portuguès i la Pepeta del Quènto. Trobada de gegants.

AC 1.5.85:3. DTE XII 7-8.81:3. HG 5.85:2. MO 20.4.84:23. PB 87:15. SS 6.86:8. IP 10.87.

Blanes (Sel) *Mercat del Vaixell Usat*. Començà el 1975. Vaixells i motors usats, accessoris i objectes diversos de nàutica.

FI 86:36. PD 16.4.82:8; 30.4.82:8; 1.5.82:10; 13.1.82:11; 20.1.83:12. VB 27.4.84:57. IP 11.86.

Caldes d'Estrac (Mar) *Cursa popular de Primavera*. Des de 1982.

MR 23.4.83:2; 28.4.83:12. IP 6.87.

Castellolí (Año) **Festa d'Homenatge a la Velle-sa*. Va tenir lloc de 1960 a 1980 aprox.

IG núm.3000,2.84:49. IP 1.87.

Girona (Gir) *Excursió popular pels entorns de Girona*. Començà el 1981, organitzada pel Grup Excursionista i Esportiu Gironí. Se celebra un diumenge.

PD 2.4.82:20; 8.4.83:26. IP 5.87.

Marxa de les Fonts de Girona. Organitzada des de 1983 pel col·legi La Salle per a tots els nens i nenes. El recorregut inclou diverses fonts del nucli urbà i de les rodalies.

PD 14.5.83:25. IP 5.87.

Granollers (Vor) *Cursa popular*. Organitzada pel Patronat Municipal d'Esports des de 1980.

PG 18.3.83:19; 29.3.84:23. IP 11.86.

Diada popular de ciclisme. Iniciada el 1983. Organitzada pel Patronat Municipal d'Esports. Participació oberta a tothom qui vagi muntat damunt un artefacte rodant.
PG 8.4.83:19,23; 5.4.84:26. IP 11.86.

Manresa (Bag) *Festa de Primavera del barri de la Sagrada Família*. Xocolatada, jocs i concursos infantils, cinema... Organitzada per l'Associació de Veïns, se celebra el darrer diumenge d'abril o el primer de maig.
R7 6.5.82:22. IP 12.86.

Masrampinyo, el (Aj. de Montcada i Reixac, Voc) *Festa major*. Divendres al vespre, traca i pregó. Dissabte, diana florejada. Diumenge, cercavila amb castellers. Ball de Gitanes. Els actes són força variables.
DS 28.4.84:11. MO 20.4.83:23. IP 6.87.

Medinyà (Aj. de Sant Julià de Ramis, Gir) *Homenatge a la Vellesa*. Dinar de germanor.
PD 15.5.82:8. IP 4.87.

Molins de Rei (Bil) *Festes de Primavera*. Cercavila. Exposicions i concursos. Celebrada en diumenge.
IP 4.87.

Pineda de Mar (Mar) *Festa major del barri del Poblenou*. L'1 de maig, marxa popular iniciada el 1983 (organitzada per la Penya Xaski). El 1983 s'inauguraren els gegants del barri: Dragut i Pineda.
EN 81-83. MR 29.4.83:11; 30.4.83:2; 1.5.84:9. IP 10.86.

Reus (Bca) *Marxa Dufour*. L'organitza la Secció Excursionista del Club de Futbol Reddis des del 1976 aprox.
DT 17.4.82:21; 9.4.83:12. IP 7.87.

Riudecanyes (Bca) *Aplec de la Sardana*. Començà cap a 1978.
DT 7.4.83:10; 14.5.83:8. EN 81-83. IP 3.87.

Terrassa (Voc) *"Rally" de motos antigues*. Organitzat des de 1978 per l'Atlètic Hockey Club de Terrassa, amb un esmorzar a mig camí i diversos premis.
DI 16.5.83:1,12. DS 4.4.84:15; 9.5.84:14. IP 9.87.

Tordera (Mar) *Marxa popular als boscos*. Començà el 1981 organitzada pel Grup Excursionista Miralles. L'itinerari es desenvolupa dins del terme municipal.
PD 22.5.82:6. IP 6.86.

Tortosa (Beb) *Expo-Ebre*. Fira ramadera i de maquinària agrícola. Celebrada per primer cop el 1944. Des de 1976 aprox., concurs de dibuix infantil i juvenil. Gran quantitat d'actes populars. El rei Pere III concedí a Tortosa el privilegi de fer una fira el dia de Pasqua.
CQ 82-84:Beb. DT 29.4.82:1; 30.4.83:14. El 6.1.83:6; 31.3.83:2; 21.4.83:1; 28.4.83:7; 5.5.83:1,2; 26.4.84:4,31; 9.5.84:4. FI 86:37. VB 25.3.83:7; 22.4.83:2; 29.4.83:6; 27.4.84:4-5,23.

FESTES DEL DILLUNS DE PASQUA FINS ABANS DE L'ASCENSIÓ

Dilluns de Pasqua

Ager (Nog) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Colobor*. Abans s'hi havia anat en processó.
GG 81-85:X,375. IP 12.78; 10.85; 6.87.

Alàs (Aj. d'Alàs i Cerc, Aur) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de les Preses*. L'ermita, romànica, és del s. XII.
DC 64:6. EN 84-85.

Albinyana (Bpe) *Aplec a l'ermita de Sant Antoni de Pàdua*. Jocs infantils. Sorteig d'una mona.
DC 64:8. EN 84-85. IP 1.86.

Alcover (Aca) *Aplec de la Sardana de l'Alt Camp, a l'ermita de la Mare de Déu del Remei*. S'hi concentra molta gent de tota la comarca. Aquest dia és típic d'acudir a l'ermita a menjar-hi la mona. Començà el 1975 i durant uns quants anys es celebrà pel juny. L'ermita és a ponent del terme, en un sector muntanyós. L'edifici actual fou bastit el s. XVIII.

BARBARÀ 82a:18,71. CQ 82-84:Aca. DT 15.5.82:21; 7.4.83:10; 11.6.83:8. EN 81-83. EN 84-85. GG 81-85:VII,332. IP 2.87.

Alentorn (Aj. d'Artesa de Segre, Nog) *Aplec a l'església de Sant Salvador*. Hi acudeixen en romiatge des d'Artesa. Es menja la mona.
EN 84-85.

Almenar (Sgr) **Fira*. Tingué inici el 1828 o potser abans. Era fira de cavalleries, roba, eines, etc.
GG 81-85:X,26. IP 9.86.

Angles, els (Aj. de Montagut, Gax) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Devesa*. La imatge originària fou malmesa el 1936. Acabada la guerra, se'n va fer una còpia que actualment es guarda a la parròquia de Montagut. L'ermita es troba en un estat ruïnós.
CONSTANS 54:63. GG 81-85:III,380. PI 81:47,48,50. IP 3.87.

Arboç, l' (Bpe) *Aplec al pont de Ferro*. Trobada multitudinària comarcal amb acampada des del matí per la riba de la riera de Marmellar, afluent del Foix. Audició de sardanes, dinar de germanor i cant de caramelles. La festa data de finals del s. XIX.
IP 2.86.

Arenys de Munt (Mar) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de Lourdes*.
CONSTANS 54:30. CQ 82-84:Mar. DB 19.9.71. EN 84-85. GG 81-85:VI, 483. GINESTA 68:124,258.

Banyoles (Pes) *Fira del Cop d'Ull*. Es venen o canvien tota mena d'objectes de segona mà i antiguitats. La participació és lliure. Organitzada per la Secció Filatèlica i Numismàtica del Centre Excursionista de Banyoles.
PD 7.4.82:8; 15.4.82:8; 25.3.83:10; 7.4.83:12.

Barberà del Vallès (Voc) *Aplec del Pa*. A la sortida d'ofici es reparteix pa beneït prèviament.
CC 8.4.80. DS 17.4.79:6. GG 81-85:VI,194. PB 80:32-33. IP 6.87.

Barcelona (Bar) *Aplec al santuari de la Mare de Déu del Coll.

AM 50-56;II,934. CABALLÉ s.d.a:63.

Bellcaire d'Empordà (Bem) *Marxa popular Xino-xano*. Organitzada des de 1979 per l'Associació de Pares de l'Escola.

PD 6.4.83:21. IP 5.87.

Bellmunt de Mesquí (Mat) *Romeria a l'ermita de Sant Josep*.

GG 81-85:XI,354. IP 1.87.

Bellvis (Pur) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de les Sogues*. Xocolatada per a la mainada, acampada i dinar de germanor.

EN 84-85.

Benavarrí (Bri) *Festa a l'ermita de Sant Medard*.

GG 81-85:XII,382. IP 4.87.

Biosca (Sga) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Pla, a Sant Pelegrí*. En sortir de missa, coca i barreja per als presents i sorteig d'una o de diverses mones de Pasqua. A la tarda, ball a la plaça del poble. Hi concorren nombrosos fills del poble que ja no hi viuen. Antigament, s'hi trobaven diversos grups de caramellaires.

AM 50-56:II,941-942. BOSCH 28:163-164. CAMPS 81:23. COBERO 86:3. DC 64:54. EN 81-83. GG 81-85:IX,121. IP 10.85.

Bisbal del Penedès, la (Bpe) *Aplec a l'ermita de Santa Cristina*. Hi participa gent de la Bisbal, Masllorènc i Rodonyà, que hi solen anar a peu. Dinar tradicional a la muntanya a base de carn a la brasa. L'ermita, situada al coll de la Rubiola, ja és esmentada el 1388.

CA 6.1.80:18. DB 31.7.75. DC 64:55. EN 81-83. GG 81-85:V,199. 3V 23.4.82:19; 8.4.83:8. IP 2.86.

Borges del Camp, les (Bca) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Riera*.

EN 84-85. IP 3.87.

Bossòst (Var) *Fira*.

IP 10.85; 11.86.

Butsènit de Lleida (Aj. de Lleida, Sgr) *Àpat col·lectiu*. És costum de fer dinars comunitaris a base de cassoles vora el riu Segre.

IP 9.86.

Calassanç (Aj. de Peralta de Calassanç, Lli) *Romeria a l'ermita de la Mare de Déu de la Gansa*. Després de la missa, repartiment de rosquilles i vi. Fins als anys 50 hi acudia gent de diversos pobles del voltant i es feia ball.

IP 7.86; 8.86.

Calonge de Segarra (Ano) *Festa de Santa Fe*. Ball. Abans se celebrava el 6 d'octubre.

CQ 82-84:Ano. EN 81-83. GG 81-85:V,478. MARTÍ 69:92,231. VT 65:88. IP 11.85; 1.87.

Cambrils (Aj. d'Odèn, Sol) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Remei*.

EN 84-85. IP 3.87.

Canet d'Adri (Gir) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de Rocacorba*. Abans de 1960 els de Canet d'Adri hi

anaven per Pasqüetes; i els de Sant Medir, el Dimarts de Pasqua. S'hi pujava a peu, costum que ha minvat.

EN 84-85. FE 85:34. PD 15.4.82:8. IP 4.87.

Canovelles (Vor) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Bellullà*. Durant uns quants anys la imatge va estar a la parròquia; llavors la festa es féu al poble. La vigília al vespre, xocolatada, recital d'havaneres i rom cremat. Dilluns, arròs gegant comunitari, concurs de tractoristes (començat el 1983) i xocolatada.

ÀLBUM 28-36:1,148. AM 50-56:II,941; AM 58:58. CANYAMERES 70:34,56. EN 81-83. FÀBREGA 54:125. MONTLLOR 58:94. PG 1.4.83:19; 8.4.83:17; 26.4.84:19. IP 10.86.

Cardona (Bag) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Lourdes*. Missa i berenar (s'hi va havent dinat). La capella data de 1899.

EN 84-85. IP 9.85.

Caregue (Aj. de Rialb, Pso) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Muntanya*. La imatge de la Mare de Déu és romànica. També s'hi conserva un retaule gòtic.

EN 84-85.

Carme (Ano) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Collbàs*. D'abast comarcal. Es ballava el Ball dels Càntirs. El santuari és documentat des de 1318 i sofrí modificacions els segles XVI i XVIII.

AM 50-56:II,943; III,389-391,909; AM 58:58. DC 64:93. FA 54:203. GG 81-85:V,386. IG 28.10.72; 18.4.84:26. MARTÍ 69:103,231. VT 65:85-86. IP 1.87.

Castellcir (Vor) *Aplec*. A la tarda, rifa tradicional d'ous, coques, xampany, llonganisses i pernils.

EN 81-83. N9 9.4.82:13; 16.4.82:17; 31.3.83:36. R7 17.4.82:8; 31.3.83:19. IP 11.85; 10.86.

Castelló d'Empúries (Aem) *Festa d'Homenatge a la Vellera*. Trillleig de campanes i cercavilla amb música i "majorettes". Missa, parlaments, dinar i espectacle. Iniciada el 1947 per mossèn Salvador Pagès.

EM 21.4.82:4. EN 81-83. FE 85:23. PD 13.4.82:8.

Castellolí (Ano) **Aplec a la Puda*. Es perdé pels volts de 1960.

VT 65:85. IP 1.87.

Cellera de Ter, la (Sel) *Aplec a l'ermita de Sant Just i Pastor*. Esmorzàr col·lectiu (des de 1977). Jocs de cucanya i truitada popular. Trobada de sardanistes infantils de la zona gironina (des de 1982).

EN 84-85. FE 85:73. PD 14.4.82:9. PR 86. IP 6.86.

Cistella (Aem) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Vida*. L'ermita és dalt d'un turó, a ponent del municipi. L'edifici primitiu era de 1429 i va ser modificat a la segona meitat del s. XVII.

EN 84-85. GG 81-85:IV,216. IP 6.87.

Ciutadilla (Urg) *Aplec a l'ermita de Sant Roc*. Jocs per als infants i dinar pels boscos veïns. Alguns anys, tir al plat. L'ermita fou edificada cap a 1735 amb motiu d'una pesta. Posteriorment enderrocada, fou tornada a bastir el 1984. Antigament, celebrat el Dimarts de Pasqua.

DC 64:118. EN 84-85. GG 81-85:IX,210. IP 2.86.

Clarà (Aj. de Castellar de la Ribera, Sol) *Festa de Sant Sebastià, a la seva ermita*. Missa i repartiment de pa

beneit. També tir al plat, etc. Se celebrava el 20 de gener, però es traslladà a aquest dia per disposar d'un temps més bo.

DC 64:119. EN 84-85. IP 3.87.

Collbató (Bll) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Salut. Al matí, es deixen anar coloms. A la tarda, normalment, actuació d'un esbart.

DB 31.3.78:20. DC 64:125. EN 81-83. MARTÍ 69:120,231. VT 65:85. IP 1.87.

Conques (Aj. d'Isona i Conca Dellà, Pju) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de les Esplugues. El dia anterior, al poble, representació teatral. L'endemà, processó al voltant de l'ermita. Dinar de germanor –que cadascú es porta– i ball amb orquestra.

CAMPS 81:31. CD 86b. IP 8.85; 11.85.

Conreria d'Escaladei, la (Aj. de la Morera de Montsant, Pri) *Diada del Priorat. Diversos actes enfocats a la promoció turística de la comarca. S'hi feia un concurs de poda d'oliveres. Perduda el 1985.

DT 7.4.82:20; 8.4.83:12. EN 81-83. IP 2.87.

Corbera d'Ebre (Tal) Aplec a l'ermita de Santa Madrona.

EN 84-85. IP 4.86.

Creixell de Mar (Tar) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Fàtima.

IP 2.87.

Cretes (Mat) Festa a l'ermita de la Mare de Déu de Misericòrdia.

IP 1.87.

Dosrius (Mar) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Corredor. La vigília, acampada amb foc de camp de nombrosos excursionistes. Hi acudeix gent de diverses poblacions: Llinars, Cardedeu, Mataró, Sant Vicenç de Montalt, Arenys de Mar, Arenys de Munt... Després de la missa de migdia, gran costellada. Aquesta ermita, dedicada a la Mare de Déu dels Socors, fou construïda a principis del s. xvi i tornada a fer de 1576 a 1583. Els pobles de Canet de Mar i d'Arenys de Munt hi anaren en processó des de 1569. Dimarts de Pasqua era dedicat als veïns de Llinars, Sant Iscle de Vallalta i Sant Vicenç de Montalt.

CC 7.4.72; 1.5.73. CRÒNICA DE MATARÓ 10.4.79. DB 2.4.84. FÀBREGA 54:192. GALLARDO 38:197. GG 81-85:VI,448. GINESTA 68:172,258. MR 1-2.4.83:2,11; 21.4.84:6. PG 1.4.83:7; 8.4.83:32; 26.4.84:32. VA 10.4.66:33.

Esparreguera (Bll) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Puig. Començà a fer-se cap a 1976.

IP 79; 87.

Espluga de Francolí, l' (Cba) Ball de Pasqua. Al vespre, Ball de la Mona al pavelló del Casal, amb assistència de joves dels voltants. Al final, rifa.

NO 5.81:15.

Esponellà (Pes) Benedicció i repartiment de panets.

FE 85:55. IP 4.87.

Estopanyà (Bri) Aplec a l'ermita de Sant Quilis. Hi acudeixen els veïns de Binèfar.

GG 81-85:XII,397. IP 4.87.

Flix (Reb) Aplec al santuari de la Mare de Déu del Reuèi. Hi acudeix gent de Bovera, la Palma d'Ebre, la Granadella, Llardecans, Maials, Ascó, Móra la Nova, Reus, etcètera. Ball de Jotes. Processó de pujada i de baixada.

AM 50-56:II,943. DC 64:83. DT 22.4.82:20. EN 81-83. EN 84-85.

Gallifa (Voc) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Grau. Cantada de caramelles i goigs. Dinar de germanor i rifa a benefici de la conservació de l'ermita. Antigament, s'hi anava el Dimarts de Pasqua. Hi ha notícies de l'ermita des del s. XIII.

DC 64:178. EN 84-85. GG 81-85:VI,277. JULIANO 80:63,92. MONTLLOR 58:91. IP 11.86.

Gavà (Bll) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Bruguers. Començat a partir de 1540 i celebrat contínuament, solament amb la interrupció de la Guerra Civil. Participació de molt de jovent, que dona un caràcter especial a la festa. Cant coral, aplec de gegants i sardanes. Dinar de germanor.

AM 50-56:II,943. DB 29.4.73:8. DC 1964:181. EN 81-83. EN 84-85. GG 81-85:VIII,499. MO 20.4.84:23. SZ 82:46. IP 10.86; 5.87.

Gelida (Ape) Festa de la Mare de Déu de la Salut. Cercavila des de l'Ajuntament amb els bastoners i l'esbart local cap al solemne ofici cantat, amb cantada de goigs. Repartiment del Pa de la Caritat o del Pa i l'Empena. Sortint de missa, homenatge als avis (iniciat els anys 50). Fins al 1936 es venien uns ventalls per tal de recollir diners per a l'administració. Celebrada des del setembre de 1724, any que la imatge hi fou traslladada des de can Ginebreda, on ja es venerava. El 1936 hi hagué una interrupció fins que es recuperà plenament a partir de 1971.

AV 6.4.80. DC 64:182. PR 86. 3V 31.3.83:8. IP 81; 2.86.

Gieva, la (Aj. de les Masies de Voltregà, Oso) *Aplec.

AM 58:58. IP 1.86; 2.86.

Granja d'Escarp, la (Sgr) *Aplec a l'ermita de Sant Jaume. Perdut pels volts de 1960.

DC 64:188. IP 3.87.

Guimerà (Urg) Romeria a l'ermita de la Mare de Déu de la Bovera. Es dina al voltant de l'ermita en grans colles. La imatge de la Mare de Déu és gòtica (del s. xv) i du el Nen Jesús als braços. Restes d'un claustre romànic, pertanyent a l'antic monestir cistercenc.

BLASI 33:85. DC 64:195. DT 8.1.78. EN 84-85. GG 81-85:IX,206. IP 2.86.

Hortsavinyà (Aj. de Tordera, Mar) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de l'Erola.

CONSTANS 54:34. IP 8.86.

Hospitalet de Llobregat, l' (Bar) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Bellvitge. Celebrat de 1956 a 1976. Recuperat el 1987.

FÀBREGA 54:158. TE 19.4.85. IP 7.87; 9.87.

Hostalets de Balenyà, els (Oso) Aplec dels Ous. Es rifen centenars d'ampolles de xampany, coques, dot-

zenes d'ous i llonganisses recollits per les cases de pagès el dissabte anterior. Gent de tota la comarca assisteix a aquesta festa, feta a la plaça. Els beneficis es destinen a la parròquia. L'origen és de 1626, que va ser organitzat per la Confraria del Roser de Balenyà per poder pagar unes obres. El dia anterior (Diumenge de Pasqua) ja hi ha una rifa al santuari de l'Ajuda, a Balenyà, sense la participació de gent de fora.

DB 31.1.78. EN 81-83. N9 9.4.82:13; 16.4.82:13; 21.5.82:22; 31.3.83:36; 8.4.83:8. SO 4.80:44.

Hostalric (Sel) *Festa de la Germandat*. Començada el 1929 i organitzada per la Germandat Verge dels Socors.

FE 85:73. IP 6.86.

Isona (Aj. d'Isona i Conca Dellà, Pju) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Posa*. Caramelles. Amb el que han recollit el dia abans, arrossada dels caramellaires pels voltants en la qual participa molta gent. L'Ajuntament obsequia amb coca i vi.

CD 86b. SZ 82.46. IP 81; 8.85.

Joanet (Aj. d'Arbúcies, Sel) *Aplec parroquial*. Organitzat per la parròquia de Sant Hilari. Sortint de missa, arrossada de germanor. Jocs per a la canalla, rifes i cantada de caramelles. Començà a organitzar-se el 1982.

IP 11.86; 4.87.

Joncadella (Aj. de Sant Joan de Vilatorrada, Bag) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de Joncadella*. Es reparteix un ram de farigola. Concurs de pintura ràpida i jocs de cucanya. Esmorzar de germanor amb botifarra i torrades amb alloli. Concurs d'ocells.

DB 24.6.76. EN 81-83. EN 84-85. R7 8.4.82:6; 31.3.83:19; 5.4.83:5. IP 1.86.

Jorba (Año) *Aplec de la Mare de Déu de la Sala*. L'ermita –notable edifici romànic del s. XII– és de propietat particular. S'havia celebrat una temporada en un bosc proper per motius de salubritat, però un incendi el destruï el 1981 i des d'aleshores té lloc al camp de futbol.

AM 50-56:11,943. AM 58:58. DC 64:202,206. EN 81-83. EN 84-85. GG 81-85:416. MARTÍ 69:129,231. MERCADER 53:149. VT 65:85,87,94. IP 6.86.

Llagostera (Gir) *Trobada sardanista, a la plaça de Catalunya*. Començà el 1981.

PD 3.4.83:2. IP 9.86.

Lliçà d'Amunt (Vor) *Aplec a l'ermita de Sant Baldiri*. Tan sols se celebra una missa.

EN 84-85. IP 2.86; 11.86.

Lloberola (Aj. de Biosca, Sga) *Aplec*. Després de la missa a l'església de la Mare de Déu del Solà, repartiment de pa i flors.

COBERÓ 86:3. DC 64:219. IP 4.79; 10.85.

Llorenç del Penedès (Bpe) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Roser*.

AM 58:58. IP 78; 2.86; 11.86.

Llosses, les (Rip) **Aplec a l'ermita de Santa Margarida de Vinyoles*.

AM 50-56:11,941. IP 4.86.

Madrona (Aj. de Pinell, Sol) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Sant Mer*. Després de la missa, repartiment de pa beneït.

CAMPS 81:61. IP 3.87.

Masarac (Aem) *Processó*. Es va de l'església de Santa Maria de l'Om, veïnat del Priorat, amb la imatge de la Mare de Déu del Dolors i la del Sant Crist, fins a l'església de Sant Martí, que és a Masarac. Els portadors de les imatges solen complir prometes.

EN 81-83. IP 6.87.

Masquefa (Año) *Aplec al Cementiri Vell*. Al lloc de l'aplec, on hi ha una ermita romànica, hi havia hagut el cementiri.

EN 81-83. IP 1.87.

Massoteres (Sga) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de Camp-real*. La imatge de la Mare de Déu és de 1958.

DC 64:287,434. EN 84-85. IP 10.85.

Masuques, les (Aj. de Castellet i la Gornal, Gaf) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de Montanyans*. Missa, repartiment de pa beneït i cantada dels goigs i de caramelles. Rés del rosari. Falcons, sardanes i tòmbola.

EN 84-85. FU 1.87:47. 3V 19.4.84:17. IP 7.87.

Menàrguens (Nog) *Aplec a l'ermita de la Santa Creu*. El santuari, situat a 3 km de la vila, conserva una imatge gòtica d'alabastre del s. XV.

GG 81-85:X,342. MA 20.4.77. IP 6.87.

Miralcamp (Pur) *Festa de Sant Sebastià*. Originada per vot de poble.

GG 81-85:X,196. IP 4.87.

Molar, el (Pri) *Fontada a la font de rentar*. Cercavila amb la banda del poble. Concurs de paelles a la font. Havent dinat, ball de tarda a la placeta de la font: la banda interpreta jotes i ballables. Deixada de fer el 1963, s'ha recuperat recentment.

IP 4.85.

Montclar (Ber) *Festa de Sant Sebastià*. Té com a origen un vot de poble. Rosari cantat a l'església de Sant Martí, cantada dels goigs i veneració de les relíquies del sant que s'hi conserven. Una processó –presidida per un pendó roig– surt a fer el volt a la plaça duent la imatge de sant Sebastià a coll. L'Ajuntament hi participa pagant un dinar després de les celebracions religioses. Cant de caramelles. Una confraria té cura de l'organització de la festa i vetlla pel manteniment del vot, que se celebra des de 1855 per la salvació d'una epidèmia de còlera. Tanmateix, la processó ja se celebrava abans: el segle XVII o potser el XV. Amb el temps se n'ha anat canviant la data de celebració: abans es feia el darrer dimecres d'abril, però el 1970 es traslladà a aquest dia.

AM 50-56:1,559. EN 81-83. GG 81-85:11,266,437. R7 17.4.82:11; 15.1.83:15; 5.4.83:3. VL 85:56,80,226. IP 2.87.

Montferrer (Aj. de Montferrer i Castellbò, Aur) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Trobada*. Hi acudeix

gent de tota la ribera de la Seu. La capella de la Mare de Déu de la Trobada és vora el riu d'aquest nom.

AM 50-56:II,943. DL 23.8.73; 4.11.77. EN 84-85. GG 81-85:XVI,119.

Montferri (Aca) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Vilardida.*

DC 64:493. EN 84-85. FÀBREGA 54:252.

Montmagastre (Aj. d'Artesa de Segre, Nog) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Vedrenya.*

EN 84-85. IP 2.79; 6.87.

Montmany-Figaró (Vor) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de Puiggraciós.* Dinar de germanor. Assistència dels veïns de Bigues.

EN 84-85. IP 11.86.

Mont-roig del Camp (Bca) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Roca.* Alguns es queden a menjar la mona després d'oïr missa. S'havia fet una processó.

AM 50-56:II,943. BLASI 33:83. EN 84-85. IP 10.85; 3.86.

Mont-roig de Tastavins (Mat) *Romiatge a l'ermita de la Consolació.* Antigament, la processó arribava fins a l'ermita; avui tan sols fins a la carretera, des d'on cadascú agafa el seu cotxe. Al migdia, missa "baturra", cantada pel poble, que acaba amb la veneració de la imatge i el repartiment del pa beneït. Dinar de germanor a base de carn de corder a la brasa i la mona de Pasqua. Ball popular amb acompanyament d'acordió. Rés del rosari.

GG 81-85:XI,347. IP 10.86.

Montsonís (Aj. de Foradada, Nog) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Saigar.* Hi acudeix gent de Montsonís, Foradada, Artesa, Montclar i Oliola. Ja se celebrava el s. XVII. Cantada de caramelles. És típic jugar-hi al catxo.

AM 50-56:II,943. BERTRAN 73:39. CC 13.4.72. EN 81-83. EN 84-85. MA 11.4.82:12.

Navès (Sol) *Dinar de germanor a la font de Poses.*

IP 11.85.

Òdena (Ano) *Aplec de la Sardana, a can Macià.* Hi participa molta gent d'Igualada. És el segon aplec més antic de Catalunya.

ELIAS 87:102. EN 81-83. SO 4.80:44. VT 65:85. IP 2.86.

Olius (Sol) *Aplec a l'ermita de Santa Maria del Vilaró.* L'ermita és d'estil romànic.

EN 84-85. SL 87. IP 9.85.

Olost (Oso) *Aplec a l'ermita de Sant Adjutori.* Missa de campanya i cantada de caramelles. Algun any, Ball de Bastons. Àpat tradicional amb pa, llonganissa i vi. L'ermita, magnífic mirador del Lluçanès, fou beneïda el 1717. Organitzat pel grup Fem Poble.

DC 64:275. EN 81-83. EN 84-85. N9 9.4.82:13; 16.4.82:13; 31.3.83:36. IP 2.86.

Olot (Gax) *Festa del Roser de les Fonts.* Diumenge, concurs de dibuix. Dilluns, ofici solemne amb processó i cant dels goigs a l'església de les Fonts. Fins a 1936, ball al Triai, que era aprofitat per alguns joves per cercar parella.

AM 50-56:II,944; III,441-442,913. ARNAU 80a:357-360. FE 85:46. OL 8.4.82:5. OM 19.4.74:17. PD 14.4.82:12; 1-2.4.83:13. PLA 57:289,310. IP 11.86.

Ordis (Aem) *Romeria a l'ermita de Sant Nicolau.* Missa i sardanes. Ermita de propietat particular, dins un mas. IP 6.87.

Organyà (Aur) **Aplec a la Font Bordonera.*

ESPAR 77:90. IP 12.85; 2.86.

Os de Balaguer (Nog) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Cérvoles.* Hi acudeixen els veïns d'Ivars de Noquera.

GG 81-85:X,355. IP 6.87.

Palafrugell (Bem) *Festa del vot de vila a l'ermita de Sant Sebastià.* Anada a peu tradicional a l'ermita. Presentació de les pubilles de les Festes de Primavera. Celebració per recordar que gràcies a sant Sebastià la població es deslliurà de les plagues de pestilència. També és coneguda com a Processó de les Cuques.

AM 50-56:II,925. EN 81-83. FE 85:35. PD 11.4.82:10; 23.4.82:10; 27.5.82:XXII; 14.12.82:10; 7.4.83:12. PLA 57:48,311. SI 3.4.75. SZ 82:47. IP 5.87.

Penelles (Nog) *Aplec a la granja de Sant Vicenç Ferrer.* Es menja la mona de Pasqua. També hi acudeixen veïns de Linyola i d'unes altres poblacions.

MA 9.4.83:14. IP 10.85; 1.86.

Peramola (Aur) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Castell-Ilebre.*

IP 12.77.

Pineda, la (Aj. de Vila-seca i Salou, Tar) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Pineda.* Ja es feia el 1772. Des de 1984, arrossada popular organitzada pels caçadors de Vila-seca (hi pot participar tothom qui vulgui). A la tarda, jocs infantils. S'aprofita per menjar la mona.

AM 50-56:II,943. BLASI 33:183-184. DC 64:298,495. DT 16.11.75; 11.4.76; 13.4.77; 8.1.78. EN 84-85. GG 81-85:VII,160. IP 12.85; 2.86.

Pineda de Mar (Mar) **Aplec.*

DC 64:298. IP 10.86.

Planes d'Hostoles, les (Gax) *Festa d'Homenatge a la Vellesa.* Al matí, desdejuni per als homenatjats. Missa cantada. Elecció de 2 infants com a hereuet i pubilleta, que reciten uns poemes. Desfilada dels gegants (Jordi i Nuri, recuperats el 1983) i cap-grossos. Dinar de germanor. Instaurada el 1920 aprox., avui és organitzada pel Patronat Local de la Vellesa.

MOSTRARI 85:58,60. MURLÀ 84:161,162. OL 4.3.82:5. PD 18.3.82:8; 15.4.82:13; 3.4.83:13; 8.4.83:14. IP 3.87.

Planoles (Rip) *Festa de la Truita.* Tots els visitants són obsequiats amb truita de cansalada, pa i vi. La festa començà com a àpat dels caramellaires, però amb els anys s'ha convertit en una festa de tot el poble. Perduda el 1979, es recuperà el 1986.

AM 58:58. CA 6.4.80:20. DB 6.4.72. DN 18.4.64. GG 81-85:1,402. IP 4.86; 11.86.

Pobla de Claramunt, la (Ano) *Aplec al Xaró.* Començà cap a 1954. Celebrada en una esplanada, on hi ha una deu. Els darrers anys hi assisteix molta gent immigrada.

ELIAS 87:102. IG 30.3.83:4. SZ 82:46. IP 10.85.

Pobla de Montornès, la (Tar) *Festa major petita*. Consisteix en un aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Montornès, organitzat pels Amics de Montornès. Hi va gent de diverses poblacions de la comarca. Tot i ser un aplec tradicional, les sardanes van tenint-hi força importància. Es canten caramelles. L'ermita va ser construïda el 1783 aprofitant murs del temple anterior, del s. XII. La imatge és d'alabastre policromat, dels segles XVI-XVII.

BLASI 33:103. CC 12.4.75. DC 64:306. DT 9-10.4.82:20; 26.3.83:11; 3.4.83:9; 13.4.83:12. EN 81-83. EN 84-85. GG 81-85:VII,146. SO 4.80:44. IP 12.85.

Pontós (Aem) *Aplec a la capella de Santa Anna*. Un dels actes és una trobada sardanista infantil.

EM 4.8.82:7. IP 6.87.

Portellada, la (Mat) *Forada*. S'acostuma a passar el dia al camp, sobretot al paratge proper al salt que fa el riu Tastavins dins del terme.

IP 6.86.

Prades (Bca) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de l'Abellera*. Hi participa gent de Prades, Capafonts, la Febró, Mont-ral, Rojals i Farena.

BLASI 33:107. EN 84-85. GRAS 09:88.

Pratdip (Bca) *Aplec a l'ermita de Santa Marina*. Al matí, s'hi va a menjar la mona. Al vespre, ball al poble.

VÉRTX 7-8.74. IP 10.85.

Preixana (Urg) *Aplec de sardanes Urgell-Segarra a l'ermita de la Mare de Déu de Montalbà*. Començà el 1970. Els assistents dinen per la pineda dels voltants –generalment, carn a la brasa. És costum de menjar-hi la mona. Organitzat per la Joventut Cultural i Recreativa amb el suport de l'Ajuntament.

DB 17.4.66. EN 81-83. GUIA 87. MA 28.4.79. SO 4.80:44. IP 4.86; 5.86.

Préixens (Nog) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Gorga*. Per Sant Gregori, romeria a l'ermita i benedicció dels camps per tal de protegir-los de la cuca.

CAMPS 81:83. VILADOT 61:103-104. IP 6.87.

Quar, la (Ber) *Aplec al santuari de la Mare de Déu*. S'hi va en romeria traslladant-hi la talla romànica de la Mare de Déu que es guarda a l'església parroquial de Sant Maurici. Recuperat el 1983.

EN 84-85. VL 85:60,248. IP 2.87.

Renau (Tar) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Llorito*.

VECIANA 82:47.

Riba-roja d'Ebre (Reb) *Aplec a l'ermita de Santa Magdalena, a Berrús*. Antigament, s'havia fet el Dijous de Pasqua. Un cop s'ha arribat i s'ha triat lloc per dinar, es va a l'ermita a encendre una espelma i a tocar les campanes, que tocaran tot el dia. L'esmorzar sol consistir en una clotxa (pa de pagès al qual s'ha tret la molla i que s'ha farcit amb tomaca, sardina de barril i oli). Durant la missa, benedicció de coques, que després es reparteixen. També n'hi ha per vendre a benefici de l'ermita. Jocs per a la mainada. El dinar, esplèndid, acaba amb la consumació de la mona. A la tarda, músi-

ca de ball i jocs per a grans (estirada de la corda entre solters i casats i entre solteres i casades, entre d'altres).

CABRÉ 74:129,194-197. IP 6.85.

Roda de Berà (Tar) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Berà*. Hi acudeix gent de diverses poblacions.

DB 2.8.74. DC 64:343. DT 24.4.76:21; 9-10.4.82:20. EN 81-83. EN 84-85. IP 12.85.

Rubí (Voc) **Benedicció del terme*.

RUFÉ 84:3.

Sabadell (Voc) **Aplec a l'ermita de Sant Pau de Riusec*. Es féu a partir de 1628.

GG 81-85:VI,162.

Sallent (Bag) *Romeria a l'ermita de la Mare de Déu de Fucimanya*.

EN 84-85. IP 6.79; 10.85.

Sanaüja (Sga) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Pla*.

EN 84-85. IP 2.87.

Santa Creu d'Olorda (Aj. de Barcelona, Bar) **Aplec*.

AM 50-56:II,943. CC 2.4.67. PB 80:28-29. TE 11.4.68:12.

Santa Eulàlia de Puig-oriol (Aj. de Lluçà, Oso) *Aplec a l'ermita de Sant Cristòfol de Borrassers*. Sortint de missa, cantada de caramelles. A continuació es va a cantar per les cases de pagès.

IP 3.86.

Sant Agustí de Lluçanès (Oso) *Aplec al santuari de la Mare de Déu dels Munts*. Dinar de germanor.

EN 84-85.

Santa Margarida de Montbui (Año) *Aplec a l'ermita de la Tossa de Montbui*.

VT 65:85. IP 11.85.

Santa Margarida i els Monjos (Ape) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Penyatet*. Cant de caramelles i concurs de paelles (des de 1972 aprox.).

EN 81-83. FÀBREGA 54:260. FU 1.87:47. 3V 30.4.82:29; 31.3.83:22; 19.4.84:17. IP 5.87.

Santa Maria de Corcó (Oso) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de Cabrera*. Aquesta senzilla festa substitueix la que es feia per l'Ascensió.

AM 58:58. IP 1.86; 2.86.

Santa Maria d'Olív (Bag) *Aplec a l'ermita de Sant Feliu de Terrassola*. Sant Feliu és una antiga parròquia rural documentada ja el 927. L'església actual és un bonic exemple romànic, ben restaurat durant els anys 70.

IP 78; 1.87.

Sant Andreu de Llavaneres (Mar) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Lorita*. L'ermita actualment es troba arruïnada.

BARTRES 86:107.

Santa Pau (Gax) *Aplec al monestir de Sant Julià del Mont*. Festa perduda durant uns 15 o 20 anys, s'intenta

recuperar a partir del 1987. S'hi fa una truitada, acte que ja hi era tradicional. A la vila, Dilluns de Pasqua, s'havia fet el Ball d'En Serrallonga, que es va perdre cap a 1920.

GG 81-85:III,342. IP 3.87.

Sant Bernabé de les Tenes (Aj. de Ripoll, Rip) *Aplec. Perdut fa molts anys.

IP 12.86.

Sant Esteve de Llitera (Lli) *Romeria a l'ermita de la Verge de la Pietat*. L'ermita és dins el terme del municipi veí d'Almúnia de Sant Joan. Al matí, desfilada de carrosses, amb concurs. Repartiment de coca i vi i dinar de germanor.

IP 4.87.

Sant Feliu de Codines (Vor) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Villar*. Al matí, al poble, homenatge a la vellesa, amb nomenament de la jove ideal -la que s'hagi distingit en el seu comportament envers els sogres- i repartiment de tortells als avis. A la tarda, aplec organitzat pel Centre Excursionista de Sant Feliu.

AM 50-56:II,941. CANYAMERES 70:123. EN 81-83. EN 84-85. JULIANO 80: 63 ss.,91. MONTLLOR 58:122. IP 12.85.

Sant Feliu de Llobregat (Bll) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Salut.

GG 81-85:VIII,414. IP 10.86.

Sant Feliu del Racó (Aj. de Castellar del Vallès, Voc) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de les Arenes.

DB 28.7.77:21. FÀBREGA 54:237. FORJA 24.4.76:2. MONTLLOR 58:64-65. IP 9.86.

Sant Feliu de Pallerols (Gax) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de la Font de la Salut*. Assistència a l'ofici dels veïnats i de les cases de pagès de la contrada per tal de demanar bona anyada.

PLANAGUMÀ 83.

Sant Jaume de Frontanyà (Ber) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu dels Oms*. Xocolata desfeta i torrades amb allioli per a tots els assistents. Antigament, abans del dia de l'aplec, el sagristà passava pel poble captant diners i peus de porc amb què es feia un àpat per obsequiar els qui acudien a la festa. Recuperat el 1980.

DC 64:371. EN 84-85. GG 81-85:II,321. R7 31.3.83:19. VL 85:60,257. IP 10.85.

Sant Jaume dels Domenys (Bpe) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu dels Arquets*. Processó i dinar de germanor. Actuació musical i repartiment de cremat. L'advocació de la Mare de Déu prové d'un aqüeducte romà que hi ha a uns 2 km.

DC 64:371. EN 81-83. EN 84-85. FÀBREGA 54:245. FU 10.4.87:43. GG 81-85:V,208. 3V 23.4.82:19; 8.4.83:8. IP 2.86.

Sant Jordi Desvallés (Gir) *Festa a l'església de Sant Pere de Sobrànigues*. Començà el 1982. Dinar de germanor.

EN 84-85. IP 4.87.

Sant Llorenç de la Muga (Aem) *Aplec a l'ermita de Sant Jordi*.

DC 64:378. IP 9.86; 5.87.

**Benedicció del terme*. Es feia des de l'ermita de la Mare de Déu de Palau.

GG 81-85:IV,220.

Sant Llorenç de Morunys (Sol) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de Lord*. Hi va gent de tota la comarca.

EN 84-85. R7 29.5.82:22; 5.6.82:12; 7.4.83:9. SL 87. IP 11.85; 3.87.

Sant Martí de Tous (Ano) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Sentfores*. L'assistència és del poble i també de la comarca. Se sol jugar a les bitlles. També és una ocasió per menjar la mona de Pasqua.

AM 58:58. DC 64:455. EN 84-85. MARTÍ 69:194,231. VT 65:85. IP 11.79; 11.85; 4.86.

Sant Miquel de Campmajor (Pes) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Loreto*. Missa i arrossada.

CONSTANS 54:67. HORIZONTES 1.5.75. IP 4.87.

Sant Miquel de Fluvià (Aem) *Aplec a l'ermita de Sant Sebastià. Es va perdre cap a 1972.

DC 64:385. IP 6.87.

Sant Miquel Sesperxes (Aj. de Sant Martí de Centelles, Oso) *Aplec dels Ous*. Rifa de coques i mones.

EN 81-83. IP 78; 1.86.

Sant Pere de Torelló (Oso) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de Bellmunt*. Tots els pelegrins són obsequiats amb coca, lloganissa, un trago de vi i un record (des de 1980). Cant de caramelles. Rifa d'ous, pernils, xampany, etc. Fins a començament del s. XIX se celebrava el 25 de març, festivitat de l'Anunciació, però es canvià a causa que molts anys s'esqueia en Quaresma o Setmana Santa. Antigament, Ball de la Bolangera. El santuari, documentat des del segle XIII, és dalt d'un cim, a 1.246 m d'altitud. Davant l'ermita hi ha el pedró de la Mare de Déu de les Alades, que rep aquest nom perquè a la tardor moltes formigues alades hi van a morir.

AM 50-56:III,449-450,914. DC 64:388. EN 81-83. EN 84-85. N9 16.4.82:11; 31.3.83:5; 8.4.83:8. VINYETA 61:45,48-51. IP 8.86; 12.86.

Sant Quirze del Vallès (Voc) *Aplec a l'ermita de Sant Feliuet*. L'ermita és pre-romànica i restaurada.

CANYAMERES 70:201,268. DB 21.5.72:12; 23.9.73:43; 15.11.74. DC 64: 392. DI 27.4.84:14. GEC 70-81:XIII,225. GG 81-85:VI,197. NU 22.4.75. RU-FÉ 84:4. SERRA 61:11. IP 9.86.

Sant Sadurní d'Anoia (Ape) *Festa de la Vellesa*.

FU 1.87:47. IP 5.87.

Sant Sebastià dels Gorgs (Aj. d'Avinyonet del Penedès, Ape) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Llinda*. Ball de gralles i dinar de germanor. A la tarda, jocs per a tothom. L'ermita, situada al límit del terme de la Granada, és romànica.

FU 10.4.87:43. 3V 19.4.84:19. IP 11.86.

Selva, la (Aj. de Navès, Sol) *Aplec*. Missa i repartiment de pa beneït als assistents.

SL 87. IP 3.87.

Seró (Aj. d'Artesa de Segre, Nog) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Retet. Se celebrà aquest dia fins al 1970 i es traslladà més tard a l'1 de maig. Fins al 1923, processó i Ball de Cascavells.

CA 27.4.80:5. CAMPS 81:98. GEC 70-81:XII, 402. MA 30.4.74.

Serrateix (Aj. de Viver i Serrateix, Ber) *Aplec i Ouada a l'ermita dels Sants Just i Pastor*. Processó i missa de vot de poble. A la sortida, cant de caramelles i Ball de Cascavells (des de 1977). Dinar de germanor (amb predomini dels ous com a ingredient).

GG 81-85:II,275. VL 85:56,60,263. IP 1.86; 2.87.

Sisteró (Aj. dels Plans de Sió, Sga) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Bell Vilar*. Hi acudeix molta gent dels pobles veïns, que hi van a menjar la mona.

EN 84-85. IP 9.85.

Sitges (Gaf) *Aplec al santuari de la Mare de Déu del Vinyet*.

EN 84-85.

Solsona (Sol) **Fira de Pasqüetes*. Era de bestiar.

R7 14.6.83:14. IP 3.87.

Talladell, el (Aj. de Tàrrega, Urg) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de les Roquetes*. Perdut pels volts de 1960. L'ermita és de propietat privada.

IP 77; 2.86.

Talló (Aj. de Bellver de Cerdanya, Bce) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de Talló*. Al matí, missa al santuari. A la tarda, aplec a la font de Talló: els participants surten de Bellver en corrandes. Cant de la salve i caramelles. Repartiment de coca i vi als assistents (el vi és portat per un cavall engalanat). Ballet de Talló (ball cerdà amb variants pròpies).

AM 50-56:II,942-943. AV 22.4.81. DC 64:433. EN 81-83. GG 81-85:XV,334; XVI,37. TELE-ESTEL 4.4.69. VA 2.4.67. IP 6.86.

Taradell (Oso) *Festes de Pasqua*. Rifa de mones a la plaça de l'Era.

N9 9.4.82:13.

Tarroja de Segarra (Sga) *Aplec a l'ermita de Sant Julià*. Després de la missa, repartiment als assistents de coca beneïda amb xocolata i vi. Fins als anys 60 s'hi anava en processó. L'ermita és a 1 km en direcció a Cervera.

DC 64:436. IP 2.86.

Térmens (Nog) **Aplec a la creu del Sant Crist Trobat*.

La creu va desaparèixer cap a 1981 i ara hi ha conreus. Aquest dia, actualment, tothom surt a fora a menjar la mona no havent-hi cap lloc determinat.

AM 50-56:II,943. CAMPS 81:103. SZ 82:47-48. IP 11.86; 7.87.

Terrades (Aem) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de la Salut*. El poble de Biure hi va en romeria.

FE 85:28. IP 6.87.

Tiana (Mar) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de l'Alegria*.

AM 50-56:III,943. DC 64:440. EN 81-83. GINESTA 68:229,258. MR 9.4.83:12. SO 4.80:44.

Tiurana (Nog) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Solers*. Processó entorn de l'ermita. Benedicció del terme i besamans a la Verge en el seu cambril. Adjunta a l'ermita hi ha la casa de l'ermità (habitada fins al 1950), on l'Ajuntament en ple, aquest dia, feia un dinar.

EN 84-85. PM 3.83:13. RECULL 84:53. IP 10.85.

Torà (Sga) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de l'Aguda*. Antigament es feia el 25 de març. Després de cantar els goigs, dinar de germanor, amb la participació de molts toranesos que ja no viuen a la vila.

DB 31.3.77. EN 84-85. IP 4.79; 10.85.

Torelló (Oso) **Aplec al santuari de la Mare de Déu de Rocaprevera*.

SO 4.80:44. IP 4.86.

Torre de l'Espanyol, la (Reb) *Aplec a l'ermita de Sant Antoni*. Al lloc de l'aplec, gran paella d'arròs que es reparteix entre els assistents.

IP 5.85.

Torrelles de Foix (Ape) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Foix*. La gent ofereix a la Mare de Déu llantions i flors boscanes. Festa recuperada a principis dels 80. El santuari, parròquia de l'antic terme de Foix fins al 1892, és prop de l'antic castell de Foix, a 643 m. d'altura a la dreita del riu Foix. Abans es feia un dinar per a tothom qui hi acudia (arròs i carn a la brasa). La Mare de Déu de Foix és la patrona del Penedès.

DC 64:449. EN 81-83. FÀBREGA 54:257. GG 81-85:V,132. VÈRTEX 7-8. 74. 3V 31.3.83:8; 19.4.84:30. IP 2.86.

Tortosa (Beb) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Mig Camí*.

VA 16.3.74.

Ulldecona (Mon) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Pietat*. S'hi va més aviat a la tarda, com una excursió, sense sentit religiós. Es menja la mona, normalment de pasta de brioió.

SZ 82:48. IP 10.85.

Ulldemolins (Pri) *Aplec a l'ermita de Santa Magdalen*. Dinar de germanor.

EN 84-85.

Verges (Bem) *Dia de l'Arròs*. Tota la gent que participa en la processó de Dijous Sant es reuneix aquest dia per fer un dinar col·lectiu a base d'arròs. Començà el 1955.

IP 7.86.

Viladecans (Bil) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Sales*. L'ermita, documentada des del s. XII, és daunt d'una antiga vila romana.

FÀBREGA 54:173. GG 81-85:VIII,509.

Vilallonga de Ter (Rip) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Catllar*. Segons Amades, antigament, Ball de la Pepeta.

AM 50-56:III,466. AM 58:58. ARNAU 80a:215-217. CONSTANS 54:82. DC 64:484. FD(Vic) 10.3.74. FE 85:67. PLA 46:472. IP 12.86.

Vilaverd (Cba) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Montgoi*. Hi participa gent de molts llocs que va a menjar-hi la mona. El culte a aquesta advocació data del s. XIII, bé que el santuari actual sembla del s. XV amb diverses modificacions a través dels anys.

BLASI 33:185. EN 84-85. GG 81-85:IX,330. IP 3.85.

Vinyoles d'Orís (Aj. de les Masies de Voltregà, Oso) *Rifa d'Ous*.

IP 2.86.

Xerta (Beb) *Forada*. Costum d'anar a menjar la mona prop de l'assut.

IP 10.85.

Dimarts de Pasqua

Alforja (Bca) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Puigcerver*. Especialment hi acudia gent de Riudecols, les Voltes, Duesaigües, l'Argentera i les Borges del Camp. Perdut cap a 1956.

BLASI 33:29. GRAS 09:43-44. IP 3.87.

Altafulla (Tar) *Aplec a l'ermita de Sant Antoni*. Hi acudeix gent dels pobles veïns, principalment del barri de Mar de Torredembarra, que aprofita la diada per menjar la mona. El motiu de la festa és un vot de poble a sant Antoni, instituit el 1820, perquè deslliurà la població d'una epidèmia. Aquell any, l'11 de setembre, es tragué el quadre del sant de l'ermita amb motiu de la pesta i hi fou retornat el Dimarts de Pasqua de l'any següent. Missa solemne concelebrada, veneració de la relíquia del sant i cantada dels goigs. Els anys 40 s'hi anava en processó des de la parròquia. La gent acostuma a encendre molts ciris, igual com l'11 de setembre. A la tarda, rosari a l'ermita. A la vila, actes populars a la tarda i a la nit. Antigament, Ball de Coques.

DC 64:15. DT 14.4.82:20; 3.4.83:9; 7.4.83:12. EN 81-83. EN 84-85. GG 81-85:VII,104. GRAS 09:118. IP 11.85; 2.86; 1.87.

Artesa de Segre (Nog) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Pla*.

AM 50-56:II,943. CC 13.4.72.

Blanes (Sel) *Aplec al santuari de la Mare de Déu del Vilar*. Ja se'n parla el 1609. Parades d'avelanes i de confits. Hi acudeix gent de diverses poblacions de la contrada. Arrossada. Es ballava el Ball d'Almorratxes. El santuari és documentat des de 1323 i la marededéu que s'hi conserva, romànica policromada, és del s. XIII. En ocasions de perill o per rogatives, la imatge ha estat portada a la vila en processó. A més, s'hi porta regularment cada 50 anys.

AV 19.7.81. CONSTANS 54:73. DC 64:56. EN 81-83. FE 85:71. GG 81-85:III,291. GINESTA 72:133. PD 5.4.83:2. PLA 46:238. PLA 57:302-303. PRAT 79:99. SALVAT 80a. IP 11.86.

Igualada (Ano) *Festa del Sant Crist*. Començà el 1590. Al vespre, processó -d'homes sols- amb la imatge del Sant Crist, que, segons la tradició, va suar sang a l'església del Roser el 20 d'abril d'aquell any (diada de Divendres Sant). Durant la guerra de 1936-1939, la imatge fou destruïda i el 1944 se'n féu una reproducció fidel.

DC 64:202. ELIAS 87:102. EN 81-83. FD(Vic-Solsona) 10.4.77. GG 81-85:V,356. IG 26.3.83:22; 30.3.83:3,4; 9.4.83:11; 28.3.84:5; 14.4.84:3,19; 18.4.84:3; 25.4.84:7; 2.5.84:9,14. IGUALADA 85. MARTÍ 69:20,231. MO 20.4.84:37. PE 29.3.87:58. VI 25.3.71. VT 65:89-90. IP 2.86.

Pineda, la (Aj. de Vila-seca i Salou, Tar) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Pineda*. Assistència de

veïns de la Canonja. És costum de menjar-hi la mona.

GG 81-85:VII,160.

Preixana (Urg) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Montalbà*. Aplec originat per un vot de poble. La gent hi acudeix en romeria. Esmorzar de germanor amb xoriço; i també s'hi menja la mona. L'ermita és en un petit tossal, prop del poble.

EN 81-83. GG 81-85:IX,244. PR 86. IP 4.86; 5.86.

Puiggròs (Gar) **Festa votada de Sant Roc*. Començada arran d'una pesta de còlera que delmava la població. Després d'haver votat sant Roc com a patró, es diu que tothom es guarí tret d'un que havia anat a caçar. Perduda cap al 1970.

GG 81-85:X,242. IP 3.87.

Santa Coloma de Farners (Sel) *Festa del Cor a l'ermita de la Mare de Déu de Farners*. Començada el 1904 per iniciativa de l'Agrupació Coral Artística Farnense. Després de la guerra, es reprengué el 1947. Jocs de cucanya. Actuació de l'Agrupació Coral del Cercle Cultural Colomenc: repertori tradicional, amb caramelles i algunes cançons més, però hi ha una peça anomenada «Popurri» que consisteix en una crítica a fets d'actualitat local. Dinar de germanor.

CC 29.8.75. EN 81-83. EN 84-85. FE 85:75. GG 81-85:III,220. PD 9-10.4.82:8; 15.4.82:9; 3.4.83:12; 5.4.83:2,10; 7.4.83:12. SI 22.4.75; 21.4.76; 9.4.80. SZ 82:44. VA 18.4.74. IP 11.86.

Sentiu de Sió, la (Nog) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Guardiola*.

CAMPS 81:97.

Sils (Sel) *Joc dels Ous*. És tradicional jugar a cartes apostant-hi ous. El joc sol ser el trenta-u (variant del set-i-mig) i els llocs on es juga són l'hostal de les Mallorquines i el de la Laguna. Els jugadors es troben a mitja tarda i s'hi estan fins a la matinada. L'origen d'aquest costum s'explica perquè antigament, en aquesta diada, els mossos de les cases de pagès cobraven el sou en espècies.

FE 85:76. PD 11.4.82:10; 14.4.82:3; 3.4.83:12; 7.4.83:32. IP 6.86; 8.86.

Taravaus (Aj. de Navata, Aem) **Processó al poble de Lladó*. Originada per un vot de poble. Perduda abans de 1936.

AM 50-56:II,945-946. IP 9.86.

Vallcanera (Aj. de Sils, Sel) *Festa del Roser*. Com a Sils, aquest dia és costum el Joc dels Ous (a cartes apostant-hi ous). Celebrat a l'hostal.

IP 8.86.

Vilobí d'Onyar (Gir) **Processó a l'ermita de Santa Margarida*. Es va fer fins al 1758.

PD 20.7.82:8; 22.7.82:6. PUIGVERT 82.

Divendres després de Pasqua

Seròs (Sgr) *Festa del Sant Àngel*. S'havia fet la Processó de l'Àngel Custodi. Actualment, ball a la nit. Dura 3 dies.

DC 64:418. GG 81-85:X,495. IP 9.86.

Dissabte després de Pasqua

Fatarella, la (Tal) *Aplec a l'ermita de Sant Francesc Xavier*. Gairebé tot el poble hi acudeix en pelegrinatge a peu. Al davant hi van les "ansignes" (mena d'estendards; els qui les porten acostumen a anar descalços, com abans hi anava tothom). Pel camí es fan alguns cants en llatí. Dansa de la Clavellinera. El retorn es fa de fosc, també en comunitat, cantant, i cadascú porta un bordó -canya llarga adornada amb sarga- com a prova d'haver-hi assistit. A més, se'n porten més per als qui no hi han pogut anar. Aquests bordons resten penjats als balcons de les cases bona part de l'any. L'ermita és a 12 km de la vila i data del s. XIV.

CQ 82-84: Tal. DC 64:161. EN 81-83. EN 84-85. GG 81-85: XI, 260. IP 1.87.

Garcia (Reb) *Festa de l'ermita de Santa Magdalena*. Hi va gent de la Torre de l'Espanyol, de Vinebre i d'alguns altres pobles. Ballada de la jota amb subhasta de coques a benefici de l'ermita.

CQ 82-84: Reb. DC 64:179. DT 16.4.83:12. EN 84-85. IP 5.85; 1.87.

Masroig, el (Pri) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de les Pinyeres*. La gent del poble i de l'encontrada té molta devoció a aquesta Mare de Déu. El santuari és en un bell paratge que domina amplis horitzons. Antigament, s'hi acudia en processó i es feia un acte que recordava els qui reposen a l'antic cementiri del lloc, molts dels quals caigueren a la Guerra dels Segadors. Hi acudeix gent de Bellmunt, el Molar, Falsè, Lloà, Gratallops, Capçanes i els Guiamets. L'endemà, al poble, ball, teatre, etc.

ASENS 81:197-198. DT 30.4.76; 23.4.77. EN 84-85. PRAT 79:99. SO 4.80: 44. IP 3.85.

Requesens (Aj. de la Jonquera, Aem) *Romiatge al santuari de la Mare de Déu de Requesens*. Aquest dia hi van els veïns de Mollet de Peralada per demanar que la pluja no falti.

EN 81-83. FE 85:25. IP 6.87.

Riba-roja d'Ebre (Reb) *Romiatge a l'ermita de Santa Magdalena, a Berrús*. Hi acudeixen els veïns de Vilalba dels Arcs, de Terra Alta, que en surten a peu a les 4 de la matinada amb les insgnies, les banderes, les creus, els fanals, els cantors i el servent del senyor rector. Fan el trajecte en unes 5 hores tot cantant i pregant. El retorn a casa es fa de la mateixa manera. Aquesta festa recorda que, en declarar-se una epidèmia a l'antic poble de Berrús, molts dels seus habitants buscaren refugi a Vilalba.

DC 64:483. GG 81-85: XI, 257.

Diumenge després de Pasqua (Pasqüetes)

Alforja (Bca) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Puigcerver*. Perdut el 1936. Actualment es fa una novena, que comença el dissabte abans de Pasqüetes, amb exposició de la imatge de la Mare de Déu a la parròquia.

BLASI 33:29. GRAS 09:44. IP 3.87.

Arenys de Munt (Mar) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Remei*. Documentat el 1846.

DB 19.9.71; 20.6.75. EN 81-83.

Artés (Bag) *Fira del Vehicle Usat*. Iniciada el 1961, vingué a substituir per raons climàtiques l'antiga Fira de Cap d'Any. A més de cotxes de segona mà, també exposició de maquinària agrícola. Paral·lelament, diversos concursos: pintura ràpida (des del 1955), pujada d'Artés a Calders per a automòbils, etc. Esports (futbol, bàsquet, ping-pong...). Cercavila amb músics i bastoners.

CQ 82-84: Bag. EN 81-83. FI 86:33. GG 81-85: II, 154. R7 5.5.79; 2.1.82:26; 11.3.82:7; 15.4.82:8; 17.4.82:14-15; 1.2.83:23; 15.2.83:7; 7.4.83:7.

Bastida, la (Aj. d'Alàs i Cerc, Pju) *Festa major*.

IP 5.87.

Blanes (Sel) *Festes del barri dels Pins*. Els actes es desenvolupen en 2 caps de setmana. Cercaviles i actes infantils. Sopar de germanor amb elecció de la reina de les festes. Jocs florals de la joventut. Al principi, tenia lloc la diada de la Sagrada Família.

PD 8.4.83:10. IP 11.86.

Brunyola (Sel) *Festa del Roser*. La vigília al vespre, ball. A la mitja part s'obsequia els assistents amb mulatos -mena de dolços. Diumenge, ofici amb orquestra.

EN 81-83. FE 85:72. PD 15.4.82:9; 9.4.83:2,12; 12.4.83:36. IP 7.86.

Cabrera d'Igualada (Ano) **Aplec a l'ermita de Sant Miquel i Santa Eulàlia*.

DC 64:71. MARTÍ 69:83,231. VT 65:94. IP 11.85.

Aplec del Castell. Festa en honor dels sants màrtirs Justí, Benet, Tranquil·lina i Felícissima, les relíquies dels quals foren portades des de Roma per la família Móra. Celebrat des de 1736.

GG 81-85: V, 388. IP 12.85.

Cal Bassacs (Aj. de Gironella, Ber) *Ouada*. Al matí, cursa de bicicletes. A la tarda, Ouada tradicional a l'ermita de Sant Marc: berenar comunitari a base de truita, pa i vi.

R7 31.3.83:9,19; 5.4.83:23; 12.4.83:7. VL 85:60,212. IP 10.85.

Can Rossell (Aj. de Subirats, Ape) *Festa major*. Dura 2 dies.

EN 81-83. FU 24.4.87:25. IP 3.86.

Casots, els (Aj. de Subirats, Ape) *Festa major*. Festa infantil al castell de Subirats. Després, al poble, ball de vetlla. Dilluns, ball-vermut.

IP 5.87.

Casserres (Ber) *Ouada*. Els caramellaires conviden tot el poble a una Ouada a la font de la Bauma.

R7 5.4.83:3. IP 11.85.

Castell d'Aro (Bem) *Festa de Pasqüetes*. La vigília al vespre una colla surt a cercar un pi, que porten fins al poble en carro i que planten. Sopar de germanor. Diumenge, al migdia, benedicció del pi i rifa; al vespre, cantada d'havaneres i elecció de pubilla i dames d'honor.

FE 85:34. PD 22.4.82:9.

Cerc (Aj. d'Alàs i Cerc, Aur) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Sagàs.*

CD 87a. EN 84-85.

Corts (Aj. de Cornellà de Terri, Pes) *Festa major del Roser.*

EN 81-83. FE 85:55. PD 14.4.83:12. IP 4.87.

Espinavessa (Aj. de Cabanelles, Aem) *Festa major del Roser. Jocs de cucanya.*

PD 17.4.82:7; 21.4.82:12.

Esterri d'Àneu (Pso) *Fira de Pasqueta.* Fira antiga, amb exhibició de bestiar, maquinària agrícola, confecció i quincalleria.

FI 86:33. RA 10.83:22-25. IP 6.87.

Gavà (Bll) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Bruquers.*

EN 84-85. IP 10.86.

Ivorra (Sga) *Aplec al santuari de la Mare de Déu.* Sor-tint de missa, repartiment de coca i mistela als assistents. Hi acudeix gent dels pobles del voltant; en especial, per un antic vot de poble, els veïns de Torà.

AM 50-56:II,954-955. BOSCH 28:160-161. COBERÓ 86:3. IP 2.87.

Llívia (Bce) *Festa de Pasquetes.* Sardanes i ball. Dura 2 dies.

CD 83a. EN 81-83. FE 85:42. GG 81-85:XV,430. MO 27.4.83:53. IP 12.86.

Mollerussa (Pur) *Festa de Sant Isidori.* Des de 1976, Setmana Cultural que acaba el diumenge següent de Pasqua amb la festa votada a Sant Isidori. Antigament, es feia el Dimarts de Pasqua.

GG 81-85:X,194. MA 6.4.83:13. IP 4.87.

Montmany-Figaró (Vor) *Festa del Pi.* De bon matí, els nois i els homes del poble, amb vestits típics, van al bosc a buscar l'arbre, on fan un esmorzar de germanor. Porten el pi fins a l'antic camp de futbol, on el planten i li afegeixen branques. Repic de campanes i descàrrega dels trabucaires. A la plaça, sardanes. Des de 1984, teatre. L'endemà, dilluns, *Festa dels Sants Patrons*, que té l'origen en un vot de poble a sant Rafael i santa Anna i consisteix en una processó d'anada i de tornada fins a Vallcàrcara a càrrec dels quintos amb les imatges dels sants. De retorn, actuació dels trabucaires i rés del rosari. Dinar de germanor.

DB 5.4.70. EN 81-83. FA 79:212-215. N9 23.4.82:14; 31.12.82:22; 8.4.83:8. PG 8.4.83:19. IP 12.85.

Montsonís (Aj. de Foradada, Nog) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Salgar.* Hi participa sobretot gent d'Oliola.

EN 84-85.

Oluges, les (Sga) *Festa major.* La vigília, *Festa de Santa Engràcia* (abans se celebrava el dia de la santa, per l'abril). Anada a la capella de Santa Engràcia, on hi ha missa, jocs de cucanya, sardanes, tir al plat i ball. Diumenge, dia de la festa major, ofici cantat i ball.

EN 81-83. IP 6.86; 2.87.

Pardines (Rip) *Aplec a l'ermita de Santa Magdalena.*

DC 64:288. EN 81-83. EN 84-85. N9 16.4.82:41; 8.4.83:36. PLA 57:312.

Peralada (Aem) *Festa petita de Pasquetes.* Ofici amb orquestra.

FE 85:26. PD 21.4.82:12. IP 6.87.

Pinós (Sol) *Fira al santuari de la Mare de Déu de Pinós.* Hi acudeixen els caramellaires de Solsona. Aquest aplec substitueix una fira antiga.

BOSCH 82:158-159. EN 84-85. GG 81-85:II,402,438. SL 87. IP 4.79; 3.87.

Porqueres (Pes) **Aplec del Roser de les Estunes.*

GG 81-85:III,160. IP 4.87.

Rocallaura (Aj. de Vallbona de les Monges, Urg) *Pelegrinatge al santuari de la Mare de Déu del Tallat.* S'hi va des de Belianes. S'havia fet el Dimarts de Pasqua.

GG 81-85:IX,229. IP 6.87.

Sant Andreu de Socarrats (Aj. de la Vall de Bianya, Gax) *Festa del Roser.*

CO 23.4.81:4. EN 81-83. FE 85:50. PD 18.4.82:10; 10.4.83:13. PR 86. IP 3.87.

Sant Gregori (Gir) *Festa del Roser.* Ofici amb orquestra i cant dels goigs del Roser. Interrompuda 5 o 6 anys, es va recuperar el 1986.

FE 85:58. IP 4.87.

Sant Joan de Montdarn (Aj. de Viver i Serrateix, Ber) *Benedicció del terme.* Actualment, es fa des de la parròquia. Abans de 1960 aprox. se celebrava a l'ermita de Sant Martí, situada a uns 2 km del poble. S'hi deixà de fer perquè l'edifici amenaça ruïna.

IP 1.86.

Sant Miquel de Pineda (Aj. de Sant Feliu de Palloles, Gax) **Festa del Roser.*

PLANAGUMÀ 83.

Sant Pere Cercada (Aj. de Santa Coloma de Farners, Sel) *Festa del Roser.*

DC 64:387. SI 11.5.74; 18.5.74; 23.5.74. IP 11.86.

Sant Quirze Safaja (Vor) *Aplec davant la plaça de l'Església.* Rifa de llonganisses, pernells i xampany. Organitzat per la parròquia a benefici de l'església.

IP 11.86.

Sarrià de Dalt (Aj. de Sarrià de Ter, Gir) *Festa del Roser.* Dissabte, concurs de pintura ràpida. Xocolatada i teatre. Diumenge a la tarda, berenada amb sardines. Organitzada pel Centre Parroquial.

PD 5.4.83:5; 8.4.83:4; 10.4.83:5. IP 10.86.

Sisteró (Aj. dels Plans de Sió, Sga) *Festa a l'ermita de la Mare de Déu del Bell Vilar.* A la tarda, rosari cantat.

EN 81-83. IP 9.85.

Sobremunt (Oso) *Aplec a l'ermita de Santa Llúcia.* Jocs i rifes. Al poble, ball.

DC 64:424. N9 16.4.82:41. IP 1.86.

Subirats (Ape) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de la Font Santa.* Processó pel recinte del castell. Actuació folklòrica i dinar de germanor. Antigament, Dansa de

les Garlandes. Els assistents provenen de tot el municipi de Subirats, de Sant Sadurn d'Anoia i de Gelida.

AM 50-56:11,955-956,958; 111,471-473. AM 58:58. CA 27.4.80:4. DB 29.10.75:26. EN 81-83. EN 84-84. FU 24.4.87:25. PR 82; 85. SADURNÍ 82:90. TE 21.8.78:6. 3V 27.4.84:36. IP 5.87.

Tàrraga (Urg) *Festa del Sant Crist Trobat.

NT 7.1.84:5. IP 6.87.

Torre-ramona (Aj. de Subirats, Ape) Festa major. Al matí, missa al castell de Subirats. A la tarda, ball al poble.

EN 81-83. FU 1.87:47; 24.4.87:25. IP 5.87.

Valldossera (Aj. de Querol, Aca) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Valldossera. Algun any, "majorettes". Antigament es feia el Dimarts de Pasqua.

BLASI 33:69. DC 64:466. EN 81-83. IP 12.85; 2.87.

Valls (Aca) Processó. Organitzada per La Fraternal.

IP 11.85; 12.86.

Vic (Oso) Aplec a l'ermita de Sant Sebastià. A la sortida d'ofici, cant de caramelles acompanyat de balls populars. Per dinar, arrossada popular. Romeria iniciada cap a 1600 amb motiu d'una pesta que delmava la comarca.

DC 64:403. EN 81-83. N9 18.4.80; 16.4.82:41; 20.4.82:7; 8.4.83:36.

Vilada (Ber) Festa de la Truitada. Consumació de la capta de les caramelles: truita amb all, julivert i cansalada, que es reparteix als assistents.

EN 81-83. VL 85:60,261. IP 10.85.

Vimbodí (Cba) Festa de les Caramelles. Cantada de caramelles per tot el terme municipal: Milmanda, Riudabella i Poblet i els masos habitats. Amb el que s'hi arreplega, dinar de germanor per a tots els socis de la Societat Coral Veu de la Terra, encarregada de portar-les a terme.

EP 5.84:16. PR 85. IP 4.85.

Viver (Aj. de Viver i Serrateix, Ber) Ouada: Trites amb botifarra per a tots els assistents.

IP 1.86; 4.87.

Vola, la (Aj. de Sant Pere de Torelló, Oso) Aplec. Rifetes d'ous a benefici de la parròquia.

IP 12.86.

Segon dissabte després de Pasqua

Manresa (Bag) Festes de la Divina Pastora, del barri de les Escodines. Centrades a la clínica de Sant Josep, lloc on hi ha la imatge de la Mare de Déu. Homenatge als avis (des de 1970) i passada pel barri amb la imatge de la Mare de Déu i els grups dels Favets i dels Tremendos. Celebració introduïda pels caputxins.

R7 20.4.82:22; 1.5.82:6,46; 4.5.82:6; 20.1.83:4; 16.4.83:6,39; 23.4.83:39.

Pinell de Brai, el (Tal) Romeria a l'ermita de Santa Magdalena. Tot el poble i molta gent de poblacions veïnes acudeixen dalt de la serra de Pàndols a aquesta festa. Els joves del poble hi van a peu per una dreuera que passa per paratges d'una gran bellesa.

EN 84-85. IP 1.87.

Riba-roja d'Ebre (Reb) Romeria a l'ermita de Santa Magdalena, a Berrús. Hi assisteixen veïns de la Pobla de Massaluça, a Terra Alta, que fan 13 km de camí. La majoria de la gent hi va a peu entonant uns cànctics tradicionals. L'antic poble de Berrús va sofrir una epidèmia de còlera i els seus veïns buscaren refugi a poblacions veïnes, com ara la Pobla de Massaluça. Els romeus actuals fan parades en el seu trajecte per pregar per aquests difunts. Divertiment tradicional de donar la baca a les persones que hi acudeixen per primera vegada.

CABRÉ 74:129. IP 2.86.

Segon diumenge després de Pasqua

Bellcaire d'Empordà (Bem) Festa de la Divina Pastora. Festa petita del poble. Fira d'atraccions i Fira del Llibre i de la Flor, organitzades per l'Associació de Pares d'Alumnes i pels alumnes de l'escola.

EN 81-83. FE 85:33. MO 15.4.83:45. PD 23.4.82:10; 16.4.83:12; 17.4.83:2; 22.4.83:17; 28.8.85:12. IP 5.87.

Gandesa (Tal) Romeria de Terra Alta al santuari de la Mare de Déu de la Fontcalda. Començà el 1974. El santuari -documentat des del s. XIV- és prop del riu Canaleta i rep el nom d'una font medicinal que brolla a 25°C. Funciona també com a balneari i lloc d'estiueig.

AH 6.84:8. EN 81-83. EN 84-85. GG 81-85:XI,228.

Navàs (Bag) Fira de Primavera. Començada el 1932 com a fira amb parades petites. A partir de 1967 s'amplià amb exposicions de maquinària agrícola i industrial. Dura 2 dies: dissabte i diumenge. Una setmana cultural la precedeix amb tot un seguit d'actes: cursa popular i uns altres esports, concursos de pintura ràpida (des del 1971) i de fotografia (des del 1978)... Hi participen també els gegants: Genís i Eulàlia.

EN 81-83. R7 27.3.82:9; 1.4.82:8; 17.4.82:38; 20.4.82:6,22; 24.4.82:11; 18.12.82:8; 5.3.83:7; 8.4.83:4; 9.4.83:39; 12.4.83:23; 16.4.83:26-27. SADURNÍ 82. SOLÀ 82. IP 12.86.

Palau d'Àries (Aj. de Lliçà d'Amunt, Vor) Aplec a l'ermita de Sant Valerià. Al voltant de l'ermita hi ha parades i atraccions de fira. L'ermita és envoltada d'urbanitzacions, per a les quals aquesta diada constitueix una mena de festa major.

CANYAMERES 70:91. EN 81-83. EN 84-85. PG 15.4.83:11. IP 11.86.

Sant Aniol de Finestres (Gax) *Festa major.

GG 81-85:III,412. IP 8.86; 12.86.

Sant Joan les Fonts (Gax) Festa del Roser. La vigília, concurs de pintura ràpida organitzat des de 1978 per l'Escola de Belles Arts. Tir al plat. L'endemà, ofrena floral a la Mare de Déu del Roser. Gegants i cap-grossos. Dura 2 dies. S'havia fet el Ball Pla d'Infància, semblant al Ball Pla d'Olot però amb les parelles compostes per nens i nenes. També es feia el Ball del Roser.

ARNAU 80a:389-393. CD 81a. EN 81-83. FE 85:49. MJURLÀ 84:169. OL 29.4.82:5-6. PD 24.4.82:11; 25.4.82:6; 16.4.83:2. IP 3.87.

Sant Julià de Ramis (Gir) *Festa del Roser*. Aplec a l'ermita de Sant Cosme i Damià. És la festa petita del poble. Des de 1981 aprox., arrossada general.

EN 84-85. IP 4.87.

Diverses poblacions: Aguilar de Segarra, Rajadell, Fals, Fonollosa, Castelltallat, Camps, la Molsosa (Año, Bag) *Aplec de Caramel·lares*. Celebrat cada any en una població diferent. A més de les caramelles, diferents ballets (de Bastons i de Cascavells). Berenar per a tots els assistents amb coca i vi bo. Iniciat el 1973.

ASSOCIACIÓ 81-82. MO 15.4.83:45. R7 19.4.80; 26.4.80:7; 13.4.82:5; 17.4.82:39; 14.4.83:23; 16.4. 83:8; 19.4.83:7. SZ 82:50.

Diverses poblacions (Ape, Bpe, Gaf) *Trobada de colles de caramelles del Penedès i de Garraf*. Celebrada cada any en un municipi diferent. Iniciada el 1980.

MO 4.5.84:37. IP 2.86.

Segon o tercer diumenge després de Pasqua

Ametlla de Merola, l' (Aj. de Puig-reig, Ber) *Festa de l'Ouada*. La gent de la colònia fa un dinar comunitari amb els productes provinents de les caramelles, especialment truites. També hi ha vi bo.

R7 30.4.83:47. IP 2.87.

Cardedeu (Vor) *Romiatge a Montserrat*. Organitzat per la parròquia des dels anys 50.

MT 9-12.84:20; 5-8.85:16. IP 8.87.

Subirats (Ape) *Aplec de la Gent Gran al santuari de la Mare de Déu de la Font Santa*. Començà el 1979. A la tarda, vetllada de germanor, cada any en un poble diferent.

FU 8.5.87:21. PR 82; 85.

Tercer diumenge després de Pasqua

Breda (Sel) *Festa petita de l'Ajust*. Recorda l'arribada a la vila dels màrtirs cordovesos sant Iscle i santa Victòria. Dissabte al migdia, sardana-vermut a la plaça; al vespre, ball amb elecció de la pubilla de Breda. Diumenge al matí, desfílada de "majorettes" i banda.

EN 81-83. FE 85:72. IP 6.86.

Casserres (Ber) *Trobada de Caramelles del Berguedà*. Començà el 1982, amb participació de colles d'unes altres comarques.

R7 29.3.83:7. VL 85:187. IP 11.85.

Cereja (Aj. de Llivia, Bce) *Festa major*.

IP 12.86.

Montsonís (Aj. de Foradada, Nog) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Salgar*. Aplec especial per als veïns de Foradada.

EN 84-85.

Navarcles (Bag) *Festa de la Parròquia*. Començada el 1971. Dinar de germanor.

R7 28.5.83:7,31; 31.5.83:8. IP 12.86.

Peramola (Aur) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Castell-Ilebre*.

CA 30.12.79:15.

Tortosa (Beb) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Mig Camí*. Dinar a l'aire lliure al voltant de l'ermita. A la tarda, processó amb banda de música.

VA 16.3.74. VB 22.4.83:12. IP 1.87.

Vallcebre (Ber) *Berenar popular a la plaça del poble*. Repartiment a tots els assistents de truita, cansalada, pa i xampany, producte de la recol·lecció de les caramelles.

R7 28.4.83:9. VL 85:60. IP 10.85.

Quart diumenge després de Pasqua

Vic (Oso) *Festa de la Divina Pastora al barri dels Caputxins*. La vigília, cercavila amb disfresses pel barri i espectacle infantil a l'envelat. Diumenge al matí, esmorzar popular. A la tarda, concurs de dibuix. Al vespre, campionat de botifarra (joc de cartes), que dura tota la setmana. L'1 de maig, al matí, pedalada popular amb disfresses i esmorzar comunitari. Concursos de fotografia i de disfresses de paper. Sol haver-hi havaneres amb cremat. El darrer dia, tornaboda al col·legi de Sant Tomàs. Caminada popular (des de 1985). Actes durant tota la setmana.

AU 6.5.83:V. N9 23.4.82:41; 30.4.82:37; 11.5.82:8; 15.4.82:28; 22.4.83:15, 43; 29.4.83: 21,47; 6.5.83:19,45. PR 86. IP 10.86.

Dia variable després de la primera Pasqua

Bagà (Ber) *Festa de la Truitada*. Repartiment de truites entre els assistents, les quals són farcides de bull i tastet, entre uns altres embotits, producte de la capta de les caramelles. Va començar cap a 1974 i es fa al pati del col·legi. Se sol fer 3 setmanes o un mes després de Pasqua.

R7 29.4.82:9; 14.5.83:9. IP 2.87.

Caella (Mar) *Matança del porc*. Iniciada el 1981 a càrrec dels Amics de Can Xena. Un cop mort el porc, se'n fan botifarres que són consumides pels assistents. Celebrada al carrer de l'Església.

PD 14.4.83:13. IP 7.86; 10.86.

1 PRIMER DE MAIG

Festa cívica celebrada a les grans ciutats i en nuclis urbans industrialitzats, amb manifestacions i actes reivindicatius organitzats per sindicats i associacions de treballadors. També és una festa que ofereix una gran varietat de manifestacions lúdiques: concursos de flors i de bestiar, arrossades i dinars col·lectius, reunions esportives, curses amb tota mena de vehicles, fires, etc. En algunes poblacions la celebració del Primer de Maig coincideix amb la d'antigues festes del calendari litúrgic (vegeu "La Santa Creu") que són motiu d'aplecs, romeries i processons. De la mateixa manera hem trobat que en aquesta data se celebren unes altres festes cíviques, com la de l'arbre de maig, del pi, dels pubills, de barri, etc.

Com a festa sindical, fou instituïda pel moviment obrer com una jornada de lluita del proletariat internacional en la darrera sessió del Congrés Internacional Socialista celebrat a la sala Pétrelle de París, del 14 al 20 de juliol de 1889.

El moviment obrer català, que ja des dels fets de Chicago de 1886 havia presentat reivindicacions laborals per aconseguir la jornada de vuit hores de treball, prengué el Primer de Maig com a dia de lluita. Periòdics i fulls d'informació sindical de primers del segle la mostren com una festa reivindicativa i també d'unió i de solidaritat del món obrer.

El 1955, conseqüent amb la nova valoració del moviment obrer per part de l'Església catòlica, que arrenca de les encíclicques *Rerum novarum* (1891), de Lleó XIII, i *Quadragesimo anno* (1931) i *Divini Redemptoris* (1937), de Pius XI, Pius XII instituï, en la data del Primer de Maig, la festivitat de Sant Josep Obrer.

Aquest pretext fou aprofitat pel franquisme per celebrar oficialment la commemoració amb parades de gimnàstica i balls folklòrics, anomenats "*demonstraciones sindicales*", amb la voluntat de llevar-li tot caràcter de lluita de classes. La mostra que s'esdevenia a Madrid era presidida pel general Franco. Els grups sindicals en lluita amb el règim convocaven aquest dia manifestacions reivindicatives, que quasi sempre provocaven enfrontaments molt durs amb les forces de seguretat. De fet, però, bona part de la població obrera aprofitava el dia festiu per fer dinars col·lectius al camp, organitzats per ells mateixos o per la patronal.

Després de la mort del general continuaren les manifestacions sindicals unitàries amb motiu del Primer de Maig, tot i que últimament les discrepàncies entre sindicats majoritaris les han anat fragmentant. En l'actualitat, aquesta diada és, per a la majoria de ciutadans, una festa més del calendari laboral, llevat dels grups que, tal com apuntàvem abans, la celebren amb actes específics propis de l'equinocci de primavera i d'aquells que es mantenen fidels al significat social de la celebració.

Dolors Llopart

Abdera (Bil) *Trobada de caramellaires del Baix Llobregat*. Organitzada des del 1971 aprox.

MO 29.4.83:37.

Ager (Nog) **Festa de l'Arbre de Maig*. Es plantava al mig de la plaça un xop pelat i ensabonat. Al pom de dalt, que no es pelava, s'hi col·locaven taronges, caramels, etc., que calia agafar sense relliscar.

IP 10.85.

Agullana (Aem) *Concurs de plantes i flors*.

IP 10.86.

Ainet de Besan (Aj. d'Alins, Pso) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Buïro.*

CD 86b. CQ 82-84:Pso. IP 6.87.

Albi, l' (Gar) **Festa del Maig.* Els joves plantaven al matí, mentre les noies eren a missa, un arbre a la plaça: el "maig", que hi restava tot el mes.

IP 11.86.

Almicelles (Sgr) *Festa de la Mare de Déu de l'Olivar.* Festa recuperada recentment (es perdé a mitjan anys 60). L'ermita de la Mare de Déu està actualment en ruïnes. S'hi va en processó amb la imatge i la banda de cornetes i timbals. Abans d'arribar-hi, rés del rosari. Després de missa, benedicció del terme i repartiment de coca.

IP 9.86.

Amer (Sel) *Trobada sardanista infantil.* Començà el 1983.

PD 28.4.83:19. IP 7.86.

Anglès (Sel) *Festa d'Homenatge a la Vellesa.* Començà el 1950, tot i que n'hi ha precedents els anys 30. Els Amics de les Flors d'Anglès convoquen una exposició i un concurs de flors.

PD 1.5.82:10; 2.5.82:8; 30.4.83:17; 4.5.83:18. IP 6.86.

Arestui (Aj. de Llavorsí, Pso) *Aplec a l'ermita de Sant Jaume.* Ball amb acompanyament d'acordió.

DC 64:35. IP 8.85; 6.87.

Argelaguer (Gax) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Guillar.* Hi acudeixen persones de diverses poblacions. Arrassada col·lectiva des de 1975. La paella amb què es cuina aquest arròs és considerada com la més grossa de Catalunya.

CD 81a. EN 81-83. EN 84-85. FE 85:45. PD 1.5.82:12; 15.5.83:25. SI 20. 5.79.

Balaguer (Nog) *Festes de Primavera. Fira Agrícola, Industrial i del Motor.* L'origen es troba en l'antiga Fira de Sant Isidre. Hi ha exposició de maquinària agrícola i industrial, ramaderia i apicultura. Mostra de la Mel (des de 1984). Cercavila amb gegants i nans, amb la banda de música. Dura 3 dies. La primera edició de la fira fou el 1952.

AM 32-49:11,37. AM 50-56:111,630. CQ 82-84:Nog. EN 81-83. FI 86:35. FI 87: 43. MA 20.2.82:16; 27.2.82:10; 3.4.82:4; 18.4.82:16; 25.4.82:15; 28.4.82: 12; 30.4.82:18-20; 26.4.83:14; 29.4.83:19-20,22; 30.4.83:15. MURLA 84: 55. VB 27.4.84:57.

Barcelona (Bar) **Festa de l'Arbre de Maig.* Hom plantava pins prop de la catedral. Perdurà fins a primers del segle xx.

AM 29-30:1,255-256. AM 32-49:11,26. AM 50-56:111,357,372. CABALLÉ s.d.a: 86. CARO 83:34. DB 28.3.65. PB 87:64.

Bellvei (Bpe) *Festa del Primer de Maig.* Cantada de caramelles. Teatre.

3V 7.5.82:10. IP 2.86.

Bellver de Sió (Aj. d'Ossó de Sió, Urg) *Festa del Primer de Maig.* Dinar de germanor.

IP 3.86.

Bellvís (Pur) *Festa de la Mare de Déu de les Sogues.*

Hi van els veïns del Poal, que actualment és l'únic poble dels 54 que els segles xvii i xviii pelegrinaven al convent de la Mare de Déu de les Sogues i, desaparegut aquest, a l'església parroquial, on es conserva una imatge. Processó que surt del Poal i arriba fins a Bellvís, a la parròquia, on se celebra missa cantada pel cor del Poal. Veneració de la imatge de la Mare de Déu al seu cambril. Abans es feia el dia 9 de maig, dia de Sant Gregori.

IP 9.85.

Berga (Ber) *Fira de l'1 de Maig.* És eminentment agrícola, també amb bestiar; però hi tenen molt de pes la maquinària industrial i els vehicles. És d'àmbit comarcal i començà per una concessió de Carles V el 1547. S'escull pubilla. "Cross" popular i cursa de cargols. Parades d'atraccions durant els 8 dies que dura. Antigament, s'havia celebrat per Corpus.

FARRÀS 79:43. FI 86:38. GG 81-85:11,250. R7 5.5.79:7; 17.4.82:18; 29.4. 82:9; 1.5.82:9,29; 4.5.82:9; 23.4.83:10; 29.4.83:5. VB 27.4.84:57. VILARDAGA 29:27. VL 85:60,175. IP 10.85.

Bordils (Gir) *Marxa popular.* Començà el 1979, organitzada pel Grup Atlètic Bordils. S'acostuma a anar fins al santuari dels Àngels.

PD 30.4.83:25. IP 8.86.

Calaf (Ano) *Aplec a l'ermita de Sant Sebastià.* L'origen és per vot de poble, amb motiu d'una pesta. Processó des de la parròquia fins a l'ermita, situada a uns 2 km. Cada any, concurs diferent entre els assistents, sempre divertit.

DC 64:74. MARTÍ 69:88,232. R7 3.4.83:47; 5.5.83:15. VT 65:114. IP 1.87.

Caldes de Montbui (Voc) *Aplec a l'església de Sant Sebastià de Montmajor.* La nit anterior, acampada pels voltants. L'edifici és romànic. Es començà a pujar-hi aquest dia el 1955.

EN 81-83. GARCIA 86:30. PG 6.5.83:8; 10.5.84:32. TE 20.9.74. IP 9.81; 6.87.

Campdevàno (Rip) *Diada de la Sardana.* Proclamació de la Pubilla de la Sardana. Ballada de sardanes i sopar de germanor. Celebrada des de 1973.

N9 30.4.82:37; 4.5.82:7; 29.4.83:47; 6.5.83:19. IP 4.86.

Camporrells (Lli) *Festa del Mai.* La nit anterior se surt a buscar el xop més alt del terme, que és portat fins a la plaça a pes de braços. Es planta al mig de la plaça i hi resta fins a la festa major (30 de juliol), que és substituït per un alt pal metàl·lic que servirà per sostenir els guarniments del ball.

IP 6.86.

Canet de Mar (Mar) *Aplec de la Sardana, a Pedracastell.* Data de 1902, en què el propietari del terreny el cedí al poble i s'hi instal·là una creu. Concurs de flors silvestres, jocs de cucanya i concurs comarcal de poesia (des de 1983). La nit abans ja hi va gent a acampar.

EN 81-83. MR 7.4.83:10; 3.9.83:13. PD 21.4.83:29.

Canya, la (Aj. de la Vall de Bianya, Gax) *Festa major.* Cercavila i havaneres.

PD 2.5.82:10. IP 3.87.

Canyamars (Aj. de Dosrius, Mar) *Festa de l'Arbre de Maig*. Quan comença a fosquejar, una colla surt a cercar un pollanc ben alt i dret. Entre tots el porten fins a la plaça, on li treuen les branques, les quals són batudes amb força a terra. Un cop net, es planta al mig de la plaça i s'hi deixa a dalt una cistella amb premis per als qui assoleixen d'arribar-hi. No es retira fins a finals de mes.

CALSAPEU 82. MR 7.5.82:16.

Capafonts (Bca) **Festa de l'Arbre de Maig*. Fins als anys 30 s'havia plantat un arbre a la plaça de l'Església. IP 2.87.

Cardona (Bag) *Festa de l'Arròs*. Organitzada pels grups de caramelles de pagès. Té lloc a la font d'en Guitard. Concurs de paelles en què participa molta gent.

R7 6.5.82:6. IP 9.85.

Castellar de la Ribera (Sol) *Aplec a l'ermita dels Apòstols*. Benedicció del terme. Missa i repartiment de pa beneït, que se sol fer amb acompanyament d'un acordió. Després, dinar prop del camp de futbol. Hi assisteix gent dels pobles confrontants.

GG 81-85:II,412. SL 87. IP 3.87.

Castelldelremai (Aj. de Penelles, Nog) *Aplec de la Sardana del Pla d'Urgell*. Organitzat des de 1974, amb l'assistència de nombros públic.

AV 27.4.84:32. GUIA 87. IP 4.87.

Celrà (Gir) *Festa major*. Els actes s'allarguen al cap de setmana. Divendres, exhibició de patinatge artístic a l'envelat. Diumenge, ofici amb orquestra.

EN 81-83. FE 85:54. GG 81-85:III,411. PD 1.5.80:11-14; 30.4.82:12; 1.5.82:2; 2.5.82:2; 5.5.82:8; 6.5.83:17; 8.5.83:2. IP 9.86; 4.87.

Centelles (Oso) *Aplec al turó de Puigsagordi*. Comença el 1965. La vigília ja hi puja gent a acampar. L'endemà, missa de campanya i sardanes. El turó arriba a 980 m d'altitud, a ponent del poble.

AU 6.5.83:16. N9 9.5.80; 3.4.82:8,37; 7.5.82:16. IP 10.88.

Cerdanyola del Vallès (Voc) *Festa major del Roser de Maig*. Actes durant el cap de setmana pròxim. Dissabte a la tarda, cant de caramelles. Al vespre, festival flamenc, havaneres i cremat. Diumenge, cursa popular i exposició i venda de productes del camp. Mostra de dansa popular. Dilluns, xocolatada per a infants a diversos barris. Sardinada. Ball de Diables i corre-foc. Documentada el 1419.

DS 30.4.83:10; 4.5.83:8; 26.4.84:13; 28.4.84:11. EN 81-83. GG 81-85:VI, 133,523. MO 29.4.83:37; 20.4.84:22. IP 6.87.

Collsuspina (Oso) *Aplec a l'ermita de Sant Cugat de Gavadons*. Acabat l'ofici, repartiment d'un tall de coca sense sucre als assistents. L'ermita és un edifici romànic.

N9 30.4.82:9; 29.4.83:18. IP 1.86.

Dosrius (Mar) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Corredor*. Hi anaven veïns d'Arenys de Mar i de Munt, Vallgorguina i Canyamars. Els d'aquesta darrera població hi assistien des del s. XVI per vot de poble.

FÀBREGA 54:192. GINESTA 68:172,258. MR 1-2.4.83:11. PG 26.4.84:32.

Enviny (Aj. de Sort, Pso) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Soler*. Hi acudeix molta gent de Sort i dels voltants. La Mare de Déu del Soler és objecte de moltes promeses.

CD 86b. DC 64:145; 428. EN 84-85. IP 8.85.

Escalarre (Aj. de la Guingueta i Jou, Pso) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu d'Àneu*. Hi acudeix força gent de tota la vall d'Àneu. És tradicional demanar a la Mare de Déu una bona collita. Després de la missa, cant dels goigs i dinar col·lectiu, cuinat allà mateix.

DC 64:67,406. EN 81-83. EN 84-85. MA 29.5.75. IP 11.85; 6.87.

Espui (Aj. de la Torre de Cabdella, Pju) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Fa*. Després de la missa i del cant dels goigs, benedicció del terme (als quatre punts cardinals). Tot baixant, es canta el rosari mentre al poble hom fa repicar les campanes. La imatge de la Mare de Déu fou coronada el 1928. Segons la tradició, va ser trobada per un pastor.

CAMPS 81:36. DC 64:154. IP 4.86.

Estopanyà (Bri) *Aplec a l'ermita de Sant Quilis*. Hi acudeix gent dels voltants, fins i tot de la Llitera. L'ermita és dalt del tossal de Sant Quilis, visible de molts llocs del voltant.

IP 6.86; 4.87.

Falset (Pri) **Aplec a l'ermita de Sant Gregori*.

ASENS 81:143. IP 7.8.

Fórnoles de Cadí (Aj. de la Vansa i Fórnoles, Aur) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Sant Jaume*. Missa i dinar a l'ermita. La data de celebració era per Sant Marc, el 25 d'abril, fins al 1986. Encara no és fixa del tot.

CAMPS 81:41. IP 5.87.

Hospitalet de Llobregat, l' (Bar) *Festa del barri de Sant Josep*. Celebrada des de la creació del barri, a començament de segle. Gimcana infantil. Algun any, festival flamenc, cantada d'havaneres, focs artificials...

PE 5.5.84:2. PL 7.5.83:2; 13.4.84:II; 2.5.84:IV. IP 7.87.

Igualada (Ano) *Festa de l'Arròs*. Concurs d'arròs a la cassola. Paella gegant per a tothom qui en vulgui. Té lloc a l'escola Garcia Fosas i comença el 1983.

IG 13.4.83:7; 16.4.83:21; 20.4.83:3; 19.5.84:5. IP 2.86; 1.87.

Lladó (Aem) *Aplec a l'ermita dels Apòstols*. Arrossada.

DC 64:214. PLA 46:312. IP 6.87.

Leida (Sgr) *Festa del barri dels Mangraners*. Elecció de pubilla. Jocs de cucanya, com ara el pal ensabonat, amb un pernil al capdamunt per a qui aconseguixi agafar-lo. El patró de la parròquia del barri és sant Josep Obrer.

MA 29.4.83:12. IP 6.87.

Lloret de Mar (Sel) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Gràcia. Perdut després de 1939.

DB 5.12.70:20. FA 59:70-71,161. PLA 46:319. IP 11.86.

Masies de Roda, les (Oso) Festa major del barri de les Cases Noves. La patrona del barri és la Mare de Déu de Montserrat, que té una imatge dedicada a la placeta. Xocolatada, matança del porc i botifarrada tradicionals. També hi ha espectacle infantil, cant d'havaneres, etc. Començà el 1960.

N9 4.5.82:9; 22.4.83:43; 29.4.83:12,19,38. IP 10.86.

Maspujols (Bca) Aplec de la Sardana. Esmorzar de germanor per a tothom amb pa torrat, oli, sardines o arengades i vi. El dinar acostuma a fer-se a l'ermita de Sant Antoni de Pàdua, encara que no sempre s'hi fa l'aplec. Va començar el 1982.

DT 28.4.82:20; 7.4.83:10; 7.5.83:8. EN 84-85.

Massoteres (Sga) Processons al santuari de la Mare de Déu de Camp-real. Des del dia 1 fins al 7 el santuari és centre de diverses romeries. Les processons, tot cantant les lletanies dels sants, es fan perquè els sembrats no siguin perjudicats per cap pedregada. Hi assisteixen veïns de Massoteres, Palou de Sanaüja, Talteüll i alguns de Guissona.

IP 10.85.

Miracle, el (Aj. de Riner, Sol) Romeria al santuari de la Mare de Déu del Miracle. Hi acudeixen les parròquies veïnes.

EN 84-85. IP 3.87.

Mollet del Vallès (Vor) Aplec de la Sardana. Començà cap a 1943. Al principi es feia al bosc de can Pantiquet, i actualment al parc de can Mulà.

CANYAMERES 70:97. EN 81-83. PG 20.3.83:7,12; 19.4.84:7.

Montblanc (Cba) Aplec a l'ermita de Sant Josep. Cursa pedestre de la Plaça Major a l'ermita amb xocolatada per als participants (començada el 1981). Ballada de sardanes. Molta gent s'hi queda a dinar. Organitzat pel Patronat de Sant Josep i el Grup Sardanista del Museu.

CC 13.4.72. CI 6.5.83:6. DT 1.5.77. EN 81-83. EN 84-85. EP 5.82:15; 4.83:15; 5.83:15; 4.84:10; 5.84:13. PR 82; 84; 85. IP 4.85; 9.86.

Montcada i Reixac (Voc) Festa major del barri de Sant Pere de Reixac.

EN 81-83.

Mont-ras (Bem) Marxa a peu a la platja del Crit. Començà el 1986, organitzada per l'Associació Cultural i Recreativa.

IP 8.86; 5.87.

Móra d'Ebre (Reb) Aplec a l'ermita de Sant Jeroni. Hi va gent de tota la comarca. Durant tot el dia es col·loquen juntes les imatges de sant Jeroni i santa Magdalena. L'ermita és d'època barroca (s. XVIII). Es cuina el "ranxo" per a tothom. Ball de Jotes.

CC 20.5.72; 11.5.74. CQ 82-84:Reb. FD(Tortosa) 11.6.78. GEC 70-81:X, 295. GG 81-85:XI,136. IP 8.85; 1.87.

Oliana (Aur) *Aplec a l'ermita de Sant Jaume el Petit. Ermita en ruïnes situada a poca distància de la de Sant Jaume de Graell.

EN 84-85.

Olot (Gax) Fira de Maig. Bestiar, cotxes d'ocasió, roba i productes del camp. L'origen es remunta a 1314 per una concessió del rei Jaume II, a petició de l'abat de Ripoll Guillem de Camps, i se celebrà, fins al s. XVI, per la segona Pasqua.

FE 85:47. FI 86:39. GG 81-85:III,324. JORDÀ 84. OL 6.5.62. PD 1.5.82:12; 2.5.82:10. VB 27.4.84:57. IP 11.86.

Os de Balaguer (Nog) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu d'Aguilar. En arribar a l'ermita, esmorzar amb pa i arengada i coca de samfaina o coca amb xocolata.

EN 81-83. IP 11.85.

Pedra (Aj. de Bellver de Cerdanya, Bce) Aplec.

CD 87b. IP 9.86.

Peratallada (Aj. de Forallac, Bem) Fira. La gent hi aporta rebosteria, bolets..., i se'n fa una rifa. Abans era de bestiar i va deixar de fer-se durant molts anys, però es va recuperar el 1984.

IP 5.87.

Pia de la Font, el (Aj. d'Alpicat, Sgr) Festa de Sant Josep Obrer. Funció de teatre. Dura 2 dies.

IP 10.86.

Platja d'Aro (Aj. de Castell d'Aro, Bem) Aplec de la Sardana. Començà el 1973.

FE 85:34. PD 1.5.82:2. RI 25.4.82:6.

Pobla de Claramunt, la (Ano) Aplec del Castell o de la Santa Creu, a la capella de Santa Margarida. Missa de campanya. Cant de caramelles. A la tarda, al poble, festival infantil i xocolatada. Antigament es beneïa el terme. Celebrada probablement des de 1652.

AV 6.5.76. CC 18.9.74. DB 22.8.73. DC 64:305. EN 81-83. IG 21.9.74; 30.4.83:15; 27.4.84:19. MARTÍ 69:138,232. PR 85. RIBA 72:220. SZ 82:67. TE 30.4.66:14. VT 65:116-117. IP 10.85.

Pobleta de Bellvei, la (Aj. de la Torre de Cabdella, Pju) *Festa de les Santes Creus.

IP 4.86; 6.87.

Ponts (Nog) Aplec a la col·legiata de Sant Pere de Ponts. Sembla que començà el 1975. Organitzat pels Amics del Patronat.

CC 2.5.75. DL 9.5.75. GG 81-85:X,391,393,496. MA 3.5.75; 5.5.78; 6.5.83:12. PM 4.83:13. IP 10.85; 6.87.

Premià de Dalt (Mar) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Cisa. Començà el 1828. L'ermita consta des del s. XV, tot i que la imatge data del XIII. La Mare de Déu de la Cisa havia tingut molta devoció marinera.

ALBUM 28-36:1,256. CC 9.5.72. DB 25.8.73. DC 64:317. EN 81-83. EN 84-85. FABREGA 54:186. GELPÍ 81. GINESTA 66:202,258. MO 29.4.83:37. MR 21.12.78; 30.4.83:2; 27.10.83:13. SZ 82:60. IP 6.87.

Puig-reig (Ber) Truitada de les Caramelles, a la font del Liedó.

VL 85:60. IP 2.87.

Puigverd de Lleida (Sgr) *Festes de Primavera, Festa de la Cassola*. Confecció i repartiment de moltes racions de la típica cassola de tros.

MA 19.5.82:14; 16.5.82:12. IP 4.87.

Rasquera (Reb) *Fira ramadera*. Ha perdut la seva antiga importància. Té una durada de 3 dies.

GG 81-85:XI,149.

Riba-roja d'Ebre (Reb) *Festa de l'Arbre de Maig*. Se n'encarreguen els quintos, que busquen un xop ben alt –el “maig”– i el planten a la plaça de l'Església. Recuperada el 1985: no es feia des de 1968 aprox., quan es pavimentà la plaça.

CABRÉ 74:168. IP 6.85.

Ripoll (Rip) *Marxa infantil*. Organitzada des del 1973 per l'Escola Salesiana.

IP 5.86.

Riudarenes (Sel) *Marxa popular ciclista*. Organitzada per la Unió de Botiguers des de 1981.

PD 30.4.83:25. IP 7.86.

Rocafort (Aj. del Pont de Vilomara i Rocafort, Bag) *Festa major*. Organitzada per l'Associació de Veïns i Propietaris, amb actes durant 2 dies. La vigília, cursa popular i cercavila amb cap-grossos. El dia principal, després de la missa, benedicció del terme des del Pedró, amb repartiment de coca i vi bo als assistents. A la tarda, un esbart interpretava el Ballet de Déu de Rocafort o de la Morratxa, que antigament anava a càrrec dels 2 administradors de la festa, amb les administradores. Es deixà de fer el 1944; l'any 1978 es restablí, fins al 1983. Concurs de pintura ràpida. Els patrons del poble són sant Felip i sant Jaume el Menor. Festa perduda de 1940 a 1976.

GG 81-85:II,437. GZ 28.4.79. R7 1.5.82:46; 23.4.83:39; 30.4.83:48. IP 10.85; 11.85.

Rocallaura (Aj. de Vallbona de les Monges, Urg) *Processó al santuari de la Mare de Déu del Tallat*. Hi acudeixen els veïns de Maldà (que antigament hi anaven el darrer diumenge d'abril) i els de Solivella.

GG 81-85:IX,218-219,229.

Rosselló (Sgr) *Concurs de cassoles*.

IP 9.86.

Santa Creu de Joglars (Aj. d'Olost, Oso) **Fira de bestiar*.

GG 81-85:1,248.

Sant Aniol de Finestres (Gax) *Pujada al santuari de la Mare de Déu de Finestres*. Recorregut a peu des de Mieres fins al santuari (són uns 25 km). S'obsequia amb esmorzar i medalles commemoratives tots els assistents. Va començar el 1981.

CO 23.4.81:4. FE 85:46. PD 30.4.83:25; 5.5.83:25. IP 10.86.

Santa Pau (Gax) **Festa a l'oratori de Pedres Agudes*. L'oratori és a la muntanya del mateix nom. Rosari i petita trobada. Es donava una almoïna als assistents, que solien ser gent humil.

IP 3.87.

Sant Jaume de Frontanyà (Ber) *Aplec a l'ermita de Sant Esteve de Tubau*. Benedicció del terme i del pa. L'ermita, pre-romànica, fou restaurada el 1973.

GG 81-85:II,321. VL 85:60,257.

Sant Jaume de Llierca (Gax) *Aplec a la capella de Santa Magdalena*. Pujada a l'ermita amb la imatge i dinar de germanor. Rifa d'un xai.

CD 81a. FE 85:49. OL 29.4.82:10. PD 1.5.82:12. IP 9.86.

Sant Llorenç Savall (Voc) *Festa del Pi*. Al matí se surt a buscar un pi ben gros per les rodalies del poble, que és transportat i plantat a la font de l'Aixeta. Quan s'arriba al poble, sardinada. El darrer diumenge de maig, concurs de grimpairens al pi amb premis de pernills, llonganisses, etc.

CANYAMERES 70:283-284. DS 1.5.84:10; 26.5.84:13. GG 81-85:VI,172. IP 1.87; 6.87.

Sant Martí de Tous (Ano) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Sentfores*. Començà el 1958 quan, per motius laborals, deixaren de celebrar-se els aplecs del 25 de març i del 8 de setembre. Perdut cap a 1970.

MARTÍ 69:194,232. IP 11.79; 11.85; 4.86.

Sant Martí Vell (Gir) *Aplec al santuari de la Mare de Déu dels Àngels*.

IP 4.87.

Sant Miquel de Campmajor (Pes) *Aplec a l'ermita de Sant Nicolau*.

FE 85:59. IP 4.87.

Sant Pere de Riudebitlles (Ape) *Diada de germanor de bicicletes, motos i cotxes a Montserrat*. Sortida ben de matí de la comitiva cap al santuari. Parada per esmorzar. Dinar de germanor i actes religiosos. Tornada també tots junts tocant el clàxon quan s'arriba al poble. Començada pels volts de 1950 amb la participació, sobretot, de motociclistes.

IP 2.86.

Sarroca de Bellera (Pju) **Festa del Mai*.

CARO 83:33. VIOLANT 34:45-46. IP 8.85; 6.87.

Sénia, la (Mon) *Festa del Primer de Maig*. Esmorzar de germanor.

IP 10.85.

Seró (Aj. d'Artesa de Segre, Nog) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Refet*. Ofrena floral. Ball de Cascaells. Església reedificada el 1765, on es conserva una imatge romànica de la Mare de Déu, de talla.

CA 27.4.80:5. GG 81-85:X,402. MA 30.4.74; 10.8.74; 30.4.83:19. IP 6.87.

Sessué (Ari) *Romeria a l'ermita de Sant Sadurní*. A la sortida, repartiment de coca i vi.

IP 6.87.

Seu d'Urgell, la (Aur) *Concurs de bestiar frisó selecte*. Començà el 1972. Participació de ramaders de la vall de Ribes.

CD 87a. MA 11.5.82:15. N9 7.5.82:9. IP 5.87.

Solsona (Sol) *Festa del barri de Josep Torregassa*. Al migdia, repartiments de coca i barreja després de la

missa. A la tarda, jocs infantils i xocolatada. Al vespre, revetlla i botifarrada. Organitzada per l'Associació de Veïns des de 1981.

R7 1.5.82:46; 5.5.83:21.

Subirats (Ape) *Festa de la Santa Creu o Aplec del Pa i l'Empenta al santuari de la Mare de Déu de Font Santa*. Benedicció de la creu de terme i ofrena de panets beneïts, que antigament es feien servir per protegir-se de les tempestats. Dinar de germanor amb una paella monumental per a tots els assistents (des de 1986). A la tarda, sardanes i xocolatada. El santuari és romànic (acabat de restaurar el 1973) i féu de parròquia del terme fins al 1930.

CA 27.4.80:4. CC 3.5.74. DB 3.5.74. DC 64:386. DS 29.4.83:8. EN 84-85. FU 1.5.87:21. GG 81-85:V,96. MS 4.5.74. PR 82; 85. SADURNÍ 82:62. TE 3.5.74; 21.8.75:6. VA 3.5.74. 3V 27.4.84:36. IP 5.87.

Susqueda (Sel) *Aplec al santuari de la Mare de Déu del Coll*. Hi acudeix gent d'Osor, Susqueda, Sant Martí Sapresa, Anglès i més llocs. Fins al 1985, celebrat el diïlluns de la segona Pasqua.

AU 27.5.83:6. DB 13.10.70. EN 81-83. FE 85:74,76. PD 5.6.82:7. IP 12.86; 2.88.

Torà (Sga) **Festa de l'Arbre de Maig*. Plantada d'un gran arbre. L'any 1930 ja tingué lloc una Festa de l'Arbre.

AM 50-56:III,368. IP 10.85.

Tossa de Mar (Sel) *Festa de la Santa Creu*. Concurs de creus florals confeccionades per la mainada i benedicció al costat de la creu de terme. Antigament es feia el 3 de maig.

AM 50-56:III,574-575. EN 81-83. FE 85:76. GINESTA 72:262. MO 29.4.83:37. PALAU 52:60. PD 6.5.82:9; 14.5.83:8. PLA 57:294. SZ 82:60-61. IP 11.86.

Tremp (Pju) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu d'Arbull*. Benedicció del terme.

CD 86b. CQ 82-84:Pju. EN 84-85. IP 10.85.

Homenatge als Avis. Ball de la Pinyata. Obsequi de xampany i pastissos als jubilats. Començat el 1983, és organitzat pel Casal d'Avis.

MA 3.5.83:14. IP 8.85; 6.87.

Ulldemolins (Pri) **Festa de les Enramades*. Els nois guarnien amb diversos elements vegetals les portes de les cases de les noies.

VIOLANT 56:38. IP 2.85; 4.85.

Vallfogona de Riucorb (Sga) **Processó a la capella de Sant Pere de Bigats*. De l'ermita, situada a la part alta del terme, no en queden més que restes.

GG 81-85:IX,90.

Vallhonesta (Aj. de Sant Vicenç de Castellet, Bag) *Aplec a l'església de Sant Pere*. Missa i distribució de panallets.

DB 15.7.78:41. EN 84-85. FD(Vic) 12.3.78. IP 12.86.

Valls (Aca) *Aplec de la Sardana*. Començà el 1982. Concurs infantil i juvenil de dibuix. Els actes principals tenen per escenari la plaça dels Pins del barri de la Xamora.

CI 21.5.83:7; 27.4.84:2. DT 26.6.82:8; 30.4.83:10. IP 11.85.

Valls de Torroella (Aj. de Navàs i de Sant Mateu de Bages, Bag) *Festa dels Pubills*. Celebrada des de 1971. Concentració de pubills –que llueixen un distintiu de pubillatge– i cercavila amb gegants del poble, una orquestra i les “majorettes” de Súrria en direcció a l'església. Al vespre, ball de vetlla amb sorteig d'un xai i xampany. El segon dia de la festa, convit dels pubills a base de botifarra a la brasa, pa i vi. Cursa popular amb coca i beguda per als participants. Dura 3 dies.

EN 81-83. R7 26.4.80:7; 20.4.82:23; 29.4.82:8; 1.5.82:46; 29.4.83:3. IP 10.85; 1.86.

Verdú (Urg) *Aplec a la font de Santa Magdalena*. Participació de molts fills del poble que ja no hi estan. Missa de campanya amb ofrenes de fruita i productes del poble. Jocs i atraccions.

MA 3.5.75. IP 5.86.

Victred (Aj. de Sant Guim de la Plana, Sga) **Festa de l'Arbre de Maig*. Fins al 1936, costum de plantar un pi gros a la plaça.

AM 50-56:III,368. IP 2.87.

Viladrau (Oso) *Aplec al santuari de Sant Segimon*. Després de la missa, ballada popular a l'era de can Bosc. Hi acudeix gent de Seva, Viladrau, Taradell, Santa Eugènia de Berga i Vic. Recuperat el 1957.

AM 50-56:III,381. FD 6.6.76. FE 85:77. N9 9.5.80; 3.4.82:37; 7.5.82:16; 29.4.83:15.

Vilafranca del Penedès (Ape) *Semimarató de l'Espirall*. Començà el 1979, organitzada per l'Associació de Veïns del barri de l'Espirall. El recorregut passa per les Cabanyes, Vilobí del Penedès i Guardiola de Font-rubí.

FU 1.5.87:11-13. 3V 30.4.82:11; 31.3.83:20; 13.4.84:27.

Vilanova de les Avellanets (Aj. de les Avellanets i Santa Linya, Nog) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Montalegre*.

CAMPS 81:111. DC 64:489. IP 6.87.

Vinaixa (Gar) *Aplec a l'ermita de Sant Bonifaci*. Hi acudeixen sobretot els veïns de Arbeca. Gran paella d'arròs.

MA 8.5.83:12. IP 3.87.

2

Prats de Rei, els (Ano) *Festa del Vot de Poble*. Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Portal. El vot de poble és per commemorar la guarició miraculosa de la pesta, ocorreguda el 1761.

EN 84-85. MARTÍ 69:174,232. VT 65:114-115. IP 10.85; 12.85.

Vic (Oso) **Fira de Maig*. Era vigent el s. XIX.

N9 20.5.83:17.

Diumenge pròxim al 3

Arenys de Mar (Mar) *Festa de la Bandereta*. Al migdia, coHocació d'una bandera dalt del campanar per commemorar la separació d'Arenys de Munt i Arenys de Mar el 3 de maig de 1599.

AM 50-56:II,782; III,555. AM 58:61. IP 6.87; 7.87.

Salomó (Tar) *Festa major del Sant Crist*. Al matí es fa el "pa beneït": les noies entre 7 i 17 anys porten coques de pa de pessic a missa, que són beneïdes; després, un cop tallades, es reparteixen entre els assistents mentre passen a adorar la imatge del Sant Crist.

VIRGILI 81:28-31.

3

LA SANTA CREU

Hi havia fins no fa gaire dues festes dedicades a la Santa Creu: la del 3 de maig i la del 14 de setembre. La primera, suprimida per la reforma litúrgica de 1969, commemorava la trobada de la veracreu per santa Helena, mare de l'emperador Constantí, i la segona, l'Exaltació, va ser establerta en record de la recuperació, per part de l'emperador Heracli, d'un bocí de la veracreu del qual s'havia apoderat l'emperador persa Cosroes. Aquestes festes estan col·locades estratègicament en el calendari. La del 3 de maig s'insereix en un grup de festes molt antigues que comencen l'1 de maig amb la celebració de l'Arbre de la Vida com a eix del món (*axis mundi*), que s'ha continuat enlairant en els nostres pobles com a "arbre de maig". Es tracta d'una festa de plenitud i fertilitat que al mateix temps té virtuts profilàctiques.

La Santa Creu cristianitza l'*axis mundi*, que es porta al llarg del terme per beneir-ne totes les partides. Aquesta benedicció del terme no exclou el recinte urbà: fins a començaments de segle era corrent en molts pobles l'erecció d'altarets particulars a tots els carrers, amb nenes adornades ambllaços i flors, a les portes de les cases o als llocs tradicionalment establerts. Era una manera de santificar i protegir tots els racons del poble, alhora que s'enaltia també l'exultant primavera. Lligada amb aquesta benedicció del terme, hi havia encara la tradició de confegir creuetes de fusta que, un cop beneïdes, eren enterrades o escampades pels camps i que, quan es trobaven al moment de la sega, eren motiu de celebració.

La festa de la Santa Creu de setembre constitueix l'equilibri anual. La seva commemoració el dia 14 és el resultat d'un llarg procés després d'algunes provatures, com el 27 de novembre i, més tard, l'11 del mateix mes. Sigui com sigui, les festes de la Creu obren i tanquen un període ben establert, reforçat per més festes, com les de Sant Miquel (el 8 de maig i el 29 de setembre), que demarquen una temporada de plenitud i de bon temps, tant per als ramats com per als treballs agrícoles tradicionals. El calendari ramader tenia aquestes dues dates com a fites cabdals de la seva activitat.

Un caràcter similar uneix les festes de l'1 de Maig, la Santa Creu de Maig i Sant Miquel de Maig. No és gens estrany que hi trobem repetides les be-

nediccions del terme i els aplecs. Avui dia encara es fa més difícil de distingir les festes rurals de l'1 de maig i les del 3 de maig. Totes dues comporten sortides al camp, a vegades arrossades i benediccions, però tot d'una manera més aviat esborrada, com a trets aïllats, perduts els contorns de la gran festa pretèrita.

La Santa Creu de setembre es caracteritza avui dia pel fet de ser una data de festes majors, de celebració d'advocacions i imatges locals del Sant Crist o d'ocasió de fer aplecs i processons a santuaris.

Josefina Roma

Agramunt (Urg) **Festa de la Invenció de la Santa Creu*. Processó de la parròquia amb la creu i el cant de les lletanies dels sants que es dirigia al tossal del convent passant pel raval de Sant Francesc. Al tossal, benedicció del terme.

VILADOT 61:91,143. IP 3.86.

Ametlla del Vallès, l' (Vor) **Aplec a l'ermita de Sant Nicolau de Bari*.

DC 64:17. IP 11.85.

Anglesola (Urg) *Festa major de la Santa Creu*. A l'església parroquial hi ha un reliquiari amb vuit fragments del Lignum Crucis -portats, segons la tradició, per Martí de Montsant-, venerats des del s. XIII i que reben el nom de les Santes Virtuts. Els actes més destacats són la processó, el Cós de la Cordera i Matar el Bou. Repartiment d'un panet anomenat la caritat. Aquesta pràctica es remunta al s. XIII i reuneix a la plaça molta concurrència: hom creia que aquests pans salvaven de la pedregada. Assistència també dels clergues, l'Ajuntament i els anomenats Prohoms, institució d'origen medieval, que tenien un paper rellevant en la gestió jurídica i administrativa de viles i pobles. Dura uns 3 dies. AM 32-49:II,31. AM 50-56:III,557. AM 58:61. EN 81-83. GG 81-85:IX,198, 200,411. MA 15.5.83:14; 23.5.83:18. IP 5.87.

Avellanès, les (Aj. de les Avellanès i Santa Linya, Nog) *Festa del Sant Crist de l'Hort*.

DC 64:32. GG 81-85:X,378,496. IP 12.78; 5.87.

Barcelona (Bar) *Festa de la Santa Creu*. Benedicció del terme municipal des del terrat de la Catedral, a les 9 del matí (els anys que cau en diumenge, a les 8). La cerimònia, feta en llatí, consisteix en quatre lectures de la Bíblia, que es fan encarant-se l'oficiant amb els quatre punts de l'horitzó. És l'únic dia que el públic pot pujar lliurement en aquest terrat. Antigament, els infants feien un captiri per a la Santa Creu.

ALMERICH 44:41. AM 29-30:I,256. AM 32-49:II,29. AM 50-56:III,551-552, 557,559-560. AM 58:60-61. CABALLÉ s.d.a.:86-87. CATALÀ 72:34-35. CURRET 55:285-286. FE 83:50. GEC 70-81:V,735. MO 29.4.83:37. PB 80:30-31. PB 87:65. PONS 81a.

Begòs (Aj. des Bòrdes, Var) **Festa major de la Santa Creu*. Benedicció del terme.

GG 81-85:XVI,390. IP 10.85; 11.86.

Cabrials (Mar) *Festa major de la Santa Creu*. Ofici amb benedicció del terme municipal, cercavila amb grallers, arròs popular i trobada de gegants. Homenatge als avis i elecció de la pubilla. Dura 3 o 4 dies.

EN 81-83. MR 30.4.82:4. SZ 82:62. IP 8.86; 9.86.

Calassanç (Aj. de Peralta de Calassanç, Lli) **Fira de bestiar*. Es perdé els anys 60.

IP 7.86.

Casau (Aj. de Vielha e Mijaran, Var) *Festa de Sant Andreu*. Repic de campanes i missa cantada. Veneració de la imatge del sant, patró del poble, i cant dels goigs.

SEMIR 84:112. IP 10.85.

Fígols de les Mines (Ber) *Festa del Panet dels Apòstols, a l'església de Santa Cecília de Fígols*. Dedicada als sants Felip i Jaume. Benedicció i repartiment de pa. Segons es diu, l'origen ve d'una promesa feta pel poble en una època d'epidèmia. Abans se celebrava el 8 i l'11 de maig.

GG 81-85:11,307. VL 85:60. IP 2.87.

Figueres (Aem) *Fires i Festes de la Santa Creu*. Fira de maquinària, eminentment agrícola, i, al costat, fira d'atraccions. Durant la setmana que dura, gran quantitat d'actes i de celebracions. Comencen el 30 d'abril, amb cercavila amb gegants, cap-grossos, "majorettes" i banda de música. Al ball del vespre, elecció de la Pubilla de l'Empordà. El dia 3, benedicció del terme. Concurs de creus florals, que s'instal·len per diferents carrers de la ciutat. Fira del Llibre d'Ocasí (des de 1879) i teatre. Uns altres dies, concursos de colles sardanistes (des de 1958 aprox.), de petanca, d'animals domèstics (des de 1980), de roses, etc. Fira de dibuix i pintura (des dels volts de 1961). Desfilada de carrosses, amb batalla de flors. Marxa cicloturista (des de 1980). Cursa tradicional de braus. Per acabar, castell de focs d'artifici i festival d'havaneres. La primera edició de la fira data de 1420.

AM 50-56:III,572-574. AV 30.4.76. DB 29.4.62; 7.6.62. EM 28.4.82:37,39, 41,45,47-48. EN 81-83. FE 85:23. GG 81-85:IV,77,495. HORA NOVA 26.4. 79:13-15. MO 29.4.83:37; 6.5.83:37; 4.5.84:37. PD 9-10.4.82:9; 15.4.82:11; 22.4.82:8; 29.4.82:10-11,sup.2; 1.5.82:2,11; 2.5.82:2,9; 4.5.82:2,8; 5.5.82:2; 6.5.82:2; 7.5.82:2; 8.5.82:10; 9.5.82:9; 22.1.83:13; 20.3.83:12; 30.3.83:12; 26.4.83:43; 29.4.83:sup; 30.4.83:17,25; 1.5.83:2; 3.5.83:2,39; 4.5.83:2, 18; 5.5.83:2; 6.5.83:2; 7.5.82:2; 8.5.83:2,11. SZ 82:62,64. VB 27.4.84:57.

Gavarra (Aj. de Coll de Nargó, Aur) *Festa major de les Santes Creus*. Després de missa, processó i benedicció del terme -demanant especialment per a les collites. Repartició d'un panet a tothom.

DC 64:182. IP 5.87.

Girona (Gir) **Festa de la Santa Creu*. Captiri.

PLA 41:35. VIOLANT 56:39-40.

Isona (Aj. d'Isona i Conca Dellà, Pju) *Festa major de la Santa Creu*. Plantada del "maig" -un arbre ben alt- davant l'Ajuntament i benedicció del terme. Processó. Ball a la plaça de l'Ajuntament. S'havia fet el Ball d'Isona.

AM 50-56:III,568-569,916. CD 86b. SZ 82:64. IP 8.85.

Jusseau (Aj. de Graus, Bri) *Romeria a l'ermita de Sant Salvador*. Benedicció del terme i repartiment de coca.

IP 4.87.

Lladrós (Aj. de Vall de Cardós, Pso) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Llet*.

DC 64:211. IP 1.86.

Llugarres (Aj. de Capella, Bri) *Festa major de la Santa Creu*.

IP 4.87.

Lloà (Pri) **Festa de la Santa Creu*. S'havia fet la benedicció del terme.

IP 2.85.

Madrona (Aj. de Pinell, Sol) *Aplec a l'ermita de Santes Creus de Bordell*. Després de la missa, repartiment de pa beneït. L'ermita és romànica, situada a 728 m a la serra del Bancal.

GG 81-85:11,410. SL 87. IP 3.87.

Martinet (Aj. de Montellà i Martinet, Bce) *Aplec de les Santes Creus, al santuari de la Mare de Déu de Bastanist*. Benedicció del terme. El santuari fou restaurat el 1949.

CD 83a. CQ 82-84:Bce. DL 23.8.73. GG 81-85:XV,348. IP 9.86.

Mataró (Mar) **Festa de la Santa Creu*. La mainada, en colles, voltava pels carrers amb petits altars dedicats a la Santa Creu fets per ells mateixos i demanava una almoïna. Perduda cap a 1960.

AM 50-56:III,346-347,552-553,560-562. AM 58:61-62. AR 80:75. FE 83:50. EL MATARONÍ 6.5.81:14. PELLICER 1887:302-303. IP 6.87.

Oivan (Ber) *Festa*. Benedicció del terme.

VL 85:60.

Papiol, el (BII) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Salut*.

FÀBREGA 54:176. SERRA 61:42.

Pavia (Aj. de Talavera, Sga) **Festa major de la Invençió de la Santa Creu*.

IP 2.87.

Pobellà (Aj. de la Torre de Cabdella, Pju) **Festa major de les Santes Creus*.

IP 4.86.

Poboleda (Pri) **Festa de la Santa Creu*. Benedicció del terme. Perduda a principis dels anys 50.

AM 50-56:III,553. IP 2.85.

Pontons (Ape) *Festa de la Santa Creu*. Processó fins a l'ermita de Sant Joan.

IP 2.86.

Riner (Sol) **Festa de la Santa Creu*. Benedicció del terme des del roc de la Mare de Déu: és el lloc on es creu que s'aparegué la Mare de Déu del Miracle.

AM 50-56:III,393-394. IP 3.87.

Salardú (Aj. de Naut Aran, Var) *Festa major de la Santa Creu*. La vigília al vespre, repic de campanes. L'endemà al matí, veneració de la Creu del Sant Crist, del s. XII. Benedicció del terme des de la plaça de la Pica i ballades de danses araneses: Aubades, el Rotgale, Ballano... Repartiment de coca i vi a la plaça. L'Ajuntament obsequia tothom amb un vermut. Des de 1980

aprox., acudeixen a la festa representants de Bagergue, Tredòs, Unha, Gessa i Garòs, que porten les creus de les seves parròquies per tal d'assistir a la solemne missa. Antigament, Ball de la Borrega.

AM 50-56:III,566-567,569,916. EN 81-83. GG 81-85:XVI,270,390. SAC 77:97-102. SEMIR 84:112. IP 10.85.

Santa Eugènia de Berga (Oso) *Festa de la Santa Creu. Benedicció del terme des del turó de Puigsacort.

AM 50-58:III,552. IP 11.86.

Santa Eulàlia de Ronçana (Vor) Festa de l'Arbre de Maig. Es planta un plàtan a la plaça.

AM 58:62. CANYAMERES 70:136. EN 81-83. IP 10.85.

Santa Margarida de Montbui (Ano) Festa de la Santa Creu. Benedicció del terme des de la Tossa de Montbui.

VT 65:116. IP 10.85; 11.85.

Santa Maria de Miralles (Ano) *Festa de la Santa Creu. Perduda cap al 1936.

MARTÍ 69:210,232. IP 1.87.

Sant Celoni (Vor) *Festa de la Santa Creu. Processó i benedicció del terme.

VILAGELIU 76:47,57. IP 11.86.

Sant Feliu de Pallerols (Gax) Festa de la Santa Creu. Benedicció del terme municipal des del santuari de la Mare de Déu de la Salut.

CONSTANS 54:141. GEC 70-81:XIII,101. PLA 57:176. SOLÀ s.d.:78. IP 3.87.

Sant Martí Sapresa (Aj. de Brunyola, Sel) *Festa de la Santa Creu. Benedicció del terme. Perduda cap a 1970.

AM 50-56:III,554. IP 11.86.

Sant Ramon (Sga) *Festa de la Santa Creu. Processó fins a la creu de terme.

IP 2.86.

Tarragona (Tar) *Festa de la Santa Creu. Els infants feien un captiri per a la Santa Creu. Benedicció del terme municipal des del pla de la Catedral –abans s'havia fet des de la muralla. El costum persistí fins a la darrera reforma del calendari litúrgic.

GRIERA 30:61. VIOLANT 56:40. IP 2.87.

Terrassa (Voc) Fira del Llibre Vell i d'Artesania. Tingué un precedent, substituït el 1338.

GG 81-85:VI,72. IP 6.87.

Torà (Sga) *Festa de la Santa Creu. Processó i benedicció del terme contra les pedregades. Segons Amades, les nenes feien una capta.

AM 50-56:III,560. IP 10.85.

Torlarribera (Bri) Romeria a l'ermita de Sant Sadurní. Hi acudeix gent de diverses poblacions del voltant.

IP 4.87.

Torre de Cabdella, la (Pju) *Festa de la Santa Creu. Al camp es plantaven unes petites creus beneïdes fetes amb gavarnera (esbarzer).

IP 11.85.

Torre de Claramunt, la (Ano) *Aplec de la Santa Creu.

DC 64:446. IP 1.87.

Tremp (Pju) Festa de les Santes Creus. Benedicció del terme des del jardí de l'hospital.

IP 10.85; 6.87.

Vallmoll (Aca) *Festa de la Santa Creu. Processó fins al castell i benedicció del terme.

DT 11.12.83:14. IP 2.87.

Vilagrasseta (Aj. de Montoliu de Segarra, Sga) *Festa de la Santa Creu. Ofici. Els infants feien la primera comunió. Es va perdre els anys 50.

IP 2.87.

Vilaller (Ari) Fira de les Santes Creus. Antiga fira de bestiar cavallí, boví, oví i cabrum. Actualment, no hi ha bestiar.

CD 86b. FI 86:40. GG 81-85:XII,309. VB 27.4.84; 57. IP 6.87.

Vinaixa (Gar) Festa de les Santes Relíquies. Segons es diu, una gran pesta i una gran misèria assolaven el poble fins que l'aparició miraculosa de la Creu de Nostre Senyor al cel féu desaparèixer la malura. Actualment, festa religiosa.

IP 3.87.

Diumenge després del 3

Cogul, el (Gar) Festa major de la Santa Creu. L'últim dia, el dilluns, carnada popular. Dura tot el cap de setmana.

EN 81-83. GG 81-85:X,270,495. IP 3.87.

Sant Boi de Llobregat (Bll) Festa de la Creu de Maig. Organitzada per la penya El Loreño, de la Casa de Sevilla, amb participació sobretot de gent d'origen andalús.

PL 8.5.84:VIII. IP 5.87.

5

Bellver de Cerdanya (Bce) Fira de la Ceba. Mercat important d'hortalisses.

CD 83a. GG 81-85:XV,334. IP 6.86.

Diumenge pròxim al 6

Porrera (Pri) Festa major d'Estiu, de Sant Joan Evangelista. Processó pels carrers del poble amb la imatge del sant, que duu a la mà un pom de cireres. Dura 2 dies.

EN 81-83. IP 2.85.

6

Barcelona (Bar) Festa de Sant Joan ante Portam Latinam. El Gremi d'Arts Gràfiques celebra la festivitat del seu patró. Missa a Santa Maria del Mar i, al vespre, sopar, amb lliurament de premis d'un concurs convocat dies abans.

AT 85. AT 86. IP 9.87.

7

Biure (Aem) *Festa de les Relíquies.

DC 64:55-56. IP 6.87.

Lloret de Mar (Sel) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de les Alegries.

IP 11.86.

Santa Pau (Gax) *Festa del Centre Unió Moral. Tots els socis –gairebé tots els veïns– anaven amb el pendó cap a l'església. Després de missa, vermut al local del Centre. A la tarda, concert i ball molt animat. Era igual o més esplèndida que la festa major del 15 d'agost. Es commemorava el dia que s'havia inaugurat el local de l'entitat. Es perdé cap a 1970.

IP 3.87.

Diumenge pròxim al 8

Castellgalí (Bag) Festa del Panellet. Distribució del panellet beneït entre tots els assistents, al migdia, i degustació de coca i barreja a la plaça de la Vila, a la tarda. Concurs de dibuix i pintura infantils i cursa popular. Sant Miquel és el patró del poble.

AM 50-56:1.787. EN 81-83. GZ 6.5.78:6; 15.5.80. R7 8.5.82:30; 15.4.82:9; 5.5.83:18. IP 12.86.

Colera (Aem) Festa petita de Sant Miquel. Romeria a l'antiga església parroquial de Sant Miquel, situada a uns 4 km a ponent del poble. És un edifici romànic, restaurat recentment.

FE 85:23. GG 81-85:IV,270. IP 6.87.

Gisclareny (Ber) Aplec a l'ermita de Sant Miquel de Turbians. Durant la missa, benedicció d'uns panets –oferts per l'Ajuntament– que es reparteixen després entre tots els assistents. Al migdia, dinar de germanor. Antigament, gegants. Els joves portaven rams de roses a les noies que tenien intenció de festejar.

EN 81-83. GG 81-85:II,333. R7 5.5.83:31. VL 85:213. IP 10.86; 2.87.

Susqueda (Sel) Aplec de les Ofrenes a l'ermita de Sant Miquel de Maifrè. Missa a l'aire lliure, amb benedicció i repartiment de les ofrenes –panets petits que abans eren una ajuda per a les famílies pobres.

PD 8.5.82:7.

Vilosell, el (Gar) Aplec a l'ermita de Sant Miquel de la Tosca. Àpat de germanor. Fins fa pocs anys hi acudia gent de Vilanova de Prades, Vallclara i la Pobla de Cérvoles. L'edifici actual és del s. XVIII, però n'hi ha notícies des del XVI.

DC 64:498. DT 9.5.82:24. EN 84-85. MA 12.5.82:12; 10.2.82:12. IP 1.86; 2.86; 3.87.

8

Àger (Nog) *Fira de bestiar.

IP 10.85.

Aiguafreda (Vor) *Processó a l'ermita de Sant Miquel de Canyelles. N'hi ha documentació de 1701.

FD(Vic) 27.11.77. IP 11.85.

Alins de Llitera (Aj. de Sanui, Lli) Festa major de l'Aplicació de Sant Miquel Arcàngel.

GG 81-85:XII,476. IP 4.87.

Artesa de Lleida (Sgr) *Festa major.

DC 64:29. IP 11.86.

Bruc, el (Año) Festa de Sant Miquel de Maig. Benedicció del terme i repartiment de panets beneïts. A la tarda, ball.

AM 50-56:III,656-657. EN 81-83. MARTÍ 69:78,232. SZ 82:68. VT 65:118. IP 5.86.

Cistella (Aem) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Vida. La capella primitiva era dedicada a sant Miquel.

GG 81-85:IV,216.

Coll de Nargó (Aur) Aplec a l'ermita de Sant Miquel.

CQ 82-84:Aur. DC 64:124. MA 20.5.83:12. IP 5.87.

Engolasters (Par. de les Escaldes-Engordany, And) Aplec i graellada. Sortint de missa, repartiment de coca i vi dolç. Graellada popular i alguns altres actes festius. L'esbart Santa Anna fa una actuació. L'església de Sant Miquel d'Engolasters és romànica, del s. XII, amb un campanar notable de tres pisos.

ANUARI 71:91. CM 83:18. EN 84-85. MA 6.5.73; 4.5.75. PO 4.5.84:13; 27.7.84:12-13; 17.5.85:12. VA 18.5.83:21.

Fontanet (Aj. de Torà, Sga) Aplec a l'església de Sant Miquel Arcàngel. Benedicció del terme.

IP 10.85.

Mataró (Mar) *Aplec a l'ermita de Sant Miquel de Mata.

GINESTA 68:97,258.

Navès (Sol) Festa de Sant Miquel de Maig a Marçanyac.

SL 87. IP 3.87.

Peramola (Aur) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Castell-Ilebre. Hi van especialment des dels pobles de la Clua i d'Aguilar.

IP 5.87.

Pinell (Sol) Festa major de Sant Miquel. Després de missa, repartiment de pa beneït.

CQ 82-84:Sol. SL 87. IP 3.87.

Pobla de Segur, la (Pju) Aplec a l'ermita de Sant Miquel del Pui. Benedicció del terme i repartiment de panets beneïts a tots els assistents. Cant dels goigs. Es planten arbres a la plaça de la Capella. Al capvespre, ball amb un acordionista. Festa organitzada pel Comú de Particulars. L'ermita nova és de 1776. De l'antiga, romànica, tan sols en queden restes.

CD 86b. DC 64:306. EN 81-83. MA 22.7.83:13. RA 6.84:5. SZ 82:68. IP 8.85; 11.85; 12.85.

Pontils (Aj. de Santa Perpètua de Gaià, Cba) Aplec a l'ermita de Sant Miquel de Montclar. Hi participen sobretot els veïns de Pontils, les Piles, Biure de Gaià i Vallespinosa. Anys enrera, els romeus s'agrupaven al repèu de la muntanya per iniciar la marxa amb el rès del rosari i el penó del sant desplegat. Quan arribaven a la carena, feien un esmorzar de germanor. Durant la

missa cremava una llàntia d'oli d'oliva: hi havia la creença que aquest oli, aplicat a les orelles, guaria la sordesa. L'ermita, romànica, és a 950 m d'altura i era l'antiga capella del castell de Montclar.

DC 64:311. EN 84-85. IP 4.85.

Prenyanosa, la (Aj. de Cervera, Sga) *Aplec a l'ermita de Sant Miquel de Tudela. Es perdé cap a 1930.

IP 4.86.

Setcases (Rip) *Festa petita de Sant Miquel*. Recuperada el 1984.

IP 12.86.

Soses (Sgr) *Festa major de Sant Miquel*. Romeria a l'ermita de Sant Miquel, des d'on es beneeix el terme municipal. Ja se celebrava el 1718. Actes festius durant 2 dies.

DC 64:429. IP 9.86.

Ventalló (Aem) *Festa petita*.

FE 85:28. IP 6.87.

Vespella (Tar) **Festa de l'Aparició de Sant Miquel*. Es va perdre pels volts de 1960.

IP 2.87.

Vilamantells (Aj. de Guixers, Sol) *Festa de Sant Miquel de Maig*. Benedicció del terme des de la creu del Codó i repartiment de pa beneït. La creu del Codó és a 1.500 m, prop del coll de Jou. Missa a la capella de Sant Serni.

CQ 82-84:Sol. GG 81-85:II,430,438. SL 87. IP 3.87.

Diumenge després del 8

Pilzà (Aj. de Benavarri, Bri) *Festa major*. El patró del poble és sant Miquel. Dura 2 dies.

GG 81-85:XII,475. IP 4.87.

Diumenge pròxim al 9

Sopeira (Ari) *Festa major*. A l'ermita de Sant Gregori i Sant Antoni, benedicció de coca i vi, que es reparteixen a tothom. Abans es plantava el "maí" -un arbre- al mig de la plaça on es ballava. Els joves del poble l'agafaven d'amagat a la nit. També es passava per les cases a fer el "rescat": els músics tocaven i la gent donava diners per pagar les despeses que havia tingut la Comissió, presidida pel majordom. Dura 2 dies.

GG 81-85:XII,475. RB 3-4.84:3. IP 9.86.

9

Albatàrrec (Sgr) *Festa major de Sant Gregori*. Al migdia, processó i missa. El dia 10, exposició. Futbol entre solters i casats.

GG 81-85:X,125,495. IP 9.86.

Almenar (Sgr) **Festa de Sant Gregori*. Processó de rogatives pel terme amb la imatge del sant. S'anava fins al pont del Prat de la Sèquia de Pinyana, des d'on es feia una benedicció en què es demanava sobretot

que no vinguessin les llagostes. Galetes i vi per als assistents. La sèquia arriba a Almenar per una concessió de Ramon Berenguer IV el 1151. Perduda cap a 1976.

IP 9.86.

Bonansa (Ari) **Festa de Sant Gregori*.

IP 6.86.

Corçà (Aj. d'Àger, Nog) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Pertusa*. Es dona un pa a tots els assistents. Abans es donava un ou als hereus. Al migdia, al poble, llevant de taula: els majorals passen de casa en casa tot recollint almoines per a la festa.

CC 3.5.78. DB 16.5.78. MA 3.6.76; 12.5.78; 13.5.78; 16.5.78. NU 13.5.78; 11. IP 10.85.

Guàrdia d'Urgell, la (Aj. de Tornabous, Urg) **Festa major*. Es perdé cap a 1977. Dedicada al patró del poble, sant Sebastià.

IP 6.87.

Olot (Gax) *Festa de la Mare de Déu del Portal*.

IP 11.86.

Santa Bàrbara (Mon) *Festa de Sant Gregori*. Missa i processó. Benedicció de l'aigua en unes tines grosses i repartiment entre els assistents: segons es creu, aquesta aigua té propietats benefactores per als camps.

IP 1.87.

Senet de Barravés (Aj. de Vilaller, Ari) **Festa de Sant Gregori, a l'ermita de Sant Sentís*. Hi acudien també els veïns d'Aneto.

IP 6.86.

Siurana de Prades (Aj. de Cornudella de Montsant, Pri) *Festa del Jubileu, al santuari de la Mare de Déu*. Instituída pel papa Innocenci XI el 1682. Acostuma a anar-hi gent dels pobles de Cornudella, la Morera, Poboloda, Arbolí, Ulldemolins, Prades, Albarca, la Febró i Siurana. A la tarda, processó fins al castell amb el Santíssim, on es fa la benedicció. Hi acudeixen els castellers de Cornudella. Antigament, les rogatives per la pluja havien estat freqüents i amb uns resultats espectaculars. El santuari, romànic, és al costat d'un cingle des d'on es domina un horitzó amplíssim. Si la festa cau en diumenge, es passa a dissabte o a dilluns.

ASENS 81:254. BLASI 33:48-49. CC 8.5.79:12. DC 64:307. DN 11.4.64. DT 11.5.78; 6.5.83:17. FORT 75:101-112. IP 2.85.

Torres de Segre (Sgr) *Festa del Sagrat Cor*. Comemoració de l'arribada del Sagrat Cor al poble. Els infants reben la primera comunió. L'endemà, processó a l'ermita de la Mare de Déu de Carassumada, on els infants fan una ofrena de flors. L'edifici, situat a uns 2,5 km al sud-est de la vila, fou construït el s. XVII.

EN 81-83. GG 81-85:X,158,495. IP 4.87.

Diumenge després del 10

Bisbal d'Empordà, la (Bem) **Aplec de Sant Baldiri, a l'ermita de Santa Lúcia de l'Arboç*. El 1980 es recuperà

la Sardana Curta de Sant Baldiri. En lloc dels goigs, se solien cantar unes corrandes populars i irreverents.

AM 50-56:III,402,647-648. AM 58:65. FE 85:33. GG 81-85:IV,330. LLOBE-RAS 70:205. PLA 57:306. SI 24.5.80. IP 8.86; 5.87.

Diumenge abans de l'11

Mataró (Mar) Fira de Sant Ponç. Venda de mel, herbes remeieres i confitures. Començà a organitzar-se el 1981. Celebrada a la plaça de l'Ajuntament.

FI 86:40. MO 11.5.84:37. MR 12.5.82:14; 23.4.82:16; 7.5.82:3; 6.5.83:9; 11.5.83:1; 5.5.84:8. VB 27.4.84:57.

Dissabte pròxim a l'11

Figuerola del Camp (Aca) Festa de Sant Antino. Cercavila i ofici amb orquestra. Fins a 1936, Ball de Sant Antino.

IP 2.87.

Granollers (Vor) Fira de les Herbes de Maig. Començà el 1983. Degustació de plats, begudes i més aliments preparats amb herbes o productes naturals. Organitzada per l'Associació de Veïns de Granollers Centre. Si el dia 11 cau en divendres, no es trasllada.

PG 17.5.84:5. IP 11.86.

Diumenge pròxim a l'11

Riudarenes (Sel) Festa de Sant Ponç. Al matí, cercavila amb un flabiolaire. Missa amb benedicció de roses. Cercavila fins al pati de les escoles, on té lloc una ballada de "rués". A la tarda, típic Ball dels Flocs: el ballador, en començar el ball, du a la cintura una colla de cintes que han d'anar essent col·lidides per la balladora.

FE 85:74. PD 12.5.82:7; 13.5.83:10. IP 7.86.

11

Alinyà (Aj. de Fígols i Alinyà, Aur) Aplec a l'ermita de Sant Ponç. A vegades es fa el diumenge pròxim a l'11.

DC 64:12. IP 2.86; 4.86.

Ametlla del Vallès, l' (Vor) Fira de Sant Ponç. Començà el 1984. Venda d'herbes, pastissos, mel, fruita, etc. Organitzada per l'Associació de Dones.

PG 24.5.84:9. IP 11.85; 10.86.

Badalona (Bar) Festes de Maig. Actes durant tot el mes i repartits per tots els barris. Han vingut a substituir l'antiga festa major d'Agost, en decadència amb motiu de les vacances d'estiu. Com a precedent, fira de mostres local els anys 60: Exponente Industrial y Comercial. Tenen com a nucli la celebració de la festivitat de Sant Anastasi, copatró de la ciutat, al qual ja es dedicà una confraria el 1671. La vigília al vespre, pregó i cercavila amb gegants –construïts, els primitius, el 1858 per la Confraria. Corre-foc amb Balls de Diables, dracs i més personatges. Des de 1940, a la platja, castell de focs i cremada del Dimoni, de fusta i cartró, que representa cada any algun fet d'actualitat: n'hi ha pre-

cedents el 1785, en una narració del baró de Maldà on diu que els pescadors cremaren a la platja "un figurón". A continuació, ballada de sardanes a la Rambla i Ball del Micaco –paraula especial de Badalona per designar la nespra. Els diferents barris s'incorporen a la festa amb actes propis: a primer de mes, els del Puigfred, Lloreda i Sant Roc; aquest, amb fira d'artesania (des de 1982), cursa popular i concurs d'enramades (des de 1982). El carrer de Sant Anastasi es guarneix amb enramades. El primer diumenge, festa major de Canyadó, amb cercavila amb "majorettes", cursa ciclista (des de 1983), cursa popular (des de 1980), homenatge a la tercera edat i cantada d'havaneres. Des de 1980, lliga de natació escolar. El mateix dia (des de 1980), Festa del Badiu, a can Solel, amb jocs, gegants, tómbola i el pregó de les festes –badiu és una paraula badalonina que vol dir eixida. El segon cap de setmana, festa major dels barris següents: a Bonavista, sardinada popular, cercavila amb gegants, concurs de dibuix infantil, cursa popular, Paella de l'Amistat, homenatge a la tercera edat... A Bufalà, cercavila amb gegants, "majorettes" i havaneres. A Manresà, cercavila amb gegants i homenatge a la tercera edat. Al barri de Canyet, *Festa de Sant Isidre* al voltant del dia 15, amb vermut popular i Ball de Bastons amb figures pròpies, introduït al barri a principi de segle. Aquests dies, Fira de Terrissa –a la plaça de la Vila, des de 1980– i Fira de l'Arrop –a Dalt la Vila. El tercer diumenge, festes dels barris del Sant Crist de Can Cabanyes, amb concurs de pintura ràpida (des de 1978), cercavila amb gegants i "majorettes", concurs d'estels (des de 1982) i "cross" popular (des de 1978). Festes també a Llefià –amb cursa popular (des de 1982) i Ball del Dàtil. A la Salut, Festa de las Migas –mena de menjar a base de farina o molles de pa, pròpia de diverses cultures peninsulars. Cercavila de gegants, jocs de cucanya, dinar amb "migas" i concurs d'estels. El cap de setmana següent, Festa de Baix a Mar (des de 1979), amb havaneres, sardinada i cremat. Al barri de Pomar, cercavila de gegants i "majorettes". A la Rambla, trobada de gegants (des de 1985). De 1950 a 1980, exposició de roses. Des de 1986 s'ha recuperat el costum de muntar un envelat a la platja. A final del s. XVIII, fira de quincalla a les escales de l'església. També, processó amb l'estendard de sant Anastasi i el tabernacle, seguida de mascletada i galeig de trabucaires.

AM 58:62. AMISTAD 5.70:5; 5.71:10,12,18; 3.73:6; 5.74:13. AV 10.5.77. CC 4-5.4.80:11; 15.5.83. DB 16.5.65; 30.4.72; 26.4.73. EN 81-83. GG 81-85:VII,328,511. GRUP 81-82. MO 7.5.82:33; 6.5.83:37; 20.5.83:37; 11.5.84:37; 25.5.84:29. PB 80:32-33. PB 87:15,69-70. PE 10.5.79; 12.5.79:14. PR 84; 85. RN 21.4.78; 9.5.79:3,15; 8.5.80:17; 8.5.84:3; 15.5.84:5; 22.5.84:9; 29.5.84:10-11; 25.1.85:6; 10.5.85:4,59; 14.5.84:4-5; 17.3.84:8,11; 21.5.85:5; 28.5.85:7; 4.6.85:5,8,17; 14.6.85:11; 5.5.87:64-67,85,95. TE 10.5.78:10. VB 27.4.84:57. IP 5.87.

Barcelona (Bar) Fira de Sant Ponç. Parades d'herbes medicinals, mel, caramels i fruita confitada. Se'n té notícia des del s. XVI. Primitivament se celebrava al cementiri de l'església de Sant Miquel; més tard, al carrer dels Carders; i ara, al carrer de l'Hospital, on té lloc almenys des de 1817. Modernament es fan fires similars a diversos barris de la ciutat: a les Corts, a la plaça de

la Concòrdia des de 1983. Al Guinardó, a la plaça del Nen de la Rutlla des de 1983. A Sant Andreu, a la plaça del Comerç des de 1986. A Sarrià, a la plaça de Sant Vicenç. A Hostafrancs, al carrer de Sagunt. A Sant Gervasi, als jardins del Turó i a la plaça de Mañé i Flaquer.

AC 16.4.84:8; 1.5.85:14; 16.5.85:4. AM 29-30:1,258. AM 32-49:II,33. AM 50-56:III,587-588. AM 58:62-63. AR 80:106. AV 11.5.79; 8.5.82:7; 12.5.83. BRUNET 46:111-113. CA 11.5.80. CABALLÉ s.d.a:86-87. CATALÀ 72:40-44. CC 13.5.76; 14.5.78; 12.5.83:8. CL 76:25-26. CR 78:97-100. CT 4.85:2. CV 5.85:2. DB 13.5.72:15; 20.2.77; 12.5.79. DN 14.5.75. DTE III 5.6.82:3. DTE V 5-6.81:3; 5-8.82:3. ESPINÀS 65:118-119. FE 83:52-53. GARRUT 52:85. GG 81-85:VIII,139,492. GRINÓ 81. HG 5.85:2. MO 7.5.82:33; 6.5.83:37; 11.5.84:37. NU 8.5.75. PB 80:32-33. PB 87:71. PE 11.5.79:2; 12.5.79:1,3. PL 12.5.84:VII. PRAT 79:61-62. RODAMÓN 11.5.79:3. SM 5.85:2. SS 5.85:2; 6.86:9. TE 12.5.79. VA 9.5.76; 12.5.79; 10.5.81; 11.5.83:22.

Gàver (Aj. d'Estaràs, Sga) *Festa de Sant Eudald*. Sant Eudald és el patró del poble.

IP 2.87.

Girona (Gir) **Festa de Sant Ponç*. Després de la missa, repartiment de fulles de roses beneïdes, que tenien la virtut d'allunyar les xinxes.

CA 11.5.80. IP 5.87.

Lleida (Sgr) *Festa major de Sant Anastasi*. La vigília, pregó. Proclamació de les pubilles de les festes, representants dels barris. L'endemà, sortida de gegants, cap-grossos, "majorettes" i el Marraco -animal fantàstic semblant a un drac-, documentat el 1670. Des de 1984, trobada de gegants. Ofrena de flors al sant per part d'infants vestits de manera tradicional. Desfilada de carrosses amb batalla de flors i "confetti". Concursos d'estirar la corda (des de 1978), de pintura ràpida (des de 1969), de dibuix infantil (des de 1971) i de colles sardanistes. Focs artificials. Durant les festes té lloc l'Aplec del Cargol, organitzat des de 1981 per unes penyes d'amics, que consisteix a fer una dinada a base de cargols i vi. S'havien ballat el Ball dels Bastonets (fins al 1973 aprox.) i el Ball de Moros i Cristians. També se celebren les *Fires de Maig*, originades per una concessió de 1888. Celebrada des de 1627.

AM 50-56:III,596-599. AM 58:62-63. CC 17.5.85. DL 24.1.79:7; 31.1.79:10; 10.5.79:17-18; 11.5.80. EN 81-83. GG 81-85:X,26,495. GRÀCIA 80:44. MA 9.2.82:8; 19.3.82:11; 17.4.82:9; 23.4.82:14; 27.4.82:12; 28.4.82:10; 1.5.82:11; 5.1.82:6:16; 6.5.82:6:8; 9.5.82:11; 11.5.82:5; 12.5.82:7; 4.9.82:13; 13.3.83:8; 7.4.83:1; 13.4.83:6; 23.4.83:1; 28.4.83:6; 7.5.83:1,3,4; 12.5.83:1,3; 14.4.83:sup.5,9. MO 7.5.82:33; 6.5.83:37; 13.5.82:37; 11.5.84:37. SZ 82:70. VA 11.5.83.

Ripoll (Rip) *Festa major de Sant Eudald i Festa de la Llana*. Dies abans, novena i pregó. Concurs de pintura ràpida i dibuix. Cursa popular. Premi Ripoll de ciclisme (des de 1954 aprox.) Campionat de petanca (des de 1979). Des de 1963, més o menys, concurs de colles sardanistes. Se n'havia fet un de gossos des de 1981. El dia 10, al matí, corre-bou i jocs de destresa amb les vaquetes; al vespre, corre-foc. L'endemà, cercavila amb els gegants -Wifred i Winibilda- i cap-grossos; al migdia, sardana d'honor. El dia 12, al migdia, ball-vermut; al vespre, focs d'artifici. Un altre dia, trobada d'avis del Ripollès (des de 1982). Diumenge següent, Festa de la Llana, declarada d'Interès Turístic Nacional (començà el 1966, organitzada pel Centre d'Iniciatives i Turisme). Al matí, esmorzar típic de pagès. Porten un ramat de xais a la plaça, l'esquien com es feia abans i

confeccionen matalassos i filats de llana. Durant els anys 70 es recuperà esporàdicament el Ball dels Tonedors. Se celebra un casament de pagès, a imitació dels que antigament es feien a la comarca. Tothom és obsequiat amb vi, coca i "angelets" -menja típica del Ripollès. El darrer dia, tornaboda a la font d'en Jordana. Dura 5 dies.

AM 50-56:III,593-595. ARNAU 80a:141-147. DB 9.1.72. EN 81-83. FE 85:65. GG 81-85:I,full de correcc. MO 6.5.83:37; 11.5.84:37. N9 28.5.81:7; 2.3.82:7; 30.4.82:9,37; 4.4.82:5; 7.5.82:37; 11.5.82:7,23; 14.5.82:8,18,41; 18.5.82:9; 21.5.82:26; 4.3.83:29; 29.4.83:1,47; 6.5.83:45,50; 9.5.83:21; 13.5.83:1,12; 17.5.83:5; 20.5.83:15,40. PD 21.3.82:10; 10.5.83:2; 12.5.83:2. PR 87. RI 11.4.81:6; 25.4.82:6; 9.5.81:1,5,7; 23.5.81:4-5,8-10. RODAMÓN 6.6.80:16. SI 4.6.74; 20.5.75; 14.5.76; 18.5.76. SZ 82:70. TE 4.7.73. IP 5.86.

Sant Feliu de Codines (Vor) *Exposició d'herbes*. Organitzada pel Centre Excursionista de Sant Feliu, té una data una mica variable.

IP 11.86.

Sant Feliu de Guíxols (Bem) **Fira de Roses*. Benedicció i venda.

AM 32-49:II,33. AM 50-56:III,588. CA 11.5.80. IP 7.86.

Sant Julià de Vilatorrada (Oso) *Aplec a l'ermita de Sant Ponç*. Els assistents són obsequiats amb un panet un cop acaba la missa. L'aplec fou fundat pel canonge Francesc de Puigsec, de la Seu d'Urgell, el 1420. El Puigsec és un mas antic -ja existia el s. XI- prop del qual hi ha l'ermita.

DC 64:376. DN 20.6.64. GG 81-85:I,123. IP 10.86; 6.87.

Sils (Sel) *Festa de Sant Ponç*. Els infants fan un captiri tot passant en colles per les cases a cantar els goigs de Sant Ponç. El que recullen és per fer l'excursió de l'escola (els de vuitè) o per repartir-s'ho (els altres). S'ha perdut el costum de ballar la Rua a la tarda.

AM 50-56:III,589. FE 85:76. IP 6.86; 8.86.

Sorba (Aj. de Montmajor, Ber) *Festa major de Sant Eudald*. Ofici i processó amb la relíquia del sant, la creu, els penons i les banderes del poble. La processó -amb els homes davant, seguits dels sacerdots dels voltants i de les dones- arriba fins a la creu de la Missió. Les restes de sant Eudald reposen a la seva capella des del s. VI.

AU 10.6.83:22. GG 81-85:II,437. VL 85:60,229. IP 2.87.

Tordera (Mar) *Aplec a l'ermita de Sant Ponç*. Benedicció de les roses de Sant Ponç. Ofici i processó al voltant de l'ermita amb les autoritats. Cant dels goigs. Al migdia, repartiment d'arròs als assistents (fins al 1982 era "ranxo"). A la tarda, jocs infantils. L'ermita és situada cap al nord-oest de la vila. Fou reformada el s. XVII i té una notable porxada sostinguda per dotze columnes dòriques del s. XVIII.

AM 50-56:III,589. DB 23.10.71. DC 64:444. EN 84-85. GG 81-85:VI,520. GINESTA 68:237,258. MR 11.5.83:7. PD 11.5.82:6; 13.5.83:10. TE 27.2.76. IP 8.86.

Diumenge després de l'11

Alpicat (Sgr) *Aplec de les Penyes*. Diverses agrupacions de lleure de Lleida i la comarca es reuneixen des de 1982 per fer un dia de festa.

MA 2.10.82:8; 3.10.82:2; 5.10.82:10; 4.10.83:6. IP 10.86; 6.87.

Pobla de Lillet, la (Ber) *Romeria al santuari de la Mare de Déu de Falgars*. Hi van els veïns de Sant Julià de Cerdanyola.

VL 85:60,221.

Santa Coloma de Gramenet (Bar) *Fira de Sant Ponç*. Se celebra a la plaça de la Vila.

IP 3.86; 7.87.

Sant Cugat del Vallès (Voc) *Fira de Sant Ponç*.

DS 12.5.84:6.

12

Barcelona (Bar) **Festa de Sant Pançraç*. El Gremi de Teixidors, que el tenia per patró, feia un aplec a la font d'en Xiroi, a l'antiga Muntanya Pelada, al Guinardó. S'organitzà fins al 1855.

AM 29-30:1,259. AM 50-56:III,601. GEC 70-81:XI,254. MO 7.5.82:33. PB 80:32-33.

Passanant (Cba) *Festa del Vot del Poble, a la Mare de Déu de Passanant*.

DT 8.1.78. EN 81-83. IP 4.85.

Sarroca de Bellera (Pju) *Festa de la Mare de Déu de Bellera*. Té un caire més aviat familiar.

IP 8.85.

13

Fet (Aj. de Viacamp, Bri) *Festa major*.

GG 81-85:XII,475.

Sant Ramon (Sga) *Festa de Sant Pere Regalat*. Costum de plantar uns rams d'arç blanc als camps contra la pedra i la secada. Antigament, a més, processó fins a la creu de terme.

IP 2.86; 4.86.

Tàrraga (Urg) *Festa major de les Santes Espines*. Segons una llegenda, un pelegrí deixà una relíquia de la corona de Jesús al poble. El 1604 la Confraria de les Santes Espines fou autoritzada pel papa Climent VIII. La relíquia es treia en processó de rogatives per demanar la pluja. Sortint de l'ofici del vespre de les Santes Espines, Ball d'Eixida, iniciat per l'alcalde. Festa celebrada aquest dia des de 1684. L'endemà, *Festa de la Mare de Déu de l'Alba* (des de 1788). Alguns carrers i balcons s'engalanen amb flors -se'n fa un concurs. Dissabte següent, concurs de colles sardanistes (des de 1981). Des de 1983, Fira de l'Escultura al carrer. El 1984 començà la Fira Expo Urgell, amb mostres de maquinària agrícola, alimentació, construcció, etc.

AM 50-56:III,607. DC 64:435. DI 16.5.83:9. DL 1.2.78; 14.5.78:12-13. EN 81-83. GG 81-85:IX,182,412. MA 20.4.83:13; 5.5.83:14; 13.5.83:13; 15.

5.83:15. MO 13.5.83:37. NT 16.4.83:17; 23.4.83:20; 6.5.83:33; 13.5.83:3-4, 7; 21.5.83:27,33; 19.5.84:16,19,21-22. SZ 82:71. VA 12.5.83. VB 27.4.84:57. IP 6.87.

Diumenge pròxim al 14

Tremp (Pju) *Fira de Primavera*. Celebrada des de 1965, té un caràcter comercial, industrial, agrícola i ramader. Desfilada i concurs de carrosses. Cercavila amb "majorettes". Exposició de fotografies i esports. El dia 14 és Sant Bonifaci, patró de Tremp, del qual es conserva un os del crani.

CD 86b. FI 86:43. MA 14.5.82:11-18; 1-2.4.83:11; 12.5.83:12-13; 15.5.83:14; 19.5.83:13. RA 5.83:3; 5.84:7. VB 27.4.84:57. IP 8.85; 10.85; 6.87.

14

Fígols d'Organyà (Aj. de Fígols i Alinyà, Aur) *Festa de Sant Víctor*.

CD 84a. EN 81-83. IP 12.85; 2.86.

Dissabte pròxim al 15

Milà, el (Aca) *Festa major de Sant Isidre*. Jocs infantils, cursa ciclista i exhibició de castellers. Dura tot el cap de setmana.

CQ 82-84:Aca. EN 81-83. GG 81-85:VII,401. IP 2.87.

Solivella (Cba) *Festa de Sant Isidre*. Elecció de l'hereu i la pubilla infantils. Cercavila amb gegants i nans i desfilada de carrosses. Benedicció de la rella de Sant Isidre -una gran coca en forma de rella que es reparteix entre els assistents. Al migdia, concert-vermut.

DT 14.5.83:12. EN 81-83. GG 81-85:IX,307. IP 9.86; 3.87.

Diumenge pròxim al 15

Aiguaviva (Gir) **Festa de Sant Isidre*. Es perdé els anys 70.

IP 4.87.

Albi, l' (Gar) *Festa major petita, de Sant Isidre*. Actes durant el cap de setmana. Segons Amades, s'havia ballat el Ball de l'Alemanya.

AM 50-56:III,631-632. EN 81-83. EN 84-85. GG 81-85:X,262,495. IP 11.85.

Alpicat (Sgr) *Festa de Sant Isidre*. Cercavila amb gegants i cap-grossos. Teatre.

EN 81-83. GG 81-85:X,110,495. IP 10.86.

Balsareny (Bag) *Festa de Sant Isidre*. Des de 1983, mostra de maquinària agrícola, eines i instal·lacions per a l'agricultura. La vigília al vespre, revetlla de Sant Isidre, amb una gran foguera, balls tradicionals de pagès i repartiment de coca i vi bo. Premi per al pagès més ben vestit. El dia 15, missa i benedicció de tractors i d'eines de pagès a la plaça de l'Església. Concursos d'habilitat amb el tractor i de tallar troncs.

R7 10.5.83:14,23. IP 1.87.

Banyoles (Pes) *Festa de Sant Isidre*. Cercavila amb "majorettes". Ofici amb ofrena del blat i processó. Re-

partiment de bunyols. Desfilada de carrosses i tractors engalanats.

AM 50-56:III,622,624. EN 81-83. PD 16.5.82:2,7; 17.5.83:8. RV 5.79:34. SI 14.5.77. IP 4.87.

Cardedeu (Vor) Fira de Sant Isidre. Recuperada el 1984, després de 27 anys que no es feia. Mostra d'eines i de vehicles. Venda de bestiar de peu rodó i concurs d'arrossegament per a animals de tir. Hi ha constància de fires des de l'època medieval, instituïdes per Jaume I el 1272.

AM 50-56:III,669. FI 86:45. PG 29.9.83:13; 10.3.84:5; 17.5.84:7.

Castell d'Aro (Bem) Festa de Sant Isidre. La Cambra Agrària organitza, des de 1955, una exposició de fruits del camp i flors, amb premis als millors exemplars.

FE 85:34. PD 14.5.82:8. IP 5.87.

Fígols de les Mines (Ber) Festa de Sant Isidre o dels Pagesos. Ball a l'hostal. És costum menjar cargols guisats com a plat fort.

EN 81-83. GG 81-85:II,307. VL 85:205. IP 9.85.

Juncosa (Gar) Festa major de Sant Isidre. Actes durant tot el cap de setmana. Fins fa pocs anys, el dia 16, aplec a l'ermita de Sant Joan Baptista.

DC 84:207. GG 81-85:X,275,495. IP 3.87.

Maçanet de Cabrenys (Aem) Aplec de Sant Isidre, a l'ermita de la Mare de Déu de les Salines. Hi assisteixen nombrosos pagesos en escaure's el dia del sant patró. S'ha perdut el Ball Rodó.

AM 50-56:III,475. CONSTANS 54:99. FE 85:25. PD 23.5.79. PLA 46:325. PLA 57:310. IP 6.87.

Ordís (Aem) Festa de Sant Isidre. Des de 1984, homeatge a la vellesa: missa amb orquestra al Centre Cultural i sardanes.

FE 85:25. IP 6.87.

Palma de Cervelló, la (Aj. de Cervelló, Bll) Festa de Sant Isidre. Organitzada per la Germandat de Sant Isidre, entitat creada el 1908 per a ajudes mútues. S'ha deixat de fer la missa amb orquestra, seguida de processó pels carrers amb atxes enceses.

EN 81-83. IP 10.86.

Roda de Ter (Oso) Festa de Sant Isidre. Ofici a la paròquia, amb assistència de molts veïns de les Masies de Roda.

AU 13.5.83:1. IP 1.86.

Sabadell (Voc) Aplec a l'església de Sant Julià d'Altura. Hi participa sobretot gent de procedència cordovesa.

EN 84-85.

Sant Julià Sassorba (Aj. de Gurb, Oso) Festa de Sant Isidre. "Rally" de cavalls, arrossada, sardanes, etc.

AU 20.5.83:19. IP 10.86.

Sils (Sel) Festa de Sant Isidre. Concurs i exposició de plantes i flors (al principi era de roses) a les escoles (des de 1967). Al local del Sindicat -entitat que promou la festa-, benedicció de maquinària agrícola motoritzada, que hi va tot desfilant.

FE 85:76. PD 27.5.82:7; 14.5.83:8. IP 8.86.

Talarn (Pju) Festa de Sant Isidre. Missa solemne i processó. Repartiment de coca.

IP 11.85; 6.87.

Ulldecona (Mon) Festa de Sant Isidre. Antigament, la Confraria de Sant Isidre escollia un majoral i un ajudant per tal d'organitzar la festa, que consistia en una passada de la banda i missa cantada per la capella parroquial, al matí; rosari i processó amb la imatge, a la tarda. Després, curses de cavalls, muls i burros. Des dels volts de 1973 és organitzada per la Cambra Agrària sense tant de ressò.

IP 11.85.

Vall de Bianya, la (Gax) Festa major de Sant Isidre. La vigília al vespre, foguera. Concursos de cartes: truc i botifarra. Marxa popular (des de 1981). Festa major de tot el municipi.

CD 81a. EN 81-83. FE 85:50. GG 81-85:III,412. PD 15.5.82:14; 18.5.82:8. IP 3.87.

Vall d'en Bas, la (Gax) Festa de Sant Isidre. Ofici amb acompanyament d'orquestra, benedicció de tractors, dinar de germanor i jocs de cucanya. Futbol entre solters i casats i sardana-vermut. La Cooperativa Agrícola de la vall organitza la festa d'una manera centralitzada (abans se celebrava a cada poble).

FE 85:50. PD 15.5.82:4. IP 8.86.

Vilanant (Aem) Festa major de Sant Isidre. La vigília ja hi ha actes. Diumenge, ofici amb acompanyament d'orquestra, cercavila, etc.

EN 81-83. FE 85:29. GG 81-85:IV,495. PD 19.5.82:9. IP 6.87.

15

SANT ISIDRE

Camperol castellà, de les rodalies de Madrid, on visqué a principis del segle XI. Per la seva vida d'oració i de misericòrdia guanyà fama de santedat, confirmada pel miracle legendari d'uns àngels que li llauraren els camps mentre ell pregava. Fou canonitzat el 1622 per Gregori XV i la seva devoció s'estengué ràpidament entre la pagesia castellana. També al Principat de Catalunya va arrelar la veneració a aquest sant i fins i tot desplaçà la que es professava a uns altres patrons dels agricultors, com sant Galderic (pagès occità), sant Medir (pagès del Vallès) o sant Abdó i sant Senén, coneguts popularment per sant Nin i sant Non.

Ja des de 1623 les parròquies barcelonines de Santa Maria del Mar i de Santa Maria del Pi obtingueren relíquies del sant i es feren ressò del seu culte. Els pagesos i hortolans del Pla de Barcelona el prengueren aviat per patró, i des d'aquí la devoció es va difondre ràpidament arreu del Principat, fet que explica la gran quantitat d'entremesos i de representacions escenogràfiques que a molts punts de Catalunya il·lustren passatges de la vida del sant i el gran nombre de balls camperols que tradicionalment es feien aquest dia, com també les

processons amb la imatge del sant pels camps de moltíssims termes.

De les descripcions que fan els folkloristes d'aquestes representacions, balls i processons en podem concloure que tenien una marcada intenció protectora de les collites i que recorden ritus de fecunditat pre-cristians.

El segle XIX es posaren sota l'advocació de sant Isidre diverses associacions de pagesos, la més important de les quals fou (i és encara) l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, fundat el 1851 per agrupar i defensar els interessos dels grans propietaris del camp català. Aquesta corporació publica des de 1856 el «Calendari del Pagès», que fins ben recentment era a totes les llars del món rural.

Actualment és una festa molt celebrada a les viles i als pobles on hi ha encara una forta presència de la pagesia: festes majors de primavera amb actes com concursos de tractors, dinars de germanor, fogueres i fires de plantes i flors. Sant Isidre és representat com un pagès que llaura amb una arada a la mà, assistit de vegades per alguns àngels.

Dolors Llopart

Agramunt (Urg) *Festa de Sant Isidre*. Organitzada pels pagesos. Desfilada de carrosses guarnides ategòricament.

PR 85.

Alàs (Aj. d'Alàs i Cerc, Aur) *Festa de Sant Isidre*. Dinar col·lectiu per a tot el poble a base d'arròs i carn a la brasa, pagat per l'Ajuntament.

IP 5.87.

Albelda (Lli) *Festa de Sant Isidre i de l'Aigua*. És per commemorar l'arribada al poble de l'aigua del canal d'Aragó i Catalunya a principi del s. XX. Al matí, repartiment de pastes; a la tarda, revetlla popular. Algun any, exposició o xerrades. Festa organitzada pels pagesos.

IP 4.87.

Alcanar (Mon) *Festa dels Bous, de Maig o de Sant Isidre*. Plaça muntada amb carros per a espectacles taurins en què no es maten mai les vaquetes. A les tardes deixen anar diversos bous pels carrers que són objecte de moltes bromes i jocs (bou embolat, bou capllaçat...). Al vespre, ball organitzat pels quintos i amb interpretació de jotes. El dia principal, processó de Sant Isidre. Benedicció del terme municipal des del Mirador, que és la part més alta del poble. La Banda Municipal surt en diverses cercaviles. La Societat de Caçadors Diana organitza exhibicions i competicions de tir. Dura 5 dies. Cada 5 anys (els acabats en 4 i en 9), festes de molta més volada.

AL 4.83:18-19,22; 6.84:4-5,36; 7.84:12. CQ 82-84:Mon. DT 6.5.83:17. EL 16.5.84:8; 23.5.84:7. EN 81-83. MO 13.5.83:37; 11.5.84:37. SZ 82:72. IP 10.85.

Alforja (Bca) **Festa de Sant Isidre*. Es perdé cap a 1983. Els pagesos organitzaven una rifa i jocs de canya i pagaven el ball per a tothom.

IP 3.87.

Alió (Aca) *Festa de Sant Isidre*.

IP 2.87.

Almenar (Sgr) *Festa de Sant Isidre, al caseriu de la Bassa Nova*. Després de missa, benedicció del terme. Començà pels volts de 1945.

IP 9.86.

Almóster (Bca) *Festa de Sant Isidre*.

DT 11.5.83:12. IP 3.87.

Altet (Aj. de Tàrrrega, Urg) **Festa de Sant Isidre*. Processó per tot el terme.

AM 50-56:III,629-630. IP 5.87.

Amer (Sel) **Fira de Sant Isidre*. Era de caràcter ramader.

GG 81-85:III,227. IP 7.86.

Andorra la Vella (And) **Festa de Sant Isidre*. A la tarda, processó amb la imatge del sant portada pels fadrins.

CM 83:19.

Argentera, l' (Bca) *Festa major de Sant Isidre*. Va ser votada el 1850. Missa i processó. Àpat de germanor.

EN 81-83. GG 81-85:VII,401. IP 3.87.

Artés (Bag) *Festa de Sant Isidre*. Missa i benedicció dels tractors. Protagonitzada pels pagesos.

IP 12.86.

Artesa de Lleida (Sgr) *Diada de Sant Isidre*. Des de 1980, Setmana Cultural. A més de diverses conferències i teatre, homenatge a la vellesa (des de 1976). Diumenge següent, cassola de pagès que es reparteix entre tots els assistents.

PR 82; 83; 85; 86. IP 11.86.

Ascó (Reb) *Festa de Sant Isidre Llaurador*. Organitzada per la Germandat o la Cambra Agrària. Concurs de plantes i flors. La imatge del sant és traslladada des de la Cambra a l'església, on infants amb el vestit típic fan una ofrena de fruits primerencs. A la sortida, degustació de dolços, pastes i vins a la Germandat. Fins al 1982, sessió de cinema.

CQ 82-84:Reb. IP 1.87.

Balenyà (Aj. dels Hostalets de Balenyà, Oso) *Festa de Sant Isidre, al santuari de la Mare de Déu de l'Ajuda*. Assistència de pagesos sobretot. Després de la missa, processó fins a la creu de terme amb una imatge de sant Isidre. Després, rifa de coques i xampany.

EN 84-85. FONT 86:53. N9 23.5.80; 18.5.82:5. IP 2.86.

Barcelona (Bar) **Festa de Sant Isidre*. Al barri de Gràcia, fa molts anys, ball en el qual calia anar amb gambeto i barret de copa. A Sant Martí de Provençals, ball especial: Ball del Ram.

AM 29-30:I,260-261. AM 32-49:II,36-37. AM 50-56:III,609-614,916-917. DTE VIII 7-8.81:2. PB 87:72.

Belianes (Urg) *Festa de Sant Isidre*. Benedicció i concurs de tractors. Recuperada pels volts de 1970.

EN 81-83. IP 6.87.

Bellprat (Año) *Festa de Sant Isidre*.

GG 81-85:V,5,477. IP 1.87.

Berga (Ber) *Festa de Sant Isidre, al barri de la Mainada*. La vigília al vespre, foguera i repartiment de coca i vi bo. L'endemà al matí, jocs per als infants. Acaba amb un ball popular.

R7 12.5.83:15; 19.5.83:23. IP 2.87.

Besalú (Gax) **Festa de Sant Isidre*. Processó de Sant Isidre amb representacions d'escenes de la seva vida.

AM 50-56:III,621-622,624. SI 14.5.77. IP 3.87.

Bescanó (Gir) **Festa de Sant Isidre*.

IP 5.87.

Biosca (Sga) *Festa de Sant Isidre o dels Pagesos*. Organitzada per les dones del poble.

IP 10.85.

Bonastarre (Aj. de Vall de Cardós, Pso) *Aplec de Sant Isidre*. Participació de gent de tota la vall de Cardós.

IP 6.87.

Bolvir (Bce) *Festa major de Sant Isidre*.

EN 81-83. FE 85:41. GG 81-85:XX,323. IP 9.86.

Botarell (Bca) *Festa de Sant Isidre*. Concursos. Repartiment de coca, xocolata i vi bo.

EN 81-83. IP 3.87.

Brunyola (Sel) *Festa de Sant Isidre*.

EN 81-83. IP 7.86.

Cabó (Aur) *Festa de Sant Isidre o dels Pagesos*. Missa, repartiment de pa beneit i sardanes.

EN 81-83. IP 2.86; 5.87.

Campdevàrol (Rip) *Festa de Sant Isidre*. La vigília, la canalla encén fogueres amb material que ella mateixa ha recollit.

N9 18.5.82:5. IP 4.86.

Campell, el (Lli) *Festa de Sant Isidre*. Organitzada pels pagesos, que solen repartir coca i vi.

IP 4.87.

Canovelles (Vor) *Festa de Sant Isidre*. Vermut, àpat de germanor, havaneres i cremat. Organitzada per la Comissió de Sant Antoni Abat.

PG 6.5.83:6. IP 10.86.

Castellar (Aj. d'Aguilar de Segarra, Bag) *Festa de Sant Isidre*. Missa, processó amb la imatge del sant i dinar de germanor.

IP 1.87.

Castelltort (Aj. de Guixers, Sol) *Festa de Sant Isidre*.

SL 87. IP 3.87.

Castigaleu (Bri) *Romeria a l'ermita de Sant Isidre*. Repartiment de coca i vi.

IP 4.87.

Centelles (Oso) *Festa de Sant Isidre*. La vigília al vespre, la canalla encén fogueres als carrers.

AU 13.5.83:1. IP 10.86.

Cervera (Sga) *Fira i Festa de Sant Isidre*. Durant els dies 15 i 16, exposició de maquinària agrícola, automòbils, fruita i confecció. Desfilada de carretes i tractors engalanats i proves d'habilitat per a tractoristes. D'origen immemorial, es revitalitzà a partir de 1986.

FI 86:44. FI 87:46. GG 81-85:IX,55. SG 15.5.83:3; 1.6.83:13; 1.5.84:5; 1-15. 6.84:4.

Cervià de les Garrigues (Gar) *Festa de Sant Isidre*. A la tarda, cinema.

GG 81-85:X,263,495. NT 26.5.84:21. IP 3.87.

Colldejou (Bca) *Festa de Sant Isidre*. Ballada de sardanes amb vi i coca per als presents. Processó amb la imatge del sant.

IP 10.85.

Donzell d'Urgell (Aj. d'Agramunt, Urg) **Festa del Roser*.

IP 3.86.

Espinauga (Aj. de Llanars, Rip) *Aplec a la capella de Sant Isidre*. Benedicció del terme.

FE 85:64.

Espluga de Francolí, l' (Cba) **Festa de Sant Isidre*. Processó amb la imatge del sant fins a la plaça de Sant Isidre i retorn al temple parroquial.

IP 4.85; 3.87.

Espot (Pso) *Aplec a l'ermita de Sant Maurici*. Dinar de germanor amb costellada o carn a la brasa. A la tarda, un acordió alegre unes estones de gresca.

DC 64:153. EN 84-85. IP 11.85; 6.87.

Favara de Matarranya (Tal) *Festa de Sant Isidre*.

GG 81-85:XI,270. IP 1.87.

Figuera, la (Pri) *Festa de Sant Isidre*. Aplec a l'ermita de Sant Pau. Abans era costum celebrar les primeres comunions en aquesta diada: a la tarda, els infants, amb els familiars, pujaven a l'ermita.

ASENS 81:146. DC 64:164. EN 81-83.

Figuerosa, la (Aj. de Tàrrrega, Urg) **Festa de Sant Isidre*. Processó per tot el terme, que es beneïa. Els pagesos actuals la celebren a Tàrrrega.

AM 50-56:III,629. IP 4.86.

Fonollosa (Bag) *Festa de Sant Isidre*. Benedicció de tractors, originada el 1979. Dinar de germanor.

R7 13.5.80. IP 1.87.

Fonteta (Aj. de Forallac, Bem) **Festa de Sant Isidre*. Celebrada fins al 1936.

IP 5.87.

Gaserans (Aj. de Sant Feliu de Buixalleu, Sel) **Festa de Sant Isidre*. Benedicció de cavalls. Perduda cap a 1977.

DC 64:181. GINESTA 72:217. IP 11.86.

Gavasa (Aj. de Peralta de Calassanç, Lli) *Romeria a l'ermita de la Mare de Déu de Vilet.*

IP 8.86; 4.87.

Gimenells (Aj. d'Alpicat, Sgr) *Festa de Sant Isidre.* Teatre. Actes durant 2 dies.

IP 10.86.

Ginestar (Reb) *Festa de Sant Isidre.* Es va a passar el dia a l'ermita del sant.

CQ 81-85:Reb. IP 1.87.

Gironella (Ber) **Festa de Sant Isidre.* Sortint de missa, esmorzar per als assistents.

GG 81-85:II,288. IP 2.87.

Gisclareny (Ber) *Festa de Sant Isidre o dels Pagesos.* Abans es feia un dinar de germanor en sortir de missa.

EN 81-83. VL 85:213. IP 10.86; 2.87.

Granera (Vor) *Festa de Sant Isidre.* Processó amb la imatge del sant.

IP 4.86.

Gualba (Vor) *Festa de Sant Isidre.*

PG 20.5.83:6. IP 11.85.

Guardiola de Font-rubí (Aj. de Font-rubí, Ape) *Festa de Sant Isidre.* Missa solemne amb cant dels goigs del sant. Cinema, concurs de dibuix infantil i cantada d'havaneres. Dura 2 o 3 dies.

FU 8.5.87:21; 15.5.87:25. 3V 14.5.82:15.

Guis de Cerdanya (Bce) *Festa major de Sant Isidre.* Ofici, processó i benedicció del terme. Ball popular.

EN 81-83. FE 85:41. GG 81-85:XV,321,430. IP 12.86.

Guimerà (Urg) *Romeria a l'ermita de la Mare de Déu de la Bovera.* Hi acudeixen els veïns del Mas de Bondia i de Montornès de Segarra. Abans de la missa, rosari tot fent tres toms a l'ermita, al voltant de la qual es dina. Antigament, la romeria era a peu o a cavall.

BLASI 33:65. GG 81-85:IX,196. IP 2.86; 10.86.

Ivorra (Sga) *Festa de Sant Isidre o dels Pagesos.* Dinar comunitari.

IP 2.87.

Jafra (Aj. d'Olivella, Gaf) **Festa major de Sant Isidre.*

GG 81-85:V,300.

Llardecans (Sgr) *Festa de Sant Isidre.* Missa i processó amb la imatge del sant. Concurs de cassoles. Es torna a fer des de 1982 aprox. i dura 4 o 5 dies.

IP 3.87.

Llinars del Vallès (Vor) *Festa de Sant Isidre.* Missa en honor del sant, i dinar de germanor. Se celebra cada any en una església diferent dins del terme: Sant Esteve del Coll, Sant Sadurní de Collsabadell, Sant Joan Sanata i Santa Maria.

PG 20.5.83:6. IP 11.86.

Malla (Oso) *Festa de Sant Isidre o dels Pagesos.* La vigília al vespre, repic de campanes i castell de focs. L'endemà, ofici solemne.

AU 13.5.83:I. EN 81-83. IP 10.86.

Mallol, el (Aj. de la Vall d'en Bas, Gax) **Festa de Sant Isidre.* Ball de Sant Isidre.

AM 50-56:III,615-618,917. ARNAU 80a:395. SI 14.5.77. IP 8.86.

Manlleu (Oso) *Festa de Sant Isidre o dels Pagesos, al veïnat de la Cavalleria.* La vigília al vespre, fogueres.

AM 32-48:II,39. AM 50-56:III,627-628. AU 13.5.82:I. N9 14.5.82:41; 18.5.82:5. IP 10.86.

Manresa (Bag) *Festa de Sant Isidre.* La Cambra Agrària organitza una missa solemne a la Seu. L'endemà, missa en sufragi dels pagesos difunts.

R7 14.5.83:23. IP 12.86.

Masquefa (Ano) *Festa major petita de Sant Isidre.* Ball de la Garlanda i sopar de faves el primer dia. Exposició d'eines del camp.

COMISSIÓ 81-82. EN 81-83. GG 81-85:V,398. IP 1.87.

Massoteres (Sga) **Festa del Roser.* Dansa entre els priors solters i els casats.

AM 50-56:III,425. IP 10.85.

Moià (Bag) *Festa de Sant Isidre.* Sortint de missa, benedicció de tractors. Al vespre, partit de futbol. L'altre diumenge, al matí, gimcana de tractors.

AU 27.5.83:15. R7 26.5.83:13; 2.6.83:11. IP 9.86.

Molló (Rip) *Festa de Sant Isidre.* Repartiment de coca i vi per esmorzar. Benedicció de tractors i maquinària agrícola prèviament engalanats. Sardana-vermut i sopar de germanor dels pagesos.

EN 81-83. FE 85:64. SZ 82:74. IP 4.86.

Montblanc (Cba) *Festa de Sant Isidre.* S'havien fet el Ball de Sant Isidre i el Ball de Bastons.

AM 32-49:II,40. AM 50-56:III,621-622. EP 6.82:16. IP 4.85.

Montoliu de Lleida (Sgr) *Festa petita de Sant Isidre.* Missa i processó. Dura 2 dies.

GG 81-85:X,123,495. IP 4.87.

Morell, el (Tar) *Festa de Sant Isidre.* Missa i vermut. Organitzada per la Cooperativa.

DT 14.5.83:12. IP 2.87.

Muntanyola (Oso) *Festa dels Pagesos.* Actes festius relacionats amb les feines agrícoles (concurs de llaurada, etc.).

EN 81-83. IP 10.86.

Nou de Berguedà, la (Ber) *Festa de Sant Isidre.* Cant de les lletanies. Benedicció del terme des del tossal de cal Batlló (antigament, des de la collada de Sant Isidre) i repartiment de pa beneït a tots els assistents.

GG 81-85:II,325. VL 85:60,232. IP 10.85; 2.87.

Nulles (Aca) *Festa de Sant Isidre Llaurador o dels Pagesos.* Ofici solemne amb música i processó. La Cooperativa Agrícola hi assisteix amb la bandera.

IP 10.85; 2.87.

Ogassa (Rip) *Festa de Sant Isidre.* Els anys parells se celebra a Surroca i els senars a Ogassa. Benedicció i gimcana de tractors. Dinar de germanor.

PR 85. IP 4.86.

Oliola (Nog) Festa dels Pagesos.

IP 6.87.

Olost (Oso) Festa de Sant Isidre o dels Pagesos. La vigília al vespre, fogueres a pagès.

IP 2.86.

Olot (Gax) Festa de Sant Isidre. Ofici solemne amb cant dels goigs i repartiment de coques als membres de la Confraria de Sant Isidre. Dinar de germanor.

OL 13.5.82:9,18. IP 3.87.

Olvan (Ber) Festa de Sant Isidre. La vigília al vespre, fogueres.

IP 10.85.

Pallaresos, els (Tar) Festa de Sant Isidre. A la sortida de missa, benedicció i repartiment a tothom del "bollo" de Sant Isidre -mena de panet o coca-, mistela i vi. Sembla que aquesta festa es revitalitzà a partir de 1977. Algun any, els pagesos fan un convit a la Cooperativa amb coca i vi.

DT 11.5.77; 26.5.78; 26.5.79; 12.5.83:12; 21.5.83:13. IP 12.85; 2.87.

Palma d'Ebre, la (Reb) Festa de Sant Isidre. Durant la missa, ofrena dels fruits de la terra: olives, ametlles i raïm. Organitzada per la Cooperativa Agrícola, que obsequia els assistents amb un aperitiu. A la tarda, cinema.

CQ 82-84:Reb. IP 1.87.

Palmerola (Rip) Festa petita de Sant Isidre. Els pagesos puguen cap al tard a la muntanya del Verdolet, on hi ha una imatge del sant. Foc i àpat comunitari.

EN 81-83. FE 85:64. IP 12.86.

Pedret (Aj. de Pedret i Marzà, Aem) Festa de Sant Isidre. Campionat provincial de llaurada.

EN 81-83. FE 85:26. IP 9.86.

Pinya, la (Aj. de la Vall d'en Bas, Gax) *Festa de Sant Isidre. Elecció de pabordes i pabordesses, que passen dos cops l'any a recollir blat de moro per les cases i organitzaven la festa amb els beneficis que donava. Ball de Sant Isidre.

AM 50-56:III,620-621. ARNAU 80a:395. SI 14.5.77. IP 8.86; 3.87; 4.87.

Pobla de Roda, la (Bri) Romeria a l'ermita de Sant Isidre.

IP 4.87.

Ponts (Nog) Festa de Sant Isidre Llaurador. Homenatge al pagès i a la pagesa més grans i dinar de germanor. Concurs d'habilitat tractorista. Organitzada per la Germandat de Pagesos. La participació a la missa és notable per l'àmplia implantació de la Germandat.

PM 4-5.84:15-16. IP 10.85.

Prat de Llobregat, el (Bil) Festa de Sant Isidre. Missa en honor del patró dels pagesos amb bona representació d'aquest ram. Tot seguit, aperitiu amb les autoritats. Diumenge següent, esmorzar de germanor típic. Cavalcada de tractors, carros, tartanes, carrosses i cavalls guarnits. Benedicció al pas per la parròquia. Iniciada cap a 1982.

DE 3.82:26; 5.82:15; 6.82:30. PL 14.5.83:10; 17.5.83:9; 16.5.84:IV. IP 5.87.

Pratdip (Bca) *Festa de Sant Isidre. Processó pel terme amb la benedicció dels camps. Refresc de germanor: pa, vi i coques. Perduda el 1984.

EN 81-83.

Prats de Lluçanès (Oso) Festa de Sant Isidre. Dies abans, la mainada recull mobles i estris vells per cremar. La vigília al vespre, gran foguera (abans, a la plaça; actualment, en un lloc sense asfaltar) i repartiment de coca i vi bo. Antigament, a més de l'ofici solemne, processó acompanyada de l'orquestra, cant dels goigs en uns llocs determinats i repartiment de coca i vi.

AU 13.5.83:1; 14.5.82:13; 17.5.83:7.

Preixana (Urg) Festa de Sant Isidre, a l'ermita de la Mare de Déu de Montalbà. Benedicció dels tractors. Repartiment de coca, xocolata i moscatell. Des de 1985, dinar amb els productes de la matança del porc.

IP 4.86; 5.86.

Puigcerdà (Bce) *Festa de Sant Isidre. Processó. Ball de Sant Isidre (perdut a principi de segle).

AM 32-49:37-38. AM 50-56:III,622-624. PLA 57:253. IP 9.86; 12.86.

Puigpelat (Aca) Festa de Sant Isidre. Repartiment de pa beneït. A la processó, la imatge de sant Isidre porta unes espigues de blat amb roselles i un brot de cep.

IP 2.87.

Pujals dels Cavallers (Aj. de Cornellà de Terri, Pes) *Festa de Sant Isidre.

IP 1.87.

Rabós (Aem) *Festa de Sant Isidre. Es va perdre cap a 1966.

EN 81-83. IP 10.86.

Ribes de Freser (Rip) Festa de Sant Isidre. La vigília al vespre, fogueres al poble i a les cases de pagès. Petards i repartiment de coca i xocolata. L'endemà, al migdia, vermut de germanor.

N9 18.5.82:5; 17.5.83:7.

Riells i Viabrea (Sel) *Festa de Sant Isidre. Es perdé a final dels anys 60 per manca de població agrícola.

FE 85:74. GG 81-85:III,411. IP 6.86.

Ripoll (Rip) *Festa de Sant Isidre. La vigília al vespre, fogueres. Antigament, ballet i Contrapàs.

AM 32-49:II,37. AM 50-56:III,829. N9 18.5.82:5. IP 5.86; 12.86.

Riudoms (Bca) Festa de Sant Isidre. Organitzada per la Cambra Agrària Local.

DT 14.5.83:12. IP 11.85; 3.86.

Riumors (Aem) *Festa de Sant Isidre. Perduda cap a 1966.

IP 9.86.

Rocafort de Queralt (Cba) Festa major petita de Sant Isidre.

EN 81-83. IP 4.85.

Sagàs (Ber) Festa de Sant Isidre.

VL 85:250. IP 2.87.

Saldes (Ber) *Festa de Sant Isidre.

IP 2.87.

Salleles (Aj. de Sant Salvador de Guardiola, Bag) Festa de Sant Isidre. Missa i benedicció de vehicles.

R7 5.5.83:31. IP 1.87.

Santa Coloma de Cervelló (Bll) Festa de Sant Antoni. Es convidava a coca i vi bo. Organitzada per la Cambra Agrària i la Unió de Pagesos. Abans, els Tres Tombs amb cavalls.

IP 12.86.

Santa Maria de Corcó (Oso) Festa de Sant Isidre. La vigília, fogueres. Molts pagesos solen assistir a la missa del matí.

AU 13.5.83:1. IP 1.86; 2.86.

Santa Maria de Merlès (Ber) Festa de Sant Isidre.

VL 85:223. IP 2.87.

Sant Boi de Lluçanès (Oso) Festa de Sant Isidre. La vigília al vespre, fogueres davant les cases de pagès.

IP 1.86; 10.86.

Sant Cebrià de Vallalta (Mar) Festa de Sant Isidre.

IP 6.87.

Sant Ciment de Llobregat (Bll) *Festa de l'Arbre de Maig. La mainada feia una plantada general d'arbres.

AM 50-56:III,370-371,629. IP 5.87.

Sant Cugat del Vallès (Voc) Fira Agrícola i Ramadera de Sant Isidre. Començà el 1976.

GG 81-85:VI,114. VB 27.4.84:57.

Sant Feliu Sasserra (Bag) Festa de Sant Isidre. A la tarda, jocs infantils amb actuació de cap-grossos i grallers. Repartiment de coca i xocolatada. Al vespre, foguera, botifarrada i barreja per als assistents. Durant el ball de vetlla, cremada de rom. Celebrada aquest dia o dissabte següent.

N9 14.5.82:41. R7 13.5.82:23; 21.5.83:31. IP 12.86.

Sant Hilari Sacalm (Sel) Festa de Sant Isidre. La vigília, la mainada encén foguerons en alguns barris.

FE 85:75. IP 11.86.

Sant Joan de les Abadesses (Rip) Festa de Sant Isidre. La vigília, cap al tard, tritlleig de campanes, fogueres i repartiment de coca i vi bo. L'endemà al matí, benedicció dels tractors engalanats, desfilada pel poble, inauguració de l'exposició de maquinària agrícola i mostra de bestiar selecte (començada el 1964); al migdia, gimcana de tractors i competició d'estirada de corda; al vespre, sopar de germanor dels pagesos. Organitzada per la colla de pabordes de Sant Isidre.

FE 85:66. FI 86:45. MO 11.5.84:37. N9 18.5.82:5. RI 23.5.81:7. VB 27.4.84:57. IP 4.86; 12.86.

Sant Joan les Fonts (Gax) *Festa de Sant Isidre. Els pagesos ballaven el Contrapàs de Sant Isidre. Les pabordes duïen pans a l'església, que eren beneïts i subhastats posteriorment a benefici del culte.

ARNAU 80a:387-388. IP 3.87.

Sant Julià de Cerdanyola (Aj. de Guardiola de Berguedà, Ber) Festa de Sant Isidre. La vigília, un o dos focs amb petards. Revetlla.

IP 2.87.

Sant Maurici (Aj. de la Quar, Ber) *Festa de Sant Isidre. Fins a 1980 aprox., missa a l'ermita de Sant Isidre.

GG 81-85:II,296. IP 2.87.

Sant Quirze de Besora (Rip) Festa de Sant Isidre, al barri de la carretera de Vidrà. La vigília al vespre, fogueres. Algun any, sardinada, coca i vi per als presents.

AU 13.5.83:2. N9 18.5.82:5. IP 3.86.

***Fira de Sant Isidre.**

IP 12.86.

Sant Ramon (Sga) Festa de Sant Isidre. Antigament, processó amb la imatge del sant pels camps que envolten el poble.

IP 2.86.

Senet de Barravés (Aj. de Vilaller, Ari) Romeria de Sant Isidre. Es va fins a un pilar amb la imatge del sant que hi ha a la muntanya. Dinar.

PR 82. IP 6.87.

Serrateix (Aj. de Viver i Serrateix, Ber) Festa de Sant Isidre. Processó.

IP 1.86; 4.87.

Solsona (Sol) Fira de Sant Isidre. Fira ramadera, comercial, industrial i de maquinària agrícola. Concursos de llaurada i de bestiar. Es pot tastar la típica botifarra a la llosa. Revitalitzada a partir de 1953, té una durada de 2 o 3 dies.

AM 50-56:III,630. FE 86:45. GG 81-85:II,375,377. MA 14.5.82:15; 13.5.83:15; 15.5.83:15. R7 17.4.82:18; 1.5.82:21; 13.5.82:3,22; 15.5.82:18; 18.5.82:24; 12.5.83:15; 13.5.83:8,10,12-14; 14.6.83:14. SL 87. VB 27.4.84:57. IP 3.87.

Sudanell (Sgr) Festa de Sant Isidre. Processó i benedicció del terme.

IP 1.87; 4.87.

Tallada d'Empordà, la (Bem) Festa de Sant Isidre. Els veïns fan un dinar comunitari a la muntanya de Sant Grau.

IP 5.87.

Tamarit de Llitera (Lli) Festa de Sant Isidre. S'han perdut la processó i els jocs de cucanya. La Confraria de Sant Isidre tenia cura de la festa, que avui és molt reduïda.

IP 8.86.

Tarragona (Tar) Festa de Sant Isidre. Organitzada pel Gremi de Pagesos. A la missa, obsequi als assistents amb fruita del temps. Ofrena de fruita a les germanetes dels pobres.

DT 14.5.82:11. IP 9.87.

Torrés (Gar) Festa major d'Hivern, de Sant Isidre.

GG 81-85:X,254,496. IP 3.87

Tavèrnoles (Oso) Festa de Sant Isidre. La vigília al vespre, foguera amb repartiment de coca, xampany i fuet.

N9 14.5.82:41. IP 10.86.

Tornabous (Urg) Festa major de Sant Isidre.

CC 14.5.83. EN 81-83. GG 81-85:IX,412. MA 7.5.83:12. IP 6.87.

Torelló (Oso) Festa de Sant Isidre. La vigília al vespre, a diferents barris i cases de pagès, fogueres (des de 1977 se'n fa un concurs). Pa torrat i vi bo per a tothom. L'endemà, al santuari de Rocaprevera, missa i esmorzar de germanor amb xocolatada, coca i llonganissa. A la tarda, rifa d'un xai, un cabrit... Gimcana de tractors. Assistència de nombrosos pagesos de la vall del Ges i d'Orís.

AU 13.5.83:1. FONT 86:53. N9 7.5.82:8; 18.5.82:5; 13.5.83:13; 17.5.83:7-8. IP 4.86.

Torrent de Cinca (Bci) Romeria al santuari de Sant Salvador de Torrent. El temple, d'estil gòtic-renaixentista del s. XVI, havia estat possessió de l'orde trinitari.

GG 81-85:X,487. IP 4.87.

Tossal, el (Aj. de Ponts, Nog) Aplec a l'ermita de Sant Isidre del Canal. Començat el 1979 i organitzat per la Comunitat de Regants del Canal d'Urgell. El temple va ser inaugurat el 1950 i pertany al complex de la presa del canal.

EN 84-85. IP 10.85.

Valldellou (Lli) Aplec a l'ermita de Sant Isidre, a les Llenques. Es canten els goigs, que fan: «Sant Isidre, sant Isidre, / sant Isidre llaurador, / a Valldellou i les Llenques / tireu vostra benedició. / Quan arriba la llaurada, / toca a missa el rector, / deixa els bous i l'agullada / i se'n va a missa major...»

IP 6.86.

Vallfogona de Ripollès (Rip) Festa de Sant Isidre. Missa i benedició de tractors.

FE 85:67. IP 12.86.

Valmoll (Aca) Festa de Sant Isidre. Processó i oferiment de fruites. Fins fa pocs anys, els infants anaven a l'església vestits de pagès. No es fa cada any.

DT 11.12.83:14. EN 81-83. IP 10.85; 2.87.

Valls (Aca) Festa de Sant Isidre. La germandat La Seixantena organitza la festa, que consisteix en una benedició i una ofrena de fruites -que són portades per uns nens i unes nenes amb vestits típics- i en el trasllat de la imatge del sant a la casa del nou procurador.

CI 21.5.83:7; 25.5.84:7. IP 11.85.

Vandellòs (Bca) Festa de la Germandat de Sant Isidre. Al matí, repartiment de coques; a la tarda, ball.

EN 81-83. IP 10.85; 3.87.

Vilabella (Aca) Festa de Sant Isidre. Organitzada per la Cooperativa Agrícola de Sant Isidre. Fins fa pocs anys, processó. S'acostuma a fer la Festa de la Primera Comunió. Després de missa, la Junta del Sindicat convoca les autoritats del poble a un vermut.

DT 8.4.83:12. IP 12.85.

Viladrau (Oso) *Festa de Sant Isidre.

IP 10.86.

Vilaplana (Bca) Festa de Sant Isidre o dels Pagesos. Missa i processó. Espectacle, jocs per a infants i focs d'artifici.

EN 81-83. IP 11.85.

Vila-seca i Salou (Tar) Festa de Sant Isidre. Durant la missa, ofrena de fruits al sant. Concurs i exposició de plantes i flors. Cercavila amb música, ball popular i actuació de l'esbart local Ramon d'Oizina. S'havia fet un concurs de tractoristes.

DT 23.5.82:26. IP 12.85; 2.86; 2.87.

Viver (Aj. de Viver i Serrateix, Ber) Festa de Sant Isidre. La vigília, fogueres a les masies. L'endemà, missa i cant dels goigs.

IP 4.87.

Dissabte després del 15

Batea (Tal) Festa de Sant Isidre. Jota catalana fins al 1975 aprox.

AM 58:63,65. EN 81-83. GG 81-85:XI,254. IP 1.87.

Casenovés de Can Pardo, les (Aj. de Mediona, Ape) Festa de Sant Isidre. Ball i jocs per a la canalla. Sant Isidre és el patró del poble.

IP 5.87.

Graugés (Aj. d'Avià, Ber) Festa major. Cercavila i teatre. Concurs de cartes: la botifarra. Hi ha priors, que es renoven cada any. Dura 3 dies.

VL 85:60,150. IP 10.85.

Diumenge després del 15

Cabanes (Aem) Festa de Sant Isidre. Representació d'«El miracle de sant Isidre Llaurador» al centre de la plaça: el sant hi arriba dalt d'una carreta tota guarnida de flors i tirada per dos bous i es posa a llaurar fins que sent que toquen a missa; un àngel, que surt d'entremig del públic, el substitueix en la feina; per fi arriba l'amo i veu que el sant no hi és i la feina ja és feta. Un cop acabada la representació, la quitxalla recull els pinyons que sant Isidre utilitza com a llavor. Obra recuperada el 1960, se celebrava abans el mateix dia 15.

AM 50-56:III,621. AM 58:63. CC 14.5.72. DC 64:70. EN 81-83. FE 83:55-58. FE 85:22. GG 81-85:IV,100. GUILLAMENT 69. HORA NOVA 21.5.80. PD 16.5.79:7; 15.5.82:2,13; 18.5.82:8; 14.5.83:2; 15.5.83:2. SI 19.5.77. IP 6.87.

Castell de l'Areny (Ber) Fira de Sant Isidre. Hi ha bestiar: cabres, conills, gallines, galls dindis, i exposició de guarniments i eines antigues. S'havia perdut el 1932 i es va recuperar el 1983. L'Ajuntament obsequia tots els assistents amb coca, panet i vi, prèviament beneïts a l'església.

R7 12.5.83:15; 21.5.83:9. VL 85:60,196. IP 2.87.

Ceuró (Aj. de Castellar de la Ribera, Sol) *Festa de Sant Isidre. Es perdé cap a 1960.

DC 64:117. IP 3.87.

Gargallà (Aj. de Montmajor, Ber) *Festa major*. Algun any, gimcana. Rifa d'una panera per pagar les despeses.

GG 81-85:11,437. VL 85:60,228. IP 2.87.

Granollers de la Plana (Aj. de Gurb, Oso) *Festa de Sant Isidre*. La vigília, revetlla amb focs, petards, xampany, coca i jocs de nit. L'endemà, després de la missa, benedicció del terme i dels tractors, que passen en comitiva portant la imatge del sant. Gimcanes de tractors i de bicicletes. Dinar de germanor.

AU 13.5.83:1. FONT 86:53. IP 10.86.

Gurb (Oso) *Festa de Sant Isidre*. La vigília, revetlla popular al barri de l'Esperança. L'endemà, caminada fins al castell de Gurb, on es couen arengades amb botifarres. No es fa cada any.

AU 20.5.83:19. N9 13.5.83:24; 20.5.83:13.

Jorba (Ano) *Festa de Primavera, de Sant Isidre*.

EN 81-83. IP 6.86.

Lledó d'Algars (Mat) *Festa major de Sant Isidre*. Després de la missa, processó.

IP 1.87.

Massoteres (Sga) *Festa de Sant Isidre*. Processó.

EN 81-83. IP 10.85.

Montfalcó el Gros (Aj. de Veciana, Ano) *Festa major de Sant Isidre*. Sant Isidre és el patró del poble.

IP 1.87.

Mont-roig del Camp (Bca) *Festa de Sant Isidre*. Elecció de pubilla i ball. Concursos agrícoles.

DT 4.6.82:14. EN 81-83. IP 10.85; 3.86.

Pobla de Lillet, la (Ber) *Festa de Sant Isidre*. Al barri de la Plana, el dia 14 al vespre, foc de camp i vetllada amb un acordionista. El dissabte després del 15, xocolatada i alguns altres actes. En aquest barri hi ha una font de Sant Isidre.

R7 19.5.8:10. VL 85:60. IP 2.87.

Santa Eulàlia de Puig-oriol (Aj. de Lluçà, Oso) *Festa del Pa*. El dia 14 al vespre, gran foguera dalt del castell de Lluçà, a 896 m d'altitud. El dia de la festa, torrades amb all per als assistents. L'endemà es passeja un pa gros en una cercavila de tartanes. Esmorzar col·lectiu amb pa, vi i sucre. Durant la missa en honor de sant Isidre, ofrena d'espigues i de flors. Al migdia, sorteig del pa. Coincidint amb les festes, exposició –cada any de tema diferent– i concurs –també variat. Originada el 1983, és organitzada per les parròquies de Santa Eulàlia i Lluçà.

N9 27.5.83:25. IP 2.86; 3.86.

Santa Susanna (Mar) *Aplec a l'ermita de Sant Isidre*. Tir a la rodella, dinar de camp, jocs de cucanya i rifa del xai de Sant Isidre. Al vespre, ball popular al poble. Els actes populars se celebren a la plaça de Llillota.

EN 81-83. IP 8.86.

Sant Feliu de Pallerols (Gax) *Festa de Sant Isidre*. Passant i àpat de germanor. Els càrrecs de pabordes

pabordesses han anat perdent vigència, com també la processó i els foguerons de la vigília, fets a la vila i a pagès.

EN 81-83. FE 85:48. PLANAGUMÀ 83.

Sant Pere Desvim (Aj. de Veciana, Ano) *Festa major de Sant Isidre*.

ELIAS 87:102. IP 1.87.

Vilamarí (Aj. de Vilademuls, Pes) *Festa major de Sant Isidre*. Dissabte, jocs de cucanya i arrossada per a la gent del poble. Diumenge al matí, tir al plat. El 1981 es traslladà la festa major a aquesta diada (fins aleshores, el 15 d'agost) per un motiu principalment econòmic: a l'agost les orquestres cobren més.

FE 85:60. PD 14.5.82:6; 13.5.83:9. IP 4.87.

16

Borredà (Ber) **Aplec al veïnat de Salselles*.

DC 64:382. IP 2.87.

Diumenge pròxim al 17

Folgueroles (Oso) *Festa a Verdaguier*. Organitzada pels Amics de Verdaguier. Sortint de missa, col·locació d'una corona de llorer al peu del monument de Mossèn Jacint. Concurs de rams (des del 1978). A la tarda, espectacle o concert. El 17 de maig és l'aniversari del naixement del poeta, esdevingut a la població el 1845.

FONT 86:53. N9 14.5.82:9; 6.5.83:10,45; 13.5.83:13,40; 20.5.83:7. PR 80; 85. IP 10.86.

Diumenge pròxim al 19

Gombrèn (Rip) *Festa del Pare Coll*. Homenatge als avis: repartiment d'obsequis i vermut. Celebrada des de la beatificació del pare Coll el 1980. Francesc Coll i Guitart hi nasqué el 1812 i morí a Vic el 1875.

FE 85:63. N9 14.5.82:10,41; 20.5.83:15. IP 7.87.

19

Pobla de Roda, la (Bri) *Fira*.

IP 4.87.

Diumenge pròxim al 20

Deltebre (Beb) *Festa de la Segregació*. Exposició Deltebra Fira de maquinària agrícola i ramadera i de productes agraris, celebrada des de 1979 i de 4 dies de durada. Concert amb banda de música, homenatge a la vellesa i confecció d'una paella d'arròs monumental. Menjar popular, típic del poble: la baldana, amb embottit de sang, arròs, ceba, greix i carn de bou capllaçat.

DT 11.5.82:26; 18.5.82:25; 6.5.83:17; 21.5.83:12; 28.5.83:13. EI 26.5.83:6; 23.5.84:1,8; 30.3.84:7. EN 81-83. FI 86:44. GG 81-85:XIII,355. VB 27.4.84:57. VO 17.5.85. IP 1.87.

20

Conesa (Cba) *Festa de les Comunions. El protagonista era per als infants que havien de rebre la primera comunió.

IP 3.87.

Figueres (Aem) *Festa de Sant Baldiri. Al Carrer Nou hi havia una capella dedicada al sant, on es plantaven tres pins i es ballaven sardanes. Quan s'enderrocà la capella, la imatge fou traslladada a l'església de la Immaculada.

AM 50-56:III,363,382,647. AM 58:65. EM 23.4.80. PLA 57:288. IP 9.87.

Gavasa (Aj. de Peralta de Calassanç, Lli) *Festa de les Santes Creus.

IP 8.86.

Port de la Selva, el (Aem) Festa petita de Sant Baldiri. Jocs infantils i xocolatada. Aperitiu per a les autoritats, havaneres i cremat. Es va recuperar el 1972. Antigament era molt concorregut l'aplec a l'ermita de Sant Baldiri.

EM 12.5.82:5; 19.5.82:12. EN 84-85. FE 85:26. GEC 70-81:XIII,199. PD 21.5.82:9; 4.8.82:11. SZ 82:77. IP 6.87.

Sant Boi de Llobregat (Bll) Festa major de Sant Baldiri. Divendres anterior, sortida dels dimonis a la plaça de l'Ajuntament. Pregó. Dissabte al matí, cercavila de gegants, cap-grossos, músics i dimonis i concert. Diumenge, diverses competicions esportives. L'endemà de la festa, jocs de cucanya al carrer; al vespre, castell de focs. Diumenge següent, concurs de pesca. Fira del vehicle usat (des de 1984). Dura 4 dies.

GG 81-85:VIII,511. PL 19.5.83:2; 20.5.83:9; 17.5.84:IV; 18.5.84:IV; 19.5.84:IV; 22.5.84:VII. IP 9.86.

Sant Boi de Lluçanès (Oso) Festa de Sant Baldiri. Celebrada des de 1980. Surten els Trabucaires de Sant Boi. Matança del porc i torrades amb vi a la plaça. Xocolatada amb coca per a la quitxalla. Al migdia, arrosada popular -a preu mòdic- amb bona part dels ingredients provinents de la matança.

N9 29.5.81; 27.5.83:15. IP 1.86.

Vilarig (Aj. de Cistella, Aem) *Aplec a l'ermita de Sant Baldiri. L'ermita, del s. XVIII, és al nord del terme, quasi en ruïnes.

DC 64:492. GG 81-85:IV,217. SI 25.11.75.

Diumenge després del 20

Solius (Aj. de Santa Cristina d'Aro, Bem) Festa de Sant Baldiri. Cant dels goigs en acabar la missa i veneració de la reliquia. Abans de 1936, aplec a l'ermita de Sant Baldiri, actualment en un estat ruïnós, amb assistència també de gent de Llagostera.

DC 64:426. FE 85:36. PLA 57:313. IP 7.86; 4.87.

Diumenge pròxim al 22

22

Cambrils (Aj. d'Odèn, Sol) Festa de Sant Quintí. S'ha perdut el costum d'anar a l'ermita en processó des de la parròquia.

SL 87. IP 3.87.

Barcelona (Bar) Festa de Santa Rita. A la plaça de Sant Agustí, a Ciutat Vella, venda de roses i ciris que els devots de la santa porten a beneir a la parròquia d'aquest sant.

AC 16.5.84:11; 16.5.85:17.

Bonastre (Tar) Festa major de Santa Quitèria. Missa, sardanes i ball.

CQ 82-84:Tar. EN 81-83. IP 12.85.

Castellonroi (Lli) Festa de Santa Rita. És la patrona del poble. Actes durant 2 o 3 dies.

IP 4.87.

Corbins (Sgr) Festa major de Santa Quitèria. Processó amb la imatge de la santa i participació de tot el poble. Benedicció de "pans" -pastissos-, portats al cap per les noies. Cursa popular i elecció de pubilla. Dura 3 dies.

GG 81-85:X,151,495. MA 22.5.82:10-11; 21.5.83:19. IP 9.86.

Linyola (Pur) Festa major de Santa Quitèria. Cercavila amb gegants, cap-grossos i animació. Elaboració i repartiment de la cassola de pagès, amb premis per a les més ben preparades.

EN 81-83. GG 81-85:X,430,496. MA 21.5.82:14; 2.6.82:14; 20.5.83:12,14. NT 26.5.84:18. IP 1.86; 6.87.

Mataró (Mar) Aplec a l'ermita de Santa Rita de Valldeix.

FERRER 66:35-36. GINESTA 68:96-97,258. IP 6.87.

Rocallaura (Aj. de Vallbona de les Monges, Urg) Romeria al santuari de la Mare de Déu del Tallat. Hi acudeixen, especialment, els veïns dels Omells de Na Gaia.

EN 81-83. GG 81-85:IX,220,229. IP 6.87.

Rubí (Voc) Concurs i exposició de roses. Començà el 1972 aprox., organitzat pel Centre Excursionista de Rubí.

DI 24.5.84:10. IP 6.87.

Sanauja (Sga) Festa de Santa Rita. Missa a l'ermita de la Mare de Déu del Pla. A la tarda, ball al poble i més actes festius.

EN 84-85. IP 2.87.

Tamarit de Llitera (Lli) *Romeria a l'ermita de Santa Quitèria. Actualment l'ermita està en ruïnes. Després de la missa es cantaven els goigs, que comencen així: «Puix que gosau tanta glòria, / Verge i màrtir glorirosa; / guardau-nos, Quitèria Santa, / de la ràbia furiosa.»

IP 8.86.

Torn, el (Aj. de Sant Ferriol, Gax) **Romiatge al santuari de la Mare de Déu del Collell*. Hi acudien els veïns de Serinyà.

CONSTANS 54:47.

Urús (Bce) **Festa de Santa Rita*.

GG 81-85:XV,317. IP 6.86.

Vielha (Aj. de Vielha e Mijaran, Var) *Aplec a l'ermita de Santa Quitèria*. Missa i benedicció del terme, del pa i del formatge. Cant dels goigs i dinar de germanor. Hi acudeixen devots aranesos i de la ribera de la Ribagorça. L'ermita és prop de la boca sud del túnel de Vielha. DC 64:477. EN 84-85. GG 81-85:XVI,224. PR 82. IP 10.85.

Vilella Baixa, la (Pri) *Festa de Santa Rita i Santa Quitèria*. Antigament era la festa major.

IP 2.87.

Diumenge després del 22

Clariana de Cardener (Sol) *Festa de Santa Rita, al veïnat de Sant Just Joval*.

SL 87. IP 2.87.

23

Areny de Noguera (Ari) *Festa major del Sant Crist*. Ball del Rogle: per parelles, primer en una rotllana i tot seguit els uns darrera els altres per acabar encarant-se, fent una figura de ball i una suau reverència. També es ballen jotes. Dura 2 o 3 dies.

GG 81-85:XII,475. PR 82. RB 7.83:2; 3-4.84:3. IP 5.86.

Bovera (Gar) *Festa major de les Santes Relíquies*. Actes durant 3 dies.

EN 81-83. GG 81-85:X,283,495. IP 3.87.

24

Garriguella (Aem) **Aplec a l'ermita de Santa Llúcia*.

PLA 57:309. IP 6.87.

Pont de Bar, el (Aj. d'Aristot i Toloriu, Aur) **Festa major*. Es perdé el 1982 a causa de l'aiguat que malmeté molt el poble.

EN 81-83. GG 81-85:XV,430. IP 12.86; 5.87.

Diumenge pròxim al 25

Barcelona (Bar) *Festa major del barri del Besòs*.

PB 87:15. ST 7-8.84:2. IP 10.87.

25

Llorenç de Montgai (Aj. de Camarasa, Nog) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Castell*.

IP 10.85.

Santa Linya (Aj. de les Avellanes i Santa Linya, Nog) *Aplec a l'ermita de Sant Urbà*. L'ermita és al marge dret del barranc de Salt.

CAMPS 81:94. DC 64:404. GG 81-85:X,380. IP 6.87.

Vilaller (Ari) *Romeria a l'ermita de Sant Urbà*. Sortint de missa, es reparteixen pa i vi.

PR 82. IP 6.87.

Dissabte pròxim al 26

Llevià (Aj. de Fontanilles, Bem) *Festa major de Sant Romà*. Ofici amb orquestra.

FE 85:34. IP 6.86.

Diumenge pròxim al 26

Vacarisses (Voc) *Festa major petita, de Sant Felip Neri*. La vigília, algun any, futbol entre solters i casats. A la tarda, cercavila amb drac (creat el 1985), grup de diables i gegants del poble. Diumenge al vespre, focs artificials. La festa es deixà de celebrar el 1936 i es recuperà el 1979. Antigament era costum menjar cargols amb faves. S'instahava una fira.

DI 5.5.84:13; 26.5.84:14; 29.5.84:11; 18.9.84:12. IP 11.86.

26

Barcelona (Bar) *Festa major del barri de Sant Felip Neri, a Ciutat Vella*.

CV 5.85:2. IP 9.87.

27

Ripoll (Rip) *Festa del 27 de Maig o de la Llibertat*. Es commemoren la resistència i la derrota final de Ripoll enfront de les tropes carlines el 1839. Durant 8 dies van suportar l'atac enemic, que finalment va vèncer. Hi hagué molts morts i ferits, però, malgrat la derrota, Ripoll es reféu. El monument que ho recordava –aixecat al cap de pocs anys– va ser enderrocat per les forces franquistes el 1939. El 1978 es tornà a instahar i a celebrar la festa, amb ofrena floral i cantada de coral.

N9 25.5.82:8; 4.6.82:16; 27.5.83:36; 31.5.83:5. PD 28.5.83:8. RI 6.6.81:5. IP 5.86.

28

Campins (Vor) **Processó a l'ermita de Sant Guillem*. Documentada des del s. XVII, el 1760 ja no es feia. Principalment hi anava gent de Sant Celoni.

VILAGELIU 76:53-55.

29

Farrera (Pso) *Festa major*.

CD 86b. CQ 82-84:Pso. IP 6.87.

31

Calladrons (Aj. de Benavarri, Bri) *Festa de les Relíquies*. Dedicada a santa Petronila. Processó. Solen celebrar-se les primeres comunions.

IP 4.87.

Montgat (Mar) *Aplec de la Sardana*.

IP 6.87.

Primer dilluns

Clarà (Aj. de Castellar de la Ribera, Sol) *Festa del Vot del Poble a l'ermita de Sant Sebastià*.

EN 84-85. IP 3.87.

Sant Quintí de Mediona (Ape) *Festa del Vot del Poble, de Sant Antoni de les Malalties*. Dedicada a sant Antoni de Pàdua. Originat a finals del s. XVIII a causa d'una epidèmia de "garrotillo" (diftèria) que s'emportà molts infants, no s'ha deixat de celebrar mai.

EN 81-83. GG 81-85:V,116. SADURNÍ 82:62. SZ 82:67. IP 2.86; 7.87.

Primer dissabte

Àger (Nog) *Aplec a l'ermita de Santa Elena*. Missa i cant dels goigs. Es reparteix pa, donat per un veí que té terres a prop (abans havia estat coca de sucre). Solament s'hi esmorza. Antigament s'hi pujava la veracreu, amb la qual es beneïa el terme tot mullant-la en una bassa pròxima. Fins fa poc s'hi anava en processó tot cantant el rosari.

IP 12.78; 10.85.

Ansovell (Aj. de Cava, Aur) *Festa a l'ermita de la Mare de Déu del Boscal*. Originada per un vot de poble.

IP 3.86.

Arenys de Lledó (Mat) *Aplec al santuari de Sant Pol*. La capella és a ponent del terme, en un turó, i fou construïda, segons la tradició, per un soldat italià refugiat al poble durant la Guerra dels Segadors.

GG 81-85:XI,325. IP 1.87.

Barberà del Vallès (Voc) **Festa de la Rosera*. Abans de 1970 es feia el 20 de maig.

SZ 82:66. IP 6.87.

Cabra del Camp (Aca) *Festa de la Santa Creu de Maig*. Després de la missa, processó amb el Sant Crist. Benedicció del terme.

EN 81-83. GG 81-85:VII,401. IP 2.87.

Civit (Aj. de Talavera, Sga) *Festa major*. Actes durant dissabte i diumenge.

IP 2.87.

Montmagastre (Aj. d'Artesa de Segre, Nog) *Festa del Roser*. Originada per vot de poble. Concurs de bitlles.

AM 32-49:II,165. IP 6.87.

Rocallaura (Aj. de Vallbona de les Monges, Urg) *Pel·grinatge al santuari de la Mare de Déu del Tallat*. Des dels pobles de Vallfogona de Riucorb, l'Ametlla de Segarra, Albió i Solivella.

GG 81-85:IX,229. IP 3.87; 6.87.

Sant Pau de la Guàrdia (Aj. del Bruc, Ano) *Festa del Panet*. Repartiment de panets als assistents.

MARTÍ 69:79. IP 5.86.

Sous (Aj. d'Albanyà, Aem) *Romeria al santuari de la Mare de Déu del Mont*. Hi acudeix la gent de Beuda.

GG 81-85:III,404.

Torms, els (Gar) *Festa major de Sant Joan ante Portam Latinam*.

GG 81-85:X,274,496. IP 3.87.

Vinebre (Reb) *Festa de Sant Miquel*. Pujada a l'ermita de Sant Miquel. Esmorzar col·lectiu, ballada de sardanes, exposició de dibuixos i jocs. El dia propi de la festa era el 8, que es canvià cap a 1970 pel primer diumenge; però des de 1984 es fa el primer dissabte.

CQ 82-84:Reb. EN 81-83. IP 1.87.

Primer diumenge FESTA DEL ROSER

La devoció a la Mare de Déu del Roser és de les més esteses als Països Catalans. Té dedicades capelles i altars per totes les comarques del nostre territori i es troben edicions dels seus goigs pertot arreu, sempre amb el mateix text, que comença així:

Vostres goigs amb gran plaer
cantarem, Verge Maria,
puix que vostra senyoria
és la Verge del Roser.

La seva festa se celebra sobretot el primer i el segon diumenges de maig i per Pentecosta, que també sol escaure's en aquest mes. De fet, l'Església catòlica ha consagrat tot el mes de maig a la Verge Maria. Però hi ha festes dedicades al Roser durant tot l'any, com la del primer diumenge d'octubre.

La festa del Roser d'octubre, o "de tot el món", va ser instituïda el 1571 arran de la victòria en la batalla de Lepant damunt les forces turques el 7 d'octubre d'aquell any. Hom hi cregué veure una intercessió de la Mare de Déu, fet a partir del qual s'impulsà el seu culte i s'instituí la seva festivitat.

Des del segle XVI es crearen pels Països Catalans les confraries sota l'advocació de la Mare de Déu del Roser, que, a més de realitzar actes com a congregacions religioses de seglars (erecció d'altars, propagació del rés del rosari), exercien un paper com a societats econòmiques (amb l'acapte de blat) i organitzaven festes (caramelles, festes del Roser).

El traspàs de càrrecs de la confraria es feia amb una cerimònia solemne, sovint amb la interpretació d'una dansa folklorica de la qual queden avui diversos vestigis. Les majorales o pabordesses del Roser s'acompanyaven del pandero per cantar cançons en diverses festes per tal de recollir almoines per a l'altar i la Confraria del Roser.

Segons Amades, la festa del Roser podria incorporar elements de les festes ancestrals de maig, com en el fet que les dones, i especialment les noies, adoptin una actitud especial, de protagonisme dins de les confraries, que dona peu a una exhibició marcada i a un enaltiment de la figura femenina. Les flors, i sobretot les roses, tenen així mateix un gran relleu en aquesta celebració.

Avui dia, la festa del Roser experimenta un retrocés en la vitalitat dels actes que li eren propis: la importància de les confraries del Roser gairebé ha desaparegut i són molt escasses les celebracions en què perduren majorals o priors amb un paper destacat.

Amadeu Pons

Àger (Nog) **Benediccions*. Cada diumenge del mes, benedicció del terme des d'una ermita: la Mare de Déu de Montlleó, Santa Elena, la Mare de Déu de la Pedra i la de la Santíssima Trinitat. Acte documentat el s. xv. IP 10.85.

Aiguaviva (Gir) **Festa del Roser*. Es perdé a primers dels anys 60. IP 4.87.

Alella (Mar) *Festa de l'Arròs al Bosquet*. Cercavila amb gegants i cap-grossos. Missa de campanya i concurs d'arrossos. Els organitzadors de la primera edició -la Comissió de les Festes del Mil·lenari d'Alella el 1975- volgueren recuperar l'antic àpat que feien conjuntament els veïns de Premià, Teià i Alella que es trobaven a l'aplèc de Sant Mateu. Al començament, tenia lloc a l'esplañada de l'ermita de Sant Mateu, el segon diumenge de Júfy. Hi assisteix el president de la Confraria Mundial de l'Arròs.

EN 81-83. GG 81-85:VI,440. MO 10.7.83:97. MR 11.6.83:2; 16.6.83:16. IP 9.86.

Alinyà (Aj. de Figols i Alinyà, Aur) **Festa major del Roser*. Fins a 1940 aprox., el jovent anava a buscar el pi més gros i el plantava a la plaça (un dels motius que es perdés fou que el darrer any el pi matà un home). Deixada de fer cap a 1978. IP 4.86.

Amer (Sel) *Festa del Roser*. Homenatge a la vellesa. FE 85:71. PD 28.4.83:19. SZ 82:86. IP 7.86.

Aravell (Aj. de Montferrer i Castellbò, Aur) *Festa major*. CD 87a. IP 9.86; 5.87.

Arbeca (Gar) **Festa del Roser*. Es va perdre a començament del s. xx. La Confraria del Roser d'Arbeca

era de les més antigues de Catalunya: datava del s. xiv. IP 5.79; 10.85.

Arcalís (Aj. de Soriguera, Pso) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu d'Arboló*. Després de la missa, besmans, cant dels goigs i repartiment de pa beneït. Hi acudeix gent de Gerri de la Sal. Dinar de germanor. Antigament, Ball de la Morisca. L'ermita és romànica, documentada el s. viii.

CA 18.5.80:17. CAMPS 81:16. CC 27.3.73; 19.5.73; 25.4.74. CD 86b. DC 64:22. EN 84-85. MA 16.5.73; 16.5.78. VA 2.10.73. IP 11.85.

Argençola (Aj. de Castellnou de Bages, Bag) *Festa major*. Jocs i concursos infantils. IP 12.86.

Arròs (Aj. de Vielha e Mijaran, Var) *Aplec a l'ermita de Sant Joan*. Hi assisteix també molta gent de Vila. Després de la missa, veneració de la imatge i cant dels goigs. Processó fins al pilar de Sant Blai, des d'on es fa la benedicció del terme. Cant de les lletanies dels sants. Obsequi d'anís i de xocolata als presents. Dinar de germanor. De retorn al poble, l'Ajuntament ofereix un refresc.

DC 64:28. EN 84-85. IP 10.85.

Banyoles (Pes) *Festa de la Bicicleta*. Organitzada pel Club Ciclista Banyoles des de 1977 aprox. El dia de celebració no és gaire fix.

PD 30.4.83:25. IP 4.87.

Barberà del Vallès (Voc) *Feria de Abril*. Començà el 1971, organitzada per la Federació de Entidades Culturales Andaluzas en Catalunya. Es reproduïen l'ambient i les activitats de la Feria de Abril de Sevilla. "Casetas" de grups i entitats, "sevillanas" i concursos de carruatges i cavallistes. La major part del nombrosísim públic assistent és de procedència andalusa.

DS 14.4.83:1,13; 22.4.83:3; 23.4.83:11; 20.4.84:11; 26.3.84:11; 27.4.84:13; 3.5.84:10. NB 4.85:2. PB 87:67. VIA FORA: primav.86:3. IP 6.87.

Bellví (Nog) *Festa de les Enramades*. Durant la nit de la vigília, s'enramen amb branques i vegetals els balcons i els portals de les cases d'algunes noies com a signe de preferència.

IP 1.80.

Besora (Aj. de Navès, Sol) *Festa major de Santes Creus*.

SL 87. IP 3.87.

Calafell (Bpe) "*Rally*" *Petxina Daurada*. Gimcana automobilística de caire humorístic, cultural i d'habilitat. S'inicià cap a 1968.

3V 21.5.82:32. IP 11.86.

Camarasa (Nog) **Festa del Roser*. Processó i repartiment de pa beneït. Fins a 1981 aprox. es repartia coca de sucre dins l'església.

AM 50-56:III,666. IP 10.85.

Campdevàno (Rip) *Festa d'Homenatge als Avis*. Espectacle amb cançons, poesies, etc.

N9 30.4.82:11; 7.5.82:14; 29.4.83; 6.5.83:19. IP 4.86.

Camps (Aj. de Fonollosa, Bag) *Festa de la Santa Creu*. Després de la missa del diumenge, repartiment de panallets. Actes durant tot el cap de setmana.

R7 1.5.82:46; 29.4.83:3. IP 12.86.

Canet d'Adri (Gir) *Festa d'Homenatge a la Vellesa*. Se celebra bianualment. Concentració d'avis, parlaments i dinar de germanor.

PD 5.5.82:8. IP 4.87.

Castellbell i el Vilar (Bag) *Festa dels Panallets*. Benedicció del terme, missa i repartiment de panallets. També es beneeix una coca que és repartida igualment. Els panallets es paguen entre tots els propietaris, que rotativament es fan càrrec d'organitzar la festa. Antigament se celebrava el dia 3, festa de la Santa Creu, i consistia en el repartiment de pa als pobres un dia l'any amb motiu d'un vot de poble perquè s'havien deslliurat d'una malaltia general.

DB 29.8.72. DC 64:105. FE 83:50. R7 1.5.82:46. IP 9.85.

Castellfollit del Boix (Bag) *Festa major de Maig*. La vigília, berenar de germanor per a tots els assistents. Jocs de cucanya. Diumenge, cursa popular (començada el 1984). Al migdia, missa, acabada la qual es reparteix als presents un panet. Cant de caramelles.

EN 81-83. GG 81-85:II,437. IG 3.9.83:11; 5.5.84:13. MO 29.4.83:37. SZ 82:62. IP 12.86.

Castellvell (Aj. d'Olius, Sol) *Aplec del Roseret*. Missa. Els priors (2 homes i 2 dones) obsequien amb coca i barreja els assistents sortint de missa.

SL 87. IP 3.87.

Clariana de Cardener (Sol) *Festa major*. Durant el ball, a la tarda, sorteig d'una panera i un pernil.

GG 81-85:II,438. R7 1.5.82:46. SL 87. IP 2.87.

Collsuspina (Oso) *Aplec de Collsuspina, o dels Ous*. Rifas d'ous, coca i xampany.

N9 21.5.82:22. IP 1.86.

Corriu, la (Aj. de Guixers, Sol) *Festa del Roser de Maig*. Missa i repartiment de pa beneït. És la festa principal del poble.

SL 87. IP 3.87.

Cortals, els (Par. d'Encamp, And) *Diada de Sant Jaume*.

IP 7.87.

Esplugues de Llobregat (Bar) *Dia de l'Esport i del Medi Ambient*. Des de 1983, marxa ciclista popular.

PR 86.

Fuliola, la (Urg) *Dia de la Mare*. Des de 1973 s'organitza una festa principalment religiosa que consisteix en la presentació a missa dels infants nascuts durant l'any anterior. Les mares reben un clavell de les mans dels seus marits o fills.

IP 2.86.

Gandesa (Tal) *Romeria al santuari de la Mare de Déu de la Fontcalda*. Durant el trajecte, al paratge de les Planes, benedicció dels camps i parlament als pelegrins. Al Peiró es fa una pregària pels difunts i s'esmor-

za al cap de Costa. Després de la missa, veneració de la Mare de Déu i sardanes. Dinar. La processó va ordenada per grups de gent, portadors cadascun de diversos objectes: campanetes, bandera, cordons, creu i canelobres.

AH 4.83:6; 5.83:9; 4.84:14; 6.84:8. AM 50-56:III,388. CC 9.5.72; 16.5.74. EN 81-83. EN 84-85. SZ 82:67. VA 13.5.72. IP 4.86.

Gra (Aj. de Torreflor, Sga) *Festa major*.

IP 11.85.

Granollers de la Plana (Aj. de Gurb, Oso) *Aplec a l'ermida de la Mare de Déu de Palau*. Al matí, cursa hípica (des de 1980) amb coca i vi per a tots els participants. Missa, xocolatada i jocs. Per dinar, arrossada i botifarrada de germanor. Rifas de xampany i d'un xai.

N9 9.5.80; 30.4.82:8,37; 4.5.82:9. TE 30.4.68:14.

Igalada (Ano) *Festa de la Bicicleta*. Els precedents d'aquesta festa són dels anys 50. Es va recuperar el 1983 amb la participació de molta gent.

IG 27.4.83:1; 2.84:37; 2.5.84:1; 5.5.84:5. IP 2.86.

Juncosa (Gar) **Festa*. Segons Amades, es plantava un pi davant l'església.

AM 50-56:III,367-368. EN 81-83. IP 3.87.

Juneda (Gar) *Aplec de la Sardana*. Va començar el 1981.

EN 81-83. FONOLL estiu-tardor.86:4. GUIA 87.

Lavern (Aj. de Subirats, Ape) *Festa major*. Ball a l'envelat. Matinades a càrrec de grallers. Actuacions folklòriques i havaneres.

EN 81-83. FU 1.87:45. GG 81-85:V,477. 3V 30.4.82:29.

Llobera (Sol) *Festa major del Roser*.

CQ 82-84:Sol. GG 81-85:II,438. SL 87. IP 3.87.

Lloret de Mar (Sel) *Aplec de la Sardana a la platja de Santa Cristina*. Començà el 1968 aprox. Al ball del vespre, elecció de la pubilla.

CC 3.5.85:19. EN 81-83. FE 85:73. GINESTA 72:78. MA 30.4.83:8. OL 29.4.82:18. PD 26.2.83:24; 1.5.83:2; 17.12.83:24. RI 25.4.81:6. SZ 86:67.

Manresa (Bag) *Festes de Primavera al barri de Sant Pau*. Es destaquen les activitats dedicades als infants: pintada de murals, concurs de dibuix infantil, etc.

R7 20.4.82:23; 24.4.82:3; 27.4.82:22. IP 12.86.

Matamala (Aj. de les Lloses, Rip) *Festa del Roser o del Pi de Maig*. El jovent surt del poble per anar a tallar un pi ben alt (cada any d'un propietari diferent). Quan han tornat al poble, el pelen i el planten a la plaça. A continuació, missa. Sortint-ne, rifa i cucanya del pi: es tracta de pujar-hi i agafar una de les taronges que s'hi han col·locat al capdamunt. Jocs per als infants. Deixà de celebrar-se durant la guerra de 1936-1939 i es recuperà el 1977. Antigament, ball al voltant de l'arbre.

AM 50-56:III,367. ARNAU 80a:55-56. CARO 83:33-34. EN 81-83. FE 85:64. N9 30.4.82:9,37; 7.5.82:11; 29.4.83:47; 6.5.83:18. RI 25.4.81:7; 9.4.81:6. IP 4.86.

Mataró (Mar) *Festa del barri de la Llàntia*. Dissabte, al matí, cercavila amb els gegants de la ciutat; tot seguit,

cursa popular; a la tarda, elecció de la pubilla i revetlla popular. Diumenge, xocolatada al parc i jocs infantils. Dissabte següent, al Centre Social, festa per als avis. MR 30.4.82:3; 7.5.82:3,8; 2.7.82:16; 5.5.84:8.

Montagut (Gax) *Festa major del Roser*. Dissabte, marxa popular (des de 1981). Cant d'havaneres amb repartiment de rom cremat. Diumenge, sardana-vermut. Durant el ball del vespre, elecció de pubilla. Dilluns a la tarda, tornaboda a la font del Torrent. S'han perdut el Ball dels Esparracats i el Contrapàs.

AM 50-56:III,667-668. CD 81a. FE 85:46. GG 81-85:III,412. OL 29.4.82:6. PD 2.5.82:10; 5.5.82:10. IP 3.87.

Montgai (Nog) *Festa del Roser*. Activitats per a la canalla.

GG 81-85:X,438,496. IP 6.87.

Mosqueroles (Aj. de Fogars de Montclús, Vor) *Festa major del Roser*. Ball de Gitanes. Marxa popular (començada el 1980) i teatre. Actes festius durant 3 dies.

EN 81-83. PG 22.4.83:11; 29.4.83:19. IP 11.85; 12.86.

Mur (Aj. de Castell de Mur, Pju) *Aplec del Sant Crist a l'ermita i al castell de Mur*. De les parròquies del voltant hi pugen processons amb les banderes i ensenyes -acte recuperat el 1985. Benedicció del terme i dinar de germanor. Antigament se celebrava el dia 7, que era festa a tot el pabordat de Mur. El castell va ser declarat Monument Nacional el 1920. El 1979 la societat Amics de la Muntanya començà una campanya per a la restauració.

CC 8.5.74; 16.5.75; 30.5.76. CD 86b. DC 64:486. DL 9.5.74; 8.5.76. MA 13. 5.73; 11.1.74; 3.5.74; 9.5.74; 16.5.75; 9.6.76; 17.5.78; 14.5.80. RA 5.83:4. IP 8.85; 12.85.

Ogassa (Rip) *Festa de la Santa Creu*. Els anys parells se celebra al puig de la Caritat d'Ogassa, mentre que els senars es fa al puig de la Caritat de Surroca. Missa dalt del puig, benedicció del terme i benedicció i repartiment de panets. Festa recuperada el 1985, però s'ha deixat de fer la processó des de la parròquia.

IP 4.86.

Ogern (Aj. de Bassella, Aur) *Festa del Roser*.

IP 3.87.

Olièrdola (Ape) *Festa de la Trobada d'Olièrdola al castell de Sant Miquel*. La vigília, acampada al castell. Pujada amb bicicleta, concurs de pintura ràpida i xocolatada. "Cross" popular (des de 1984) i dinar de germanor. Començà el 1981.

FU 1.87:47; 1.5.87:21. 3V 27.5.83:21. IP 5.87.

Olot (Gax) *Festa de la Mare*. Concurs de dibuix (des del 1978). Ofrena de flors a la mare més recent de la ciutat. Homenatge a les mares davant l'escultura «La Maternitat» de Josep Clarà. Festa organitzada pel Centre d'Iniciatives i Turisme.

PD 1.5.82:12. IP 11.86.

Palamós (Bem) *Festa del Pedal*. Començà el 1982, organitzada per l'Associació de Veïns de Sant Joan. Primer es feia per Sant Jordi.

PD 18.4.82:2; 20.4.83:20. IP 5.87.

Palau de Plegamans (Voc) *Festa del Roser*. Centrada a la parròquia. Venda de rams típics del Roser.

GG 81-85:VI,187. IP 6.87.

Penelles (Nog) *Festa del Roser*: Dura 2 dies.

IP 10.85.

Pineda de Mar (Mar) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Gràcia*. L'edifici, de mitjan s. XVIII, és dalt d'un turó, cap a Santa Susanna. Es féu fins al 1968. L'ermita i la imatge van ser destruïdes a finals de 1980 o començaments de 1981. El 1983 se n'acabà la reconstrucció.

GG 81-85:VI,505. GINESTA 68:196,258. IP 10.86.

Pobla de Claramunt, la (Ano) **Festa del Vot de Poble*. A mitjan s. XVII es declarà una pesta, la qual motivà l'origen de la festa. Cada diumenge del mes s'anava en processó a alguna ermita dels voltants.

RIBA 72:217.

Porqueres (Pes) **Aplec del Vilar*.

IP 4.87.

Quar, la (Ber) **Processó*.

GG 81-85:II,294.

Ribera de Cardós (Aj. de Vall de Cardós, Pso) *Festa de l'Arbre de Maig*. Es plantava un avet a la plaça, que era aterrat el primer diumenge de juny.

AM 58:65,77. CARO 83:33. IP 1.86.

Roca del Vallès, la (Vor) *Festa de la Santa Creu al Barri de la Torreta*. Diana florejada, cercavila amb banda de cornetes i tambors i cursa de cintes amb bicicleta. Concentració de veïns i ofrena de flors a la Santa Creu. Xocolatada. Berenar i obsequis per als jubilats. El dia de celebració no és fix.

EN 81-83. PG 29.4.83:19; 3.5.84:22. IP 11.86.

Rocallaura (Aj. de Vallbona de les Monges, Urg) *Aplec al santuari de la Mare de Déu del Tallat*. Hi acudeixen veïns del poble de Llorenç de Vallbona.

CA 4.5.80:6. CAMPS 81:87. CC 7.5.80. DT 2.5.79. GG 81-85:IX,229. IP 7.87.

Roda de Ter (Oso) *Festa de la Rosa*. Organitzada per l'Associació del Rosari Perpetu i la parròquia. Repic de campanes i rés del rosari de la Pau. Missa, amb lliurament al final de la rosa beneïda.

AU 6.5.83:39. IP 1.86.

Romanyà de la Selva (Aj. de Santa Cristina d'Aro, Bem) **Aplec de la Santa Creu*.

DC 64:345. PLA 57:312,314. IP 7.86.

Sabadell (Voc) **Festa de Primavera al barri de Can Déu*. Organitzada des de 1980, es perdé el 1985. Concursos de flors, de dibuix i pintura.

DS 4.4.84:6; 25.4.84:6; 3.5.84:7; 9.5.84:8. IP 7.87.

**Festa major del barri del Torrent del Capellà*. Divenres al vespre, elecció de la pubilla del barri. Dissabte al matí, cercavila de "majorettes", concurs d'ocells i xocolatada. Diumenge, desfílada de "majorettes", marató popular i cercavila amb cap-grossos. A la tarda, berenar per a la tercera edat i sardinada popular. S'acaba amb un castell de focs artificials. Es va fer fins al 1986.

DS 29.4.83:26. FE 86:4,33-36. IP 7.87.

Festes de la Verge de Gràcia al barri de Can Puiggener. La Verge de Gràcia és patrona d'Archidona i molta gent originària d'aquesta ciutat d'Andalusia hi acudeix. Al matí, romeria amb la imatge i banda de cornetes i tambors des de la parròquia de Sant Roc –on habitualment és guardada– fins a Sant Vicenç de Jonqueres. A la tarda, jocs de cucanya.

DS 23.4.83:4; 28.4.83:6; 24.4.84:3; 5.5.84:28.

Salomó (Tar) Festa del Sant Crist. Al matí, "pa beneït": processó amb la imatge del Sant Crist. Les noies entre 7 i 17 anys porten coques de pasta adobada a missa, on són beneïdes, i després, un cop tallades, es reparteixen entre els assistents mentre passen a adorar la imatge del Sant Crist. Els tres primers diumenges de maig, Ball del Sant Crist, que és una representació en forma de ball dialogat de la llegenda local sobre la troballa de la imatge del Sant Crist: segons es diu, aquesta imatge va ser portada al poble per Josep Nin, un mercader del s. xvi, que la rescatà del poder dels moros. El text conservat més antic és de 1843, si bé el que s'usa avui és de 1901, traduït al català el 1940 i retocat el 1972. A partir d'aquesta data, i gràcies a la col·laboració de l'Institut del Teatre de Barcelona, es va dignificar artísticament la representació, que va passar a fer-se de la plaça a l'interior del temple.

ABELLAN 72. AM 50-56:III,564-567. AM 58:62. AR 80:95. AV 8.5.77; 6.5.79:29; 11.5.79:20. BARGALLÓ 80:28. CC 20.5.78; 3.5.79; 4.5.80. DB 6.5.79. DT 27.4.73; 26.4.77; 7.5.78; 28.4.79; 2.5.79; 24.5.79; 27.4.80; 15.4.82:16; 21.4.82:20; 4.2.82:14. EN 81-83. GG 81-85:VII,153,401. MO 14.5.82:32; 6.5.83:37; 11.5.84:37. ROIG 82. VILALTA 81a. VIRGILI 80:50-83. VIRGILI 81-82. IP 2.86.

Salt (Gir) Aplec de sardanes infantil. Començà el 1980. CC 3.5.85:19. PD 2.5.82:5; 19.3.83:28; 7.5.85:29. IP 8.86.

Santa Cristina d'Aro (Bem) Festa petita o de la Santa Creu. Organitzada per la Germandat de la Mare de Déu dels Dolors, fundada a finals del s. xix. Benedicció des del Pedró amb la Santa Creu.

EN 81-83. FE 85:36. PD 1.5.82:9. IP 6.86; 7.86.

Santa Perpètua de Mogoda (Voc) Aplec de la Sardana, al bosc de ca N'Oller. Va ser iniciat el 1928.

DS 5.5.84:29. EN 81-83. PG 29.4.83:14. SZ 82:67. IP 10.86; 6.87.

Sant Guim de la Plana (Sga) Festa del Roser. Les majorales de la Confraria del Roser reparteixen coca amb un brot d'alfàbrega i violer. Es fa el canvi dels majorals i de les majorales. Repartiment de coca i vi bo. GG 81-85:IX,118. IP 2.87.

Sant Jordi de Cercs (Aj. de Cercs, Ber) Festa del Roseret o dels Cargols. Actuació d'un esbart local. Elecció de Miss Roseret. Al migdia, repartiment de cargols a tots els assistents. Els cargols són preparats en una gran paella amb xoriço, costella de porc, cebes, vedella, bull negre, sal, cansalada, conill, farina, avellanes, ametlles, pebre, llard, tomàquet, pernil, all, bitxos i herbes aromàtiques. Concursos de pintura ràpida, dibuix infantil, truc i botifarra. L'endemà, "cròss" popular i festival infantil. Començada el 1969 aprox., es feia de primer a Sant Salvador de la Vedella abans que fos inundat per l'embassament de la Baells el 1977.

CC 29.4.71. DB 10.5.61; 29.4.70:12. EN 81-83. R7 5.5.79:1,7; 6.5.83:5; 12.5.83:7. VA 1.3.74. VL 85:60,200. IP 11.85.

Sant Just d'Ardèvol (Aj. de Pinós, Sol) Festa de la Santa Creu. Missa i benedicció del terme i del pa.

SL 84-85.

Sant Miquel de la Vall (Aj. de Gavet de la Conca, Pju) Aplec a l'ermita de Sant Gervàs i Sant Protàs. Ball amb acordió. Dinar de germanor i col·lecta de flors. Joc típic: el catxo. L'ermita és prop del castell medieval del mateix nom. Hi acudeixen també veïns de Llimiana.

CD 86b. DC 64:385. EN 81-83. EN 84-85. IP 5.79; 8.85; 5.86.

Sant Pere de Riudebitlles (Ape) Aplec de la Sardina. Sardinata popular a la zona esportiva. Començà el 1984.

FU 1.87:47; 1.5.87:21. IP 5.87.

Serra de Daró (Bem) Festa del Roser. Missa amb acompanyament d'orquestra. Jocs de cucanya i festiu infantil. Actes durant 2 dies.

FE 85:37. GG 81-85:IV,496. PD 30.4.82:9; 7.5.82:11. IP 7.86; 8.86.

Serrateix (Aj. de Viver i Serrateix, Ber) Festa del Pedró. Processó amb les relíquies, les banderes i els penons.

FD(Solsona) 27.1.74. MONTBORDÓ 10.78:34. VL 85:60,263. IP 1.86.

Soldeu (Par. de Canillo, And) *Festa de l'Arbre de Maig. Plantada d'un arbre alt davant l'església.

AM 50-56:III,659. AM 58:65-66. SI 25.5.77. IP 7.87.

Tarroja de Segarra (Sga) Festa del Roser. Missa cantada. Antigament, les majorales anaven casa per casa a l'hora de dinar per tal de recollir l'almoïna dels veïns i dels convidats.

EN 81-83. IP 2.86.

Torà (Sga) Festa del Roser. Dansa del Roser, des del s. xvii, a càrrec dels priors i de les prioros, que fan lliurament del cirí als priors entrants. Organitzada per la Confraria del Roser.

AM 50-56:III,408-409,411-412,910. COBERÓ 86:2. MA 31.8.73; 30.8.74; 16.5.78. MALUENDA 81:34. PONS 82:23. TE 28.8.73. IP 10.85.

Torelló (Oso) Mercat del Trasto. Començà el 1980. Les mercaderies que es compren i es venen són utensilis de segona mà, inútils o bé originals. Tot en pla còmic. A mig matí, subhasta de les peces de més valor.

AU 6.5.83:I. FONT 86:53. N9 7.5.82:8; 14.5.82:41; 18.5.82:7; 6.5.83:13; 5.83:12. IP 4.86.

Torrelameu (Nog) Festa major. Sortint de missa, repartiment del pa beneït (en realitat és un pastís), processó i concurs de rebosteria amb poma. Actes tot el cap de setmana.

GG 81-85:X,368,496. IP 11.85; 6.87.

Torre-serona (Sgr) Festa major. Diumenge al matí, processó amb les imatges de la Mare de Déu i sant Roc. Una dona soltera, acompanyada d'una de casada, porta al cap uns pans (de pessic) que després són beneïts a la missa i repartits entre tots els assistents. Des de 1984, dinar de germanor per colles a la plaça.

EN 81-83. GG 81-85:X,495. IP 4.87.

Vallcebre (Ber) *Festa de l'Arbre de Maig. Organitzada pels priors del Roser, que plantaven un arbre molt alt a la plaça. Premis per als qui pujaven a agafar la fruita penjada al cim.

IP 10.85.

Vallirana (Bll) Festa de Primavera del Grup d'Esplai. Iniciada el 1978. Diverses parades de jocs i entreteniments: Mercat de l'Alegria. Organitzada per l'Esplai Vallirana, però oberta a tota la població.

PL 30.4.83:15. IP 5.87.

Vic (Oso) Concurs de fumadors de pipa. Organitzat pel Pipa Club Osona des del 1979.

AU 10.6.83:V. MO 4.5.84:37. N9 10.6.83:7; 14.6.83:9.

Viladordis (Aj. de Manresa, Bag) Aplec de les Marceletes a l'ermita de la Mare de Déu de la Salut. Organitzat pel Casal Cultural Dansaires Manresans des de 1944 aprox. Actuació d'un esbart de Manresa. Abans es feia l'1 de maig.

EN 84-85. GZ 6.5.78:5; 8.5.79:5. R7 29.4.82:22; 30.4.83:47. IP 9.85.

Vilaller (Ari) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Riupedrós.

PR 82.

Vilanova de Meià (Nog) Festa de les Santes Creus. Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Puig de Meià. S'havia fet la benedicció del pa i del terme. Sardanes i dinar de germanor a base de carn a la brasa. Per postes, coca de sucre. Havent dinat, llevant de taula: els joves que organitzen la festa passen per les taules a recollir un donatiu. Abans es feia el dia 3.

EN 81-83. EN 84-85. GG 81-85:X,384. ROIG 23:182-183. IP 6.87.

Vinaixa (Gar) Aplec a l'ermita de Sant Bonifaci. Jocs infantils i gimcana. Sant Bonifaci és advocat per la sequera, com bé diuen els seus goigs, que es canten en aquesta diada. L'edifici és d'origen gòtic, encara que modificat posteriorment. Des de 1979, també és conegut com la Festa de Germanor dels Pobles de les Garrigues.

CQ 82-84:Gar. DC 64:499. GG 81-85:X,256. MA 8.5.83:12. IP 10.85; 3.87.

Primera quinzena

Barcelona (Bar) Festes de Primavera de Nou Barris. Des de 1980, Jornades Culturals, que tenen una fi festiva: "La Cultura va de Festa", al parc de la Guineueta.

DTE IX Nord 5-6.82:2. NB 3.85:5; 5.85:2. IP 9.87.

Can Cartró (Aj. de Subirats, Ape) Festa major. Cercavila, esports, jocs infantils i ball. Dura 3 dies.

EN 81-83. FU 1.87:45. GG 81-85:V,477. 3V 27.4.84:13. IP 5.87.

Cassà de la Selva (Gir) Marxa de Primavera. Començà el 1979, organitzada per la Colla Excursionista Casanenca. Té un recorregut d'uns 25 km, que varia cada any.

PD 22.5.82:6; 11.5.83:31. IP 10.86.

Girona (Gir) Aplec del Grup. Dissabte, acampada. Diumenge, sardanes, jocs per a la mainada i dinar de ger-

manor. Organitzat pel Grup Excursionista i Esportiu Gironí des de 1930, és obert a tothom. Celebrat el primer diumenge o el segon.

IP 5.87.

Hospitalet de Llobregat, l' (Bar) Firaciutat. Iniciada el 1985, és de caire industrial i comercial.

FI 85a. PL 15.12.84:1. IP 7.87.

Maçanet de la Selva (Sel) Festa del Roser. Recuperada des de 1984, amb sardanes i ball. Té lloc un diumenge.

FE 85:74. IP 6.86; 8.86.

Mataró (Mar) Festa del barri del Pla d'en Boet. Durant la setmana anterior, cinema i cercavila amb gegants. Diumenge, cursa popular (des de 1982). Al vespre, havaneres i cremat. Castell de focs artificials, concurs de pintura i sardinada. Començà el 1980.

MATARÓ 86. MR 7.5.82:3-4; 14.5.82:3-4; 7.5.83:2; 10.5.83:2; 12.5.83:2; 13.5.83:2; 14.5.83:2; 2.6.84:8.

Reus (Bca) Concurs Exposició Nacional de Roses. Organitzat des del 1948 per la Secció de Ciències del Centre de Lectura, té un caràcter estatal. En pot ser un precedent la Festa de la Rosa, celebrada per aquestes dates a l'ermita del Roser. La primera edició es va celebrar el 1936.

BLASI 33:128. CQ 82-84:Bca. DT 23.5.82:14; 15.5.83:12. EN 81-83. FI 86:38. VB 27.4.84:57. IP 1.86.

Santa Coloma de Gramenet (Bar) Festa major del barri de Singuerlín. Ja es va celebrar el 1969 si bé en una altra data.

IP 3.86; 7.87.

Santa Perpètua de Mogoda (Voc) Festa de l'Arbre a Santiga. Se celebra des de 1984 juntament amb una sardinada. Organitzada pels Amics de Santiga.

IP 10.86.

Sant Joan de les Abadesses (Rip) Marxa d'Orientació. Organitzada per la Unió Excursionista de Sant Joan des de 1956, se celebra el primer diumenge o el segon.

N9 30.4.82:37; 4.1.83:8. FI 25.4.81:6. IP 4.86; 5.86.

Sant Joan de Mollet (Gir) Homenatge als Vells. Dinar de germanor, organitzat per un grup de joves. Es fa un diumenge.

PD 13.5.82:7; 8.5.83:10. IP 4.84.

Sant Julià de Cerdanyola (Aj. de Guardiola de Berguedà, Ber) Festa de la Truita. Repartiment als presents d'una gran quantitat de truites, pa i vi. Actuació d'un esbart i de cantaires. La data no és gaire fixa.

SO 6.80:39. TELE-ESTEL 24.5.68. VL 85:221. IP 2.87.

Segon dilluns

Bonansa (Ari) *Romiatge a l'ermita de Sant Salvador. Hi anaven també els veïns de Bibils.

IP 6.86.

Segon dimarts

Caldes de Boí (Aj. de Barruera, Ari) **Aplec*. Ball de la Xinxirixaina.

AM 50-56:III,684-686,917. GINESTA 74:28. SAC 77:35-40.

Montclar (Ber) *Festa*. Benedicció del terme a l'ermita de la Santa Creu.

VL 85:60.

Segon divendres

Sénia, la (Mon) *Setmana de Cultura*. Mostra de plats típics locals i menjada popular. Competicions de "birles".

IP 10.85.

Segon dissabte

Barberà de la Conca (Cba) *Festa del Roser*. Processons al matí i a la tarda. Sardanes i balls. Festival infantil amb titelles i pallassos. L'origen de la festa és per un vot de poble fet a la fi del s. XVII. Fins a finals dels 60 es feia el 20 de maig.

DT 28.4.82:17; 5.5.83:15. EN 81-83. GG 81-85:IX,334,412. IP 9.86; 3.87.

Bell-lloc d'Urgell (Pur) *Festa major de Maig*. Desfilada de "majorettes".

EN 81-83. GG 81-85:X,205,495. IP 3.87.

Garriguella (Aem) *Aplec al santuari de la Mare de Déu del Camp*. Hi assisteixen especialment veïns de Sant Climent Sescebes, que hi fan un dinar col·lectiu (el "ranxo"). Marxen en processó.

CONSTANS 54:151. EN 84-85. FE 85:27. PLA 57:308-309,312. IP 6.87.

Òrrius (Mar) *Festa de la Plantada del Maig*. Quan es fa fosc, una colla va al bosc a tallar l'arbre prèviament escollit, que és un pollancre gros. El porten a la plaça en processó i el planten. Tot seguit, els grups de jovent recorren tot el poble recollint objectes que es dipositen entorn de l'arbre.

MR 17.5.83:5. IP 7.86.

Sous (Aj. d'Albanyà, Aem) *Aplec al santuari de la Mare de Déu del Mont*. Hi acudeix sobretot gent de Cistella.

FE 85:23.

Vallverd (Aj. d'Ivars d'Urgell, Pur) *Festa major*. Actes dissabte i diumenge.

GG 81-85:IX,411. IP 6.87.

Segon diumenge

Adrall (Aj. de Ribera d'Urgellet, Aur) *Festa petita*. Ball a la plaça.

IP 9.86; 5.87.

Aguilar de Segarra (Bag) *Festa del Panet o de Sant Miquel*. A l'ermita de Sant Miquel, al raval de Cal Cases, missa, processó i repartiment als assistents de panets beneïts. A la tarda, al raval de l'Estació, actuació

dels caramellaires. Obsequi als assistents de coca i moscatell.

EN 84-85. R7 12.5.83:6. SZ 82:71. IP 10.85.

Argelaguer (Gax) *Festa del Roser*. Sardana-vermut.

CD 81a. EN 81-83. FE 85:45. GG 81-85:III,402,411. PD 8.5.82:11. IP 8.86.

Ascó (Reb) *Festa de Sant Miquel a la capella de Sant Miquel*. Trasllat de la imatge del sant de l'església major a la capella de Sant Miquel, situada a l'entrada del poble venint de Flix. Novena i cantada dels goigs.

CQ 82-84:Reb. DT 21.5.82:21. EN 84-85. IP 1.87.

Avinyó (Bag) *Fira*. Recuperada el 1982 a iniciativa del grup de jovent promotor de l'emissora de ràdio municipal. Exposició de cotxes, articles per a la llar, maquinària agrícola... Diversos actes festius: cursa popular, esports, sortida de gegants i nans... Dura 2 dies.

R7 8.5.82:30; 11.5.82:2; 5.5.83:15; 6.5.83:3; 7.5.83:39. IP 10.85.

Barcelona (Bar) *Aplec de la Sardana al parc Güell*. Començà el 1956, organitzat per la Federació d'Associacions de la Festa Major de Gràcia.

GR 7-8.84:2; 5.85:2. PB 87:15.

Festa major del barri de Navas.

PB 87:15.

Bassella (Aur) *Festa petita del Roser*.

IP 5.87.

Bellprat (Año) **Aplec del Roser a l'ermita de Sant Cristòfol*. Es perdé cap a 1980 perquè l'ermita amenaçava ruïna.

DC 64:48. MARTÍ 69:72,232. VT 65:126. IP 1.87.

Beuda (Gax) **Festa del Roser*. Durant el ball de diumenge a la tarda, repartiment de coca i ratafia.

PD 7.5.82:6. IP 3.87.

Caldes de Malavella (Sel) *Aplec de Sardanes*. Començà el 1948.

EN 81-83. FE 85:72. GINESTA 72:78. OL 6.5.82:18. PD 7.5.82:8; 26.2.83:24; 7.5.83:29; 8.5.83:2; 17.12.83:24. RI 9.5.81:7. IP 6.86.

Campins (Vor) *Aplec a l'ermita de Sant Guillem*. La vigília al vespre, processó i foc de camp. Diumenge, repartiment de coca i vi bo per a tothom. Fins al s. XIX, fira ramadera i agrícola.

EN 81-83. PG 10.5.84:22. IP 10.86.

Cantallops (Aem) *Festa de la societat La Concòrdia*. Les autoritats municipals assisteixen a l'ofici.

FE 85:22. GG 81-85:IV,495. PD 11.5.82:8; 14.5.83:2; 15.5.83:2. IP 6.87.

Cartellà (Aj. de Sant Gregori, Gir) *Festa del Roser*. Missa i cant dels goigs.

IP 4.87.

Castellolí (Año) *Festa major de Primavera, o del Roser*. Exposició de pintures (des de 1981). La vigília al matí, xocolatada i sardinada per als presents. Dues hores de resistència de "bici-cross" (des de 1981). Al vespre, concert-ball, a la societat La Brillante, amb el Ball del Soci, el de Rams i el del Fanalet.

EN 81-83. GG 81-85:V,477. IG 14.5.83:17. MARTÍ 69:115,232. VO 17.5.85:18. VT 65:126. IP 1.87.

Castelserà (Urg) *Festa major del Roser*. Actes durant 2 dies.

IP 2.86; 5.87.

Cellera de Ter, la (Sel) *Caminada popular al puig d'Afrou*. Començà el 1980. Esmorzar a mig camí, missa de campanya i dinar de germanor. Caminada emmarcada dins els actes del Maig Cultural, organitzat pel Centre Parroquial.

PD 13.5.82:7. PR 86. IP 6.86.

Cervelló (Bll) *Aplec a l'ermita de Sant Ponç*. L'ermita -romànica, del s. XI- depèn de la parròquia de Corbera tot i que és al terme de Cervelló.

CC 4.2.74. CQ 82-84:Bll. DB 12.3.72:48; 25.9.75. EN 81-83. PL 23.8.84:III. TE 26.2.72. VA 12.5.72.

Claravalls (Aj. de Tàrraga, Urg) **Festa del Roser*. Es perdé a mitjan anys 70.

IP 7.87.

Comabella (A). de Sant Guim de la Plana, Sga) *Festa major*.

IP 2.87.

Cruïlles (Aj. de Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'Heura, Bem) *Festa major de Sant Ponç*. Festival infantil i concert. Dura tot el cap de setmana. Sant Ponç és el patró del poble.

EN 81-83. FE 85:34. GG 81-85:IV,496. PD 8.5.82:2; 9.5.82:2; 14.5.82:7; 6.5.83:30. IP 5.87.

Cubelles (Gaf) **Festa del Roser*. Començà el 1591.

AVINYÓ 73:54,56,58. IP 10.85.

Espelt, l' (Aj. d'Òdena, Ano) *Festa major del Roser*. Dissabte al vespre, teatre. Diumenge, després de l'ofici, concert-vermut. Antigament, Ball de Garlandes.

AM 50-56:III,431-433. ELIAS 87:102. IG 14.5.83:17; 9.5.84:9. MARTÍ 69:149,232. VO 17.5.85:18. VT 65:126.

Febró, la (Bca) *Festa del Roser*.

DT 20.5.83:12; 2.9.83:9. EN 81-83. IP 3.87.

Fórnols de Matarranya (Mat) *Festa de Santa Mònica*. Celebrada en una ermita propera, on també es venera la Mare de Déu de Montserrat. Abans en tenia cura una confraria, però, amb la despoblació, l'Ajuntament ha passat a encarregar-se'n.

IP 6.86.

Freixneda, la (Mat) *Romeria al convent de la Mare de Déu de Gràcia*. Dinar a l'aire lliure. Es reparteix "calmant" -rom cremat- als qui en vulguin.

IP 6.86; 1.87.

Garriga, la (Vor) *Travessa la Garriga-Montserrat*. Organitzada pel Centre Excursionista Garriguenc. Començà el 1983.

IP 11.86.

Gironella (Ber) **Aplec de sardanes a la font del Balç*. No se celebra des de 1983.

EN 81-83. IP 10.85.

Hospitalet de Llobregat, l' (Bar) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Bellvitge*. Es perdé cap a 1965.

AM 50-56:III,629. AM 58:64. FÀBREGA 54:158. PB 87:15. IP 7.87.

Joanet (Aj. d'Arbúcies, Sel) *Festa del Roser*. Missa cantada. Jocs de cucanya i cercavila amb gegants i cap-grossos d'Arbúcies. Final de festa amb focs artificials. Actes durant 2 dies.

AU 6.5.83:V. FE 85:71. IP 7.86.

Jonquera, la (Aem) **Aplec a l'ermita de Santa Lúcia*. Repartiment de pa beneït i Ball de la Morratxa. Es perdé a principi de segle.

AM 50-56:III,399-402,669,910. PLA 46:309. PLA 57:159. IP 9.86; 6.87.

Linya (Aj. de Navès, Sol) *Festa major*. Missa i processó.

EN 81-83. SL 87. IP 3.87.

Llançà (Aem) *Aplec a l'ermita de Sant Silvestre*. Jocs per als infants i dinar de germanor. Abans de 1928 aquesta església havia estat parròquia. Restà abandonada fins que el 1980 s'hi començà a fer l'aplec. El 1983 se n'inaugurà la restauració.

EM 19.5.82:13. EN 81-83. EN 84-85. FE 85:24. PD 17.5.83:9. IP 9.86.

Llavorsí (Pso) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Biuse*. Després de la missa, repartiment de la caritat de Biuse -un pa de quart beneït. Es dina per grups o famílies. Al vespre, ball al poble. Fins a 1974 aprox. es feia el dia 6 de maig.

CD 86b. DC 64:214. IP 6.86.

Llers (Aem) **Festa a l'ermita de la Mare de Déu del Roure*.

EN 81-83. FE 85:25. GG 81-85:IV,193. IP 9.86.

Llinars del Vallès (Vor) *Festes de Primavera*. Són com una substitució de les antigues Festes de la Germanat, que es feien el mateix dia.

PG 29.4.83:5; 13.5.83:19; 20.3.83:5.

Marganell (Bag) *Festa del Panellet a l'ermita de Santa Cecília de Montserrat*. Cercavila amb la colla dels Minyons de Marganell. Repartiment de panells i de vi després de la missa. Ball de la Coca i Ballet de Plaça.

EN 81-83. FE 83:50. R7 13.5.80; 8.5.82:30.

Miracle, el (Aj. de Riner, Sol) *Romeria al santuari de la Mare de Déu del Miracle*. Hi van especialment veïns de Cardona, per vot de poble, a partir d'una gran epidèmia que patí la vila el 1458. Molts dels que hi acudeixen fan les 4 hores de camí a peu.

EN 81-83. EN 84-85. GG 81-85:II,374. R7 19.5.83:8. IP 9.85.

Montblanc (Cba) *Festes i Fires de Sant Maties*. Fira comercial, industrial, agrícola i d'automòbils, d'àmbit comarcal. Cercavila amb gegants i nans i banda de cornetes i tambors. Balls de Nans, de Bastons, de Diablers i de Dimonis. També surten els gegants, la mulassa i el drac. Nombroses competicions esportives. Actes durant 3 dies. Hi existeixen fires des de 1281 -estabertes per Pere el Gran el dia de Sant Martí. El 1292 Jaume II concedí una altra fira el Dimecres de Pasqua. Durant el s. XVIII i el XIX, les fires celebrades eren el 28

d'agost i la de Sant Tomàs, el 21 de desembre. A partir de 1844 tingueren lloc per la Puríssima (8 de desembre) fins al 1971, que passaren al dia actual a causa de la reforma del calendari litúrgic, que situà la festivitat de Sant Maties al 14 de maig. Des del mateix any s'afegeix a aquesta diada la celebració de la *Festa major d'Hivern*, que tenia lloc el 24 de febrer i en la qual s'havien representat una sèrie de balls dialogats: d'En Serrallonga, de Cercolets, de la Rosaura, d'En Joan Portela, dels Diables, dels Cavallers, de Sant Isidre, de la Renegada, de Jacinto del Castillo i de Joana la Vale-rosa.

AM 50-56:1,791,793-804. CD 85. CI 6.5.83:6; 21.5.83:4. DT 18.5.82:25; 11.6.82:13. EN 81-83. EP 6.82; 2.83:10; 5.83:25; 6.83:26-27; 2.84:13; 5.84:12, 17; 6.84:11-12. FI 86:41. GG 81-85:1X,314,322,412. MO 13.5.83:37; 11.5.84:37. PR 79; 80; 84. SZ 82:72. IP 4.85.

Montcorbau (Aj. de Vielha e Mijaran, Var) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu dels Desemparats*. L'ermita fou construïda el 1898 i la imatge hi va ser portada per un soldat del poble, des de València, en agraïment d'haver-se salvat d'anar a la guerra de Cuba. Hi assisteix gent de molts pobles de la vall, com també de l'Estat francès. Missa, cant dels goigs i dinar de germanor.

EN 84-85. GG 81-85:XVI,240. SEMIR 84:112. IP 10.85; 11.86.

Mont-rodon (Aj. de Tona, Oso) *Aplec*. Rifa d'un xai i d'ous. Mont-rodon és un casal i una antiga quadra de Tona; actualment és un enclavament dins del terme de Taradell. Conserva una capella romànica de Santa Maria amb una imatge gòtica.

N9 13.5.83:11. IP 10.86.

Obiols (Aj. d'Avià, Ber) **Aplec*.

DC 64:271. IP 10.85.

Olesa de Montserrat (Bll) *Aplec de la Sardana*. Començà el 1980.

EN 81-83. IP 5.87.

Palou de Sanalúja (Aj. de Torreflor, Sga) *Festa major del Roser*. Antigament, Dansa del Roser.

AM 50-56:III,412. IP 11.85.

Pasteral, el (Aj. de la Cellera de Ter, Sel) *Festa del Roser*. Jocs de cucanya, sardanes amb coca i moscatell per als presents, concursos de pintura, de botifarres i de pesca i exposició de flors. El 1984 es recuperà després de quasi 30 anys de no fer-se. Dura 2 dies.

PR 84; 86. IP 6.86.

Penedes (Aj. de Llagostera, Gir) *Aplec de Sant Ampèlit*. Festa recuperada a partir de 1981 pel Grup Excursionista Bellmatí, de Llagostera. Pregó. Després de la missa de campanya, elecció de la pubilla i jocs. És costum quedar-s'hi a dinar en colla. A la tarda, concurs de flors boscanes.

FE 85:57. PD 16.5.82:9; 21.5.82:6. IP 8.86; 9.86; 4.87.

Peracamps (Aj. de Llobera, Sol) *Festa major de Sant Pere Màrtir*.

GG 81-85:II,438. SL 87. IP 3.87.

Pira (Cba) *Festa major petita de Sant Sebastià*. Cercavila amb gegants. Actes dissabte i diumenge. Abans es feia el dia 12.

DC 64:299. IP 3.85.

Poal, el (Pur) *Festa major petita, del Roser de Maig*. Dura 2 dies.

EN 81-83. GG 81-85:X,432. IP 9.85.

Pobles, les (Aj. d'Aiguamúrcia, Aca) *Festa del Roser*. Cercavila de les coques enramades: comença a casa de la sagristana més allunyada de l'església i continua per la resta de cases de les altres sagristanes (8 normalment) fins a arribar a l'església. Es porten les coques guarnides i es dipositen prop de l'altar. Durant la missa són beneïdes i, després, repartides entre tots els assistents. Processó.

EN 81-83. IP 10.85; 2.87.

Puigdàlber (Ape) *Festa de la Mare de Déu del Remei*. Després de l'ofici, actuació del grup de diables del poble i d'uns altres de folklòrics de la comarca. A la tarda, teatre per al jovent. Dura 2 dies.

FU 8.5.87:21. 3V 6.5.83:20. IP 2.86.

Ribes de Freser (Rip) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu dels Desemparats*.

EN 84-85. IP 4.86.

Riudoms (Bca) *Festa de les Santes Relíquies*. Festa major en honor dels sants Bonifaci, Julià i Vicenç. Processó amb les relíquies, que hi arribaren, des de Roma, enviades per fra Bonaventura Gran. Instituída el 1679 per demanar els beneficis de la pluja.

DT 8.5.82:17. IP 11.85; 3.86.

Rocafort (Aj. del Pont de Vilomara i Rocafort, Bag) **Festa del Pi de Maig*. La nit abans s'abatia un pi ben alt que el jovent, cantant i fent gresca, anava a buscar i portava fins al poble. Es plantava a la plaça de l'Església després d'escorçar-lo, ensabonar-lo i guarnir-lo al capdamunt amb un pom de roses. Si algú assolia enfiar-s'hi fins al cim, era obsequiat amb un pollastre. Romania plantat a la plaça fins a la Festa del Roser d'Octubre, en què era aterrat, i la llenya es venia a benefici d'alguna confraria. Es féu fins al 1925.

IP 11.85.

Rocallaura (Aj. de Vallbona de les Monges, Urg) *Romiatge al santuari de la Mare de Déu del Tallat*. Hi assisteixen els veïns de Sant Martí de Maldà, que surten de la vila quan encara és fosc i no hi tornen fins que el sol s'ha post. Si van massa d'hora, s'esperen abans d'arribar-hi per tal que ja sigui fosc. Aquest pelegrinatge és el més antic i de més ric cerimonial penitencial de tots els que es fan al Tallat. Originat en el compliment d'una promesa feta per demanar aigua i per evitar una malaltia, hi porten una certa quantitat de litres d'oli, recaptat entre tots els veïns, perquè pugui cremar durant tot l'any. Quan arriben al santuari, la representació de l'Ajuntament i alguns fidels hi acaben de pujar descalços.

BACH 72:258. DC 64:381. ESQUÉ 71:9-10,13,25,28. GG 81-85:IX,229. MA 16.5.76. MO 13.5.83:37; 11.5.84:37. SZ 82:70. IP 7.86; 6.87.

Roní (Aj. de Rialb, Pso) *Aplec a l'ermita de Sant Miquel*.

CD 86b. CQ 82-84:Pso. IP 6.87.

Salelles (Aj. de Sant Salvador de Guardiola, Bag) *Festa major*. La vigília, concurs de pintura ràpida i d'aquarel·la (des de 1969). Xocolatada. Al vespre, foc de camp amb botifarrada popular. L'endemà, Mercat de Salelles (des de 1980) amb tota mena de productes per vendre. Al migdia, vermut amb música.

R7 8.5.82:30; 15.5.82:11; 5.5.83:31. IP 1.87.

Santa Agnès de Malanyanes (Aj. de la Roca del Vallès, Vor) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Malanyanes*. És costum d'anar a beure aigua a la font de Santa Maria, que es diu que és bona per als ronyons. L'ermita és pre-romànica, ampliada el segle xv.

CANYAMERES 70:113. DC 64:342. EN 81-83. EN 84-85. FÀBREGA 54:133. GG 81-85:VI,268. MONTLLOR 58:101. PG 6.5.83:8; 24.5.84:32. VS 23.12.67.

Santa Coloma de Farners (Sel) *Concurs i exposició de flors*. Començà aprox. el 1954.

PD 15.5.82:8; 19.5.82:7; 8.5.83:10. IP 11.86.

Santa Creu de Castellbò (Aj. de Montferrer i Castellbò, Aur) *Festa major*.

CD 87a.

Sant Esteve d'en Bas (Aj. de la Vall d'en Bas, Gax) *Festa del Roser*. Homenatge a la vellesa, aperitiu i dinar de germanor. Ball del Burro Savi, com a la festa major (tercer diumenge de setembre). Actes durant 2 dies.

CD 81a. FE 85:50. IP 8.86; 10.86.

Sant Joan Samora (Aj. de Sant Llorenç d'Hortons, Ape) *Festa del Roser*. Es consumeix un pastís típic: les garlandes, que tradicionalment són fetes al poble de Santa Fe.

IP 79; 5.87.

Sentiu de Sió, la (Nog) *Festa major del Roser*.

GG 81-85:X,437,496. IP 6.87.

Serinyà (Gir) *Festa del Roser*. Homenatge a la vellesa. Celebrada des de 1916 sense interrupcions: segons sembla, és la festa de la vellesa més antiga que es fa a Catalunya. Tril·leig de campanes, concentració de gent gran, ofici solemne, aperitiu, acte d'homenatge i teatre.

EN 81-83. FE 86:59. PD 7.5.82:14-15; 12.5.82:6; 14.5.83:21. IP 10.86.

Serraïma (Aj. de Sallent, Bag) *Festa del Panet a l'ermita de Sant Pere de Serraïma*. A la tarda, missa i benedicció i repartiment dels panets.

R7 8.5.82:30. IP 10.85.

Serrateix (Aj. de Viver i Serrateix, Ber) *Festa major*. La vigília al vespre, teatre. Durant el ball del vespre de diumenge –amb un conjunt o un acordionista–, sorteig d'una panera.

DC 64:420. EN 81-83. GG 81-85:II,438. MONTBORDÓ 10.78:33. R7 6.5.82:22; 11.5.82:3; 7.5.83:13. VL 85:60,263. IP 1.86; 4.87.

Solsona (Sol) *Aplec a l'ermita de Sant Pere Màrtir*.

SL 87. IP 3.87.

Torroja del Priorat (Pri) *Festa major de Primavera, o del Roser*. La vigília se celebra la Festa dels Jocs Florals (des de 1978). L'endemà, missa amb benedicció de les roses que cada assistent porta. A la tarda, actes dedicats al jovent.

ASENS 81:261-262. DT 15.5.77. EN 81-83. IP 2.85.

Vallfogona de Balaguer (Nog) *Festa major del Roser*. Carcavila, teatre i esports. Divendres de la vigília, el jovent i els grans es reuneixen per anar a tallar el xop més alt que puguin trobar dels que hi ha a la ribera del Segre. Un cop tallat, es carrega en un petit carro i, empenyent-lo, s'arriba al poble, on es planta en el lloc en què se celebra el ball. S'aixeca i es planta amb l'ajuda única de sogues i a base de força. El xop queda plantat fins a la vigília de la festa major de Sant Miquel.

EN 81-83. GG 81-85:X,425,496. IP 11.85.

Vallfogona de Ripollès (Rip) *Festa del Roser*. Ball del Roser, que abans servia per fer el traspàs del càrrec dels pabordes de la Confraria. Segons Amades, s'havia ballat el Contrapàs del Roser fins al s. xix.

AM 50-56:III,426. ARNAU 80a:225-227. FE 85:67.

Vila-sana (Pur) *Festa major petita de Sant Miquel*. Darrerament, Setmana Cultural. Abans se celebrava el 8 de maig.

IP 6.87.

Dilluns després del segon diumenge

Sabadell (Voc) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Salut*. Cercavila amb gegants i concurs d'ocells. Té l'origen el 1697, any que va ser proclamada patrona de la ciutat. Concurs de pintura ràpida (des de 1964) i "rally" de cotxes antics (des de 1971). Divendres, trobada de corals infantils i juvenils de la ciutat (des de 1983). Diumenge a la tarda, cant d'havaneres. Dilluns, activitats per a infants.

AM 50-56:III,669. AM 58:66-67. CA 18.5.80:21. CANYAMERES 70:161. CC 2.5.72. DB 16.5.73. DS 4.5.83:7; 14.5.83:11; 27.4.84:11; 9.5.84:24. EN 84-85. FÀBREGA 54:219,221-222. GEC 70-81:XIII,101. GG 81-85:VI, 159,164-165. MO 6.5.83:37. MONTLLOR 58:196. PB 80:32-33. RIUS 29:98-99. SZ 82:72. IP 7.87.

Festa major del barri de Torre-romeu. Desfilada de "majorettes", volta ciclista al barri i marató popular (des de 1983). Atraccions de fira i "casetas". Dura 3 dies.

DS 11.6.83:11,34; 14.6.83:8; 15.6.83:6; 18.6.83:8; 12.5.84:16; 16.5.84:9. FE 86:5,37-41. IP 7.87.

Segon o tercer diumenge

Mont-roig del Camp (Bca) *Aplec de la Sardana*. Se celebra a l'escola Mare de Déu de la Roca des de 1982.

CI 21.5.83:7; 28.5.83:6. DT 7.4.83:10; 21.5.83:8. EN 81-83. IP 10.85; 3.86.

Músser (Aj. de Lles, Bce) *Festa major*.

IP 12.86

Sant Joan de les Abadesses (Rip) *Marxa infantil de regularitat*. Organitzada des de 1977 per l'Associació de Pares de l'Escola Pública Mestre Andreu.

N9 21.5.82:16; 4.1.83:8. RI 9.5.81:7. IP 4.86; 5.86.

Sant Martí Vell (Gir) *Trobada popular al santuari de la Mare de Déu dels Àngels*. Organitzada per l'Associació de Veïns de Sant Martí Vell des de 1980.

IP 5.87.

Viliella (Aj. de Lles, Bce) *Festa major*.

IP 12.86.

Tercer divendres

Aitona (Sgr) *Festa major petita, de Sant Gaietà*. Originada per vot de vila a mitjan s. XVII perquè el sant intercedí en una plaga de cuca. Se li erigí una capella i se li dedicà una processó anual –que persistí fins a 1963– en la qual les nenes anaven de blanc i ben guarnides.

EN 81-83. GG 81-85:X,495. IP 9.86.

Tercer dissabte

Belcaire d'Urgell (Nog) *Festa major de Sant Pere Celestí*. Jocs per a la canalla i curses de bicicletes.

GG 81-85:X,427,496. NT 26.5.84:21. IP 6.87.

Mollerussa (Pur) *Festa major*. Cercavila amb els gegants (estrenats el 1945), cap-grossos i banda de música. Àpat de germanor. Des de 1986, trobada de gegants. Actes durant 3 dies. Antigament, se celebrava el dia 15 en honor de sant Isidor d'Antioquia.

EN 81-83. GG 81-85:X,194,495. MA 15.5.82:11; 29.5.82:10; 18.5.83:14; 19.5.83:sup.3-5. IP 4.87.

Tercer diumenge

Albagés, l' (Gar) *Festa del Roser*. La canalleta de l'escola, amb els vestits típics catalans, fan un oferiment de flors a la Mare de Déu.

GG 81-85:X,269,495. IP 3.87.

Alcoletge (Sgr) *Festa major de Maig*. Actes durant 3 dies.

EN 81-83. GG 81-85:X,133,495. IP 3.87.

Barcelona (Bar) *Festa de les Creus de Maig*. Té lloc al final de la Via Júlia, a Nou Barris. Organitzada pel Centro Cultural García Lorca. Ballades de sevillanes, "casetas" i concurs de creus florals.

IP 9.87.

Castellar del Vallès (Voc) *Aplec a l'església de Castellat Vell*. Recuperat el 1979. La vigília al vespre, havaneres i cremat. Diumenge, concursos d'ocells, de flors boscanes, d'arròs a la cassola (des de 1981) i de dibuix ràpid. Actuacions dels Balls de Gitanes i dels Bastoners.

AM 50-56:II,996. DS 13.5.83:8; 18.5.84:11. IP 1.87.

Cornellà de Llobregat (Bll) *Fira*. Organitzada des de 1976 per la Coordinadora de Centres d'Esplai, es trac-

ta d'un conjunt d'activitats d'animació per als infants al parc de can Mercader.

PB 87:17. PL 19.5.84:VIII. IP 5.87.

Figueres (Aem) *Aplec de la Sardana*. Començà el 1962 aprox. Primer se celebrava durant les fires i festes de la Santa Creu.

EM 12.5.82:10. FE 85:23. IG 19.5.84:16. MA 14.5.83:6. OL 13.5.82:18. PD 16.5.82:2; 26.2.83:24; 15.5.83:2; 17.12.83:24. RI 9.5.81:7. IP 9.87.

Fitor (Aj. de Forallac, Bem) *Festa major*. Arrossada popular i tir al plat.

PD 16.5.82:9. IP 5.87.

Fontcoberta (Pes) *Festa del Roser*. S'ha perdut la processó amb l'orquestra: tan sols ofici solemne. Persisteixen els confreres del Roser.

IP 10.86.

Gaüses (Aj. de Vilopriu, Bem) *Festa a l'ermita de Sant Roc*. Des de 1985.

IP 5.87.

Guardiola de Font-rubí (Aj. de Font-rubí, Ape) *Homenatge a la Vellesa*. Espectacle musical. Començà el 1978, però no es fa cada any.

3V 18.6.82:14. IP 5.87.

Hospitalet de Llobregat, l' (Bar) *Festa major del barri de Santa Eulàlia*. Dies abans, cercavila amb diables, gegants i grallers. Actuació de l'esbart del barri. La vigília, celebració de les 12 Hores Esportives (des de 1978). Diumenge, cursa popular (des de 1980). Rifa popular i acabament amb focs artificials.

PL 11.5.83:9; 14.5.83:2. IP 7.87.

Lladrés (Aj. de Vall de Cardós, Pso) *Aplec a la capella del pui del Tabaca*.

CD 86b. IP 6.87.

Maià de Montcal (Gax) *Festa del Roser i de Sant Isidre*. La vigília a la tarda, repicament de campanes. Diumenge al matí, concentració de pabordees i pabordees: acompanyats de les autoritats, van cap a missa, que és amb acompanyament d'orquestra. Es beneeixen uns panets que els pabordees ofereixen a tots els concurrents i es canten els goigs del Roser. Acabat l'ofici, a la plaça, Subhasta dels Encants amb diferents aliments recaptats pel jovent, el dia anterior, per les cases. Els diners es destinen a sufragar les festes.

CD 81a. FE 85:45. OL 10.6.82:12-13. PD 22.5.82:8. IP 3.87.

Maians (Aj. de Castellfollit del Boix, Bag) *Festa major de Primavera*. Concurs de pintura (iniciat el 1984) i jocs de cucanya. Actes durant 2 dies. La data de celebració no és fixa.

IG 14.5.83:17; 19.5.84:14. R7 13.5.82:23; 14.5.83:23. VO 17.5.85:16. IP 12.86.

Menàrguens (Nog) **Festa major*. Hi havia cap-grossos.

AM 50-56:III,686-687. IP 6.87.

Montan (Aj. de Ribera d'Urgellet, Aur) *Festa major*.

IP 9.86.

Montpolt (Aj. de Lladurs, Sol) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Massarrúbies*. L'edifici, d'origen romànic, fou refet el s. xvii.

GG 81-85:II,375,414. IP 3.87.

Montseny (Vor) *Festa d'Homenatge a la Vellesa*. Actes religiosos. Repartiment de rams a les senyores, sardanes i dinar de germanor. El dia de celebració no és fix.

PG 3.6.82:10; 8.4.83:3. IP 11.86.

Móra d'Ebre (Reb) *Aplec de la Sardana*. Iniciat el 1974, es fa a l'ermita de Sant Jeroni.

CQ 82-84:Reb. DT 14.5.82:17; 7.4.83:10; 14.5.83:8. EN 81-83. IP 8.85; 1.87.

Orís (Oso) *Homenatge a la Vellesa*. Àpat comunitari.

N9 14.5.82:41. IP 2.86.

Oso de Balaguer (Nog) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Cérvoles*. Hi acudeixen sobretot veïns d'Ivars de Noguera, que hi compleixen un vot de poble.

GG 81-85:X,355,496. IP 6.87.

Pinós (Sol) *Romeria al santuari de la Mare de Déu*. Els assistents són sobretot veïns de Cardona, que hi acudeixen -molts d'ells a peu, fent 4 hores de camí- complint un vot de poble establert el 1661 amb motiu d'unes pestes que delmaven la població.

GG 81-85:II,375,402. R7 19.5.83:8. IP 9.85.

Planes d'Hostoles, les (Gax) *Festa del barri del Jonquer*. Dissabte, exposició d'art d'artistes locals. Al vespre, cinema i cant d'havaneres amb cremat. Diumenge, fira de bestiar (gats, gossos, cavalls, conills, etc.). Cercavila amb "majorettes". Durant els 2 dies de festa, parades casolanes d'atraccions, begudes i cigalons. La festa començà el 1982.

PD 14.5.82:10; 12.5.83:11. IP 3.87.

Premià de Mar (Mar) *Marxa popular*. Organitzada des de 1984 per l'Associació de Veïns Nou Premià.

MR 19.5.84:19. IP 6.87.

Puig-reig (Ber) *Festa dels Avis*. Celebrada en una data variable.

VL 85:60,244.

Ripoll (Rip) *Fira d'Art*. Se celebra des de 1980, organitzada pel Centre Comarcal d'Estudis del Ripollès, al claustre del monestir.

N9 21.5.82:26; 17.5.82:9. PD 21.3.82:10. IP 5.85.

Riudarenes (Sel) *Homenatge a la Vellesa*. Organitzat pel Patronat local des de 1968. Trobada d'avis, ofici i dinar de germanor.

PD 16.5.82:9. IP 7.86.

Roda de Ter (Oso) *Marxa de regularitat*. Començà el 1982, organitzada per l'Associació de Pares del Col·legi Verge del Sòl del Pont.

N9 13.5.83:40. IP 1.86.

Sabadell (Voc) **Aplec a l'ermita de Sant Pau de Riu-sec*.

GG 81-85:VI,162.

Concurs i exposició de roses i plantes selectes. Començà el 1977 amb l'organització de l'Associació de Veïns.

DS 14.5.83:2; 19.5.84:14.

Santa Margarida de Montbui (Año) *Aplec del Roser a l'ermita de la Tossa de Montbui*. Durant la missa, benedicció de roses, que després són repartides entre els assistents. Les majorales del Roser perfumen la gent amb les morratxes plenes de perfum. A continuació, cant de caramelles, Ball de Bastons i Ball de les Cintes. Cursa de sacs i sorteig d'un be i de xampany. Hi assisteixen força igualadins i comarcans. L'edifici és un dels exemplars més bells d'ermita pre-romànica. La imatge que s'hi conserva és de talla del s. xiv, policromada, sota l'advocació de la Mare de Déu de Gràcia.

DC 64:253. EN 84-85. GG 81-85:V,368. IG 13.5.72; 19.5.76; 14.5.83:17; núm.3000,2.84:37; 16.5.84:13; 19.5.84:8; 26.5.84:10-11. IGUALADA 84. MARTÍ 69:204,232. VI 19.5.77:5. VT 65:126-127. VO 17.5.85. IP 10.85; 2.86.

Santa Perpètua de Mogoda (Voc) *Homenatge a la Vellesa*. Acte d'homenatge, espectacle i lliurament de regals. Té lloc al pavelló municipal.

IP 10.86; 6.87.

Sant Feliu de Guíxols (Bem) *Concurs-exposició de plantes i flors*. Celebrat a la plaça del Monestir (des de 1954 aprox.). Concurs de flors a balcons i finestres (des de 1980).

PD 19.5.82:7. IP 7.86.

Sant Ferriol (Gax) *Festa dels Caçadors a l'ermita de Sant Ferriol*. Organitzada per la Societat de Caçadors del Fluvià. Matança del porc i jocs de cucanya. Missa amb acompanyament de música. Dinar de germanor amb arròs a la caçadora i xai i porc a la brasa. El dia de celebració no és del tot fix.

PD 18.5.83:13. IP 3.87.

Sant Julià de Vilatorrada (Oso) *Caminada popular de les Guílleries*. Organitzada per l'Ajuntament des de 1984. El recorregut a peu, d'uns 20 km, comença al parc de les Fonts.

N9 15.5.87:9; 29.5.87:7.

Sant Miquel de Fluvià (Aem) *Festa en honor de la Santa Espina*.

EN 81-83. IP 6.87.

Selvanera (Aj. de Torreflor, Sga) *Festa major*.

IP 11.85.

Torà (Sga) *Caminada popular*. Iniciada el 1982, té com a objectiu donar a conèixer paratges oblidats del terme municipal. En retornar, berenar i projecció de les diapositives de la caminada de l'any anterior.

R7 14.5.83:7. IP 10.85.

Torre de l'Espanyol, la (Reb) *Aplec de la Sardana*. Començat el 1981.

CQ 82-84:Reb. DT 19.5.82:26; 7.4.83:10; 7.5.83:8. EN 81-83.

Torrefeta (Aj. de Torreflor, Sga) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Roser de Maig*. Benedicció del pa i del

terme. Sardanes i dinar de germanor. Hi participen quatre pobles.

EN 84-85. IP 10.85.

Vallromanes (Vor) *Trobada de col·leccionistes de rajola catalana*. Fira amb venda i intercanvi de rajola catalana. Organitzada per l'Associació Catalana de Ceràmica Decorada, la data de celebració no és fixa del tot. CD 86a:151. IP 11.85.

Vidreres (Sel) *L'Arrossada*. Celebrada des de 1985 a la pineda d'en Masó, consisteix en un àpat comunitari a base d'arròs.

IP 6.86.

Vilablareix (Gir) *Festa major*. Missa amb acompanyament d'orquestra. Actes durant tot el cap de setmana. FE 85:59. GG 81-85:III,411. PD 14.5.82:6; 14.5.83:2; 15.5.83:2. IP 9.86; 4.87.

Viladamat (Aem) *Homenatge a la Vellesa*. Concentració de la gent gran, actuació de "majorettes" o d'un esbart dansaire, missa, repartiment d'obsequis, concert d'havaneres o de cant coral i exposició de pintura i treballs manuals. Començà el 1978.

PD 25.5.82:8; 18.5.83:11. IP 8.86.

Viladecans (Bll) *Festa de Sant Isidre*. Fira de Sant Isidre, amb concurs-exposició de fruits del camp i maquinària agrícola. Exposició de fotografies. Començà el 1970.

CQ 82-84:BII. EN 81-83. FI 85a. FI 86:47. GG 81-85:VIII,509. PB 87:15. PL 14.5.83:10; 16.5.85:IV. VB 27.4.84:57. VO 17.5.85.

Viladecavalls (Voc) *Cursa popular de can Boixeres*. Començà el 1981. Organitzada per l'Ajuntament i pel Casal Familiar.

DI 19.5.83:19; 26.5.83:20; 22.5.84:11. IP 9.86.

Festa del Roser de Maig. Repartiment de roses entre els veïns i visitants en senyal d'amistat. També s'anomena Diada de la Rosa.

DI 22.5.84:11. IP 9.86.

Dilluns després del tercer diumenge

Castellnou d'Oluges (Aj. de Cervera, Sga) *Festa votada de Sant Roc*. Processó fins al pilar de Sant Roc, on es canten els goigs i es veneren les relíquies del sant. Hi acudeixen veïns del poble que ja no hi viuen.

IP 10.87.

Segona quinzena

Badalona (Bar) *Romeria de Santa Maria de la Claraesperança*. Una imatge d'aquesta advocació és al santuari de Sant Jeroni de la Murtra. Organitzada des de 1985, se surt a peu del barri de Canyet. Ofrena floral a la Mare de Déu.

IP 6.87.

Barcelona (Bar) *Festa major del barri del Bon Pastor*. SA 5.85:2. IP 9.87.

Blanes (Sel) *Festes de Maig*. Copar per escollir el millor esportista local de l'any, com també l'entitat espor-

tiva més destacada. Un diumenge té lloc l'homenatge a la vellesa, a l'envelat, amb ball i espectacle. Elecció de la pubilla i les dames d'honor, exposició popular de flors i plantes exclusiva per a gent de la vila i concursos interescolar de pintura. Començà cap a 1980.

EN 81-83. FE 85:71. PD 29.4.82:9; 18.2.83:9; 7.5.83:9; 16. IP 11.86.

Santa Maria de Palautordera (Vor) *Concurs i exposició de flors*. Organitzat des de 1982 per les senyores de la tercera edat, té lloc un diumenge de la segona quinzena de maig.

PG 24.5.84:24; 31.5.84:32. IP 11.86.

Sant Feliu de Llobregat (Bll) *Festes de Primavera*. L'acte més destacat és l'exposició i el concurs de roses per a afeccionats i el concurs popular de roses a nivell local. Ja s'havia celebrat de 1932 a 1935, i recomençà el 1949. A partir de 1979, Fira Comercial i Industrial del Baix Llobregat, amb tota mena de productes exposats. A més, divendres al vespre, festival flamenc (des de 1980). Teatre. Diumenge, diverses competicions esportives. Concurs de pintura ràpida (des de 1972) i, al vespre, havaneres amb rom cremat. Des de 1984, "rally" comarcal de cotxes històrics.

AV 12.5.83. CC 10.5.85:19. EN 81-83. FE 83:45. FI 85a. FI 86:46. GG 81-85:VIII,412-413. MO 13.5.83:37. PB 87:15. PE 22.3.84:2. PL 16.2.83:10; 11.3.83:6; 12.3.83:9; 7.5.83:7; 15.2.84:2; 17.3.84:X; 11.5.84:V-VI,VIII. SZ 82:67.

Penúltim diumenge

Alpens (Oso) *Fira de Maig o del Jovent*. Jocs de cuanya i teatre. Algunes parades de productes del camp, ceràmica, flors i herbes. S'havia celebrat de temps immemorial, però es recuperà a principi dels 80.

EN 81-83. FI 86:48. FONT 86:53. N9 21.5.82:41. VB 27.4.84:57. IP 1.86.

Quart diumenge

Boldú (Aj. de la Fuliola, Urg) *Festa major del Roser*. Cercavila amb "majorettes" i banda de cornetes i tambors.

GG 81-85:IX,411. IP 8.86; 6.87.

Camós (Pes) *Festa major del Roser*. Concurs de botifarra (joc de cartes). Exposició i concurs de flors. Dura 2 dies.

EN 81-83. FE 85:54. GG 81-85:III,411. IP 4.87.

Canet d'Adri (Gir) **Festa del Roser*. Perduda pels volts de 1960. Segons Amades, Contrapàs del Roser.

AM 50-56:III,427. IP 4.87.

Cardona (Bag) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Remei*. La petita festa es fa al matí. Missa i benedicció del terme. El seu origen és del s. XIX, com una de les romeries del mes de maig a la vila. Tot i això, es té constància que antigament se celebrava el dilluns de la segona Pasqua.

EN 84-85. IP 9.85.

Preses, les (Gax) *Festa del Roser*. Acte d'homenatge a la vellesa i dinar de germanor.

EN 81-83. FE 85:47. PD 22.5.82:9; 22.5.83:12.

Quar, la (Ber) *Aplec al santuari de la Mare de Déu. Segons Amades, ball típic.

AM 50-56:III,444-446,913. GG 81-85:II,294. IP 9.85; 2.87.

Ripoll (Rip) *Marxa Cicloturista*. Organitzada pel Club Ciclista Ripoll.

IP 5.86.

Sant Agustí de Lluçanès (Oso) *Romeria al santuari de la Mare de Déu dels Munts*. Especialment hi van veïns d'Orís.

IP 2.86.

Santa Maria del Camí (Aj. de Veciana, Ano) *Aplec.

MARTÍ 69:67,232. IP 1.87.

Sant Feliu del Racó (Aj. de Castellar del Vallès, Voc) *Diada de Santa Quitèria*. Santa Quitèria és la copatrona del poble.

IP 9.86.

Sant Joan Fumat (Aj. de les Valls de Valira, Aur) *Festa major*.

CD 87a. IP 9.86.

Sant Miquel de Campmajor (Pes) *Aplec de Santa Quitèria*. Benedicció d'unes coques que són posades a la venda.

AM 50-56:III,654. CC 17.5.72; 6.6.73. FE 85:59. GEC 70-81:XIII,267. GG 81-85:III,178. PLA 57:313. IP 4.87.

Solsona (Sol) *Aplec a l'ermita de Santa Llúcia*. La data pot variar si aquest dia se celebra la fira de Solsona.

SL 87. IP 3.87.

Tortellà (Gax) **Fira de la Llana*. Hi tenia molta importància el comerç de la llana, que era baixada per gent de les muntanyes. Des dels anys 60 havia perdut molt de l'èxit que tenia.

GG 81-85:III,391. IP 8.86.

Vilafranca del Penedès (Ape) *Excursió a peu pel Penedès*. Organitzada per l'Institut d'Estudis Penedescens amb l'objectiu de donar a conèixer llocs d'interès del Penedès.

3V 14.5.82:20. IP 5.87.

Diumenge després del quart diumenge

Roquetes (Beb) *Festa del Sagrat Cor de Jesús al raval de Crist*. Organitzada per la parròquia amb la participació dels infants que han fet la primera comunió. Processó. Començà cap a 1979.

IP 2.87.

Darrer divendres

Boadella d'Empordà (Aem) *Festa dels Peixos al pantà de Boadella*. Els escolars de Darnius, Boadella i més pobles de la comarca ajuden a la repoblació piscícola del pantà tirant-hi cadascun un aleví de truita. La festa, començada en aquesta població el 1981 i organitzada pel Centre Excursionista de Figueres, va ser creada el

1910 a Banyoles per iniciativa de Francesc Darder Llirmona.

DESCLÓS 81-82. PD 20.5.82:9; 18.5.83:11; 20.5.83:11. IP 10.86; 10.87.

Darrer dissabte

Alguaire (Sgr) *Fira*. Fins a 1960 aprox., se celebrava el dia 28 i era una fira important de bestiar. Actualment, actes festius variats durant 2 dies sense transaccions comercials.

GG 81-85:X,26,31,144. IP 3.87.

Balaguer (Nog) *Festa major*. Festa de la Mel, amb exposició d'aquest producte i maquinària.

GG 81-85:X,496. IP 6.87.

Bonansa (Ari) *Romeria a l'ermita de la Mare de Déu de la Mola*. Hi acudeix gent de les poblacions següents: Bonansa, el Pont de Suert, Buirà, la Torre de Buirà i Sirès. Antigament era obligat que almenys hi anés una persona de cada casa. Al matí se celebraven tres misses (una per cada municipi), es beneïa el terme i es cantaven els goigs. Els veïns de Bonansa solien dinar a Sirès, on era festa major. S'ha revifat a partir de 1984, però sense l'esplendor d'altres temps.

IP 6.86; 7.86.

Sant Julià de Lòria (And) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de Canòlic*. Benedicció i repartiment de pa beneït i benedicció del terme. La vigília al vespre, acampada de jovent. L'ermita actual és construït el 1879 en substitució d'un petit oratori romànic. La marededú fou trobada, segons la llegenda, el 1223 per un pastor gràcies a un colom blanc. És costum de fer-hi un dinar a base de carn a la llosa. Diumenge a la tarda, a la Plaça Nova, trobada d'esbarts (des de 1983). Durant la setmana anterior, actes culturals i festius.

ANUARI 69:109,291. ANUARI 71:91,111. CC 1.6.76. CM 83:19. DB 20.5.73. EN 84-85. GEC 70-81:IV,286. GG 81-85:XVI,340,365. MA 13.5.73. PALAU 67:185. PO 25.5.79; 25.5.84:11,13; 1.6.84:8-9; 24.5.85:8; 31.5.85:12. PR 86. IP 12.86.

Sirès (Aj. de Bonansa, Ari) *Festa major*. Dura 2 dies.

IP 6.86; 6.87.

Talavera (Sga) *Festa major*.

GG 81-85:IX,411. IP 2.87.

Taús (Aj. de les Valls d'Aguilar, Aur) *Processó a l'ermita de Sant Martí*. L'ermita és a 700 m del poble.

DC 64:437. DL 23.8.73; 4.11.77. EN 84-85. IP 2.86.

Darrer diumenge

Ametlla de Montsec, l' (Aj. de Camarasa, Nog) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Remei*. Hi va gent dels pobles veïns. Es reparteix pa beneït a tots els assistents.

MA 31.5.78. IP 10.85.

Baén (Aj. de Baix Pallars, Pso) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu d'Esplà*. Benedicció del terme, missa, cant dels goigs i benedicció i repartiment del pa. L'er-

mita, del s. XII, fou restaurada el s. XVIII, destruïda durant la guerra de 1936-1939 i reedificada de nou.

CD 86b. CQ 82-84:Pso. EN 84-85.

Barcelona (Bar) *Festa de Maig del barri del Poblenou*. Organitzada per l'Ateneu La Flor de Maig. Dissabte al vespre, corre-foc, amb el drac del Poblenou, creat el 1985. Diumenge al matí, fira de productes artesanals i d'entitats del barri a la rambla del Poblenou. Quan acaba, rifa del pastís gegant de l'Ateneu.

DTE X 5-6.82:3. ST 5.85:2. IP 10.87.

Bruc, el (Ano) **Festa de la Mare de Déu de la Font*. Va iniciar-se el 1910 i es va perdre cap a 1963.

FÀBREGA 54:272. MARTÍ 69:79,232. VT 65:128. IP 5.86.

Calldetenes (Oso) *Festa d'Homenatge a la Vellesa*. Començà el 1966, organitzada per l'Ajuntament. Missa cantada, dinar de germanor amb lliurament d'obsequis i petit espectacle. La data no és fixa del tot.

N9 28.5.82:9; 10.6.83:16; 14.6.83:6; 22.5.87:23. IP 10.86.

Calonge de Mar (Bem) **Concurs de flors*. Començà el 1980, organitzat per la Secció de Cultura de la Unió Esportiva. Es féu per darrera vegada el 1984.

PD 29.5.82:8. IP 5.87.

Campdevàdol (Rip) *Marxa Excursionista d'Orientació per Muntanya*. Organitzada pel Grup Excursionista Campdevàdol des de 1960.

N9 27.5.83:36. IP 4.86; 5.86.

Castelldefels (Bil) *Fira de Sant Ponç*.

IP 5.87.

Castellví de Rosanes (Bil) *Festa major de Sant Isidre*. Pregó. Concursos de pintura infantil (des de 1983) i de fotografia (des de 1981). Fira popular de vins propis (des de 1985) amb degustació de diferents menjars.

EN 81-83. GG 81-85:VIII,511. PE 26.5.84:2. PL 25.5.84:IV. IP 9.86.

Clariana de Cardener (Sol) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Soler*.

EN 84-85.

Darnius (Aem) *Concurs de flors silvestres*. Convocat des de 1979, la data pot variar.

PD 30.5.82:9; 4.6.82:9; 7.6.83:7. IP 6.87.

Duesaigües (Bca) *Festa major de la Mare de Déu del Roser*. Curses de bicicletes. La data de celebració no és del tot fixa.

EN 81-83. IP 3.87.

Gavà (Bil) *Festa de la Primavera*. Dedicada especialment als infants, amb tallers, animació, etc.

IP 10.86.

Gombrèn (Rip) *Aplec de la Botifarra al santuari de la Mare de Déu de Montgrony o Festa del Comú*. Un cop acabat l'ofici, l'Ajuntament reparteix a tots els assistents un llonguet, un tall de botifarra, una mica de vi i fruita. Antigament, Ball de la Gombrenyesa o del Roser. Si el dia de la festa coincideix amb la segona Pasqua, es traspasa al diumenge següent.

AM 50-56:III,687. EN 84-85. FE 85:63. MALUENDA 81:34. MO 27.5.82:41. N9 27.5.83:9; 3.6.83:11. PD 28.5.83:8. IP 7.87.

Llacuna, la (Ano) *Aplec del Sant Crist del Castell*. Abans se celebrava per l'Ascensió. Cap al 1973 es traslladà a aquesta diada. Hi sol haver sardanes i animació infantil.

CC 26.5.74. MARTÍ 69:131,232. VI 19.5.77:5. VT 65:130. IP 1.87.

Lleida (Sgr) *Festa major de la partida de Rutea*. Concurs de botifarra -joc de cartes.

IP 4.87.

Manresa (Bag) *Aplec de la Sardana*. Celebrat des de 1981, té per escenari el parc de l'Agulla.

R7 19.5.83:6; 27.5.83:1.

Massanes (Sel) *Homenatge a la Vellesa*. Començà el 1972. Cercavila fins a missa, espectacle i dinar de germanor.

EN 81-83. FE 85:73. PD 28.5.83:8. IP 11.86.

Mataró (Mar) *Festa del barri de Cerdanyola*. Dissabte anterior, cercavila amb els gegants de la ciutat, la Momerota i més gegants. Diumenge, les 6 Hores de Bàsquet (des de 1981) i "cross" popular (des de 1979). Sardinada popular. Entre setmana, cinema a l'aire lliure. L'altre dissabte, gimcana. Xocolatada i festival per a la gent gra. Al ball del vespre, rifa d'un xai. Castell de focs artificials. Diumenge, jornada d'esports al carrer (començada el 1983). Dinar de germanor al peu del turó de la Creu.

MATARÓ 86. MR 28.5.82:3-4; 4.6.83:1; 7.6.83:2; 8.6.83:2; 10.6.83:2; 11.6.83:2; 15.6.83:16; 17.5.84:13; 19.5.84:8; 22.5.84:8; 24.5.84:8; 26.5.84:8.

Mollet del Vallès (Vor) *Festa de les Nacionalitats i Regions*. Organitzada per la Irmandade a Nosa Galizia des de 1980. Cercavila amb "majorettes", banda i carruatge amb les pubilles. Actuacions folklòriques de diverses entitats regionals espanyoles de la vila.

PG 27.5.83:8,19; 17.5.84:7.

Montmaneu (Ano) **Festa de la Mare de Déu de la Creu*. Es perdé cap a 1950.

MARTÍ 69:146,232. VT 65:128. IP 11.85.

Navarcles (Bag) *Festa d'Homenatge a la Vellesa*. Començà aprox. el 1947. S'havia deixat de fer, però es recuperà el 1978. Dissabte, excursió amb autocar. Diumenge, festival popular. Antigament se celebrava per la segona Pasqua.

R7 27.5.82:8; 18.6.83:8; 21.6.83:10. IP 12.86.

Papiol, el (Bil) *Exposició de cireres i productes agrícoles*. Concurs d'aquesta fruita i exposició de maquinària agrícola.

IP 9.86.

Pineda de Mar (Mar) *Aplec de Sant Jaume a l'ermita i la font de Sant Jaume*. Es recuperà el 1979. Abans se celebrava per Sant Jaume.

CC 11.1.85:18. EN 81-83. GG 81-85:VI,505. IG 26.5.84:14. MO 25.5.84:29. MR 28.5.83:2. PD 28.5.83:11. IP 10.86.

Prades (Bca) *Festa de la Farigola*. Pregó a càrrec d'alguna personalitat de la cultura. Esmorzar a la plaça de

la població (pa, llonganissa i vi). Trobada de poetes. Ofrena de farigola a la Mare de Déu de l'Abellera a la seva ermita. Començà el 1975.

CC 27.4.79. DB 3.6.79. DT 22.5.80; 10.6.82:9. EN 81-83. PR 85;86. IP 1.87; 3.87.

Prat de Llobregat, el (Bll) Festa major del carrer de Ferran Puig. Actes durant tota la setmana.

DE 5.82:15; 6.82:3. IP 5.87.

Prats de Lluçanès (Oso) Aplec al santuari de la Mare de Déu de Lourdes. Benvinguda als participants i missa amb assistència de malalts. Dinar de germanor i diverses actuacions. Processó i benedicció amb el Santíssim. El temple s'edificà el 1881 i és un mirador excepcional del Lluçanès. Organitzada per la parròquia i la Fraternitat Catòlica de Malalts.

EN 84-85. IP 10.86.

Prullans (Bce) Festa major. Benedicció del terme des de la creu de terme. Abans de 1985 es feia el primer diumenge de maig.

AM 58:60. CD 83a. CD 87b. GG 81-85:XX,341. IP 9.86; 12.86.

Sabadell (Voc) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Togores. La vigília al vespre grups de joves ja hi van a acampar. Diumenge, concurs infantil de dibuix (des de 1975) i jocs per a la mainada. Concurs de pintura ràpida o bé de fotografia. Concurs de rams de flors silvestres (des de 1948). Organitzada per l'Acadèmia Catòlica, començà a fer-se els anys 20 d'aquest segle.

CANYAMERES 70:163. DS 21.3.83:6; 20.5.83:7; 21.5.83:17; 27.5.83:10; 28.5.83:2,22-23; 26.5.84:6,19,32. EN 84-85. FÀBREGA 54:277-278. MONTLLOR 58:115. IP 7.87.

Festa de la Rosa al barri de Can Feu. Exposició de flors i plantes, amb concurs. Organitzada per l'Associació de Veïns des de 1967 aprox.

DS 13.5.83:8; 14.5.83:2,9; 26.5.84:6,19. IP 7.87.

***Festa major del barri de Serra Camaró.** La vigília a la tarda, costellada. Diumenge al matí, festa d'homenatge als avis. Cercavila amb pallassos. Dissabte següent, festa infantil i cantada d'havaneres. Diumenge, al matí, sardinada i estirada de corda entre solters i casats; a la tarda, "cross" popular (des de 1978). Es perdé el 1985.

DS 27.5.83:13. IP 7.87.

Santa Coloma de Gramenet (Bar) Aplec de sardanes a can Botinyà. Començà cap a 1954.

EN 81-83. PB 87:15. IP 3.86; 9.87.

Santa Maria de Corcó (Oso) Aplec de la Verge del Pedró. Començà el 1969 aprox. Concurs d'estirada de corda i berenar col·lectiu amb torrades, botifarra i xampany. Per sufragar les despeses, rifa d'una panera. Molta gent, fins dels pobles veïns, es troba al voltant d'aquest pedró, dedicat a la Mare de Déu de la Pietat o dels Dolors.

AU 3.6.83:7. IP 1.86; 2.86.

Sant Esteve de Guialbes (Aj. de Vilademuls, Pes) Aplec a l'ermita de Sant Mer.

AM 50-56:III,669. IP 9.86.

Sant Esteve de la Sarga (Pju) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Fabregada. Benedicció del terme i berenar de germanor. La data no és del tot fixa. Antigament s'hi anava el dia de l'Ascensió. L'edifici és romànic, del s. XII.

CAMPS 81:90. IP 8.85; 11.85; 6.87.

Sant Llorenç del Munt (Aj. de Matadepera, Voc) Aplec. Organitzat per la Unió Excursionista de Sabadell des de 1965 aprox.

DS 25.5.83:7; 28.5.83:2,10; 19.5.84:8; 26.5.84:6. IP 9.79.

Sant Llorenç de Morunys (Sol) Fira de Primavera.

GG 81-85:II,420. SL 87. IP 3.87.

Sarrià de Ter (Gir) Homenatge a la Vellesa. Dinar de germanor, lliurament de records i espectacle.

IP 9.86.

Selva del Camp, la (Bca) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Paretdeigada. Entre 1961 i 1964, concursos literaris en català que la censura suprimí i que es prengueren el 1976.

DC 64:415. DT 5.2.82:18; 4.5.82:14; 3.6.83:13. EN 81-83. GG 81-85:VII,214. SE 8.60:36. IP 12.85; 3.87.

Surroca (Aj. d'Ogassa, Rip) Festa dels Miners. Recuperada el 1982, es cuina un menjar típic: el cassolat (amb mongetes de color, peu de porc, costella i botifarra). Abans de dinar, ballets típics del poble.

N9 28.5.82:17,41; 4.6.82:19. PD 28.5.82:10. IP 4.86.

Susqueda (Sel) *Aplec al santuari de la Mare de Déu del Coll. Segons Amades, antigament, Sardana dels Golls.

AM 50-56:III,470-471. FD(Girona) 6.6.76. GINESTA 72:202. PD 24.5.80. SI 31.5.74; 15.5.75; 8.6.74. IP 12.86.

Terrades (Aem) Aplec al santuari de la Mare de Déu de la Salut.

PLA 57:305. IP 6.87.

Terrassa (Voc) Festa major del barri de Ca N'Aurell. La vigília, al matí, concurs de pintura infantil; a la tarda, cercavila amb gegants. Diumenge, dinar de germanor. S'havia celebrat el primer diumenge de juny.

DI 26.5.83:8; 28.5.83:9; 30.5.83:4; 1.6.84:11; 5.6.84:10. IP 6.87.

Torà (Sga) *Fira. Es perdé cap a 1960.

GG 81-85:IX,132. IP 2.87.

Vendrell, el (Bpe) Festa de la Bicicleta. Desfilada de "majorettes" i concentració i benedicció de ciclistes. Diverses curses per la població. Les bicicletes solen anar guarnides o disfressades. Començà abans de 1936 i ha sofert algunes interrupcions. No té un dia de celebració del tot fix.

CI 11.6.83:2; 1.6.84:4. DT 13.5.82:17; 8.6.82:15; 3.6.83:12. FU 29.5.87:29-31. 3V 30.4.82:5; 28.5.82:7; 4.6.82:17; 20.5.83:11; 2.3.84:6. IP 2.86; 11.86.

Finals de maig

Barcelona (Bar) Cursa Ciutat de Barcelona. Organitzada per uns grans magatzems des de 1979.

AC 16.5.84:16; 16.5.85:12. DI 26.5.84:25. PE 18.5.86:34.

Festa major del barri de Can Caralleu. Cursa de bicicletes i sardinada o botifarrada. Organitzada per l'Associació de Veïns.

SS 5.85:2. IP 9.87.

Festes de Primavera del districte de Sant Andreu.

PB 87:15.

Vall-llobrega (Bem) Festa de Sant Galderic. Benedicció de fruits del camp, que són donats després a un aïl de Palafrugell.

IP 5.87.

Vilanova i la Geltrú (Gaf) "Rally" fotogràfic. Organitzat per la Unió Vilanovina des de 1977. Cada any, tema d'interès diferent.

DV 27.5.83:9; 15.6.84:16. IP 5.87.

Dia variable dins de maig

Albagés, l' (Gar) Aplec de la Sardana. Començà el 1985.

GUIA 87. IP 3.87.

Alòs d'Àneu (Aj. d'Alt Àneu, Pso) *Ball de l'Esquerrana.

AM 50-56:III,442-444,913. IP 6.87.

Arbúcies (Sel) Marxa de la Primavera. Recorregut d'uns 20 km a peu pels voltants del Montseny. Organitzada pel Grup Xivarri des de 1980.

PD 14.5.83:25. IP 7.86.

Arenys de Mar (Mar) Marxa Popular Xifré. Començà el 1979 amb la finalitat de reivindicar l'edifici d'en Xifré i donar a conèixer l'obra d'escriptors i de poetes vinculats a la població.

MR 7.5.82:4; 28.5.83:9. PD 21.5.83:12. IP 6.87; 7.87.

Beguda Alta, la (Aj. de Sant Llorenç d'Hortons, Ape) Festa del Roser. Ball de Garlandes.

AM 50-56:III,431-433,913. IP 9.86; 5.87.

Begur (Bem) Festa d'Homenatge als Vells. Començà cap a 1962. Un diumenge, dinar de germanor amb discursos d'homenatge i concert a l'església.

PD 8.6.83:8. IP 9.86.

Bescanó (Gir) Festa del barri del Patronat de la Vivenda. Un dissabte, sopar de germanor.

PD 28.5.83:8. IP 4.87.

Bisbal d'Empordà, la (Bem) Fira del Circ. Cada 2 anys, diverses actuacions de circ pel carrer.

FE 85:33. IP 8.86; 5.87.

Cadaqués (Aem) Festa d'Homenatge a la Vellea. Començà el 1950. Repic de campanes i llançament de coets. Després de missa, sardana-vermut i dinar de germanor.

EM 19.5.82:13. PD 19.5.82:9; 10.5.83:32. IP 9.86.

Caldes de Montbui (Voc) Festes de l'Associació de Veïns de l'Ametller. "Cross" popular, iniciat cap a 1979.

PG 27.5.82:15; 3.6.83:26. IP 6.87.

Calella (Mar) Exposició-concurs de Roses de Catalunya. Començà el 1967 amb motiu de les Festes de Primavera.

MR 7.5.82:3; 9.4.83:13; 7.5.83:5; 10.5.84:6; 19.5.84:22. PD 7.5.83:16. IP 7.86; 10.86.

Marxa popular Costa del Maresme. Organitzada des de 1979 pel Club d'Atletisme Calella. El recorregut transcorre per uns 25 km fins al terme municipal de Tordera.

GG 81-85:VI,500. MR 23.3.83:9; 7.5.83:12. IP 7.86; 10.86.

Castelló d'Empúries (Aem) Marxa popular. Els participants recorren uns 20 km i acaben la festa amb una arrossada col·lectiva. Començà el 1980.

EM 19.5.82:12. IP 6.87.

Castellterçol (Vor) Aplec de la Sardana. Tingué origen el 1976. Es fa en diumenge als boscos de la Fàbrega.

PG 27.5.82:8. IP 12.85.

Cornellà de Terri (Pes) Homenatge a la Vellea. Començà el 1968. Es fa en diumenge.

IP 1.87; 4.87.

Cubelles (Gaf) Concurs i exposició de roses. Començà el 1984 amb un èxit creixent a cada edició. Paral·lelament, concurs de poesia.

DV 18.5.84:13. MO 25.5.84:29. IP 10.85; 7.87.

Dosrius (Mar) *Festa de l'Arbre de Maig. Es plantava un gran arbre a la plaça.

AM 32-49:II,26-27. AM 50-56:III,369-370. CARO 83:34.

Fonteta (Aj. de Forallac, Bem) *Festa del Roser. Es perdé cap a 1936.

IP 5.87.

Girona (Gir) Exposició de plantes i flors. Començà cap a 1956, organitzada per l'Associació Amics de les Flors. Sol durar una setmana i se celebra a l'església de Sant Domènec.

PD 2.4.82:7; 12.5.82:13; 19.5.82:4; 20.5.82:3; 4.5.83:17; 15.5.83:5. IP 4.87.

Gombrèn (Rip) *Festa del Roser. Ball de la Gombrenyesa o del Roser.

MALUENDA 81:34. IP 7.87.

Gualba (Vor) Travessa del Montseny. Organitzada des de 1976 per l'Agrupació Catalana Pica d'Estats.

PG 20.5.83:6. IP 11.85.

Isavarre (Aj. d'Alt Àneu, Pso) *Festa del Roser. Ball Pla.

AM 50-56:III,425-426. IP 6.87.

Jonquera, la (Aem) Marxa dels Dòlmens. Organitzada pel Centre Excursionista Jonquerenc des de 1984, amb un recorregut d'uns 20 km visitant diferents monuments megalítics de la contrada.

IP 6.87.

Travessa la Jonquera-Portbou. Celebrada des de 1945 aprox. Organitzada actualment pel Centre Excursionista Jonquerenc.

IP 6.87.

Lladurs (Sol) *Festa del Roser. Segons Amades, Ball del Roser.

AM 50-56:III,429-431,918. IP 3.87.

Lledó d'Algars (Mat) *Romeria a l'ermita de Santa Rosa.* IP 1.87.

Lleida (Sgr) *Fotomostro.* Exposició de fotografies. Iniciada el 1979.

MA 11.4.82:14; 3.4.83:24. IP 3.87.

Mataró (Mar) *Romeria del Rocío.* Iniciada el 1973 amb l'organització de la Casa de Andalusia. Desfilada de carrosses fins al Parc Forestal, on hi ha parades de diverses atraccions i un festival flamenc que imiten la festa del Rocío original.

MATARÓ 86. MR 15.5.84:14. IP 6.87.

Mollerussa (Pes) *Aplec de la Sardana.* Va començar el 1980.

GUIA 87. PR 87. IP 4.87.

Prat de Llobregat, el (Bll) *Festa de l'Arbre de Maig. Es plantava un arbre alt. Es perdé cap a 1960.

AM 50-56:III,369. IP 5-87.

Rocafort (Aj. del Pont de Vilomara i Rocafort, Bag) *Festa de les Noies. Processó amb la imatge de la Mare de Déu. Es recitaven poesies. Celebrada fins a 1955 o 1960.

IP 11.85.

Roda de Ter (Oso) *Festes de Primavera.* Concurs d'aparadors, fira naturista, concurs de paelles... Organitzades per l'Ajuntament. Duren 2 dies.

IP 1.86.

Sabadell (Voc) *Fira de Sant Ponç.* Organitzada des de 1986 per l'Ajuntament.

IP 7.87.

Sagàs (Ber) *Caminada popular.* Organitzada pel Grup Excursionista des de 1980, marxa d'uns 15 a 20 km per la ruta romànica de la zona. El recorregut és diferent cada any i es pretén donar-hi a conèixer els monuments, les cases de pagès, els camins, les fonts i més paratges dels voltants.

EN 81-83. N9 21.5.82:41. R7 2.1.82:sup,XXIX; 2.1.82:3; 12.5.83:15; 17.5.83:7. VL 85:58,71,250. IP 2.87.

Salt (Gir) *Marxa popular.* Organitzada des de 1983 pel Centre Excursionista Saltenc.

PD 14.5.83:4. IP 8.86.

Santa Coloma de Cervelló (Bll) *Mostra de la Cirera.* Començà el 1986. Repartiment d'una botifarrada entre tots els visitants.

IP 12.86.

Santa Coloma de Gramenet (Bar) *Festa major del barri de Riu Nord.* Corre-foc, festival flamenc, cercavila i desfilada de "majorettes", tambors i gaites.

IP 3.86; 7.87.

Sant Andreu de Llavaneres (Mar) *Aplec de la Sardana.* Començat pels volts de 1977, té per escenari els jardins del Casal.

CC 11.1.85:18. EN 81-83. MA 14.5.83:6. PG 13.5.83:10. IP 6.87.

Santa Pau (Gax) **Benedicció dels termes municipals de Santa Pau, Begudà i Batet de la Serra.* Es feia des de l'ermita de Sant Abdon i Senén, la qual, situada al cim del Puigsacreu, va ser bastida el 1417. Perduda a principi dels 60. També en un dia variable, dins el maig, *Romiatge al santuari de la Mare de Déu dels Arcs.* Hi acudien fidels de les parròquies de Mieres, el Torn, Santa Pau, Santa Maria de Finestres, Sant Esteve de Llémena i més llocs.

GG 81-85:III,342,344. PI 81:30. IP 3.87.

Concurs de pintura ràpida. Organitzat per l'escola i l'Associació de Pares.

PD 29.5.82:9. IP 3.87.

**Festa del barri del Roser.* Ball dels Pabordes o del Roser. Es perdé a principi de segle.

IP 3.87.

Sant Celoni (Vor) **Fira.* Vigent el s. XIV.

GG 81-85:VI,320.

Sant Feliu de Codines (Vor) **Festa de l'Arbre de Maig.* Plantada d'un pi a la plaça i ball al seu voltant.

AM 50-56:III,362-363. JULIANO 80:86.

Sant Martí del Clot (Aj. de la Vall de Bianya, Gax) **Festa del Roser.* Després de l'ofici, els majorals feien un ballet sense balladores. Havent dinat, passaven per les cases a fer el llevant de taula i, acabat aquest, ballaven la Contradansa.

AM 50-56:III,423,427,429,431. ARNAU 80a:420-421. IP 3.87.

Sudanell (Sgr) *Festa del Roser.* Segons Amades, Ball del Roser. Fins a 1970 aprox., processó amb la imatge de la Verge pels carrers del poble. Ha perdut part de la seva importància d'uns quants anys ençà.

AM 50-56:III,431. IP 1.87; 4.87.

Tarragona (Tar) *Fira del Llibre Català.* Començada el 1982 i organitzada pel Gremi de Llibreters en Llengua Catalana. ParaHelament, més actes relacionats amb el llibre i populars. Es fa a la Rambla Nova.

DT 23.2.82:22; 24.3.82:15; 17.5.83:4; 18.5.83:5; 28.5.83:5. IP 2.87.

Fira de Vins. Organitzada per primer cop l'octubre de 1983 per l'INCAVI, s'hi exposen els vins amb denominació d'origen tarragonina. Té un caràcter bianual i es fa a la Rambla Nova.

DT 2.7.83:5; 11.10.83:8; 16.10.83:22; 21.10.83:14-15. 3V 21.10.83:7. IP 2.87.

Torn, el (Aj. de Sant Ferriol, Gax) *Romiatge al santuari de la Mare de Déu del Collell.* Un diumenge hi van conjuntament les parròquies de Mieres, Sant Miquel de Campmajor, Falgons, el Salient i el Torn. El santuari ja s'esmenta el s. XII com a priorat benedictí. El temple actual s'inaugurà el 1949.

DC 64:385. GG 81-85:III,400. HORIZONTES 1.5.75. PI 81:34-35. RV 5.79:32. IP 9.86.

Urús (Bce) *Ball del Roser.

AM 50-56:III,410-413,910. MALUENDA 81:34. IP 6.86.

Vidrà (Rip) *Festa del Roser. Segons Amades, Sardana Curta.

AM 50-56:III,427-429. IP 11.86.

Vilafranca del Penedès (Ape) Fires i Festes de Maig o dels Enamorats. Exposició comercial i de maquinària industrial i agrícola, concurs de tast de vins, cursa popular (des de 1980) i actuació de castellers i falcons. La vigília a la tarda, berenar popular amb botifarra i pa amb tomàquet. Documentades ja el 1528, passaren unes èpoques de decandiment, però l'any 1932 tornaren a ser implantades. A partir de 1957 s'han celebrat amb continuïtat. Des de 1983 s'han especialitzat en la vinya i el vi amb el certamen Firaví.

CI 21.5.83:3. CQ 82-84:Ape. DV 23.5.83:5. FI 86:50. FU 13.12.85:11; 15.5.87:10; 22.5.87; 29.5.87:25-27. GG 81-85:V,52. MO 13.5.83:37. VA 14.5.83; 21.5.83. VB 27.4.84:57. VO 17.5.85. 3V 30.4.82:8,12,20,29; 7.5.82:2,3,20; 14.5.82:16; 25.3.83:9; 6.5.83:31; 13.5.83:16,17; 20.5.83:5; 27.5.83:14; 15.7.83:15; 10.2.84:4; 13.4.84:17; 27.4.84:36.

Vilallonga del Camp (Tar) Festa de la Rosa a l'ermita de la Mare de Déu del Roser.

IP 2.87.

Vilamalla (Aem) Festa dels Vells. Començà el 1985.

IP 6.87.

Vilanova de la Barca (Sgr) *Festa major del Roser de Maig.

GG 81-85:X,31. IP 4.87.

Vilanova del Camí (Año) Concurs d'arròs a la cassola. Organitzat per la Llar de Jubilats des de 1980, se celebra un diumenge de maig.

IG 9.4.83:16; 13.4.83:9; 12.5.84:19; 16.5.84; 14. IP 1.87.

Vila-sacra (Aem) Festa de l'Amistat. Futbol de solters contra casats i berenar de germanor amb sardinada. Organitzada per la Societat Recreativa i Cultural.

EM 19.5.82:5. IP 11.86.

Vilobí d'Onyar (Sel) Concurs i exposició de flors. Començà el 1981.

PD 23.5.82:8; 21.5.83:11. IP 11.86.

els diables del barri, cursa ciclista, homenatge a la tercera edat i castell de focs d'artifici.

AT 85. LLISTAT s.d. PB 87:16. PR 87. IP 9.87.

Festa major del barri de les Tres Torres. Els actes tenen lloc a la plaça de Joaquim Pena i són organitzats per l'Associació de Veïns: festival infantil amb xocolatada, concurs de pintura ràpida, etc.

SS 6.86:11. IP 9.87.

Belcaire d'Empordà (Bem) Diada de la Pintura. Començà el 1973 organitzada per l'Escola Graduada Mixta.

PD 21.5.82:7; 28.5.82:8. IP 5.87.

Cardedeu (Vor) Festa de l'Arbre. Plantada d'arbres al barri del Poble-sec, sardanes i distribució d'un refresc.

PG 15.3.84:12. IP 10.86.

Figueres (Aem) Festa de la Bicicleta. Els participants arriben fins a alguna esplanada, on es fan diversos actes i jocs. A la tarda, retorn a Figueres. Organitzada pel Club Ciclista Empordanès des dels anys 60.

EM 12.5.82:21; 26.5.82:21; 2.6.82:14-15. IP 9.87.

Mollet del Vallès (Vor) Festa de Primavera del barri de Plana Lladó. Desfilada de "majorettes" i bandes i competicions esportives.

PG 20.5.83:32; 17.5.84:7. IP 11.86.

Montserrat (Aj. de Monistrol de Montserrat, Bag) Aplec de colles de Ball de Gitanes. Començà a fer-se el 1980. Després de la missa, diversos Balls de Gitanes.

DS 12.5.84:6. FE 81:3. GAUDE 81-82. MO 11.5.84:37. PG 17.5.84:8. IP 9.85.

Pals (Bem) Festa d'Homenatge als Vells. Pregó, missa, repartiment de medalles, concert i dinar de germanor. Començà el 1969 aprox. i se celebra cada 2 anys.

PD 16.6.82:8. IP 8.86.

Puig-reig (Ber) "Cross" popular. Iniciat el 1980, amb l'organització del Centre Excursionista Puig-reig. Des de 1985, també en una data variable, el mateix Centre organitza la *Caminada popular*, d'uns 10 km, amb l'objectiu de conèixer els camins, les masies, les ermites i les fonts del terme.

R7 10.6.83:4. VL 85:58,71. IP 2.87.

Ripoll (Rip) *Marxa d'Orientació per Muntanya. Organitzada per l'Agrupació Casals des de 1974 fins a 1985.

N9 28.5.82:41; 4.1.83:8. RI 23.5.81:6. IP 5.86.

Riudellots de la Selva (Sel) Aplec de la Font del Mas Vilar. Recuperat el 1980. Jocs, sardanes i espectacle infantil.

EN 81-83. FE 85:74. PD 15.5.82:9; 3.6.83:8. IP 11.86.

Sabadell (Voc) Romiatge a Montserrat. Organitzat des de principi de segle per l'Acadèmia Catòlica.

DS 2.6.83:2; 11.6.83:13; 5.5.84:28. IP 7.87.

Tàrraga (Urg) Fira de l'Escultura. És bianual.

IP 6.87.

Tossa de Mar (Sel) Homenatge a la Vellesa. Dinar de germanor i espectacle protagonitzat pels infants de les escoles.

FE 85:76. IP 11.86.

Festes entre maig i juny

Badalona (Bar) Romeria al santuari de Sant Jeroni de la Murtra. Hi participen sobretot veïns de Santa Coloma de Gramenet, que hi traslladen la imatge de la Verge de la Sierra, patrona de Cabra, a Còrdova. Concurs de bandes de cornetes i tambors, com també diversos espectacles folklòrics. Celebrada des de 1979, la data s'escull per tal que no coincideixi amb la Feria de Abril de Barberà del Vallès.

CC 4.6.83. PB 87:73. IP 3.86; 5.87.

Barcelona (Bar) Festa major del barri de la Ciutat Meridiana, a Nou Barris. Festival flamenc, corre-foc amb

Vall-de-roques (Mat) **Aplec a l'ermita de Sant Miquel d'Espinalvã*. Es va perdre cap a 1970. Antigament, a la vespra, s'hi feia nit perquè l'ermita és bastant allunyada de la vila. A la tornada, els que s'havien quedat a la població sortien a rebre els que hi havien anat i feien junts una processó fins a l'església. S'enganxaven closques de cargol amb oli a les façanes de les cases per tal que il·luminessin el camí.

BRULL 72:21-22.

Vilabertran (Aem) *Festa d'Homenatge a la Vellesa*. Obsequi als homenatjats amb rams de flors, dinar de germanor, espectacles i parlaments. Començà el 1979. PD 23.5.82:9; 11.6.82:13. IP 9.86.

Vilanova del Camí (Año) *Arrossada popular*. Organitzada per l'Ajuntament. IP 1.87.

FESTES DE L'ASCENSIÓ, SEGONA PASQUA I SANTÍSSIMA TRINITAT

ASCENSIÓ

Dissabte abans de l'Ascensió

Cerbi (Aj. de la Guingueta i Jou, Pso) *Aplec a l'ermita de Sant Beat*. Distribució a tots els assistents d'un pa d'absoltes.

IP 6.87.

Dilluns abans de l'Ascensió

Espinalbet (Aj. de Castellar del Riu, Ber) **Processó al santuari de la Mare de Déu de Corbera*. Aquest dia, anomenat Dilluns de les Rogacions, s'anava al santuari amb la veracreu. El camí d'anada passava per la Roureda i pel portell dels Cingles. La tornada era pel canal d'Èscura, on els devots recollien aigua de la bassa i se l'emportaven a casa en ampolles i cànirs que eren beneïts pel rector.

RIBERA 26:58. IP 2.87.

Dimarts abans de l'Ascensió

Berga (Ber) **Aplec al santuari de la Mare de Déu de Queralt*. Hi acudia especialment gent d'Avià.

ARMENGOU 71:20,180. DB 16.1.72. IP 2.87.

Torre de Cabdella, la (Pju) *Aplec a l'ermita de Sant Martí*. Missa i cant dels goigs. S'ha perdut el costum d'anar-hi cantant el rosari i de fer un àpat davant l'ermita.

IP 4.86.

Dijous de l'Ascensió

Argentona (Mar) *Festa de l'Ascensió*. S'ha perdut el costum de plantar un arbre a la plaça. També es feia el Ball del Ciri, en el qual els balladors duïen gambeto i almorratxa i les balladores portaven un ciri. Malgrat que ningú no tenia constància d'aquesta dansa, el 1986 l'esbart local muntà una coreografia prenent per base la melodia que en dona Amades.

AM 32-49:II,26. AM 50-56:II,966,969. CARO 83:34,43. PONS 82:22. IP 9.86; 10.86.

Castissent (Aj. de Tremp, Pju) *Romiatge a l'ermita de la Mare de Déu de Montserbós*. Repartiment de pa beneït i benedicció del terme.

DC 64:112. IP 8.85.

Gombrèn (Rip) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de Montgrony*.

IP 7.87.

Granollers (Vor) *Mercat de l'Ascensió*. Pregó. Cercavila amb gegants, cap-grossos i grup d'animació. Exposició de maquinària agrícola i industrial, de productes del camp i de ramaderia. Fira de dibuix (des de 1978). Concursos de colles sardanistes (des de 1950 aprox.) i de pintura ràpida, iniciat el 1983. Havaneres i cremat (des de 1983). Competicions de botxes. Dissabte següent, desfilada de carrosses. Hem de situar l'origen d'aquestes festes en la Fira de l'Ascensió –datada el 1335–, de molta anomenada, i que va anar evolucionant amb el temps. Era coneguda com la Fira de les Noies pels contactes que s'hi podien establir.

AM 50-56:II,971. AM 58:70. CC 19.5.77. CL 76:27-28. CORBERA 61:47-49. DB 1.6.62; 16.5.68; 21.3.71:41; 19.3.73; 26.3.73. EN 81-83. FI 86:40. GG 81-85:VI,59. MO 21.5.82:34; 13.5.83:37; 1.6.84:33. PG 27.5.82:2,17; 6.5.83:15,19; 13.5.83:19,32; 20.5.83:3,32; 10.5.84:32; 24.5.84:24,29; 31.5.84:24. PRAT 79:99. SZ 82:81. IP 11.86.

Jonquera, la (Aem) *Homenatge a la Vellesa a l'ermita de Santa Llúcia*. Concentració dels avis. Ofrena de flors boscanes per part dels infants i missa a l'ermita. Dinar de germanor, repartiment de regals i espectacle. Començà cap a 1945.

FE 85:24. PD 22.5.82:8; 15.5.83:11. IP 9.86; 6.87.

Prenyansa, la (Aj. de Cervera, Sga) **Aplec a l'ermita de Sant Miquel de Tudela*. Balls de Coques i de Rams.

IP 4.86.

Queixigar (Aj. de Monesma, Bri) *Romeria a l'ermita de la Mare de Déu del Roser*.

IP 4.87.

Sant Cugat del Vallès (Voc) **Fira de les Forques*. Es perdé abans de la Guerra Civil.

AM 50-56:II,971. IP 7.87.

Sant Hilari Sacalm (Sel) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Pedró*.

EN 81-83. SI 1.6.74; 16.5.75. IP 11.86.

Sant Iscle de Colltort (Aj. de Sant Feliu de Pallerols, Gax) **Festa del Roser*.

PLANAGUMÀ 83.

Sant Iscle de Vallalta (Mar) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Salut*.

CONSTANS 54:35. DC 64:371. IP 6.87.

Sant Just Desvern (Bar) *Fira*. El 1987 es va recuperar després d'uns quants anys que no es feia.

AM 50-56:11,977. IP 7.87.

Sant Magí de Brufaganya (Aj. de Santa Perpètua de Gaià, Cba) **Aplec de les Roses*. Havia tingut molta resonància en els temps que hi havia la comunitat de dominics a la mongia de la Brufaganya. No es va fer més quan la festa de l'Ascensió es va traslladar al diumenge següent. L'origen del nom de l'aplec recull la tradició que diu que, per allà on va ser arrossegat el sant, nasqueren uns rosers que feien roses tenyides de sang per donar testimoniatge del seu martiri. Benedicció d'una gran munió de roses presentades en cistells, que després de l'ofertori es repartien entre els fidels.

DT 16.8.77. EN 84-85. IP 4.85.

Sant Sadurn d'Anoia (Ape) *Fira petita*.

GG 81-85:V,92.

Seu d'Urgell, la (Aur) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de la Salut, a Bell-lloc*.

GG 81-85:XVI,60,72. IP 5.87.

Sords (Aj. de Cornellà de Terri, Pes) **Festa de Sant Antoni*. Benedicció del bestiar.

IP 1.87.

Tavertet (Oso) **Aplec a l'ermita de Sant Corneli*.

DC 64:438. SOLÀ s.d.:91. IP 3.86.

Torelló (Oso) **Fira de l'Ascensió*. Concedida per Jaume II en un privilegi de 1315. Recentment fou traslladada al dia de Corpus, però es va perdre una altra vegada.

GG 81-85:I,146. N9 27.10.86:sup.17. SZ 82:119. IP 4.86.

Vall d'Ora, la (Aj. de Navès, Sol) **Aplec a l'ermita de Sant Lleïr i Sant Andreu*.

DC 64:463. IP 3.87.

Vilalleons (Aj. de Sant Julià de Vilatorrada, Oso) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de Puig-l'agulla*. Al matí, esmorzar de germanor al peu de la muntanya i concurs de dibuix i pintura infantils. Concurs de rams de flors boscanes, que després són ofrenats a la Mare de Déu durant la missa. Jocs de cucanya i concert coral. Començà el 1944. L'església actual és de 1775. El 1975 va ser restaurada i modernitzada.

AU 27.5.83:V,39. EN 84-85. GG 81-85:I,124. N9 14.5.82:8,41; 18.5.82:8; 31.5.83:9.

Diumenge de l'Ascensió

Aiguafreda (Vor) *Aplec a l'ermita de Sant Martí d'Aiguafreda de Dalt*. Al matí, pelegrinatge amb el retorn a pes de braços de la imatge del Sant Crist a l'església d'Aiguafreda de Dalt (durant la Setmana Santa la imatge

és baixada a la parròquia d'Aiguafreda). Xocolatada. Després de la missa, arrossada popular (des de 1985). Documentada el 1701. La imatge actual és una còpia exacta de l'antiga, dels segles XVI-XVII, destruïda el 1936. L'ermita és romànica, situada a uns 2 km al nord del poble.

AU 20.5.83:13. EN 81-83. NU 4.6.73. N9 12.5.78; 28.5.82:41; 13.5.83:40; 29.5.87:9; 4.6.87:10. VA 22.6.72; 23.12.67. IP 11.85.

Canalda (Aj. d'Odèn, Sol) *Festa major*.

CQ 82-84:Sol. SL 87. IP 3.87.

Cellera de Ter, la (Sel) *Festa d'Homenatge a la Velle-sa*. Missa de campanya, obsequis i espectacle. Començà el 1958.

PD 27.5.82:7. PR 85; 86. IP 6.86.

Ceuró (Aj. de Castellar de la Ribera, Sol) *Festa a l'ermita de la Mare de Déu de Savila*.

EN 84-85. SL 87. IP 3.87.

Claret (Aj. de Torà, Sga) *Festa major*. En un poble gairebé deshabitat, reunió dels antics veïns, que fan un àpat de germanor.

IP 2.87.

Manresa (Bag) *Fira de l'Ascensió, Expobages*. L'any 1901 s'organitzà la I Gran Fira de Mostres de l'Interior, que a partir de 1981 es consolida i s'amplia. Sectors d'automoció, alimentació, indústria, comerç, serveis, etcètera. Dura 5 dies. El seu origen és medieval: s'inicià per privilegi de Pere II el 1283.

AM 50-56:11,970. EN 81-83. FI 86:41. MO 1.6.84:31. N9 27.10.86:sup.16. R7 25.2.82:5; 3.4.82:4,15; 17.4.82:17; 8.6.82:13; 20.5.82:3; 10.6.82:5; 5.5.83:19; 12.5.83:sup.1,2; 2.6.83:5; 27.11.83:8-9. VO 17.5.85. SARRET 21-25:1,48; III,15. IP 12.86.

Montblanc (Cba) **Festa del Vot de Poble a sant Maties*. Aprovada per l'arquebisbe Josep Sanchís el 1687. Processó al santuari de la Mare de Déu de la Serra, amb la imatge de sant Maties, per demanar ajut contra la plaga de la llagosta.

EP 9.82:36-37.

Montpolt (Aj. de Lladurs, Sol) *Festa del Perdó a l'ermita de la Mare de Déu de Massarrúbies*. Benedicció del terme. Jocs i futbol. Algun any, ballets típics a càrrec del grup de camileres d'Ogern.

AV 2.7.76. CC 13.5.72; 1.6.73. EN 84-85. GG 81:II,438. GZ 19.5.77; 6.5.78:6; 26.5.79; 15.5.80. MA 11.5.75; 17.5.80. IP 3.87.

Oix (Aj. de Montagut, Gax) *Aplec a l'ermita de Santa Bàrbara de Pruneres*. Després de la missa, repartiment de l'ofrena de pa.

IP 3.87.

Pena-roja (Mat) *Festa de la Mare de Déu de la Font*. Cada 7 anys, els veïns de Vallibona (Ports) van al santuari de la Font pels antics camins que travessen les muntanyes. El batlle de Pena-roja cedeix la seva vara al de Vallibona. El darrer any que se celebrà fou el 1984. L'origen de la festa és que, fa molts anys, la població de Vallibona va ser atacada per una pesta que la va deixar sense dones. Per tal de trobar parella, 7 homes d'aquest poble anaren a Pena-roja, i a partir d'aquest fet tots dos pobles es consideren agermanats.

Actualment, els matrimonis formats amb parelles de totes dues poblacions encara són freqüents.

GG 81-85:XI,343. IP 1.87; 10.87.

Pobla de Lillet, la (Ber) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de Falgars*. Hi assisteixen sobretot veïns de la Nou de Berguedà, que compleixen un vot de poble.

IP 10.85.

Pujol de Planès, el (Aj. de Montmajor, Ber) *Festa major*. Aquest petit agregat és a 7 km del cap del municipi. Àpat del Cabrit, a base d'entreteniments, cabrit i xampany. A la tarda, després de l'ofici, coca i vi per als assistents. Un acordionista anima la festa.

GG 81-85:II,437. IP 9.85.

Riner (Sol) *Festa major a la capella de Sant Jaume*. Després de la missa, repartiment de panets beneïts –són panets de quart aprox. Es creu que aquests panets serveixen per prevenir la pedra. La capella de Sant Jaume és prop del terme de Llobera.

GG 81-85:II,400. SL 87. IP 3.87.

Rubió (Año) *Festa major de l'Ascensió*. Sortint de missa, repartiment del pa beneït.

CC 19.5.77. CQ 82-84:Año. EN 81-83. GG 81-85:V,478. IG 26.5.76; 2.6.84:5; 6.6.84:9. MARTÍ 69:181,232. VO 17.5.85:15. VT 65:129. IP 1.87.

Santa Coloma de Farners (Sel) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Farners*. L'ermita fou consagrada el 1200 al peu del castell del mateix nom –era la recons-

trucció d'un edifici anterior. S'hi venera una mare-déu romànica restaurada.

CONSTANS 54:171. DB 15.1.72. EN 84-85. FE 85:75. GG 81-85:III,218. GINESTA 72:235. MILLAS 51:132-133,167. PLA 57:313-314.

Sant Climenç (Aj. de Pinell, Sol) *Aplec a la capella de l'Ascensió*. Repartiment de pa beneït.

GG 81-85:II,410. SL 87. IP 3.87.

Santpedor (Bag) **Festa major de les Santes Espines*.

AM 50-56:II,973. GG 81-85:II,437. IP 1.87.

Solsona (Sol) *Aplec a la capella de Sant Honorat*. La partida de Sant Honorat és al nord-est de la ciutat.

SL 87. IP 3.87.

Valldan (Aj. d'Odèn, Sol) *Festa major*.

SL 87. IP 3.87.

Viver (Aj. de Viver i Serrateix, Ber) *Festa del Panellet*. Benedicció del terme i processó. Sortint de missa, repartiment dels panets beneïts. Abans es feia el dilluns anterior a l'Ascensió.

FD(Solsona) 27.1.74. IP 1.86; 2.87; 4.87.

Viver i Serrateix (Ber) **Festa dels Avis*. Lliurament d'obsequis per part dels joves i actuació d'un conjunt musical. Repartiment de coca i barreja per als presents. Perduda cap a 1983.

MONTORDÓ 10.78:34. IP 1.86; 2.87.

SEGONA PASQUA

Divendres abans de la segona Pasqua

Calabuig (Aj. de Bàscara, Aem) *Festa de la Santa Espina*.

DC 64:73-74. IP 8.86.

Sant Aniol de Finestres (Gax) **Festa major*.

GG 81-85:III,412. IP 8.86; 12.86.

Sant Esteve de Llémna (Aj. de Sant Aniol de Finestres, Gax) **Festa de la Santa Espina*. Vigent fins als anys 50. Documentada des de 1714.

IP 8.86; 10.87.

Vilavenut (Aj. de Fontcoberta, Pes) *Festa major de la Santa Espina*. Ofici amb orquestra, cant dels goigs i cerimònia típica de benedicció dels ulls. Fins diumenge.

DC 64:170,496. EN 81-83. FE 85:55. PD 18.5.83:6. RV 1.2.79:18; 5.79:4. IP 4.87.

Dissabte abans de la segona Pasqua

Ferran (Aj. d'Estaràs, Sga) *Festa major*. Actes dissabte i diumenge. Diumenge al matí, xocolata per a tothom.

IP 2.87.

Palau-saverdera (Aem) *Aplec a l'ermita de Sant Onofre*. Ofici amb orquestra. Dinar de germanor que cascú es porta. Abans s'havia fet el Dilluns de Pasqua.

DC 64:284. EN 84-85. FE 85:26. GG 81-85:IV,307. PD 27.8.82:12. IP 6.87.

Rocallaura (Aj. de Vallbona de les Monges, Urg) *Romeria al santuari de la Mare de Déu del Tallat*. Des de Senan i Rocafort de Vallbona. Missa a Rocallaura i dinar dalt al santuari. Abans tothom hi anava a peu; ara només alguns joves fan les 2 hores de camí aprox. Abans de 1986 es feia el dilluns de la segona Pasqua.

GG 81-85:IX,229. IP 6.87.

Diumenge de la segona Pasqua

Albons (Bem) *Exposició de plantes*. Començà el 1982.

PD 3.6.82:7; 27.5.83:9. IP 8.86.

Aldea, l' (Beb) *Festa de la Mare de Déu de l'Aldea*. Dissabte, repic de campanes. Concurs de dibuix ràpid. Cada dia, a la tarda, bous pels carrers i, un dia, bou embolat. Diumenge, ofrena de flors i fruits a l'ermita de la Mare de Déu i processó. Al vespre, sopar-concert. Dilluns, concurs de paelles i dinar de germanor. S'havien ballat jotes.

AM 50-56:II,993,996. DT 14.6.76:21; 26.5.83:13. VB 8.6.84:3. IP 10.85; 1.87.

Alinyà (Aj. de Fígols i Alinyà, Aur) *Aplec a l'ermita de Santa Pelaia*. Hi assisteix molta gent de l'Alt Urgell i del Solsonès. Al matí, missa i cant dels goigs. Dinar de germanor. Jocs per als infants. Abans de 1986 es feia el dilluns de la segona Pasqua.

CQ 82-84:Sol. DC 64:12. DL 23.8.73; 4.11.77. MA 16.6.74. SL 87. IP 12.85; 2.86; 4.86; 3.87.

Almatret (Sgr) *Festa de l'Aigua*. Cercavila amb "majorettes", carrosses, banda, disfresses... L'any 1962 va arribar l'aigua procedent de l'Ebre. Uns quants anys més tard se n'erigí un monument commemoratiu i començà la festa, que dura 2 dies.

EN 81-83. GG 81-85:X,174. IP 3.87.

Amposta (Mon) *Festa a l'ermita de Santa Maria del Montsià*. Començà el 1984, amb la inauguració de l'ermita. "Cross" popular, concurs de pintura ràpida i sardanada.

PR 86.

Anya (Aj. d'Artesa de Segre, Nog) *Aplec a l'ermita de Sant Marc*. Dinar de germanor.

EN 84-85. IP 6.87.

Arfa (Aj. de Ribera d'Urgellet, Aur) *Festa major*. Activitats esportives al Polisportiu i ball de tarda i nit.

CD 87a. DC 84:24. IP 5.87.

Avinjó (Bag) *Aplec a la font de la Rovirassa*. Començà a fer-se el 1980. Hi assisteix més d'un miler de persones. Al matí, esmorzar per a la mainada que participa en el concurs de pesca (iniciat el 1980).

EN 81-83. R7 27.5.82:22; 1.6.82:7; 2.1.83:sup.XXXVII. IP 12.86.

Barcelona (Bar) *Festa dels Cors al barri de la Barceloneta*. Els diferents cors que existeixin al barri organitzen actes públics i privats: desfilades, actuacions... Cada cor, format per una cinquantena de membres, s'identifica amb un uniforme i un estendard. Instaurada el 1850.

PB 87:93-96.

Belcaire d'Empordà (Bem) *Representació de «Bandera de Catalunya»*. Muntatge de caire històric a cura d'Esteve Albert –amb música de M. Dolors Masferrer– que tracta de la fi del llinatge comtal d'Empúries amb la seva submissió a la Corona d'Aragó i de l'expansió mediterrània de Catalunya. Al llarg dels quinze quadres, ambientats amb danses i cançons, es van presentant els personatges històrics locals –el comte Ponç Hug– i la pèrdua del comtat a les mans de Malgaulí. L'obra s'acaba amb un cant a favor de la unitat de les terres catalanes. A la representació, que té com a decorat de fons l'antic castell-palau, hi participa un centenar d'actors del mateix poble. Començà el 1979. Fins a 1985 aprox. es feia per la primera Pasqua.

EN 81-83. FONT 81-82. GG 81-85:IV,394. PD 4.4.82:sup.6-7; 11.3.83:25; 29.3.83:2; 29.3.83:39; 3.4.83:2; 7.4.83:22.

Berga (Ber) *Festa del carrer de la Pietat*. La vigília a la tarda, cercavila, cinema a l'aire lliure i Ball Rodó a càrrec d'acordionistes o d'uns altres músics. Diumenge al matí, i seguint un antic costum, els veïns van a buscar timó i més plantes aromàtiques a la muntanya, que després escampen pels carrers engalanats perquè estiguin perfumats. Esmorzar amb xocolatada. Des de 1959 se celebra una Patum infantil, amb nens i nenes, que ve a ser com un preludi de la Patum "grossa". Les comparses són fetes pels veïns del carrer. Dilluns es torna a fer la Patum, amb més jocs i rifa del xai i de la toia. S'acaba amb un sopar de comiat.

GG 81-85:II,259. R7 29.5.82:16,22; 1.6.82:9; 20.5.83:1; 21.5.83:31; 26.5.83:11; 3.6.83:14-15. VL 85:60,175. IP 10.85.

Bisbal d'Empordà, la (Bem) **Fira de Cinquagesma*. D'origen medieval.

GG 81-85:IV,326. IP 8.86.

Bonansa (Ari) **Benedicció del terme*. Primer sortien el capellà i alguns homes cap al castell de Pegà portant un roure. La resta del poble anava cap al Plano i es trobaven tots a la font de la Bruixa, des d'on es feia la benedicció.

IP 6.86.

Bonmatí (Aj. de Sant Julià del Llor i Bonmatí, Sel) *Festes de Primavera*. Divendres al vespre, desfilada de models. Dissabte, sopar de germanor amb botifarra i pa amb tomàquet. Diumenge, a la tarda, concurs de colles sardanistes; al vespre, cant d'havaneres i cremat. Dilluns, tir al plat.

FE 85:75. PD 28.5.82:6; 1.6.82:7; 21.5.83:2,8; 22.5.83:2; 25.2.83:9. IP 12.86.

Cambrils (Bca) *Fira de Cambrils*. La fira actual data de 1958. Pregó i elecció de la pubilla i l'hereu. Concursos, exposicions i esports diversos. El contingut de la fira és comercial, industrial, de locomoció, d'electrodomèstics, de productes per a l'agricultura i la pesca, etc. Festes d'homenatge a la vellesa. Des de 1984, fira d'art i artesanía.

DT 31.3.82:16; 30.4.82:23,27; 6.5.82:20; 3.5.83:14; 21.5.83:17. EN 81-83. FI 86:47. RE 6.5.78:12. IP 11.85.

Campelles (Rip) *Festa major*. Benedicció del poble des de la muntanya de Santa Maria. Tot seguit, repartiment de panets beneïts a tots els assistents. Amb algun acte inicial dissabte, la festa dura fins dilluns.

FE 85:63. N9 28.5.82:13; 4.6.82:13; 20.5.83:36; 27.5.83:15. IP 12.86.

Capafonts (Bca) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Barrulles*. L'ermita, del s. xii, va ser restaurada els anys 60. Conserva una marededéu del s. xv d'alabastre policromat. Des de 1970 aprox. s'hi celebrava un aplec de la sardana, però el mal camí fins a l'ermita féu traslladar-ne la celebració a la plaça del poble a partir de 1986.

DT 30.4.83:10. EN 84-85. GG 81-85:VII,262-263. IP 3.87.

Cardona (Bag) *Fira i Festes de Pentecosta*. S'inicià el 1946 amb un enfocament bàsicament ramader. Amb els anys la part de maquinària agrícola i industrial i dels automòbils ha anat guanyant terreny. Concursos de pintura ràpida (des de 1980) i infantil (des de 1970), com també un d'aparadors. Dura de dissabte a dilluns.

CQ 82-84:Bag. FI 86:48. R7 17.4.82:16; 29.5.82:7; 19.5.83:19; 21.5.83:11; 28.5.83:7. IP 9.85.

Castellfolit de la Roca (Gax) *Festa major*. Divendres, pregó, focs d'artifici i cantada d'havaneres. Diumenge a mig matí, desfilada dels socis de la Germandat de Sant Salvador des del Centre Cívic Cultural fins a l'església amb una orquestra i portant el penó. Ofici amb acompanyament d'orquestra. Abans de 1985 es feia el tercer diumenge de setembre, i, aquest dia, la Festa de la Germandat o del Roser. El 1979 es van estrenar uns

“cabeçuts” que es van fer malbé al cap de pocs anys. El 1906 sortiren per primer cop uns gegants, originals d'Antoni Collellmir i Ferrerons, que es malmeteren pels voltants dels anys 50.

CD 81a. EN 81-83. FE 85:45. GG 81-85:III,412. MO 16.9.83:33. MOSTRA-RI 85:9-10. MURLÀ 84:157-160. OL 27.5.82:20; 9.9.82:7; 23.9.82. PD 29.5.82:19,21; 18.9.82:13; 21.5.83:17; 15.9.83:11. SZ 82:222. IP 3.87.

Castigaleu (Bri) Festa de Pasqua. Campionat de guinyot -joc de cartes. Missa a l'ermita de Sant Andreu i repartiment de coca i vi.

IP 4.87.

Cervià de les Garrigues (Gar) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de les Besses. Jocs infantils i dinar de germanor. Hi assisteix força gent de la rodalia. Celebrat des de 1969. Es féu el Dilluns de Pasqua mentre fou festiu.

CC 2.5.72; 28.5.72; 11.6.74. EN 81-83. EN 84-85. GG 81-85:X,263. MA 13.6.73; 5.6.74; 6.6.76; 29.5.77; 3.6.77; 13.5.78. IP 10.85; 11.85; 3.87.

Erinyà (Aj. de Pallars Jussà, Pju) Festa major. Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de l'Obac. Repartiment de coca beneïda.

CAMPS 81:32. CD 86b. IP 8.85; 6.87.

Escala, l' (Aem) Aplec de la Sardana. Al ball del vespre, elecció de la pubilla. L'aplec començà el 1976 i se celebra al passeig de Lluís Albert.

AV 27.4.84:32. FE 85:23. OL 27.5.82:20. PD 26.2.83:24; 22.5.83:2; 17.12.83:24. RI 23.5.81:6. IP 6.87.

Gandesa (Tal) Romiatge al santuari de la Mare de Déu de la Fontcalda. Hi acudeixen els veïns de Prat de Comte. Jotes populars, rondalles, cant dels goigs i cançons típiques.

CQ 82-84:Tal.

Gelida (Ape) Festa major del barri del Puig i la Valenciana. Missa a la capella de Santa Magdalena, amb cant dels goigs. Actuació de la colla de bastoners i l'esbart local. Espectacle infantil.

DC 64:182-183. FU 5.6.87:33. IP 81; 2.86.

Gerri de la Sal (Aj. de Baix Pallars, Pso) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu d'Esplà.

IP 6.87.

Gombrèn (Rip) Festa major dels Cortals. A la tarda, jocs de cucanya i ball. Els Cortals és un veïnat a ponent del poble.

FE 85:63. N9 20.5.83:36.

Guàrdia Lada, la (Aj. de Montoliu de Segarra, Sga) Festa major. Actes dissabte i diumenge. Abans se celebrava per Sant Miquel. Dilluns, missa a l'ermita de la Mare de Déu del Coll.

EN 81-83. MS 17.8.72. IP 2.87.

Ivars d'Urgell (Pur) Festa major. Dura tot el cap de setmana. Dilluns, missa a l'ermita de la Mare de Déu de l'Horta.

EN 81-83. GG 81-85:IX,411. IP 2.86; 6.87.

Junedà (Gar) Diada de les Cassoles de Tros. Començà a celebrar-se el 1979 per iniciativa d'un grup de joves.

Les diferents colles i famílies que participen en el concurs es mengen les cassoles que han preparat en un dinar de germanor. S'ha convertit en una de les festes més populars de la comarca.

CQ 82-84:Gar. EN 81-83. GG 81-85:X,245. MA 29.5.82:10; 6.6.82:16; 20.3.83:12; 25.5.83:18. IP 3.87.

Llagostera (Gir) Festa major. Divendres, concurs infantil de dibuix ràpid. Cercavila amb gegants, capgrossos i “majorettes”. Teatre. Diumenge, ofici amb orquestra i concert. Dilluns, el darrer dia, tir al plat, xocolatada i espectacle infantil. Durant les festes, concurs de fotografia i exposició de pintors locals.

EN 81-83. FE 85:56. GG 81-85:III,411. PD 28.5.82:15-16,18; 20.5.83:13. IP 9.86; 10.86; 4.87.

Lloà (Pri) *Dia de la Joventut. Perduda des de 1983.

EN 81-83. IP 2.85.

Llobera (Sol) Aplec a l'església de Sant Salvador. Després de missa, repartiment de pa beneït. Abans, ball. Aquest aplec es feia dilluns, però es passà a diumenge quan deixà de ser festa.

SL 87. IP 3.87.

Manresa (Bag) Festa del barri de Valldaura. Esports diversos (futbol, petanca...) i exhibició gimnàstica. Diumenge, al matí, xocolatada; a la tarda, festa per als avis amb berenar i record de la diada; al vespre, cinema a l'aire lliure. Actes dissabte i diumenge.

R7 27.5.82:22; 1.6.82:18; 3.6.82:6; 21.5.83:31; 26.5.83:19; 28.5.83:6,31. IP 12.86.

Mataró (Mar) Fira Comercial de Mataró. Dins el Parc Municipal, durant una setmana llarga, parades de cases comercials i entitats que exposen els seus productes i serveis. Als carrers pròxims al parc, atraccions de fira. Hi consten fires del s. xvi. L'actual s'inicià el 1915, situada, al principi, a la Riera.

AM 50-56:II,987-988. CRÒNICA DE MATARÓ 13.5.78. DB 23.5.75:23. EN 81-83. FI 86:49. FULLS 4.79. GG 81-85:VI,389. GINESTA 68:94. MR 23.4.82:16; 28.5.82:3-4,10-11; 19.5.83:14; 21.5.83:1,5-6,12; 24.5.83:2; 25.5.83:2; 26.5.83:2; 28.5.83:2; 9.6.84:1,10,16; 13.5.84:7,10.

Molins de Rei (Bll) *Fira. Concedida el 1852 per la reina Isabel II.

AM 50-56:II,987. PL 4.2.84:III,VI. IP 4.87.

Montagut (Gax) Aplec dels Francesos a l'ermita de Sant Aniol d'Aguja. Organitzat pel Centre Excursionista de Banyoles, compta amb l'assistència de gent de tots dos vessants. Abans es feia el dilluns de la segona Pasqua. Segons la tradició, sant Aniol guaria del mal d'ulls amb l'aigua de la cova de l'Abat veïna. L'ermita de Sant Aniol pertany a la parròquia de Sadernes.

CC 16.6.73; 17.5.75; 13.5.78. CD 78. CD 81b. DC 64:358. EN 81-83. FE 85:46. GA 9.8.76. GG 81-85:III,307,382. GUAL 74:55. HORIZONTES 1.5.75; 5.79:4. MU 10.74. OL 27.5.82:20. OM 11.6.76. PD 1.6.79; 10.3.82:12; 21.5.83:9. PI 81:23. RV 15.6.79:18. SI 17.5.75; 14.11.75. IP 3.87.

Montcada i Reixac (Voc) Festa major. Dissabte, al matí, cercavila amb la banda de cornetes i tambors i “majorettes” i concurs de pintura ràpida (des de 1981); a la tarda, concurs de dibuix infantil, cavalcada i festival flamenc; al vespre, pregó i cantada d'havaneres. Diumenge, cursa popular i xocolatada. Ball de Bastons

i actuació de castellers. Dilluns, concurs d'arròs a la cassola (des de 1976). Fins a començament del s. XX se celebrava el dia de Santa Engràcia.

DS 8.6.84:10. EN 81-83. GG 81-85:VI,140,523. MO 20.5.83:37. IP 6.87.

Montmell (Bpe) Aplec a l'ermita de Sant Miquel.

DT 7.4.76. EN 81-83. FU 5.6.87:33. IP 11.86.

Móra d'Ebre (Reb) Fires de Primavera. Es dediquen especialment a la fruita. L'origen d'aquestes fires és de 1333. El 1986 prengueren nou impuls. Duren 3 dies.

FI 86:49. GG 81-85:XI,132. IP 8.85; 1.87.

Odèn (Sol) Festa major.

EN 81-83. IP 3.87.

Ordèn (Aj. de Bellver de Cerdanya, Bce) Festa major. Jocs infantils.

GG 81-85:XV,429. IP 6.86.

Os de Balaguer (Nog) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Cérvoles. Missa amb cant dels goigs. Sardanes i dinar de germanor.

GG 81-85:X,350. MA 23.5.75. IP 11.85.

Palafrugell (Bem) Festes de Primavera. El diumenge de la setmana anterior, "esclat popular" (pregó) i presentació de les pubilles de les festes (fins al 1982, elecció de la reina de les festes). Cercavila amb "majorettes" i bandes musicals. Fira de dibuix i pintura, iniciada el 1980. Dilluns, presentació de moda infantil. Dijous, sardinada (des de 1980) i Concurs de Cançó Infantil de Primavera (començat el 1983). Dissabte, durant el ball de l'envelat, Ball del Fanalet. Diumenge, al matí, cursa popular (des de 1980); al migdia, cercavila i animació per les platges; a la tarda, Çarroussel Costa Brava: desfilada de carrosses i comparses, amb concurs. Concurs fotogràfic (des de 1974), espectacles infantils, balls, trobada de corals... Són organitzades per un grup autònom des de 1963 i reprenen en certa manera les prestigioses festes de Carnaval, prohibides el 1939.

CC 25.5.80:18-19. EN 81-83. FE 85:35. GG 81-85:IV,426,428. GRUP 81-82. MO 8.6.84:36. PD 8.5.82:9; 23.8.82:7; 15.5.82:2; 16.5.82:9; 21.5.82:2; 17.10.82:13; 25.1.83:8; 30.1.83:12; 19.3.83:14; 16.4.83:13; 29.4.83:18; 8.5.83:10; 13.5.83:sup.8,15; 20.7.83:29; 23.11.83:23.

Paülis, les (Ari) Festa xica. Antigament, romiatge a l'ermita de Santa Lúcia juntament amb els veïns de Bonansa, amb dinar de germanor. Avui dia l'ermita està en ruïnes.

IP 6.86; 6.87.

Planoles (Rip) *Benedicció del terme.

IP 10.77; 4.86.

Pobla de Lillet, la (Ber) Festa major de Cinquagesma. Diumenge, cursa ciclista local; a la tarda, concert. Dilluns, aplec al santuari de la Mare de Déu de Falgars. Després de l'ofici, costellada. A la tarda, Dansa de Falgars a l'esplanada del santuari, que té un caire obert a tots els participants. També es ballen les "corrantes". L'origen de la festa és per un vot de poble.

AM 50-56:II,991-992; III,415-419,911-912. AM 58:68. CA 25.5.80:15. CQ 82-84:Ber. DB 7.3.67. DC 64:305. EN 81-83. EN 84-85. GG 81-85:II,

342. MO 20.5.83:37; 8.6.84:37. R7 29.5.82:16,22; 20.5.83:6. VL 85:56,60, 239,240. IP 2.87.

Puig, el (Aj. de Gelida, Ape) Festa major.

FU 1.87:47. IP 5.87.

Puig-reig (Ber) Festa major. Dissabte a la tarda, concurs de pintura ràpida (des de 1980). Cercavila amb la banda de cornetes i tambors i els gegants. Diumenge, cercavila amb les "majorettes" de Sùria i la banda de cornetes i tambors. Dilluns, algunes competicions esportives: de "motocross" i "karate". Al vespre, ball de festa major amb el Ball del Fanalet. Dimarts, jocs infantils al matí.

GG 81-85:II,438. R7 27.5.82:22; 20.5.83:6; 21.5.83:6,31; 24.5.83:9. VL 85:60,243.

Reus (Bca) Romiatge a Montserrat. Organitzat per la parròquia de Sant Pere.

MT 9-12.84:21; 9-12.85:37. IP 8.87.

Ribera de Cardós (Aj. de Vall de Cardós, Pso) Festa major.

CD 86b. IP 6.87.

Riudaura (Gax) Festa del Roser. L'acte més característic és, diumenge a la tarda a la plaça, el Ball del Gambeto. El gambeto és la capa negra que porten els balladors sobre les espatlles i que arriba fins als peus; a la mà porten un barret de copa. Les balladores es cobreixen el cap amb una caputxa de llana blanca i duen mantó de Manila. El ball és interpretat per 8 parelles, que a la part final conviden el públic a incorporar-s'hi. Actes festius durant 2 dies.

AM 50-56:II,982; III,421-423,912. AM 58,68,70. ARNAU 80a:361-369. CA 25.5.80:15. CC 22.5.80. CD 81a. CO 31.5.79. CONSTANS 54:22. CQ 82-84:Gax. DC 64:336. EN 81-83. FE 85:48. GEC 70-81:VII,795. GG 81-85:III,307,365. MO 20.5.83:37; 8.6.84:37. OL 8.6.79:10-11; 27.5.82:11,20. PD 3.6.79; 23.5.80; 30.5.82:10; 22.5.83:12. PLA 46:386. PLA 57:253-254. PLA 69:113. PONS 82:23. SI 9.5.76. SZ 82:86. VA 10.4.68. VALLS 67:3. IP 9.86.

Sabadell (Voc) Aplec a l'església de Sant Julià d'Altuera. Organitzat des de 1953 per l'Hermandad de Nuestra Señora de la Fuensanta, integrada principalment per gent d'origen murcià. Dissabte al matí, focs artificials. Diumenge al matí, romeria amb la imatge de la Verge de la Fuensanta precedida de banda de cornetes i tambors. Surten de la parròquia del Sagrat Cor a Ca N'Oriac. Concurs de paelles i dinar de germanor. S'hi mengen les "migas" tradicionals murcianes. La data de celebració pot variar d'un any a l'altre.

DS 20.5.83:4; 21.5.83:22-23; 24.5.83:10-11; 25.4.84:8; 3.5.84:10. EN 84-85. IP 7.87.

Festa major del barri de la Creu Alta. Diumenge al matí, aplec de gegants (des de 1982). Cercavila amb gegants, cap-grossos, grallers... Trobada de gegants. Al vespre, corre-foc amb diables, dracs, cuques i uns altres animals ignífers (des de 1981). Dilluns al matí, concurs de pastissos. Mercat de queviures i productes del camp. Al vespre, cantada d'havaneres i castell de focs artificials.

DS 30.3.83:8; 20.5.83:12-13; 24.5.83:9; 24.4.84:8; 6.6.84:7; 8.6.84:7; 9.6.84:10-11. FE 86:4,12,42-45. IP 7.87.

Santa Coloma de Queralt (Cba) *Festa de l'Espiga i la Farigola*. Concurs de pintura ràpida.

GG 81-85:IX,307. LA SEGARRA 7.80:1.

Santa Perpètua de Mogoda (Voc) *Romeria del Rocío*. Començà el 1972 aprox., organitzada per la Federació de Entidades Culturales Andaluzas en Catalunya. La data de celebració coincideix amb la romeria del Rocío, a Almonte (Huelva). Els romeus –la gran majoria de procedència andalusa– traslladen la imatge des de la seva seu habitual, una Hermandad Rociera de Badalona. Van precedits per una banda de música i unes "majorettes". Diverses "hermandades" i entitats munten "casetas" que reben la visita de la imatge. Diumenge a la nit, rés del rosari de l'aurora amb l'única il·luminació de les espelmes dels participants. Durant la festa, diversos actes i concursos, com el de cavallistes.

AV 24.5.88:29. DS 19.5.83:10; 21.5.83:21; 24.5.83:12-13; 25.5.84:13; 8.6.84:10. PA 23.5.88:29. PB 87:92.

Sant Esteve d'en Bas (Aj. de la Vall d'en Bas, Gax) *Exposició de flors de la Garrotxa*. Organitzada des de 1977.

PD 27.5.82:8; 12.5.83:11. IP 10.86.

Sant Feliu de Pallerols (Gax) *Festa major*. Diumenge abans, pujada a peu al santuari de la Mare de Déu de la Salut (costum iniciat el 1975). La vigília, a la tarda, cercavila amb gegants, cavallets i mulassa. Pregó. Al vespre, "paltrucada" popular per a tothom –el paltruc és una botifarra de sang feta amb el budell més ample del porc. De matinada, després del ball, xocolatada. Diumenge i dilluns a la tarda, els cavallets –8 en total– fan una sèrie de balls: Contrapàs, Ball Pla, Sardana Curta i Mata-degolla, en què també intervenen els gegants. La figura del gegant representa un cavaller musulmà; la gegantessa, una dama medieval amb un ram de flors a la mà dreta. Dimarts al matí, el darrer dia, tornaboda a la font de la Teula. Al final, jocs de cucanya. Al vespre, focs artificials. Declarada d'Interès Turístic Nacional, se celebra en aquesta diada des de 1830 aprox. Abans es feia l'1 d'agost, i, aquest dia, la *Festa del Roser* (actualment, a la Mare de Déu del Roser se li dedica l'ofici de dilluns). Els gegants actuals daten de 1966 o 1967. La mulassa, de 1982, és una reproducció de la seva predecessora. Els cavallets actuals foren construïts el 1955 o el 1956. Havien ballat sempre a la Festa del Roser i participaven en la cerimònia de la benedicció del terme des del Puigsacreu, acabada la qual es repartien uns pans entre els balladors. La cerimònia persistí fins a 1972 aprox.

AM 50-56:1,981-986.1.012. AM 58:66,69. ARNAU 80a:370-384. CA 25.5.80:15. CASADEMONT 80. CASADEMONT. 82. CAVALLETS 82. CC 24.5.80. CD 81a. CO 31.5.79. CQ 82-84:Gax. DB 18.5.72. EN 81-83. FE 85:48. GG 81-85:III,307,412. MO 28.5.85:33; 20.5.83:37; 8.6.84:37. MOSTRARI 85:65,67-69. MURLA 84:149-156. PD 2.6.79; 23.5.82:9; 25.5.82:6; 26.5.82:11,15; 29.5.82:2; 30.5.82:2; 1.6.82:2,7; 1.8.82:20; 19.5.83:9; 21.5.83:20; 1.6.83:10. PLA 41:27-28. PLA 57:255-256,297-298. PLA 69:113. PLANAGUMÀ 83. SALVA 58:42. SI 8.6.74; 8.6.76; 13.5.78; 16.5.79. SZ 82:84. VA 10.4.68.

Sant Hilari Sacalm (Sel) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Pedró*.

FE 85:75. IP 11.86.

Sant Joan Despí (Bl) *Romeria del Rocío del Baix Llobregat*. Organitzada per l'Hermandad de Cornellà des de 1982. Pelegrinatge des de Cornellà fins a Sant Joan Despí, on hi ha instal·lades unes "casetas" que animen la festa al polígon residencial de la Fuensanta. Concurs de sevillanes, de "casetas" i de carretes.

PB 87:92. PL 21.5.83:11; 25.5.83:3; 9.6.84:IV; 12.6.84:1. IP 11.86.

Sant Llorenç Savall (Voc) **Aplec*.

DC 64:379. IP 1.87.

Sant Vicenç de Castellet (Bag) *Festa major*. Elecció de pubilla i donzelles. La vigília, espectacle infantil. Diumenge, diverses competicions esportives (escacs, pesca, hoquei, patinatge...). Al vespre, serenata a la plaça de l'Ajuntament. El darrer dia dels 4 que dura, al vespre, havaneres i cremat.

EN 81-83. GG 81-85:II,437. R7 27.5.82:22; 1.6.82:3; 14.5.83:7; 19.5.83:19; 20.5.83:5; 21.5.83:15. SZ 82:84.

Sorpe (Aj. d'Alt Àneu, Pso) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu d'Ares*. A la tarda, petita processó al voltant de la capella portant la imatge i cantant el «Magníficat». Hi solen acudir veïns d'Esterrí d'Àneu, València d'Àneu i Son. L'Ajuntament reparteix xampany, cafè, licors i pastes. Fins a 1985 se celebrà dilluns.

EN 84-85. IP 11.85; 6.87.

Terrades (Aem) *Romeria al santuari de la Mare de Déu de la Salut*. Els participants són especialment veïns de Boadella d'Empordà.

IP 10.86.

Terrassa (Voc) *Festa major del barri de les Arenes, la Grípija i Can Montllor*. Divendres, teatre. Dissabte, revetlla amb orquestra i actuació d'un esbart local. Diumenge, concurs de carrers engalanats. Teatre.

DI 19.5.83:4; 21.5.83:4; 24.5.83:4; 8.6.84:9; 9.6.84:27; 12.6.84:3.

Festa major del barri de Sant Pere. Començà el 1978. Dissabte al matí, cercavila, pregó i suca-mulla de melindros amb mistela; a la tarda, xocolatada. Diumenge, concursos de pintura ràpida i d'arròs; al vespre, ball de gala amb orquestra. Dilluns, concurs de pesca, homeinatge als avis i cant d'havaneres.

DI 21.5.83:4; 24.5.83:4; 8.6.84:9. DS 23.6.84:19.

Tivissa (Reb) **Fira de les Forques*. Era de cordes, forques i falçs, coincidint amb un mes abans de la sega. Es perdé cap a 1970.

GG 81-85:XI,141. TIVISSA 84:157. IP 1.87.

Torrefarrera (Sgr) *Festa de la Cassola*. Començà el 1984.

IP 4.87.

Vilanova i la Geltrú (Gaf) *Pelegrinatge a peu a Montserrat*. Organitzat per la parròquia de Santa Maria de la Geltrú des de 1940 aprox. Hi participa gent de totes les parròquies de la vila.

DV 28.5.82:9. MT 1-4.85:29; 1-4.86:16. IP 5.87.

Vila-seca (Aj. de Sant Vicenç de Torelló, Oso) *Festa major*. Dissabte, concurs de dibuix infantil (des de 1982). Diumenge, desperta amb xerinoia. Xocolatada,

arregades i vi per als presents. Cercavila amb gegants, cap-grossos i drac. A la tarda, festival infantil i cant d'havaneres. Dilluns, jocs de cucanya. Focs d'artifici.

AU 20.5.83:V. N9 28.5.82:41; 20.5.83:36. PR 80; 82; 85. IP 3.86.

Vilassar de Dalt (Mar) *Homenatge a la Vellesa*. Organitzat des de 1946 aprox. Concentració, esmorzar i festival popular. Missa.

IP 7.86.

Vilella Baixa, la (Pri) *Festa major*. Actes durant 3 dies.

EN 81-83. IP 2.87.

Vilosell, el (Gar) *Aplec a l'ermita de Sant Miquel de la Tosca*. Gran concentració sardanista que començà el 1969. Fins que va ser festiu, es va fer el dilluns de la segona Pasqua.

CC 21.5.72; 28.5.72; 21.2.73. EN 84-85. GG 81-85:X,266. MA 7.6.73; 13.6.73:10; 17.5.75; 6.6.76. IP 1.86; 2.86; 3.87.

Dilluns de la segona Pasqua

Abella de la Conca (Pju) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Carrànim*. Benedicció del terme i repartiment de pa beneït.

CAMPS 81:9. CD 86b. DC 64:1. EN 81-83. MA 25.5.78. MO 20.5.83:37; 8.6.84:37. SZ 82:84. IP 8.85; 8.87.

Àger (Nog) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Pedra*. Les dones recullen flors boscanes pel camí, o en porten de casa seva, i n'engalanan l'altar. Repartiment de pa entre els assistents -abans, coca. Aquesta advocació mariana fou proclamada patrona de la vall d'Àger i coronada; havia rebut butlla papal amb indulgències. En temps antics, l'ermita servia d'habitatge a ermitans o monges.

IP 12.78; 10.85

Alicover (Aca) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Remel*.

BLASI 33:25. CC 19.6.73. VA 14.6.73. IP 2.87.

Allara de Carles (Beb) *Aplec a l'ermita de Sant Julià*. Va tenir lloc fins al 1936. Posteriorment s'ha intentat de recuperar sense gaire èxit. L'ermita és una parròquia d'estil gòtic primerenc (s. XIII).

DC 64:11. GG 81-85:XIII,259. VB 13.7.84:7.

Anglès (Sel) *Aplec a l'ermita de Santa Bàrbara*. Hi participa gent d'Anglès, la Cellera de Ter i Sant Martí Sapresa. Antigament s'havia celebrat el dimarts abans de l'Ascensió. El santuari és al cim de la muntanya de Santa Bàrbara, a 854 m d'altitud. El s. XIII ja consta com a lloc de devoció comarcal.

CC 28.5.72; 7.6.72. DC 64:382. FE 85:71. GG 81-85:III,224. GINESTA 72:150. PD 4.6.82:11. SI 28.4.74; 8.6.74. VINYES 73:76-77. IP 6.86; 11.86.

Arenys de Munt (Mar) *Aplec de sardanes, a l'ermita de la Mare de Déu de Lourdes*.

CC 7.4.72. IP 6.87.

Arròs (Aj. de Vielha e Mijaran, Var) *Romeria a l'ermita de Sant Joan*. Hi assisteixen també fidels de Vila. Missa i veneració de la imatge. L'ermita és d'estil romànic.

DC 64:28. EN 84-85. GG 81-85:XVI,241. IP 10.85; 6.87.

Artesa de Segre (Nog) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Pla*. Dinar de germanor.

EN 84-85.

Balaguer (Nog) **Aplec a l'ermita de Sant Miquel del Corb*.

AM 50-56:II,995-996.

Barcelona (Bar) **Aplec al santuari de la Mare de Déu del Coll*. Hi participaven sobretot els veïns del barri de la Tapineria.

AM 50-56:II,989,997.

**Romeria del Ram a la basílica del Sagrat Cor de Jesús, del Tibidabo*. Començà a fer-se el 1887. Sortia de la parròquia dels Josepets, a Gràcia.

EN 84-85. GARRUT 52:189. PB 87:65.

Barroca, la (Aj. de Sant Aniol de Finestres, Gax) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del puig d'Elena*. Temple romànic, situat al puig d'Elena, a 565 m d'altitud, des d'on s'albira un gran panorama.

DC 64:40. GG 81-85:III,349. PI 81:126,128-129. IP 8.86; 12.86.

Berga (Ber) *Romeria al santuari de la Mare de Déu de Queralt*. Sobretot hi assisteixen veïns de la Valldan. Antigament, hi acudia l'Associació de Filles de Maria de Berga.

SANTAMARIA 28:38. VL 85:60,178.

Bigues (Aj. de Bigues i Riells, Vor) *Aplec de sardanes, al parc Usart*. Organitzat pel Centre Excursionista de Sant Feliu de Codines.

AM 50-56:II,988. EN 81-83. JULIANO 80:63 ss.,91. IP 12.85; 11.86

Borges del Camp, les (Bca) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Riera*.

EN 84-85. IP 3.87.

Cabanabona (Nog) *Aplec a l'ermita de Sant Apol·linar*. Oferiment a tots els assistents de coca i beguda. Antigament l'aplec tenia lloc per Sant Sebastià i el dilluns de Pasqua Florida. El nom popular de l'ermita és Sant Pol.

EN 84-85.

Calaceit (Mat) *Festa de Primavera o de la Santa Espina*. Processó fins a l'ermita de Santa Anna. Els quintos hi porten la peanya de santa Anna.

IP 1.87.

Calders (Bag) **Aplec a l'ermita de Sant Amanç*.

DC 64:74. IP 12.86.

Calella (Mar) *Concurs d'allioli*. Celebrat des de 1973, acompanyat d'una botifarrada popular.

IP 10.86.

Canovelles (Vor) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Bellullà*.

AM 50-56:III,398-399.

Castells, els (Aj. de les Valls d'Aguiar, Aur) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Guia*. No se celebra des de 1975.

DL 4.11.77. IP 2.86.

Cellera de Ter, la (Sel) *Aplec a l'ermita de Santa Margarida. Es va perdre a principis de segle.

SI 18.4.74. IP 6.86.

Cistella (Aem) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Vida.

IP 1.87.

Collbató (Bil) *Festa del Roser.

MARTÍ 69:120,232. IP 1.87.

Corbera d'Ebre (Tal) Aplec a l'ermita de Santa Madrona.

EN 84-85.

Creixell (Aj. de Borrassà, Aem) Aplec al santuari de la Mare de Déu.

EN 84-85.

Cretes (Mat) Festa a l'ermita de la Mare de Déu de Misericòrdia.

IP 1.87.

Espinalbet (Aj. de Castellar del Riu, Ber) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de Corbera. Abans se celebrava per la primera Pasqua. Després de l'ofici, diversos ballets, entre ells la Dansa de Corbera.

RIBERA 26:57-58. IP 2.87.

Faitús de Dalt (Aj. de Llanars, Rip) Festa major.

FE 85:63. IP 11.86.

Fals (Aj. de Fonollosa, Bag) Festa major. L'origen d'aquesta festa és per un vot de poble per una pesta que havia patit la població. Com a acte principal, aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Grau, que d'un temps ençà s'havia perdut. En l'actualitat, dinar comunitari, "cross" popular, jocs per a infants... Ball de l'Almorratxa (interpretat per la parella del poble que s'ha de casar més aviat) i Ball de Cascavells. Repartiment del panallet als assistents. El berenar típic és pa amb avellanes. Antigament s'aprofitava aquesta trobada per fer una mena de fira d'eines de tall i per posar-se en contacte amb els segadors per a la campanya que s'apropava. L'ermita, d'origen romànic, va acabar de ser restaurada el 1984.

ASSOCIACIÓ 81-82. EN 84-85. PR 84. R7 27.5.82:7,22; 1.6.82:7; 5.6.82:30; 16.4.83:7; 10.5.83:23; 21.5.83:7. IP 9.85.

Farrera (Pso) Aplec a l'ermita de Santa Magdalena. Dinar de germanor.

CD 86b. EN 84-85.

Gargallà (Aj. de Montmajor, Ber) Romeria a la capella de la casa Figols. Dedicada a santa Magdalena.

VL 85:60,228. IP 2.87.

Gavà (Bil) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Bruquers. Especialment hi acudeix gent de Begues. L'ermita és del s. XII, romànica, amb arcuacions llombardes.

EN 84-85. PL 8.8.84:III. IP 10.86.

Gombrèn (Rip) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de Montgrony. Antigament, Ball de la Gombrenyesa.

AM 50-56:II,991; III,415-418,911-912. AM 58:68. CA 25.5.80:15. CC 4.6.68. IP 7.87.

Gorguja (Aj. de Llivia, Bce) Festa major.

IP 12.86.

Gurb (Oso) Aplec a l'ermita de Santa Anna de Mont-ral. Després de la missa, sorteig de la mona de Pasqua. Algun any, sardanes. L'ermita és un interessant exemplar romànic amb creuer i capelles quadrades.

N9 20.5.83:36. IP 10.86.

Hortsavinyà (Aj. de Tordera, Mar) Festa del Roser a l'ermita de la Mare de Déu de l'Erola. Cant dels goigs.

DC 64:198. GINESTA 68:234-235,259. MR 31.8.83:13. IP 8.86.

Hospitalet de Llobregat, l' (Bar) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Bellvitge.

AM 29-30:I,295-296. AM 50-56:II,996-997. FÀBREGA 54:157-158. IP 7.87.

Igualada (Año) Commemoració de la batalla del Bruc. Missa del Sant Crist a la basílica de Santa Maria. La festa es fa des de principis del s. XIX.

IG 26.5.83:10; 13.6.84:6. IGUALADA 84. IP 1.87.

Jafre (Bem) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Font Santa.

CONSTANS 54:177. GG 81-85:IV,410.

Joanet (Aj. d'Arbúcies, Sel) Aplec a l'ermita del Nen Jesús de Praga. La vigília al vespre hi va gent a acampar. Començà el 1911.

AU 27.5.83:6. DC 64:205. EN 81-83. EN 84-85. PLA 57:313. SI 28.5.75. IP 11.86; 4.87.

Jonquera, la (Aem) Festa petita. Comença a la vila dissabte. Diumenge, ofici amb orquestra. Dilluns, aplec a l'ermita de Santa Llúcia, organitzat pels Amics de Santa Llúcia, i ofici amb orquestra. A principis dels 80, recuperació del Ball de la Morratxa, que no ha tingut continuïtat. La darrera sardana és de germanor. Concurrencia de gent dels pobles veïns i de Catalunya Nord. És costum de menjar costelles amb cargols.

CC 2.2.73. DB 27.5.73:37. EN 81-83. FE 85:24. IG 9.6.84:16. PD 28.5.82:9; 2.6.82:8; 20.5.83:10. SI 18.5.75; 2.6.77. IP 9.86.

Llaés (Aj. de Ripoll, Rip) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Cau. Jocs de cucanya, dinar de germanor i concurs de flors boscanes. Segons Amades, antigament, Ball de l'Espanyolot.

AM 50-56:II,993-994; III,444,446. AM 58:68. CA 25.5.80:15. CC 4.6.68. DC 64:289. IP 5.86.

Llanera (Aj. de Torà, Sga) *Aplec.

DC 64:213. IP 2.87.

Lliçà d'Amunt (Vor) Aplec a l'ermita de Sant Baldiri. La Unió Excursionista de Catalunya de la Vall del Ternes s'encarrega del foc de camp, amb cançons i cremat. La Secció Sardanista de l'Aliança organitza la ballada de sardanes.

AM 50-56:II,991. EN 81-83. EN 84-85. IP 2.86; 11.86.

Llosses, les (Rip) Aplec a l'ermita de Santa Margarida de Vinyoles. Recuperat el 1980 després de no fer-se des de 1963. Marxa de regularitat (des de 1981). Joc del "quinto" a benefici de la restauració de l'ermita. Dinar al voltant de l'ermita i ball popular a l'esplanada. A mitjan s. XIX, els pobles de les Llosses i d'Alpens fe-

ren un vot de poble per allunyar la pesta i amb aquest motiu es construí una nova església.

AV 24.5.80. EN 81-83. EN 84-85. MU 6.80:141-142. N9 16.5.80; 28.5.82: 17; 4.1.83:8; 20.5.83:36. IP 4.86; 5.86.

Lluçà (Oso) *Aplec. Després del rosari, els administradors de la Mare de Déu rifaven ous al claustre.

AM 50-56:III,448. IP 2.86.

Montcada i Reixac (Voc) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Castell o de Montcada. Hi acudien especialment els veïns del barri de la Boqueria de Barcelona.

AM 50-56:II,989,997.

Organyà (Aur) Aplec a l'ermita de Santa Fe. Alguns joves hi acampen ja la nit anterior. Missa amb cant dels goigs i benedicció del terme i dels sembrats. Repartiment a tots els assistents d'una oferta -panet amb repecta. Organitzat per l'Ajuntament, que paga un dinar a les autoritats assistents. Hi acudeixen gent d'Organyà, el Pujal, Cabó, el Vilar i Montanissell. La situació de l'ermita, encimbellada a 1.207 m, permet d'albirar un ampli horitzó.

CAMPS 81:71. CD 87a. DC 64:278. DL 23.8.73; 4.11.77. EN 84-85. ESPAR 77:32,100-102. IP 12.85; 2.86; 5.87.

Pierola (Año) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Roser. Després de la missa, repartiment de panets beneïts i dinar de germanor.

CC 4.6.88. DC 64:297. MARTÍ 69:169,232. SZ 82:50. VT 65:132. IP 10.85.

Pinell (Sol) Festa major. Tir al plat, jocs, futbol... Dilluns, aplec a la capella de Sant Tirs. Dura 2 dies.

GG 81-85:II,410. SL 87. IP 3.87.

Pla de la Bleda, el (Aj. de Sant Martí Sarroca, Ape) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Bleda.

EN 84-85. FÀBREGA 54:254. FU 1.87:45.

Pont de Suert, el (Ari) Romeria a l'ermita de la Mare de Déu del Remei. L'ermita actual, erigida per subscripció popular, es va construir en substitució de la que va ser perjudicada per una riuada.

PR 82. IP 7.86.

Pontós (Aem) Aplec a l'ermita de Santa Anna.

EM 4.8.82:7. IP 6.87.

Prats de Lluçanès (Oso) *Aplec a la Pedra Dreta del Grau. Contrapàs o Ball de Cinquagèsima. Es recollien herbes aromàtiques.

AM 50-56:II,994; III,395-398,909-910. IP 10.86.

Prats de Rei, els (Año) Trobada a la Manresana. Jocs per als infants i concursos. Arròs monumental que es reparteix als presents. Organitzada per l'Agrupació Cultural Recreativa Sigarra.

IP 10.85; 12.85.

Quar, la (Ber) *Aplec al santuari de la Mare de Déu.

GG 81-85:II,294. IP 9.85; 2.87.

Rasquera (Reb) Diada de l'ermita de Sant Domènec. Dinar col·lectiu i ball popular.

EN 81-83. IP 6.85.

Rocafort (Aj. del Pont de Vilomara i Rocafort, Bag) *Festa del Vot de Poble. Romeria a Montserrat en la qual els participants anaven descalços i vestien unes túniques especials. Durant el camí anaven resant el rosari. Es va fer fins a 1930.

IP 11.85.

Roda de Berà (Tar) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Berà. Hi acudeix gent de diverses poblacions.

EN 84-85. IP 12.85.

Roses (Aem) Aplec de la Sardana. Començà el 1974. Al matí, sardinada amb pa i vi.

EM 28.4.82:25; 1.12.82:9. FE 85:27. IG 9.6.84:16. OL 27.5.82:20. PD 21.5.82:9; 26.2.83:24; 17.12.83:24. RI 23.5.81:6.

Rubí (Voc) Aplec a l'ermita de Sant Muç. Des de la fi del s. XVIII tingué molta concurrència per la participació de la colla Els Xatos del barri del Raval de Barcelona. Després s'hi sumaren més colles, que alegraren la festa fins entrat el s. xx.

AM 29:263-267,293-295. AM 50-56:II,976-981,990-991. AM 58:68. AR 80:85. CA 25.5.80:15. CABALLÉ s.d.a:87-88. CANYAMERES 70:271-272. CC 15.3.73. DB 21.5.72; 1.7.73; 7.7.78. FD(Vic) 6.5.73. FE 83:60. GEC 70-81:XIII,281. GG 81-85:VI,127. JORBA 86. LLATES 44:104. MO 28.5.82:33; 20.5.83:37. PB 80:34-35. PB 87:15. RUFÉ 84:4. SERRA 61:13-16.

Saldes (Ber) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Gresollet. Originat per vot de poble. Antigament, tots els pobles veïns hi acudien en processó per Lledànies, el dilluns següent a l'Ascensió.

GG 81-85:II,333. EN 84-85. TE 19.1.73. VL 85:60. IP 2.87; 2.88.

Saltor (Aj. d'Ogassa, Rip) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Vidabona. Antigament, Ball de l'Espanyollet i Ball de Tres Parts, com també Ball dels Pabordes i un ballet del poble de Bruguera. També s'havia fet el Ballet dels Dos Donzells, que era com un joc de nenes. Perdut a la dècada dels anys 40. Actualment l'ermita està en ruïnes.

AM 50-58:II,992-993; III,355-356,447-450,459,913-914. AM 58:69. AR-NAU 80a:6-8,152-162. GG 81-85:I,358. IP 4.86.

Sant Agustí de Lluçanès (Oso) Aplec al santuari de la Mare de Déu dels Munts. Dinar de germanor. L'edifici, situat en un lloc de panorama ampli, ja és documentat a la fi del s. XII.

EN 81-83. EN 84-85. N9 23.6.81:8.

Santa Maria de Meià (Aj. de Vilanova de Meià, Nog) Aplec a l'ermita de Sant Sebastià. Dinar de germanor.

EN 84-85. IP 6.87.

Santa Perpètua de Mogoda (Voc) *Processó a l'ermita de la Mare de Déu de Santiga. Benedicció del terme i repartiment de panets beneïts. Hi acudien també veïns de Polinyà.

FÀBREGA 54:224-225. MONTLLOR 58:45. IP 10.86.

Sant Feliu de Buixalleu (Sel) Aplec a l'ermita de Santa Bàrbara. Dinar de germanor al qual concorren molts fills del poble que ja no s'hi estan.

EN 84-85. PD 27.5.83:8.

Sant Feliu de Guixols (Bern) Aplec al paratge de Pedralta. Començà el 1959. Al principi se celebrava el di-

jous de l'Ascensió. La vigília hi va gent a acampar, amb foc de camp. Concursos de rams i conjunts de flors boscanes (des de 1970) i d'allioli (des de 1975). A la tarda, cantada d'havaneres amb cremat. Hi assisteix també molta gent de Santa Cristina d'Aro. El dia de celebració no és gaire fix.

CC 25.10.74. DB 4.6.65; 17.5.72. EN 81-83. FE 85:36. PD 26.5.83:11. TE 11.5.67. VA 11.10.72; 11.10.73. IP 7.86.

Sant Feliu de Llobregat (Bll) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Salut.

DB 9.8.78. IP 10.86.

Sant Jaume de Frontanyà (Ber) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu dels Oms.

BLASI 29:423. EN 84-85. IP 10.85.

Sant Llorenç de Morunys (Sol) Aplec al santuari de la Mare de Déu de Lord. Hi acudeix gent de diverses poblacions de la vall de Lord. Els participants fan una processó al voltant del santuari.

EN 84-85. GG 81-85:II,374. SL 87. IP 11.85; 3.87.

Sant Martí de Tous (Ano) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Sentfores.

CC 4.6.68. DC 64:455. EN 84-85. MARTÍ 69:194,232. VT 65:132. IP 11.79; 11.85; 4.86.

Sant Pere Sallavinera (Ano) *Aplec. Es va perdre cap a 1970.

CC 4.6.68. MARTÍ 69:197,232. VT 65:132. IP 1.87.

Sant Salvador de Toló (Aj. de Gavet de la Conca, Pju) Aplec al santuari de la Mare de Déu de Bonrepòs.

CD 86b. DC 64:395. MA 7.6.74; 22.5.83:15. MO 20.5.83:37; 8.6.84:37. SZ 82:84. IP 8.85.

Su (Aj. de Riner, Sol) *Aplec a la capella de Sant Diu-menge.

IP 82.

Taradell (Oso) Volta ciclista amb disfresses. Organitzada des de 1981 per la Junta Local contra el Càncer i la Unió Ciclista.

N9 4.6.82:11; 27.5.83:12.

Tavertet (Oso) *Aplec a l'ermita de Sant Corneli.

SOLÀ, s.d.:91. IP 3.86.

Tona (Oso) Aplec de la Rosa a l'ermita de la Mare de Déu de Lourdes, al castell. El vespre de la vigília, crida i cercavila pel poble de carrosses cobertes de boixos i roses. Dalt al castell, fogueres. El matí de dilluns, la roseraire major fa una recaptada de roses pel poble, les quals són després ofrenades a la Mare de Déu, beneïdes i repartides a tothom. Concurs de rams. Després de l'ofici, Ball de la Rosa per l'esbart dansaire local. Celebrat per primer cop el 1936, la guerra en postergà la continuació fins a 1943.

AM 58:89-70. AU 13.5.78; 20.5.78; 20.5.83:13. CLOTA 81-82. DB 10.6.73. DC 64:442. EN 81-83. EN 84-85. FONT 86:52. LLEOPART 80. MO 20.5.83:37; 8.6.84:37. N9 18.5.79:7; 30.5.80:18-19; 21.5.82:22; 28.5.82:9; 4.6.82:13; 20.5.83:12,36; 27.5.83:13. TONA 78:8,16-18.

Torà (Sga) *Diada del Visitant. Vall a la tarda amb elecció de Miss Simpatia i dames d'honor entre les noies visitants. Hi acudien molts fills de la vila que estaven fo-

ra. Començà a fer-se cap a 1965, organitzada per l'Ajuntament, i es perdé el 1986.

IP 2.87.

Tortosa (Beb) Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del coll de l'Alba. Cercavila amb dolçaina i tamborí. Després de la missa a l'ermita, romeria fins a la creu de Collredó, des d'on es beneeix el terme municipal. Cursets pedestres, sardanes, gran paella comunitària... A la tarda, processó pels voltants de l'ermita. Servei gratuït d'autobusos a l'ermita.

CC 28.5.72; 22.5.83:14. DT 11.6.76; 14.5.78; 25.5.80. EI 19.5.83:5; 6.6.84:4; 13.6.84:1. VB 19.5.78; 27.5.83:2; 8.6.84:1.

Vallbona d'Anoia (Ano) Festa del Roser. L'orquestra, de matí, passa a buscar a casa seva les administradores de la festa i es dirigeixen a l'ofici solemne. Processó amb la imatge de la Mare de Déu del Roser. Ball de la Garlanda o del Roser: el ballen 4 parelles, 2 d'entrants i 2 de sortints. Al matí l'orquestra va a cercar les parelles a casa seva i les acompanya a l'anada i a la tornada de missa. Durant la sobretaula, les parelles passen per totes les cases del poble amb les morratxes perfumant els comensals amb colònia i obsequiant les senyores amb roses. A la tarda, a la plaça de l'Església, Ball de la Garlanda. Al vespre, el ball de gala és obert per totes 4 parelles. Dura 3 dies.

AIONA 20.5.83:14. AM 50-56:II,982. AM 58:58. CC 4.6.68. DC 64:464. GG 81-85:V,390. MARTÍ 69:219,232. VT 65:132-134. IP 2.79; 11.85.

Vallfogona de Ripollès (Rip) Aplec a l'ermita de Santa Cecília. El jovent del poble prepara una truitada amb els ous recollits per les caramelles. Deixat de fer més de 30 anys, es va recuperar els anys 80.

IP 12.86.

Vallirana (Bll) Festa del Roser. Algun any, a la tarda, concert coral.

PL 21.5.83:11. IP 5.87.

Vilanova del Vallès (Vor) Aplec a l'ermita de Santa Quitèria. Des de 1971 s'ha convertit més aviat en aplec sardanista.

AM 50-56:III,686. DC 64:342. EN 81-83. PG 20.5.83:12. IP 12.85.

Dimarts de la segona Pasqua

Golmés (Pur) Festa major petita, de Sant Salvador Votat. Iniciada com a vot de poble arran d'una epidèmia de còlera. Cercavila amb "majorettes" i banda de música.

EN 81-83. IP 3.87.

Puigcerdà (Bce) Festa a la capella de la Mare de Déu de Gràcia. L'edifici, del s. xv, fou reformat en època moderna.

GG 81-85:XV,294-295. IP 9.86; 12.86.

Sant Martí Sacalm (Aj. de Susqueda, Sel) *Aplec al santuari de la Mare de Déu del Far.

PLA 57:196. SOLÀ s.d.:81. IP 11.86; 12.86.

Sous (Aj. d'Albanyà, Aem) Romeria al santuari de la Mare de Déu del Mont. Hi acudeixen veïns del poble de

Lladó, que surten a les 6 del matí per anar-hi a peu i es porten el dinar.

EM 26.5.82:11. EN 81-83. FE 85:24. PD 8.6.82:8. IP 6.87.

Vilobí d'Onyar (Sel) *Processó a l'ermita de Santa Margarida. Es va fer fins a 1758.

PD 20.7.82:8; 22.7.82:6. PUIGVERT 82.

Dijous de la segona Pasqua

Sous (Aj. d'Albanyà, Aem) *Aplec al santuari de la Mare de Déu del Mont*. Hi assisteixen els veïns de Maià de Montcal complint un vot de vila. Dinar de germanor. A la tarda, cant dels goigs.

IP 3.87.

Diumenge després de la segona Pasqua

Pinós (Sol) *Fira de Santa Rita al santuari de la Mare de Déu de Pinós*. Actualment, només actes religiosos.

BOSCH 28:158-159. EN 84-85. GG 81-85:11,402. SL 87. IP 3.87.

Sous (Aj. d'Albanyà, Aem) *Romeria al santuari de la Mare de Déu del Mont*. Hi va el poble de Crespià, del Pla de l'Estany. Alguns hi van a peu. Arrossada popular. Un cop es dona per acabada la romeria, és tradicional jugar als "quatre pilans", en el qual calen agilitat i força: s'hi demostra que encara queda força després de l'esforç fet. Fins a 1985 aquesta romeria es feia el dilluns de la segona Pasqua.

IP 4.87.

SANTÍSSIMA TRINITAT

Diumenge de la Santíssima Trinitat

Aleixar, l' (Bca) *Festa de la Santíssima Trinitat*. Durant la missa, adoració de la Santa Fimbria (reliquia de la túnica de Jesucrist), que, segons la tradició, fou portada a la vila per un croat. Cercavila amb gegants, capgrossos, drac i mulassa. Antigament, els fidels portaven a l'ofici càntirs plens d'aigua perquè fos beneïda.

ANGLÈS 85:69,71,73,77,80. EN 81-83. IP 11.85.

Batet de la Serra (Aj. d'Olot, Gax) *Festa major de Santa Maria de Batet*. Dissabte, ofici solemne amb processó i cant dels goigs; al vespre, ball i elecció de la pubilla. Diumenge, aplec a l'ermita de la Trinitat, edifici romànic possiblement del s. XII. S'havien celebrat processons amb el Sant Crist de la parròquia per demanar la pluja.

CD 81a. DC 64:43. FE 85:46. GG 81-85:III,412. OL 3.6.82:20. PD 6.6.82:10. PI 81:132,134. PLA 57:310. IP 11.86.

Batlòria, la (Aj. de Sant Celoni, Vor) *Festa d'Homenatge a la Velleja*. Repartiment d'obsequis, dinar de germanor, ball i espectacle. Organitzada des de 1952 pel Patronat Local de la Velleja.

PG 10.6.82:11; 3.6.83:32. IP 11.85; 11.86.

Cassà de la Selva (Gir) *Festa major de la Trinitat*. Divendres anterior, nit d'homenatge als músics cassanencs (des de 1976). Pregó. Dissabte, al matí, danses i jocs per a la mainada; a la tarda, cercavila amb gegants, capgrossos i música. Concurs de flors i plantes (des de 1981). Diumenge, concurs de pintura ràpida i desfilada de "majorettes". Dilluns al migdia, ball de gegants i capgrossos. A la tarda, Fira del Joc Popular (des de 1985), recuperació de jocs tradicionals. Al ball del vespre de dimarts, elecció de la pubilla i les dames d'honor. El darrer dia, diada de l'esport: elecció del millor esportista de Cassà. Els carrers de la vila són guarnits durant aquests dies. El darrer dissabte, sopar de veïns.

EN 81-83. FE 85:54. GG 81-85:III,411. PD 3.6.82:16; 10.6.82:7; 27.5.83:16, 37. IP 10.86.

Espluga de Francolí, l' (Cba) *Festa de la Santíssima Trinitat. Processó solemne i multitudinària.

IP 4.85.

Girona (Gir) *Festa major del barri de Sant Narcís*.

FE 85:56. GIRONA 85:72. IP 5.87.

Guixers (Sol) *Festa major*. Sortint de missa, repartiment de pa beneït.

SL 87. IP 3.87.

Montblanc (Cba) *Ofrena floral a la Mare de Déu de la Serra*.

IP 9.86.

Pera, la (Bem) *Festa major de la Santíssima Trinitat*. Diumenge, missa solemne amb orquestra i assistència d'autoritats. Al vespre, havaneres i cremat.

EN 81-83. FE 85:36. PD 4.6.82:13; 19.6.82:7; 27.5.83:24. IP 5.87.

Règola, la (Aj. d'Àger, Nog) *Aplec a l'ermita de la Santíssima Trinitat*. Repartiment d'un pa a tots els assistents.

IP 12.78; 10.85.

Reus (Bca) *Festa de la Santíssima Trinitat al santuari de Misericòrdia*. Va ser votada a mitjan s. XVIII per l'acabament feliç d'una pesta.

DT 4.6.82:11. EN 84-85. IP 1.86.

Santa Maria de Corcó (Oso) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de Cabrera*. Concurs de flors boscanes i dinar de germanor. Sorteig típic d'ous i d'un xai. Hi participa sobretot gent de la Garrotxa, del Collsacabra i d'alguns altres punts d'Osona. El santuari actual, erigit els anys 1611-1641, és dalt d'una cinglera a 1.294 m d'altitud, des d'on es pot contemplar un extens panorama.

EN 84-85. FD(Vic-Solsona) 12.12.76. GG 81-85:1,226. N9 11.6.82:11; 31.5.83:9. SOLÀ s.d.:71-72. IP 2.86.

Santa Maria de Merlès (Ber) *Festa a la capella de la casa Vilalta*. Missa i repartiment de pans beneïts.

VL 85:60,223.

Santa Maria de Miralles (Año) *Aplec al castell*. El castell de Miralles és dalt d'un turó de 643 m d'altitud. Construït el s. X, actualment es troba en semiruïna. A l'interior hi ha la capella de Santa Maria, romànica, que havia fet de parròquia.

CC 16.6.73. DC 64:244. GG 81-85:V,407. IG 16.6.73. MARTÍ 69:210,233. VA 15.6.73. VT 65:135. IP 1.87.

Sant Aniol de Finestres (Gax) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de Finestres*. Església consagrada el 947 pel bisbe Gotmar de Girona. De l'obra romànica, que ha estat molt modificada, se'n conserven la volta i l'absis, sobrealçat. Pertany a la parròquia de Santa Pau.

CC 22.6.72. CONSTANS 54:66. EN 81-83. GG 81-85:III,348. PI 81:68. PLA 57:141. IP 8.86; 12.86; 3.87.

Vallcarca (Aj. de Sitges, Gaf) *Aplec a l'ermita de la Santíssima Trinitat*. Repartiment de coca. Cercavila amb gegants, cap-grossos i toc de gralles. Venda d'uns ventalls com a record de la festa.

CA 27.1.80:18; 25.5.80:6. EN 84-85. ES 23.6.79. IP 8.87.

Viver (Aj. de Viver i Serrateix, Ber) *Festa major*. La vigília, teatre i botifarrada, amb torrades, vi i barreja. Diumenge, missa i processó amb banderes i penons i cant dels goigs. Ball dels Cascavells. Concurs de pintura ràpida (des de 1980) i tir al plat. Algun any, cursa ciclística. A la tarda, sorteig per toia de productes del camp i d'animals oferts per les masies del poble.

DC 64:501. EN 81-83. GG 81-85:II,438. R7 3.6.82:22; 27.5.83:5. VL 85:60, 264. IP 1.86; 4.87.

1

Àger (Nog) *Aplec de Sant Llobinet a l'ermita de Sant Llobí.* Ball amb acordió i dinar a l'ermita. A la tarda, ball a la plaça del poble.

IP 10.85.

Pobleta de Bellvei, la (Aj. de la Torre de Cabdella, Pju) *Fira de bestiar ovi.*

CD 86b. IP 4.86.

2

Sant Martí Sarroca (Ape) **Festa votada de Sant Elm.* Fou instituïda el 1688 arran d'una epidèmia de llagosta que malmeté totes les collites.

SADURNÍ 82:59.

Dissabte pròxim al 6

Bruc, el (Ano) *Festa del Timbaler.* Commemoració de la victòria de la batalla del Bruc.

EN 81-83. IP 5.86.

7

Santa Maria de Besora (Rip) **Aplec a l'ermita de Sant Moí.* Es repartia un paquet a la quitxalla. Actualment l'ermita amenaça ruïna.

AM 50-56:III,856-857. IP 3.86.

8

Benavarri (Bri) *Festa major de Sant Medard.* Al matí, processó amb la imatge de sant Medard i l'arqueta de plata, amb assistència d'autoritats civils i eclesiàstiques i membres de les diverses associacions. Més tard, pastorada, recuperada el 1953: representació

dialogada sobre la vida del sant i amb referències també a la vida quotidiana de la població. Dansa dels Palitrocs, recuperada el 1953, i jotes. Abans de les festes, el dia 4, *Fira*, que havia tingut molta importància per la quantitat de bestiar que es venia. Dura uns 3 dies.

GG 81-85:XII,380,475. MONCLÚS 83:82-83,99-108. RB 7.83:15; 5.84:3; 6.84:2; 7.84:4. SZ 82:99. IP 5.86; 4.87.

Sous (Aj. d'Albanyà, Aem) **Aplec al santuari de la Mare de Déu del Mont.*

CONSTANS 54:55. PLA 57:309. SI 23.9.75; 6.6.76. IP 5.87.

Vila (Par. d'Encamp, And) *Festa de Sant Romà.*

GG 81-85:XVI,391. IP 7.87.

10

Olesa de Montserrat (BII) *Festa de Santa Oliva, al barri de Santa Oliva.* Santa Oliva és patrona de la vila des de 1664. Celebrada popularment des de 1979 amb xocolatada, ball, etc.

DI 9.6.83:10. EN 81-83. GG 81-85:VIII,400. PL 10.6.83:9.

Diumenge després del 10

Vallvidrera (Aj. de Barcelona, Bar) *Aplec verdaguerià.* En commemoració de mossèn Cinto Verdaguer. Missa a l'oratori, visita a vil·la Joana i recital de poesia o concert.

IP 7.87.

11

All (Aj. d'Isòvol, Bce) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Quadres.*

CD 83a. DC 64:12,204. PLA 57:148. IP 6.86.

Bagà (Ber) **Processó a l'ermita de la Mare de Déu del Paller.* Se'n tenen notícies de 1681 a 1830.

SERRA 35:42-44.

Castell de l'Areny (Ber) *Aplec a l'església de Sant Romà de la Clusa*. Repartiment de coca i pa beneïts. L'edifici és un bell exemplar d'estil romànic.

EN 84-85. VL 85:61. IP 2.87.

Llinars de l'Aiguadora (Aj. de Castellar del Riu, Ber) *Festa major de Sant Bernabé*. Es reparteix un panet.

EN 81-83. VL 85:194.

Montpolt (Aj. de Lladurs, Sol) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Massarrúbies*.

IP 3.87.

Sant Bernabé de les Tenes (Aj. de Ripoll, Rip) **Festa major*. Es perdé cap a 1965. Sant Bernabé és el patró del poble.

N9 17.6.82:8. IP 12.86.

Sant Hilari Sacalm (Sel) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Mansollí*. Processó de l'Ou Ferrat i l'All Tendre.

AM 50-56:III,859-860. FD(Vic) 3.11.74. SI 11.6.76. IP 11.86.

Serrat (Aj. de Queralbs, Rip) *Festa de Sant Bernabé*. Ofici. Processó amb cant de les lletanies dels sants fins al pla Descuira, on es fa la benedicció del terme i de les ofertes. Tot seguit, aperitiu de germanor amb els panets beneïts, llonganissa, fuet i vi.

IP 4.86.

Diumenge després de l'11

Òdena (Año) *Festa del Raval*. Aplec a l'ermita de Sant Bernabé i gimcana.

MARTÍ 69:150,233. VT 65:139. IP 79; 12.85.

Dissabte pròxim al 13

Calella (Mar) *Festa del carrer de Sant Antoni*. Rosari i cantada dels goigs davant la fornícula que el sant té en una casa del carrer. A la tarda, festa infantil: xocolatada, curses i presentació de les pubilletes del carrer. Al vespre, sardanes, amb sorteig de xais i caixes de xampany. El carrer és engalanat.

MR 11.6.83:2. PD 10.6.83:11. IP 7.86; 10.86.

Santa Coloma de Queralt (Cba) *Festa de Sant Antoni, a la plaça d'Avall*. En els darrers anys recupera la seva antiga esplendor. Jocs infantils.

DT 10.6.83:13. IP 3.87.

Selva del Camp, la (Bca) **Festa de Sant Antoni de Pàdua*. Organitzada pel Gremi de la Construcció. Banda de cornetes i tambors, "majorettes", xocolatada i revetlla.

DT 11.6.82:13. IP 12.85; 3.87.

Diumenge pròxim al 13

Albinyana (Bpe) *Aplec a l'ermita de Sant Antoni de Pàdua*.

DB 26.5.73. EN 84-85. IP 1.86.

Ametlla de Casserres, l' (Aj. de Casserres, Ber) *Festa major de Sant Antoni de Pàdua*. Dissabte a la tarda, berenar popular i jocs infantils. Actes tot el cap de setmana.

R7 9.6.83:19; 10.6.83:4. IP 11.85.

Matamargó (Aj. de Pinós, Sol) *Festa major*. Dissabte al vespre, sopar de germanor per als veïns a la plaça de l'Església. Diumenge, jocs per a la canalla. Recuperada cap a 1984. Tot i que el patró del poble és sant Pere, s'escollí aquesta diada perquè cap altre poble del voltant no la celebrava.

CQ 82-84:Sol. IP 3.87.

Salt (Gir) *Festa del barri de Sant Antoni*. Es va deixar de celebrar de 1965 a 1982.

IP 8.86.

Sant Joan de les Abadesses (Rip) *Aplec a l'ermita de Sant Antoni de Pàdua*. La vigília al vespre, repic de campanes. Diumenge al matí, passant per la vila, pujada al santuari i benedicció del terme. Després de la missa, veneració de la imatge i engegada de globus. A la tarda, jocs infantils i sorteig d'un xai. Organitzada pels pabordes de Sant Antoni i l'Ajuntament.

DC 64:372. EN 81-83. EN 84-85. FD(Vic-Solsona) 25.7.76. FE 85:66. MO 11.6.82:34; 10.7.83:37. N9 11.6.82:15,37; 18.6.82:7; 24.12.82:10; 17.6.83:12. PLA 57:182,313. RI 4.7.81:5. SZ 82:101. IP 4.86.

13

SANT ANTONI DE PÀDUA

A desgrat d'haver nascut a Lisboa (cap a l'any 1195), sant Antoni –que originàriament es deia Fernando de Bulloès– és conegut amb l'apel·latiu "de Pàdua" perquè en aquesta ciutat italiana passà la darrera etapa de la seva vida i hi morí el dia 13 de juny de 1231. La monumental basílica que Pàdua erigí en memòria del "seu" sant –amb uns notables relleus de Donatello– és avui encara el centre mundial de la devoció a Antoni de Pàdua, un dels sants més populars de tots els temps.

Fernando de Bulloès primer va ser membre dels canonges regulars de sant Agustí, però la contemplació de les despulles d'uns missioners franciscans que moriren màrtirs al Marroc l'inflamà en el desig d'ingressar a l'orde fundat per Francesc d'Assís, i així ho va fer a Coïmbra adoptant el nom d'Antoni. S'embarcà cap al Marroc, però la malaltia el va fer retornar, amb un viatge tempestuós en què la nau fou impehida cap a Sicília. L'any 1221 prengué part en el capítol general dels franciscans celebrat a Assís, on conegué personalment sant Francesc, el qual, més endavant –un cop descobertes les facultats oratòries d'Antoni–, el va nomenar mestre de teologia dels frares menors.

L'activitat incansable de predicador va constituir l'aspecte més important de la resta de la seva vida, juntament amb un seguit de fets extraordinaris que excitaren la imaginació del poble, el qual li atribuï

molts miracles en què sempre quedava ben palesa la preocupació de sant Antoni per afavorir els més desvalguts. Això, i el fet que el tema més sovintejat dels seus sermons fou el que avui dia qualificaríem de "social", va consagrar Antoni com a "advocat dels pobres".

L'enorme popularitat d'Antoni de Pàdua va ser la causa que fos canonitzat per Gregori IX tot just un any després de la seva mort, i també va determinar que l'any 1946 el papa Pius XII el declarés doctor de l'Església, tot qualificant-lo amb l'epítet de *Doctor evangelicus*.

Aquesta mateixa popularitat ha originat aspectes un xic pintorescos en la devoció a sant Antoni, com per exemple el fet de considerar-lo advocat celestial perquè les persones distretes trobin els objectes perduts o les noies solteres marit (encara són vives a Catalunya invocacions rimades com aquesta: «Sant Antoni beneït, / feu-me trobar un bon marit, / que sigui ben home i ric / i, si pot ser, de seguit»). També ha estat tingut per patró de paletes i botiguers i protector contra els lladres. La circumstància d'haver mort un dimarts i dia 13 va donar origen –amb una clara voluntat de contrarestar la coneguda superstició– a la devoció dels "tretze dimarts de sant Antoni", i el record dels seus miracles en favor dels indigents va suscitar el costum caritatiu del pa dels pobres o de sant Antoni, ben viu encàfà a molts indrets.

No són gaires les poblacions catalanes que fan coincidir la festa major amb la diada de Sant Antoni, però, en canvi, són innumbrables les ermites dedicades al famós taumaturg que celebren aquest dia l'aplec anual. No hi ha ciutat, vila ni poble als Països Catalans que no tingui un carrer o una plaça amb el nom de Sant Antoni, o bé una capelleta o fornícula amb la seva imatge, que el representa sempre amb un nen Jesús al braç i un lliiri a la mà.

Joan Llopis

Alentorn (Aj. d'Artesa de Segre, Nog) *Aplec a l'ermita de Sant Salvador*. Festa originada per un vot de poble. EN 84-85. IP 6.87.

Alforja (Bça) **Festa de Sant Antoni*. Els pagesos celebren la festa del seu patró: fins a finals dels anys 70, missa a l'ermita de Sant Antoni i dinar de germanor. IP 3.87.

Barcelona (Bar) *Festa de Sant Antoni de Pàdua*. Processó. Era costum anar a visitar capelletes de Sant Antoni.

AM 50-56:III,866-867. MO 10.7.83:37.

Bellver de Cerdanya (Bce) *Festa major de Sant Antoni de Pàdua*. Des del s. XVIII fins a 1936, les parròquies de la batllia de Bellver anaven en processó al santuari de Talló, on se celebrava l'ofici. Des de 1979, com a

recordança d'aquest costum, ofrena a la Mare de Déu de Talló a l'inici de la missa. A finals del s. XIX, Ballet de Talló –ball cerdà amb variants pròpies. S'havia celebrat per Sant Jaume i es traslladà perquè no coincidís amb les tasques de la sega. Dura 2 dies.

CD 83a. GG 81-85: XV,334; XVI,37. IP 6.86; 9.86.

Bossòst (Var) *Aplec a l'ermita de Sant Antoni*. Missa i benedicció del pa, repartit entre els assistents. L'ermita és dalt del Portilló, a uns 5 km del poble. La gent hi va sobretot a la tarda.

EN 84-85. IP 10.85.

Camprodon (Rip) *Aplec a l'ermita de Sant Antoni*. Missa concelebrada, cant de les lletanies dels sants, processó i benedicció del terme. Dinar de germanor i Ball de la Maniera.

DC 64:80. EN 84-85. GG 81-85:1,368. N9 17.6.83:12. IP 11.86.

Castellterçol (Vor) *Festa de Sant Antoni de Pàdua*. Després d'un ofici solemne, degustació tradicional de coca i vi bo. A la tarda, havaneres i rom cremat o concert. Organitzada pel Gremi de la Construcció.

N9 11.6.82:14. PG 10.6.82:6. R7 12.6.82:8. IP 12.85.

Cervera (Sga) *Festa del barri de Sant Antoni*. Fan festa especialment els paletes. Ben de matí, missa a l'església de Sant Francesc i repartiment d'entrepàns a la sortida.

GG 81-85:IX,55. SG 15.6.44:8; 15.6.83:3; 15.7.83:11; 1.7.84:3. IP 2.87.

Coborriu de Bellver (Aj. de Bellver de Cerdanya, Bce) *Festa de Sant Antoni*.

IP 9.86.

Esplugues de Llobregat (Bar) *Festa major del barri de Finestrelles*. Pregó i ofrena de flors a Sant Antoni. Concurs de dibuix infantil, cursa popular (des de 1984) i teatre. Des de 1984, concurs de paelles. Com a cloenda, sopar de germanor amb focs d'artifici. Dura 5 o 6 dies.

PR 86. IP 3.86.

Figueres (Aem) *Festa de Sant Antoni*. Repartiment del pa de Sant Antoni. Organitzada pel Gremi de Paletes.

IP 9.87.

Gironella (Ber) *Aplec a la capella de Sant Antoni*. Sobretot hi assisteixen obrers del ram de la construcció. Després de la missa, repartiment de panets entre els assistents. La capella és a l'entrada de la població.

DC 64:185. GG 81-85:II,288. VL 85:211. IP 10.85.

Igualada (Ano) *Festa dels Blanquers*. Els actes són organitzats per l'antiga institució de la Dena i consisteixen en ofici solemne, cinema, etc. Els blanquers són els adobadors de les pells "en blanc" (eliminat el pèl o la llana).

ELIAS 87:102. IP 2.86;1.87.

Lleida (Sgr) *Festa de Sant Antoni de Pàdua*. A l'església dels pares franciscans, benedicció de liris. Durant tot el dia, repartiment de panets beneïts de Sant Antoni. A la tarda, missa solemne amb assistència del bisbe.

MA 12.6.82:8. IP 4.87.

Monesma (Bri) *Romeria al santuari de Sant Antoni.*

IP 4.87.

Pineda de Mar (Mar) *Festa del carrer de Sant Antoni.* Abans, Dansa de Pineda (es va perdre el 1930 i consistia, en els darrers temps, en una simple passejada per parelles).

GG 81-85:VI,503. MR 30.4.83:11. IP 10.86.

Porrera (Pri) **Aplec a l'ermita de Sant Antoni.*

GRAS 09:111-112.

Preixana (Urg) *Festa de Sant Antoni de Pàdua.* La Pia Unió –associació religiosa– és l'encarregada de reparar els panets de Sant Antoni. Aquesta entitat ajuda les cases on hi ha hagut alguna defunció.

GG 81-85:IX,244. IP 4.8; 5.86; 6.87.

Reguers, els (Aj. de Tortosa, Beb) *Festa.* Curses de vaquetes. Dura 4 dies.

CQ 82-84:Beb. IP 1.87.

Ribes de Freser (Rip) *Aplec a l'ermita de Sant Antoni de Pàdua.* Arròs monumental que es reparteix entre tots els assistents. L'ermita és dalt d'una muntanya, a 1.271 m d'altitud en direcció sud-oest de la vila, i va ser erigida el s. XVII.

DC 64:336. EN 84-85. FE 85:65. GG 81-85:1,388. MO 11.6.82:34; 10.7.83:37. N9 11.6.82:34; 10.7.83:37. N9 11.6.82:15; 15.6.82:6; 23.6.83:12. PI 27:31. PLA 57:312. PI 6.6.81:6. SI 7.6.75; 12.6.76; 11.6.78; 13.6.80. SZ 82:101.

Riudoms (Bca) **Aplec a l'ermita de Sant Antoni.*

GRAS 09:31. IP 3.86.

Santa Pau (Gax) **Festa del barri de Sant Antoni.* Ball dels Babordes o del Roser. Perduda a principi de segle.

IP 3.87.

Solsona (Sol) **Fira de Sant Antoni.* Tota mena de bestiar i d'eines del camp –especialment les de segar. Es va perdre els anys 40.

R7 14.6.83:14. IP 3.87.

Tiana (Mar) *Festa major petita.*

GG 81-85:VI,524. IP 6.87.

Tírvia (Pso) *Fira.*

CD 86b. IP 6.87.

Ulldemolins (Pri) *Aplec a l'ermita de Sant Antoni.* Processó des de la parroquia. En un punt concret es desfà i es torna a fer abans d'arribar a l'ermita. S'obsequia els assistents amb un ram de flors boscanes. Dinar de germanor, que es porta cuinat de casa.

EN 81-83. EN 84-85. MONTLLÉO 80:22. VIOLANT 56:40-41. IP 2.85; 4.85.

Valentins, els (Aj. d'Uldecona, Mon) *Festa major.* Processó, engegada de bous, teatre i homenatge a la vellesa. Dura 5 dies.

IP 11.85; 1.87.

Viacamp (Bri) *Romeria a l'ermita de Sant Antoni.*

IP 4.87.

Viladrau (Oso) **Festa de Sant Antoni, dels Paletes.*

IP 10.86.

Vilaller (Ari) *Aplec a l'ermita de Sant Antoni.*

IP 6.87.

Vilanova de Prades (Cba) **Aplec a l'ermita de Sant Antoni.* Es va perdre pels volts de 1940.

IP 3.87.

Dissabte després del 13

Banyoles (Pes) *Festa de Sant Antoni de Pàdua, dels Paletes.*

EN 81-83. IP 4.87.

Diumenge després del 13

Badalona (Bar) *Festa dels barris de Sant Antoni i de Sant Joan de Llefià.* Ja se celebrava el 1965. Dissabte, cercavila amb "majorettes" i sardinada; al vespre, cercavila amb dimonis. Diumenge, cercavila amb gegants i cap-grossos. Cursa popular (des de 1979).

PB 87:17. PR 85. RN 7.6.85. IP 3.86.

Colònia Monegal (Aj. de Casserres, Ber) *Festa major de Primavera.*

VL 85:188. IP 2.87.

Espà, l' (Aj. de Saldes, Ber) *Aplec a l'ermita de Sant Antoni, a Feners.* Hi acudeix gent dels pobles veïns. Es reciten «Els miracles de sant Antoni».

EN 84-85. GG 81-85:II,310. IP 2.87.

Sant Llorenç de la Muga (Aem) *Festa de Sant Antoni de Pàdua, a l'església de Sant Antoni.* L'església és a 1 km de la vila.

DC 64:378. IP 9.86; 5.87.

Timoneda (Aj. de Lladurs, Sol) *Festa major de Sant Antoni.* Missa, repartiment de pa beneït i ball.

SL 87. IP 3.87.

14

Senterada (Pju) *Festa votada del Sagrat Cor.* Processó.

IP 8.85.

15

Llessui (Aj. de Sort, Pso) *Festa de la Xollada de bens.* S'ha perdut la celebració de la Fira de la Llana. Actes durant 5 dies.

CD 86b. CQ 82-84:Pso. IP 6.87.

Montseny (Vor) *Aplec a l'ermita de Sant Bernat.* Començà cap a 1961.

PR 74. VS 23.12.67.

Diumenge pròxim al 16

Lloret de Mar (Sel) *Aplec a l'ermita de Sant Quirze.* A la tarda, jocs infantils.

DB 5.12.70:20. FA 59:64. FE 85:73. GG 81-85:III,282. GINESTA 72:178. PD 20.6.82:2; 23.6.82:8; 22.7.82. PLA 46:319. PLA 57:155. SZ 82:102. IP 11.86.

Festa del barri de Puig Ventós. Xocolatada i festival infantil.

PD 22.7.82:sup.12. IP 11.86.

16

Caella (Mar) Festa major petita de Sant Quirze i Santa Julita. A la sortida de la primera missa, celebrada a la capella gòtica dels patrons, repartiment de clavells vermells i cant dels goigs. Al migdia, cercavila amb gegants, cap-grossos i la Lloba (figura de cartó pedra al·legòrica d'una llegenda local). Teatre. Antigament, Ball d'Almorratxes, que es volgué reprendre entre els anys 50 i 60 sense èxit. S'ha perdut també la processó amb les relíquies dels patrons. Diada del Pedal: des de 1985, passeig pel poble amb bicicleta per a totes les edats.

AM 50-56:III,893. AMAT 83. CAPMANY 48:79. GG 81-85:VI,500,523. MR 11.6.82:5; 15.6.83:2; 16.6.83:2; 18.6.83:2; 9.9.83:4; 15-16.6.84:8; 16.6.84:8. PD 12.6.83:12; 16.6.83:12. IP 7.86; 10.86.

Durro (Aj. de Barruera, Ari) Festa major petita, de Sant Quirc. La vigília al vespre, cursa de falles. Missa a l'ermita de Sant Quirc i dinar de germanor per a tot el poble.

AM 32-49:II,99. AM 50-56:III,893-895; IV,49. AM 58:72. CD 86b. GINES-TA 74:37. PR 82. RB 5.84:3. IP 5.87.

Estopanyà (Bri) Romeria a l'ermita de Sant Quilis.

IP 4.87.

Salardú (Aj. de Naut Aran, Var) *Fires.

SEMIR 84:112. IP 10.85.

Sant Quirze de Besora (Rip) Festa major de Sant Quirze i Santa Julita. Dissabte pròxim, cercavila amb gegants. Dura 5 dies.

AU 11.6.82:III,VI; 10.6.83:6; 27.5.83:9; 17.6.83. GG 81-85:I,full de correc. N9 15.6.82:8; 18.6.82:7,42; 22.6.82:6; 27.5.83:15; 14.6.83:1. IP 3.86.

Sant Quirze Safaja (Vor) Festa de Sant Quirze i Santa Julita. Arrassada de germanor per als veïns a la plaça del poble.

IP 11.86.

Sas (Aj. de Sarroca de Bellera, Pju) Aplec a l'ermita de Sant Quiri. Benedicció del terme. L'ermita, d'estil romànic, és dalt d'un tossal.

DC 64:412. IP 8.85; 12.85.

Taüll (Aj. de Barruera, Ari) *Aplec a l'ermita de Sant Quirze i Santa Julita. Abans de 1958, processó. Actualment, l'ermita no té culte.

CC 18.7.72. DC 64:437. EN 81-83. GINESTA 74:34. IP 5.87.

Diumenge després del 16

Meranges (Bce) Festa major de Sant Quirze i Santa Julita.

CD 83a. DC 84:241. FE 85:42. IP 6.86.

Muntanyola (Oso) Festa major de Sant Quirze i Santa Julita. Interpretació d'una missa cantada de Perosi. Dinar de germanor. A la tarda, rifa de coques, xampany, llonganissa i un xai.

AU 17.6.83:12. EN 81-83. GG 81-85:I,full de correc. N9 18.6.82:4. IP 10.86.

Noves de Segre (Aj. de les Valls d'Aguilar, Aur) Aplec a l'ermita de Sant Quiri. Dinar de germanor al poblet de Berén, de la parròquia del qual depèn l'ermita. L'ermita, dedicada a sant Quirze i santa Julita, és a 1.478 m dalt del puig de Sant Quiri.

DC 64:270. DL 23.8.77; 4.11.77. EN 84-85. GG 81-85:XVI,151. IP 2.86.

Sant Quirze del Vallès (Voc) Aplec de Sant Quirze i Santa Julita a la masia de can Feliu. Començà el 1984, organitzat per l'Ajuntament, per recuperar la masia de can Feliu per al poble.

DS 16.6.84:9. EN 81-83. IP 9.86.

18

Pobla de Segur, la (Pju) Festa de la Mare de Déu de la Ribera. La vigília al vespre, baixada de falles des de la muntanya de Santa Magdalena. Ofrena a la Verge de flors silvestres, sardana de germanor i ball popular. Al matí, per despertar la gent, s'havia ballat el Ball del Bonjorn. Així mateix, també havien ballat el Galop de Cortesia. Des del 1984, fira-exposició d'automòbils, tractors i motos. Concursos de fotografia (des de 1981) i de balcons, parterres i finestres amb flors (des de 1956 aprox.). Dura 3 dies. Se celebra per un vot a la Mare de Déu de la Ribera –patrona de la vila– fet el 1765 amb motiu d'una epidèmia.

CC 22.6.80. CD 86b. CQ 82-84:Pso. EN 81-83. MA 22.7.82:18; 22.7.83:13. MO 17.6.83:37. PR 80. RA 6.83:15; 7.84:7. SZ 82:102. IP 8.85; 11.85; 12.85.

Sénia, la (Mon) Festa de Sant Gregori. Originada per vot de poble el s. xvii. Missa, benedicció del terme i processó.

IP 10.85.

20

Esterri d'Àneu (Pso) Fira de Sant Joan. De bestiar, maquinària agrícola, confecció i quincalleria.

FI 86:51. IP 6.87.

ESTIU

21

Dissabte abans del 24

Camprodon (Rip) Festa major de Sant Patllari. Diumenge anterior, al vespre, ball de gala. El dia de la festa, cercavila per acompanyar les autoritats i els veïns a l'església. L'endemà, cercavila i dinar de germanor a la font de Sant Patllari. El plat típic del dia és una amanida de mongetes i botifarra. Retorn al poble amb la tonada de l'«Airet de matinada». Es balla una sardana a cada plaça i, al final, Ball de la Maniera. El dia 23, revetlla de Sant Joan amb repartiment de coca i vi bo. Antigament era una fira de bestiar (hom la considerava continuadora de la que concedí Jaume I el 1251 per al 31 de juliol). Dura 5 dies.

AM 50-58:III,903,905; IV,57. AM 58:72. EN 81-83. FE 81:3. FE 85:63. GG 81-85:1,300,362,full de correcc. N9 18.6.82:7; 22.6.82:5; 23.6.83:36. PD 27.6.79:9; 20.6.82:2; 22.6.82:2; 23.6.82:3; 24.6.82:2; 21.6.83:2; 22.6.83:12. PLA 57:243. RI 20.6.81:6.

Llagostera (Gir) Festa del Solstici d'Estiu a l'ermita de Sant Llorenç. Començà el 1978, organitzada per l'Associació de Veïns. Celebrada a la Plaça Balladora, situada sota mateix de l'ermita. Ball, refresc per als presents i animació fins a la sortida del sol.

FE 85:56. PD 17.6.82:6; 1.7.83:19; 2.7.83:14. IP 9.86.

Manlleu (Oso) Festa de Sant Lluís, al carrer de Delaris. A la tarda, jocs per a la quitxalla. Al vespre, rés del rosari davant la imatge del sant al número 48 del carrer.

N9 21.6.83:21. IP 10.86.

Santa Margarida i els Monjos (Ape) Aplec al castell de Sant Domènec. Es recuperà cap a 1986.

FU 1.87:47. IP 5.87.

22

Fortià (Aem) *Festa de Santa Quitèria. Processó per tot el poble. Perduda cap a 1966.

IP 10.86; 7.87.

Hostalets de Balenyà, els (Oso) Festa del barri del Mig. Organitzada pels veïns des de 1978. A la tarda, rebuda de la mascota a l'estació del tren: un godall anomenat el "porquet alegre". Cercavila des de l'estació amb els nens disfressats i carrosses de diferents entitats. Al vespre, a la revetlla, rifa del porc i proclamació de les pubilles -infantil i adulta.

N9 18.6.82:14; 22.6.82:6; 10.12.82:17; 23.6.83:18. IP 2.86; 6.87.

Liançà (Aem) Festa d'Homenatge a la Vellesa. Berenar per a la gent gran, obsequis per als presents i espectacle. Començà cap a 1980.

PD 12.6.82:9; 16.6.83:9. IP 9.86.

Sant Jaume dels Domenys (Bpe) Premi a l'Elegància. Iniciat el 1973. Es lliura un premi a la noia que llueix el millor vestit al ball. Coca i xampany.

3V 18.6.82:8; 17.6.83:10. IP 2.86.

Sant Martí de Canals (Aj. de Pallars Jussà, Pju) Festa major de Sant Joan. Dissabte, revetlla al poble. Diumenge, romeria a l'ermita de Sant Joanet.

IP 6.87.

Diumenge abans del 24

Hospitalet de Llobregat, l' (Bar) Festa major del barri de Can Serra. Al matí, diana florejada amb la Banda Municipal.

PL 22.6.83:11. IP 7.87.

Olot (Gax) Festa del barri de Benavent. Dissabte, jocs de cucanya i berenada per als menuts. Ball al carrer amb coca i moscatell. Diumenge, concurs-exposició de flors i missa de campanya. El 1986 s'estrenà una parella de cap-grossos: en Croscat i la Margarida.

CO 12.6.86:11. FE 85:47. OL 24.6.82:5. PD 26.6.82:9; 24.6.83:8. IP 11.86.

Reus (Bca) *Festa major de Sant Pere del barri de Juroca*. Elecció de la pubilla del barri, cercavila per la banda de cornetes i tambors i homenatge a les persones grans.

DT 19.6.83:13. IP 1.86; 7.87.

Sabadell (Voc) *Festa major del barri d'Arraona i els Merinals*. Durant 4 o 5 dies, cercavila amb gegants i cap-grossos, grups d'animació i corre-focs, marató popular, cantada d'havaneres, sardinada popular, festival flamenc, homenatge a la vellesa i castell de focs artificials. Fins a 1984, la data de celebració era a l'octubre. Després es deixà de fer 2 anys.

DS 20.9.83:9; 1.10.83:20; 8.10.83:10. IP 7.87.

Santa Coloma de Gramenet (Bar) *Festa major del barri de Guinardera*.

IP 3.86; 7.87.

Festa major del barri del Fondo. Començà cap a 1966.

GRAMA 7-8.75:3. IP 3.86; 7.87.

Sant Joan de Vilatorrada (Bag) *Festes del sector del carrer de Tarragona i Costa Rodona*. Jocs infantils, balls, etc.

IP 12.86.

Diumenge pròxim al 24

Girona (Gir) *Festa major del grup de cases de Sant Daniel*. La vigília, ball amb elecció de pubilla. Dissabte següent, xocolatada i jocs per a la mainada. Diumenge, cursa popular.

FE 85:56. GIRONA 87:72. PD 24.6.82:4; 25.6.82:5; 27.6.82:4. IP 5.87.

Palamós (Bem) *Festa major de Sant Joan*. Divendres pròxim al 24, concurs de pesca, tir al plat i concurs de colles sardanistes (des de 1949 aprox.). Diumenge, travessia del port nedant, jocs de cucanya marítims i sardinada popular; a la tarda, cercavila amb "majorettes"; al vespre, castell de focs artificials. Dilluns, festival infantil.

FE 81:4. FE 85:35. GG 81-85:IV,495. PD 23.6.82:12; 29.6.82:7; 24.6.83:8,16.

Torroella de Baix (Aj. de Sant Fruitós de Bages, Bag) *Festa major*. Torneigs de petanca i dòmino. Cercavila amb la banda de cornetes i tambors, gimcana popular i àpat de germanor nocturn. Dura uns 4 dies i és organitzada per l'Associació de Veïns. Fins a 1984 aprox. es feia per Sant Jaume.

RT 26.6.82:23. IP 12.86; 1.87.

24

SANT JOAN BAPTISTA

La festa del 24 de juny, dedicada a celebrar el naixement de Joan Baptista –el profeta precursor de Jesús–, és una de les més antigues del santoral cristià i té la característica –compartida únicament amb les festes de la nativitat de Jesús i de Maria– de commemorar no pas la mort, sinó el naixement del sant.

És evident que la datació d'aquesta festa es va fer en relació a la de Nadal, tenint en compte que, d'acord amb les paraules que l'àngel adreçà a Maria relatives a Elisabet, la mare del Baptista («ja es troba al sisè mes», *Lluc* 1,36), el naixement de Joah va precedir en sis mesos el de Jesús. Si la festa del naixement de Jesús s'havia fixat el 25 de desembre (*VIII Kalendas Ianuarii*, en la cronologia romana), la del naixement de Joan Baptista va quedar establerta en la data romana del *VIII Kalendas Iulii*, que no correspon al 25 de juny, sinó al 24, atès que el mes de juny té un dia menys que el de desembre.

Amb això, així com Nadal coincidí amb el solstici d'hivern, la festa de Sant Joan Baptista ho feia amb el solstici estival, i a molts llocs va ser coneguda amb el nom de "Nadal de l'estiu". Hi ha textos litúrgics antics (sobretot del ritu hispànic) que donen molta importància al tema de l'escurçament dels dies després del solstici d'estiu, en contrast amb l'allargament que experimenten després del solstici d'hivern, i relacionen aquest contrast amb les paraules que l'evangeli posa en boca de Joan Baptista: «Cal que ell [Jesús] creixi i que jo minvi» (*Joan* 3,30). La coincidència amb el solstici d'estiu va fer que la festa cristiana del naixement del Baptista molt aviat adoptés tot un seguit de costums populars sorgits de les diverses solemnitats paganes en honor del sol, amb motiu de l'arribada de l'estiu, caracteritzades per una exaltació de la vida i de l'amor. Encara ara, sobretot als països nòrdics, en què el contrast entre les nits curtes de l'hivern i les llargues de l'estiu és molt notable, la nit de Sant Joan és coneguda amb el nom de la "nit d'estiu".

D'altra banda, si bé la festa de la nativitat de Jesucrist ha conservat sempre un caire religiós i cristià, juntament amb unes dimensions eminentment populars i folklòriques, la festa del 24 de juny, en canvi, ha anat perdent de mica en mica l'aspecte directament cristià i ha esdevingut pràcticament per a tothom una celebració profana: a Catalunya, el costum típic de la nit de Nadal és assitir a la Misa del Gall; el costum típic, en canvi, de la nit de Sant Joan és la revetlla, amb els focs, la coca i el ball. Fins i tot l'Església catòlica, a partir de la promulgació del codi de dret canònic de l'any 1917, va deixar de considerar Sant Joan festa de precepte.

Als Països Catalans –i, en general, a tota la Mediterrània–, antigament la nit de Sant Joan –que sempre ha estat el centre neuràlgic de la celebració d'aquesta festa– es caracteritzava per tres elements: el foc, l'aigua i les herbes remeieres. Encara avui és ben viu el costum d'encendre focs i fogueres, entorn dels quals se salta i es dansa, fins i tot en ambients urbans, on la revetlla se celebra amb balls i focs d'artifici, acompanyat tot plegat amb la menjada de la coca com un element gastronòmic típic.

En canvi, es troba en regressió el costum d'anar

a buscar herbes aromàtiques, amb les quals anti-gament es feien creus que eren col·locades a les portes de les cases i a les quals s'atribuïen virtuts més o menys màgiques. I també perden terreny els costums relacionats amb l'aigua, segons els quals la gent es banyava a les fonts, als rius i a les platges, perquè es creia que la nit de la festa del Baptista les aigües tenien unes virtuts especials.

Dintre del conjunt dels Països Catalans, les festes de Sant Joan tenen unes característiques especials a Alacant –amb la Nit del Foc–, a Perpinyà –amb les fogueres–, a Pollença –amb el personatge anomenat Sant Joan Pelós– i a Ciutadella, on es fan unes cavalcades d'origen medieval d'una gran bellesa i vistositat. Podem dir que Sant Joan és una de les festes més populars de l'any i que a tot arreu manté en plena vigència uns costums que provenen amb tota seguretat de les èpoques més reculades de la història humana. Aquesta popularitat de la festa de Sant Joan ha fet que modernament s'hagi intentat –amb èxit desigual– convertir-la en una mena de festa nacional dels Països Catalans, simbolitzada en la flama del Canigó.

Joan Llopis

Àger (Nog) *Festa de Sant Joan. Les dones havien fet un Bali Rodó –les Danses– al voltant de la foguera, anomenada “xeràda” o “galada”. També s'havia fet la *Festa del Noguer de la Vila*. L'Ajuntament pagava un dinar al poble (carn a la brasa, vi...).

AM 32-49:II,110. AM 50-56:IV,59,61-62,66. IP 10.85; 6.87.

Agramunt (Urg) *Festa de Sant Joan*. La vigília al vespre, fogueres de Sant Joan, amb la participació dels diables de la vila. Des de 1984, paellada –àpat col·lectiu– prop de la capella de la Mare de Déu del Socors. IP 3.86.

Alcanar (Mon) *Festa de Sant Joan*. La vigília l'Ajuntament reparteix coca de Sant Joan entre els presents. IP 10.85.

Alella (Mar) *Festa de Sant Joan*. La vigília, foguera del poble amb foc provinent de la flama del Canigó, que és portada fins a Alella per atletes locals, corrent, des de la plaça de Sant Jaume de Barcelona. Repartiment de coca i vi.

IP 9.86.

Alforja (Bca) *Festa de Sant Joan. Fins a la fi del s. XIX, costum d'encendre fogueres gegantines la vigília, prop de l'ermita de la Mare de Déu de Puigcerver, les quals es podien veure de molt lluny. Més modernament, els qui es deien Joan encenien una foguera davant de casa seva.

GG 81-85:VII,221. IP 3.84.

Alins (Pso) *Festa major d'Estiu, de Sant Joan*.

CD 86b. CQ 82-84:Pso. EN 81-83. IP 6.87.

Alòs d'Àneu (Aj. d'Alt Àneu, Pso) *Festa major. Ball de l'Esquerrana.

AM 50-56:IV,228. IP 6.87.

Ampolla, l' (Aj. del Perelló, Beb) *Festa major de Sant Joan*. Processó amb la imatge del sant. Bou capllaçat. Dura 5 dies.

CQ 82-84:Beb. DT 23.6.82:13; 24.6.83:17. EN 81-83. GG 81-85:XIII,228. SZ:82:110.

Arboç, l' (Bpe) *Festa de Sant Joan, al barri de Santa Lúcia*. La vigília al vespre, revetlla. El dia 24, xocolatada i actuació d'una coral.

IP 2.86.

Arenys de Mar (Mar) *Fira del Solstici d'Estiu*. De productes naturals i artesanals, començà el 1983.

CD 86a:129. MO 24.6.83:37. MR 9.4.83:12; 8.6.83:13; 15.6.83:13; 23.6.83:2. PD 24.3.83:12; 19.6.83:13; 23.6.83:4. IP 7.87.

Arenys de Munt (Mar) *Festa de Sant Joan*. Dansa d'Arenys de Munt.

EN 81-83. IP 6.87.

Argentona (Mar) *Festa major del veïnat de Madà*. Organitzada per l'Associació de Veïns.

IP 10.86; 6.87.

Arres (Var) *Festa de Sant Joan*. Missa a l'església situada entre els dos nuclis del municipi, Arres de Sus i Arres de Jos.

SEMIR 84:112. IP 11.86.

Artés (Bag) *Festa de Sant Joan*. La vigília al vespre, dues cercaviles: l'una infantil, amb gegants i un cuc llarg; l'altra per a gent jove i gran, amb una guita, bruiques i dimonis. Totes dues conflueixen a la Plaça Vella. Quan hi arriben, foguera i revetlla.

EN 81-83. R7 23.6.83:8.

Arties (Aj. de Naut Aran, Var) *Festa major de Sant Joan*. La nit de Sant Joan es planta un gran avet sec als afores del poble –l'“haró”–, que amb molta gresca i focs artificials és beneït, regat amb gas-oil, encès i arrossegat pels carrers del poble amb molta gent que el segueix i hi salta per damunt. Així el porten fins a la casa del batlle. A la nit, ball al saló municipal. L'endemà, vermut popular per als presents. El dia 25, aplec a l'ermita de Sant Pelegrí, amb benedicció i repartiment de la caritat: pa, formatge i vi.

AM 58:73. CQ 82-84:Var. EN 84-85. FE 81:4. GG 81-85:XVI,284,390. SEMIR 84:112. IP 10.85; 11.86.

Astell (Aj. de la Torre de Cabdella, Pju) *Festa de Sant Joan*. Foguera. Cada família cuina una coca, les quals es reparteixen entre els assistents.

IP 6.87.

Avià (Ber) *Festa de Sant Joan*. La vigília al vespre, ball al voltant de la foguera i repartiment de pa torrat amb botifarra i cansalada.

GG 81-85:II,261. IP 10.85.

Badalona (Bar) *Festa de Sant Joan*. La vigília al vespre, arribada de la flama del Canigó. Actuació dels diables de Badalona. A la ciutat, nombroses fogueres. Diumenge següent, l'Orfeó Badaloní, el Centre Excursionista i l'Associació de Veïns L'Oliu, de Canyet, organitzen l'Aplec de la Senyera a la Creu de Montigalà, que comença la vigília amb acampada i foc de camp, hissada d'una bandera catalana monumental i actuació de l'Orfeó Badaloní. Ball de Bastons de Canyet.

GG 81-85:VIII,328. RN 22.6.84:15; 29.6.84:15; 3.7.84:5; 18.6.85:3,5; 21.6.85:19; 25.6.85:8. IP 5.87.

Festa major del barri de Nova Lloreda. Organitzada pel Casal de Joves.

RN 14.6.85:17.

Barberà de la Conca (Cba) *Festa de Sant Joan*. La vigília, a la revetlla, s'obsequia els assistents amb coca i vi. CQ 82-84:Cba.

Barcelona (Bar) *Festa de Sant Joan*. La revetlla de Sant Joan, celebració per tota la ciutat. Molta gent participa en els actes organitzats per l'Ajuntament a l'espianada de les fonts lluminoses de Montjuïc i en la revetlla del Poble Espanyol.

AC 16.6.85:15. GG 81-85:VIII,139.

Festa major del barri de la Pau, a Sant Martí de Provençals.

PB 87:17. PR 86.

Festa major del barri del Baró de Viver. Corre-bou, amb tancada de vaquetes. Cursa popular (des de 1984). Diverses competicions esportives i escacs gegants. Abans de 1986 es feia pel setembre.

AC 16.9.85:13. DTE IX Sud 1-2.82:3. IP 9.87.

Festa major del barri de Vilapicina. Festa infantil, concurs de dibuix, xocolatada i revetlla de Sant Joan.

PR 87.

Festes de Sant Joan a Ciutat Vella. Festa major al carrer dels Flassaders i al barri del Nucli Antic, que té per patrons sant Joan i sant Pere.

DTE I 9-10.81:4; 7-8.82:2. PB 87:17. PR 86. IP 10.87.

Festes de Sant Joan a Nou Barris. Festa major al barri de Ramon Albó. Dies abans, festa infantil i homenatge a la gent gran. Durant la revetlla de Sant Joan, actuació dels diables de Ramon Albó i castell de focs artificials. També festa major al barri del Turó de la Peira, amb corre-foc dels diables del Turó. L'endemà, festival infantil.

LLISTAT s.d. PB 87:17,101. PR 87.

Festes de Sant Joan a Sants-Montjuïc. Festa major al carrer de Pere Mata, celebrada des de 1978 i organitzada per l'Associació de Veïns. El carrer es guarneix i es fan jocs infantils, un sopar popular... Dura 3 dies. També celebren la festa major els barris de les Cases Barates, la Guatlla-Magòria, la Vinya i el Polvorí.

AT 85. AT 86. DTE II 7-8.81:4; 9-10.81:3. SM 7-8.84:2. IP 9.87.

Barruera (Ari) *Festa de Sant Joan*. La vigília, correguda de falles.

IP 5.87.

Batea (Tal) *Aplec a l'ermita de Sant Joan d'Algars*.

CC 15.2.73. CQ 82-84:Tal. DC 64:43. EN 81-83. GG 81-85:XI,255.

Belianes (Urg) *Festa de Sant Joan*. La vigília, focs. Després, el jovent surt amb la intenció de mullar tot-hom qui pugui.

MA 28.6.83:1,13. IP 6.87.

Benissanet (Reb) *Festa de Sant Joan*. Antigament, Jota Foguejada, que consistia en una jota de ritme ràpid en la qual es llançaven "carretilles" -coets borratxosals peus de les balladores per tal que se'ls cremessin les faldetes.

AM 50-56:IV,229. IP 8.85.

Benós (Aj. des Bòrdes, Var) *Festa major de Sant Joan*. Missa i vermut de germanor.

GG 81-85:XVI,390. IP 10.85.

Berga (Ber) *Festa del carrer de l'Harmonia*.

IP 10.85.

Betren (Aj. de Vielha e Mijaran, Var) *Festa de Sant Joan*. La vigília, gran foguera en un turonet situat al migdia del poble. Els joves hi fan un àpat col·lectiu.

AM 58:73. FE 81:4. IP 10.85; 6.87.

Blanes (Sel) *Festa de Sant Joan*. La vigília al vespre, fogueres a diversos barris i sobretot a la platja, on se n'encenen dotze de molt grosses a partir de les 10. S'ha fet tradició anar a la platja a veure els focs. Antigament, Ball del Càntir.

AM 50-56:IV,63-64. IP 11.86.

Boí (Aj. de Barruera, Ari) *Festa major de Sant Joan*. La vigília al vespre es cremen alguns troncs grossos i es fan corregudes de falles.

AM 58:74. CD 86b. CQ 82-84:Pju. EN 82-83. FE 81:4. PR 82. RB 5.84:3. IP 10.85; 5.87.

Bolvir (Bce) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu del Remei*.

CD 83a. DC 64:59. EN 81-83. EN 84-85. FE 85:41. GG 81-85:XV,323. IP 9.86.

Bonansa (Ari) **Festa de Sant Joan*. La vigília al vespre, correguda de falles baixant des de l'ermita de Sant Aventí amb unes torxes de palla enceses amb les quals, després de voltar pel poble, es feia una foguera a la plaça que els mossos competien a saltar. Ball i vi abundant.

IP 6.86.

Borgonyà de Terri (Aj. de Cornellà de Terri, Pes) *Festa petita, de Sant Joan*. Recuperada el 1983.

PD 23.6.83:2; 27.12.83:9. IP 4.87.

Borredà (Ber) *Festa de Sant Joan*. La vigília al vespre, foguera amb ball de revetlla, coca i vi bo. S'havia preparat un arròs que es repartia a tots els assistents.

R7 25.6.83:4. IP 9.85.

Cabassers (Pri) *Festa a l'ermita de Sant Joan*. Actes religiosos amb protagonisme dels infants i dels joves.

EN 84-85. GRAS 09:108. IP 2.85.

Cabestany (Aj. de Montoliu de Segarra, Sga) *Festa major.

IP 2.87.

Caella (Mar) Festa de Sant Joan. La vigília, al barri de Pequin es fa la foguera més grossa de la ciutat.

MR 23.6.83:2. IP 7.86; 10.86.

Camarles (Beb) Festa major del barri del Lligallo del Gànguill. Dura 5 dies.

CQ 82-84:Beb. GG 81-85:XIII,212. IP 10.85.

Campdevàno (Rip) Festa major petita de Sant Joan. La vigília al vespre, un cop arribada la flama procedent del Canigó, Marxa de les Torxes cap a la plaça de la Dansa, on s'encén la foguera. L'endemà, cursa popular (començada el 1983), tir al plat i espectacle infantil. Antigament, la primera foguera que s'encenia era la de davant l'església de Sant Cristòfor. L'endemà, dia 25, es feia la Festa de Sant Eloi o dels Traginers: benedicció de bestiar a l'ermita de Sant Martí i cavalcada. També tenia lloc una cursa d'animals.

AM 50-56:IV,266. AM 58:75. EN 81-83. FE 81:5. FE 85:63. N9 22.6.82:21; 25.6.82:20,36; 23.6.83:14,36; 28.6.83:7. ROMEU 50:6. IP 4.86.

Canovelles (Vor) Nit de les Bruixes. La vigília al vespre, ball; al punt de les 12, surten les bruixes -jovent del poble disfressat i amb carettes. Espectacle de foc amb els diables de Granollers i el drac; després el ball continua. Començà el 1984.

IP 10.86.

Cantonigròs (Aj. de Santa Maria de Corcó, Oso) Cursa al Collsacabra. Començada el 1978, té un recorregut d'uns 22 km.

AU 3.6.83:11. N9 27.4.82:7. IP 1.86; 2.86; 10.86.

Cardona (Bag) Festa del barri del Raval de Sant Joan. Fa uns quants anys, celebrada durant la vuitada de Corpus juntament amb les festes dels altres barris. Avui dia és de les festes de barri més importants.

R7 11.6.83:7. IP 9.85.

Castellar de N'Hug (Ber) Festa de Sant Joan. La vigília al vespre, revetlla amb ball. Al matí se surt cap a l'ermita de Sant Joan de Cornudell, romànica. Antigament s'hi anava en processó tot portant els pendons, les banderes i els estendards i es cantava la salve un tros abans d'arribar a l'ermita. Després de missa, benedicció del terme i de les ofertes o pans -patrocinats per un propietari-, que són repartits entre els assistents, els quals l'Ajuntament obsequia amb coca, xocolata i beguda. A la tarda, al poble, sardanes i ball. La festa agafà més impuls des de 1982.

DC 64:104. EN 84-85. R7 22.6.82:22; 24.6.83:5. VILALTA 84b:2,67. VL 85: 61,190. IP 10.85.

Castellnou d'Avellanós (Aj. de Sarroca de Bellera, Pju) *Aplec al santuari de Sant Joan de la Riberoia. Hi assisteixen els veïns de Castellnou, Vilançòs i Castellvell. Segons Amades, s'hi repartien avellanés i vi.

AM 50-56:IV,230. AM 58:74. GG 81-85:XII,294. VIOLANT 34:16-17. IP 8.85.

Cervera (Sga) Festa del barri de Sant Joan Degollat.

IP 2.87.

*Festa de Sant Joan. Al voltant de les fogueres, Ball Rodó.

AM 50-56:IV,57. CQ 82-84:Sga.

Colldejou (Bca) Festa de Sant Joan. Focs d'artifici, foguera i sopar de germanor.

IP 10.85.

Coma-ruga (Aj. de Sant Vicenç de Calders, Bpe) Fira del Turismar. Començà el 1987 amb intenció de contínuïtat. Dedicada al comerç relacionat amb el turisme i els esports nàutics. Concursos de pesca i pintura ràpida.

IP 6.87.

Corbera d'Ebre (Tal) Festa de Sant Joan. La vigília arriba la flama del Canigó, amb la qual s'encén la foguera del poble (l'encén el Joan més gran o més jove). Repartiment de coca i sangria. Concurs de coques.

IP 4.86.

Cornudella de Montsant (Pri) Aplec a l'ermita de Sant Joan del Codolar. La vigília, concurs de focs al poble: cada carrer o placeta fa la seva foguera, encesa amb la flama del Canigó. Tradició de tirar galledes d'aigua a la gent del carrer. A l'ermita només s'hi puja al matí: missa i esmorzar.

ASENS 81:115. DC 64:134. EN 84-85. GRAS 09:94. IP 2.85.

Dòrria (Aj. de Toses, Rip) Festa major de Sant Joan.

FE 85:66. IP 11.86.

Éller (Aj. de Bellver de Cerdanya, Bce) Festa major de Sant Joan.

GG 81-85:XV,334. IP 6.86.

Engolasters (Par. de les Escaldes-Engordany, And) Festa de Sant Joan. La vigília al vespre, gran foguera al pla d'Engolasters, amb foc procedent de la flama del Canigó. Organitzada pel Cercle de les Arts i de les Lletres des de 1973.

CM 83:24.

Espinavell (Aj. de Molló, Rip) Festa petita de Sant Joan.

FE 85:64. IP 11.86.

Fals (Aj. de Fonollosa, Bag) Festa de Sant Joan. A la revetlla, repartiment de coca i xampany. Surten el drac i la cuca fera.

IP 9.85.

Foixà (Bem) Festa major de Sant Joan. La vigília al vespre, revetlla. Abans es celebrava el 29 d'agost.

EN 81-83. FE 85:34. GG 81-85:IV,495. PD 23.6.82:2; 24.6.82:2; 23.6.83:4. IP 6.87.

Garriga, la (Vor) Festa de Sant Joan. La vigília, Ball de Gitanes al barri de Montserrat.

PG 24.6.83:5; 1.7.83:3.

Gelida (Ape) Festa de Sant Joan. La vigília, repartiment de coca i vi bo per a tothom a la plaça del Pi.

3V 2.7.82:9. IP 2.86.

Gerri de la Sal (Aj. de Baix Pallars, Pso) Festa de Sant Joan. La vigília, corregudes de falles.

CABALLÉ s.d.b:209-210. IP 6.87.

Gil (Aj. d'Alt Àneu, Pso) *Festa de Sant Joan*. A la tarda de la vigília els homes pugen a la muntanya. A les 10 del vespre, encenen les falles -trons d'arbre convenientment preparats- i baixen la muntanya en filera. Les dones s'estan al poble preparant la foguera i elaborant la coca típica de la diada. Quan els homes arriben al poble, passen primer pel cementiri i fan un recorregut pels carrers. A la plaça encenen la foguera amb les falles, mengen coca i beuen vi. Ball. L'endemà es feia el Contrapàs de la Pila.

ALBERT 81:27. AM 50-56:IV,49-51,58-59,228. AM 58:72,74. AV 30.6.78. CABALLÉ s.d.b:209. CC 26.7.75; 30.7.75; 23.6.78; 22.6.80. CD 86b. CL 76:37. CR 78:184. DC 64:184. FA 79:242,246-248. FE 81:4. GALA 81c. LLOPART 74:141. MA 25.6.83:11. MO 18.6.82:34; 17.6.83:37; 23.12.83:33; 22.6.84:37. MORELLÓ 04:11-12. PEÑARROJA 82b:42. RA 7.84:13. RIBA 27. SZ 82:104. VA 9.7.78. VIOLANT 34:15. IP 6.87.

Ginestar (Reb) *Festa de Sant Joan*. La vigília al vespre, concurs de fogueres.

IP 5.85.

Girona (Gir) *Festa major del barri de Can Gibert del Pla*. A la tarda de la vigília, xocolatada. Al vespre, arribada de la flama del Canigó: encesa de la foguera i ball.

GIRONA 85:72. PD 23.6.84:4.

Granollers (Vor) *Festa de Sant Joan al barri de Can Bassa*.

IP 11.86.

Guardiola de Berguedà (Ber) *La Xocolatada*.

VL 85:61,219. IP 2.87.

Guiró (Aj. de la Torre de Cabdella, Pju) *Festa major*.

CD 86b.

Heures, les (Aj. de la Quar, Ber) *Aplec de les Heures*.

VL 85:61,249. IP 9.85; 2.87.

Hospitalet de Llobregat, l' (Bar) *Festa al barri de Sant Feliu*. Durant les festes, cercavila dels gegants i dels diables. Actuació de l'esbart i cant d'havaneres. Focs artificials i xocolatada. Diumenge, marató popular i sardinada. Concert de la Banda Municipal. Celebrada des de 1980.

PB 87:17. PL 22.6.83:11; 23.6.83:2; 24.6.83:2; 25.6.83:2.

Festa major del barri de la Florida. Cercavila amb els gegants i els diables. Pregó, festival flamenc i castell de focs artificials.

PB 87:17. PE 3.7.84:2. PL 22.6.83:12; 23.6.83:2; 24.6.83:2; 25.6.83:2.

Festa major del barri del Centre. Dissabte abans, Ball de Gegants, focs artificials i pregó. Diumenge, cursa popular (des de 1981). Actuació de l'esbart local. El dia principal, xocolatada. Al vespre, cant d'havaneres amb cremat i castell de focs. Fins a 1980 se celebrava el 16 d'agost, Sant Roc, i es canvià de data perquè coincidia amb les vacances de molta gent. La major part dels actes són organitzats a carrers diferents. Els gegants de la ciutat foren creats el 1928 per l'escultor olotí Josep Soy i refets el 1962 pel també olotí Lluís Carbonell i Colom.

CQ 82-85:Bar. GG 81-85:VIII,511. MOSTRARI 85:56. MURLÀ 84:15-18. PB 87:17. PE 20.6.84:2. PL 17.6.83:9; 18.6.83:7; 21.6.83:2; 22.6.83:2,10; 23.6.83:2; 24.6.83:2; 25.6.83:10.

Igualada (Año) *Festa de Sant Joan*. La vigília al vespre, des de 1983, corre-foc amb la participació de nombrosos grups de diables i dracs. Es transporta la flama del Canigó i des d'aquí es distribueix als altres pobles de la comarca.

IG 4.6.83:13; 15.6.83:1; 22.6.83:20; 29.6.83:3; 16.6.84:8; 23.6.84:5,20,24. IGUALADA 84. IP 2.86; 1.87.

Isona (Aj. d'Isona i Conca Dellà, Pju) *Festes de Sant Joan*. La vigília, repartiment de coca i vi bo al voltant de la foguera.

SZ 82:105. IP 8.85.

Les (Var) *Festa major de Sant Joan*. La nit de Sant Joan, cremada de l'"haró" -trunc d'avet, d'uns 10 m-, plantat a la plaça per Sant Pere de l'any anterior. Els últims casats de la vila hi cohoquen al capdamunt una corona i una creu de flors. Danses tradicionals: Ball Pla, Aubades, etc.

ALBERT 81:27. AM 50-56:IV,222-223. AM 58:73-74. BOYA 80. CQ 82-84:Var. EN 81-83. GG 81-85:XVI,260,390. MA 25.6.82:5. PUIGORIOL 72:36-37,150-153. SOLER 06:43-44. IP 10.85.

Lleida (Sgr) *Festa major de la plaça de Sant Joan*.

MA 23.6.82:6; 24.6.83:7. IP 6.87.

Llinars del Vallès (Vor) *Festa de Sant Joan*. Després de l'entrada de la flama del Canigó, que és saludada per les campanes de la parròquia, cercavila amb gegants, cap-grossos i la Patufa de Llinars (drac que escup aigua).

PG 1.7.83:3.

Llorenç del Penedès (Bpe) *Festa major petita, de Sant Joan o del Pa Beneït*. Al matí, benedicció i repartiment de pa beneït.

EN 81-83. 3V 2.7.82:14; 17.6.83:10.

Lloret de Mar (Sel) *Fira del Dibuix i de la Foto*. Començada el 1981, dura 2 dies.

PD 26.6.82:2; 27.6.82:2. IP 11.86.

Llorona (Aj. d'Albanyà, Aem) **Aplec a l'ermita de Sant Joan de Bosols*. S'hi repartia una berena. L'església, romànica, es troba en estat ruïnós.

CONSTANS 54:98. PI 81:88. IP 5.87.

Maldà (Urg) *Aplec a l'ermita de Sant Joan de Maldanell*. Dinar de germanor. L'ermita es construí a principi de segle, però s'hagué de reconstruir amb l'ajut dels veïns el 1981, any que l'aplec retornà.

DT 21.6.83:14. GG 81-85:IX,218,219. MA 19.6.82:12. NT 25.6.83:19; 2.7.83:3. IP 81; 5.87; 6.87.

Manlleu (Oso) *Festa de Sant Joan*. Arribada de dues flames del Canigó (l'una infantil i l'altra per als grans). Balls del Ciri i del Boix. S'obsequia els assistents amb coca.

N9 25.6.82:20-21; 6.5.83:11; 13.5.83:9,40; 23.6.83:11,36; 28.6.83:8.

Manresa (Bag) *Festes de barri de la Sagrada Família*. La vigília a la tarda, berenar col·lectiu. Al vespre, cercavila tot passejant un ninot ategòric d'algun problema del barri, que és cremat el dia de Sant Joan. Aquest dia, al vespre, botifarrada popular i projecció d'una pel·lícula. Des de 1981, torneig de manilla. S'havia fet

una trobada d'acordionistes. Organitzades per l'Associació de Veïns, duren tota una setmana.

R7 22.6.82:6,22; 23.6.83:30; 24.6.83:4; 28.6.83:4. IP 12.86.

Mata (Aj. de Porqueres, Pes) *Festa major del veïnat de Sant Joan de les Pedreres*. Dura uns 3 dies.

FE 85:57. IP 4.87.

Mataró (Mar) *Festa del barri del Palau-Escorxador*. Al matí, cursa popular (des de 1982). S'havia fet una cursa de tortugues. La vigília, cercavila. Durant tots els dies, cinema a l'aire lliure. Festival flamenc i homenatge als avis. Començà el 1977 i dura uns 3 dies.

MATARÓ 86. MR 25.6.82:3-4; 23.6.83:2; 24.6.83:2; 25.6.83:2; 21.6.84:7; 23.6.84:8.

Festa del barri de Peramàs-Esmandies. Dies abans, focs artificials. Cercavila amb els gegants i cinema infantil. Diumenge, cursa popular. Al vespre, cantada d'havaneres i cremat. Començà el 1982.

MATARÓ 86. MR 18.6.82:4; 25.6.82:3-4; 2.7.82:16.

Serenata del carrer de Sant Elies. Començà el 1943 i durà fins al 1952. Es recuperà el 1977. La vigília al vespre, sopar de germanor. El dia de Sant Joan, vermut tradicional i xocolatada amb xurros.

MATARÓ 86.

Mira-sol (Aj. de Sant Cugat del Vallès, Voc) *Festa major de Sant Joan*. Organitzada per l'Associació de Veïns.

IP 7.87.

Mollet del Vallès (Vor) *Festa de Sant Joan*. La vigília, arribada de la flama del Canigó i encesa de la foguera. Cercavila pel centre de la població i actuació dels diables de Mollet.

PG 24.6.83:5. IP 11.86.

Molló (Rip) *Aplec a la capella de Sant Joan*. Romeria. Benedicció i repartiment dels pans que han aportat els veïns.

IP 4.86.

Molsosa, la (Año) *Festa de Sant Joan*. Aplec al castell, dalt d'una muntanya, on hi ha l'església vella i era abans el poble.

SZ 82:110. IP 1.87.

Montblanc (Cba) *Festa de Sant Joan*. La vigília, Balls de Bastons, de Diables i de Dimonis i grup de grallers. Moltes fogueres i animació entre el veïnat. Antigament, gran foguera prop de l'ermita del sant, dalt d'una muntanya, a ponent de la vila. També s'hi celebrava missa.

EP 7.82; 7.83:9; 7.84:10,30-31. PALAU 27. PR 85. IP 4.85; 9.86.

Montcada i Reixac (Voc) *Festa major del barri de Can Sant Joan*.

EN 81-83.

Montesquiu (Rip) *Festa d'Homenatge a la Vellesa*. Celebrada des de 1980. Es reparteixen records de la diada. Aperitiu per als avis i, a la tarda, teatre o espectacle.

N9 25.6.82:15; 1.7.83:17. IP 3.86.

Montgat (Mar) *Festa major*. Sant Joan és el patró del poble.

EN 81-83. GG 81-85:VI,524. MR 18.6.82:4; 23.6.83:1,11; 24.6.83:2; 25.6.83:2.

Montmeló (Vor) *Festes de Sant Joan del barri de Sant Crist de la Grua*. Berenar per als avis, jocs infantils i ball amb coca i xampany.

IP 11.86.

Montornès del Vallès (Voc) *Festa de Sant Joan del Districte Segon, Montornès Nord*. Cercavila amb "majorettes", cursa de vedells, gimcana ciclista i competició de botxes.

PG 24.6.83:5,19; 1.7.83:3. IP 11.86.

Montserrat (Aj. de Monistrol de Montserrat, Bag) *Festa de Sant Joan*. La vigília arriba la flama del Canigó (i d'aquí la recullen algunes poblacions). L'Escolania fa un concert de fi de curs.

IP 8.87.

Móra la Nova (Reb) *Festa de Sant Joan*. La vigília arriba la flama del Canigó, i des d'aquí es reparteix per tots els pobles de la comarca. Concurs de fogueres.

IP 1.87.

Navarclés (Bag) *Festa de Sant Joan*. A partir d'aquesta data i en caps de setmana successius, cada barri celebra unes festes. Són quatre: el Poble Alt, el Poble Baix, Sant Bartomeu, i el sector del camp de futbol i la Creueta. Se celebren, aprox., des de 1979. Sol haver-hi animació per als infants, xocolatada, esports, concursos diversos, etc.

R7 6.7.82:8; 24.7.82:18; 23.6.83:8; 28.6.83:7; 2.7.83:8,31; 5.7.83:6.

Navàs (Bag) *Diada de Sant Joan*. El dia anterior al vespre, focs a diferents carrers i barris. Es rep la flama del Canigó. L'endemà es lliura el Premi de la Flama a una persona que hagi treballat pel bé del poble. Sol assistir-hi una personalitat destacada, generalment un polític, que fa un parlament. Sardanes, alguns actes i una gran foguera.

IP 12.86.

Nulles (Aca) *Festa de Sant Joan*. La vigília, revetlla, amb repartiment de coca, vi ranci i xampany, obsequi de l'Ajuntament.

IP 10.85; 2.87.

Olesa de Bonesvalls (Gaf) *Festa de Sant Joan*. Sant Joan és el patró del poble i antigament se li dedicava la festa major.

IP 5.87.

Olesa de Montserrat (Bll) *Festa major de Sant Joan*. Pregó. Trobada de gegants (des de 1980) i cercavila amb gegants, cap-grossos, diables i "majorettes". El vespre del dia principal, cant d'havaneres. Els altres dies -durant els 3 o 4 que dura la festa-, curses de ciclisme (des de 1980), "cross" popular (des de 1979), exposicions, etc. Des de 1977 és organitzada pels diferents barris: de l'Era, Sastre - Bon Aire, Sant Antoni, plaça d'en Massana, Ferrocarrils Catalans, el Poblesec, Anselm Clavé, rambla de Catalunya, barri de Dalt,

plaça de la Cendra, Plaça Nova i Hospital. Cada barri celebra la seva revetlla.

DI 20.6.83:11; 21.6.83:9; 25.6.83:11; 23.6.84:16. EN 81-83. GG 81-85:VIII, 511. PE 26.6.84:2. PL 22.6.83:14; 24.6.83:2; 25.6.83:2; 22.6.84:IV. IP 5.87.

Olot (Gax) *Concurs de cant de grills*. Des de 1969, al passeig d'en Blay, organitzat pel Centre Excursionista d'Olot. Per als 3 primers classificats hi ha una gàbia daurada, una d'argentada i una de bronzejada; a la resta, un banderí.

FE 81:5. GG 81-85:III,307. MO 25.6.82:37; 24.6.83:37. OL 24.6.82:5. PD 26.6.83:9. IP 11.86.

Festa de Primavera del barri del Morrot. Començà el 1981. Dissabte pròxim, jocs de cucanya i berenar per a la mainada. Es deixà de fer els anys 1984 i 1985.

OL 6.5.82:7. PD 8.5.82:11; 10.6.83:10. IP 11.86.

Festa de Sant Joan del barri del Xiprer i les Planotes. Diumenge, xocolatada. Al migdia, passant "del bon profit", amb l'aparició de 2 cap-grossos: en Celdoni i la Margarida. El dia principal, a la tarda, tornaboda a la font de les Planotes; al vespre, havaneres amb repartiment de cremat. Organitzada per l'Associació de Focs de Sant Joan.

FE 85:46. MOSTRARI 85:49. OL 17.6.82:20; 24.6.82:20. PD 19.6.82:12; 22.6.82:10. IP 11.86.

Orcau (Aj. d'Isona i Conca Dellà, Pju) *Aplec a la capella de Sant Joan*. Repartiment de pa beneït, dinar de germanor -cadascú se'l porta- i ball amb orquestra. La capella és romànica.

CD 86b. CQ 82-84:Pju. MA 5.7.78; 5.7.79:10. VA 18.7.78. IP 8.85; 6.87.

Organyà (Aur) *Festa de Sant Joan*. La vigília, Ball de la Clavellineta al voltant del foc. Petits i grans es donen les mans a l'entorn de la foguera i van cantant i ballant aquesta lletra: «Qui la ballarà, / la Clavellineta, / qui la ballarà / seua sirà; / punta peu, / gira't de seu, / la primera balladora / que tinc per la mà, / taralaralà.»

AM 50-56:IV,62. ESPAR 77:95-96. IP 12.85.

Palau d'Anglesola, el (Pur) *Festa de Sant Joan*. Cursa de carretons guarnits. Revetlla popular amb coca i barreja, en la qual es fa l'elecció de l'hereu i la pubilla.

IP 9.86; 10.86.

Pas, el (Aj. d'Uldecona, Mon) *Festa major de Sant Joan*. Missa i processó. Els xiquets del poble reben la primera comunió. Dura uns 3 dies.

VB 29.6.84:16. IP 11.85.

Piera (Año) *Festa del Barri Unificat*. Festival infantil. Diumenge, benedicció de coques i repartiment als assistents amb mistela.

ELIAS 87:102. IG 22.6.83:15; 7.7.84:12.

Pineda de Mar (Mar) *Festa major petita, de Sant Joan Petit*. Després de l'ofici solemne, cercavila amb els gegants Dragut i Pineda (estrenats el 1983), "majorettes" i timbalers. Antigament, a la vigília, quatre sardanes curtes. Aquests dies també se celebra una Fira de l'Alimentació (des de 1984).

AM 32-49:II,110. AM 50-56:IV,63. CQ 82-84:Mar. EN 81-83. GG 81-85:VI, 503. MR 23.6.84:8. PD 26.6.83:11. IP 10.86.

Pinya, la (Aj. de la Vall d'en Bas, Gax) *Aplec a l'ermita de Sant Joan dels Balbs*. Ofici solemne. Concurs d'estirar la corda i dinar de germanor prop de l'ermita. Jocs per a la mainada i cloenda amb una audició de sardanes.

CD 81a. FE 85:50. PD 23.6.83:9. IP 3.87.

Pobla de Mafumet, la (Tar) *Festa major de Sant Joan*. La vigília, fogueres i revetlla. Tradicional cursa ciclista. Cercavila amb "majorettes" i exhibició de falcons i castellers. Alguns anys, concurs de sardanes i actuació de grallers. Fins a 1788, romeria a l'ermita de la Mare de Déu del Lledó. Dura 3 dies.

BLASI 33:96. DT 20.6.82:12; 1.7.83:13; 17.6.83:17. EN 81-83. GG 81-85:VII,121,401. IP 12.85.

Pont de Suert, el (Ari) **Festa de Sant Joan*. Fins a la primera dels anys 40, la vigília, cursa de falles. N'hi ha documentació el s. XVI.

IP 7.86.

Pontons (Ape) *Aplec a l'ermita de Sant Joan de la Muntanya*. Esmorzar amb coca i begudes per als assistents.

3V 2.7.82:8. IP 2.86.

Prades (Bca) *Festa de Sant Joan*. Antigament, la vigília, hi havia el costum de mullar-se els nois i les noies mútuament. Avui encara ho fa la canalla.

IP 2.87.

Pratdip (Bca) *Festa d'Homenatge a la Vellesa*. Cercavila i trobada al local de la Cooperativa. S'obsequia la gent gran amb coca de sucre i ametlles i avellanes torrades. Espectacle musical.

IP 10.85.

Preixana (Urg) *Festa de Sant Joan*. A la revetlla, repartiment de coca de samfaina.

IP 5.86.

Puigròs (Gar) *Festa de Sant Joan*. La vigília, fogueres i repartiment de xocolata, vi dolç i coca als presents.

CQ 82-84:Gar. IP 3.87.

Pujalics (Aj. de Cornellà de Terri, Pes) *Festa de Sant Joan*. Des de 1977, sopar de germanor de tot el poble al veïnat de Palot de Farga.

IP 1.87.

Pujalt (Año) *Aplec a l'ermita de Sant Joan de les Torres*.

FD(Vic) 29.5.76. IP 1.87.

Queralbs (Rip) *Festa petita de Sant Joan o de la Germanandat*. Processó a la capella de Núria cantant la lletania dels sants. Benedicció del terme i repartiment de caritats o ofertes -panets. Antigament, els miners organitzaven aquesta festa.

CQ 82-84:Rip. EN 81-83. GG 81-85:I,396. IP 4.86.

Requesens (Aj. de la Jonquera, Aem) *Aplec al santuari de la Mare de Déu de Requesens*. Hi va en romeria la gent de Cantallops.

EN 81-83. FE 85:22. PD 26.6.79. IP 6.87.

Reus (Bca) Festa de Sant Joan. La vigília al vespre, Balls de Diables i de Bruixes. Grallers i bandes de cornetes i tambors.

DT 23.6.82:10; 19.6.83:13. EN 81-83. SZ 82:110. IP 1.86.

Festa major de Sant Pere del barri de Sant Joan. Elecció de la pubilla, diana a càrrec de la banda de cornetes i tambors, homenatge als vells i diferents jocs per a la mainada.

DT 19.6.83:13. IP 1.86.

Festa major de Sant Pere del barri de Sant Josep Obrer. Jocs de cucanya. Alguns anys, actuació de castellers. Cercavila amb Ball de Gitanes i grallers.

DT 19.6.83:13. IP 1.86.

Riba-roja d'Ebre (Reb) Festa de Sant Joan. La vigília al vespre, Ball de Diables.

IP 8.85.

Riudaura (Gax) Aplec a l'ermita de la Font de Joan. L'ermita, d'origen romànic, és al sud del terme, prop d'una font abundant.

CD 81a. GG 81-85:III,366. PI 81:71,72. IP 9.86.

Riudecols (Bca) Festa de Sant Joan. La vigília, mentre crema la foguera -encesa amb la flama del Canigó-, es reparteixen coca, vi ranci i avellanes als presents.

IP 10.85.

Riudellots de la Creu (Aj. de Palol de Revardit, Pes) Festa de Sant Joan. La vigília, revetlla amb sopar per als presents.

IP 4.87.

Riudellots de la Selva (Sel) Festa de Sant Joan. La revetlla, el grup de joves del poble organitza un sopar de germanor (des de 1981).

PD 23.6.83:2.

Riu de Pendís (Aj. de Bellver de Cerdanya, Bce) Festa major de Sant Joan. Havien fet el Ball de la Barretina i la Dansa de les Rentadores de Riu.

AM 50-56:IV,225-226. GG 81-85:XV,334,338. IP 6.86.

Rocafort de Queralt (Cba) Festa de Sant Joan. La vigília arriba la flama del Canigó des de Reus. A la plaça de l'Ajuntament, repartiment de coca i vi bo.

IP 4.85.

Roquetes (Beb) Festa del Sagrat Cor de Jesús. Processó pels carrers de la ciutat acompanyada per una banda de música. Organitzada per un grup parroquial.

IP 10.85; 1.87.

Festa de Sant Joan. La vigília, bou embolat.

EI 27.6.84:3. IP 10.85.

Roquetes, les (Aj. de Sant Pere de Ribes, Gaf) Festa major de Sant Joan. El 23 al vespre, castell de focs d'artifici. El dia principal -dels 3 que dura-, cercavila amb gegants i balls tradicionals. Cursa ciclista (des de 1980).

DV 23.6.83:29; 1.7.83:11; 22.6.84:12. EN 81-83. GG 81-85:V,298. IP 5.87.

Rubí (Voc) Festa major del carrer de Cervantes. La vigília al vespre, sopar per a tots els veïns i ball fins a la matinada. La festa acaba amb una xocolatada.

IP 6.87.

Sabadell (Voc) Festa major del barri de Campoamor. En diferents dies, actes variats: concurs de flors i plantes, cercavila amb gegants i cap-grossos, marató popular pel barri... El darrer dia, traca.

DS 22.6.83:20; 16.6.84:13; 20.6.84:8.

Festa major del barri del Poblenou de la Salut. La vigília, jocs infantils amb gegants i cap-grossos. Revetlla popular amb elecció de la reina de les festes. L'endemà, concursos de plantes i flors i de pintura, sardinada i gimcana. Alguns carrers s'engalanen. Dura 5 dies.

DS 20.6.84:8; 22.6.84:11; 23.6.84:15. FE 86:5,55-58. IP 7.87.

***Festa major del barri de Can Puiggener.** Cercavila de gegants i cap-grossos amb la banda de cornetes i tambors, concurs d'ocells, xocolatada i festa-berenar per als avis del barri. Perduda el 1987.

DS 24.9.83:11; 29.6.84:6; 30.6.84:13; 10.7.84:3. FE 86:4,59-62.

Salàs de Pallars (Pju) Festa de Sant Joan. Ball amb acordionista. Segons Amades, es corrien falles i es feia un Ball de les Falles.

AM 50-56:IV,51,59. IP 8.85; 12.85; 6.87.

Sant Adrià de Besòs (Bar) Festa major del barri de Sant Joan.

IP 7.87.

Santa Margarida de Montbui (Ano) Festa del barri de Vistalegre. Divendres, concurs d'aficionats al cant flamenc (des de 1982). Dissabte, cursa de bicicletes i "cross" popular (des de 1981). Diumenge al matí, cercavila amb grup de tambors i "majorettes" i xocolatada. Al migdia, torneig de pilota basca (des de 1982).

ELIAS 87:102. IG 8.6.83:7; 9.6.84:19; 20.6.84:12. PR 84. IP 10.85; 11.85; 1.87.

Sant Andreu de la Barca (Bll) Festa major del barri del Parc de la Vall de Palau. La vigília, revetlla.

PL 23.6.83:9.

Santa Perpètua de Mogoda (Voc) Festa de Sant Joan. Des de 1983, revetlla de Sant Joan a l'ermita de Santiga, amb pregó i corre-foc. Organitzada pels Amics de Santiga.

IP 10.86.

Sant Climenç (Aj. de Pinell, Sol) Festa major de Sant Joan. La vigília al vespre, repartiment de coca, barreja i xocolata al voltant de la foguera. El dia de Sant Joan, al migdia, es planta un pi ben alt. Dura 2 o 3 dies.

GG 81-85:II,438. R7 22.6.82:22. SL 87. IP 3.87.

Sant Feliu de Llobregat (Bll) Festa major del carrer de Joan de Batlle. Activitats infantils. Antigament, la vigília, Ball Rodó entorn d'un arbre.

AM 50-56:IV,66-68. PL 27.6.84:1. IP 5.87.

Sant Hilari Sacalm (Sel) Festa major petita de Sant Joan. Homenatge a la vellesa (des de 1947). Concentració de gegants de diferents pobles i cercavila (des

de 1984). Antigament, Ball del Ciri i plantada d'un gran arbre.

AM 32-49:11,106. AM 50-56:IV,228. AU 22.7.83:8. EN 81-83. FE 85:75. GG 81-85:1,full de correc. GINESTA 72:77. PD 24.6.82:2; 29.6.83:9. PLA 57:257. PONS 82:22. IP 11.86; 4.87.

Sant Joan de Fàbregues (Aj. de Rupit i Pruit, Oso) *Aplec*. L'església, antiga parròquia, és arran de cingleira, a 930 m d'altitud, al sud de Rupit. Documentada des de 968, l'edifici actual és de la fi del s. xi o del xii. És un dels millors exemplars romànics de la regió, restaurat recentment.

DC 64:372. IP 10.78; 4.86.

Sant Joan de l'Erm (Aj. de Montferri i Castellbò, Aur) *Aplec*.

BARTOMEUS 05:178-182. DL 23.8.73; 22.6.75; 4.11.77. EN 84-85. IP 6.87.

Sant Joan de les Abadesses (Rip) *Festa de Sant Joan*. S'havia fet un aplec de sardanes al passeig del Comte Guifré, que se celebrà amb interrupcions (des de 1932). Algun any, homenatge a la vellesa. Actes durant 4 dies.

CQ 82-84:Rip. DIAL 81. FE 81:4. FE 85:66. N9 2.7.82:16; 21.6.83:8; 23.6.83:36; 28.6.83:8. OL 24.6.82:20. PD 26.2.83:24. IP 4.86; 12.86.

Sant Joan de Montdarn (Aj. de Viver i Serrateix, Ber) *Festa major de Sant Joan*. Aquest dia, canvi de priors i prioeres. Processó al roc de Sant Joan -capelleta excavada a la roca en forma de cova-, ofrena de flors a la imatge i cant dels goigs. Jocs de cucanya i de plana per a la mainada. Durant el ball -acompanyat per acordió-, sorteig d'una toia.

EN 81-83. GG 81-85:11,275. MONTBORDÓ 10.78:7-8,34. R7 22.6.82:23; 24.6.82:8; 24.6.83:5. VL 85:61,264. IP 1.86.

Sant Joan de Toran (Aj. de Canejan, Var) *Aplec*.

EN 81-83. EN 84-85. SEMIR 84:112. IP 7.87.

Sant Joan de Vilatorrada (Bag) *Festa major*. Trobada de gegants (des de 1980) i de Cors de Clavé del Bages i del Berguedà. Xocolatada, concurs de pintura ràpida, torneig d'escacs (des de 1981), concurs de pesca infantil i general al Cardener (iniciat el 1980), festival flamenc, concurs de caça de la guilla, cantada d'havaneres i cremat de rom. El 1982 s'estrenaren gegants: Joanet del Cardener i Roser la Filadora; i posteriorment, el 1985, 2 cap-grossos. Dura 3 dies.

GG 81-85:11,437. R7 17.6.82:22; 19.6.82:27; 22.6.82:23; 28.4.83:8; 11.7.83:8; 14.6.83:9; 16.6.83:19; 18.6.83:8,39; 21.6.83:11; 23.6.83:11,14; 24.6.83:4. IP 1.86; 1.87.

Sant Joan les Fonts (Gax) *Festa major de Sant Joan*. La vigília, cercavila amb gegants (l'Hereu Paperer i la Pubilla Filadora) i 6 cap-grossos (que es van estrenar tots el 1982) i focs d'artifici. Revetlla de Sant Joan amb repartiment de coca i vi bo. L'endemà, ofici amb acompanyament d'orquestra. El darrer dia dels 4 que dura, tornaboda a can Xerbanda. El quart diumenge de juny, homenatge a la vellesa (començà el 1977). Celebrada, fins a 1981 o 1982, a començament d'agost.

CD 81a. EN 81-83. FE 85:49. GG 81-85:III,412. MOSTRARI 85:71. MURLÀ 84:167-169. OL 24.6.82:8. PD 22.6.82:13; 23.6.83:2,sup.l. IP 3.87.

Sant Julià de Lòria (And) *Festa de Sant Joan*. Revetlla amb repartiment de coca i vi.

IP 12.86.

Sant Martí Sarroca (Ape) **Aplec à l'ermita de Sant Joan de Lledó*.

EN 84-85. IP 5.87.

Sant Vicenç dels Horts (Blí) *Festa de Sant Joan*. Durant el ball de la revetlla havia sortit, fins a 1985, el Mamut de Sant Vicenç, creat amb motiu que a la població es trobà un ullal atribuït a un animal prehistòric.

PL 23.6.83:9. IP 5.87.

Sarrià de Ter (Gir) *Festa del barri de la Rasa*. Engegada d'un garrí que és perseguit per la gent. Organitzada pel Club de Futbol Sarrià.

FE 85:59. IP 10.86.

Saünc (Ari) *Festa de Sant Joan*. Gran foguera amb crema de falles.

RB 5.84:3. IP 7.87.

Senet de Barravés (Aj. de Vilaller, Ari) *Festa de Sant Joan*. La vigília al vespre, gran foc -el "faro"- dalt de la muntanya d'Estarredono, des d'on es baixen corrent les falles. Arribant al poble, repic de campanes i repartiment de coca i vi. Al mig de la plaça s'hi planta un pi alt al voltant del qual es van tirant les falles enceses.

CARO 83:43. PR 82. IP 6.86; 6.87.

Sénia, la (Mon) *Festa de Sant Joan*. La vigília, cercavila amb la participació d'un drac i una xaranga, que van passant pels carrers on hi ha fogueres.

IP 10.85.

Sispony (Par. de la Massana, And) *Festa major*.

CM 83:23. GG 81-85:XVI,391. IP 6.87.

Sisteró (Aj. dels Plans de Sió, Sga) *Festa de Sant Joan*. A la revetlla, sopar comunitari.

IP 9.85.

Sitges (Gaf) *Festa del barri del Poble-sec*.

IP 5.87.

Solivella (Cba) *Festa de Sant Joan*. La vigília, encesa de la foguera amb la flama procedent del Canigó. Repartiment de coques.

EN 81-83. IP 3.87.

Sornàs (Par. d'Ordino, And) *Festa de Sant Joan*. Repartiment de vi bullit i coca.

ANDORRA s.d. IP 8.87.

Tarragona (Tar) *Festes del barri d'Icomar*. Concurs de truites. El dia 23 al vespre, fogueres de Sant Joan. L'endemà, paellada popular. Cantada d'havaneres i traca de final de festes. Cada vespre, revetlla popular. Organitzades per l'Associació de Veïns, té una durada de 3 dies.

DT 23.6.83:7. SÁNCHEZ-CASCADO 87:4.

Tàrraga (Urg) *Revetlla de Sant Joan*. La vigília, foguera encesa amb la flama del Canigó, corre-foc i ball.

CQ 82-84:Urg. IP 6.87.

Tordera (Mar) *Festa del barri de Sant Andreu, Sant Jaume i Mas Martí.* Organitzada des de 1978 per l'Associació de Veïns. Habitualment, sardinada, xocolatada, jocs de cucanya i concursos de dibuix i d'ornamentació de carrers. Durant el ball de la revetlla, elecció de la pubilla del barri.

IP 8.86.

Torms, els (Gar) *Festa patronal de Sant Joan.*

IP 3.87.

Torre de Claramunt, la (Año) *Festa major.* Concert-vermut i actes per a la mainada.

EN 81-83. GG 81-85:V,478. IG 20.6.84:12. IP 1.87.

Torre del Comte, la (Mat) *Festa a l'ermita de Sant Joan.*

IP 1.87.

Torredembarra (Tar) *Festa major de Sant Joan del barri de Baix a Mar.* Repic de campanes i foguera. Sardinada popular amb vi i pa amb tomàquet i elecció de la pubilla. "Rally" de bicicletes, homenatge a la tercera edat, exhibició castellera, cantada d'havaneres i focs artificials.

DT 22.6.82:13. IP 4.86.

Torrelles de Foix (Ape) *Festa de Sant Joan.* Cercavila amb "majorettes", xocolatada o esmorzar i cinema infantil. El barri de Can Croset havia fet actes particulars fins a 1984.

IP 2.86.

Tortosa (Beb) *Festa major del barri de Ferreries - Sant Vicent.* Durant uns 4 dies, nombroses activitats de caire popular: cercaviles amb "majorettes" i bandes de música, elecció de pubilla i pubilleta, revetlla de Sant Joan, ball amb concurs de davantals i mantons, repartiment de panoli pels carrers, ofrena de flors i fruits a la Verge del Roser, concursos de paella, de guinyot -joc de cartes- i de dòmino i baldanada popular. Festes organitzades per l'Associació de Veïns i recuperades el 1980.

EI 23.6.83:2,6; 30.6.83:5; 13.6.84:5; 20.6.84:5; 27.6.84:4. VB 17.6.83:13; 22.6.84:3,9; 29.6.84:1. IP 1.87.

Tossa de Mar (Sel) *Festa de Sant Joan.* La vigília es plantava un gran arbre i la gent s'empaitava mútuament amb escambres o branques de bruc enceses (persistí fins als anys 50). Es ballaven unes sardanes curtes.

AM 32-49:II,106-107,110. AM 50-56:IV,38-39,53,63,66. IP 11.86.

Tremp (Pju) *Festa de Sant Joan.* La vigília, fogueres i cremada d'un ninot.

IP 8.85; 10.85.

Ullà (Bem) *Festa del barri de la Roqueta.*

IP 7.86; 8.86.

Ulldemolins (Pri) *Festa de Sant Joan.* S'havia ballat el Ball de la Clavellinera. Repartiment als presents de coca i vi bo que els infants han anat recollint per les cases.

VIOLANT 56-59:V,15. IP 2.85; 4.85.

Unarre (Aj. de la Guingueta i Jou, Pso) *Festa de Sant Joan.* La vigília es corren falles. Es fa a la casa Aurós, on hi ha una ermita.

AM 50-56:IV,51. IP 6.87.

Vallclara (Cba) *Festa de Sant Joan.* La vigília arriba la flama del Canigó. L'Ajuntament reparteix coca amb recepte i de sucre a tothom.

IP 4.85.

Valls (Aca) *Festa major de Sant Joan.* La vigília al matí, pujada de l'àliga al balcó de l'Ajuntament. Tritlleig de campanes i pregó. Cercavila amb gegants, cap-grossos, grallers, castellers i l'àliga. Exhibició castellera i esports. Al vespre, rés de les completes a l'església de Sant Joan. A la sortida, Ball dels Gegants i de l'Àliga i focs d'artifici. L'endemà al matí, desperta amb els grallers. Cercavila amb gegants, nans, colles de castellers i grallers. Després de la missa, exhibició castellera de les 2 colles locals. El dia 25, celebració de la festa votada de la Mare de Déu del Lledó a la parròquia del mateix nom.

AM 50-56:IV,223-225. AM 58:74. CAPMANY 78:45-50. CI 18.6.83:1,5; 23.6.83:4; 2.7.83:5; 15.6.84:1; 22.6.84:3,8. DC 64:470. DT 23.6.82:12; 21.6.83:15. EN 81-83. FE 81:4. GG 81-85:VIII,401. MO 24.6.83:37. PONT 28. SZ 82:109. VA 22.6.66:41. IP 11.85; 12.86.

Ventalles, les (Aj. d'Ulldedona, Mon) *Festa major.* Processó i jocs per als xiquets. Al vespre, torrada de carn per a tots els participants. Dura 2 dies.

IP 11.85.

Vielha (Aj. de Vielha e Mijaran, Var) **Fira de bestiar.* Actualment només és un mercat.

GG 81-85:XVI,212. SEMIR 84:112. IP 10.85.

Vilac (Aj. de Vielha e Mijaran, Var) *Festa de Sant Joan.* Missa i benedicció dels rams de flors que la gent aporta.

IP 10.85.

Vilada (Ber) *Festa major de Sant Joan.* La vigília, arribada de la flama del Canigó i encesa de la foguera. Cercavila amb els cap-grossos i la cuca. El dia de Sant Joan al matí, desperta a càrrec dels trabucaires de Solsona. Durant el cap de setmana següent, homenatge a la vellesa, recital d'havaneres amb cremat i teatre. Coincidint amb les festes, que duren uns 4 dies, fira de productes artesanals, alimentaris i herbolaris. Antigament, fira per Sant Miquel (perduda el 1936); s'ha recuperat el 1985 però canviant-la de dia per rebre un nombre més gran de visitants.

EN 81-83. GG 81-85:II,438. R7 22.6.82:22; 23.6.83:21; 25.6.83:4. SZ 82:110. VL 85:61,261. IP 10.85.

Viladecans (Bil) *Festa de Sant Joan.* La vigília al vespre, lectura del pregó i crema de "malefics" a Torre Baró: són ninots que representen alguna cosa que no ha agradat a les entitats. Revetlles a diferents barris.

PL 23.6.83:9; 23.6.84:XI. IP 5.87.

Viladecavalls (Voc) *Festa de la urbanització de les Carenes de Can Turu.* Pregó i arròs de germanor entre els veïns. Organitzada per l'Associació de Veïns. Dura uns 3 dies.

IP 9.86; 6.87.

Festa del barri de Can Tries. Pregó i àpat comunitari a base d'arròs. Dura 3 dies.

IP 9.86.

Viladrau (Oso) Festa de Sant Joan. La vigília al vespre es crema un vern plantat i guarnit. Al capdamunt hi ha una cistella d'ous passats que peten quan el foc hi arriba.

IP 10.86.

Vilaller (Ari) Festa de Sant Joan. La vigília es corren falles. En arribar al poble, es convida a coca i vi.

AM 50-56:IV,51. IP 6.87.

Vilanova i la Geltrú (Gaf) Festa major del barri de Sant Joan. El senyal de començar són dotze trons. Concurs de dibuix. La vigília a la tarda, exhibició dels balls populars de Vilanova: gegants, Balls de Bastons i de Gitanes, els falcons, la mulassa, els pastorets, el drac, els diables petits i castellers. Durant la revetlla de Sant Joan es rifa una gran coca. Els dies següents, esports, cantada d'havaneres amb cremat i jocs a la plaça.

DV 18.6.82:15; 26.6.82:15; 17.6.83:19; 23.6.83:28; 22.6.85:7.

Vila-sacra (Aem) Festa de Sant Joan. Durant la revetlla, sopar de germanor.

IP 11.86.

Vila-seca i Salou (Tar) Festa major del barri de la Plana. Proclamació de la reina de les festes i les dames d'honor. Sardinada popular, homenatge a la vellesa, "cross" popular i futbol entre casades i solteres. A la tarda, jocs de cucanya. Coca i xocolatada per a la quitxalla.

DT 2.7.83:12. IP 12.85.

Vilassar de Mar (Mar) Festa major de Sant Joan. La vigília al matí, repic general de campanes. A la tarda, pregó. Revetlla al vespre, a ia platja, amb nit de foc que s'allarga fins a la matinada. L'endemà, missa en honor del patró; a la tarda, fireta d'artesans. L'endemà passat a la tarda, sardinada a l'espigó, seguida de focs d'artifici, havaneres i cremat. Nombroses competicions esportives i actes culturals. Concurs d'aparadors (recuperat el 1983). Planta i Flor: exposició d'horticultura i elements auxiliars de jardineria (des de 1981). Segons els anys, actes entre 3 i 5 dies.

EN 81-83. GG 81-85:VI,524. MR 25.6.82:3-4,17; 21.6.83:2; 22.6.83:2,13; 23.6.83:2,8; 24.6.83:2; 25.6.83:2,8; 28.6.83:10; 23.6.84:9. SZ 82:110. IP 6.87.

Vimbodí (Cba) Festa de Sant Joan. La vigília al vespre, foguera monumental a la plaça. Tothom és convidat a menjar coca i a beure vi.

IP 4.85.

Vinebre (Reb) Festa de Sant Joan. Abans de 1936, Jota Tortosina.

AM 50-56:IV,229-230. IP 1.87.

Vinyoles d'Orís (Aj. de les Masies de Voltregà, Oso) *Aplec de la Farga. La Farga Lacambra és una colònia industrial entorn de la fàbrica d'aram.

DC 64:499. IP 1.86; 2.86.

Vinyols i els Arcs (Bca) Festa major de Sant Joan. Dura uns 3 dies.

DT 30.6.83:13. EN 81-83. GG 81-85:VII,401. PAGAROLAS 82:30-31. IP 3.87.

Diumenge després del 24

Barcelona (Bar) Festa major del barri de Torre Baró, a Nou Barris. Festa infantil, berenar per a jubilats i pensionistes i castell de focs d'artifici.

LLISTAT s.d. PB 87:17,101. PR 87.

Castellar de la Ribera (Sol) Festa major de Sant Joan. Missa a la capella de Sant Joan, trobada d'acordionistes i dinar de germanor prop de la Ribera Salada. A la tarda, sota els pins, ball amb acordionos.

SL 87. IP 11.85; 3.87.

Santa Coloma de Gramenet (Bar) Festa major de Can Franquesa.

IP 3.86; 7.87.

25

Bossòst (Var) Fira. De caire general, sense bestiar.

SEMIR 84:112. IP 10.85; 11.86.

Campins (Vor) *Aplec a l'ermita de Sant Guillem.

DC 64:79. IP 10.86.

Fortesa, la (Aj. de Sant Pere Sallavina, Ano) Festa major.

IP 1.87.

Les (Var) Romeria a l'ermita de Sant Blai. Antigament es beneïa la sal (era utilitzada amb finalitats terapèutiques per als mals de coll) i el sacerdot era obsequiat amb diners o espècies. Actualment, benedicció de galetes o pastes, que es reparteixen juntament amb vi bo a tots els assistents. A continuació, danses araneses.

EN 84-85. IP 10.85; 6.87.

Prats de Lluçanès (Oso) Festa major d'Estiu, de Sant Eloi o dels Traginers. La vigília al vespre, cercavila amb cavalls, acompanyada de música, en la qual els genets porten torxes i banderes. S'aturen a les places per ballar el Contrapàs. A la Plaça Nova, castell de focs. El dia de la festa al matí, cercavila de les cavalleries que participaran en la cursa de la tarda. A la tarda, benedicció de les cavalleries i cursa de muls, d'ases i de cavalls -tots molt ben guarnits- al camí de Sant Sebastià. "Cross" del Lluçanès (des de 1979), concurs de fotografia (des de 1981), teatre, atraccions de fira... Dura 3 dies.

AM 50-56:IV,266-267. AM 58:74-75. EN 81-83. FE 81:4,5. FONT 86:53. MO 24.6.83:37. N9 22.6.82:7; 2.7.82:15; 23.6.83:14,29; 28.6.83:19; 1.7.83:16. R7 24.6.82:22; 1.7.82:20; 23.6.83:17,19-20. SZ 82:111.

Ripoll (Rip) *Festa dels Traginers o de Sant Eloi. Cavalcada, benedicció d'animals i curses al paratge de la font del Ros. Es va perdre el 1936.

AM 50-56:IV,264-266. AM 58:75. PLA 57:290-291. IP 5.86.

Solsona (Sol) *Festa de Sant Eloi. Era la festa dels ganíveters. Segons Amades, Ballet de Déu.

AM 50-56:1V,271. IP 3.87.

26

Fustanyà (Aj. de Queralbs, Rip) *Repartiment de caritats.

GG 81-85:1,396. IP 4.86.

GUILS DEL CANTÓ (Aj. de Montferrer i Castellbò, Aur) *Aplec a l'ermita de Santa Eugènia. Popularment, Santa Eugina. No se celebra des de 1972.

DL 23.8.73; 4.11.77. IP 2.86.

28

TREMP (Pju) Festa dels Bombers.

CD 86b. IP 6.87.

Dissabte abans del dissabte més pròxim al 29

BESALÚ (Gax) Festa del carrer de Ganganell. Se celebra 7 dies abans de la del Prat de Sant Pere.

IP 3.87.

Dissabte pròxim al 29

BANYOLES (Pes) Festa del barri de Sant Pere. Sardinada. El barri és al voltant de la parròquia de Sant Pere.

PD 26.6.82:2; 28.7.82:16. IP 4.87.

BESALÚ (Gax) Festa de Sant Pere, a la plaça del Prat de Sant Pere. Jocs per a la mainada i ball al vespre.

IP 3.87.

CALELLA (Mar) *Revetlla de Sant Pere al passeig del Mar. Cantada d'havaneres. Antigament, quan hi havia més pescadors, era molt lluïda.

MR 2.7.83:2. PD 2.7.83:14. IP 7.86; 10.86.

CASTANESA (Aj. de Montanui, Ari) Festa major de Sant Pere. Fins a 1980 aprox., Ball del Tatero. Dura 2 o 3 dies.

GG 81-85:XII,475. RB 5.84:3. IP 6.87.

CISELLA (Aem) Festa de Sant Pere. Sopar per a la gent del poble.

IP 6.87.

MANRESA (Bag) Festa de Sant Pere al barri de la carretera de Santpedor. Cercavila, xocolatada i jocs infantils. A la tarda, gimcana ciclista amb grup d'animació. Organitzada per l'Associació de Veïns.

R7 3.7.82:30; 1.7.83. IP 12.86.

ROURELL, EL (Aca) Festa major de Sant Pere. Pregó i actuació castellera. Algun any, cercavila amb grallers del poble, gegants i cap-grossos. Dura 2 dies.

DT 1.7.83:12. EN 81-83. GG 81-85:VII,401. IP 2.87.

SANT JOAN DE LES ABADESSES (Rip) Festa del carrer de l'Alcalde Pere Rovira. Concurs de pintura ràpida,

festival infantil, concurs de disfresses i gimcana de bicicletes. Començà el 1979.

EN 81-83. N9 25.6.82:36; 2.7.82:8. RI 18.7.81:10. IP 4.86.

SANT QUIRZE DE BESORA (Rip) Revetlla al carrer de Baix. Jocs de cucanya i sopar amb llonganissa, pa, coca i beguda. Es fa des de 1983.

N9 22.7.83:6. IP 3.86; 12.86.

Diumenge pròxim al 29

ÀGER (Nog) Festa de Sant Pere. Antigament, foguera o "galada" i les dones ballaven un Ball Rodó: es perdé a finals del s. XIX. Es cremaven dos ninots fets amb palla i vestits: Perot i Maria Andula, que abans eren passejats per tot el poble. Actualment se celebra a la cotlegiata, com un aplec.

AM 50-56:1V,274. MA 30.6.83:12. IP 10.85.

BLANES (Sel) Festes del barri de s'Auguer. Xocolatada, jocs infantils i concurs de disfresses.

PD 4.7.82:2. IP 11.86.

BUSA (Aj. de Navès, Sol) Festa major. Es conserva la imatge de sant Pere de l'ermita de Sant Pere de Graudescales. Ja no hi ha cap aplec al santuari encara que ha estat restaurat: tots els actes es fan al llogaret.

CQ 82-84:Ber. GG 81-85:II,438. SL 87. IP 3.87.

CASESNOVES DE CAL MARQUÈS, LES (Aj. de Castellví de la Marca, Ape) Festa major de Sant Pere. Sardinada, degustació de xampany i "rally" automobilístic. Actes durant 2 dies.

3V 2.7.82:10. IP 2.86.

CORNELLANA (Aj. de la Vansa i Fòrnols, Aur) Festa major de Sant Pere. Hi queden tres cases habitades permanentment. Quan hi ha festa major, s'hi retroben familiars i coneguts. El darrer dia dels 2 que dura la festa, cremat de rom per als presents. Es diu que antigament la festa major se celebrava per Santa Eulàlia i que es canvià per tenir d'un clima més bo.

IP 2.86; 9.86; 5.87.

JOU (Aj. de la Guingueta i Jou, Pso) Festa major de Sant Pere. Sortint de missa, repartiment de coca i vi. Ball amb un acordió.

CD 86b. IP 6.87.

LAVERN (Aj. de Subirats, Ape) Festa major. Cercavila amb dimonis i drac, havaneres, desfilada de "majorettes" i exhibició castellera. Dura 3 dies. Es feia pel maig antigament.

EN 81-83. FU 26.6.87:25. IP 5.87.

LLEIDA (Sgr) Festa major del Secà de Sant Pere. Pregó i proclamació de pubilles. Dura 3 dies.

MA 27.6.82:10; 29.6.83:4. IP 4.87.

MANRESA (Bag) Festa major del barri de Sant Pere. Concurs de dibuix i concert infantil. El vespre de diumenge, cursa amb dos conills i dos pollastres i botifarrada. Festa per als avis.

R7 22.6.82:22; 24.6.83:4; 28.6.83:4. IP 12.86.

Montagut (Gax) Homenatge a la Vellesa. Començà el 1981 organitzat pel Patronat Local de la Vellesa. Exposició de flors i dinar de germanor. Abans de 1981 era la Festa major petita.

CD 81a. FE 85:46. OL 24.6.82:5; 8.7.82:4. PD 25.6.82:9; 30.6.83:10. IP 3.87.

Montfullà (Aj. de Bescanó, Gir) Festa major de Sant Pere.

EN 81-83. FE 85:53. IP 4.87.

Quar, la (Ber) Festa major de Sant Pere al monestir de Sant Pere de la Portella. Organitzada pels Amics de la Portella. La vigília, acampada, foc de camp i cremat de rom. Diumenge, concurs de pintura ràpida (des de 1983) i recorregut pels voltants amb explicacions històriques. Dura 2 dies.

CQ 82-84:Ber. R7 25.3.82:23; 6.5.82:9; 22.6.82:23; 5.7.83:9; 7.7.83:15; 16.4.83:10. VL 85:61. IP 9.85; 2.87.

Ripoll (Rip) Festa del barri del Pla de Sant Pere. Campionat de futbol sala, homenatge als avis amb repartiment d'obsequis i xocolatada.

N9 2.7.82:19; 1.7.83:36; 8.7.83:9,32. RI 18.7.81:6.

Sant Pere Espuig (Aj. de la Vall de Bianya, Gax) Festa de Sant Pere. Sant Pere és el patró del poble.

CD 81a. IP 3.87.

Sant Pere Pescador (Aem) Festa major de Sant Pere. Cercavila i festival infantil. Repartiment d'una "sopa". Antigament, processó per la platja i Ball de Sant Pere. Dura tot el cap de setmana.

AM 50-56:IV,292,303. EN 81-83. FE 85:27. GG 81-85:IV,495. PD 2.7.82:13; 30.6.83:15.

Sora (Oso) Festa major de Sant Pere. Dissabte al vespre, foguera de Sant Pere, amb repartiment de coca i vi dolç.

EN 81-83. N9 2.7.82:19. IP 1.86.

Tarragona (Tar) Festa major de Sant Pere i Sant Pau al barri de la Ciutat Cooperativa. Exhibició castellera, festival flamenc i cercavila amb la banda de cornetes i tambors i "majorettes". Concurs de sardanes (començat cap a 1975), recital de coral i revetlla. Concert de banda i concurs de fotografia. Dura 4 dies. Aquest barri també és conegut com a barri de Sant Pere i Sant Pau.

DT 24.6.82:8-9; 23.6.83:7,16-18. SÁNCHEZ-CASCADO 87:7.

Vendrell, el (Bpe) Festa de Sant Pere. Organitzada per La Lira Vendrellenca. Teatre, ball, sopar comunitari i traca. Dura tot el cap de setmana.

IP 2.86.

Vic (Oso) *Festes del carrer de Sant Pere. Diumenge anterior al matí, Cavalcada del Boix i cercavila pel barri amb el bou, cap-grossos i orquestra. Al vespre, havaneres o teatre. Entre setmana, concurs infantil de dibuix (des de 1981) i cinema còmic. Diumenge, ben de matí, tronada i diana. Per esmorzar, xocolatada. Tot seguit, cercavila per anar a buscar la imatge de sant Pere i portar-la a l'església de l'Hospital -actualment desafectada-, juntament amb els penons de casats i solters, amb cap-grossos i el bou. A la tarda, jocs de cucanya i teatre. Perduda cap a 1984.

N9 18.6.82:17; 25.6.82:16,36; 17.6.83:36; 23.6.83:36; 1.7.83:11. PR 46.

L'evangelista Marc ens descriu el reclutament de sant Pere per a la causa cristiana de la manera següent: «Vorejant [Jesús] el llac de Galilea, veié Simó i Andreu, el germà de Simó, que tiraven la xarxa a l'aigua, perquè eren pescadors, i els digué Jesús: Seguiu-me, i us faré pescadors d'homes. I ells, al moment, abandonaren les xarxes i el seguiren» (Marc 1, 16-18).

D'ençà d'aleshores Simó va esdevenir un dels deixebles predilectes de Jesús, i després de ser el primer de reconèixer la divinitat del Messies, Crist va anomenar-lo *Kefa* (en arameu, 'pedra', i d'aquí Pere), és a dir, fonament de la seva Església.

La personalitat contradictòria del príncep dels apòstols, capaç de grans heroïcitats però també de grans covardies, ens ha pervingut no sols a través dels primers escrits canònics (sobretot els evangelis i, en menys mesura, els *Fets dels apòstols*), sinó també a través de nombrosos escrits apòcrifs o senzillament llegendaris. Tots van contribuir, però, a la popularitat del sant des dels temps més reculats.

Una de les contalles més famoses és aquella que explica que, quan Neró va decretar la persecució contra els cristians, Pere, que es trobava a Roma, va intentar fugir de la ciutat per evitar el martiri. Quan ja era a la sortida, va trobar Jesús, al qual va preguntar: «On aneu, Senyor?» Per la resposta de Jesús va comprendre quina era la seva missió i va retornar a Roma, on fou crucificat de cap per avall, segons la seva pròpia voluntat. Sobre la seva tomba Constantí hi va fer bastir la basílica de Sant Pere del Vaticà, símbol del món cristià i seu dels papes de Roma.

Malgrat, però, aquests aspectes jeràrquics -reflectits en la iconografia, que representa Pere vestit de bisbe o papa amb la creu de tres travesses, signe de la seva autoritat-, el sant ha passat a la tradició popular d'una manera ben diferent. En efecte, són nombroses les narracions populars catalanes que comencen amb l'inevitable «En aquell temps, quan Nostre Senyor i sant Pere anaven pel món...» A totes, i malgrat els diferents arguments, Pere és representat com l'amic inseparable de Jesús, però també com el seu contrapunt, ja que el porter del cel és sempre el protagonista dels fets o esdeveniments còmics, facciosos o divertits que contrasten amb la serena i austera personalitat del Mestre.

El culte a sant Pere és dels més antics i arrelats a Occident, ja que en ell conflueix la triple condició d'apòstol, bisbe i màrtir. Pel que fa a Catalunya, el sant té nombrosíssimes capelles i esglésies dedicades, apareix continuament a les manifestacions artístiques des dels temps més reculats i les viles i

els pobles que el tenen per patró són també nombrosos. Per altra banda, la història de Catalunya és plena de reis i nobles que foren batejats amb aquest nom, que és encara un dels noms de fonts més corrents.

La popularitat del sant es manifesta en la celebració de festes patronals –organitzades en bona part per confraries de pescadors acollides sota la seva advocació– i de festes majors i aplecs. Les revetlles de Sant Pere també han esdevingut tradicionals amb fogueres, petards, coques i ballarugues.

De totes maneres, des de 1977, el 29 de juny ha deixat de ser festiu a Catalunya, la qual cosa, amb tota probabilitat, influeix negativament en les celebracions i els actes d'aquesta diada.

Dolors Llopart
Joan Prat

Abella (Aj. de Vilallonga de Ter, Rip) *Festa major*.
FE 85:67. IP 12.86.

Abrera (Bil) *Festa major de Sant Pere*. Al matí, diana a càrrec dels grallers; a la tarda, cercavila amb els gegants, diables i grallers. L'endemà al vespre, castell de focs artificials.
EN 81-83. GG 81-85:VIII,511. PL 29.6.83:9; 30.6.83:2. IP 5.87.

Alcanó (Sgr) *Festa major de Sant Pere*.
DC 64:9. IP 9.86; 3.87.

Alfarràs (Nog) *Festa major d'Estiu de Sant Pere*. Cercavila amb banda de cornetes i tambors.
GG 81-85:X,496. MA 24.6.83:20. IP 3.87.

Alp (Bce) *Festa major de Sant Pere*. Actuació d'un esbart i cantada d'havaneres. Antigament –fins a 1940 aprox.–, Ball Cerdà o de les Pabordesses. Dura 3 dies.
AM 50-56:IV,324-325. EN 81-83. FE 85:41. GG 81-85:XV,311; XVI,37. PD 26.6.82:9. PLA 1957:241. SI 29.6.76. IP 12.86.

Ametlla de Mar, l' (Beb) *Festa major de Sant Pere Pescador*. És la festa dels pescadors. Havaneres i cremat a la platja, sardinada i jocs populars al port. Organitzada per la Confraria de Pescadors, dura 4 dies.
GG 81-85: XIII,355. MO 25.6.82:37. IP 10.85; 11.87.

Ancils (Aj. de Benasc, Ari) *Festa de Sant Pere*. Es representaven les pastorades, amb referències als fets esdevinguts al poble durant l'any anterior.
GG 81-85:XII,328. IP 5.87.

Arbúcies (Sel) *Aplec a l'ermita de Sant Pere Desplà*.
IP 7.86.

Arres de Sus (Aj. d'Arres, Var) *Festa major de Sant Pere*.
IP 11.86.

Badalona (Bar) *Festa de Sant Pere*. Antigament, la vigília, fogueres al sector de Baix a Mar i, l'endemà, pro-

cessó, rosari i balls. Avui dia, només missa pels difunts de la Confraria de Pescadors.

AMISTAD 6.71:10. GG 81-85:VIII,328. RN 22.6.84:15; 25.6.85:17.

Festa major del barri de Sistrells.
IP 3.86.

Baronia de Rialb, la (Nog) *Aplec a l'ermita de Sant Pere del Soler*. L'ermita és romànica.
EN 84-85.

Bausen (Var) **Festa de Sant Pere*.
SEMIR 84:112. IP 11.86.

Begur (Bem) *Festa major de Sant Pere*. Ofici amb orquestra. Dura 2 dies.
EN 81-83. FE 85:33. MO 25.6.82:37. PD 29.6.82:2; 30.6.82:2; 29.6.83:10. IP 9.86.

Belianes (Urg) *Festa de Sant Pere*. La vigília, focs. Des que s'han pavimentat els carrers n'hi ha menys; abans, cada tres o quatre cases en feien un i era tradicional que la canalla anés a saltar focs i cantés: «Sant Pere bon home, / sant Joan bon sant, / salveu-nos de ronya / i de prendre mal.»
IP 6.87.

Betlan (Aj. de Vielha e Mijaran, Var) *Festa major de Sant Pere*. Sant Pere és el patró del poble.
GG 81-85:XVI,238,390. SEMIR 84:112. IP 10.85; 11.86.

Bigues (Aj. de Bigues i Riells, Vor) *Festa major de Sant Pere*.
EN 81-83. GG 81-85:VI,523. IP 10.86.

Bianes (Sel) *Festa dels Pescadors*. Organitzada per la Confraria de Pescadors. La vigília, sopar, cant d'havaneres i ball amb coca i xampany. Els actes tenen lloc a l'esplanada del Moll, en un envelat descobert dels costats. L'endemà, missa marinera a la Lotja del Peix, amb l'altar guarnit amb aparells de mar, una barca, rem, xarxes, etc.
PD 3.7.82:19. IP 11.86.

Boldís Jussà (Aj. de Lladorre, Pso) *Festa major*. Després de missa, dinar de germanor i ball.
CD 86b. IP 6.87.

Bono (Aj. de Montanui, Ari) **Festa major de Sant Pere*.
PR 82. IP 6.87.

Calella de Palafrugell (Aj. de Palafrugell, Bem) *Festa major de Sant Pere*. Jocs a la platja, cursa popular i focs artificials. Dura 2 dies.
EN 81-83. FE 85:35. GG 81-85:IV,495. PD 27.6.82:2; 29.6.82:2.

Cambrils (Bca) *Festa major de Sant Pere*. Cercavila amb banda de música, gegants i cap-grossos. Curses de barques i travessia nedant del port. Sardanes, focs artificials i cant d'havaneres. Dura 3 dies.
DT 2.6.82:10; 29.6.83:13; 2.7.83:12. EN 81-83. GG 81-85:VII,401. SZ 82: 116. IP 11.85.

Canet de Mar (Mar) *Festa major de Sant Pere i Sant Pau*. La vigília, pregó i cant d'havaneres. L'endemà, concerts, castell de focs i serenata davant l'Ajuntament al vespre. Uns altres dies, pesca de l'ànec, ball de gala

amb elecció de la pubilla, marxa popular i concurs de fotografia (des de 1980). Fins a 1912 aprox., Ball de l'Almorratxa. Dura 6 dies.

AM 32-49:II,128. AM 50-56:IV,316-318,320 CAPMANY 48:79-80. GG 81-85:VI,524. GINESTA 68:48. MR 11.6.83:10; 15.6.83:13; 29.6.83:2; 30.6.83:2; 1.7.83:2; 2.7.83:2,10-11. PD 30.6.83:8; 10.6.83:11; 10.6.83:10; 28.6.83:10; 29.6.83:8; 1.7.83:12; 2.7.83:14; 3.7.83:16. PELLICER 1887:359. PLA 57:244-245. SZ 82:116.

Casarilh (Aj. de Vielha e Mijaran, Var) *Festa major*. Celebrada conjuntament amb Escunhau.

GG 81-85:XVI,230,391.

Cases d'Alcanar, les (Aj. d'Alcanar, Mon) *Festa de Sant Pere, o dels Mariners*. Missa i processó de Sant Pere pel barri.

AL 3.84:15. MO 25.6.82:37. SZ 82:114. IP 10.85.

Cassà de la Selva (Gir) *Revetlla popular a la Pineda Fosca*.

IP 10.86.

Castellfollit de Riubregós (Ano) **Aplec a l'ermita de Sant Pere*. Actualment l'ermita està en ruïnes.

IP 4.79; 10.85.

Cervera (Sga) *Festa a l'ermita de Sant Pere el Gros*. A la tarda, missa i repartiment de coca a la sortida.

SG 15.6.44:1; 1.7.83:3. IP 2.87.

Conesa (Cba) **Festa major de Sant Pere Savella*. Es perdé cap a 1960, quan el poble començà a despoblar-se.

GG 81-85:IX,394. IP 3.87.

Cornellà de Terri (Pes) *Festa major petita de Sant Pere*. Antigament era la festa major.

FE 85:54. IP 1.87.

Escala, l' (Aem) **Festa petita de Sant Pere*. Sant Pere és el patró del poble.

EN 81-83. FE 81:5. FE 85:23. IP 6.87.

Escaló (Aj. de la Guingueta i Jou, Pso) *Aplec a l'ermita de Sant Pere del Burgal*. El Burgal fou una antiga abadia benedictina del s. ix. L'església, construïda el s. xii, està en part en ruïnes. Les pintures que s'hi conservaven són ara al Museu d'Art de Catalunya.

BURON 77:239. CD 86b. DC 64:148. DL 24.1.75. EN 84-85. IP 8.86.

Escunhau (Aj. de Vielha e Mijaran, Var) *Festa major de Sant Pere*. La vigília, repic de campanes. Després de la missa, processó. Al final, l'Ajuntament obsequia amb un petit refrigeri. A la processó el sacerdot porta les relíquies que s'han venerat sempre a la parròquia.

GG 81-85:XVI,228,391. SEMIR 84:112. IP 10.85.

Espluga de Francolí, l' (Cba) **Festa de Sant Pere*. Processó semblant a la de Corpus, amb capelles pels carrers.

IP 4.85.

Falgars (Aj. de la Vall d'en Bas, Gax) *Festa major*.

GG 81-85:I,full de correc.

Figueres (Aem) *Festa de Sant Pere*. Sant Pere és el patró de la ciutat. La vigília al vespre, revetlla amb co-

ca i xampany. Al carrer de la Jonquera, l'Associació de Veïns organitza sardanes i ball de revetlla des de 1984.

EM 23.6.82:25; 1.9.82:11. PD 27.6.82:8; 30.6.82:8; 30.6.83:8. IP 9.87.

Fornells de la Muntanya (Aj. de Toses, Rip) *Festa major de Sant Pere*. L'església és romànica.

FE 85:66. IP 11.86.

Garrigàs (Aem) *Festa de Sant Pere*. Surten cap-grossos. Àpat comunitari amb amanida i carn a la brasa al paratge de les Hortes.

GG 81-85:IV,495. IP 8.86; 10.86.

Gavà (Bl) *Festes d'Estiu de Sant Pere*. La vigília, pregó i castell de focs artificials. L'endemà, cercavila amb gegants –que representen el baró i la baronessa d'Eramprunyà i l'Anguila de Gavà–, cap-grossos i grallers. Concert o cant d'havaneres amb rom cremat. Duren 4 dies.

EN 81-83. GG 81-85:VIII,511. PB 87:17. PL 24.6.83:9; 25.6.83:6-7; 29.6.83:2; 23.6.84:V. SZ 82:116. IP 10.86.

Gavet de la Conca (Pju) *Festa de Sant Pere*.

EN 81-83. IP 8.85.

Gessa (Aj. de Naut Aran, Var) *Festa major de Sant Pere*. Veneració de la veracreu. Vermut popular i ball. L'endemà, adoració de les nombroses relíquies, guardades en una urna. Després de la missa, processó amb les relíquies fins als afores del poble per fer la benedicció del terme. Mentre hi van i en tornen, les campanes repiquen.

GG 81-85:XVI,278,390. SEMIR 84:112. IP 10.85.

Gil (Aj. d'Alt Àneu, Pso) *Festa de Sant Pere*. La vigília, les noies corrien falles.

AM 50-56:IV,274. IP 8.85.

Ginestosa, la (Aj. de Molló, Rip) *Festa de Sant Pere*. Romeria a la capella de Sant Pere. Benedicció i repartiment dels pans aportats pels veïns.

FE 85:64. IP 4.86; 11.86.

Gombrèn (Rip) *Festa major petita, de Sant Pere*. Xocolatada i Ball de la Toia. Dura 2 dies.

EN 81-83. FE 85:63. N9 28.6.83:21; 8.7.83:6. IP 7.87.

Guissona (Sga) *Aplec a l'ermita de Sant Pere dels Pastors*.

AM 50-56:IV,327-328. DC 64:195. EN 84-85. IP 11.85.

Isona (Aj. d'Isona i Conca Dellà, Pju) *Festa de Sant Pere*. La vigília havien encès fogueres. El 1981 encara se n'encengué una.

IP 81.

Juià (Gir) *Festa major petita, de Sant Pere*.

EN 81-83. IP 9.86.

Lles (Bce) *Festa major de Sant Pere*. Sant Pere és el patró del poble.

DC 64:216. GG 81-85:XV,430. IP 12.86.

Lloret de Mar (Sel) *Festa de Sant Pere*. La vigília, al barri dels Pescadors, cant d'havaneres i cremat.

PD 22.7.82:sup.12. IP 11.86.

Malpàs (Aj. del Pont de Suert, Ari) *Festa major de Sant Pere*. Actualment, Ball de Bastonets. Abans, també, Ball Pla. Dura 2 dies.

AM 50-56:IV,323-324. AM 58:76. CD 86b. DL 12.7.79. EN 81-83. FE 81:5. GG 81-85:XII,475. PR 82. RB 5.84:3. IP 10.85.

Martorell de la Selva (Aj. de Maçanet de la Selva, Sel) *Festa major de Sant Pere*.

IP 8.88.

Masnou, el (Mar) *Festa major de Sant Pere*. Dissabte abans, cursa de bicicletes (des de 1981), regates amb embarcacions, castell de focs artificials i cantada d'havaneres i cremat. Diumenge, cursa atlètica, concurs i exposició de flors i plantes (des de 1979) i concurs de pintura ràpida. Dilluns, gimcana de bicicletes. La vigília, concurs de castells de sorra, jocs de cucanya a la platja i concurs de paelles. L'endemà, cercavila amb gegants, cap-grossos, grallers i "majorettes".

CQ 82-84:Mar. EN 81-83. GG 81-85:VI,524. MO 25.6.82:37. MR 25.6.82:3-4; 22.6.83:13; 23.6.83:11; 25.6.83:2; 28.6.83:2; 29.6.83:2,10; 30.6.83:2; 1.7.83:2; 2.7.83:2; 26.6.84:8.

Mataró (Mar) *Festa dels Pescadors*. Tot el peix pescat durant la vigília és portat en processó per la gent de la mar fins a l'ermita de Sant Simó, on es beneeix i es reparteix entre les entitats benèfiques de la ciutat. S'havia perdut els anys 60.

MATARÓ 86.

Montbrí del Camp (Bca) *Festa major de Sant Pere*. Cercavila amb banda de cornetes i tambors, "majorettes", gegants i grallers. Dura 2 dies.

DT 25.6.82:12; 4.7.82:12. EN 81-83. GG 81-85,VII,401. IP 3.87.

Montcada i Reixac (Voc) *Aplec al barri de Sant Pere de Reixac*.

EN 81-83.

Montcalb (Aj. de Guixers, Sol) *Festa major de Sant Pere*. Sant Pere és el patró del poble.

SL 87. IP 3.87.

Montgat (Mar) *Festa de Sant Pere*. La vigília, revetlla al barri del Turó del Mar.

IP 6.87.

Moripol (Aj. de Gósol, Ber) **Festa major*.

VL 85:61. IP 2.87.

Núria (Aj. de Queralbs, Rip) *Festa de Sant Pere o de les Farinetes*. Missa concelebrada i benedicció i repartiment de les farinetes i dels panets de Sant Gil (segons la llegenda, sant Gil repartia el sopar o "menestra" als pastors després d'haver-los convocat). Amb la no-festivitat laboral de la diada, s'ha perdut el costum de fer una gran processó des de Ribes amb benedicció del terme. Abans de 1916 el santuari restava tancat durant l'hivern i no s'obria fins Sant Joan (s. XVIII) o fins Sant Pere (s. XIX).

AM 50-56:IV,327. DB 5.7.58. EN 84-85. FE 85:65. GG 81-85:I,399. PLA 57:134,304,312. SZ 82:116. IP 4.86.

Olivella (Gaf) *Festa major de Sant Pere*. Hi prenen part gegants, dracs i grallers.

GG 81-85:V,299.

Olopte (Aj. d'Isòvol, Bce) *Festa major de Sant Pere*. Sarau amb ball. L'església del poble és romànica, d'una nau.

FE 85:41. GG 81-85:XV,430. IP 6.86.

Olvan (Ber) *Festa de Sant Pere*. La vigília al vespre, fogueres.

IP 10.85.

Osor (Sel) *Festa major petita, de Sant Pere*. La vigília, concurs de pesca per a la mainada, partit de futbol entre casats i solters i repartiment de pa amb tomàquet i embotits. L'endemà a la tarda s'interpretava el Ball del Ciri.

EN 81-83. GG 81-85:I,full de correc. GINESTA 72:77. PD 4.7.82:6. PONS 82:22. IP 11.86.

Palamós (Bem) *Festa de Sant Pere*. Organitzada per la Confraria de Pescadors en honor del seu patró. La vigília, coca i xampany per als assistents i focs artificials.

PD 1.7.83:19. IP 5.87.

Palau-sacosta (Aj. de Girona, Gir) *Festa major del veïnat de Sant Pau*. Concurs infantil de dibuix (des de 1981). A la tarda, passada de "majorettes". Dura 4 dies.

FE 85:56. GIRONA 85:72. PD 24.6.82:4; 25.6.82:5; 26.6.82:2; 27.6.82:2; 14.6.83:4; 15.6.83:4; 23.6.83:3; 26.6.83:2.

Papiol, el (Bll) **Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Salut*.

FÀBREGA 54:176. SERRA 61:42.

Pas de la Casa, el (Par. d'Encamp, And) *Festa major de Sant Pere*. Se celebra des de 1949 aprox., amb actes durant 2 dies. L'església de Sant Pere, del Pas de la Casa, s'inaugurà el 1985.

CM 83:23. GG 81-85:XVI,391. PO 29.6.84:11; 21.6.85:8; 28.6.85:9.

Peralort (Tar) *Festa major de Sant Pere*. Inici de la festa amb engegada de coets. Es canta la missa de Perrosi i, tot seguit, processó amb la imatge del patró. Gimcana, xocolatada infantil, concursos de dibuix i de fotografia, cursa ciclista i cantada d'havaneres. Al vespre, típics Ball del Ram i Ball del Pensament. Dura 3 dies.

CORTIELLA 82b:43. DT 16.6.82:13; 3.7.82:8; 25.6.83:12. EN 81-83. GG 81-85:VII,126,401. MANÉ 86. IP 12.82; 1.87.

Pineda de Mar (Mar) *Festa de Sant Pere, del barri de Pescadors*. Fins a 1930 aprox., Dansa o Contrapàs de Pineda, que consistia, els darrers temps, en una simple passejada per parelles.

AM 50-56:IV,287-289,302-303. GARCIA 72:308-309. GG 81-85:VI,503. LLORENS 31:276-278. MR 30.4.83:11. IP 10.86.

Platja de Calafell, la (Aj. de Calafell, Bpe) *Festa major*. Castell de focs artificials, cantada d'havaneres i cercavila amb gegants i cap-grossos. Actuació de castellers i d'un esbart local. Diumenge al matí, benedicció i repartiment del pa beneït després de la missa. Dura 3 dies.

DT 6.7.82:12. EN 81-83. FU 26.6.87:25. GG 81-85:V,477. SZ 82:116. 3V 25.6.82:14,30; 9.7.82:7. IP 2.86; 11.86.

Ponts (Nog) *Fira de les Forques.

AM 32-49:II,129. AM 50-56:IV,329. BOSCH 28:162. RECULL 84:9. IP 10.85.

Prat de Llobregat, el (Bil) Festes de Sant Pere i Sant Pau. Sant Pere i sant Pau són els patrons del poble, encara que les festes ja comencen per Sant Joan i cada dia hi ha activitats. Pregó i concurs de dibuix infantil. Aplec de la Sardana (des de 1982). Teatre, festival flamenc, berenar per als nens i cercavila amb "majorettes". Festival de jotes i cantada d'havaneres amb cremat. Als diferents barris també hi ha actes festius: el de la Barceloneta celebra la seva *Festa major* amb una paella d'arròs monumental, un homenatge als avis (des de 1982) i un concurs de coques de Sant Pere durant la revetlla. Elecció de la pubilla i les dames d'honor.

CC 22.6.84:21. DE 6.82:31; 7-8.82:11,21; 9-10.82:5. PL 23.6.84:VI-VII,IX; 19.9.84:IV.

Premià de Dalt (Mar) Festa major de Sant Pere. La vigília al vespre, engedada de coets per anunciar la festa. Cercavila amb gegants i cap-grossos. Després de la missa, "sarauet": cerimònia d'inaugurar l'envelat amb els primers quatre balls (recuperada el 1983). El darrer dia dels 4 que dura la festa, castell de focs artificials.

EN 81-83. GG 81-85:VI,524. MO 25.6.82:37. MR 28.6.83:2,13; 29.6.83:2; 30.6.83:2; 1.7.83:2; 2.7.83:2. SZ 82:116.

Reus (Bca) Festa major de Sant Pere. La vigília al vespre, rés de les completes a l'església de Sant Pere, amb assistència de les autoritats i veneració de la reliquia del sant. A la sortida, típica tronada (documentada des del s. XVIII). L'endemà, matinades amb grallers, nans, mulassa, castellers, falcons, Ball de Bastons, "majorettes"... Exhibició castellera i ballada dels gegants i dels nans. A les 12 del migdia i a la tarda, en passar la processó per la plaça del Mercadal, una altra tronada. Diumenge pròxim concurs de sardanes. Antigament, molts balls dialogats: d'En Serrallonga, de les Criades, etc. Des de 1984 es recuperà el Ball de Mossèn Joan de Vic. Els gegants de la ciutat són 12: 6 de principi del s. XIX (els Indis Americans, els Moros i el Vitxet i la Vitxeta), els Japonesos, de 1956, i els Negres, el Carrasclat i la laia.

AM 26:241. AM 50-58:IV,306-319. AM 56:77. BARGALLÓ 80:28. BERTRAN 54:36,41,50. BOFARULL 1867:589. BOFARULL 1880:158-161,168. CI 29. 6.84:1-2; 6.7.84:2. CC 4.7.74. CL 76:38-39. DT 27.6.82:10; 29.6.82:10; 30. 6.82:10; 19.6.83:13; 1.7.83:11; 2.7.83:11; 5.7.83:10. EN 81-83. FE 81:5. FERNÁNDEZ 86:116. MO 24.6.83:37. PASTOR 1887:59,75. RE 28.6.79. RIUS 79:10-13. SALVÀ 58:43. SANTASUSAGNA 49:36,213. SZ 82:113-114. IP 1.86.

Ripoll (Rip) Festa dels Pescadors. Concurs de pesca i dinar col·lectiu. Organitzada per la Societat de Caça i Pesca.

AM 58:77. IP 5.86.

Riudecols (Bca) Festa major de Sant Pere. Dura 2 dies.

DT 30.6.82:13. EN 81-83. GG 81-85:VII,401. IP 10.85.

Roca del Vallès, la (Vor) *Aplec a l'ermita de la Mare de Déu de Bell-lloc, al castell de Bell-lloc. Processó i Ball Pla.

AM 50-56:IV,326-327.

Roda de Ter (Oso) Ballada de sardanes. Abans de 1982, aplec.

NR 21.6.83:8. IP 1.86.

Roques, les (Aj. de Santa Coloma de Queralt, Cba) Festa major.

IP 3.87.

Roses (Aem) Festa de Sant Pere. Els pescadors -amb la col·laboració d'alguns hotels locals- cuinen suquet de peix per a tothom. Organitzada per la Confraria de Pescadors, sembla que començà el 1972. Antigament, processó per la platja i cremada d'una barca vella.

AM 32-49:II,125. AM 50-56:IV,297-298,303. CC 14.7.71. DB 18.8.74:9. EM 23.6.82:10; 30.6.82:9. FE 81:5. FE 85:27. MO 25.6.82:37. PD 1.7.82:20; 28.6.83:9; 1.7.83:19. SZ 82:116.

Rubí (Voc) Festa major de Sant Pere. La vigília al vespre, pregó i proclamació de la pubilla de Rubí (des de 1959). L'endemà, cursa popular urbana. L'endemà passat, concurs d'ocells de bosc. Dissabte següent al vespre, corre-foc, castell de focs artificials i "nit golfa", amb molta gresca. De matinada, Ball del Pijama, que acaba amb xocolatada i xurros per als presents. Cursa ciclista (des de 1978) i Ball de Gitanes.

DI 4.6.83:15; 21.6.83:9; 28.6.83:13; 30.6.83:13; 9.7.83:15; 27.6.84:11; 30. 6.84:19; 7.7.84:25. DS 28.6.84:15. GG 81-85:VI,126,523. PB 87:17. IP 6.87.

Sabadell (Voc) Festa major del barri d'Hostafrancs. Recuperada el 1983 després de gairebé 40 anys de no fer-se. Dissabte a la tarda, concursos de dibuix, de coques i de botifarra (joc de cartes). Cursa atlètica i teatre infantil. Dura uns 5 dies.

DS 23.6.83:6; 1.7.83:2; 2.7.83:12; 5.7.83:9; 21.6.84:10; 29.6.8 4:6; 30.6.84: 19. FE 86:4,63-68. IP 7.87.

Santa Coloma de Farners (Sel) *Aplec a la capella de Sant Marçal.

PLA 57:314. SI 6.7.74. IP 11.86.

Sant Andreu de Llavaneres (Mar) Aplec a la capella de Sant Pere, a Can Sanç de Mar. Documentat el 1601. El s. XIX la capella amenaçava ruïna, però a partir de 1917 s'ha celebrat ininterrompudament.

GINESTA 68:254. SOLÀ 68:104-106.

Sant Cugat del Vallès (Voc) Festa major de Sant Pere. La vigília, pregó i mostra gastronòmica de restaurants locals (des de 1982). L'endemà, als jardins del monestir i a la sortida de l'ofici, Ball del Vano i el Ram o del Paga-li Joan, interpretat per gent del poble distribuïda en tres categories d'edat i ja documentat el 1780; inicialment era acompanyat per una xeremia, un flabiol, una gralla i un tambor. La versió actual data de 1922 i és original de Domènec Oristell. Durant el cap de setmana pròxim, concursos de pintura ràpida, d'arròs, de sardanes, etc. Focs artificials. Abans de 1980, la festa es feia per Sant Cugat, el 27 de juliol. Es canvià per afavorir l'assistència de la gent.

AM 30:203-206. AM 58:77. AV 3.7.77. CC 6.7.76. DB 3.6.73:47. DI 21.6.83: 9; 27.6.83:10; 28.6.84:11. DS 23.6.83:15; 27.4.84:14; 27.6.84:9. EN 81-83. FE 81:5. GG 81-85:VI,122,523. MO 25.6.82:37; 24.6.83:37; 29.6.84:35. PB 87:18. PE 30.6.83:2. LA PRENSA 23.5.76; 8.7.76. SZ 82:114. VALLEPOLIS 6.79. VALLS 67:3. IP 6.87; 7.87.